NATIONALBIBLIOTHEK
IN WIEN
194436 B
Neu-

Digitized by Google

ÖNB
+Z27958760X

Digitized by Google

Digitized by Google

II. Uebungsb. deutsch
Kobenzl. 1880.
85. II. Eb. 5.

...načka palestra

ili teoretično-praktična

slovnica njemačkog jezika

za srednje učione.

Spisao

Josip Kobenzl.

(Knjiga odobrena od visokog c. k. Ministarstva nastave u Beču.)

Beč, 1880.

Nakladom Dragutina Graesera.

Digitized by Google

Sva su prava pridržana.

Digitized by Google

Njemačka palestra

ili teoretično-praktična

slovnica njemačkog jezika

za srednje učione.

Spisao

Josip Kobenzl.

Prvi ili teoretični dio.

Beč, 1880.

Nakladom Dragutina Graesera.

194136- B. Neu-

Digitized by Google

K. K. Hofbuchdruckerei
Friedrich Winiker & Schickardt, Brünn.

Digitized by Google

Predgovor.

Da jezikoslovna obuka u naših školah rodi obilnim plodom, dvoje je neobhodno potrebito: učitelj dosta sposoban i revan, pa uz to shodna nastavna knjiga. Ako je učitelj nekadar ili mlitav, ne prudi ni najbolja knjiga; ako li je knjiga nedostatna, neće ni valjan učitelj daleko u ono malo uri, što uz neuklonivo množtvo školskih predmeta dandanas pada na pojedine.

Nu što se tiče naručnih knjiga za jezikoslovno podučavanje, ne da se zaniekati, da su kod nas još nedostatne te da s toga ponajprije nauk ne napreduje kako bi valjalo. Imadu istina njekolike teorije; ali što ne nahodiš, ako ti uztreba, to ti je upravo praktična knjiga za učenje starog ili novog jezika. Jer prevodi iz tudjih jezika, koji se sada obično upotrebljuju, jesu već po izvoru manjkava pomagala; a izvornih djela, kakova bi imala biti, jošte nema.

Za to spisatelj ove u praktičnom odjelu posve izvorne knjige, kojoj je namjera izpuniti po nešto napomenutu prazninu, tvrdo se nada da će prijazno primljena biti kao ozbiljan pokušaj pokazati način, kako bi se njemački jezik (i po ovomu i svaki drugi) mogao sigurno, brzo pa u isto vrieme i ugodno učiti.

Da se paka postigne cilj, kamo ta knjiga smiera, učitelj mora nastojati, najprvo, da se dobro izuče na pamet ne samo paragrafi teoretičnog odjela, navedeni na čelu svake praktične vježbe, nego i rieči i fraze koje se na istom mjestu nalaze. Te

Digitized by Google

su rieči naštampane u dvie dobro razlučene vrste tako da ih učenik, pokrivajući rukom sad jednu sad drugu vrstu ter izpitivajući sam sebe, lako može naučiti. Kad on ne bi to učinio, neka mu ih učitelj dade na isti način prepisati, dok ih nauči. Za tim treba da se prevedu svi komadi bez razlike, i to ne samo ustmeno nego i pismeno, niti samo jedan put već koliko bi se god puta činilo da je potreba. Dulji komadi mogu se slobodno razdieliti na više lekcija, prteći učenicim samo ono što im mogu nositi ledja. Napokon treba da se sve pripoviedke, basne i pjesmice koje su u knjizi, uče na pamet i da se sa „vježbami u govorenju“ postupa kako je rečeno u njemačkoj opazci k vježbi XX praktičnog odjela. Ovako ako se bude postupati, dobar i brz uspieh ne može da izostane.

Pisac.

Digitized by Google

Teoretični odjel

(izradjen po slovnici doktora K. W. L. Heyse).

Digitized by Google

Digitized by Google

Prvi razdio.

Bukvica ili alfabet.

§ 1. Slova u njemačkom jeziku jesu ova:

tiskana	pisana	hrvatska
A a		A a
B b		B b
C c		C c
(Ch ch)		— —
D d		D d
E e		E e
F f		F f
G g		G g
H h		H h
I i, j		I i, j
K k		K k
L l		L l
M m		M m
N n		N n
O o		O o
P p		P p

Digitized by Google

Q	q			—	—
R	r			R	r
S	ſ, s, ß, ſs			S	s
(Sch	ſch)			(Š	š)
(St	ſt)			(St	st)
T	t			T	t
U	u			U	u
V	v			glasi	kao f
W	w			glasi	kao v
X	x			ks	
Y	y			—	
Z	z			glasi	kao c

Opazka. Učitelj kad počne učiti pisanje njemačke bukvice, olakšat će učenicim trud, sliedeći ovaj red: i, n, m, u, e, j — o, a, g, q, b — r, v, w — z, y — l, b — f, h, ch, k, ſ, ſch, ſt, ß, s — p, x itd. Neka se dobro razlikuju r i v, ſ i f, A i U, B i L, K i R.

§ 2. Od navedenih slova jesu:

a) glasnici prosti i čisti: a, e, i (y), o, u. — y se upotrebljuje dandanas samo u tudjih riečih, naročito grčkih, pa se izgovara za malo kao što i;

Jesu glasnici nečisti ili uzvišeni: ä, ö, ü, kojih u hrvatskom jeziku nema;

b) glasnici složeni ili dvoglasnici: ai, au, äu, ei, eu, (ie), ui. — eu i äu izgovaraju se malo ne kao oi. Dvoglasnik ie izgovara se sada kao i produženo sa niemim e; n. p. lieb, Dieb isto kao ſieben, Sieg.

§ 3. Glasnici a ä, i (y), o ö, u ü izgovaraju se sad kratki a sad dugi. Glasnik e paka izgovara se na četri načina: *a)* kratko, kao u Wélt, bénn, ſchnéll; *b)* dugo i zatvoreno, kao u jeder, Reh, mehr; *c)* dugo i otvoreno kao ä; n. p. Gebêt, Pfêrd; *d)* jedva čutljivo u nenaglašenih slovkah; n. p. Engel, Finger, trêten, trägen, verlieren, Roſenduft, Wogenſchwall.

§ 4. Kratki su glasnici naročito izpred podvostručenih suglasnika; n. p. fallen, Mutter, laſſen, Sinn. — Ovdje valja zapamtiti, da ck i tz stoje namjesto kk i zz.

Digitized by Google

Dugi su glasnici naročito *a)* na kraju slovke: wo, Vater; *b)* kad su podvostručeni, što može bivati samo u a, e, o; n. p. Aal, Klee, Moos; *c)* kada stoje pred niemim h (a to može biti u a, e, o, u, i u pet rieči u i) ili pred niemim e (što biva samo uz i); n. p. Wahn, Lehne, Sohn, Uhr; ihm, ihn, ihnen, ihr, ihrer.

(Opazka za učitelja.) Neka se ovdje čini „I. vježba u izgovaranju“ koja stoji na čelu praktičnog odjela.

§ 5. Od ostalih slova, koja su sva suglasna (osim j koje je poluglasnik), sliedeća se izgovaraju kao u hrvatskom jeziku: b, d, f, (g), j, k, l, m, n, p, r, ſch, t, v (=f), w, z (=c).

§ 6. Za ostale suglasnike ovo je opaziti:

a) C, c što se upotrebljava samo u riečih tudjeg izvora, ima tvrd glas (kao hrv. c) pred e, i (y), ä, ö; n. p. Cicero, Cyrus, Cäſar; u svih drugih slučajih glasi kao k; n. p. Cato, Cur, Rector.

b) Ch, ch na početku tudjih rieči (jer se na početku njemačkih, osim u rieči Charfreitag itd. ne nalazi) čuje se kao k; n. p. Chor, Chriſt. Čine iznimku njeke rieči primljene iz francezkoga, kao Chef, Charlatan, charmant, u kojih se izgovara kao š. U sredini ili na svrsi njemačkih rieči čuje se tvrdo kao grčko X; n. p. ſuchen, wachen, Buch, Loch.

c) chs, chſ, kad spada na korjenitu slovku, glasi ks; n. p. Wachs, wachſen; pa usuprot: wach-ſam, ſprach's, Reichs.

d) G, g glasi kao i hrvatsko g, izvan malo rieči primljenih iz francezkoga, kao Loge, Genie, genieren, Page, Menagerie, Paſſagier, Giraffe, u kojih se izgovara kao ž. Na kraju rieči, osobito u nastavku -ig (n. p. Rettig, gütig) približuje se glasu ch.

e) H, h na početku rieči ili slovke izgovara se tanje nego ch, samo slabim iztiskom daha iz grla. U sredini rieči, ako se nahodi iza glasnika, ovaj postane dugim; ako li iza suglasnika, ne čuje se ni malo; n. p. Sohn, Ruhm; Thal, Thon; Rhede, Rhein.

f) Poluglasnik j u riečih koje dolaze iz francezkoga, izgovara se kao ž; n. p. Journal, Jalouſie.

g) Q, q (spojeno vazda sa u) izgovara se kao k.

h) S, ſ izmedju dvaju glasnika čuje se kao hrvatsko z, inače kao s; s (što se nahodi samo na kraju rieči ili slovke) i ß, ſs (što se ne nahode na početku rieči) imadu svedj oštri glas. V. još § 10.

i) ſp i ſt na početku slovke izgovaraju se obično malo ne kao šp i št; n. p. ſprechen, Anſprache, ſtehen, Verſtand.

k) ſch u riečih Menſch, Wunſch i njihovih sastavinah i izvodih glasi tvrdo kao č.

l) tſch odgovara podpuno hrvatskomu č: quetſchen, Dolmetſch, deutſch.

m) T, t izgovara se isto kao u hrvatskom, van što se u riečih latinskog izvora, kada stoji pred i sa sliedećim suglasnikom, čuje kao hrvatsko c, ako nema izpred sebe ſ ili x; n. p. Nation, Patient, pretiös, Diſtinction, Sextius.

Digitized by Google

n) V, v u njemačkih riečih glasi kao f; no u mnogih riečih primljenih iz latinskoga, talijanskoga itd. čuje se kao **v** (n. p. Diviſion, Vulcan, Virtuos).

o) ph, što se ponajviše nahodi u tudjih riečih, glasi kao f.

(Opazka za učitelja). Ovdje neka se učini „II. vježba u izgovaranju," pa prešav na „Drugi razdio" praktičnog odjela neka se uče pojedini paragrafi teoretičnog odjela onim redom, kojim su ondje navedeni, sve uz dotične vježbe.

O njemačkom pravopisu

(po knjižici izdanoj g. 1879 od c. k. naklade školskih knjiga pod naslovom: Regeln und Wörter-Verzeichnis für die deutſche Rechtſchreibung).

§ 7. Kako se naznačuje dugoća i kratkoća samoglasnikâ.

Dugoća samoglasnika naznačuje se:

A) tim da se suglasnik stojeći iza dugog samoglasnika piše jednostavno a ne dvostruko; n. p. bar, Haſe, Schaf, Schale, Scham, Schar, Star (ptica i bolest), Wage, Ware; ſcheren, Schere, ſelig; Anbot, Gebot, los, Los, loſen, Sole (slanača); genug, Schule, Ruf, Blut.

B) podvostručenjem samoglasnika, a to biva

kod **a**: Aal, Aar, Aas, Haar, Paar, paar, Saal, Saat, Staat;

kod **e**: Allee, Armee, Beere, Beet, Fee, Galeere, Heer, Idee, Kaffee, Kameel, Klee, Krakeel, leewärts, leer, leeren, Lorbeer, Meer, Moſchee, ſcheel, Schnee, See, Seele, Speer, Thee, Theer, verheeren;

kod **o**: Boot, Moor, Moos.

C) sa **e** iza dugog i; n. p. Dienstag, dies, fiel, fieng, gieng, hielt, hieng, Kiebitz, piepen, quieken, Siegmund, Stieglitz, Stiel (držalo) itd.; — pa u riečih na —ie, —ier, —ieren; n. p. Artillerie, Demokratie, Monarchie; Barbier, Quartier; effectuieren, probieren, regieren, ſtudieren.

Iznimke:

1) Biber, Igel, Iſegrim; dir, mir, wir.
2) ihm, ihn, ihnen, ihr, ihrer, ihrige.
3) Bibel, Fibel, Maſchine, Stil (slog), Tiger i druge tudje rieči.
4) Razlikuje se: Fiber (vlakno) od Fieber (groznica), Lid (vedja) od Lied (pjesma), Mine (lagum) od Miene (obličaj), wider (proti; za to widerfahren, widerlegen, Widerſchein, erwidern, anwidern) od wieder (opet; za to wiederholen, wiederkehren, wiederhallen).

D) sa **h**:

a) pred l, m, n, r: Ahle, Gemahl, Mahl (Mahlzeit); ihm, lahm, zahm; Bahn, Hahn, ihn; ihr, Gefährte, Jahr itd.

Nasuprot se piše bez h: Denkmal, Flur, gar, gebaren, Gebarung, gebären, geboren, Gebür, gebüren, Gemälde, Gram, Hoffart, holen, küren, Mal (Zeichen, Fleck), malen slikati (ali mahlen mljeti), Maler, Märe (priča), Märchen, Merkmal, Name,

Digitized by Google

nämlich, Öl, ſchmal, ſchmälern, Schmer, ſchmoren, ſchwül, Spur, Spule, Willkür.

Opazka. U riečih kao ſliehen, mähen, nähen, näher, ruhen, ſehen, Kühe, Schuhe itd. h nije znak otezanja, već korjeniti glas, pa se za to zadržava i na kraju rieči; n. p. ſloh, froh, Stroh, nah, ſieh, Kuh.

b) iza **t.**

U naglašenih slovkah sa dugim samoglasnikom, u kojih se nalazi jedno t, ono h što služi za otezanje, meće se iza t; n. p. Athem, gerathen, Loth, löthen, Meth, Muth, Noth, Pathe, Rath, rathen, Räthſel, roth, Ruthe, Thal, That, der Thau, Theil, Thier, Thon (glina), Thor (der, das), thöricht, theuer, Thran, Thräne, Thron, —thum (Eigenthum, Reichthum), —thümlich (volksthümlich), thun, Thurm, Thür, Ungethüm, Unterthan, Urtheil, Walther (kao ime; ali Sachwalter), Wuth, Wütherich etc.

Opazka. Pišu se bez h: Abenteuer, Armut, beten, bieten, Blüte, Bote, Flut, Furt, Glut, Gretchen, Heimat, Heirat, Hut (der, die), Mammut, Margareta, Maut, Miete, Monat, Myrte, Tau (das), Ton (in der Muſik), Unflat, Wermut, Wert, wert, Wirt, Wismut, Zierat itd.

§ 8. Kratkoća samoglasnika u naglašenoj slovci naznačuje se:

A) podvostručenjem prostog samoglasnika koji dolazi za kratkim samoglasnikom; n. p. Ebbe, Widder, hoffen, Roggen, Fall, Hammer, Kanne, Rappe, Herr, Fluſs — Flüſſe, muſs — müſſen, bitten, Schwimmſchule, Fallthür.

B) sa tz namjesto zz; n. p. Netz, nutzen, wetzen itd.

C) sa ck namjesto kk; n. p. Blick, Bock, dick, Hacke, Hecke, necken, Rock, Sack itd.

Podvostručenje se propušta

a) u mnogih jednoslovčanih riečih, kao: ab, am, an, bin, bis, des (deshalb, indes, unterdes), drin, es, gib, hat, hin, im, in, man, mit, ob, weg, was, wes, itd.

b) kod velike većine onih rieči, u kojih za kratkim samoglasnikom dolazi više različitih suglasnika; n. p. Bild, Herz, krank, Luft, ſtark, Wind, Wirt, Wams, ſtürzen.

Opazka 1. U glagolu nehmen oblici nimm, nimmſt, nimmt, genommen imadu kratak samoglasnik te se za to podvostručava suglasnik. Isto tako imadu treten: tritt, trittſt; ſtreiten: ſtritt, geſtritten.

Opazka 2. Samostavnici tvoreni sa ſt i t i njihovi izvodi smatraju se kao rieči sa nagomilanimi suglasnici, pa im se za to ne podvostručava suglasnik; n. p. Geſchäft, Geſchwulſt, Geſpinſt, Gewinſt (ali Gewinn).

Opazka 3. U skraćenih oblicih: Sammt i Zimmt (mješte Sammet, Zimmet), i takodjer u riečih: ſammt, ſämmtlich, insgeſammt zadržava se podvostručenje.

c) u riečih: Brombeere, Herberge, Hermann, Herzog, Himbeere, Walfiſch, Walnuſs, Walroſs.

d) u riečih, gdje bi se sastavljanjem sukobili tri jednaki suglasnici; n. p. Bettuch, Brenneſſel, dennoch, Drittheil, Kammacher, Mittag, Schiffahrt, Schwimmeiſter, Stilleben.

Digitized by Google

Opazka 1. **h** na kraju rieći propušta se pred slovkom **heit** Piše se dakle: Roheit, Rauheit, Hoheit.

Opazka 2. Kod tvornih slovkâ **-in** i **-nis** podvostručava se **n** i **s** kad god sliedi slovka počimajuća samoglasnikom; n. p. Königinnen, Lehrerinnen, Kenntniſſe, Zeugniſſe.

Pravila za izbor medju različitimi slovi, koja naznačuju isti oli sličan glas.

§ 9. Poraba samoglasnikâ.

ä piše se u: Ähre, ätzen, Bär, behäbig, beſtätigen, blähen, dämmern, gähnen, gähren, gebären, gewähren, gräſslich, Gräte, hämiſch, Häring, hätſcheln, jäh, jäten, Käfer, Käfig, Krämpe, Lärche (drvo), Lärm, Mähne, Mähre (kljuse), Märe (priča), März, plärren, Säge, Schädel, ſchäkern, Schärpe, ſchmähen, ſchräg, ſchwären, ſpähen, Stätte, Strähn, Thräne, träge, ungefähr, verbrämen, vergällen, wähnen, währen, --wärts, zähe, Zähre itd.

e stoji u: abſpenſtig, behende, blecken, echt, edel, Eltern, emſig, Ente, Ernte, Eſche, Eſpe, Ferge (Fährmann), Geberde, gellen (klingen), Gemſe, gerben, Grenze, ausmerzen, Scheuel, Stempel, Stengel, ſtets, überſchwenglich, welſch, widerſpenſtig, Wildbret itd.

äu stoji u: bläuen (blau), däuchte (dünken), dräuen, Knäuel, läuten, Räude, räuſpern, Säule, ſträuben, täuſchen itd.

eu stoji u: bleuen, einbleuen, Greuel, greulich, heulen, keuchen, leugnen, Leumund, verleumden, ſchneuzen, bezeugen (osvjedočiti) itd.

ai stoji u: aichen, Aichmaß, Bai, Fraiſen, Hai, Hain, Kaiſer, Laib (Brot), Laich, Laie, Mai, Maid, Mais, maiſchen, Rain, Saite (Darmſaite), verwaist, Waiſe; Laibach, Krain, Mainz.

ei stoji u: Eiche, geſcheit, Heide, Leichnam, Weide, Weidmann, Weiſe (Art, Melodie), Weizen, bezeigen (izkazati) itd.

i u: ausfindig, Birſch, Gehilfe, Gips, Hifthorn, Hilfe, Sirup, Sprichwort itd.

ü u: trügen, flüſtern, Kürſchner, gebüren, itd.

§ 10. Poraba suglasnikâ.

Piše se sa **g**: Werg, Zwerg.

Sa **ch**: überzwerch, Zwerchfell.

Sa **d**: Beredſamkeit, Beſcheid, Kardätſche (Bürſte), (ihr) ſeid, itd.

Sa **t**: Brantwein, Brot, geſcheit, Grat (Rückgrat), Jahrzehent, Kartätſche (Kanonenpatrone), Richtſcheit, unentgeltlich itd.

Sa **dt**: beredt, bewandt, gewandt, ſandte, geſandt, Stadt, todt, todtſchlagen, tödten (ali tödlich, todkrank, todmüde), verwandt, wandte.

Sa **f**: Adolf, Rudolf, Joſef; Feſte, fordern, fördern, Fülle, Elfenbein, itd.

Sa **v**: Frevel, Vater, Vetter, Gevatter, ver-, Verlies, Vieh, viel, vier, Vlies, Vogel, Volk, Vogt, voll, von, vor, vordere, vorn, itd.

Sa **ph**: Elephant, Epheu, Geographie, Graphit, Nymphe, Phänomen, Phantaſie, Philiſter, Philoſophie, Phosphor, Phyſik, Prophet, Strophe, Triumph.

Sa **x**: Axt, Hexe, Nixe i mnogo tudjih rieči.

Digitized by Google

Sa **chs**: Achſe, Achſel, Buchsbaum, Büchſe, Dachs, Deichſel, drechſeln, Eidechſe, fechſen, Flachs, Fuchs, Lachs, Luchs, ſechs, Wachs, wachſen, wechſeln, Wichſe, i rieči iz tieh izvedene.

Sa **cks**: Häckſel, Klecks, kleckſen, Knicks, knickſen.

Što se tiče različitih slova ſ, s, ſſ, ſs, ß, zapamtit je ovo:

a) Razlikuju se dva glasa **s**, jedan meki: Roſe, leſen, a jedan tvrdi: gießen, haſſen.
b) Na početku rieči piše se vazda **ſ**: ſein, ſagen.
c) U sredini rieči meko **s** naznačuje se sa **ſ**: leſen, Häuſer.
d) Ako u rieči pisanoj na početku slovke sa ſ stupi suglasnik na mjesto samoglasnika koji dolazi iza ſ, onda se piše **s** mješte ſ: blaſen, er bläst; leſen, er lieſt; raſen, er rast.
e) **st** (postalo iz ſet) jest razlučivo i treba ga razlikovati od nerazlučiva **ſt**: ras-te (od raſen), ra-ſte (od raſten).
f) Meko **s** na kraju rieči vazda se naznačuje sa **s**: dies, Haus, Mannes, was.
g) **s** na kraju slovke ostaje i u sredini izvedenih i sastavljenih rieči: dasſelbe, deshalb, Donnerstag, Häuschen, weismachen, weisſagen, weshalb.
h) Tvrdo **s** za dugimi samoglasnici naznačuje se sa **ß** (Fuß, Füße, groß, Größe, weiß, weißen); za kratkimi sa **ſſ**, ako iza **s** dolazi samoglasnik (Waſſer, Flüſſe, wiſſen); sa **ſs**, ako sliedi suglasnik, i na kraju slovke (wuſste, muſsten, bewuſst, muſs, Fluſs, gewiſs, ein biſschen).
i) Veznik **daſs** piše se sa ſs, da se razlikuje od spolnika i zaimena das.
k) Nastavak **—nis** piše se sa s: Bildnis, Zeugnis. Ako pak sliedi još koja slovka počimajuća samoglasnikom, podvostručava se ono s: Bildniſſe, Zeugniſſes.

Predstavak **miſs-** piše se sa ſs (miſsachten, miſstrauen, Miſsbrauch); nasuprot: Miſſethat.

l) Piše se: bloß, Geiß (die Geißen), die Geißel, gleißen, Grieß, Kloß (die Klöße), Nießbrauch, ſcheußlich. Nasuprot: boshaft, erboſen, Geiſel (Leibbürge), Gleisner, Griesgram, die Mauſe, das Mus (Brei), naſeweis, nieſen, Nieswurz, Reis (dünner Zweig und Getreideart), Ries (Papier), Schleuſe, Verlies (des Verlieſes), Vlies itd.

§ 11. O porabi velikih i malenih početnih slova.

Velikim početnim slovom piše se:

a) Prva rieč podpune izreke.
b) Prva rieč iza piknje.
c) Prva rieč iza upitnog ili klikovnog znaka, ako se ovim znakom sasvim dovrši izreka.
d) Prva rieč upravnog govora iza dvie tačke (:).
e) U pjesmah prva rieč svakoga stiha.
f) Samostavnici i rieči rabljene kao samostavnici; n. p. der Reiche, der Nächſte, die Rechte — die Linke, jedem das Seine, das Leſen

Digitized by Google

und Schreiben, das Wenn und das Aber, das Einmaleins, eine Zeitlang, eine Handvoll, einen Mundvoll, Folgendes, an Kindesstatt, nichts Gutes, viel Schlechtes, etwas Neues, etwas Angefangenes.

g) Pridavnici i redni brojnici, koji sa spolnikom stoje iza vlastitog imena, i takodjer pridavnici i zaimena u naslovih; n. p. Karl der Große, Josef der Zweite, Seine Majestät, Eure Excellenz, Geheimer Rath.

h) U listovih ona zaimena, što se odnose na osobu kojoj se govori.

i) Pridavnici tvoreni od ličnih vlastitih imena; n. p. die Schiller'schen Gedichte, die Grimm'schen Märchen.

k) Rieči na er izvedene od mjestnih imena; n. p. Wiener Zeitung, Prager Schinken, Kölner Dom, Pester Messe, Grazer Zwieback.

§ 12. Malenim početnim slovom pišu se sve ostale rieči; napose:

1. Samostavnici, kada primiv značenje drugih rieči služe

a) kao predlozi: angesichts, behufs, kraft, laut itd.;

b) kao veznici: falls;

c) kao neizvjestni brojnici: ein bischen, ein paar (einige) itd.;

d) kao prislovi: morgens, nachts, sonntags, bergauf, kopfüber, heutzutage, beizeiten, eingangs itd.

e) kao prislovni izrazi: leid thun, feind sein, schuld sein, achthaben, theilnehmen, überhandnehmen, haushalten, stattfinden, preisgeben, außeracht lassen, inacht nehmen itd.

2. Pridavnici izvedeni iz ličnih imena, ako imadu značenje obćenitih imena; n. p. die lutherische Kirche — i takodjer oni koji su izvedeni iz mjestnih i narodnih imena, kao römisch, österreichisch itd.

3. Sva zaimena i brojnici što ne padaju pod tačku g) i h) u § 11: jemand, niemand, jeder, jedermann, keiner, einer, der eine, der andere, der erste, der letztere, einige, manche, viele, etwas, nichts, beide; isto tako: die andern, alle andern, das andere, alles andere, das übrige, das meiste, das nämliche.

4. Pridavnici i prislovi u izrazih, kao: groß und klein, durch dick und dünn, am besten, des weiteren, des näheren, im allgemeinen, seit langem, im kleinen, im großen, im ganzen, von neuem, von weitem, aufs neue, zum voraus, von vorne, ohneweiters, um ein beträchtliches, binnen kurzem, aufs deutlichste, beim alten.

Pisanje tudjih rieči.

§ 13. Tudja imena koja su primljena u njemački jezik bez promjene, zadržavaju u obće tudji pravopis; n. p. Agio, Bowle, Chaise, Corps, Façade, Guirlande, Intrigue, Katheder, Lyrik, Malheur, Oxyd, Quai, Routine, Shawl, Tour itd.

§ 14. Mnoga tudja imena, koja su se prilagodila njemačkom jeziku, sliede tim više i njemački pravopis, čim su prije primljena i više rabljena; n. p. Discurs, Muskete; Capitän, Domäne, familiär, Militär, Souverän; Möbel, Pöbel, religiös; Manöver, Broschüre, Lectüre; Gips, Silbe, Sirup; Bresche, Depesche, Maschine; Kamerad, Kaserne, Kapelle,

Digitized by Google

Kaplan, Kolos, Küraſſier, Makel, Punkt, Takt; Ordonnanz, Polizei, Prinzeſſin, Zirkel, Zither; antik, Etikette, Fabrik, Lakai, Marke, Maske, Moſaik, Pike; Grimaſſe, Raſſe.

§ 15. U premnogih tudjih imenih zadržava se c; n. p. Accent, Act, Actie, Advocat, Candidat, Canal, Caſſa, Ceder, Cichorie, Cigarre, Citrone, Claſſe, Clavier, Colonie, Commandant, Concert, Conferenz, Corporal, Cultur, Cur, Cyclus, Cylinder, Decan, December, declamieren, Decret, Diöceſe, Direction, Docent, Ducaten, exercieren, inſpicieren, Inſect, Inſtinct, Medicin, Officier, Princip, Procent, Proceſs, Recept, Scene, Scepter, Sclave, ſocial, Vocal itd.

§ 16. Kod mnogih vlastitih imena podvostručava se suglasnik, kojim se svršuje zadnja naglašena slovka sa kratkim samoglasnikom; n. p. Appell, Bajonnett, Ballett, Bankerott, Barett, barock, bigott, Blankett, Boskett, brünett, Duell, Duett, Fagott, Flanell, Galopp, honett, ideell, kokett, nett, nominell, Quartett, Quintett, Rabatt, reell, Sonett, Terzett, Triolett, violett. — Nasuprot se piše: Büffet, Cabinet, Cabriolet, Cadet, Collet, Colonel, complet, Complot, Compot, Corſet, Couplet, Parket, Skelet.

O dieljenju rieči na slovke.

§ 17. Ako se na koncu redka koja rieč ne da podpuno spisati, mora se razciepiti, i to po glavnom načelu: gdje ciepaš rieč u izgovaranju, tamo ju ciepaj i u pisanju. Odatle sliedi

1. Jednoslovčana rieč ne smije se nikada ciepati, već stoji ciela ili na koncu ili na početku redka.

2. Ako je rieč sastavljena, onda ju ciepaj tamo, gdje je spojena; n. p. Thurm=uhr, hier=in, voll=enden, Hoff=nung, Wet=ter=fah=ne, Stamm=ende, Eb=be, Nar=ren.

3. Spojitbe slovâ pſ, ſp, ſt, ß, ʒ i ck ne ciepaju se: klo=pfen, li=ſpeln, La=ſten, ſchie=ßen, kra=ʒen, ha=cken.

Drugi razdio.

(Oblici.)

§ 18. Sve rieči njemačkog jezika diele se na desetero: 1. spolnik, 2. samostavnik (imenica), 3. pridavnik (pridjev), 4. zaime (zamjenica), 5. brojnik, 6. glagol, 7. prislov, 8. predlog, 9. veznik, 10. uzklik.

Poglavje I. O spolniku.

§ 19. Spolnik je u njemačkom dvojaki: izvjestni (der die das) i neizvjestni (ein eine ein), pa se upotrebljuje uz imenice, kojim obično pokazuje spol (rod), broj i padež.

Digitized by Google

der i ein stoje uz imenice mužkog roda,
die i eine uz imenice ženskog roda,
das i ein uz imenice srednjeg roda.

§ 20. Sklonitba izvjestnoga spolnika.

	Jednina			Množina	
	mužk.	ženskr.	srednj.		
Nominativ	der	die	das	die	za sva tri spola
Genitiv	des	der	des	der	
Dativ	dem	der	dem	den	
Akuzativ	den	die	das	die	

§ 21. Sklonitba neizvjestnoga spolnika.

	Jednina.			
	mužk.	ženskr.	srednj.	
Nom.	ein	eine	ein	jedan (njeki) — a — o itd.
Gen.	eines	einer	eines	
Dat.	einem	einer	einem	
Akuz.	einen	eine	ein	

Buduć da ein eine ein nema množine, doniet ćemo za primjer množinu od kein keine kein (nijedan, nikakav):

Nom. keine
Gen. keiner
Dat. keinen
Akuz. keine

§ 22. **O značenju i porabi spolnika u obće.**

a) Izvjestni spolnik postao je iz pokaznog zaimena der die das (§ 64), te izriče da nam je osoba ili stvar uz koju stoji, već ikako poznata, pa stalo poznanstvo samo u tom da se je osoba ili stvar već prije navela; no se razlikuje od zaimena slabijim naglaskom, buduć da spada medju nenaglašene rieči.

b) Neizvjestni spolnik postade iz brojnika ein (einer; v. § 99, a), od kojega se isto tako kao izvjestni slabijim naglaskom razlikuje, pa nagovještuje ikoje pojedino biće one vrsti, koju naznačuje.

Neka se sravnaju sliedeći primjeri: Wer iſt draußen? Ein Mann und eine Frau. Die Frau bringt einen Brief; der Mann will dich ſelbſt ſprechen. — Kennſt du den Mann nicht? Er nennt ſich einen Freund deines Bruders.

c) U izrekah koje izriču ne konkretno što i pojedino, nego tvrde šta u obće ili ti izjave koji sud itd., izvjestni spolnik naznačuje cielu vrst koju sebi uobražavamo pod oblikom jednog izvjestnog pojedinca, dočim neizvjestni spolnik iztakne ma kojega pojedinca iz ciele vrsti. U tom slučaju znači n. p. der Menſch isto što die Menſchengattung, ein Menſch pak = (ikoji) pojedinac te vrsti. No što valja za svakog pojedinca koje vrsti, mora da valja i za sve pojedince, dakle za cielu vrst. S toga u takovih obćenitih izrekah oba su spolnika u bitnom svom značenju jednaka. Sravnaj: Der Menſch iſt ſterblich. Ein Menſch kann nicht ewig leben. — Die Tugend belohnt ſich ſelbſt. Eine Tugend bringt ihren Lohn ſelbſt mit. — Das gute Wort wird manchmal verkannt. Ein gutes Wort findet eine gute Statt.

Digitized by Google

d) Neizvjestni spolnik nema množine, pa samostavnik koji bi ga u jednini pored sebe imao, u množini stoji sam, i to u istom padežu; n. p. Ich habe ein Buch gekauft; plur.: ich habe Bücher (akuz.) gekauft.

e) Kad više imenicâ istoga roda i broja stoji zasopce, a jedna ne objasnjuje drugu, onda spolnik ide samo prvoj; n. p. Der Löwe, Tiger, Luchs und Wolf sind reißende Thiere. Die Freunde und Nachbarn dieses Mannes itd.

Ako pak imenice koje sliede zasopce, nijesu istoga roda ili broja, valja opetovati dotični spolnik; n. p. Der Wolf und die Hyäne sind grausam. Die Mutter und die Schwestern sind ausgegangen.

I kad je rod ili broj jednak, nije dobro izpustiti spolnik, ako skopčane imenice izjave predmete protivnog značenja. Dakle ne der Fürst, Bürger, Bauer, nego der Fürst, der Bürger, der Bauer; ne der Vater und Sohn, nego der Vater und der Sohn.

f) Imenica, pred kojom stoji druga od nje zavisna imenica u genitivu ili zaime pokazno, odnosno ili upitno u genitivu, gubi svoj spolnik; n. p. meines Vaters Haus mješte das Haus meines Vaters: Das Buch und dessen Wert ili das Buch und der Wert desselben. Die Männer, deren Thaten ich jetzt lese, sind bekannt. Wessen Hund ist das? —

I pred imenicom u genitivu izostavlja se kadkad spolnik, kad joj je padež dosta jasan po svršetku; n. p. durch Freundes Hand und treuer Freunde Rath, ali ne durch Freunde Hand, durch Freunde Rath.

g) Često izvjestni spolnik, postavljen iza kojeg predloga, slieva se s ovim u jednu rieč, gubeći koje slovo; n. p. ums mješte um das, fürs, durchs, aufs, vom (mj. von dem), zum, beim, im, am, zur (mj. zu der); ali ne fürn, durchn, aufm, zum itd.; jer bi to odveć tvrdo ili neobično bilo. To je slievanje sad slobodno a sad neobhodno. Za potančine v. § 179.

§ 23. O porabi spolnika obzirom na razne vrsti imenicâ.

1. Vlastita imena osobâ, državâ i gradova stoje obično bez spolnika (takodje rieč Gott, kad je govor o pravom bogu), dočim ga primaju imena riekâ, jezerâ, brdâ, šumâ, kao i ona imena državâ koja nijesu, kao što je pravilno, srednjega nego ženskoga ili mužkoga roda; dakle: Karl, Cicero, Frankreich, in Agram, nach Croatien itd.; ali die Schweiz, die Türkei, der ili das Elsass; die Save, der Rhein, der Balkan.

U nekih slučajih paka i imena osobâ, krajeva i mjestâ imadu uza se spolnik, naimence:

a) kad je vlastito ime spojeno s kojim pridjevom; n. p. der große Cäsar, das schöne Italien, das reiche Mailand;

b) kad je vlastito ime, ako se odnosi na više lica, uzeto u skupnom smislu; n. p. die Scipionen, die Ludwige, ein Stuart itd.;

Digitized by Google

c) kad se za koga kaže da je po značaju ili duševnom obdarenju sličan onomu čije mu se ime nadjene; n. p. ein Schiller, der Cicero unſerer Zeit, eine zweite Sappho itd.;
d) kad se ime pisca ili umjetnika stavi namjesto njegovih djela; n. p. Ich habe mir den Goethe angeſchafft. Er beſitzt einen Raphael;
e) u domaćem govoru, kad se sbori o licu posve poznatu; n. p. die Lotte iſt ein gutes Kind. Rufe mir den Johann;
f) u genitivu, dativu i akuzativu, osobito kada se ti padeži ne razpoznadu dobro po sklanjanju; n. p. der Tod des Socrates. Die Ermordung des Cäſar (ne des Cäſars). Neće se dakle reći: Nun gab der Capitän Belzoni den Rath, već dem Belzoni, ako ima Belzoni biti dativom. V. još § 51 sl.

2. Obćenita (generična) imena spajaju se ponajviše s jednim ili s drugim spolnikom. Izostavlja se ipak spolnik
a) u množini, kad ova, odgovarajuć jednini sa ein, naznačuje više neopredieljenih bića (v. § 22, d);
b) kad obćenito ime stoji kao naslov pred vlastitim imenom ili kao nadpis itd.; n. p. Herr Schulze, Kaiſer Joſef, Geheimrath N.; deutſche Sprachlehre; Vorrede;
c) kad se pridade kao oznaka kojoj osobi, da joj se označi svojstvo; n. p. er iſt Kaufmann; ſie wird Schauſpielerin; er ſtarb als Held;
d) kad se jedno obćenito ime s predlogom slije u prislovni koji izraz, ili kad se dva ili više obćenitih imena spoje u skupni koji pojam; n. p. zu Fuß, nach Hauſe, über Land und Meer itd. Du ſollſt Vater und Mutter ehren. Er iſt mit Weib und Kind fortgegangen. Berg und Thal; Haus und Hof; mit Hand und Mund itd.

Poglavje II. O samostavniku.

1. **Spol** samostavnikâ.

§ 24. Svaki njemački samostavnik jest ili mužkoga ili ženskoga ili ti srednjega spola, i taj se spol naznačuje jednim ili drugim spolnikom. Kojega je spola gdjekoja rieč, može se najpouzdanije naučiti dugim vježbanjem; ipak ima nekoliko pravila, koja nas uče upoznati spol stranom po značenju a stranom po svršetku.

Spol samostavnikâ glede na **značenje.**

§ 25. 1. Imena pojedinih osoba i životinja drže se, što se tiče spola, ponajviše značenja; n. p. der Mann muž, die Frau žena, das Kind diete; der Hahn kokot, die Henne kokoška, das Küchlein pile; der Hengſt pastuh, die Stute kobila, das Füllen ždriebe; der Stier (Ochs) bik, vô, die Kuh krava, das Kalb tele.

Izuzimlju se
a) imena das Weib žena, das Menſch ženetina;
b) umaljujuće imenice na chen i lein; n. p. das Mädchen djevojka, das Fräulein gospodična, das Söhnchen sinak;

Digitized by Google

c) sastavljene imenice, kojih se spol vazda po zadnjoj sastavini ravna; n. p. die Mannsperſon ili das Mannsbild mužka glava, das Frauenzimmer ili das Weibsbild ženskinja, der Dienſtbote služkinja.

2. Obćenita imena živućih bića za cielu vrst i za pojedince bez obzira na njihov rod mogu imati uza se mužki ili ženski ili srednji spol (ovaj zadnji samo životinje i nejač); n. p. der Menſch čovjek u obće, der Hirſch jelen, die Katze mačka, die Waiſe sirota, das Pferd konj, das Schaf ovca; das Kind diete, das Lamm janje, das Kalb tele.

3. Medju imeni za stvari i za pojmove jesu

a) mužka: imena vjetara, parokružnih pojava i stožerâ svieta, pa godišnjice (osim das Frühjahr), mjeseci, dnevi i najveći dio ribâ;
b) ženska: većina riekâ; n. p. die Donau, Elbe, Weſer, Drau;
c) srednja: većina skupnih imena i onih koja znamenuju koju tvar, pa osobito kovine (osim der Stahl, der Zink, der Tomback, der Kobalt, die Platina), gradovi i pokrajine; n. p. das Volk, Vieh, Gras, Blut, Heer; das Gold, Eiſen, Silber, Blei; das ſchöne Wien, das heiße Spanien (osim die Schweiz, die Lauſitz, die Walachei, der ili das Elſaſs). — Srednje su takodjer sve rieči, koje nijesu pravi samostavnici, ali se kao takovi upotrebljuju; n. p. das Eſſen, das Grün, das Wahre, das Aber; das A, das B.

§ 26. Spol samostavnikâ glede na **svršetak.**

Po svršetku jesu

a) mužkoga roda: većina jednoslovčanih imenicâ iz glagolskoga porietla (kao Bruch, Bund, Fall, Tritt, Schuſs, Stoß, Dank, Haſs, Gruß, Kauf itd.), sve imenice višeslovčane proizvedene nastavcî ig, ing i ling, i veći dio imenicâ na er, el, en;
b) ženskoga roda: imenice proizvedene slovkami e, ei, heit, keit, ſchaft, ung i takodjer sa t (ſt), de, at; n. p. Größe, Abtei, Wahrheit, Neuigkeit, Geſellſchaft, Wohnung; Schlacht, Laſt, Bürde, Heirat. — Iznimke: der Käſe, Affe, Rabe, Falke, Haſe itd.; das Auge, Ende, Erbe; der Zierat, der Hornung; das Petſchaft;
c) srednjega roda: 1°. sve imenice na chen i lein koje naznačuju malu osobu ili stvar, i to bez obzira na značenje (n. p. das Väterchen, das Fräulein); 2°. sve imenice na tel proizvedene iz brojeva (n. p. das Drittel, Viertel); 3°. sve imenice na ſel (osim der Stöpſel) i na ſal (osim die Drangſal, die Trübſal i die Mühſal); 4°. sve imenice na thum (osim der Irrthum i der Reichthum); 5°. najveći dio imenicâ na nis; i 6°. najviše imenicâ skupnih i abstraktnih sa predstavkom ge (n. p. das Gebirge, Getreide, Gezänke).

§ 27. Za imenice sastavljene obstoji pravilo, da im se ravna spol po posljednjoj sastavini, pa i protiva značenju; n. p. der Kirchhof groblje, die Hofkirche dvorska crkva; der Hauswirt domaćin, das Wirtshaus gostiona; v. još § 25, 1. c)

Izuzimlju se: der Abſcheu (od die Scheu), das Gegentheil, obično i das Vorder-, Hintertheil (od der Theil), die Neunauge (od das Auge), der Mittwoch

Digitized by Google

običnije nego die Mittwoche (od die Woche), die Anmuth, Demuth, Großmuth, Langmuth, Sanftmuth, Schwermuth, Wehmuth (od der Muth); takodjer imena gradova, kao das alte Wittenberg, das feste Straßburg.

§ 28. Neke imenice imadu više spola, i to

a) uzdržavajući isto oblik i isto značenje; n. p. das i der Scepter, das i der Pult, der i die Zierat itd.; nu preteži prvi spol;

b) uzdržavajući isto značenje, no mienjajući ponešto oblik; n. p. der Backen i die Backe, die Quelle i der Quell, der Leisten (Form zu Schuhen) i die Leiste (schmales Brett), die Ratze i der Ratz, die Spalte i der Spalt, die Schürze i der Schurz, der Scherben i die Scherbe, der Trupp i die Truppe, i još koja;

Pamti još: der Fels ili Felsen, der Schreck ili Schrecken, der Daum ili Daumen, der Fleck ili Flecken;

c) uzdržavajući isto oblik, no mienjajući značenje: Der Harz (planina), das Harz smola, živica; der Schenk (Schenke) točajlija, die Schenke krčma; der Hut klobuk, die Hut oprez; der Mast jambor, die Mast žir; der Sprosse(n) potomak, die Sprosse priečanica; die Steuer porez, das Steuer krmilo; der Theil dio, das Theil (der Antheil) čest; die Mark krajina, marka, das Mark mozak u kosti; i više drugih (v. Praktični dio vježba XLVI.)

2. **Broj** samostavnikâ.

§ 29. Samostavnici njemački imadu dva broja: jedninu i množinu.

a) Oba broja imadu u obće samo konkretni obćeniti samostavnici, van ako jogunasta poraba ne preprieči tvorenje množine, kao u riečih der Mund usta, der Strand obala.

b) Imenice konkretne koje naznačuju koju tvar, imadu obično samo jedninu; n. p. Fleisch, Honig, Flachs, Heu, Gold.

c) Skupna imena imaju sad oba broja, kao Volk — Völker, Heer — Heere, Gebirg — Gebirge, sad samo jedninu, kao Gesinde, Ungeziefer, a sad samo množinu, kao Leute, Briefschaften (v. dolje pod f). Još gdjekoja upotrebljuju se i u jednini i u množini bez razlike u značenju, kao Gedärm, Geräth, Haar.

d) Abstraktne imenice, osobito one koje naznačuju svojstva, sile itd., nemaju množine; n. p. Glanz, Geiz, Weisheit, Liebe, Neid, Furcht; das Schöne, Gute; das Weiß, das Sitzen. — Ako se pak u pojmu njihovu razlikuje množina pojedinih čina ili vrsti, ili ako dobiju konkretno značenje, onda tvore i plural; n. p. die Sprünge, die Gänge, die Schreiben, die Andenken, die Bedenken, die Vergehen, die Wettrennen itd.

e) Imenice koje naznačuju množtvo, mjeru ili težu, kad imadu pred sobom koji brojnik, ne primaju plurala; n. p. zwölf Mann (Soldaten), zehn Stück, sechs Paar Schnallen, vier Glas Wein (bolje nego vier Gläser Wein), drei Zoll, acht Pfund itd. Izuzimaju se imenice ženske na e, kao Elle, Tonne, Kanne itd. i njeke druge koje uz broj izriču i smisao stvari, poimence imena novaca (kao hundert Pfennige machen eine Mark) i rieči Tag, Nacht, Monat, Jahr, Jahrhundert, Stunde, Minute, Meile.

Digitized by Google

f) Njeke se imenice upotrebljuju samo u množini; n. p. Ahnen, Gebrüder, Masern, Träbern, Zeitläufte, Ferien itd.; n. p. die Ostern sind vorüber (ili Ostern ist nahe, bez spolnika) v. Prakt. dio vj. XLIII.

g) Napokon ima nekoliko rieči, osobito abstraktnih, koje su upravo singularia tantum, pa se u množini nadomještavaju ili oblikom što ima samo plural, ili srodnom izvedenom ili složenom riečju; n. p. der Bau, plur. Bauten; v. Prakt. dio vj. XLIV.

§ 30. Tvorenje množine.

a) Mnoge imenice (v. § 37 i 38) nemaju nikakva dodatka u množini, te onda prvi padež množine ili je posve jednak istomu padežu jednine ili se razlikuje od njega uzviškom t. j. pretvorbom osnovnih glasnika a o u u ä ö ü. — U nekoliko ovih imenica poraba nije stalna. Sjeverni Njemci vole oblike neuzvišene, kao Kragen, Kasten, Wagen, Magen, Faden, dočim južni Njemci upotrebljavaju uzvišak, govoreći die Krägen itd.

b) Druge imenice dodavaju osnovi u množini e ili er. I te mogu primiti uzvišak.

c) Treća vrst imenicâ dodava osnovi u množini en ili n. Tu nema nikada uzviška.

Napose valja zapamtiti, da ženske imenice, osim Mutter i Tochter, imadu u pluralu vazda ili nastavak e ili en(n).

d) Njeke imenice po raznom značenju što ga imadu, prikazuju i razne oblike u pluralu; n. p. der Band plur. Bände svezak, das Band plur. Bande vez, das Band pl. Bänder trak; v. Prakt. dio vj. XLVI.

3. **Sklanjanje** samostavnikâ.

§ 31. Njemački samostavnici imaju dvie glavne sklonitbe, jaku i slabu. — Znak slabe sklonitbe jest en ili n dodato osnovi u svih padežih osim prvoga jednine; a svi ostali samostavnici u kojih nema toga znaka, sliede jaku sklonitbu.

§ 32. Njeke imenice sliede u jednini jaku sklanju, a slabu u množini; ove spadaju na tako zvanu mješovitu sklonitbu.

§ 33. Jake imenice sviju oblika slažu se u tom što im je jednak prvi i četvrti padež jednine, i tako isto prvi, drugi i četvrti padež množine; a treći padež množine tvori se dodavajući n prvomu, ako ne svršuje jur na n. — Treći padež jednine dodaje ili e, ako genitiv svršuje na es, ili ostaje bez dodatka, ako genitiv primi samo s. V. još § 45.

§ 34. Imenice ženskoga roda ne mienjaju se u jednini nikako, nego im spolnik označuje padež. — Neka se izuzmu pojedini osamljeni slučaji (kao: die Kirche unserer lieben Frauen), sastavljene rieči (Sonnenwärme, Erdensohn), a osobito njeki načini prislovni, gdje imenica složena s kojim predlogom uzimlje i u singularu stari nastavak en; n. p. auf Erden, mit Ehren, mit Freuden, von Gottes Gnaden, zu

Digitized by Google

Gunſten, inmitten, von Seiten, zu Schanden werden, von Statten gehen; ali sa spolnikom ili pridjevom govorit će se: zu ſeiner Ehre, mit großer Freude, auf der Erde, von dieſer Seite itd.

Opazka. Slovo s u sastavljenih riečih ženskoga roda, kao Geburtstag, Heiratsgut, nije nego eufoničko.

§ 35. Sklonitba složenih imenica tvori se po posljednjoj rieči kao najvažnijoj. Izuzimaju se: die Vollmacht i die Ohnmacht, plur. Vollmachten, Ohnmachten, sa svim da množina proste rieči Macht glasi Mächte.

§ 36. Preglednica svršetaka jake sklonitbe razdieljene na 3 oblika

	Jednina	Množina		
		1. obl.	2. obl.	3. obl.
Nom.	—	—	— e,	— er
Gen.	— s, — es	—	— e,	— er
Dat.	— , — e	— n,	— en,	— ern
Akuz	—	—	— e	— er

Preglednica svršetaka slabe sklonitbe

Jednina	Množina
—	— en, n
— en, n	— en, n
— en, n	— en, n
— en, n	— en, n

§ 37. Obrazci prvog oblika jakih imenica

	Jednina		Množina	
Nom.	der Maler;	das Kloſter	die Maler;	die Klöſter
Gen.	des Maler-s;	des Kloſter-s	der Maler;	der Klöſter
Dat.	dem Maler;	dem Kloſter	den Maler-n;	den Klöſter-n
Akuz.	den Maler;	das Kloſter	die Maler;	die Klöſter

§ 38. Jake imenice prvog oblika jesu mužkoga i srednjega spola, a ženskoga samo Mutter i Tochter. Mužke rieči imaju n pluralu ponajviše uzvišak, isto tako Mutter i Tochter, srednje paka nemaju ga, osim Kloſter (samostan).

Na taj oblik, koji obuzimlje samo dvo-ili višeslovčane rieči, spadaju *a)* sve imenice mužke i srednje na er, el i en; *b)* sve imenice diminutivne na chen i lein; *c)* jedno mužko ime na e: Käſe, i takodjer imena srednjeg roda na e sa predstavkom ge. — Amo se najbolje pribroji i devet mužkih imena, koja u nominativu jednine mogu dospievati na e i na en, pa se sklanjaju upravo kao da dospievaju samo na en; ova su: Name, (gen. des Namens, dat. dem Namen, akuz. den Namen; plur. Namen itd.), Same, Friede, Glaube, Wille, Funke, Gedanke, Haufe, Schade.

§ 39. Obrazci drugog oblika jakih imenica

	Jednina		Množina	
Nom.	der Tiſch;	das Schickſal	die Tiſch-e;	die Schickſal-e
Gen.	des Tiſch-es;	des Schickſal-s	der Tiſch-e;	der Schickſal-e
Dat.	dem Tiſch-e;	dem Schickſal-(e)	den Tiſch-en;	den Schickſal-en
Akuz.	den Tiſch;	das Schickſal	die Tiſch-e;	die Schickſal-e

§ 40. Jake imenice drugog oblika jesu mužkog, ženskog i srednjeg roda. Uzvišak primaju sve ženske (kojih je svega jedno 30), od mužkih najveći dio, od srednjih samo Floß i Chor (Rohr čini bolje Rohre nego Röhre).

Spadaju amo *a)* uz premnoge jednoslovčane sve rieči svršujuće se na nis i ſal; *b)* mužke i srednje rieči koje na kraju imadu jednu

Digitized by Google

od slovaka ig, ing, ling, rich; *c)* dvoslovčane rieči mužkog i srednjeg roda, koje predstavljaju slovke **be** i **ge** osnovam od glagolâ i samostavnikâ ne dospievajućih na e, el ili er (n. p. der Beſuch, das Geſetz); i napokon *d)* premnoga imena mužka i srednja tudjeg izvora.

§ 41. Obrazci trećeg oblika jakih imenica

	Jednina		Množina	
Nom.	das Bild;	der Irrthum	die Bild-er;	die Irrthüm-er
Gen.	des Bild-es;	des Irrthum-s	der Bild-er;	der Irrthüm-er
Dat.	dem Bild-e;	dem Irrthum-(e)	den Bild-ern;	den Irrthüm-ern
Akuz.	das Bild;	den Irrthum	die Bild-er;	die Irrthüm-er

§ 42. Jake imenice trećeg oblika primaju sve uzvišak, ako u osnovi imaju **a o u**, i sve su srednjega spola osim 12 mužkih.

Spadaju amo *a)* korjenite jednoslovčane imenice srednjega roda (svega jedno 60); *b)* šest srednjih sa predstavkom ge (Gemach, Gemüth, Geſchlecht, Geſicht, Geſpenſt i Gewand); *c)* proizvedene imenice svršujuće se na thum; i *d)* premalo tudjih imena, kao das Hoſpital, das Regiment.

§ 43. Obrazci mješovite sklonitbe imenicâ.

Jednina

Nom.	der Staat;	der See;	der Doctor
Gen.	des Staat-es;	des See-s;	des Doctor-s
Dat.	dem Staat-e;	dem See;	dem Doctor
Akuz.	den Staat;	den See;	den Doctor

Množina

Nom.	die Staat-en,	Se-en,	Doctor-en
Gen.	der Staat-en,	Se-en,	Doctor-en
Dat.	den Staat-en,	Se-en,	Doctor-en
Akuz.	die Staat-en,	Se-en,	Doctor-en

§ 44. Na mješovitu sklonitbu, koja je vazda bez uzviška, ne spada nego malo imena mužkih i srednjih, a to su: der Schmerz, der Zins, das Intereſſe, der See, der Staat, der Maſt, der Strahl, der Unterthan, der Nachbar, das Auge, das Ohr, das Ende, das Weh, pa obično i ova mužka: Dorn, Forſt, Gau, Lorber, Muskel, Pantoffel, Stiefel, Pfau, Sporn (plur. Spornen i Sporen), Stachel, Trupp, Vetter, Gevatter, Diamant i takodjer srednja das Hemd i das Bett, koja u pluralu čine Hemden i Betten mnogo bolje nego Hemder i Better; osim toga razna imena tudjeg izvora, kao Conſul, Inſect, Statut, a osobito imena na **or** s naglaskom na predzadnjoj slovci, dočim imena na **or** s naglaskom na zadnjoj primaju u pluralu **e** (n. p. der Matador, des Matadors, pl. Matadore; isto tako der Controlor, das Meteor).

§ 45. Opazke o nastavku genitiva i dativa jednine u jakoj i mješovitoj sklonitbi.

Ovdje treba zapamtiti što sliedi:

1. Imenice koje u genitivu dodavaju **es**, u dativu primaju obično **e**; a one što u genitivu dodavaju samo **s**, ostaju u dativu bez **e**.

Digitized by Google

2. Genitiv prima samo **s**

a) neobhodno u svih imenih na el, er, en (em), chen i lein, i u onih koja se svršuju na nenaglašeno e, kao i u tudjih riečih na or; n. p. Vogel, Waſſer, Boden, Athem, Mädchen, Büchlein, Käſe, Auge, Doctor;

b) obično n imenih na ig, ling, rich, ſal, thum, at, and, end, icht; n. p. des Königs, Jünglings, Wütherichs, Scheuſals, Reichthums, Monats, Heilands, Abends, Böſewichts.

3. Nastavak **e** u dativu izpada malo ne uviek u imenih bez razlike, kada stoje bez spolnika uz koji predlog s dativom; n. p. von Glas, aus Thon, vor Zorn, mit Dank, von Ort zu Ort. Ipak se govori: zu Lande, bei Tage, nach Tiſche, etwas zu Gelde machen, zu Grunde richten.

4. U rieči Gott, kad znači pravi Bog, izostavlja se **e** dativa; dakle: Gott ſei Dank; ali u genitivu: Gottes Güte.

§ 46. Obrazci slabe sklonitbe imenicâ.

Jednina

Nom.	der Menſch,	der Löwe,	die Zeit
Gen.	des Menſch-en,	des Löwe-n,	der Zeit
Dat.	dem Menſch-en,	dem Löwe-n	der Zeit
Akuz.	den Menſch-en,	den Löwe-n,	die Zeit

Množina

Nom.	die Menſch-en,	Löwe-n,	Zeit-en
Gen.	der Menſch-en,	Löwe-n,	Zeit-en
Dat.	den Menſch-en,	Löwe-n,	Zeit-en
Akuz.	die Menſch-en,	Löwe-n,	Zeit-en

§ 47. Samostavnici slabe sklonitbe nemaju nikad uzviška, te su samo mužkoga ili ženskoga roda.

Amo spadaju *a)* nekoliko mužkih jednoslovčanih rieči, kao: Bär, Held, Graf, Herr (ova u jednini dodava samo n, u množini en) itd.; *b)* višeslovčane mužke rieči na **e**, kao: Affe, Bote, Zeuge; *c)* imena mužkaraca s predstavkom **ge** (Gefährte, Gehilfe, Geſelle, Genoſſe); *d)* imena narodâ na **e**: Böhme, Schwede, Türke; *e)* nekoliko imena obćenitih i narodnih na **er (ar)**, kao: Bauer*, Pommer, Baier, Ungar, Tartar, Barbar; *f)* najveći dio ženskih imenica i to jednoslovčanih (n. p. Bahn, Flut, Laſt, Pflicht) i višeslovčanih na **el, er, at, end, e, in, heit, keit, ſchaft, ung, ei** (n. p. Fabel, Kammer, Heirat, Tugend, Rede, Wirtin, Wahrheit, Neuigkeit, Feindſchaft, Dichtung, Arznei). Osim toga pripada ovoj sklonitbi premnogo imena inostranih mužkog i ženskog roda, koja imadu ponajviše naglasak na zadnjoj slovci.

* Rieč der Bauer slaba je, kada znači isto što der Landmann, dočim je jaka, kad je izvedena od bauen; n. p. der Anbauer, des Anbauers, pl. die Anbauer.

§ 48. Da li se ima dodati slabim imenicam en ili samo n, to visi o nominativu jednine. Ako taj svršuje na e ili na el, er, ar nenaglašeno, ostali padeži dodaju samo n (n. p. Knabe-n, Schüſſel-n, Bauer-n, Ungar-n), inače en (n. p. Frau-en, Barbar-en).

Digitized by Google

§ 49. Jedina rieč Herz ne drži se čisto nikakve sklonitbe; jer glasi u genit. des Herzens, u dat. dem Herzen; množina pak je slaba.

§ 50. Sklanja posve **tudjih** imena.

a) Imena mužkog i srednjeg roda po izvoru latinska, ako uzdrže svoj izvorni oblik, primaju obično u genit. jednine s (kad ne bi već nominativ dospievao na s), a ostaju nepromienjena u ostalih padežih (dakle: das Factum, des Factums, dem Factum; der Musicus, des Musicus); u množini paka uzdržavaju svoj latinski svršetak u svih padežih (n. p. die Facta, die Musici). No imena srednjeg spola na ium ili eum, (al, il) promienjuju um u en; dakle: Gymnasium, Lyceum, Mineral, Fossil — plur.: Gymnasien, Lyceen, Mineralien, Fossilien. Isto pravilo vriedi i za koju rieč grčkog izvora, kao: der Heros, pl. Heroen; die Dosis, pl. Dosen.

b) Imena francezkog i englezkog porietla, koja su sačuvala prvašnji svoj oblik ter izgovor, dodavaju s samo u genitivu, ako su mužka ili srednja, pa u množini isto tako s; n. p. der Chef, das Genie, der Lord, die Lady pl. die Chefs, Genies, Lords, Ladys. — Isto se tako vladaju neka druga imena posve tudjeg izvora, kao: der Pascha — die Paschas, das Canapee — die Canapees, der Kolibri — die Kolibris, das Motto — die Mottos, der Uhu — die Uhus itd.

§ 51. Sklanja **vlastitih** imena.

1. Vlastita imena riekâ, jezerâ, gorâ i šumâ imaju u obće spolnik uza se i promienjuju se stranom kao i druga imena (n. p. der Rhein, des Rheins; der Harz, des Harzes), stranom se zadovoljavaju predpostavljanjem spolnika (n. p. der Jura, des Jura; der Obi, des Obi).

2. Vlastita imena državâ, pokrajinâ, gradova i selâ dobivaju obično u genit. slovo s, a ostaju nepromienjena u ostalih padežih; n. p. die Flüsse Östreichs, Berlins Umgebungen, Amerikas Erzeugnisse. Isto tako sa spolnikom: der Beherrscher des weiten Rußlands, die Häuserzahl des volkreichen Leipzigs.

Opazka a). Imena zemalja ili varoši koja se svršuju na s, z, x, nemaju genitiva, nego im se dodava predlog von ili jedna od rieči Stadt, Dorf, Festung itd.; n. p. die Lage von Cadix ili der Stadt (Festung) Cadix.

Opazka b). U svakdanjem govoru genitiv gradova a naročito zemalja, kada stoji iza imena od kojega zavisi, izrazuje se bolje sa von nego li svršetkom s; n. p. der König von England mješte der König Englands što nije u porabi, dapače Englands König.

3. Vlastita imena licâ sklanjaju se drugačije kad imaju spolnik, a drugačije kad ga nemaju:

a) Sa spolnikom ova su imena u jednini nepromienljiva; n. p. Cicero — des Cicero — dem Cicero; der geistvolle Lessing, des geistvollen Lessing. No kad se genitiv kojeg ličnog imena spojenog sa pridjevom predpostavi vladajućoj imenici, onda se običava dodati s i vlastitomu imenu; n. p. des großen Eugens Thaten, des berühmten Lessing's Werke.

Digitized by Google

b) Upotrebljena bez spolnika lična imena (toliko mužka koliko ženska) primaju u genit. nastavak s ili 's; n. p. Karls, Adelheids, Goethe's, Campe's, Otto's, Fanny's, Bertha's, Lottchens. No mužka na s, ß, ſch, x, z i ženska na e dodavaju u genit. ens ili ns; n. p. Hanſens, Franzens, Maxens, Leibnitzens, Juliens, Sophiens, Chloens.

Opazka. U imenih porodičnih genitiv se poradi jasnosti naznačuje vazda sa 's. Dakle kad se ima prevesti n. p. riečnik što ga je spisao Zink, Zinke, Zinken, Zinkens (jer su svi ovi svršetci mogući), kazat će se u prvom slučaju Zink's Wörterbuch, u drugom Zinke's W.; u trećem Zinken's W.; u četvrtom Zinkens' W.

c) U dativu i akuzativu (gdje se još kadkad nalazi u porabi nastavak en ili n) najbolje je ostaviti ime sasvim nepromienjeno, a služiti se spolnikom samo onda, kad ne bi tim načinom govor dosta razumljiv bio. Tako mješte dvoznačnoga: Ich habe Adolf Karl empfohlen, kazat će se ich habe Adolf dem Karl empfohlen. Isto tako: er zieht Goethe dem Schiller vor.

§ 52. Vlastita imena grčka i latinska sklanjahu se njegda na latinsku; sada se sklanjaju ponajviše na njemačku; n. p. Chriſtus (ili Chriſtus') Geburt, Cicero's Briefe; ili sa spolnikom: die Briefe des Paulus, die Tragödien des Sophokles.

§ 53. Višebroj vlastitih imena pravi se dodavajući e mužkim imenom njemačkim i tudjim na on, am, a ne onim na o; n. p. die Ludwige, die Ottone (i Ottonen), die Scipione ili Scipionen. Mužka na a, e, i, el, er, en i srednja na chen ostaju nepromienjena: die Goethe, die Schiller, die Hanſen. U dativu množine primaju n sva ona koja ga nemaju u nominativu: den Ludwigen, den Catonen. — Ženska imena dobivaju vazda en ili n u množini; n. p. die Adelheiden, die Sophien, die Ida'n.

Opazka a). Imena osobâ i porodicâ ne primaju u množini nikada ni uzviška ni svršetka er: Die Salzmanne, a ne Salzmänner.

Opazka b). Izrazi kao: Salzmanns ſind verreiſt, Müllers haben Beſuch itd. u domaćem govoru naznačuju sve ili više članova iste porodice.

§ 54. Kad se jedno ili više imena obćenitih ili krstnih, bez ikakva spolnika, nahodi pred imenom glavnim (ili porodičnim), onda se promienjuje samo posljednje ime; n. p. Chriſtian Fürchtegott Gellert's Fabeln, Kaiſer Joſefs Leben, Doctor Fauſt's Höllenfahrt, Friedrich von Schiller's Werke, Herrn Miller's Ausſage; ako pak stoji spolnik pred imenom obćenitim da naznači koji naslov itd. ili rieč Herr, onda se ime vlastito ne sklanja; n. p. Die Thaten des Königs Friedrich des Zweiten, des Kanzelredners Reinhard Tod, das Haus des Herrn Roſenthal.

Digitized by Google

Poglavje III. O zaimenu.

§55. 1. Zaimena **lična** i sklanja njihova.

		Jednina			Množina
1. lice	Nom.	ich ja			1. wir mi
	Gen.	meiner (mein) mene			unſer nas
	Dat.	mir meni, mi			uns nam
	Akuz.	mich mene, me			uns nas
2. lice	Nom.	du ti			2. ihr vi
	Gen.	deiner (dein) tebe			euer vas
	Dat.	dir tebi, ti			euch vam
	Akuz.	dich tebe, te			euch vas
3. lice	Nom.	er on	ſie ona	es ono, to	3. ſie oni, one, ona
	Gen.	ſeiner (ſein) njega, ga	ihrer nje	ſeiner	ihrer njih, ih
	Dat.	ihm njemu, mu	ihr njoj, joj	ihm	ihnen njim, im
	Akuz.	ihn njega, ga	ſie nju, ju, je	es	ſie njih, ih

§56. Opazke o ličnih zaimenih.

a) Lično zaime kao subjekt u nominativu ne može se, kao što biva u hrvatskom jeziku, izostaviti, nego treba da se uviek izrazi, osim u 2. osobi imperativa. Iznimke se nalaze koji put kod pjesnikâ (n. p. Habe nun, ach! Philoſophie etc. durchaus ſtudiert etc. — Füllеſt wieder Buſch und Thal ſtill mit Nebelglanz etc.)

b) Kad se uljudno s kim govori, upotrebljava se treće lice višebroja, koje se uviek velikim brojem piše: Sie Ihrer Ihnen Sie Vi Vas Vam Vas.

c) Genitiv jednine mein, dein, ſein stariji je oblik i nahodi se dandanas malo ne samo kod pjesnikâ i još u kojoj frazi, kao: vergiſs mein (=meiner) nicht; dein (=deiner) gedenk' ich.

d) Kad se u izreci sukobe dvie lične zamjenice, jedna u dativu a druga u akuzativu, Njemci stavljaju ponajviše prije akuzativ, osobito kad je taj akuzativ es ili ſie (dakle es ihm, ſie ihr itd.), i to proti obćem pravilu, koje vriedi i za hrvatski jezik te zahtieva da se dativ predpostavi akuzativu.

§57.

Povratno zaime ima u njemačkom samo jedinu rieč ſich, koja služi kao dativ i akuzativ jednine i množine, pa se proteže samo na treću osobu a nikada na prvu ili drugu, za koje se stavljaju dotična osobna zaimena, govoreći n. p.

sa dativom		s akuzativom	
ich ſchade mir	škodim sebi	ich freue mich	ja se radujem
du ſchadeſt dir	škodiš sebi	du freuſt dich	ti se raduješ
er ſchadet ſich	škodi sebi	er freut ſich	on se raduje
wir ſchaden uns	škodimo sebi	wir freuen uns	mi se radujemo
ihr ſchadet euch	škodite sebi	ihr freut euch	vi se radujete
ſie ſchaden ſich	škode sebi	ſie freuen ſich	oni se raduju

Opazka. Da se objači ta povratnost, može se dodati još nepromienjiva rieč ſelbſt (ſelber), što naročito biva uz genitive ſeiner i ihrer povratno upotrebljene, da se izbjegne dvoznačenju, i uz glagole koji nijesu izključno povratni; n. p. er ſchonte ſeiner ſelbſt nicht on ne poštedi ni sama sebe, ſie ſchämte ſich ihrer ſelbſt, du lobſt dich ſelbſt, ich verdanke es mir ſelbſt.

Digitized by Google

§ 58. Zaime medjusobno einander, koje valja dobro razlikovati od povratnoga ſich, upotrebljuje se za sva tri lica množine u dativu i akuzativu; n. p. ſie helfen einander (ne ſich) pomažu jedan drugoga, wir lieben einander (ne uns) mi se ljubimo, ſie ſaßen neben einander sjedjahu jedan uz drugoga.

§ 59. Neodredjena lična zaimena jesu:

a) jemand njetko, niemand nitko; genit. jemands, niemands, u ostalom nepromienjena, dodavajući u dativu em i u akuzativu en samo onda, kad bi moglo nastati dvoumlje; n. p. Das iſt jemandes Eigenthum to je nečije imanje. Ich ſah niemand. Ich habe es niemand geſagt;

b) jedermann svatko, genit. jedermanns, dativ i akuz. jedermann; n. p. Das iſt nicht jedermanns Sache to nije svačiji posao. Sage jedermann die Wahrheit. Er kennt jedermann in unſerm Städtchen.

c) Riečca man, za koju u hrvatskom jeziku nema osobite rieči, naznačuje jednu ikoju ili više posve neodredjenih osoba, slaže se samo sa jedninom glagola i upotrebljava se samo u nominativu; za ostale padeže uzimlje se u domaćem govoru einer itd. — Njemačke izreke sa man prevadjaju se na naš jezik različito, i to 1) riečcom se, u kojem slučaju njemački objekt biva subjektom, ako je glagol prelazan; n. p. man ſucht einen Lehrer traži se učitelj; 2) kadkad riečju čovjek; n. p. man iſt nicht würdig ein Freund zu heißen, wenn . . . čovjek nije vriedan da se zove prijateljem, ako . . .; 3) prvim ili trećim licem množine, a koji put i drugim jednine; n. p. man ſagt kažu, man täuſcht ſich oft često se varamo, man möchte ſagen rekao bi (ti). Was man gerne thut, wird einem leicht što se rado čini, to čoeku lako postaje. So etwas muſs einen kränken takvo što mora da čoeka boli;

d) etwas (nešto, što) upotrebljava se ne samo za nominativ i akuzativ, već poslije predlogâ i za dativ; n. p. es iſt von etwas die Rede; etwas Gutes; ſo etwas (u domaćem govoru i ſo was) takvo što = etwas Derartiges. — Spojeno s kojim imenom etwas postaje neodredjenim brojnikom: etwas Geld nešto novaca = malo novaca.

§ 60. 2. Zaimena **posjedna.**

Ova zaimena, izvedena iz genitiva ličnih zaimena, imadu dva oblika:

a) kada stoje izpred kojega samostavnika, glase: mein meine mein, dein deine dein, ſein ſeine ſein, unſer unſere unſer, euer euere euer, ihr ihre ihr, pa se sklanjaju u jednini kao neizvjestni spolnik ein eine ein, a u množini kao pridjevi bez spolnika; n. p.

	Jednina		
Nom.	unſer naš,	unſere ili unſre naša,	unſer naše
Gen.	unſeres ili unſres (unſers),	unſerer ili unſrer,	unſeres ili unſres (unſers)
Dat.	unſerem ili unſrem (unſerm),	unſerer ili unſrer,	unſerem ili unſrem (unſerm)
Akuz.	unſeren ili unſren (unſern),	unſere ili unſre,	unſer

Digitized by Google

Množina (za sva tri spola)
Nom. unſere ili unſre
Gen. unſerer ili unſrer
Dat. unſeren, unſern ili unſern
Akuz. unſere ili unſre

b) kada pak stoje bez samostavnika, odnoseći se na prediduće ime koje se izostavi da se ne opetuje suvišno, ili kada ta zaimena stoje mješte samostavnika, tada glase: meiner meine meines (meins) ili der die das meinige (meine) itd.

§ 61. Zaimena prvog oblika (v. § 60, a) upotrebljuju se bez spolnika i zauzimaju prvo mjesto medju svimi riečmi (osim dieſer i jener) koje označuju imenicu; n. p. mein theurer Vater dragi moj otče, ſeine weiten Reiche prostrana kraljestva njegova; ali dieſer mein Hut. — Uztreba li objačiti pojam posjedovanja, dodava se rieč eigen; n. p. ihr eigenes Haus vlastita njezina ili njihova kuća.

§ 62. Za povratno naše posjedno zaime Njemci nemaju nikakve posebne rieči, nego upotrebljuju ovdje posjedna zaimena dotične osobe; n. p.

ja prodah svoju kuću	ich verkaufte mein Haus
ti proda svoju kuću	du verkaufteſt dein Haus
on proda svoju kuću	er verkaufte ſein Haus
mi prodasmo svoju kuću	wir verkauften unſer Haus
vi prodaste svoju kuću	ihr verkauftet euer Haus
oni prodaše svoju kuću	ſie verkauften ihr Haus.

Isto tako: ich habe das Meinige gethan ja sam učinio svoje; ſie haben das Ihrige bekommen oni su primili svoje. Sravni § 57.

Opazka 1. Zaime ſein ſeine ſein zastupa u njemačkom samo treće lice mužkoga i srednjega roda (n. p. ſeine Mutter njegova ili svoja mati, ſein Kind njegovo ili svoje diete, ſeine Freunde njegovi ili svoji prijatelji); no kad se slovjensko „svoj svoja svoje“ odnosi na žensko lice ili na imenicu u pluralu, onda se stavi ihr ihre ihr; n. p. mati ljubi sina svoga die Mutter liebt ihren Sohn, djeca ljube svoju mater die Kinder lieben ihre Mutter.

Opazka 2. Skraćene lične zamjenice u 3. padežu (mi, ti, mu, joj, nam, im) znače često kod nas isto što posjedne (moj, tvoj, njegov, njezin, naš, vaš, njihov), pa se za to u njemačkom prevadjaju obično sa mein dein ſein unſer euer ihr; n. p. sin mi je bolestan mein Sohn iſt krank, ruka joj je biela ihre Hand iſt weiß, sladke su im rieči ihre Worte ſind ſüß, itd.

§ 63. Posjedno zaime, kada stoji kao predikat, ostaje isto tako kao pridjev nepromienjeno te zauzima i mjesto predikata u stavku; n. p. dieſe Federn ſind nicht mein. Iſt dieſe Doſe dein?

3. Zaimena **pokazna.**

§ 64. Pokazna zaimena jesu: dieſer dieſe dieſes (dies) ovaj ova ovo, jener jene jenes onaj ona ono, der die das taj ta to (ovo može zastupati dieſer, jener i derjenige), derjenige diejenige dasjenige onaj ona ono, derſelbe dieſelbe dasſelbe isti ista isto; ſolcher ſolche ſolches takav takva takvo.

§ 65. Dieſer i jener primaju u sklanjanju iste svršetke koje izvjestni spolnik; dakle: dieſer, gen. dieſes, dat. dieſem, akuz. dieſen itd.

Digitized by Google

§ 66. Zaime der die das sklanja se kao izvjestni spolnik, kada stoji uz koju imenicu; ako li stoji bez imenice, onda se promjenjuje sliedećim načinom:

	Jednina		Množina
Nom.	der taj	die ta	das to	die ti te ta
Gen.	deſſen (des) toga	deren te	deſſen (des) toga	derer i deren tih
Dat.	dem tomu	der toj	dem tomu	denen tim
Akuz.	den toga (taj)	die tu	das to	die te ta

a) Stari oblik genitiva des upotrebljava se dandanas samo u složenih riečih deshalb, deswegen, i osim toga kod pjesnikâ; n. p. des rühme der Tyrann ſich nicht.

b) Genitiv množine glasi derer, kad iza pokaznoga stoji odnosno zaime, inače deren; n. p. Das Schickſal derer (= derjenigen) iſt hart, welche nicht ſich ſelbſt zu ernähren im Stande ſind; ſie fallen gewöhnlich denen (= denjenigen) zur Laſt, die man Reiche nennt. — Gab es da viel Käufer? Es gab deren (= ihrer) nur wenige.

c) Pokazna zamjenica der die das razlikuje se od spolnika time da se jačim glasom izgovara i da kao prstom pokazuje koji predmet; n. p. **der** muſs es ſein; **die** iſt es nicht. Wer eines Menſchen Freude ſtört, **der** Menſch iſt keiner Freude wert.

d) Neka se pamte još načini: der und der Herr, die und die Frau; er geht bald zu dem, bald zu der.

§ 67. Derjenige i derſelbe sklanjaju prvu čest sastavine (der die das) sasvim poput spolnika, dočim se drugi dio rieči (jenige i ſelbe) promjenjuje po slaboj sklonitbi pridavničkoj; dakle derjenige, gen. desjenigen, dat. demjenigen, akuz. denjenigen itd.

Derjenige i der (kada stoji mješte derjenige) zahtievaju vazda uza se odnosnu izreku sa welcher ili der.

§ 68. Zamjenica ſolcher sklanja se *a)* kad stoji sama pred kojim imenom, isto tako kao pridjev bez spolnika; *b)* kad ima pred sobom neizvjestni spolnik, sklanja se kao pridjev u istom slučaju, a kad *c)* stoji neizvjestni spolnik iza nje, onda se sklanja samo taj spolnik; n. p. ſolcher Wein, ſolchen Weines, ſolchem Weine, ſolchen Wein; ein ſolcher Wein, eines ſolchen Weines itd.; ſolch ein Wein, ſolch eines Weines itd.

Mjesto ſolcher, ſolch ein kaže se u domaćem govoru i ſo ein, ſo einer.

4. Zaimena **upitna.**

§ 69. Ova jesu: wer tko? was što? welcher welche welches koji koja koje? i was für ein, was für eine, was für ein kakav kakva kakvo?

§ 70. wer i was sklanjaju se ovako:

Nom.	wer tko? was što?
Gen.	weſſen koga? (wes) čega?
Dat.	wem komu?
Akuz.	wen koga? was što?

§ 71. Upitno welcher welche welches sliedi sklonitbu izvjestnoga spolnika.

Digitized by Google

§ 72. U zaimenu was für ein giblje se samo rieč ein, i to u spoju s kojom imenicom kao spolnik ein; ako li stoji bez imenice, ein prima podpune svršetke: was für einer? was für eine? was für eines? — Pred skupnimi imeni i u pluralu pita se samo sa was für; n. p. was für Wein, Obſt itd.; was für Bücher ſind das?

Opazka. was für ein ostaje bolje skupa nego da se razstavi, osobito kad bi se moglo poroditi koje dvoumlje. Nije dakle dobro rečeno: Was wollen Sie für einen Hut haben? Was haſt du für ein Buch bekommen?

Nešto o porabi i značenju upitnih zaimena.

§ 73. Genitiv weſſen i dativ wem upotrebljuju se u obće samo za osobe. Samo wes, kraći oblik od weſſen, nahodi se upotrebljen u srednjem rodu, osobito u sastavu sa wegen i halb.

§ 74. wer i was pitaju sasvim u obšte za osobe ili stvari, dočim welcher zahtieva da se tačnije opredieli pojedini predmet, a was für ein da se tačnije opredieli kakvoća osobe ili stvari; n. p. Wer iſt da? Ein Fremder. — Was für einer? Ein Schullehrer aus B. — Welcher Schullehrer? Herr N. N. — Es iſt ein Baum aus meinem Garten verkauft worden. — Was? Ein Baum. — Was für einer? Ein Birnbaum. — Welcher? Der große alte Baum, welcher rechts am Wege ſtand.

§ 75. was für ein i welcher služe i za uzklike; n. p. was für ein Mann! ili welcher Mann! welche Schönheit! welches Wunder! — U tom značenju može welch i gubitkom svojih svršetaka (kao što ſolch § 68) spojiti se sa spolnikom ein; n. p. Welch ein Mann iſt das! gle čovjeka? Welch ein großes Glück! velike sreće!

5. Zaimena **odnosna.**

§ 76. Ova jesu: welcher welche welches ili der die das koji koja koje; wer ko, was što, i ostarjelo ſo (što).

welcher welche welches i der die das sklanjaju se ovako:

	Jednina			Množina
Nom.	welcher ili der,	welche ili die,	welches ili das	welche ili die
Gen.	(welches) deſſen,	(welcher) deren,	(welches) deſſen	(welcher) deren
Dat.	welchem ili dem,	welcher ili der,	welchem ili dem	welchen ili denen
Akuz.	welchen ili den,	welche ili die,	welches ili das	welche ili die

§ 77. Opazke ob odnosnih zaimenih

a) Odnosna zaimena, koja uz pronominalni značaj imadu i onaj od podrednih veznika i radi toga zahtievaju u njemačkom da im se glagol stavi na kraj izreke (odnosne), zauzimaju vazda prvo mjesto, van ako imadu pred sobom koji predlog; n. p. das iſt ein Plan, den auszuführen Jahrhunderte nicht hinreichen to je osnova, za izvršivanje koje ne dotječe više vjekova.

b) wer i was ne odnose se na koji prediduči dobro opredieljeni predmet, niti na koju pokaznu zamjenicu. Ovo valja osobito za wer. Ne govori se dakle: der Mann, wer geſtern bei mir war,

Digitized by Google

niti der, wer bei mir war, niti Jeder, wer einen Zweck erreichen will, nego der ili welcher. Mnogo je slobodnija poraba od was. Sravnaj sliedeće primjere: Das ist es, was ich Dir zu sagen hatte. Alles, was ich habe, weißt Du. Das Beste, was wir besitzen. Das einzige Vergnügen, was (mješte das) er kennt.

c) Mješte genitiva jednine i množine welches i welcher, koji ne može stati bez koje imenice (n. p. Cicero, welches großen Redners Schriften ich lese), upotrebljuje se dessen i deren; n. p. das Kind, dessen Eltern gestorben sind diete, čiji su roditelji umrli. Die Menschen, deren Grundsätze gut sind ljudi, čigova su načela dobra. Izuzimlje se ženski spol onda kad pred njim stoji koji predlog; n. p. die Kunst, mittelst welcher (ili deren) ich das erreicht habe umjetnost, po kojoj sam to dostigao.

d) Kad se naše „koji koja" odnosi na prvo ili drugo lice, ne stoji nikada welcher welche nego der die; n. p. Ich, der ich es so gut mit dir meine. Du, der du mir versprochen hast ili der mir versprochen hat.

e) Negibivo so, mješte welcher i der, još se kadkad upotrebljava za nominativ i akuzativ kod pjesnikâ i u višem stilu; n. p. das Vergnügen, so ich empfand.

f) Odnosnim zaimenim odgovaraju pokazna i obratno; n. p. Der Mensch ist bedauernswert, welcher für Höheres unempfänglich ist. Den möchte ich wissen, der der treuste mir von allen ist. Wer sucht, der findet. Was du heute thun kannst, das verschiebe nicht auf morgen.

Kad odnosni stavak stoji prije, pokazno zaime koje sliedi more se izostaviti samo kad ima isti padež koji i odnosno; n. p. Wer nicht hören will, (der) muss fühlen; a nasuprot: Wer sich nicht rathen lässt, dem ist nicht zu helfen. Wem das, was ich sage, nicht recht ist, der nenne sich.

Opazka. Posebina slovjenskog jezika, koji u takovih korrelativnih izrekah stavlja koji put zamjenicu ličnu namjesto pokazne (n. p. Koga valja moliti, ne valja ga srditi), ne nalazi se u njemačkom.

g) Odnosni stavci koji pokazuju pojedinu i dobro odredjenu osobu, ili u kojih osobni subjekt stoji u pluralu, počimlju sa der, die (u slovjenskom sa „koji"); n. p. Der den Augenblick ergreift, das ist der rechte Mann. Die den Augenblick ergreifen, das sind die rechten Leute. Die ihr den Geist zu fernen Bahnen lenket...

h) Riečca da iza wer i was čini izreku obćenitiju; n. p. Wer da steht, sehe zu, dass er nicht falle. Wir nahmen alles, was da zu haben war uzesmo sve što je bilo uzeti.

Obćenite opazke o porabi i značenju njekojih zaimena.

§ 78. Mješte ličnih i posjednih zaimena er sie es i sein, ihr kad se odnose na predidući samostavnik, uzimaju se često, da se izbjegne dvoumlju, pokazna zaimena derselbe dieselbe dasselbe, dieser, dessen, deren. U premnogih slučajih jest malo ne svejedno, da li se rabe

Digitized by Google

ove ili one zamjenice, a izbor zavisi ponajviše o blagoglasju; n. p. Die Mutter hat eine große Stütze an ihrem Sohne; sie hat ihn (ili denselben) daher von der Militärpflicht frei gemacht und ihm (ili demselben) einen Stellvertreter gekauft. — Er hat eine Schwester; kennen Sie dieselbe (bolje nego kennen Sie sie)? — Die Mutter kam mit ihrer Tochter hieher, um ihre (t. j. der Mutter) ili um deren (t. j. der Tochter) Angelegenheiten zu ordnen.

Kad se paka govori o više osoba ili stvari istoga roda, onda je najbolje upotrebljavati zaimena er sie es, sein ihr itd. za subjekt govora, a zaimena derselbe, dieser, dessen, deren za objekt ili za ostale osobe i stvari; n. p. Der König ist gegen den Mann sehr gnädig gewesen; denn er hat dessen Sohne ili dem Sohne desselben ein gutes Amt verliehen. Isto tako: Der Vater liebt seinen Sohn; aber dieser (ne er) weiß ihm dafür keinen Dank. Der Herr nahm dem Bedienten das Geld wieder ab, als dieser ihm dasselbe gestohlen hatte ili als ihm dieses von demselben gestohlen worden war.

Opazka a). Često razlika izmedju sein i desselben stoji već u značenju; n. p. Ein Freund ist ein großes Gut; denn der Besitz desselben erhöht den Wert des Lebens (sein Besitz bi značilo ono što prijatelj posjeduje). Isto tako: Das Geld hat seinen großen Wert; aber der Besitz desselben macht mehr bequem als glücklich. Razlika stoji dakle u tom da se sein Besitz razumieva u aktivnom, a der Besitz desselben u passivnom smislu.

Opazka b). Naročito obzirom na neživuće stvari upotrebljavaju se u obće radje genitivi desselben, derselben, dessen, deren nego li sein, ihr.

Tako se i dativi ihm ihr ihnen upotrebljavaju malo ne izključivo za osobe. Dakle ne: Das Messer ist scharf, du kannst dich leicht mit ihm schneiden, nego damit.

§ 79. Lična zamjenica es ne stavlja se rado kao akuzativ iza kojeg predloga, jer je svedj nenaglašena, pa bi ovim položajem dobila naglasak protivan svojoj naravi; dakle ne: für es, gegen es, ohne es, durch es nego für dasselbe, gegen dasselbe itd. ili dafür, dagegen itd.

§ 80. Zamjenice srednjeg roda das, dies, es i upitno welches zamjenjuju samostavnike svakog roda, naročito i osobe, toliko u singularu koliko i u pluralu, ako te zamjenice na mjestu subjekta nagovještuju posve u obće predmet upotrebljen kao predikat, eda bi se kazalo, ko je to i to lice, kojemu li redu pripada, što li se o njemu očituje; n. p. Es ist mein Bruder; es sind Fremde; das ili dies sind meine Kinder. Welches sind die schönsten Vögel?

§ 81. Rieči welche (plur.) i welches upotrebljuju se često u domaćem govoru kao zamjenice neizvjestne mjesto einige, etliche, deren, dessen, etwas; n. p. Hast du noch Nüsse? — Ja, ich habe noch welche (bolje einige, ili ich habe deren noch). Willst du Brod haben? — Ich danke, ich habe noch welches (bolje etwas).

§ 82. Sastavljajući zamjenice sa predlozi, imenicami i pridjevi tvore se skraćeni izrazi prislovni i pridavni; tako osobito *a)* sa predlozi wegen, halb i um willen; n. p. deswegen, deshalb, um deinetwillen; sa predpostavljenim predlogom: nachdem, seitdem, ohnedies, unterdessen; *b)* s imenicami Fall, Gestalt, Maß, Seite: desfalls, dergestalt, der-

Digitized by Google

maßen, diesſeits; amo spada i stara rieč die Lei = Art und Weiſe, koja se dandanas nahodi samo u oblicih einerlei, zweierlei itd. i u derlei; *c)* s pridjevom gleich: meinesgleichen, unſersgleichen, desgleichen, dergleichen (što se upotrebljuje za sva spola i broja i još kao imenica u smislu od ſo etwas, etwas der Art.)

§ 83. Iz zamjenicâ der i wer izlaze pronominalni prislovi da, wo, wie, kojim se pridružuje još dann i wann za naznačivanje vremena.

Opazka 1. Osim mjestnoga značenja prislovi da i wo (ili pred kojim glasnikom dar i wor, iznimice i war) složeni sa predlozi zastupaju mjesto dativa i akuzativa od der wer zavisna od predloga, nu samo u srednjem spolu. Tako stoji n. p. dabei mjesto bei dem, damit mj. mit dem, darin mj. in dem, darum mj. um das, worauf mj. auf was, wodurch mj. durch was itd.

Za porabu ovih prislova neka se pamti što sliedi:

a) **da** sa svojimi sastavinami uviek je pokazno, **wo** uviek upitno ili odnosno. Kaže se dakle obično i u prozi ne više kao prije n. p. Dies iſt der Ort, **da** er begraben liegt, nego wo (an welchem) er begraben liegt; ne das iſt etwas, **daran** er Freude hat nego **woran** itd.

b) Upotrebljuju se ove sastavine, kao što i prosti prislovi da i wo, najradje onda kad se protežu na ciele stavke ili obćenite izražaje, pa i na neživuće stvari bez spolnika ili na abstraktne rieči (n. p. kod rieči kao nichts, etwas, alles, kod imenâ gradova i kod imenâ tvari kad su bez spolnika), ne tako dobro kad se protežu na pojedine spolnikom tačno naznačene predmete, a najmanje na osobe; n. p. Thue nichts, womit ili wodurch du dir ſchaden könnteſt. Das iſt etwas, wovon ich nichts wuſste (ali ne das Haus, wovon wir ſprachen, nego von dem wir ſprachen.) — Haſt du kürzlich Nachricht von deinem Freunde erhalten? Nein, ich habe ſchon lange nichts von ihm (ne davon) erfahren. — Weißt du, daſs dein Freund krank iſt? Nein, davon (t. j. von ſeinem Krankſein) habe ich nichts erfahren.

c) darin i worin stoje mješte in s dativom, darein i worein mješte in s akuzativom; n. p. es liegt darin; ich habe mich darin geirrt; ali ſich darein miſchen, darein ili drein ſchlagen, darein willigen itd.

Opazka 2. wie znači kadkad isto što odnosno dergleichen; n. p. ein Bier, wie ich noch keines getrunken habe.

Poglavje IV. O pridavniku.

§ 84. Pridavnik njemački upotrebljuje se ili kao predikat posredno pridružen kojoj imenici s jednim od glagolâ ſein, werden, bleiben, ſcheinen i sličnih, pa onda ostaje nepromienjen te se zove predikatnim (prislovnim); ili ti je neposredno spojen sa svojom imenicom kao pridavnik attributni (odredjeni), pa se onda slaže s imenicom u rodu, broju i padežu te stoji izpred nje.

Opazka. Neki se pridjevi upotrebljuju samo predikatno, i jesu: angſt, feind, gram, kund, noth, nütz, gäng und gäbe, irre, quitt; ausfindig, abhold, abwendig, abſpenſtig, anſichtig, anheiſchig, eingedenk, gewahr, getroſt, handgemein, habhaft, theilhaftig, verluſtig, unpaſs. — Drugi se nahode upotrebljeni samo attributno,

Digitized by Google

osobito oni koji izlaze iz prislovâ, kao hieſig, dortig, heutig, geſtrig, vorig, damalig itd. i mnogi na lich, kao nächtlich, täglich, mündlich; golden, bleiern itd.

1. Stupnjevanje pridavnika.

§ 85. Komparativ, pokazujući viši stupanj, izvadja se uviek iz pridjeva prislovnoga ili predikatnoga, dodavajući ovomu slovku er, ako se svršuje na suglasnik ili dvoglasnik, a samo r, ako na glasnik; n. p. reich, reich=er; treu, treu=er; müde, müde=r.

Superlativ odnosni, koji pokazuje najviši stepen i pred sobom ima malo ne uviek izvjestni spolnik, tvori se takodjer iz pridjeva prislovnoga, dodavajući ovomu eſt, ako se svršuje na d (osim participija na end), t, ß, ß, ſs, (ſch), ſt, z; ako pak izlazi na jedan od ostalih suglasnika ili na e, onda se dodaje pridjevu prislovnomu samo ſt; pa svršujućim se na glasnik (osim e) može se dodati ſt ili eſt; n. p. hold-eſt; bedeutend-ſt, ſanft-eſt, frei-eſt i freiſt, froh-eſt i frohſt.

Opazka 1. Superlativ od pridjevâ na iſch poradi zloglasja bolje se opisuje; tako je ljepše reći am meiſten barbariſch ili im höchſten Grade barbariſch nego li barbariſcheſt itd.

Opazka 2. U komparativu od višeslovčanih pridjeva na el, er, (en) odbacuje se zaradi blagoglasja ponajviše glasnik e ove slovke; n. p. edel, edl-er; bitter, bittr-er; vollkommen, vollkommn-er. U superlativu pak vraća se ovo e a izpada e pred ſt; dakle: edelſt, bitterſt, vollkommenſt.

§ 86. Najveći dio pridjeva imajućih u osnovi a, o ili u primaju dotični uzvišak u drugom i trećem stupnju. Izuzimaju se ipak 1) oblici na el, er, en, e (kao dunkel, mager, offen, loſe) i svi pridjevi izvedeni sa nastavci bar, ſam, haft, ig, lich itd. (n. p. dankbar, ſparſam, boshaft, artig, muthig, thunlich); 2) svi participiji, kao n. p. raſend, gelungen, betroffen; 3) svi pridjevi na au (kao grau, blau, laut); 4) još njeki drugi, kao: brav, blank, barſch, bunt, dumpf, ſtumpf, falſch, wahr, fahl, kahl, flach, hohl, hold, froh, roh, karg, knapp, raſch, ſanft, ſatt, matt, ſchlaff, ſchlank, ſtarr, zahm, ſchroff, ſtraff, ſtramm, ſtolz, toll, voll. — Primaju kadkad uvzišak: bang, blaſs, naſs, dumm, fromm, glatt, klar, zart, geſund.

§ 87. Manje nepravilnosti u stupnjevanju jesu ove:

a) groß glasi u komparativu pravilno größer, u superlativu paka größt (a ne größeſt);

b) hoch glasi attributno u pozitivu hoher hohe hohes, u komparativu höher, u superlativu höchſt;
nahe čini u komparativu näher, a u superlativu nächſt.

c) Pridjevi izvedeni iz prislovâ, znamenujući odnošaje prostora, kao: der die das obere, untere, äußere, innere, vordere, hintere, mittlere imadu oblik komparativa, a značenje pozitiva, i ne tvore nego superlativ: der oberſte, unterſte itd.

§ 88. Imadu posve nepravilno stupnjevanje:
gut — beſſer — beſt (od staroga baz, baſs);
viel — mehr — meiſt;
Od minder i mindeſt manjka pozitiv.

Digitized by Google

Superlativi der erſte, der letzte dolaze od starih rieči ehe, kompar. eher, i laz kompar. lezzer, i postupa se š njimi kao da su pozitivi, tvoreći od njih nove komparative der erſtere, der letztere (kad je govor o samoj dvojici).

a) Kad hrvatsko „više“ bez ikakva prispodabljanja nagovještuje samo poveći broj ljudi ili stvari, onda se njemačko mehr rado podvostručava te glasi mehrere, slažući se attributivno sa svojom imenicom; n. p. Es waren mehrere Perſonen da. Ich habe mit Mehreren darüber geſprochen.

b) Superlativ der die das meiſte (u plur. die meiſten) spojen attributno u broju i padežu s kojom imenicom, prevadja se sa „veći dio, većina, najviše“ i genitivom; n. p. Er hat den meiſten Verſtand. Sie hat das Meiſte für uns gethan.

c) Rieči erſterer i letzterer služe obično samo da naznače red predmetâ o kojih je govor, bez ikakva obzira na njihovu prednost ili prvenstvo. U pluralu pak izrazuju pomanju izvjestnost; n. p. Ich habe deine erſteren Briefe, von denen mir nur einer, nämlich der erſte, verloren gegangen iſt, ſo lieb wie die letzteren; der letzte von dieſen war vom 6. Mai. — Ich ſah Vater und Sohn, den erſteren in Agram, den letzteren in Zeng.

§ 89. Komparativ se opisuje sa mehr i pozitivom, kad uzporedjivanje dviju kakvoća biva u istom predmetu; n. p. er war mehr traurig als luſtig on bješe žalostniji nego veseliji ili više žalostan nego veseo.

a) Pridjevi upotrebljeni samo predikatno (v. § 84 Op.) zahtievaju uviek da budu opisani sa mehr, am meiſten; n. p. Ihm war noch mehr angſt als mir on bijaše još u većoj muci nego ja. Er iſt mir am meiſten feind.

b) Mješte unterrichteter, mehr eingedenk itd. može se reći i beſſer unterrichtet, beſſer eingedenk, što biva osobito uz mjestne prislove, kao: beſſer hinauf, beſſer hieher, beſſer vor itd.

c) Predpostavljajući pozitivu rieči minder ili weniger, mindeſt ili am wenigſten, dobiva se komparativ i superlativ (odnosni) za niži i najniži stupanj; n. p. Dieſe Blumen ſind minder ſchön als jene; dieſe Blumen ſind die mindeſt ſchönen unter allen. Karl iſt der am wenigſten ſtrafbare unter allen.

§ 90. Pozitiv može biti objačen prislovî ſehr, recht, ungemein, überaus, außerordentlich, höchſt, äußerſt itd.; a umaljen sa ziemlich, mäßig.

Komparativ se objačava sa viel (ili um vieles), weit (ili bei weitem), ungleich; n. p. Er iſt viel (ili um vieles) ili weit (bei weitem) ili ungleich älter als ich.

Superlativ se objačava sa aller (što se slieva sa superlativom u jednu rieč) i sa bei weitem ili weitaus; n. p. der allergrößte; er iſt bei weitem ili weitaus der fähigſte on je na daleko najsposobniji od sviju.

§ 91. U prispodabljanju stoji uz pozitiv wie, uz komparativ als; n. p. Er iſt ſo alt wie du; er iſt älter als du.

Digitized by Google

Opazka. Kadšto se nalazi als i uz sravnjivanje u pozitivu, ali wie nikada uz komparativ; (v. još § 175, 8, h).

2. Sklonitba pridavnika.

§ 92. Attributni pridavnik, koji vazda stoji pred imenicom svojom, ima trostruku sklonitbu, i to *a)* jaku, *b)* slabu i *c)* mješovitu.

a) Jaka sklonitba pridavnička.

§ 93. Ova biva, kad pridavnik ili nema pred sobom niti spolnika niti druge spolniku slične rieči, ili samo koju rieč negibivu, kao etwas, genug, allerlei, dergleichen, lauter, i takodjer viel, wenig, mehr ili brojnike zwei drei vier itd. ako nijesu sklonjeni. U ovom slučaju pridavnik uzimlje svršetke spolnika der die das, samo što u genitivu jednine mužkog i srednjeg roda dodava se obično en mješte nastavka es; n. p. guter Käſe dobar sir, gute Suppe, gutes Gemüſe; genit. guten Käſes, guter Suppe, guten Gemüſes; dativ gutem Käſe, guter Suppe, gutem Gemüſe; akuz. guten Käſe, gute Suppe, gutes Gemüſe; plur. gute Käſe — Suppen — Gemüſe, guter Käſe etc.

Opazka 1. Ima još nekoliko slučaja gdje se je sačuvao pravilni nastavak es u genitivu jake sklonitbe, te je bolje reći n. p. gerades Wegs, trockenes Fußes, ſtehendes Fußes, reines Herzens, gutes Muthes nego li geraden Wegs itd.

Opazka 2. Ako se zamjenice ich du wir ihr predpostave pridavniku po jakoj sklonitbi spojenu s imenicom, sklanjanje je njegovo kao gori. Nego sliedeć običnu porabu kazat će se: dir guten Manne, ihr guten Männer, wir armen Leute, ili paka raznim padežim od du i ihr dodat će se pridjev s imenicom u vokativu (koji je jednak nominativu), govoreći: dich, guter Mann; euch, gute Frauen itd.; tako naročito iza Sie kad je prisutnoj osobi upravljeno: Sie (akuz.), guter Mann; Ihnen, gute Frau.

b) Slaba sklonitba pridavnička.

§ 94. Slabe se sklonitbe drže pridjevi, kad imadu pred sobom spolnik der die das ili drugu sličnu mu odredjujuću rieč sa podpunom jakom sklonitbom, kao što su 1) zamjenice dieſer jener ſolcher derjenige derſelbe, 2) brojnici obćeniti aller einiger etlicher mancher vieler weniger jeder jeglicher verſchiedener, i takodjer anderer folgender. Poslije sviju ovih rieči pridjev uzima, kô što u nominativu jednine za sva tri spola, isto tako u akuzativu jednine srednjega i ženskoga spola nastavak e, u svih ostalih padežih en ili n; n. p.

Jednina

Nom.	der ſchön-e Baum	die ſchön-e Blume	das ſchön-e Haus
Gen.	des ſchön-en Baumes	der ſchön-en Blume	des ſchön-en Hauſes
Dat.	dem ſchön-en Baume	der ſchön-en Blume	dem ſchön-en Hauſe
Akuz.	den ſchön-en Baum	die ſchön-e Blume	das ſchön-e Haus

Množina

Nom.	die ſchön-en Bäume,	Blumen,	Häuſer
Gen.	der ſchön-en Bäume,	Blumen,	Häuſer
Dat.	den ſchön-en Bäumen,	Blumen,	Häuſern
Akuz.	die ſchön-en Bäume,	Blumen,	Häuſer

Opazka. Sa einige, etliche, mehrere (mehre), i takodjer sa manche, viele, alle obća poraba i većina pisaca čini iznimku za nominativ i akuzativ množine,

Digitized by Google

dodavajući pridjevu koji sliedi svršetak e (n. p. viele neue Erfindungen, manche gute Menſchen, a sa svim tim u genitivu vieler neuen Erfindungen); isto se dogodi koji put i u ostalih padežih; n. p. dativ sing. manchem gutem Weine; genit. plur. mancher guter Weine itd.

§ 95. c) Mješovita sklonitba pridavnička.

Ova spaja jaki oblik sa slabim, i upotrebljuje se uz neizvjestni spolnik ein eine ein, uz obćeniti brojnik kein keine kein i uz posjedne zamjenice mein dein ſein unſer euer ihr, kojim svim riečim u nominativu i akuzativu jednine manjkaju spolni znakovi. Za to u ovih padežih pridjev iza njih uzima oblik jaki, u ostalih slabi; n. p.

Jednina

Nom.	ein ſchön-er Baum	eine ſchön-e Blume	ein ſchön-es Haus
Gen.	eines ſchön-en Baumes	einer ſchön-en Blume	eines ſchön-en Hauſes
Dat.	einem ſchön-en Baume	einer ſchön-en Blume	einem ſchön-en Hauſe
Akuz.	einen ſchön-en Baum	eine ſchön-e Blume	ein ſchön-es Haus

Množina

Nom.	keine ſchön-en Bäume,	Blumen,	Häuſer
Gen.	keiner ſchön-en Bäume,	Blumen,	Häuſer
Dat.	keinen ſchön-en Bäumen,	Blumen,	Häuſern
Akuz.	keine ſchön-en Bäume,	Blumen,	Häuſer

§ 96. Još njeke opazke o sklanji pridavničkoj.

a) Pridavnici na el, er, en, i takodje komparativi na er, često radi blagoglasja gube sad e od tvorne slovke, sad e od nastavka; n. p. edel: edl-e, edl-er, edl-es; heiter: heitr-e, heitr-er itd.; vollkommen: vollkommn-e itd.; groß: (größ-er), größr-e itd. U pridjevih i komparativih na er odbacuje se kadkad i e od nastavka em; n. p. heiter-m, größer-m. — U padežih na en pridjevi i komparativi sa svršetkom el, er izpuštaju najradje e od padežnog nastavka (dakle: edel-n, heiter-n, beſſer-n, früher-n), dočim pridjevi na en izbacuju i ovdje e od tvorne slovke (n. p. vollkommn-en, offn-en).

b) Stupnjevani pridjevi sklanjaju se kao i nestupnjevani sa spolnikom i bez njega; n. p. der ſchönere, der ſchönſte Tag; ein ſchönerer Tag; beſſerer Käſe, beſſeres Wetter, ſchönere Tage.

c) Kad se spoje dva ili više pridjeva s jednom imenicom, onda se svi slažu u obliku; n. p. guter, alter, koſtbarer Wein; der (dieſer, jener itd.) liebe, brave, von uns allen geſchätzte Mann; ein guter, alter, weiſer Mann; mit frohem willigem Herzen.

d) Kad bi se dvie opredielne rieči skupile pred jednom imenicom, valja paziti na to, da li druga opredielna rieč trpi pred sobom izvjestni spolnik ili ne. Ako ga trpi, postupa se š njom kao s pridjevom, te joj se daje ili slabi oblik (n. p. das viele Geld, mancher andere Freund, jenes wenige Vermögen, jedes andere Kind) ili jaki (n. p. ſein vieles Geld, unſer weniges Vermögen, ein anderer Freund). — Ako pak druga opredielna rieč ne trpi pred sobom izvjestnog spolnika, onda svaka od onih riečca pridrži oblik koji bi sama po sebi imala; n. p. aller dieſer Vorrath, genit. alles dieſes Vorrathes, dat. allem dieſem Vorrathe

Digitized by Google

itd.; alles jenes Gerede; dieſer mein Freund, genit. dieſes meines Freundes itd. Isto tako i jedan pridjev iza dviju opredielnih rieči; n. p. das viele neue Geld, mancher andere frühere Freund, jedes andere wohlerzogene Kind; ali ſein vieles ererbtes Vermögen, mein weniges erworbenes Geld, ein ſolcher neuer Wagen. — Izuzima se ein jeder; n. p. ein jeder gute Nachbar, ein jedes neue Haus.

e) Ako se imenica u genitivu stavi pred drugu imenicu, koja onda ne prima spolnika (v. § 22, f), pridavnik stojeći pred ovom drugom imenicom dobiva jaki oblik; n. p. meines Onkels neues Haus, in meines Onkels neuem Hauſe; der Tugend ſteiler Pfad, zu Auguſtens großer Freude.

§ 97. Opazke o porabi pridjeva.

a) Predikatni pridjev ne stoji samo uz glagol ſein, već jošte uz ovomu srodne glagole werden, bleiben, ſcheinen, dünken, heißen (n. p. der Baum wird grün, das Wetter blieb ſchön), pa i uz one glagole koji izrazuju premještaj predmeta u koje stanje; n. p. Er färbt das Kleid ſchwarz; ſie hat das Kind groß gezogen; ich kann das nicht gut heißen. — Neka se sravnaju stavci kao: Ich bin krank i Ich fühle mich krank; die Kirche war leer i Ich fand die Kirche leer; durch dieſes Gewerbe ſind viele reich geworden i dieſes Gewerbe hat viele reich gemacht.

b) Attributni pridjev neposredno spojen s kojom imenicom stoji redovito pred njom. Samo iznimice zapostavlja se (n. p. ein Mädchen, ſchön und wunderbar; die Stimme, die rufende), kao što uči § 224, 4.

c) Spojen sa složenom imenicom pridjev se odnosi vazda na zadnji dio sastavine kao onaj koji sadržava glavni pojam. Pogrješno bi dakle bilo reći: ein ſeidener Strumpffabrikant, ein lederner Handſchuhmacher, ein wilder Schweinsbraten mješte ein Seidenſtrumpffabrikant, Lederhandſchuhmacher, Wildſchweinbraten ili ti Fabrikant von ſeidenen Strümpfen, itd.

d) Attributni pridjev može stati i sam, ako se odnosi na imenicu prediduću ili sliedeću, i slaže se onda š njom u spolu, broju i padežu; n. p. Alle Menſchen ſind ſterblich, junge wie alte, reiche wie arme. Der Nachbar hat zwei Söhne; der ältere wird ſtudieren, der jüngere Kaufmann werden.

e) Pridjevi svakoga stupnja mogu služiti i kao imenice, u kojem se slučaju pišu obično velikim početnim slovom; n. p. der Reiche, die Alte, das Schöne; die Heiligen; das Beſſere, das Klügſte. Wir verkaufen Wein im großen und im kleinen. Das iſt mein Liebſtes auf Erden. Es wäre für Sie ein Leichtes mir zu helfen. (Sravni § 11, f i 12, 4.)

Opazka. Pridjevi upotrebljeni kao imenice u mužkom i ženskom spolu sliede sasvim sklanju attributnog pridjeva i sa spolnikom i bez njega ili druge opredielne rieči; n. p. der Weiſe, ein Weiſer, die Weiſen; das Äußere, ſein Äußeres. Gelehrten iſt gut predigen. — Isto tako i u spoju s attributnimi pridjevi; n. p. der geborne Deutſche, ein geborner Deutſcher, die gebornen Deutſchen; mein nächſter Verwandter; pl. berühmte Gelehrte.

Digitized by Google

Pridjev upotrebljen kao samostavnik u srednjem spolu sklanja se po jakoj sklonitbi samostavničkoj, ako se prikaže u čistom prvobitnom obliku (n. p. das Grün, des Grüns; ein reines Deutſch; ein dunkles Blau; das Bleiweiß, genit. des Bleiweißes; das Abendroth, des Abendroths itd.); ako li ima oblik attributnog pridjeva, onda se i poput ovoga deklinuje (n. p. das Gute, genit. des Guten; ein Ganzes, eines Ganzen; pl. die Ganzen; das Merkwürdigſte, ein unhaltbares Neues).

Poglavje V. O brojniku.

A) Brojnici izvjestni.

§ 98. Brojnici glavni njemački jesu ovi:

1	eins	15	fünfzehn	80	achtzig
2	zwei	16	ſechzehn	90	neunzig
3	drei	17	ſiebzehn	100	hundert, einhundert
4	vier	18	achtzehn	101	hundert und eins
5	fünf	19	neunzehn	200	zweihundert
6	ſechs	20	zwanzig	1000	tauſend, eintauſend
7	ſieben	21	ein und zwanzig	1001	tauſend und eins
8	acht	22	zwei und zwanzig	2000	zweitauſend
9	neun	30	dreißig	100.000	hunderttauſend ili einmalhundert-tauſend
10	zehn	31	ein und dreißig itd.		
11	elf	40	vierzig		
12	zwölf	50	fünfzig	1,000.000	eine Million
13	dreizehn	60	ſechzig	2,000.000	zwei Millionen
14	vierzehn	70	ſiebzig		

Opazka. Njeki se brojnici upotrebljuju i sa svršetkom e (n. p. viere, fünfe, ſechſe, neune), osobito kad služe kao imenice; n. p. alle Viere von ſich ſtrecken; alle Neune werfen; die Fünfe petorica.

§ 99. Medju svimi glavnimi brojnici samo prvi ima podpunu sklanju.

a) U prostoj brojitbi, kad se uz naš „jedan“ ne imenuje nikakve stvari, kaže se eins. Isto tako: einmal eins iſt eins; es hat ſchon eins geſchlagen itd. Ako paka naš „jedan“ ima uza se drugi broj, onda glasi ein; n. p. ein und dreißig, eintauſend.

ein je nepromjenljiv samo u spoju s drugim brojem; n. p. mit einhundert ein und dreißig Stimmen; von eintauſend einhundert und ein und achtzig Menſchen; u svakom se drugom slučaju deklinuje, i to na četiri načina: 1) kad stoji pred kojom imenicom i nema pred sobom druge opredielne rieči, glasi ein eine ein, isto kako neizvjestni spolnik, od kojega se razlikuje samo jačim naglaskom; n. p. Ich habe nur **ein** Buch, **eine** Feder, **einen** rothen Bleiſtift; 2) ako stoji pred njim koja druga opredielna rieč jake sklonitbe, ein ide po slaboj sklonitbi: der **eine** Mann, die **eine** Frau, das **eine** Kind ili der eine, die eine, das eine der beiden Männer — Frauen — Kinder; genit. des einen, der einen itd.; 3) ako opredielna rieč iza koje stoji ima slabu sklanju, ein ide po mješovitoj pridavničkoj sklanji: mein **einer** Sohn, meine **eine** Tochter, mein **eines** Pferd itd.; i 4) ako „jedan jedna jedno“

Digitized by Google

stoji samo protežući se na prediduće ili sliedeće ime, ili zastupajući imenicu, onda primi podpunu jaku sklonitbu pridavničku; n. p. Kein Menſch war da, auch nicht einer. Einer meiner Freunde. Er hat es nur einem von uns geſagt.

b) Zwei i drei deklinuju se, bez obzira na spol, samo onda kad izpred njih nema niti spolnika izvjestnoga niti druge opredielne rieči, po kojoj bi se padež poznao, i to ovako: u nominat. i akuz. zwei drei, u genit. zweier dreier, u dat. zweien dreien; n. p. aus zweier oder dreier Zeugen Munde kommt die Wahrheit; mittelſt dreier Briefe; zweien, dreien Herren dienen. Ako paka predlazi opredielna rieč sa podpunim padežnim svršetkom, zwei i drei ostaju nepromienjeni; n. p. ich erinnere mich noch der zwei Herren; das Zimmer ſeiner drei Brüder; die Ausſage jener zwei oder drei Zeugen. I ako ne predlazi nijedna opredielna rieč, dativ ovih brojnika, naročito iza kojega predloga, ostaje nenaznačen: von zwei Dingen eines wählen; ich habe mit drei Perſonen davon geſprochen.

Opazka. Govoreći o dva predmeta sjedinjena u pojmu i jur poznata, mješte zwei upotrebljuje se i beide (oba, obje); n. p. Er iſt auf beiden Ohren taub. Er hat zwei Brüder, welche jetzt beide abweſend ſind.

c) Svi ostali glavni brojnici deklinuju se samo u dativu, ako stoje bez imenice; n. p. auf allen Vieren kriechen; mit Sechſen fahren; es mit Hunderten aufnehmen.

Genitiv se opisuje ponajviše predlozî; n. p. ein Eigenthümer von vier Häuſern (a ne vierer Häuſer).

d) Glavni brojnici upotrebljuju se kao imenice na više načina:

1°. poput pridjevâ, izpuštajući koju imenicu što ju nadomještamo u misli. Onda nominativ i akuzativ primaju obično e, a dativ en, kao u gornjih primjerih: alle Viere (t. j. Füße), alle Neune (t. j. Kegel);

2°. kao prave imenice ženskoga spola (n. p. die Eins, die Zwei, die Zehn) ili mužkoga s nastavkom er (der Einer, Zehner, Hunderter; ein Zwanziger; ein Vierziger, ein hoher Sechziger);

3°. hundert i tauſend služe kao skupne brojne imenice srednjega spola (kao Dutzend, Schock itd.), pišu se onda velikim slovom (n. p. ein Hundert Eier, ein ganzes Tauſend Stöpſel) i sklanjaju se po drugom obliku jake deklinacije (n. p. genit. eines Hunderts — Tauſends, dat. einem Hundert; pl. mehrere Tauſende, etwas zu Hunderten verkaufen).

e) Ako se predpostavi čestica je (t. j. immer, jedesmal), brojnici glavni postaju razdielni; n. p. ſie giengen je einer und einer (ili einzeln), je zwei und zwei (ili samo je zwei, zu zweien).

§100. Redni brojnici izvadjaju se iz glavnih tako da im se od 2 do 19 dodaje slovka te, a od 20 nadalje ſte. Samo der erſte jest izvedeno iz superlativa erſt (od ehe) a ne iz eins, i mješte dreite govori se dritte. Glase dakle kako sliedi: der die das erſte, zweite, dritte, vierte, fünfte, ſechste, ſiebente, achte (mješte acht-te), neunte, zehnte,

Digitized by Google

elfte, zwölfte, dreizehnte itd., neunzehnte, zwanzigſte, ein und zwanzigſte, dreißigſte, vierzigſte itd., hundertſte, tauſendſte.

Svi se ovi brojnici sklanjaju redovito kao pridjevi, i mogu služiti i kao imenice, ali se pišu velikim slovom samo onda, kad se odnose na osobe (koji put i u srednjem spolu); n. p. Heinrich der Vierte; die Erſten werden die Letzten ſein; wir haben heute den fünfzehnten; er ſtarb am elften itd.; das erſte, das dritte.

U izgovaranju složenog broja dodaju se gore rečeni nastavci te i ſte samo posljednjemu broju kao u nas; n. p. der zweihundertſte, das achtzehnhundert und ſieben und ſiebzigſte Jahr.

§ 101. Iz rednih brojnika izvadjaju se:

a) imena slomaka s nastavkom tel (od Theil): das Drittel, Viertel, Fünftel, Sechstel, Zehntel, Zwanzigſtel, Hundertſtel, Tauſendſtel. Mješte ein Zweitel paka kaže se ein halbes (skraćeno ein halb), die Hälfte ili Halbſcheid;

b) pridavničke sastavine sa halb: drittehalb (= zwei und ein halbes), viertehalb, zehntehalb itd. Mješte zweitehalb govori se anderthalb. Ove su rieči nepromjenljive; ali ein halber itd. deklinuje se redovito;

c) prislovi redni s nastavkom ens: erſtens (i erſtlich), zweitens, drittens, zwanzigſtens itd.

§ 102. B) Brojnici **neizvjestni.**

Amo spadaju:

1. all — aller alle alles sklanja se po jakoj pridavničkoj deklinaciji, kada stoji ili sam ili pred drugom opredielnom rieči pored koje imenice; n. p. aller Kohl iſt verkauft; alle Arbeit war vergeblich; alles Getreide iſt im Preiſe geſtiegen; alle Menſchen ſind ſterblich. Isto tako: alle meine Arbeit, alles dieſes Getreide, alle jene Menſchen, aller junge Wein, alle guten Menſchen itd. Pred zaimenom može se skratiti u all i ostaje onda nepromienjeno: all dieſer Wein = aller dieſer Wein, all mein Geld, all ſeine Arbeit, all dieſe Reichthümer; bei all dem (ili bei alle dem, trotz alle dem), all dieſes Geredes ungeachtet. Pred izvjestnim spolnikom all obično se ne mienja: all der Ruhm. — Ova rieč ne trpi nikakvog spolnika, i kad ima pred sobom koji predlog, ovaj nema upliva na njezin oblik; dakle: dieſes ili das alles; welches alles; bei dem allem (ne allen).

Opazka. Kad znači mjeru i osobito vrieme, **alle** (plur.) spojeno sa glavnim brojnikom zastupa često jeder i redni brojnik; n. p. alle drei Stunden = in jeder dritten Stunde svake treće ure.

2. ſämmtlich — ſämmtlicher, e, es i der die das geſammte (savkolik). Geſammt upotrebljuje se obično iza spolnika ili opredielne rieči, ſämmtlich i bez ove; pa jedno i drugo sklanja se redovito kao pridjev; n. p. ſämmtliche Anweſende ili die ſämmtlichen Anweſenden; ſeine ſämmtlichen Freunde; die geſammte Familie; der geſammte Nachlaſs; mit geſammter Macht. Im ganzen ſind bis jetzt gegen 100 Ent-

Digitized by Google

deckungsreisen ins nördliche Eismeer unternommen worden, fast sämmtlich von Engländern.

Opazka. Prislovi insgesammt i sammt und sonders upotrebljuju se u istom smislu postavljeni iza imenice; n. p. die Anwesenden insgesammt; seine Freunde sammt und sonders.

3. ganz pokazuje cielinu nečega ili obseg, a nikada broj, u čemu se bitno razlikuje od all; pa dočim se u jednini može kadkad (pred skupnimi i abstraktnimi imeni) izmieniti sa all, ne može se nikad u množini; dakle: ein ganzes Haus, eine ganze Stadt; den ganzen Tag arbeiten; sein ganzes Vermögen (ili all sein Vermögen), seine ganze Kunst (ili alle seine Kunst). Sravnaj: alle Tage i die ganzen Tage, alle Äpfel i die ganzen Äpfel. Ne govori se dakle: die ganzen Zuhörer, već alle ili sämmtliche Zuhörer ili ti der ganze Zuhörerkreis.

ganz sklanja se pravilno kao da je pridjev; samo pred imeni državâ i gradova ako su bez spolnika, ostaje nepromienjeno; n. p. in ganz Wien. Isto vriedi i za halb; n. p. halb Asien = das halbe Asien.

4. jeder jede jedes (malo kad jeglicher ili jedweder) jest razdielna rieč te nema množine, dočim je all skupna; n. p. Alle Menschen haben Mängel und Schwachheiten; aber jeder Mensch hat seine eigenen Fehler. — Jeder ide po jakoj, ili ti kad mu se predpostavi ein, po mješovitoj sklonitbi pridjevâ; n. p. jeder Mensch, jedes Menschen, ili ein jeder Mensch, eines jeden Menschen itd.

5. kein keine kein (uz imenicu) a keiner keine keines (bez imenice) sklanja se u singularu kao spolnik ein, a u pluralu (jer ga kein ima) po jakoj sklonitbi pridavničkoj, i nahodi se često gdje Slovjeni rabe genitiv u partitivnom smislu; n. p. Ich habe keine Zeit nemam vremena; viele Menschen essen kein Obst mnogi ljudi ne jedu voća. Trinken Sie Wein pijete li vina? Ich trinke keinen ja ga ne pijem. Kein Mensch, ili keiner kann alles wissen.

6. einiger einige einiges znači u singularu, gdje se ne rabi često, neopredieljen dio stvari; n. p. es ist noch einiger Vorrath vorhanden; einiges Geld; einige Zeit nachher. U pluralu gdje se obično upotrebljuje, glasi einige ili etliche; n. p. einige Vögel können nicht fliegen; vor einigen ili etlichen Jahren. Etliche (und) zwanzig Jahre.

Opazka. Mješte einige, etliche, mehrere kaže se često i verschiedene; n. p. verschiedene Personen haben es mir gesagt; ich habe es in verschiedenen Büchern gelesen.

7. mancher manche manches (mnogi -a -o, gdjekoji), upotrebljeno toliko u singularu koliko u pluralu, znamenuje veću količinu nego einige ili etliche. Sravnaj n. p. Ich habe ihn vor einigen ili etlichen Jahren gesehen; ali: Manches Jahr ist (Manche Jahre sind) weniger fruchtbar als andere. Nema nikada pred sobom spolnika, sklanja se svedj jako, pa stoji i samo bez imenice; n. p. Manche Menschen ili Manche behaupten. Wenn doch mancher Arme das hätte, was mancher Reiche wegwirft!

8. viel, mehr, wenig ostaju nepromienjeni, kad izrazuju pojam brojnički, t. j. obseg gromade koju si predstavljamo neraz-

Digitized by Google

dieljenu. Ako li te riečce izrazuju velik ili malen broj pojedinih stvari, onda se sklanjaju pridjevno te glase: vieler viele vieles itd.; mehrer mehre mehres, pl. mehre ili mehrere; weniger wenige weniges itd. Razlikuju se dakle stavci kao ovi: Ich kann nicht viel Gemüse eſſen i Ich eſſe vieles Gemüse nicht. Lerne nicht auf einmal vieles (mnogo koješta), ſondern viel (mnogo od jedne stvari). Er hat viel Bücher geleſen, aber viele nicht verſtanden. Es waren geſtern mehr Menſchen da als heute; mehre ili mehrere derſelben giengen aber früh weg. — Nu ako se pred viel i wenig nahodi spolnik der ili posjedno zaime, onda se sklanjaju u obojem značenju; n. p. das viele Geld, ſein weniges Geld. Sa svim tim kaže se samostavno ein wenig mješte ein weniges; n. p. ein wenig Salz. Od mehr ima samostavnik ein mehres ili mehreres.

9. genug, etwas, nichts jesu posve nepromjenljivi. — genug stavlja se iza pridjevâ i obično iza imenica; n. p. lang genug, Zeit genug.

§ 103. Sastavljajući brojnike izvjestne i neizvjestne sa riečmi mal, fach, lei tvore se brojevi za opetovanje, za množitbu i za kakvoću.

a) Brojevi za opetovanje čine se dodavanjem imenice mal; n. p. einmal, zweimal, hundertmal, allemal, einigemal, jedesmal, das erſtemal, zum letztenmal itd. — Mješte keinmal, vielmal, mehrmal govori se običnije: niemals, vielmals, mehrmals. Svi ovi prislovi dodavanjem slovke ig mogu se pretvoriti u pridjeve: ſein dreimaliger, mehrmaliger Beſuch.

Opazka. Brojevi sjedinjeni sa mal razstavljaju se u pisanju, kad mal stoji u pluralu; n. p. zu vier, fünf Malen; zu verſchiedenen Malen.

b) Brojevi za množitbu tvore se dodavanjem slovke fach ili fältig; n. p. einfach, zweifach ili zwiefach, drei-, vier-, hundertfach, ili zehn-, hundertfältig itd. Isto tako od viel, mehr: vielfach ili vielfältig, mehrfach ili mehrfältig. Mješte manchfach govori se mannigfach, i mješte mannigfältig: mannigfaltig. — Mjesto zwiefach kaže se i doppelt.

c) Brojevi kakvoće tvore se nastavkom lei; n. p. einerlei, zweierlei, allerlei (ili allerhand), mancherlei, vielerlei. Ovi se brojevi spajaju istina kao pridjevi s imenicami, ali se ne deklinuju; dakle: zweierlei Wein, mit mancherlei Waren.

§ 104. Još nešto o porabi brojnikâ.

a) Genitiv ličnih zaimena, kad zavisi od kojega brojnika, stoji vazda izpred ovoga; n. p. unſer zwölf giengen zu ihm; es waren ihrer neun.

b) Iza jeder, keiner, einige ili etliche, viele, wie viele, mehrere, die meiſten, wenige, wer, derjenige ne stavlja se partitivni genitiv ličnih zaimena, nego dativ sa von ili unter (malo kad aus); n. p. einige von uns, viele unter ihnen itd.

c) Da se broj izražen izvjestnim brojnikom označi kao samo prilićan a ne posve tačan, dodavaju se prislovi etwa, ungefähr, faſt, kaum ili predlozi gegen, bei, an (s akuz.); n. p. etwa ili ungefähr zehn Thaler wert, an die hundert Jahre alt itd.

Digitized by Google

Netačni suvišak jedinicâ nad kojim opredieljenim brojem izrazuje se dodatkom und einige (etliche); n. p. dreißig und einige Jahre alt, vierzig und einige Pfund ſchwer, i einige und vierzig ili ti etwas über vierzig Jahre.

Poglavje VI. O glagolu.

1. Vrste glagolâ.

§ 105. Po značenju glagoli jesu:

1. subjektivni, kao: gehen, laufen, ſchlafen
2. objektivni, i to
   a) s objektom u genitivu ili dativu, n. p. bedürfen, ſpotten, helfen, nützen; } neprelazni.
   b) s objektom u akuzativu; n. p. ſchlagen, lieben, kaufen, ſuchen } prelazni.

§ 106. Činjenje izraženo prelaznim glagolom može se prikazati ili u tvornom (aktivnom) ili ti u trpnom (passivnom) obliku.

Svaki prelazni glagol more primiti i trpni oblik, pa sposobnost za tvorenje trpnog oblika jeste pravi značaj prelaznih glagola u tom osobito različitih od neprelaznih, koji ili nemaju nikada trpnog oblika, ali ga imaju samo za treću osobu jednine poput neosobnih glagola, i to da izraze jedan čin, kojemu se ne imenuje logični subjekt; n. p. es wird gelacht, getanzt, geſprungen = man lacht, man tanzt, man ſpringt; es wurde meiner geſpottet = man ſpottete meiner; mir iſt geholfen worden = man hat mir geholfen.

Opazka. Trpni se oblik u hrvatskom jeziku tvori sprežući prošli participij trpni jednoga glagola sa vremeni od glagola **biti** (koji put **bivati**); n. p. ja sam hvaljen, bijah hvaljen, bih hvaljen, bio sam hvaljen, bit ću hvaljen itd. Ali se taj pravi trpni oblik ne upotrebljuje često, no mješte njega uzima se aktivni glagol ili u povratnoj porabi ili u 3. osobi množine s akuzativom lica ili stvari s kojom se što sbiva. Nasuprot njemački jezik služi se sa prelaznimi glagoli često trpnim oblikom, stavljajući ime koje bi u aktivnoj izreci subjektom bilo, u dativ sa von, ako je osoba, ili u akuzativ sa durch, ako je stvar.

§ 107. Ima i glagolâ koji mienjajući značenje jesu sad prelazni a sad neprelazni; n. p. ziehen, fahren, ſtecken, ſtürzen itd.

Opazka 1. Njeki glagoli, neprelazni po naravi, rabe se kadkad prividno kao prelazni; n. p. der Kranke ſchläft den letzten Schlaf; ich habe einen guten Kampf gekämpft.

Opazka 2. Osobita vrst prelaznih jesu tako zvani uzročni glagoli, izvedeni ponajviše iz drugih, kao: tränken, ſprengen, flößen itd.

§ 108. Osrednju vrst izmedju prelaznih i neprelaznih sačinjavaju povratni glagoli, u kojih se jedan te isti predmet prikazuje ujedno kao subjekt i objekt.

Njeki od ovih su vazda povratni (n. p. ſich ſehnen, ſich ſchämen), a drugi se mogu upotrebljavati i kao prelazni i kao povratni (n. p. täuſchen — ſich täuſchen, fürchten — ſich fürchten itd.)

Opazka 1. Njeki glagoli neprelazni i prelazni mogu se rabiti povratno, ako su spojeni s pridjevom koji izrazuje djelovanje glagola na subjekt; n. p.

Digitized by Google

ich habe mich müde gegangen, wir haben uns krank gelacht, sie steht sich gut, du spielst dich arm, itd.

Opazka 2. Osim pravih povratnih glagola koji primaju uza se zaime u akuzativu, ima i nekoliko srodnih glagola koji zahtievaju zaime u dativu: n. p. ich schmeichle mir, bilde mir ein, getraue mir. Većina ovih uz lični dativ prima još koji stvarni predmet u akuzativu; n. p. du bildest dir etwas ein; das getraue ich mir nicht; er maßt sich fremdes Eigenthum an; ich erbat mir seine Hilfe; ich gab mir Mühe itd.

Opazka 3. Gdješto je povratni glagolski oblik jednak trpnomu; n. p. das Buch hat sich gefunden = ist gefunden worden.

§ 109. Valja razlikovati povratni glagol od zamjenitoga (uzajamnoga). Tako je n. p. sie lieben einander, sie erschreckten einander, sie schmeicheln einander drugo nego sie lieben sich, sie erschreckten sich (= sie erschraken), sie schmeicheln sich. Ipak se govori, akoprem malo kad: sie zankten sich isto kao sie zankten mit einander. Die Hunde beißen sich. Wenn sich die Fürsten befehden, müssen die Diener sich morden und tödten.

§ 110. Po naravi svoga subjekta svi su glagoli ili osobni ili neosobni. — Osobni su oni glagoli koji spojeni sa dobro opredieljenim subjektom mogu se upotrebljavati u svakoj od triju osoba, neosobni pak oni, koji se upotrebljuju samo u trećoj osobi jednine sa zaimenom es.

a) Pravi neosobni glagoli jesu izražaji za prirodne pojave; n. p. es regnet, es hagelt itd. Slični su načini govora, kao: es ist kalt, es ist finster itd.

b) Drugi se glagoli upotrebljuju neosobno samo u njekih slučajih; n. p. es schlägt vier, es geht mir gut, es fehlte an Geld, es gibt Menschen, es heißt. Amo spadaju naročito neosobni passivni oblici osobnih glagola, kao: es wurde gespielt, getanzt itd.; i takodjer povratni oblici kao sliedeći: es sitzt sich hier schlecht, es fährt sich so gut, es fragt sich itd.

c) Ima i objektivnih neosobnih glagola, kojim se dodaje osoba u akuzativu ili dativu; n. p. es friert mich, es hungerte ihn; es graut mir, es schwindelte ihm. Kod ovih glagola može se izostaviti es, govoreći: mich friert, mir graut.

d) Mnogi su glagoli samo prividno neosobni, budući da es izpred njih zamjenjuje podmet koji sliedi pod oblikom uzgredne (često skraćene) izreke; n. p. es ärgert mich, es verdrießt mich, es schmerzt — reuet — befremdet mich itd. (dies zu sehen, zu hören ili dass dies geschehen ist). Isto tako: es freut mich, es dünkt mich; es ahndet mir, es träumte ihm, es gelang ihr; es geziemt sich, es ereignet sich, es geschieht, es heißt itd.

§ 111. Pomoćna glagola ima u njemačkom tri: haben, sein i werden. — Prva dva služe za prošla vremena, pa onda haben ne prevadja se sa „imati“ kao kad je samostalni glagol, nego kô što i sein sa „biti.“ Treći glagol werden služi za tvorenje budućnosti (mješte našega „ću, ćeš, će itd.) i za vas trpni oblik. Kao samostalni glagol znači

Digitized by Google

„postati“ i glasi u prošlom participiju geworden, dočim gubi augmenat ge i glasi samo worden, kad je pomoćni glagol.

§ 112. Njemački jezik nema kao što hrvatski različitih glagola istoga porietla za trajnu i svršenu radnju, nego jedan te isti oblik služi obično za obedvie, tako da svakomu njemačkomu glagolu odgovaraju po dva hrvatska; n. p. kaufen kupovati i kupiti, loben hvaliti i pohvaliti, kommen dolaziti i doći itd.

2. Sprezanje glagola.

§ 113. Osobe i brojevi jesu kao u hrvatskom jeziku.

§ 114. Vremenâ u njemačkom ima šest, tri glavna a tri uzgredna, od kojih se svako (po § 112) može upotrebljavati i za trajnu i za svršenu radnju. Evo ih:

1. prezent (sadašnje); n. p. ich kaufe kupujem, kupim;

2. imperfekt (prošlo trajno, prošlo svršeno); n. p. ich kaufte kupovah, kupih.

3. perfekt (sadprošlo); n. p. ich habe gekauft kupovao sam, kupio sam; ich bin gesprungen skočio sam, skakao sam;

4. pluskvamperfekt (davnoprošlo); n. p. ich hatte gekauft bijah kupio, ich war gesprungen ja sam bio skočio;

5. futur (buduće); n. p. ich werde springen skočit ću, skakat ću;

6. futur eksakt (buduće prošlo); n. p. ich werde gekauft haben bit ću kupio, ich werde gesprungen sein bit ću skočio.

Opazka. Prva dva vremena jesu (u aktivnom obliku) prosta, ostala složena.

§ 115. Načina ima tri: indikativ (pokazni), konjunktiv (vezni, pogodbeni, željni), i imperativ (zapovjedni).

§ 116. Infinitiv i participij imadu po dva oblika, jedan za sadašnje, a drugi za prošlo vrieme.

Opazka. Združenjem infinitiva sa zu (n. p. das Kind ist zu loben) postaje oblik zu lobend, koji se upotrebljuje samo attributno; n. p. das zu lobende Kind.

Participij sadašnji izvadja se iz infinitiva dodavanjem slova **d**.

§ 117. Participij prošli (aktivni i passivni ujedno) svršuje se ili na en ili et (t), i prima takodjer predstavak ili augmenat ge, koji se pak izostavlja u glagolih počimajućih sa slovkom ili nenaglašenom ili slabo naglašenom. Takvi glagoli jesu:

a) svi glagoli sa naglašenim nastavkom ieren, kao studieren, halbieren, regieren, barbieren;

b) svi glagoli njemački sastavljeni sa nenaglašenimi predstavci be, ge, ent (emp), er, ver, zer, wider, hinter, voll i sa miss (kad nema poglavitog naglaska). Po tomu glagoli kao n. p. besuchen, gehören, entdecken, erzählen, verkaufen, zerstören, studieren, widerlegen, hinterlegen, vollenden, missglücken itd. činit će u prošlom participiju

Digitized by Google

besucht, gehört, entdeckt, erzählt, verkauft, zerstört, studiert, widerlegt, hinterlegt, vollendet, misslückt.

Opazka. Glagoli antworten i urtheilen, premda su sastavljeni sa ant = ent, i ur = er, ipak budući da su ove čestice naglašene, glase: geantwortet, geurtheilt.

c) glagoli sastavljeni sa durch, um, über, unter, (wieder), kad imadu naglasak na osnovnoj slovci; n. p. er hat die halbe Nacht durchwacht und mich mit Lesen unterhalten; V. još § 120, 2.

d) i glagol werden gubi participijalni nastavak ge i glasi worden, kad je kao pomoćni glagol spojen s kojim drugim glagolom.

Razlučivost i nerazlučivost sastavljenih glagola u sprezanju.

§ 118. Prosti glagol može sastaviti se s imenicami, s pridjevi ili prislovi kakvoće, i s česticami.

Sastavljeni su glagoli stranom nerazlučivi, stranom razlučivi. Sastavine prvih ostaju u svoj sprezi nerazriešivo sdružene, u drugih paka prosti glagol oddieli se od čestice s kojom je sastavljen i stoji prije nje u svih prostih vremenih i načinih t. j. u prezentu i imperfektu indikativnom i konjunktivnom, pa i u imperativu, ali samo u onih glavnih izrekah koje su pravilnim poredanjem složene; n. p. ich stehe jetzt auf, er stand eben auf, er stände nicht auf; steh auf. Isto tako u pitanjih: geht er aus? wann hört der Winter auf? — Ako je pak izreka zavisna, ta razstava ne biva; n. p. wenn ich aufstehe, als ich aufstand, da ich ausgieng, die Schwester welche mitfuhr.

Participijalni augmenat ge u nerazlučivih glagolih koji ga smiedu primiti, predpostavlja se cieloj sastavini (n. p. gemuthmaßt, geliebkost, gerechtfertigt), u razlučivih pak umeće se medju dielove sastavine (n. p. aufgestanden, zugehört). Isto tako i čestica zu stoji izpred infinitiva nerazlučivih glagola (n. p. zu muthmaßen, zu liebkosen), dočim se u nerazlučivih umeće medju dielove sastavine i š njimi u jednu rieč slieva (n. p. aufzustehen, auszugehen).

Razgovjetniji znakovi razlučivosti i nerazlučivosti jesu ovi:

§ 119. Glagoli sastavljeni s imenicom ili pridjevom jesu obično nerazlučivi te primaju participijalni augmenat ge; n. p. handhaben: ich handhabe, handhabte, gehandhabt, zu handhaben; wahrsagen: er wahrsagt, gewahrsagt, zu wahrsagen; isto tako: lustwandeln, rechtfertigen, wetterleuchten, liebkosen itd. — frohlocken i willfahren čine participij i bez ge; dakle gefrohlockt i frohlockt, gewillfahrt i willfahrt.

Opazka 1. Glagoli koji su postali tek izvodom iz sastavljenih imenica, kao frühstücken, hofmeistern, rathschlagen, langweilen, argwöhnen, afterreden jesu naravno još manje razlučivi; dakle: ich frühstücke, gefrühstückt, zu frühstücken, itd. — Glagol offenbaren, postao iz pridjeva offenbar, glasi u participiju geoffenbart i offenbart.

Opazka 2. Jesu ipak razlučivi oni glagoli, koji se sdruže s pridjevi ili prislovi kakvoće tako da se ne sliju š njimi u jedan prosti pojam, nego se mogu smatrati kao puke sglobštine; n. p. großthun, lossprechen, wohlwollen, hochachten,

Digitized by Google

fehlſchlagen, gleichkommen itd. — Slične sglobštine s imenicami jesu n. p. danksagen, haushalten, ſtattfinden, preisgeben itd.

§ 120. U glagolih sastavljenih sa česticami razlučivost ili nerazlučivost zavisi u obće o naglasku. Stoji li naglasak na čestici, sastavina je razlučiva; ako pak sam glagol ima glavni naglasak, sastavina nije razlučiva. Po tomu su:

1. razlučive sve sastavine sa ab, an, auf, aus, bei, dar, ein, fort, her, hin (i takodjer sastavine od her i hin, kao: herab, heran, herauf, hinaus, hinein, einher, umher itd.), mit, nach, nieder, ob, vor, weg, zu, zurück, zuſammen; n. p. abſchreiben: ich ſchreibe ab, ſchrieb ab, abgeſchrieben, abzuſchreiben.

Opazka. I kad poslie naglašene čestice stoji još koji nenaglašeni predstavak, sastavina ostaje razlučiva, ali ne prima više participijalnog augmenta ge; u infinitivu paka stupi zu redovito medju česticu i predstavak; n. p. anerkennen, zuerkennen, eingeſtehen, zugeſtehen, vorbehalten, abverdienen, anvertrauen, ausverkaufen, hingelangen etc.: ich erkenne an, partic. anerkannt, inf. anzuerkennen itd.

2. sad razlučivi a sad nerazlučivi, po mjestu naglaska, jesu glagoli složeni sa durch, um, über, unter, (wieder); n. p.

razlučivi	nerazlučivi
dúrchreiſen: er reist hier durch, iſt durchgereist, gedenkt durchzureiſen	durchreiſen: er durchreiſet das Land, hat es durchreist, gedenkt es zu durchreiſen
übersetzen (über einen Fluſs): ich ſetzte über, bin übergeſetzt worden	übersétzen: ich übersétze das Buch, habe es überſetzt, gedenke es zu überſetzen
wiederholen: n. p. er holte das Geld wieder	wiederhólen: ich wiederholte das Geſagte

Opazka a). Svi glagoli proizvedeni nenaglašenimi česticami jesu naravno nerazlučivi (§ 117, b), i ako bi nenaglašenu prvu slovku sliedio još koji naglašeni predstavak ili čestica; n. p. verabſcheuen, beeinträchtigen, beunruhigen, verurſachen itd.

Opazka b). Osobite nepravilnosti prikazuju sastavine sa miſs, koje stranom mogu primiti participijalni augmenat ge (kao gemiſsbilligt, gemiſstraut, gemiſsbraucht, gemiſsdeutet, gemiſshandelt uz miſsbilligt, miſshandelt itd.), stranom ga sasvim odbacuju (kao miſsfallen, miſslungen, miſsrathen, miſskannt i one što iza miſs imadu još koji nenaglašeni predstavak, kao miſsverſtehen, miſsbehagen), a stranom se još ravnaju u participiju i infinitivu kao glagoli sastavljeni sa razlučivimi česticami (kao miſsgeartet, miſszutönen, miſsgegriffen. — U prezentu pak i u imperfektu indikativa i konjunktiva, kao i u imperativu i infinitivu (osvem trećega slučaja) sastavine sa miſs jesu nerazlučive; n. p. ich miſsbillige, miſsverſtehe; er miſsartet, miſsfiel; es ſcheint ihm zu miſsbehagen, er ſcheint mich zu miſsverſtehen.

Sprege glagolske.

§ 121. U njemačkom imadu dvie sprege:

a) sprega jaka, koja tvori vremena i načine ne samo pomoću svršetaka, već ujedno i promjenom osnovnog glasnika ili ti preglasom (koji biva u prezentu, imperfektu i prošlom participiju). U ovoj sprezi imperfekt u prvoj i trećoj osobi singulara nema nikakva svršetka, a prošli se participij svršuje na en;

Digitized by Google

b) sprega slaba, koja ne mienja nikada osnovnog glasnika te se giblje izključivo kroz svršetke. U ovoj sprezi imperfekt dobiva svršetak -te, a prošli participij -et, -t. Uzviška tu nema nikada.

Osim jakih i slabih ima još nekoliko glagola, koji se ne drže ni jedne ni druge redovite sprege te se smatraju kao nepravilni.

Jaka sprega.

§ 122. Osim preglasa nalazi se u jakoj sprezi jošte:

a) uzvišak, ako u osnovi stoji a, o ili u, i to u 2. i 3. osobi singularnoj prezentičnog indikativa i u cielom konjunktivu imperfekta;

b) očišćenje glasa t. j. pretvaranje od e u izvornije i, što se sbiva u 2. i 3. osobi jednine od prezenta indikativa i u 2. osobi jedn. od imperativa. — Infinitiv i prvi (trajni) participij imadu uviek onaj isti glasnik što ga ima 1. osoba jedn. od prezenta.

Po raznih oblicih što ih pokazuje gore napomenuti preglas, njemački se glagoli diele na 6 razreda. Evo ih

§ 123. ### Preglednica jakih glagola.

Pazi. Oblici imajući pred sobom znak* idu i po slaboj sprezi. Dvie crte — — znače da je 2. i 3. osoba prezenta posve pravilna.

I. razred, razdieljen na 3 vrste.

a) Prezent i; Imperfekt a (ä); Participij u:

infinitiv	prezent 2. i 3. osoba sing.		imperativ 2. osoba	imperfekt indik. i konj.	participij prošli
ringen hrvati se	—	—	ringe	rang; ränge	gerungen
trinken piti, popiti	—	—	trinke	trank; tränke	getrunken
binden vezati, svezati	—	—	binde	band; bände	gebunden

Kao ringen idu još sliedeći glagoli: ſingen pjevati, klingen zvečati, ſchlingen ovijati, dringen prodrieti, ſpringen skakati, ſchwingen mahnuti, zwingen silovati, gelingen za rukom poći, dingen (imperf. dung i dingte) najmiti;

kao trinken idu još: ſinken padati, ſtinken smrdjeti;

kao binden idu još: finden naći, winden viti, ſchwinden izčezavati, ſchinden (imperf. ſchund) derati.

b) Prezent i; Imperfekt a (ä, ö); Participij o:

infinitiv	prezent 2. i 3. osoba		imperativ 2. osoba	imperfekt indik. i konj.	participij prošli
rinnen curiti	—	—	rinne	rann; ränne (obično rönne)	geronnen
ſinnen razmišljavati	—	—	ſinne	ſann; (ſänne) ſönne	geſonnen
ſpinnen presti	—	—	ſpinne	ſpann; (ſpänne) ſpönne	geſponnen
beginnen početi	—	—	beginne	begann; (begänne) begönne	begonnen
gewinnen dobiti	—	—	gewinne	gewann; (gewänne) gewönne	gewonnen
ſchwimmen plivati	—	—	ſchwimme	ſchwamm; (ſchwämme) ſchwömme	geſchwommen

Digitized by Google

c) Prezent e (i, ie); Imperfekt a (ä, ö, ü); Participij o:

infinitiv	prezent 2. i 3. osoba	imperativ 2. osoba	imperfekt indik. i konj.	participij prošli
brechen lomiti	brichſt, bricht	brich, brecht	brach; bräche	gebrochen
ſprechen govoriti	ſprichſt, ſpricht	ſprich, ſprecht	ſprach; ſpräche	geſprochen
ſtechen bosti	ſtichſt, ſticht	ſtich, ſtecht	ſtach; ſtäche	geſtochen
ſtehlen krasti	ſtiehlſt, ſtiehlt	ſtiehl, ſtehlet	ſtahl; ſtähle (ſtöhle)	geſtohlen
befehlen zapoviedati	befiehlſt, befiehlt	befiehl, befehlt	befahl; (befähle) beföhle	befohlen
empfehlen preporučati	empfiehlſt, empfiehlt	empfiehl, empfehlt	empfahl; (empfähle) empföhle	empfohlen
gelten vrediti	giltſt, gilt	gilt, geltet	galt; gälte (gölte)	gegolten
ſchelten karati	ſchiltſt, ſchilt	ſchilt, ſcheltet	ſchalt; ſchälte (ſchölte)	geſcholten
helfen pomagati	hilfſt, hilft	hilf, helfet	half; hälfe (hülfe)	geholfen
werfen bacati	wirfſt, wirft	wirf, werft	warf; (würfe) würfe	geworfen
werben snubiti, prositi	wirbſt, wirbt	wirb, werbt	warb; (wärbe) würbe	geworben
ſterben umrieti	ſtirbſt, ſtirbt	ſtirb, ſterbet	ſtarb; (ſtärbe) ſtürbe	geſtorben
verderben kvariti se[1])	verdirbſt, verdirbt	verdirb, verderbt	verdarb; (verdärbe) verdürbe	verdorben
erſchrecken, strašiti se[2])	erſchrickſt, erſchrickt	erſchrick, erſchrecket	erſchrak; erſchräke	erſchrocken
bergen kriti	birgſt, birgt	birg, berget	barg; bärge (börge)	geborgen
berſten puknuti	*(birſteſt), *birſt	*birſt, berſtet	barſt (borſt); bärſte (börſte)	geborſten
gebären roditi	*gebierſt, *gebiert	*gebier	gebar; gebäre	geboren
nehmen uzeti	nimmſt, nimmt	nimm, nehmet	nahm; nähme	genommen
treffen pogoditi	trifſt, trifft	triff, trefft	traf; träfe	getroffen
werden postati v. još § 132, 7.	wirſt, wird	werde, werdet	ward i wurde; würde;	geworden
kommen doći	kommſt (kömmſt), kommt (kömmt)	komm, kommt	kam; käme	gekommen

§124. II. razred. Prez. e (i, ie); Imperf. a (ä); Partic. e:

eſſen jesti	iſſeſt, iſst	iſs, eſſet	aß; äße	gegeſſen
freſſen ždrati	friſſeſt, friſſt	friſs, freſſet	fraß; fräße	gefreſſen
meſſen mjeriti	miſſeſt, miſſt	miſs, meſſet	maß; mäße	gemeſſen
vergeſſen zaboraviti	vergiſſeſt, vergiſſt	vergiſs, vergeſſet	vergaß; vergäße	vergeſſen
ſehen vidjeti	ſiehſt, ſieht	ſieh (ſiehe), ſeht	ſah; ſähe	geſehen
geſchehen dogoditi se	— geſchieht	—	geſchah; geſchähe	geſchehen
geben dati	gibſt, gibt	gib, gebet	gab; gäbe	gegeben
treten gaziti, stupiti	trittſt, tritt	tritt, tretet	trat; träte	getreten
leſen čitati	lieſeſt, lieſt	lies, leſet	las; läſe	geleſen
geneſen ozdraviti	— —	geneſe, —et	genas; genäſe	geneſen
liegen ležati	— —	liege, —et	lag; läge	gelegen
ſitzen sjedjeti	— —	ſitze, —et	ſaß; ſäße	geſeſſen

§125. III. razred. Prez. a (ä); Imperf. u (ü); Partic. a:

tragen nositi	trägſt, trägt	trage	trug; trüge	getragen
ſchlagen udarati	ſchlägſt, ſchlägt	ſchlage	ſchlug; ſchlüge	geſchlagen
fahren voziti (se)	fährſt, fährt	fahre	fuhr; führe	gefahren
graben kopati	gräbſt, gräbt	grabe	grub; grübe	gegraben
waſchen prati	wäſcheſt, wäſcht	waſche	wuſch; wüſche	gewaſchen
wachſen rasti	wächſeſt, wächſt	wachſe	wuchs; wüchſe	gewachſen

[1]) verderben kad je prelazno (kvariti koga), spreže se slabo; er verderbte ihn, hat ihn verderbt.
[2]) erſchrecken, ſchrecken kad je prelazno (strašiti koga), spreže se slabo.

Digitized by Google

infinitiv	prezent 2. i 3. osoba	imperativ 2. osoba	imperfekt indik. i konj.	participij prošli
laden krcati	*(lädſt, läbt)	lade	lud; lüde (kadšto ladete)	geladen
ſchaffen[1]), erſchaffen stvoriti	— —	ſchaffe	ſchuf; ſchüfe	geſchaffen
backen[2]) peći, pržiti	*bäckſt, *bäckt	backe	*buk; *büke	gebacken
mahlen	— —	mahle	— —	gemahlen

§126. IV. razred. Prez. a (ä), au, u, o; Imperf. ie; Partic. a, au, u, o:

braten[3]) peći	*brätſt, *brät	brate	briet; briete	gebraten
rathen svjetovati	räthſt, räth	rathe	rieth; riethe	gerathen
fallen pasti	fällſt, fällt	falle	fiel; fiele	gefallen
halten držati	hältſt, hält	halte	hielt; hielte	gehalten
ſchlafen spavati	ſchläfſt, ſchläft	ſchlafe	ſchlief; ſchliefe	geſchlafen
fangen loviti	fängſt, fängt	fange	fieng; fienge	gefangen
hangen[4]) visjeti	hängſt, hängt	hange	hieng; hienge	gehangen
blaſen puhati	bläſeſt, bläſt	blaſe	blies; bliefe	geblaſen
laſſen pustiti	läſſeſt, läſſt	laſs, laſſt	ließ; ließe	gelaſſen
ſtoßen turati	ſtößeſt, ſtößt	ſtoße	ſtieß; ſtieße	geſtoßen
rufen vikati, zvati	— —	rufe	rief; riefe	gerufen
laufen trčati	läufſt, läuft	laufe	lief; liefe	gelaufen
hauen sjeći	— —	haue	hieb; hiebe	gehauen
ſalzen[5]) soliti	— —	ſalze	— —	geſalzen
falten[5]) nabirati	— —	falte	— —	gefalten
ſpalten[5]) ciepati	— —	ſpalte	— —	geſpalten
ſchroten[5]) prekrupiti	— —	ſchrote	— —	geſchroten

§127. V. razred. Prez. ei; Imperf. i; Partic. i, ie.

Glagoli ovog razreda diele se na dvoje:

a) sa oštrim i u imperfektu i participiju:

beißen grizti	beißeſt, beißt	beiße	biſs; biſſe	gebiſſen
reißen trgati (se)	— —	reiße	riſs; riſſe	geriſſen
ſchleißen kositi se	— —	ſchleiße	ſchliſs; ſchliſſe	geſchliſſen
ſchmeißen brknuti	— —	ſchmeiße	ſchmiſs; ſchmiſſe	geſchmiſſen
ſpleißen ciepati	— —	ſpleiße	ſpliſs; ſpliſſe	geſpliſſen
ſich befleißen nastojati oko česa	— —	befleiße dich	befliſs (mich); befliſſe mich	befliſſen
Iznimku čini:				
[heißen zvati se	— —	heiße	hieß; hieße	geheißen]
gleiten kliziti	— —	gleite	glitt; glitte	geglitten
reiten jahati	— —	reite	ritt; ritte	geritten
ſchreiten koračiti	— —	ſchreite	ſchritt; ſchritte	geſchritten
ſtreiten prepirati se	— —	ſtreite	ſtritt; ſtritte	geſtritten
leiden trpjeti	— —	leide	litt; litte	gelitten
ſchneiden rezati	— —	ſchneide	ſchnitt; ſchnitte	geſchnitten
greifen hvatati	— —	greife	griff; griffe	gegriffen
kneifen štipati	— —	kneife	kniff; kniffe	gekniffen
pfeifen zviždati	— —	pfeife	pfiff; pfiffe	gepfiffen

[1]) ſchaffen je jako samo u značenju: sazdati, stvoriti = erſchaffen.
[2]) backen glasi u partic. vazda gebacken. U ostalom se spreže kao neprelazno bolje po jakoj, kao prelazno po slaboj; n. p. der Bäcker backt, backte das Brod; das Brod bäckt, buk.
[3]) braten kad je prelazno, spreže se i slabo; no participij glasi svedj gebraten.
[4]) Od neprelaznoga hangen neka se razlikuje prelazno hängen što se spreže po slaboj; n. p. ich hängte das Bild an die Wand, habe es gehängt; das Bild hieng, hat gehangen.
[5]) Ovi su glagoli sačuvali od jake sprege samo participij, pa se i ovaj često spreže po slaboj.

Digitized by Google

infinitiv	prezent 2. i 3. osoba		imperativ 2. osoba	imperfekt indik. i konj.	participij prošli
ſchleifen brusiti [1])	—	—	ſchleife	ſchliff; ſchliffe	geſchliffen
gleichen naličiti	—	—	gleiche	glich; gliche	geglichen
ſchleichen šumati se	—	—	ſchleiche	ſchlich; ſchliche	geſchlichen
weichen ustupiti [2])	—	—	weiche	wich; wiche	gewichen
ſtreichen vući se	—	—	ſtreiche	ſtrich; ſtriche	geſtrichen
erbleichen potamnjeti [3])	—	—	erbleiche	erblich; erbliche	erblichen

b) sa ie u imperfektu i participiju:

bleiben ostati	—	—	bleibe	blieb; bliebe	geblieben
reiben trti, trljati	—	—	reibe	rieb; riebe	gerieben
treiben tjerati	—	—	treibe	trieb; triebe	getrieben
ſchreiben pisati	—	—	ſchreibe	ſchrieb; ſchriebe	geſchrieben
meiden uklanjati se	—	—	meide	mied; miede	gemieden
ſcheiden razstaviti (se)	—	—	ſcheide	ſchied; ſchiede	geſchieden
ſcheinen sjati; činiti se	—	—	ſcheine	ſchien; ſchiene	geſchienen
ſchweigen mučati	—	—	ſchweige	ſchwieg; ſchwiege	geſchwiegen
ſteigen uzaći, popeti se		—	ſteige	ſtieg; ſtiege	geſtiegen
preiſen slaviti	—	—	preiſe	prieſ; prieſe	geprieſen
weiſen pokazati	—	—	weiſe	wieſ; wieſe	gewieſen
ſpeien pljuvati	—	—	ſpeie	ſpie; ſpiee	geſpien
ſchreien vikati	—	—	ſchreie	ſchrie; ſchriee	geſchrien
leihen posuditi	—	—	leihe	lieh; liehe	geliehen
zeihen kriviti	—	—	zeihe	zieh; ziehe	geziehen
gedeihen uspievati	—	—	gedeihe	gedieh; gediehe	gediehen

§128. VI. razred. Ovaj se razred dieli na sliedeće vrste:

a) u prezentu imadu ie (iznimce ü):

biegen saviti	—	—	biege	bog; böge	gebogen
wiegen [4]) težiti	—	—	wiege	wog; wöge	gewogen
fliegen [5]) letjeti	—	—	fliege	flog; flöge	geflogen
lügen [5]) lagati	—	—	lüge	log; löge	gelogen
trügen varati	—	—	trüge	trog; tröge	getrogen
riechen vonjati	—	—	rieche	roch; röche	gerochen
kriechen [5]) gmizati	—	—	krieche	kroch; kröche	gekrochen
fliehen [5]) bježati	—	—	fliehe	floh; flöhe	geflohen
ziehen [5]) vući; ići	—	—	ziehe	zog; zöge	gezogen
erküren izabrati	—	—	erküre	erkor; erköre	erkoren
frieren mrznuti	—	—	friere	fror; fröre	gefroren
verlieren gubiti	—	—	verliere	verlor; verlöre	verloren
ſchieben potiskivati	—	—	ſchiebe	ſchob; ſchöbe	geſchoben
ſtieben razpršati se	—	—	ſtiebe	ſtob; ſtöbe	geſtoben
bieten [5]) nuditi, pružiti	—	—	biete	bot; böte	geboten
ſieden vreti, variti	—	—	ſiede	ſott; ſötte	geſotten
fließen [5]) teći	—	—	fließe	floſs; flöſſe	gefloſſen
ſchließen [5]) zaklopiti	—	—	ſchließe	ſchloſs; ſchlöſſe	geſchloſſen
gießen [5]) liti, lievati	—	—	gieße	goſs; göſſe	gegoſſen
ſchießen strieljati	—	—	ſchieße	ſchoſs; ſchöſſe	geſchoſſen

[1]) ſchleifen je jak samo kad znači; brusiti, oštriti, gladiti.
[2]) weichen kad znači isto što weich machen, erweichen omekšati, ide po slaboj.
[3]) bleichen ide po jakoj samo kao neprelazni glagol, a po slaboj kao prelazni; n. p. er erblich, die Farbe iſt verblichen; ali: er bleichte die Leinwand, ſie iſt gebleicht.
[4]) wiegen ide po jakoj samo kad znači: težak biti = težiti; u značenju „zibati, ljuljati“ spreže se po slaboj.
[5]) Oblici fleugſt fleugt fleug (mjesto fliegſt fliegt fliege), leugſt leugt leug (mj. lügſt lügt lüge), kreuchſt kreucht kreuch (mj. kriechſt kriecht krieche), zeuchſt itd. (mj. ziehſt itd.); beutſt itd. (mj. bieteſt itd.), fleußeſt itd. (mj. flieſeſt), geußeſt itd. (mj. gießeſt itd.) jesu ‚ostarjeli i pjesnički.

Digitized by Google

infinitiv	prezent 2. i 3. osoba		imperativ 2. osoba	imperfekt indik. i konj.	participij prošli
ſprießen nicati,	—	—	ſprieße	ſproſs; ſpröſſe	geſproſſen
genießen[1]) uživati		—	genieße	genoſs; genöſſe	genoſſen
verdrießen[1]) mrziti	—		verdrieße	verdroſs; verdröſſe	verdroſſen
*triefen[1])	—	—	triefe	troff; tröffe	getroffen

b) Sliedeći imadu u prezentu au:

ſaufen lokati	ſäufſt, ſäuft		ſaufe	ſoff; ſöffe	geſoffen
ſaugen sisati	—	—	ſauge	ſog; ſöge	geſogen
*ſchnauben	—	—	ſchnaube	ſchnob; ſchnöbe	geſchnoben
*ſchrauben	—	—	ſchraube	ſchrob; ſchröbe	geſchroben

c) Sliedeći imadu u prezentu i, e, ä, ö, a i jesu iz drugih razreda prešli u ovaj:

heben dizati	—	—	hebe	hob; höbe	gehoben
*weben tkati	—	—	webe	wob; wöbe	gewoben
bewegen[2]) navesti	—	—	bewege	bewog; bewöge	bewogen
pflegen[3]) obćiti, dogovarati se	—	—	pflege	pflog; pflöge	gepflogen
gähren kipjeti	—	—	gähre	*gohr; *göhre	*gegohren
ſchwären gnojiti se	—	—	ſchwäre	*ſchwor; ſchwöre	*geſchworen
ſchwören kleti se	—	—	ſchwöre	ſchwor (ſchwur); ſchwüre	geſchworen
*wägen[4]) vagati	—	—	wäge	wog; wöge	gewogen
*glimmen tinjati	—	—	glimme	glomm; glömme	geglommen
*klimmen penjati se	—	—	klimme	klomm; klömme	geklommen
*ſchallen oriti se	—	—	ſchalle	ſcholl; ſchölle	geſchollen
fechten mačevati	*fichſt, ficht		ficht, fechtet	focht; föchte	gefochten
flechten plesti	*flichtſt, flicht		flicht	flocht; flöchte	geflochten
quellen[5]) izvirati	quillſt, quillt		quill	quoll; quölle	gequollen
ſchwellen[5]) oteći	ſchwillſt, ſchwillt		ſchwill	ſchwoll; ſchwölle	geſchwollen
ſchmelzen[5]) taliti se	ſchmilzeſt, ſchmilzt		ſchmilz	ſchmolz; ſchmölze	geſchmolzen
ſcheren strići	*(ſchierſt, ſchiert)		ſchere	ſchor; ſchöre	geſchoren
*dreſchen mlatiti	*driſcheſt, driſcht		driſch	droſch; dröſche	gedroſchen
erlöſchen[6]) gasiti se	erliſcheſt, erliſcht		*erliſch	erloſch; erlöſche	erloſchen

129. O sprezanju izvedenih i sastavljenih glagola.

Glagoli tvoreni s predstavci, kao i sastavljeni sliede u svojoj sprezi glagole proste, s kojimi su skopljeni; n. p. befinden, gefallen, erfahren, vergleichen itd. sprežu se isto tako kako finden, fallen, fahren, gleichen.

Opazka. begleiten ne dohodi od gleiten, nego je skraćeno iz be-ge-leiten te se za to spreže slabo kao leiten. I glagoli izvedeni iz samostavnikâ (kao willfahren, rathſchlagen, umringen, heiraten, herbergen, veranlaſſen, bewillkommen, bemitleiden, beauftragen) sprežu je slabo, a ne jako kao fahren, ſchlagen, ringen, rathen itd.

---

[1]) Oblici geneußeſt, verdreußeſt, treufſt itd. jesu ostarjeli i pjesnički.
[2]) bewegen ide po jakoj kad znači: navesti, skloniti koga na što; u značenju „micati, krenuti“ spreže se slabo.
[3]) pflegen ima jaki oblik samo kad znači: dogovarati se, posavjetovati se, iztraživati, družiti se.
[4]) prelazno wägen ide sad obično po slaboj sprezi, ali erwägen što je iz njega izvedeno, po jakoj.
[5]) quellen, ſchwellen i ſchmelzen sprežu se jako samo kao neprelazni, a slabo kao prelazni; n. p. das Waſſer quoll, ſchwoll itd.; das Metall iſt geſchmolzen; ali: ſie hat Erbſen gequellt, der Wind ſchwellte die Segel; er ſchmelzt das Metall.
[6]) löſchen jest jako u neprelaznom značenju, u prelaznom slabo.

Digitized by Google

§130. Jaka sprega ima sliedeće svršetke:

	za prezent		za imperfekt		za imperativ
	indikativ	konjunktiv	indikativ	konjunktiv	Jedn. 2. os. —, — e
Jedn.	1. osoba — e	— e	—	— e	Množ. 2. os. — et, t
	2. osoba — eſt, ſt;	— eſt	— ſt, eſt	— eſt (ſt)	za infinitiv
	3. osoba — et, t	— e	—	— e	— en
Množ.	1. osoba — en	— en	— en	— en	za participije
	2. osoba — et, t	— et	— et, t	— et (t)	1. — end
	3. osoba — en	— en	— en	— en	2. ge — en

Opazka 1. Ako se e kao korjeni glasnik infinitiva pretvori u imperativu na i ili ie, taj imperativ ostaje bez svršetka; n. p. ſprechen, ſprich; eſſen, iß; ſehen, ſieh (i ſiehe). Osim toga slučaja imperativ ima svršetak e, koji se paka ne riedko odbacuje; n. p. trinke ili trink; halte ili halt, a osobito laſs, komm.

Opazka 2. Svršetci eſt, et, en izpuštaju često slovo e (sinkopa). To je potrebito u 2. i 3. osobi sing. od prezenta pokaznoga, ako se u ovih osobah dogodi pretvor korjenog glasnika e u i ili paka kad nastane uzvišak; dakle: du ſprichſt, er ſpricht; tako i du trittſt, er tritt; du räthſt, er räth; (du giltſt ili gilſt, hältſt ili hälſt, fichtſt ili fichſt). — Poslije z, tz i ſch to svršetno e uzdržava se; n. p. du löſcheſt, ſitzeſt, dočim se zamučiva u svršetku et: löſcht, ſitzt. — Iza ſ češći je podpuni oblik; dakle: du lieſeſt, preiſeſt, weiſeſt mnogo bolje nego du lieſt, preiſt, weiſt. — Iza ß zamučaj može bivati i u svršetku eſt, pa se onda korjenu dodava samo t; n. p. du vergißt, du frißt.

Opazka 3. U 2. osobi sing. od imperfekta ono je e neobhodno samo iza svištajućih ſ, ß, ſſ, ſch, z; dakle: du laſeſt, aßeſt, wuſcheſt, ſchmolzeſt; u svih ostalih slučajih, takodjer iza zubnih d, t, tt, th često se zamučiva; n. p. du tratſt, fandſt, rittſt, hieltſt itd. — U konjunktivu prezenta i imperfekta ono e ne običava se izpuštati; dakle: ich ſinge, du ſingeſt, ihr ſinget; ich ſchriebe, du ſchriebeſt, ihr ſchriebet. — e od svršetka en može se izpustiti samo iza glasnika ili niemoga h; n. p. ſchrein, ſehn, ſliehn.

§131. Slaba sprega ima sliedeće svršetke:

	za prezent		za imperfekt		za imperativ
	indikativ	konjunktiv	indikativ	konjunktiv	Jedn. 2. os. — e
Jedn.	1. osoba — e	— e	— te, ete	ete, te	Množ. 2. os. — et, t
	2. osoba — eſt, ſt	— eſt	— teſt, eteſt	— eteſt, teſt	za infinitiv
	3. osoba — et, t	— e	— te, ete	— ete, te	— en
Množ.	1. osoba — en	— en	— ten, eten	— eten, ten	za participije
	2. osoba — et, t	— et	— tet, etet	— etet, tet	1. — end, nd
	3. osoba — en	— en	— ten, eten	— eten, ten	2. ge — et, t.

Opazka 1. Zadržavanje ili odbacivanje slova e izpred fleksivnih suglasnika zavisi u glagolih što se svršuju na en, u obće od blagoglasja. U konjunktivu pako prezenta i imperfekta ovo se e bolje zadržava nego da se izpusti. U nastavku en slovo e more odpasti samo iza glasnikâ ili niemoga h; n. p. freun, blühn uz freuen, blühen.

Opazka 2. Iza tvornih slovaka el, er slovo e od svršetka redovito izpada; dakle ſammel-n, änder-n (skraćeno iz ſammelen, änderen) itd. Ovakovi glagoli na eln i ern odbacuju pred ſt, t, n fleksivni glasnik, dočim u 1. osobi jednine prezenta pokaznoga i u jednini imperativa običavaju izpuštati slovo e od tvorne slovke; dakle: ich tadle, wandre; du tadelſt, wanderſt; er tadelt, wandert; wir tadeln, wandern itd; er tadelte (ne tadlete), getadelt (ne getadlet) itd. — Konjunktiv prezentični ili zadržava oba e ili odbacuje e stojeće u tvornoj slovci (el, er); n. p. ich tadele ili tadle, du tadeleſt ili tadleſt itd. Konjunktiv imperfekta jest posve jednak indikativu.

Digitized by Google

Nepravilna sprega.

§ 132. Glagoli nepravilni jesu ovi:

1. gehen i ſtehen sprežu se pravilno (slabo) u prezentu i u oblicih koji od toga zavise; imperfekt paka glasi: ich gieng, ich ſtand (konjunktiv gienge, ſtände ili ſtünde), a participij: gegangen, geſtanden.

2. brennen, kennen, nennen, rennen idu po slaboj sprezi, van što u pokaznom imperfektu i u prošlom participiju promjenjuju e u izvorno a; dakle: ich brenne, du brennſt itd.; ich braunte, gebrannt. Konjunktiv imperfekta glasi: brennete, kennete itd.

ſenden i wenden idu u prezentu posve pravilno, u imperfektu pak i u prošlom participiju glase ſandte, geſandt, wandte, gewandt uz pravilno ſendete, geſendet, wendete, gewendet. U konjunktivu imperfekta samo ich ſendete, wendete.

3. bringen i denken čine u imperfektu brachte, dachte (konjunktiv brächte, dächte), u participiju gebracht, gedacht. Ostalo je pravilno.

4. Neosobno däuchten čini u prezentu: es däucht (mješte kojega se bolje kaže es dünkt); imperf. es däuchte; part. gedäucht. dünken, jednako po značenju sa däuchten, upotrebljuje se osobno i neosobno (ich dünke mich klug ja se držim razboritim, es dünkt mich čini mi se) i spreže se slabo.

5. thun (mješte thuen) odbacuje u infinitivu i u indikativu prezenta slovo e pred svimi fleksivnimi glasnici; dakle: ich thue, du thuſt, er thut, wir thun, ihr thut, ſie thun. Imperfekt glasi: ich that, du thateſt itd.; konj. ich thäte; part. gethan.

6. können dürfen, wollen mögen, müſſen ſollen, wiſſen. Prezent pokazni ovih glagola ima u jednini oblik jakog imperfekta; množina pak i vas konjunktiv prezenta kao i 1. participij imadu slabi (pravilni) oblik; imperfekt na — te, drugi participij na — t. Samo ſollen ostaje bez promjene u svome glasniku. Dakle:

Prezent indikat.

ich kann	ich darf	ich will	ich mag	ich muſs	ich ſoll	ich weiß
mogu	smijem	hoću	hoću,mogu	moram	imam	znam
du kannſt	du darfſt	du willſt	du magſt	du muſst	du ſollſt	du weißt
er kann	er darf	er will	er mag	er muſs	er ſoll	er weiß
wir können	wir dürfen	wir wollen	wir mögen	wir müſſen	wir ſollen	wir wiſſen
ihr könnt	ihr dürft	ihr wollt	ihr mögt	ihr müſst	ihr ſollt	ihr wiſst
ſie können	ſie dürfen	ſie wollen	ſie mögen	ſie müſſen	ſie ſollen	ſie wiſſen

Prezent konjunkt.

ich könne	ich dürfe	ich wolle	ich möge	ich müſſe	ich ſolle	ich wiſſe
du könneſt itd.	du dürfeſt	du wolleſt	du mögeſt	du müſſeſt	du ſolleſt	du wiſſeſt

Imperfekt indik.

ich konnte	ich durfte	ich wollte	ich mochte	ich muſste	ich ſollte	ich wuſste itd.

Digitized by Google

Imperfekt. konjunk.

ich könnte | ich dürfte | ich wollte | ich möchte | ich müſste | ich ſollte | ich wüſste

Imperativ.

— | — | wolle | — | — | — | wiſſe

Participij prošli.

gekonnt | gedurft | gewollt | gemocht | gemuſst | geſollt | gewuſst

No spojeni, kao što obično jesu, s kojim drugim glagolom stojećim u infinitivu, ovi glagoli (osim wiſſen) imadu prošli participij posve jednak infinitivu; n. p. ich habe gehen müſſen morao sam ići, er hat nicht zahlen wollen nije htio platiti.

7. Pomoćni glagoli haben, werden, ſein

1. haben se spreže pravilno po slaboj sprezi, nu sa skraćenimi oblici: prezent indik. sing. 2. osoba haſt (mj. habſt), 3. os. hat (mj. habt); imperf. indik. ich hatte (mj. habte), konj. ich hätte itd. Prošli participij glasi pravilno gehabt. — Izvedeno ſich gehaben i sastavljeno handhaben idu sasvim pravilno.

2. werden pripada jakim glagolim prvoga razreda; dakle imperf. ward, partic. geworden (ili kao pomoćni glagol samo worden). Uz ich ward, (du wardſt), er ward jesu još više u porabi forme ich wurde, du wurdeſt, er wurde, i množina glasi vazda: wir wurden, ihr wurdet, ſie wurden; konjunk. ich würde itd. U indikativu prezenta 2. osoba glasi du wirſt (mj. wirdſt), 3. os. er wird; imperat. werde (mj. wird).

3. ſein uzimlje svoju spregu od tri različite osnove:

a) prezent indik. jedn. 3. osoba iſt; infinit. ſein; pres. indik. množ. 1. i 3. os. ſind; 2. os. ſeid; konj. ich ſei, du ſeiſt itd.; imper. ſei, ſeid (1. partic. ſeiend) — osnova is, si;
b) prezent indik. jedn. 1. i 2. os. ich bin, du biſt;
c) imperf. indik. ich war (njekada was), du warſt itd.; konj. ich wäre; 2. partic. geweſen (od staroga infinitiva weſen).

Perifrastična sprega.

§ 133. Opisivanjem sa pomoćnimi glagoli haben, ſein i werden tvori se:

a) u aktivnom stanju: vas perfekt, pluskvamperfekt, prošli infinitiv, prosti i prošli futur;
b) passivni oblik u svih svojih dielovih.

Op. 1. Konjunktiv imperfekta ich würde spojen s kojim infinitivom služi za opisivanje konjunktiva, kad se ovaj upotrebljuje kao pogodbeni konjunktiv. U tom slučaju mješte ich hörete, hätte, käme itd. može se reći: ich würde hören — haben — kommen; mješte ich hätte gehört — gehabt, ich wäre gekommen: ich würde gehört haben — gehabt haben, ich würde gekommen ſein; mješte ich wäre gehört worden, „ich würde gehört worden ſein." Ali ta zadnja opisivanja buduć da su odveć duga, malo se upotrebljavaju.

Op. 2. Njeki modalni pojmovi mogu se izraziti i opisom sa pomoćnimi glagoli za načine (können dürfen, wollen mögen, müſſen ſollen); napose paka

Digitized by Google

glagoli ſollen i laſſen služe za opisivanje imperativa, dočim mögen i ſollen pomažu opisivati prosti konjunktiv; n. p. du ſollſt hören mješte höre; laſst uns gehen mj. gehen wir; er mag kommen mj. er komme; man mag ihn loben oder tadeln mj. man lobe oder tadle ihn; möchte er hören mj. hörete er doch; ich möchte gern leſen mj. ich läſe gern; wenn er kommen ſollte mj. wenn er käme itd.

§134. Što se tiče pitanja, koji se glagoli imadu u vremenih svršenog čina slagati sa haben, koji li sa ſein, neka se pamti ovo:

U obće kazuje pomoćni glagol haben djelatnost, samorad i namjernost subjekta, a ſein mirno stanje njegovo i nenamjernost ili tudji upliv. Napose paka primaju

1. pomoćni glagol haben

a) svi prelazni, povratni i neosobni glagoli; n. p. ich habe geſehen; ich habe mich gefreut; es hat geregnet. — Izuzimlju se samo oni neosobni glagoli koji dolaze od neprelaznih što zahtievaju ſein; n. p. es iſt mir gut gegangen, es iſt aufgefallen, es iſt um ihn geſchehen;

b) oni glagoli neprelazni, kojim za podpun smisao treba objekt u genitivu ili dativu; n. p. er hat mir gedankt, geholfen, gefallen; die Sache hat mir geahnt (geahndet), geſchienen, gefehlt; er hat meiner geſpottet, geſchont itd.

Iznimke. Primaju ſein glagoli begegnen, folgen, gelingen, miſslingen, glücken, weichen, i glagoli sastavljeni sa predstavci ili česticami, koji u pravom svom značenju izrazuju kretanje ili smjer, kao: entfallen, entlaufen, entkommen, einfallen, zuſtoßen, nachkommen, vorkommen itd.;

c) oni glagoli subjektivni, koji naznačuju činjenje ili djelovanje, trajno stanje ili ćućenje subjekta, pa i kretanje bez naznake početka ili svršetka; n. p. ich habe gearbeitet — gelacht — geweint — gefehlt; ich habe gedurſtet — geſchlafen — gefroren — geſchwitzt; die Blume hat geblüht, der Wind hat geweht, geblaſen, umgeſchlagen. Iznimku čini gehen: ich bin gegangen (ali ich habe mich müde gegangen, jer je povratno).

Opazka 1. Osobito se spajaju sa haben glagoli sastavljeni sa aus, koji naznačuju vremenito svršivanje činjenja ili stanja; n. p. er hat ausgedient, ausgelitten; die Kerze hat ausgebrannt; ich habe ausgeſchlafen.

Opazka 2. Glagoli ſtehen, liegen, ſitzen spražu se u južnom narječju obično sa ſein, u sjevernom sa haben. Čini se pak da je najbolje pisati kao u sliedećih primjerih: Die Stelle, wo Troja geſtanden hat. Seine Hand iſt immer offen geſtanden für darbende Wanderer. Das Betreten eines Ortes, wo Überreſte eines Menſchen gelegen haben, ſoll verunreinigen. Ein Verſprechen das zu thun, ſcheint nicht vorgelegen zu haben. Der Hieb hat nicht geſeſſen. An dieſer Stelle muſs alſo etwas geſeſſen haben, was... Ich erinnere mich noch mit Freuden, wie wir damals beiſammen geſeſſen ſind.

2. Pomoćni glagol ſein primaju oni subjektivni glagoli, koji znamenuju vladanje subjekta više passivno nego aktivno, a osobito promjenu stanja ili ti početak ili cilj kretanja; n. p. er iſt gefallen, geſunken, gelandet, geflohen, gewachſen, geneſen, geſtorben, verarmt; das Schiff iſt geſcheitert, das Glas iſt geborſten, geſprungen; er iſt abgereist, angelangt, eingekehrt itd.

Digitized by Google

Opazka a). Amo spadaju osobito glagoli složeni sa predstavci er, ver, ent ili sa česticami koje naznačuju prelazak u koje stanje; n. p. er ist erkrankt, erschrocken, erstickt, erwacht, verhungert, verschmachtet, verdorben, entschlafen; das Licht ist erloschen, die Gegend ist verödet, die Blume ist verblüht; er ist eingeschlafen — aufgewacht; das Haus ist abgebrannt, das Kind ist ausgeartet, der Fluss ist angeschwollen itd. — Isti glagoli bez tih predstavaka, kada naznačuju trajno stanje, spajaju se sa haben: er hat gekrankt ili gekränkelt — gehungert — geschlafen — gewacht; das Haus hat gebrannt, die Blume hat geblüht; die Glocke ist erschollen und hat weithin durch die Thäler geschallt itd.

Opazka b). Po rečenomu neka se razlikuje: ich habe gefahren, ich bin gefahren; er hat gefroren, das Wasser ist gefroren; der Knabe hat gesprungen, die Saite ist gesprungen; das Pferd hat ausgeschlagen, die Bäume sind ausgeschlagen; ich habe getreten, ich bin getreten; ich habe etwas bekommen, das Bad ist mir gut bekommen; der Fährmann hat uns über den Fluss gesetzt, wir sind in einem Kahne über den Fluss gesetzt itd.

3. Njeki glagoli napokon zahtievaju sad haben sad sein, a ne mienjaju bitno svoga značenja; primaju naime haben odnosno na vrieme, namjeru i umjetnost ili ti na pitanja wann? wie lange? wie? — a sein odnosno na mjesto ili na pitanja wohin? woher? wie weit? n. p. Ich habe heute lange geritten; ali ich bin nach Linz geritten; ich bin ausgeritten (vom Hause weg), ich habe ausgeritten (t. j. aufgehört zu reiten). Der Knabe hat viel gesprungen, ali er ist vom Baume gesprungen. Isto tako eilen, fliegen, fließen, hinken, knien, jagen, laufen, reisen, wandern, schwimmen, segeln, landen, dringen itd.; n. p. Ich habe mit der Arbeit geeilt i ich bin zum Kranken geeilt; ich habe viel gereist i ich bin nach Berlin gereist; er hat eine ganze Stunde geschwommen i er ist über den Fluss geschwommen; er hat lange gewandert i er ist ins Ausland gewandert, ausgewandert; die Röhre hat geflossen i das Blut ist geflossen; er hat die ganze Stunde gekniet i er ist vor mir gekniet; er hat in mich gedrungen i der Feind ist in die Stadt gedrungen, etc.

§ 135. Obrazci za sprezanje.

1. Pomoćni glagoli.

a) haben imati, (biti, v. § 111).

Prezent.

	Indikativ:	Konjunktiv:
Jedn.	ich habe (ja) imam	ich habe (da) imam
	du hast (ti) imaš	du habest (da) imaš
	er, sie, es, man hat (on itd.) ima	er itd. habe (da) ima
Množ.	wir haben (mi) imamo	wir haben (da) imamo
	ihr habt (vi) imate	ihr habet (da) imate
	sie haben (oni, one, ona) imaju.	sie haben (da) imaju.
	(Sie haben Vi imate, v. § 56, b)	

Digitized by Google

Imperfekt.

Jedn. ich hatte imadjah, imadoh	ich hätte imao (imala) bih
du hatteſt imadjaše, imade	du hätteſt imao bi
er hatte imadjaše, imade	er hätte imao bi
Množ. wir hatten imadjasmo, imadosmo	wir hätten imali (imale) bismo
ihr hattet imadjaste, imadoste	ihr hättet imali biste
ſie hatten imadjahu, imadoše	ſie hätten imali bi.

Perfekt.

ich habe gehabt imao (imala) sam	ich habe gehabt (da) sam imao, imala
du haſt gehabt imao si	du habeſt gehabt (da) si imao
er hat gehabt imao je	er habe gehabt (da) je imao
wir haben gehabt imali (imale) smo itd.	wir haben gehabt (da) smo imali, imale itd.

Pluskvamperfekt.

ich hatte gehabt bijah imao	ich hätte gehabt bio bih imao
du hatteſt gehabt bio si imao itd.	du hätteſt gehabt bio bi imao itd.

Futur I.

ich werde haben imat ću	ich werde haben (ako, kada, da)
du wirſt haben imat ćeš	du werdeſt haben budem imati
er wird haben imat će	er werde haben itd.
wir werden haben imat ćemo	wir werden haben
ihr werdet haben imat ćete	ihr werdet haben
ſie werden haben imat će	ſie werden haben

Futur II. (prošli).

ich werde gehabt haben bit ću imao	ich werde gehabt haben ako budem imao
du wirſt gehabt haben itd.	du werdeſt gehabt haben itd.

Imperativ.

habe imaj; habe er ili er ſoll haben neka ima
habet ili habt imajte (vi); haben Sie imajte (Vi)

Infinitiv.

prez. haben imati
perf. gehabt haben

Participij.

1. habend imajuć
2. gehabt imao -la -lo; imali -e -a.

Digitized by Google

§ 136. b) ſein biti.

Prezent.

	Indikativ:	Konjunktiv:
Jedn.	ich bin jesam (sam)	ich ſei (da) sam
	du biſt jesi (si)	du ſeiſt (da) si
	er, ſie, es, man iſt jest (je)	er itd. ſei (da) je
Množ.	wir ſind jesmo (smo)	wir ſeien (da) smo
	ihr ſeid jeste (ste)	ihr ſeiet (da) ste
	ſie ſind jesu (su)	ſie ſeien (da) su
	(Sie ſind Vi ste; v. § 56, b)	

Imperfekt.

Jedn.	ich war (ja) bijah	ich wäre bio (bila) bih
	du warſt (ti) bijaše	du wäreſt ili wärſt
	er, ſie, es, man war (on, ona) bijaše	er wäre
Množ.	wir waren (mi) bijasmo	wir wären
	ihr waret ili wart (vi) bijaste	ihr wäret ili wärt
	ſie waren (oni, one) bijahu	ſie wären
	(Sie waren Vi bijaste)	

Perfekt.

ich bin geweſen bio (bila) sam	ich ſei geweſen (da) sam bio
du biſt geweſen itd.	du ſeiſt geweſen itd.

Pluskvamperfekt.

ich war geweſen bijah bio, bio sam bio	ich wäre geweſen bio bih bio
du warſt geweſen itd.	du wäreſt ili wärſt geweſen itd.

Futur I.

ich werde ſein bit ću	ich werde ſein (da) ću biti
du wirſt ſein bit ćeš	du werdeſt ſein
er wird ſein bit će	er werde ſein
wir werden ſein bit ćemo	wir werden ſein
ihr werdet ſein bit ćete	ihr werdet ſein
ſie werden ſein bit će	ſie werden ſein
(Sie werden ſein Vi ćete biti)	

Futur II. (prošli).

ich werde geweſen ſein bit ću bio	ich werde geweſen ſein (da, ako) budem bio
du wirſt geweſen ſein itd.	du werdeſt geweſen ſein itd.

Imperativ.

ſei budi! — ſei nicht ne budi!
ſeid budite! — ſeid nicht ne budite!
Sein Sie budite (Vi, gospodine ili gospodjo!)

Digitized by Google

Infinitiv.

ſein biti
geweſen ſein biti bio

Participij.

1. (ſeiend)
2. geweſen bio, bila — bili bile itd.

§ 137. Primjer tvorne sprege.

Prezent.

indikativ	konjunktiv:	indikativ	konjunktiv:
ich höre ćujem	ich höre (da) ćujem	ich falle padam	ich falle (da) padem
du hörſt ćuješ	du höreſt (da) ćuješ	du fällſt	du falleſt
er hört ćuje	er höre	er fällt	er falle
wir hören ćujemo	wir hören	wir fallen	wir fallen
ihr hört ćujete	ihr höret	ihr fallt	ihr fallet
ſie hören ćuju	ſie hören	ſie fallen	ſie fallen

Imperfekt

ich hörte ćujah, ćuh	ich hörete ćuo bih	ich fiel padoh	ich fiele pao bih
du hörteſt	du höreteſt	du fielſt	du fieleſt
er hörte	er hörete	er fiel	er fiele
wir hörten	wir höreten	wir fielen	wir fielen
ihr hörtet	ihr höretet	ihr fielet	ihr fielet
ſie hörten	ſie höreten	ſie fielen	ſie fielen

Perfekt.

ich habe gehört ćuo sam	ich habe gehört (da) sam ćuo	ich bin gefallen pao sam	ich ſei gefallen (da) sam pao
du haſt gehört itd.	du habeſt gehört itd.	du biſt gefallen itd.	du ſeiſt gefallen itd.

Pluskvamperfekt.

ich hatte gehört bio sam ćuo	ich hätte gehört bio bih ćuo	ich war gefallen bio sam pao	ich wäre gefallen bio bih pao
du hatteſt gehört itd.	du hätteſt gehört itd.	du warſt gefallen itd.	du wärſt gefallen itd.

Futur I.

ich werde hören ćuti ću	ich werde hören (da, ako) uzćujem	ich werde fallen ja ću pasti	ich werde fallen (ako) budem pasti
du wirſt hören	du werdeſt hören	du wirſt fallen	du werdeſt fallen
er wird hören	er werde hören	er wird fallen	er werde fallen
wir werden hören	wir werden hören	wir werden fallen	wir werden fallen
ihr werdet hören	ihr werdet hören	ihr werdet fallen	ihr werdet fallen
ſie werden hören	ſie werden hören	ſie werden fallen	ſie werden fallen

Digitized by Google

Futur II. (prošli).

ich werde gehört haben bit ću čuo	ich werde gehört haben (da) budem čuo	ich werde gefallen ſein bit ću pao	ich werde gefallen ſein (da) budem pao
du wirſt gehört haben itd.	du werdeſt gehört haben itd.	du wirſt gefallen ſein itd.	du werdeſt gefallen ſein itd.

Imperativ.

höre čuj! — höre nicht ne čuj!

hört čujte! — hört nicht ne čujte!

(hören Sie čujte, gospodine, gospodjo)

falle padni! — falle nicht nemoj pasti!

fallet padnite! — fallt nicht nemojte pasti!

Infinitiv

hören čuti	fallen pasti
gehört haben —	gefallen ſein —

Participij.

1. hörend čujuć	1. fallend padajući
2. gehört čuo, čuven	2. gefallen pao

§ 138. Primjer trpne sprege.

Prezent.

Indikativ:	Konjunktiv:
ich werde gelobt ja sam hvaljen, hvaljena; hvale me	ich werde gelobt (da) sam ili budem hvaljen, a; da me hvale
du wirſt gelobt ti si hvaljen, hvale te	du werdeſt gelobt
er wird gelobt on je hvaljen, hvale ga	er werde gelobt
wir werden gelobt mi smo hvaljeni, hvaljene; hvale nas	wir werden gelobt
ihr werdet gelobt vi ste hvaljeni, hvale vas	ihr werdet gelobt
ſie werden gelobt oni su hvaljeni, hvale ih	ſie werden gelobt

Imperfekt.

ich wurde (ili ward) gelobt bijah hvaljen, a; bih hvaljen; hvaljahu me	ich würde gelobt bio bih hvaljen, a; hvalili bi me
du wurdeſt gelobt	du würdeſt gelobt
er wurde (ili ward) gelobt	er würde gelobt
wir wurden gelobt	wir würden gelobt
ihr wurdet gelobt	ihr würdet gelobt
ſie wurden gelobt	ſie würden gelobt

Digitized by Google

Perfekt.

ich bin gelobt worden ja sam bio hvaljen (bila hvaljena), hvalili su me	ich ſei gelobt worden (da) sam bio hvaljen (bila hvaljena), da su me hvalili
du biſt gelobt worden	du ſeiſt gelobt worden
er iſt gelobt worden itd.	er ſei gelobt worden itd.

Pluskvamperfekt.

ich war gelobt worden bijah pohvaljen	ich wäre gelobt worden bio bih pohvaljen
du warſt gelobt worden	du wärſt gelobt worden
er war gelobt worden itd.	er wäre gelobt worden itd.

Futur I.

ich werde gelobt werden bit ću hvaljen, a; hvalit će me	ich werde gelobt werden (kad) budem pohvaljen
du wirſt gelobt werden	du werdeſt gelobt werden
er wird gelobt werden	er werde gelobt werden

Futur II. prošli.

ich werde gelobt worden ſein bit ću bio hvaljen	ich werde gelobt worden ſein (ako) me budu pohvalili
du wirſt gelobt worden ſein	du werdeſt gelobt worden ſein

Imperativ.

werde gelobt budi hvaljen!
werdet gelobt budite hvaljeni!

Infinitiv.	Participij.
gelobt werden hvaljen biti gelobt worden ſein	gelobt hvaljen, a; hvaljeni, e.

§ 139. Primjeri povratnih glagola.

Prezent.

Indikativ:	Konjunktiv:	Indikativ:	Konjunktiv:
ich freue mich radujem se	ich freue mich (da) se radujem	ich ſchade mir škodim sebi	ich ſchade mir (da) si škodim
du freuſt dich raduješ se	du freueſt dich (da) se raduješ	du ſchadeſt dir škodiš sebi	du ſchadeſt dir (da) si škodiš
er freut ſich raduje se	er freue ſich (da) se raduje	er ſchadet ſich škodi sebi	er ſchade ſich (da) si škodi
wir freuen uns radujemo se	wir freuen uns (da) se radujemo	wir ſchaden uns škodimo sebi	wir ſchaden uns (da) si škodimo
ihr freuet euch radujete se	ihr freuet euch (da) se radujete	ihr ſchadet euch škodite sebi	ihr ſchadet euch (da) si škodite
ſie freuen ſich raduju se	ſie freuen ſich (da) se raduju	ſie ſchaden ſich škode sebi	ſie ſchaden ſich (da) si škode

Digitized by Google

Imperfekt.

ich freute mich radovah se	ich freuete mich(da) bi se radovao	ich ſchadete mir škodijah sebi	ich ſchadete mir (da) bi si škodio
du freuteſt dich radovaše se	du freueteſt dich itd.	du ſchadeteſt dir itd.	du ſchadeteſt dir itd.

Perfekt.

ich habe mich gefreut radovao sam se	ich habe mich gefreut (da) sam se radovao	ich habe mir geſchadet škodio sam si	ich habe mir geſchadet (da) sam si škodio
du haſt dich gefreut itd.	du habeſt dich gefreut itd.	du haſt dir geſchadet itd.	du habeſt dir geſchadet itd.

Pluskvamperfekt.

ich hatte mich gefreut bijah se radovao	ich hätte mich gefreut bio bih se radovao	ich hatte mir geſchadet bijah si škodio	ich hätte mir geſchadet bio bih si škodio
du hatteſt dich gefreut itd.	du hätteſt dich gefreut itd.	du hatteſt dir geſchadet itd.	du hätteſt dir geſchadet itd.

Futur I.

ich werde mich freuen radovat ću se	ich werde mich freuen (da) ću se radovati	ich werde mir ſchaden ja ću si škoditi	ich werde mir ſchaden (da) ću si ja škoditi
du wirſt dich freuen itd.	du werdeſt dich freuen itd.	du wirſt dir ſchaden itd.	du werdeſt dir ſchaden itd.

Futur II. (prošli).

ich werde mich gefreut haben bit ću se radovao	ich werde mich gefreut haben (da) se budem radovao	ich werde mir geſchadet haben bit ću si škodio	ich werde mir geſchadet haben (da) si budem škodio
du wirſt dich gefreut haben itd.	du werdeſt dich gefreut haben	du wirſt dir geſchadet haben itd.	du werdeſt dir geſchadet haben itd.

Imperativ.

freue dich raduj se!	ſchade dir nicht ſelber ne škodi sam sebi
freu(e)t euch radujte se!	ſchadet euch ſelber nicht ne škodite sami sebi
(freuen Sie ſich radujte se!)	(ſchaden Sie ſich ſelber nicht ne škodite sami sebi!)

Infinitiv.

ſich freuen radovati se	ſich ſchaden škoditi si
ſich gefreut haben — —	ſich geſchadet haben — —

Participij.

ſich freuend radujući se	ſich ſchadend škodeći si

Digitized by Google

§140. Primjer neosobnoga glagola.

Prezent indik. es regnet daždi, kiša pada
konjunk. es regne (da) daždi
Imperfekt indik. es regnete daždjaše, padaše kiša
konj. es regnete (es würde regnen) daždjelo bi
Perfekt indik. es hat geregnet daždjelo je, kiša je pala (padala)
konj. es habe geregnet (da) je daždjelo
Pluskvamperfekt indik. es hatte geregnet bijaše daždjelo
konj. es hätte geregnet (es würde geregnet haben) bila bi kiša pala (padala)
Futur I. indik. es wird regnen kišit će
konj. es werde regnen (da) će kišiti
Futur II. (prošli) indik. es wird geregnet haben bit će kišilo
konj. es werde geregnet haben (ako) bude kišilo
Imperativ 3. osoba es regne (es ſoll regnen) neka daždi!
Infinitiv regnen daždjeti — geregnet haben (da je daždjelo)
Participij regnend daždeći — geregnet daždjelo.

Poraba glagolâ obzirom na dielove sprege njihove.

§141. 1. Poraba **osobâ** ili licâ.

a) Glagoli njemački izrazuju lični pojam ne samo glagolskimi svršetci, već ujedno i ličnimi zamjenicami ich du er ſie es man wir ihr ſie, koje se ne smiju izpuštavati kao u hrvatskom, van kada samostavnik kao subjekt zamieni predmet u 3. licu.

Izpuštava se redovito zamjenica drugog lica samo u imperativu (n. p. genieße und entbehre; prüfet alles und das Gute behaltet), pa se i ovdje izriekom stavi, kad bi ovo lice osobitu snagu dobilo opriekom s drugim kojim licem; n. p. Thue du deine Schuldigkeit und ihr Müßiggänger entfernt euch! ili Du thue deine Schuldigkeit und ihr itd.

I neosobni glagoli zahtievaju srednju zamjenicu treće osobe es. Samo objektivni neosobni glagoli mogu stati bez es, ako se odvisni padež predpostavi glagolu: mich friert, ihm graute. Sravni još § 200.

b) Kada sliedi zasopce više glagola u istoj osobi, koji se protežu na isti predmet, dosta je da zamjenica stoji samo izpred prvoga; n. p. Du lachſt, lärmſt und plauderſt beſtändig, und lernſt daher wenig. Isto tako: Du betrügſt Niemand, wirſt aber von andern oft betrogen. — Ako se pak drugi glagol nahodi u izreci sa posve drugim poredkom riečî, treba da se zamjenica opetuje; n. p. Du betrügſt Niemand, aber von andern wirſt du oft betrogen.

§142. 2. Poraba **vremenâ.**

Da se povisi živahnost i liepota govora, izmienjaju se kadkad vremena. Naročito se često stavlja prezent mješte imperfekta, kad

Digitized by Google

se šta živahno pripovieda (historični prezent); n. p. Denkt euch meinen Schrecken! Ich gehe gestern mit meinem Kinde bei dem Aufsteigen des Luftballons vor das Thor, komme mit ihm ins Gedränge, verliere es aus meinen Augen und finde es erst nach einer Stunde beinahe zerdrückt und zertreten wieder.

Opazka. Prema ovomu prezentu stoji u takovom pripoviedanju perfekt, gdje bi uz imperfekt imao stati pluskvamperfekt; n. p.

Der eignen Rettung denkt jetzt keiner mehr;
Gleich wilden Tigern fechten sie; es reizt
Ihr starrer Widerstand die Unsrigen,
Und eher nicht erfolgt des Kampfes Ende,
Als bis der letzte Mann gefallen ist
(mj. erfolgte — gefallen war).

S istog uzroka stoji prezent višekrat i mješte futura; n. p. Morgen reise ich nach Wien; in acht Tagen komme ich aber wieder, und dann besuche ich dich gewiss. U hrvatskom nema toga nego posve malo.

§143. Njemački imperfekt ima dvostruko znamenovanje: znači naime trajnost i razvitak, kadšto i ponavljanje radnje, dakle ono što u hrvatskom imperfekt trajnih glagola; pa ujedno služi i kao aorist (prošlo svršeno) za pripoviedanje prošlih dogadjaja bez ikakva odnošaja na sadašnjost. U prvom slučaju više je opisujuće, u drugom pripoviedajuće vrieme.

Opazka. Kao aorist ovo je vrieme srodno sa perfektom, buduć da pojam čisto svršene radnje i one koja je napram sadašnjosti svršena, nije daleko jedan od drugoga. S toga se oba vremena u domaćem govoru često izmienjaju; n. p. Er ist gestern zu mir gekommen und hat mir erzählt mj. er kam zu mir und erzählte mir. — Izobrazovani ljudi i pisci istina da se kane ove pogrješne porabe perfekta namjesto aorista; ali se za dogadjaje svakdanjeg života, kad onaj koji pripovieda nije vidio svojim očima, obično upotrebljuje perfekt, a ne imperfekt; n. p. Gestern ist ein kleines Kind ertrunken, das von der Brücke gefallen ist. Neulich hat der Blitz in ein Haus außerhalb der Stadt eingeschlagen.

§144. Perfekt je prezent svršene radnje t. j. perfektom se pokazuje radnja, koja je napram sadašnjosti svršena; n. p. Er ist von seiner langen Reise gestern zurückgekommen (also gegenwärtig da). Die Sonne ist schon untergegangen (folglich ist jetzt Dämmerung oder Nacht). Er ist eingeschlafen, erwacht (posve različito od er schlief ein, erwachte). Was ist dir begegnet, dass du so traurig aussiehst? (Das traurige Aussehen ist die gegenwärtig wahrgenommene Wirkung eines Begegnisses). Schiller hat die Geschichte des dreißigjährigen Krieges geschrieben (das Werk ist gegenwärtig vorhanden).

Time da se radnja proteže na sadašnjost, perfekt se osposobi za objavljavanje i dobi značaj općenitosti, pa se za to upotrebljuje, kad se u obće hoće kazati da se je što dogodilo bez obzira na okolnosti; n. p. Gott hat die Welt erschaffen. Diese Kirche ist im 14. Jahrhunderte erbaut worden. Columbus hat Amerika entdeckt.

§145. Pluskvamperfekt je prošlo vrieme svršene radnje t. j. ovim se vremenom pokazuje da je jedna radnja naprama drugoj prošloj svršena. Isto je tako futur II. futur svršene radnje i pokazuje radnju, koja će u budućnosti svršena biti. Oba ta vremena, kao

Digitized by Google

relativna, jesu ograničena samo odnošajem na koju drugu radnju, koja po naravi mora da pade u isto razdoblje. Pluskvamperfekt stoji za to vazda u odnošaju na prosto koje prošlo vrieme (n. p. Nachdem ich meine Geschäfte besorgt hatte, gieng ich aus; ich hatte aber kaum den Fuß aus der Thür gesetzt, als es zu regnen anfieng), a futur II. u odnošaju na prosti futur ili na drugi futur II. (n. p. Ich werde ihn besuchen, sobald ich angekommen sein werde. Ich werde dich besucht haben, ehe der Abend gekommen sein wird).

Opazka. Sbog razvlačenog oblika svoga zamjenjuje se futur II. osobito u odvisnoj izreci koja bi počela veznikom, ponajviše sa perfektom; n. p. Ich werde mit dir ausgehen, wenn ich den Brief geschrieben habe (mj. geschrieben haben werde). Sobald ich angekommen bin (mj. angekommen sein werde), werde ich dich besuchen.

§ 146. Prosti futur upotrebljava se rado mješte prezenta, i drugi futur mješte perfekta, kad se hoće da izrazi samo vjerojatnost ili nagadjanje (domnievu); n. p. Das kann nicht sein; du wirst dich irren (mj. du irrst dich wahrscheinlich). Der Reisende wird verunglückt sein (= ist wahrscheinlich verunglückt).

§ 147. Suslied i svez vremenâ u nastavku govora ravna se jedino po vremenih pojmovih što bivaju u glagolih a ne po stalnom kojem pravilu. Spajaju se ipak, gdje misao dopusti, radje vremena koja pripadaju istomu razdoblju, nego drugačije; dakle prezent sa perfektom (ne s aoristnim imperfektom), imperfekt s imperfektom ili pluskvamperfektom (ne s perfektom); n. p. Er steht mir bei, weil ich ihm beigestanden habe (ne tako lasno beistand). Ich lobte meinen Freund, weil er es verdiente (ili verdient hatte, a ne: verdient hat). Er erfüllte meinen Wunsch, sobald ich ihm denselben vorgetragen hatte.

Nipošto se paka ne spajaju absolutna vremena izključivo sa absolutnimi, relativna sa relativnimi, nego obje vrste vremenâ, gdje bi pojam zahtievao, skopčaju se često jedna s drugom; n. p. Ich schrieb (pravi relativni imperfekt) gerade, als mein Freund hereintrat (aoristni absolutni imperfekt). Haben Sie die Gemäldegallerie gesehen, als Sie in Dresden waren?

3. Poraba **načinâ.**

§ 148. Sve što jamačno biva, što je bilo i što će biti, dapače ako u istinu ne biva, već pisac drži da biva, izriče se indikativom ili pokaznim načinom. Nasuprot sve što može biti, što pod njekim uvjetom biva, što se želi da bude, ćemu se nada da bude, izriče se konjunktivom (veznim načinom).

U ostalom mogu oba ta načina stati toli u glavnoj koli u uzgrednoj izreci, budući da im poraba ne visi o vanjskom obliku izreke, nego samo o misli. Pa ni pojam glagola stojećega u glavnoj izreci nema bezuvjetnog upliva na način uzgredne izreke; jer indikativ stoji u izreci uzgrednoj ne samo uz glagole koji izrazuju izvjestnost, nego i uz one koji izrazuju samo vjerovanje, mnivanje, sumnju, ako se sadržaj uzgredne izreke predstavi objektivno ili kao

Digitized by Google

što faktično. Ne govori se samo: Ich weiß, daſs er das geſagt hat; ich bin überzeugt, daſs es ſehr viel ſchwache, aber ſehr wenig böſe Menſchen gibt, nego i: Ich glaube, daſs er in der Schlacht geblieben iſt; ich weiß nicht, ob er lebt oder todt iſt; ich zweifle, daſs der Kranke geneſen wird; ich vermuthe (fürchte), daſs er mich verrathen hat; ich hoffe, daſs er ſich wohl befindet itd. -- Ako se paka sadržaj uzgredne izreke stavi subjektivno, samo kao što umišljeno ili rečeno, i jošte problematično, onda stoji konjunktiv; n. p. Ich war überzeugt, er ſei ein redlicher Mann. Man glaubt, man ſpricht davon, er ſei in der Schlacht geblieben. Er vermuthet, daſs man ihn verrathen habe. Ich wünſchte, daſs er bald käme itd.

Po tomu valja da ima slučajeva, gdje u istom svezu riekova može stati i pokazni i vezni način; n. p. Ich habe gehört, daſs Herr X. zu dem und dem Amte befördert iſt (t. j. gospodin X. bio je promaknut, i ovo sam ja dočuo); nasuprot: ich habe gehört, daſs er befördert ſei (t. j. nije stalno, bezdvojbeno, nego se samo govori da je promaknut). Isto tako: Man hat mir erzählt, daſs er an einer Krankheit geſtorben iſt i: man hat mir erzählt, er ſei geſtorben. Er fühlte, daſs er Unrecht hatte i: er fühlte, daſs er Unrecht habe.

§ 149. Konjunktiv stoji napose:

1. kao subjunktiv ili za izrazivanje odvisnosti u kosom ili neupravnom govoru, kad se sadržaj uzgredne izreke hoće da stavi samo kao umišljen ili kao obstojeći samo u misli subjekta, osobito iza glagola mnjeti, mnivati, vjerovati, sumnjati, činiti se, nadati se, bojati se, htjeti, moliti, zapoviedati, zahtievati, nukovati, svjetovati, kazati, javljati itd. U tom je slučaju najbolje služiti se konjunktivom prezenta, perfekta i futura; pa samo kad (prezentični) konjunktiv ne bi različit bio od indikativa, može se upotrebljavati i konjunktiv imperfekta i pluskvamperfekta, naročito kad bi glavna izreka imala imperfekt za predikat; n. p. Er meinte, es ſei (ne es wäre) gut. Ich ſagte ihm, er habe (ne er hätte) mich nicht verſtanden. Er zweifelt daran, daſs ich Augenzeuge geweſen ſei. Ich bat ihn, daſs er mir helfe ili helfen möge. Sie fragte mich, woran ich denke (ne dächte). Als Thales gefragt wurde, was er für das Weiſeſte halte, antwortete er: die Zeit, denn ſie hat alles erfunden. Wer eine Staatsverfaſſung durch gewaltſame Umwälzungen ändert, ohne die gegründetſte Vermuthung, daſs ſeine Umwälzung eine Verbeſſerung ſein werde, der iſt ein Verbrecher, ein Feind der göttlichen und menſchlichen Geſetze. Es wurde berichtet, nur drei ſeien eingefangen worden; die übrigen hätten die Flucht genommen. Ihr würdet mir das Räthſel löſen, ſagte ſie. Er meinte, daſs ich ihn nicht gern ſähe und daſs ich ihn ungern beſucht hätte;

2. kao pogodbeni ili hipotetični način, kad se koje činjenje ili stanje predstavlja kao zavisno od drugog činjenja ili stanja, koje pak nije faktično nego hipotetično (umišljeno). Svaka takova izreka sastoji se iz dviju tiesno skopčanih izreka:

Digitized by Google

a) iz pogodbene, koja sadržava hipotezu (sa veznikom da ili ako); i
b) iz odnosne, koja izriče posljedak iztičući iz prve. U objeh stoji u njemačkom konjunktiv, i to redovito od imperfekta ili pluskvamperfekta; u hrvatskom pak rabi se u pogodbenoj prezent ili perfekt pokazni, a u odnosnoj sadašnje ili prošlo od kondicijonala; n. p. Wenn ich Geld hätte, gienge ich auf Reisen da imam novaca, ja bih putovao. Er wäre gekommen, wenn er Zeit gehabt hätte bio bi došao, da je imao vremena. Tako još: Er meinte, dass es besser wäre, wenn er sich bei den Seinigen befände. Er sagte, dass es ihn kränken würde, wenn ein solches Gerücht Glauben fände.

Opazka. U izreci odnosnoj (glavnoj), a nikada u pogodbenoj, namjesto prostoga konjunktiva može stati i opisani sa ich würde itd.; n. p. Wenn ich Geld hätte, würde ich auf Reisen gehen. Er würde gekommen sein, wenn er Zeit gehabt hätte. Takovi opis biva osobito kod slabih glagola, od kojih se samo malo koji upotrebljuje u prostom (organičnom) obliku, pa i kod onih jakih glagola, koji nemaju dosta jasnog oblika za imperfekt, i služi ponajviše za prosti pogodbeni način, dočim je suvišan u pluskvamperfektu, gdje su ich hätte, ich wäre dosta različiti oblici;

3. kao potencijal (u imperfektu i pluskvamperfektu), kad se izreče mogućnost, domnivanje ili sud, koji se u čednosti nešto ublažuje, ili kada ko što pita da saznade volju drugoga za koji čin; n. p. So wäre es besser. Es könnte sein. Er sollte mir untreu sein? — Der Vortheil ist zu gering, als dass es der Mühe lohnte (uprav lohnete ili lohnen sollte). Ich wüsste wohl, was ich an deiner Stelle thun würde. Er sagte, dass er wohl Lust dazu hätte. Es geschah nichts, was getadelt werden könnte ili was hätte getadelt werden können. Er forschte nach, ob sich etwas fände ili finden möchte. Es gibt nur wenig Stimmen, die in ihrer äußersten Anstrengung nicht widerwärtig würden;

4. kao optativ ili željni način, i to s prezentom, kad govornik drži za izpunivo te očekuje da se izpuni ono što govori; a s imperfektom, kad želja izrazi protivno onomu što jest ili se cieni da može biti; n. p. Gott sei mit dir! Gott gebe, dass alles gut gehe. Lang lebe der König! Es freue sich, wer da athmet im rosigen Licht! — Wäre er doch gesund! Wenn er doch noch lebte! Wollte Gott, es wäre dem so! Wenn doch jeder bedächte, wie kostbar die Zeit ist! Ich wünschte, du kämest!

§ 150. Imperativ (ili zapovjedni način) naznačuje ne samo zapovied i zabranu, nego i prošnju, savjet, opomenu, čestitanje. On je dakle srodan s optativom i zastupa često njegovo mjesto; a nasuprot optativni oblici izrazuju često ono što se ima učiniti; n. p. Sei glücklich (t. j. mögest du glücklich sein)! Er komme (t. j. er soll kommen). Lebt wohl! Sein Sie zufrieden! itd.

Imperativ za 1. osobu opisuje se vele često sa lassen (kadšto sa wollen); n. p. Lass ili lasst uns arbeiten! Lasst uns gehen! Wir wollen nicht mehr davon reden (mj. reden wir nicht mehr davon); treća osoba, pa i druga, opisuje se obično sa sollen; n. p. der Kutscher

Digitized by Google

ſoll einſpannen. Die Kinder ſollen vorausgehen. Du ſollſt nicht tödten. Opis sa ſollen zastupa vazda imperativ, kad se zapovjedna izreka u kosom govoru pretvori u odvisnu izreku; n. p. Ich ſagte ihm: ſchreib (neupravno Ich ſagte ihm, er ſoll ſchreiben). Der Dichter ſagt: Freut euch des Lebens (neupravno Der Dichter ſagt, wir ſollen uns des Lebens freuen).

Dosta se često imperativ izrazuje skraćenim oblikom samo kroz prošli participij ili kroz pojedinu imenicu ili prislov; n. p. Roſen auf den Weg geſtreut und des Harms vergeſſen! — Aufgeſchaut! Nur feſtgehalten! — Achtung! Friſch auf! Fort!

4. Poraba **infinitiva.**

§151. Infinitiv stoji sada sam, a sada ima pred sobom česticu zu, um zu, ohne zu, ſtatt ili anſtatt zu.

Bez zu stoji infinitiv:

a) kao subjekt izreke; n. p. Es iſt beſſer Unrecht leiden als Unrecht thun. Den Nothleidenden helfen iſt Pflicht. Ali se dosta često u tom slučaju dodava i zu (n. p. Thätig zu ſein geziemt dem Manne), osobito kad se infinitivni subjekt postavi poslie predikata (n. p. es geziemt dem Manne thätig zu ſein), i kad takovi subjekt izrazuje nešto što se može ili ima učiniti. Neka se sravni n. p. Seinen Feinden verzeihen iſt edel, i: ſeinen Feinden zu verzeihen iſt die Pflicht des Chriſten.

Opazka. Od ovoga infinitiva bez zu neka se razlikuje infinitiv upotrebljen kao imenica, koji se poput ove sklanja i sdružuje s izvjestnim spolnikom, niti može uzeti više uza se padež glagola nego samo genitiv; n. p. Das Reden ſtrengt mich an. Zum Fliegen gehören Flügel. Neka se sravni: Kinder erziehen iſt ſchwer i das Erziehen ſeiner Kinder macht ihm viel Mühe. Isto tako: Das ſpäte Eſſen, beim Nachhauſegehen. Gdje je moguće, taj se infinitiv slieva sa svojim objektom u jednu rieč, kao: das Brantweintrinken, das Tabakrauchen, das Briefſchreiben itd. Neki od ovih infinitiva pretvorili su se u prave konkretne imenice, od kojih mnoge primaju i plural; n. p. ein Schreiben, das Andenken, das Bedenken, das Vergehen, das Leiden, Vergnügen, Verfahren, Leben;

b) sa pomoćnimi glagoli können, dürfen, wollen, mögen, müſſen, ſollen, laſſen. I haben, ſein i thun padaju amo s nekimi rečenicami, kao: Du haſt gut reden (lachen); wir haben in der Kammer Obſt liegen; er hat den Hut auf dem Kopfe ſitzen, den Degen an der Seite hängen itd.; hier iſt gut wohnen, ſchlecht gehen; er thut nichts als ſpielen;

c) sa glagoli koji izrazuju koje osjećanje, kao ſehen, hören, fühlen, finden i u njekih načinih govora sa bleiben, gehen, fahren, reiten; n. p. ich ſehe ihn kommen, höre ihn reden. Ich fand ihn ſchlafen. Er blieb ſtehen, ſtecken, hängen. Wir gehen (fahren, reiten) ſpazieren. Er geht betteln. Sie ſchickte die Kinder ſchlafen.

§152. Sa zu stoji infinitiv

a) gdje znamenuje svrhu ili nakanu činjenja; n. p. Er kam mir zu melden ili um zu melden. Der Menſch iſst, um zu leben;

b) gdje je taj infinitiv objekt, na koji se odnosi činjenje, osobito za glagoli kao wünſchen, fürchten, bitten, wiſſen, verſtehen, wagen,

Digitized by Google

gedenken itd.; za imenicami kojim (na pitanje was für ein) treba pobliža naznaka, kao Zeit, Luſt, Gelegenheit, Kunſt itd.; za pridjevi kao leicht, bereit, begierig, würdig itd.;

c) za glagoli koji opredieljuju vrieme ili način činjenja, kao beginnen ili anfangen, fortfahren, aufhören, pflegen, lieben, vermögen, brauchen, ſcheinen itd. Sa ſcheinen i dünken može se i propustiti infinitiv zu ſein; n. p. Jahre ſcheinen dem Frohen nur Tage, aber jede Stunde dünkt den Unglücklichen nur eine lange Winternacht.

d) Infinitiv sa zu prelazi napokon i u značenje pridavnog attributa te naznačuje da radnja glagolska može ili mora se pripisati subjektu; n. p. Der fleißige Schüler iſt zu loben (= muſs gelobt werden). Eine ſolche Behandlung iſt nicht zu ertragen (= kann nicht ertragen werden). Er war nirgends zu finden. Es bleibt noch viel zu thun. — I poslie haben infinitiv sa zu izrazuje potrebitost ili mogućnost činjenja; n. p. Ich habe viel zu thun. Er hat hier nichts zu befehlen.

Opazka. Od infinitiva sa zu u toj porabi dolazi attributni participijalni oblik: der zu lobende Schüler; v. § 157.

§ 153. Prosti aktivni infinitiv, sa zu i bez zu, prima često značenje passivno; n. p. leicht zu glauben (= geglaubt zu werden); er iſt zu loben (= muſs gelobt werden). Odatle dolazi kadkad dvoumlje, kojemu se treba ukloniti promjenjujuć oblik rečenici; tako n. p. er ließ mich rufen može značiti: on pusti da zovem, ili on me dade zvati. Isto su tako dvoznačne rečenice kao: man hört ihn oft loben, ich ſah ihn zeichnen itd.

§ 154. Pomoćni glagoli modalni können, dürfen, wollen, mögen, müſſen, ſollen, laſſen, kao i heißen, helfen, hören, ſehen, kada su spojeni s kojim infinitivom, namjesto participija prošloga primaju oblik infinitiva; n. p. Ich habe es nicht thun dürfen (mj. gedurft). Er hat warten müſſen. Er hat mich kommen laſſen. Wer hat dich kommen heißen? Er hat mir arbeiten helfen. Ich habe ihn kommen hören. Ihr habt ſie unter euch aufwachſen ſehen. Nasuprot bez infinitiva: Ich hätte wohl kommen mögen, ich habe aber nicht gedurft.

5. Poraba **participija.**

§ 155. Participiji se mogu rabiti, isto kao pridjevi, i predikatno i attributno; n. p. Dies Beiſpiel iſt treffend; ein treffendes Beiſpiel. Ein Schlüſſel iſt verloren; ein verlorener Schlüſſel.

a) U predikatnom obliku participij sdružuje se često s kojim drugim glagolom, zastupajući cielu izreku, koja se tako skraćuje sa drugom u jednu samu. Takov participij može se pak obično odnositi samo na subjekt glavne izreke; n. p. Siegend ſtarb der Held (t. j. der Held ſtarb, indem er ſiegte). Zitternd vor jedem Schatten lebt der Furchtſame in ewiger Angſt (t. j. der Furchtſame zittert vor jedem Schatten und lebt ſo in ewiger Angſt). Isto tako i prošli participij: Dem Tode entronnen hängt der

Digitized by Google

Wiedergeneſene mit neuer Liebe am Leben (t. j. nachdem er dem Tode entronnen iſt). Rohe Horden lagern ſich, verwildert durch den langen Krieg, auf dem verheerten Boden.

b) I u attributnom obliku imadu skraćenja uzgrednih izreka, osobito odnosnih, učinjena s participiji, gdje se propušta veznik ili odnosno zaime uzgredne izreke, pa se participij slaže attributno s imenicom, na koju se odnošaše subjekt uzgredne izreke koja se skrati; n. p. Der am ſechsten dieſes bei Hoheim gefangen genommene und Tags darauf hierher gebrachte franzöſiſche Oberſt wurde vom Prinzen zur Tafel gezogen. Alles das macht auf das fühlende, für die Reize der Natur empfängliche Gemüth einen tiefen, nicht ſelten erſchütternden Eindruck. V. još § 157.

§156. Prezentični participij ima čisto aktivno značenje te se ne može nikako rabiti passivno niti spojiti s predmeti, kojim ne dolikuje radnja participijem izražena. Ne može se dakle reći: kraft meines tragenden Amtes, niti die vorhabende Reiſe, ſeine unterhabende Mannſchaft. Ipak se kaže vele često: die betreffende Sache, der betreffende Umſtand (mj. die in Rede ſtehende, fragliche Sache).

Opazka. Iznimke samo prividne jesu izrazi kao: fahrende Habe, ſitzende Lebensweiſe, fallende Sucht, reitende Poſt, eine ſtillſchweigende Bedingung, weitausſehende Händel itd., gdje participij prislovno upotrebljen prelazi u attributni pridavnik.

§157. Participij tvoren od infinitiva sa zu ima značenje čisto passivno te se ne može nikako načiniti od neprelaznog glagola; n. p. das zu verkaufende Haus d. i. das Haus, welches verkauft werden ſoll. Eine leicht auszuführende Arbeit d. i. eine Arbeit, welche leicht ausgeführt werden kann. Ali ne: ein nächſtens zu erſcheinendes Buch, das zu Geſchehende itd.

§158. Prošli participij, tvoren iz prelaznih glagola, ima značenje passivno te se za to ne može rabiti u aktivnom smislu. S toga dočim se može reći ſie kamen ungeladen, ungebeten, neće se jednako moći reći n. p. ungegeſſen zu Bette gehen, die ſtattgehabte Unterredung, das ſie betroffene Unglück, die früh vollendete Freundin itd.

Opazka. Njeki participiji pak iz ove struke primili su značaj pridavnički i time aktivno značenje; n. p. berittene Mannſchaft, ein eingebildeter Menſch, ein gelernter Handwerker, ich bin beſorgt (= ich beſorge), ein Geſchworener, ein Verſchworener, ein verdienter Mann, ein Bedienter, ein pflichtvergeſſener Menſch, ein Studierter (Unſtudierter), verſchwiegen itd.

§159. Prošli participij, izveden od neprelaznih, povratnih i neosobnih glagola, može se samo s pomoćnimi glagoli u sprezanju upotrebiti, ali ne kao pridavnik; ili govoreć obzirom na hrvatski jezik: njemački prošli participij od neprelaznih i povratnih glagola odgovara samo participiju hrvatskomu na **-o, -la, -lo**, dočim isti participij od prelaznih glagola odgovara ujedno i hrvatskomu participiju na **-t,** ili **-an, -en.** Neće se dakle moći reći: ein ſich ereigneter Umſtand, einige ſich dargebotene Betrachtungen, die lang gedauerte Unterredung itd.

Digitized by Google

Opazka 1. Iznimku čine njeki participiji od neprelaznih i povratnih glagola, koji su pridavničku narav primili; n. p. ein abgelebter Greis, ein beſonnener Mann; gedient, ausgedient, verſeſſen (auf etwas), vertraut (ein Vertrauter t. j. dem ich vertraut habe ili vertraue.)

Opazka 2. I oni neprelazni glagoli, koji kao objektivni ne primaju uza se genitiva ili dativa, ne mogu tvoriti passivnog oblika, pa s toga ni participija prošloga sa passivnim značenjem. Neka se dakle ne govori: von allen Seiten geſchmeichelt und gehuldigt, wurde ſie eitel (nego da ihr geſchmeichelt und gehuldigt wurde); von ihm geholfen, wurde ich ſchneller fertig (nego da er mir half ili von ihm unterſtützt, wurde ich ſchneller fertig). Iznimku čini folgen, što se upotrebljuje predikatno i u passivnom stanju; n. p. er erſchien, von mehreren Dienern gefolgt.

§ 160. Samo oni neprelazni glagoli, koji se sprežu ne sa haben nego sa ſein (v. § 134, 2.), dopuštaju attributnu porabu prošloga svoga participija; n. p. der gefallene Schnee, der geſtorbene Bürger, die verfloſſene ili verſtrichene Zeit, die verblühte ili verwelkte Blume, mein entſchlafener Freund, ein verwachſener Menſch itd.; dočim se ne može reći: die geblühte, niti die abgeblühte Blume, das gebrannte Haus itd.; buduć se govori: die Blume hat geblüht, das Haus hat gebrannt.

Opazka 1. Glagoli koji se sprežu sada sa haben a sada sa ſein, dopuštaju attributnu porabu prošloga participija samo u drugom slučaju. Tako se govori posve dobro: die geſprungene Saite (t. j. die Saite, welche geſprungen iſt), ali ne der geſprungene Knabe (govoreći se der Knabe hat geſprungen); das gefrorne Waſſer (welches gefroren iſt), ali ne das gefrorne Kind (welches gefroren hat); die ausgeſchlagenen Bäume (welche ausgeſchlagen ſind), ali ne das ausgeſchlagene Pferd (welches ausgeſchlagen hat).

Opazka 2. Neprelazne glagole koji izrazuju kretanje, pa se sprežu sada sa haben a sada sa ſein (v. § 134, 3.), nije dobro sdružiti attributno s imenicom ni onda kad im ide ſein. Tako je zlo rečeno: Der mir entgegen geeilte Freund, der vor das Thor gejagte Reiter, ſein nach Bruck gerittener Bruder, der über den Fluſs geſchwommene Knabe, sa svim da se govori u razriešenom obliku: Der mir entgegen geeilt iſt, der vor das Thor gejagt iſt, nach Bruck geritten iſt, über den Fluſs geſchwommen iſt. — Isto valja za participij gegangen; samo od glagolâ reiſen i wandern ima attributni oblik: ein weit ili viel gereiſter Mann (t. j. ein Mann der viel gereiſt hat), eine ins Ausland gewanderte Familie.

Opazka 3. Njeki participijalni oblici, koji se sada upotrebljavaju samo kao pridjevi, dolaze od glagolâ koji nijesu više u porabi; n. p. verſtohlen, verlegen, verwegen, gewogen, beredt, geſcheit, beſcheiden, angeſeſſen, erhaben, gediegen (od gedeihen), gewandt, gewohnt, verhohlen, unverhohlen (od hehlen), verworren (od verwirren).

§ 161. Prihvatljivi za stupnjevanje jesu participiji samo onda, kada položiv participijalnu narav, postanu pravi pridjevi. Takovi su n. p. reizend, rührend, treffend, erfahren, gewandt, erhaben, beſonnen, betrübt, eingebildet, verſchwiegen, geehrt itd.

§ 162. Participiji u attributnom obliku upotrebljavaju se često kao imenice, i to u svih spolih; n. p. der Liebende, eine Geliebte, die Ausgewanderten, der Werdende, das Gewordene itd.

§ 163. Participiji upotrebljeni kao prislovi uzdržavaju svoj nesklonjeni oblik; n. p. ein brennend rothes Tuch, ein hinreißend ſchöner Geſang, die Waren gehen reißend ab, ein ausgezeichnet unterrichteter Mann itd.

Samo od njekih participija ima vlastiti prislovni oblik s dodatkom s; n. p. eilends, zuſehends, vergebens.

Digitized by Google

§164. Napose stoji prislovna poraba prošloga participija (spojenog sa kommen) od onih glagola koji izrazuju kretanje ili zvuk; n. p. Er kam gegangen, gelaufen, gerannt, gefahren, geritten itd. — Slično: ſie geht ſchwarz gekleidet; er ſitzt gefangen; hinter ihm bringt man geſchleppt ein Ungeheuer.

Poglavje VII. O prislovu.

§165. Prislov opredieljuje jasnije predikat te se sdružuje s glagoli i pridjevi ili samimi prislovi, ali ne s imenicami.

§166. Medju raznimi vrstami prislovâ imadu osobitu važnost pronominalni prislovi. Ovi izrazuju ujedno i odnošaje imenicâ, iz kojih su izvedeni te su radi toga korrelativni. Tako prislovim upitnim i odnosnim wie, wie viel, wo, wohin, woher, wann, warum, weshalb itd. odgovaraju prislovi pokazni ſo, ſo viel, da (hier, dort), dahin (dorthin, her, hin), daher (dorther, von hier), dann (alsdann, ſodann), darum (deswegen, deshalb) itd.

Predpostavljajući upitnim i odnosnim prislovim česticu irgend, dobivaju se prislovi neizvjestni; n. p. irgendwo igdje, irgendwie ikako. Zapostavljajući istiem rieč immer ili auch immer, es ſei (n. p. wo immer, wohin auch immer, wo es auch ſei) dobiva se odnosni prislov obćenitog značenja.

§167. Isti prislov može imati više značenja. Tako n. p.
da je prislov mjestni i vremeni, pa i veznik uzročni;
daher služi za mjesto i za uzrok;
denn je upitno i kao veznik uzročno;
eben sa ſo znači način, a samo znači vrieme.

Isto valja za wohl, doch, nun, ſo, darum, damit i druge čestice, koje su sada prislovi a sada veznici.

Opazke o porabi i značenju prislovâ.

§168. U prislovih, koji se mogu stupnjevati, komparativ se tvori redovito svršetkom er, a superlativ relativni (ili prispodobni) opisom sa am; n. p. Der Bote kam früher als ich ihn erwartete. Er kam am früheſten von allen. — Superlativ pak absolutni (izrazujuć u obće visok stepen bez prispodabljanja) tvori se ili samim svršetkom ſt, ili dodatkom slovke ens, ili pak opisom sa aufs, zum, im; n. p. höchſt, längſt; beſtens, ſpäteſtens; aufs freundlichſte, aufs beſte, zum ſchönſten, im geringſten nicht.

§169. Prislovni oblik relativnog superlativa tvoren s predlogom an (am ſchönſten, am beſten itd.) nema se pomiešati sa superlativom pridavničkim (der ſchönſte, der beſte itd.) Ovaj posljednji metne se, kad se više predmetâ prispodablja obzirom na koju kakvoću; s toga se ne može reći: er iſt am fleißigſten von allen Schülern, nego der fleißigſte. Kada nasuprot superlativ izrazi ne prispodabljanje subjekta

Digitized by Google

sa drugimi subjekti, nego najviši stepen vrline jednog čina ili jedne kakvoće subjektove obzirom na koji odnošaj mjestni, vremeni itd., onda se uzima prislovni oblik za predikat; n. p. Der Sturm war gestern am heftigsten t. j. der Sturm hatte in seinem Verlaufe gestern den höchsten Grad erreicht, različito od: der gestrige Sturm war der heftigste (von allen Stürmen in diesem Jahre). Tako isto: Das Schauspiel ist beim Licht am schönsten. Das böse Beispiel ist für Kinder am gefährlichsten, weil der Mensch im zarten Alter am empfänglichsten ist. Das sind Irrthümer, welche dem Menschen am meisten schaden. Neka se sravni: Das Bier ist in diesem Gasthause am besten, i das Bier ist in diesem Gasthause das beste.

§ 170. a) oft čini u komparativu redovito öfter. -- öfters, oftmals nema stupnjevanja;
b) gern čini u komparativu lieber, u superlativu am liebsten;
c) bald čini eher, am ehesten. — eher je različito od ehe koje služi kao veznik i vriedi eher als (bevor); n. p. Ehe er kam, war ich da; indessen kam er eher als ich ihn erwartete. Isto se tako razlikuje am ehesten (am frühesten) od ehestens (= sehr bald);
d) recht glasi u komparativu richtiger, u superl. am richtigsten.

§ 171. Kad se prislov ne da stupnjevati, no je to moguće po značenju, onda se čini opis sa mehr, am meisten, minder, am mindesten, weiter, am weitesten, höher, tiefer, besser; n. p. oben — weiter oben — am weitesten oben (ili zuoberst), unten — mehr unten itd. her — besser her itd.

§ 172. Prislov se redovito predpostavlja pridjevu ili prislovu kojega opredieljuje, a zapostavlja se glagolu prostomu u upravnoj konstrukciji glavne izreke; ako pak glagol stoji u složenom vremenu ili u uzgrednoj izreci, onda prislov stoji izpred njega; n. p. Er war sehr froh. Er freute sich sehr. Er hat sich sehr gefreut. Weil er sich sehr freute, itd.

Opazka 1. Niječni prislov nicht sliedi ovo isto pravilo, ako se odnosi na sam predikat izreke ili na svu izreku, i zauzima u tom slučaju izmedju više prislova ponajviše zadnje mjesto. Ako se pak odnosi na pojedinu rieč izreke, onda stoji uprav izpred nje. Neka se po tomu razlikuje: Er hat es oft nicht gethan (= er hat es oft unterlassen), sie kommt heute nicht, od: Er hat es nicht oft gethan (sondern selten), sie kommt nicht heute (sondern morgen), itd.

Opazka 2. Samo genug (dosta) zapostavlja se obično pridjevu ili prislovu koga opredieljuje, namjesto da stoji pred njim; n. p. er ist alt genug, er kommt oft genug. — Kod glagolâ pak ima isti položaj kao ostali pridjevi; n. p. Er ärgerte sich genug, er hat sich genug geärgert.

§ 173. Prislov je ondje suvišan, gdje već stoji predlog istoga značenja, kao n. p. ich sah aus dem Fenster hinaus, er klettert auf den Baum hinauf, er stieg über die Mauer hinüber. Pravilnije je: Ich sah aus dem Fenster, ili ti zum Fenster hinaus.

§ 174. Današnji njemački jezik ima samo prostu negaciju, pa za to dvie niječne rieči čine tvrdnju (affirmaciju). — U sliedećih primjerih rieči u zaporkah jesu pogrješne: Er hat kein Vermögen [nicht] mehr.

Digitized by Google

Er ist niemals [nicht] zu Hause. Er kommt nicht, bis ihn [nicht] Jemand ruft. Es war mehr Gesellschaft da, als ich [nicht] erwartet hatte. Er that das viel leichter als ein (ne kein) anderer. Ich zweifle, daſs er [nicht] kommt. Hüte dich, es [nicht] wieder zu thun. Neka se sravne još sliedeće izreke: Ich fürchte, daſs er kommt. Ich fürchte, daſs er nicht kommt. Ich fürchte nicht, daſs er kommt. Er leugnet, daſs er darum wisse. Er leugnet nicht, daſs er darum wisse. Er leugnet nicht, daſs er nicht darum wisse.

§175. Neka se dobro razlikuju sliedeći srodni prislovi:

1. **beiläufig** i **ungefähr**. Prvi vriedi: als Nebensache, nebenher, im vorbeigehen uzput, mimogred; n. p. Er erzählte mir viel von seinen Reisen, beiläufig auch von manchem Freunde, den ich kannte. Sie berührte die Sache nur beiläufig. — ungefähr naznačuje priličnu tačnost u odredjenju mjere ili broja, te je srodno sa etwa, beinahe; n. p. das Regiment war ungefähr 2500 Mann stark. Nije dobro rečeno: Die Gesellschaft bestand beiläufig (mješte ungefähr) aus hundert Personen.

2. **neulich, kürzlich, jüngst.** Kürzlich (= vor kurzem) i jüngst naznačuju prošlost bližu nego neulich. Sravni: Ich habe ihn neulich gesehen; ich habe ihn kürzlich (i ganz kürzlich, ali ne ganz neulich) gesehen.

3. **eben** i **gerade** naznačuju u obće istovjetnost stvarî i činâ obzirom na način, vrieme ili stepen; n. p. er macht es eben (ili gerade) so wie ich; er ist eben (gerade) so alt wie ich; ich schreibe jetzt eben (ili gerade jetzt) an dich. — eben pak upotrebljava se osim toga i kao vremeni prislov za naznačivanje onoga što je baš prošlo, u kojem smislu ne može stati gerade; n. p. er ist eben angekommen; soeben erhielt ich die Nachricht. — Pamti još: ich mag ihn eben nicht = ich mag ihn nun einmal nicht.

4. **erst,** kad se odnosi na glagol (predikat), znači: prije; odgovara mu dann pa; n. p. man soll erst denken, dann sprechen; kad se pak odnosi na drugo što, znači: stoprv; n. p. er ist erst gestern angekommen; erst zehn Jahre alt.

5. **jetzt** naznačuje sadašnji tren; **nun** čini isto, no većim obzirom na obstojeće okolnosti; n. p. Was ist nun zu thun? = unter den gegenwärtigen Umständen. Za to služi nun i kao veznik mješte uzročnoga da; n. p. Was kann dich ängstigen, nun du mich kennst?

6. **sonst** znači u obće: inače; n. p. Thue deine Pflicht, sonst wirst du bestraft. Često vriedi isto što außerdem, im übrigen; n. p. willst du sonst noch etwas? Sonst wusste er nichts von der Sache. Kao vremeni prislov znači: zu anderer Zeit; n. p. er trinkt sonntags Wein, sonst nur Wasser. Er kommt nur zur Messe, sonst niemals her. Naročito pak nagovještuje neodredjenu obširniju prošlost, srodno u tome sa ehemals (n. p. Sonst war es anders) i različito od einst ili einmal koji naznačuju tačku u vremenu (n. p. er sagte mir einst ili einmal; einst werden wir uns wiedersehen).

7. **voran** ili **voraus, vorwärts.** — voran ili voraus izrazuje odnošaj onoga koji je prvi medju dvjema ili više ih (n. p. gehe

Digitized by Google

voran ili voraus! wir werden folgen); vorwärts paka znači u obće napried bez obzira na sliedeće (n. p. gehe vorwärts!)

8. O obliku i porabi njekih pronominalnih prislova neka se pamti još ovo:

a) Oblik **hie** mješte **hier** sad je ostario; govori se dakle ne samo: hieraus, hierin, hieran itd., nego i hiermit, hiervon, hierbei, hiernach itd., no radi blagoglasja: hiedurch, hieher, hiefür, i u frazi hie und da.

b) **her** naznačuje približivanje k onomu koji govori ili piše, a **hin** odalečivanje od njega. Isto valja za sastavine daher i dahin, dorther i dorthin, woher i wohin (u ove dvie rieči her i hin može se oddvojiti od wo, n. p. wo kommst du her? wo gehst du hin? wo ist das Buch hingekommen?), hieher i hierhin, i osobito za sliedeće: heraus i hinaus, herab i hinab, herauf i hinauf, herein i hinein, herüber i hinüber, herunter i hinunter; n. p. Kommen Sie doch herein (zu mir ins Zimmer). Odgovor: ich kann nicht hinein (zu Ihnen) kommen, weil die Thür verschlossen ist. — Kommen Sie doch zu mir heraus! Odgovor: Ich werde gleich hinaus kommen. — Komm doch herauf (zu mir aufs Zimmer). Verläßt mich der Freund, so begleite ich ihn die Treppe hinunter, zur Thür hinaus, und gehe dann wieder hinauf. Ebenso steigt man eine Treppe, einen Thurm, einen Berg hinauf (von seinem gewöhnlichen Standpunkte ab) und wieder hinunter; man läßt etwas aus dem Fenster eines obern Stockwerks hinunter- oder hinabfallen und wieder heraufbringen. Wer es wieder heraufbringt, kann sagen: Ich sah es herunter- oder herabfallen. — Die Dünste steigen hinauf in die Wolken. Der Regen fällt herab. — Der unvorsichtige Knabe, der den Baum hinauf klettert, kann leicht hinunter fallen.

Tako će isto zavisjeti jedino od mjesta što zauzimlje onaj koji govori, da li se ima reći: lass den Hund hinaus ili heraus, er sprang hinein ili herein, wir fuhren hinüber ili herüber, Bäche ergießen sich von den Bergen hinab ili herab itd.

Opazka 1. Prislovi paka tvoreni sa her gube odnošaj na onoga koji govori, ako su složeni sa glagoli upotrebljenimi u prenosnom smislu; n. p. sich zu jemand herablassen t. j. einem Geringeren oder Schwächeren sich anbequemen (ali ne hinablassen što se rabi jedino u pravom smislu, n. p. einen Sarg in die Gruft hinablassen), za to i herablassend, Herablassung. Tako isto: herabsetzen (einer Sache einen geringen Wert beilegen), herabwürdigen, herausgeben (n. p. ein Buch), herunterkommen (in schlechte Umstände, in Verfall gerathen) itd.

Opazka 2. her rabi se i o vremenu, pa onda izrazuej protezanje jednoga čina ili stanja do sadašnjeg trena, i znači isto što bis hieher, bis jetzt, sada u spoju sa von (von Ewigkeit her, von Altersher, von jeher) a sada samo, zapostavljeno akuzativu ili drugomu prislovu vremena (n. p. er war die Zeit her öfters krank; es ist schon einige Tage her, schon lange her, seither, bisher).

c) **herum** (hinum), **umher, herum** naznačuje kretanje okolo jednog predmeta prema onomu koji govori (protivno hinum; n. p. er kam um die Ecke herum t. j. auf mich zu, er gieng hinum t. j.

Digitized by Google

von mir weg), pa i kružno kretanje oko jednog predmeta po svemu njegovu obsegu; umher pak znači svako kretanje ili vijuganje, koje se ne vraća k svomu izlazištu; n. p. ſich im Kreiſe herum (ne umher) drehen; die Flaſche geht herum. Man geht um eine Stadt herum, aber in derſelben umher. — Chriſtus iſt umher (ne herum) gegangen und hat wohlgethan. — Der Wirt gibt eine Schüſſel bei ſeiner Tiſchgeſellſchaft herum (im Kreiſe), bis ſie wieder zu ihm zurückkommt; er reicht ſie aber zum zweiten- oder drittenmale nur noch einzelnen umher. — So ſegelt der Schiffer oft um eine Inſel herum, der Kaper aber kreuzt nach Priſen umher bald hier- bald dorthin.

d) **hernach** i **nachher** znače oba „za tim, po tom“ i mogu se izmieniti.

e) U većini sastavinâ u kojih se her i hin zapostavljaju predlogu, te čestice nemaju nikakvog odnošaja na mjesto gdje stoji onaj koji govori, nego zastupaju jedan ili drugi pronominalni padež; n. p. nachher, vorher, hinterher, nebenher, vorhin, mithin, ohnehin, einher (različito od herein), beiher (različito od herbei) itd.

f) **da** i **wo** i njihove sastavine razlikuju se u tom da je prva čestica pokazna, a druga upitna i odnosna. Namjesto da i wo stavlja se dar i wor, kada rieč sastavljena s ovimi riečmi, započme od glasnika; n. p. daran, darin, worunter, worüber itd. Ovo eufonično dar nema se pomiešati sa česticom dar u razlučivo sastavljenih glagolih koji počimlju od suglasnika; n. p. darbieten, darlegen, darſtellen, — V. § 83.

g) Nema se izmieniti dann sa denn, niti wann sa wenn. Dann se odnosi na nešto sto je istodobno kojemu činu ili ga sliedi, i razlikuje se time od damals, koje vazda naznačuje prošao čas već tačno opredieljen; n. p. Ich werde morgen zu dir kommen; dann wollen wir weiter über die Sache ſprechen. — Erſt verſprichſt du viel; dann hältſt du wenig.

denn kao prislov služi samo za jačenje, osobito u pitanjih i uzklicih; n. p. Willſt du denn ewig zürnen? — Das iſt denn doch unerhört. Osvem toga slučaja denn je uviek veznik.

wann je izključivo upitni prislov, dočim je wenn izključivo veznik služeći za vrieme i naročito za uvjete (n. p. Du wirſt es erſt dann bereuen, wenn es zu ſpät iſt. Wenn er nicht kommt, ſo kann ich ihm nicht helfen).

h) **wie** i **als**. — wie je upitno i odnosno, i služi, kao čestica sličnosti, za sravnjivanje dvaju pojmova glede njihove kakvoće; n. p. ſie blüht wie eine Roſe; als nasuprot (postalo iz alſo t. j. all-ſo) znači uprav ganz ſo te služi kao čestica jednakosti i istovjetnosti za podpuno izjednačenje dvaju pojmova; n. p. er ſtarb als ein Held. Socrates lehrte als Mann wie ein Engel, und ſtarb als Greis wie ein Verbrecher. (Bilo bi za to pogrješno reći: ihn hungerte als einen Wolf, jer bi ga se tim učinilo vukom.) Iz toga značenja izvire eksplanativna poraba te čestice; n. p. er ſieht auf äußerliche Dinge, als (i wie ili nämlich) Kleidung, Eſſen, Trinken itd.

Digitized by Google

Osim toga se nalazi als u svih prispodabljanjih koja smatraju više veličinu ili stupanj, nego li nutrnju kakvoću. Poslie so stoji dakle dobro als, kada se opredieli stupanj ili mjera (n. p. er arbeitet so viel als ich; er hat so viel Geld als sein Bruder; er ist so fleißig als talentvoll; er schläft so lange als es Nacht ist; so bald als möglich), nasuprot wie, kada so naznačuje kakvoću ili način (n. p. er ist so fleißig wie Max; er arbeitet so, wie man es wünscht). Za to mora iza komparativa vazda stati als, budući se kod prispodabljanja vazda radi o mjeri (n. p. er ist größer als ich, weniger groß als du; als Freund kenne ich ihn besser als jeder andere). U starije doba mješte als poslie komparativa bijaše u porabi denn, koja se čestica dandanas rabi samo da se izbjegnu dva als; n. p. er war als Staatsmann größer denn als Held.

Als iza negacije jest izključno te ima značenje od außer; n. p. man darf keinen als den Tugendhaften für glückselig halten.

Poglavje VIII. O predlozih.

§176. Najstariji predlozi nijesu po izvoru drugo nego prislovi mjestni i vremeni, pa se još tako upotrebljuju; n. p. von Jugend auf, von jetzt an, das Spiel ist aus, die Geduld gehört mit zur Stärke der Seele, nach wie vor, für und für, pa osobito u sastavinah, kao aus gehen, beitreten, vorlegen itd.

Osim tih najstarijih predlogah, koji se mogu zvati prislovni ili pravi predlozi, ima još drugih, koji su izvedeni iz imenicâ ili pridjevâ te se radi toga zovu nepravi ili nominalni prislovi; n. p. halb, halben, kraft, laut itd.

Opazke obćenite o porabi predlogâ.

§177. Ne stavljaju se rado dva predloga tako da jedan sliedi neposredno drugoga. Nije dakle dobro rečeno: für von ihm erhaltene Waren (mj. für die ili für einige von ihm itd. ili für Waren, die ich von ihm erhalten habe); er wurde von mit Vorurtheilen behafteten Menschen verkannt (mj. von einigen ili verschiedenen mit Vorurtheilen behafteten Menschen ili er wurde von Menschen verkannt, die mit Vorurtheilen behaftet waren).

§178. Njeki predlozi, eda nadopune pojam, pridodavaju sebi još koji prislov, što se meće iza rieči vladane od predloga; n. p. er lief hinter mir her (drein), von heute ab, von Sicilien aus, über den Graben hin, unter der Brücke durch, itd.

§179. Njekoji od predlogâ mogu sa izvjestnim spolnikom sliti se u jednu rieč i sastaviti se s imenicami i pronominalnimi prislovi.

a) Slievom s dativom ili akuzativom izvjestnog spolnika nastaju oblici: am, beim, im, vom, zum, zur — ans, fürs, durchs, vors itd.

Digitized by Google

Slievi hinterm, überm, unterm, hinters, übers, unters, i hintern pripadaju više pučkomu nego čistomu jeziku. Posve nevaljali jesu pak slievi kao aufm, ausm, fürn, durchn itd.

Opazka. Zapazit je da u takovih slievih spolnik obično s punim oblikom gubi ujedno i odredjujuću snagu; izraz postaje općenitiji i naznačuje više vrstu ili tvar nego li pojedini dobro odredjeni predmet. Tako kad govorim: für jemand durchs Feuer gehen, ins Waſſer fallen, ans Fenſter treten itd. ja ne mislim na taj i taj oganj, na tu i tu vodu, na taj i taj prozor, pa bi se moglo, da poraba dopusti, jednako dobro reći: durch Feuer gehen, in Waſſer ili in ein Waſſer fallen, an ein Fenſter treten. Ovakovi su još mnogi načini govora, kao n. p. er bildet ſich zum Künſtler, einen zum Narren machen, zum Geſandten ernennen, zur Mode werden itd. S toga se u prislovnih izrazih, koji ne zabacuju sasvim spolnik, izključivo upotrebljavaju skraćeni oblici; n. p. es geſchah am Tage (t. j. bei Tage danju; an dem Tage bilo bi: u taj dan), am beſten, im geringſten, zum erſten, fürs erſte itd.

b) Sastavljanjem predlogâ sa padeži od der i wer nastaju prislovi, kao: vordem, nachdem, indes, demnach, deshalb, weshalb itd.; i sastavljanjem istieh sa pronominalnimi prislovi her hin hier da wo: vorher, umher, mithin, umhin, hervor, hernach, hinaus, daraus, davon, worin, womit itd.

§ 180. Predlozi se slažu sa raznimi padeži, i to s genitivom, s dativom i s akuzativom; pa ima nekieh, koji primaju uza se sada dativ a sada akuzativ.

§ 181. Predlozi koji se slažu s genitivom jesu:

1. **ſtatt** ili **anſtatt** mješte (od die Statt mjesto); n. p. anſtatt meines Bruders komme ich; ſtatt meiner; ſtatt deſſen; ſtatt aller Beweiſe ſagte er itd. Kada se anſtatt razstavi u svoje sastavine, medju koje se meće genitiv, onda se ſtatt smatra imenicom; n. p. an meines Bruders Statt ili Stelle. An deiner Statt. (Jemand an Kindesſtatt annehmen.)

Opazka. ſtatt i anſtatt upotrebljava se i kao veznik sa (daſs ili) zu i infinitivom, u kojem slučaju ne upravlja nijednim padežem; n. p. er brachte den Schein ſtatt das Geld (zu bringen). Sie dankte mir, ſtatt ihm, als ihrem wahren Retter (zu danken). Sie ſpielten, anſtatt zu lernen.

2. **halb, halben, halber, wegen** i **um — willen** (radi, poradi, sbog). Prve tri rieči zapostavljaju se uviek svomu padežu; wegen more stati prije i poslie padeža; um — willen prima genitiv u sredinu; n. p. ich verzeihe ihm ſeiner Jugend halber ili wegen ili um ſeiner Jugend willen, wegen ſeines Fleißes ili ſeines Fleißes wegen;

halb upotrebljava se samo u sastavinah deshalb i weshalb; halben stoji osobito za imenicom spojenom sa spolnikom ili drugom opredielnom riečju (n. p. des Friedens, unſerer Freundſchaft halben) i sa osobnimi zaimeni: (meinethalben, euerthalben itd.); halber pak ne stoji nikada sa zaimeni, nego samo iza samostavnikâ: anſtandshalber, beiſpielshalber, ehrenhalber, ſchandenhalber, krankheitshalber;

von — wegen rabi se samo u kojoj stalnoj frazi, kao: von Rechtswegen, von Amtswegen.

Opazka. Namjesto osobnih genitiva meiner i mein upotrebljavaju se sa (halb) halben i sa wegen, um — willen oblici meinet deinet ſeinet ihret unſert euert; n. p. meinethalben, ſeinetwegen, um euertwillen (ali um meiner ſelbſt willen).

Digitized by Google

— Samo u pučkom govoru čuje se: wegen meiner, wegen ſeiner. I genitivi deſſen i deren spojeni s ovimi predlozi pridodavaju ponajviše t: deſſenthalben, derentwegen, um derentwillen.

3. **außerhalb — innerhalb, oberhalb — unterhalb**; n. p. er wohnt außerhalb — innerhalb der Stadt, ober-, unterhalb des Fluſſes.

innerhalb služi i za vrieme te je onda srodno sa binnen; n. p. innerhalb einer Stunde, eines Jahres. Sa innerhalb stoji i dativ, ali samo onda kad je spojeno s imenicom u pluralu bez spolnika i sa nesklonivim brojnikom izpred sebe; n. p. innerhalb acht, zehn Tagen, Jahren.

4. **kraft** i **vermöge** uslied; n. p. kraft ili vermöge meines Amtes; kraft unſeres Vertrages.

5. **laut** po glasu, polag; n. p. laut ſeiner Ausſage, laut des erhaltenen Befehls. Može se oprostiti dativ u slučajih kao: laut Briefen, ali laut der Briefe, laut erhaltener Briefe.

6. **mittelſt** (mittels), vermittelſt srestvom, kroz, po; n. p. Wir kamen mittelſt eines Kahnes ans Ufer. Man öffnete das Schloſs vermittelſt eines Dietrichs. Za osobe ne upotrebljuje se vermittelſt, nego durch; n. p. durch jemand etwas erreichen.

7. **ungeachtet** neglededć na, uzprkos, (kod); n. p. ungeachtet des Verbotes that er es. Medju veznici odgovara mu dopustni obgleich, mješte kojega more stati i ungeachtet; n. p. Ich muſste ungeachtet des ſchönen Wetters zu Hauſe bleiben ili ungeachtet (= obgleich) das Wetter ſchön war, muſste ich zu Hauſe bleiben. — ungeachtet stoji i poslie svoga padeža: ungeachtet ſeines Fleißes ili ſeines Fleißes ungeachtet übergieng man ihn; deſſenungeachtet.

8. **unweit** i **unfern** = nedaleko; n. p. unweit des Berges ſteht ein Haus.

9. **während** za vrieme, za (s genit.); n. p. während des Krieges, während meiner Krankheit — Isto kako während rabi se rieč Zeit u frazi: Zeit meines Lebens.

10. **diesſeit** s ove strane, jenſeit s one strane. — Oblici diesſeits i jenſeits stoje najbolje kano prislovi; dakle: ich wohne diesſeit, er jenſeit des Fluſſes. Er wohnt jenſeits, ich diesſeits.

§ 182. Predlozim, koji se slažu s genitivom, treba dodati još prislovne genitive angeſichts, behufs i prislove mjestne i druge, kao inmitten, abſeits, ſeitwärts, nordwärts, ſüdwärts, unbeſchadet, hinſichtlich, bezüglich, koji često služe kao predlozi s genitivom.

§ 183. Slažu se s genitivom i s dativom bez razlike u značenju sliedeći predlozi:

1. **längs** uzduž; n. p. längs des Weges, längs dem Ufer;

2. **entlang** (uzduž) stoji običnije s genitivom; n. p. entlang des Geſtades. Kad se pak nalazi s akuzativom, onda nije predlog, nego prislov dodat akuzativu protezanja; n. p. das Thal entlang — den Fluſs entlang gehen;

3. **trotz** (uzprkos) stoji bolje s dativom; n. p. trotz dem Verbote ili dem Verbote zum Trotz;

Digitized by Google

4. **zufolge** (uslied) ima genitiv, kada stoji pred svojim padežem, a dativ, kada stoji za njim; n. p. er that dies zufolge meines Auftrages ili meinem Auftrage zufolge. Zufolge deſſen ili demzufolge.

§ 184. Predlozi, koji se s dativom slažu, jesu ovi:

1. **aus** (iz, od, s) stoji

a) u smislu mjesta; n. p. aus der Stadt kommen, aus dem Glaſe trinken, ſich etwas aus dem Sinne ſchlagen, einen aus den Augen verlieren, aus dem Schlafe wecken, ihm aus der Noth helfen, aus der Mode kommen itd.;

b) u smislu izvora i tvari; n. p. er ſtammt aus einer edlen Familie; eine Figur aus Holz ſchnitzen; ein Gefäß aus Thon. Aus Freunden können Feinde werden. Aus der Noth eine Tugend machen;

c) u smislu nutrnjeg uzroka; n. p. er handelt ſo aus Geiz, aus Übermuth, aus dieſem oder jenem Grunde;

2. **bei** (pri, kod, u s genitivom, uz, blizu) izrazuje

a) blizinu u stanju mirovanja; n. p. er ſtand, ſaß bei mir. Die Schlacht bei Leipzig. Iznimku čini fraza: bei Seite ſetzen. Sa brojnici koji izrazuju prilični ili približnji broj; n. p. bei (an, gegen) hundert Perſonen;

b) vrieme, u koje se što dogodi, ili istodobnost dvaju dogodjaja; n. p. bei Tage, bei Nacht, bei Zeiten; bei dieſem Anblicke, bei Sonnenaufgang;

c) posjedovanje, zajednost; n. p. Das ſteht bei dir. Er iſt nicht bei ſich, bei Sinnen. Bei Gelde, bei Kräften ſein. Bei Waſſer und Brot ſitzen. Bei all ſeinem Fleiße. Bei dem allen ili bei alldem.

Osim toga stoji bei u mnogih frazah, kao n. p. einen bei der Hand nehmen, bei den Haaren faſſen; bei Licht leſen; einen beim Namen nennen. Tako i u zakletvi: bei Gott! bei meiner Treue vjere mi!

3. **binnen** (u, do) stoji samo gdje se govori o vremenu i znači isto što innerhalb; n. p. binnen einer Stunde werde ich abreiſen. Binnen acht Tagen ſoll das Geld ausgezahlt werden;

4. **entgegen** (suprot, protiva) stoji vazda poslie svoga padeža; n. p. Der Oſten iſt dem Weſten entgegen. Nalazi se ponajviše kao prislov sastavljen s kojim glagolom; n. p. dem Befehle entgegenhandeln ili zuwiderhandeln;

5. **gegenüber** (naspram, prama) stavlja se obično iza samostavnika a uviek iza zaimena, i rabi se s predmeti koji su u stanju mirovanja; n. p. gegenüber dem Theater ili bolje dem Theater gegenüber wohnen; mir gegenüber itd.;

6. **gemäß** (primjereno, po) jest upravo pridjev i prislov zahtievajući dativ, i stoji ponajviše iza svoga padeža; n. p. ſich ſeinem Stande gemäß (= ſtandesgemäß) kleiden;

Digitized by Google

7. **mit** (sa, ili samo instrumental) naznačuje

a) družtvo, zajednost; n. p. Der Vater mit ſeinem Sohne; ich leide mit den Leidenden; mit jemand ſprechen, ſtreiten; ſich mit etwas befaſſen, ſich mit Vorräthen verſehen, mit einem Gebrechen behaftet ſein itd.;

b) način kojim se šta čini; n. p. etwas mit Freuden, mit Widerwillen thun; etwas mit Recht oder Unrecht behaupten; mit lauter Stimme reden itd. Neka se još pamte amo spadajuće fraze: mit einer Sache fertig werden, einen mit etwas verſchonen; mit Tode abgehen. Fort mit ihm. Es iſt aus mit ihr itd.;

c) sredstvo, kojim se šta čini; n. p. mit der Hand winken; mit Farben malen; ein Gefäß mit Waſſer anfüllen, einen Wagen mit Steinen beladen itd.

Opazka. Za izrazivanje sredstva Njemac ima tri srodna predloga: mit, mittelſt i durch. Mit naznačuje sredstvo u užem smislu (orudje) i tvar s kojom što činim; durch izrazuje u obće sredstvo kojim što dostižem, a mittelſt vanjsko koje sredstvo, kojim se služim pri svom činjenju. Neka se sravni n. p. mit Händen und Füßen klettern; mittelſt einer Leiter klettern, einſteigen; durch Einſteigen in ein Zimmer gelangen. Etwas mit Farben anſtreichen; durch Farben darſtellen, ausdrücken. Mit Liſt (način); durch Liſt (sredstvo); mittelſt einer Liſt etwas ausrichten.

8. **nach** (iza, po, put = u) naznačuje

a) smjer prema kojemu cilju, osobito prema kojemu mjestu ili predielu (ali ne s imeni osobâ); n. p. er reist nach Zara, nach Hauſe; takodje sa uzgrednim pojmom namjere da se česa dohvatimo: nach etwas greifen, nach Waſſer gehen, nach dem Arzte ſchicken, nach etwas trachten itd.

b) poredak, t. j. da se jedna stvar dogodi iza druge; n. p. einer nach dem andern; nach dem Tode; nach Mittag;

c) sudaranje; u tom se značenju nach često zapostavlja svomu padežu; n. p. Es gieng nach Wunſch. Gott ſchuf den Menſchen nach ſeinem Bilde. Es ſchmeckt nach Wein, riecht nach Öl. Nach dem Gehör ſingen. Dem Anſcheine nach, der Sage nach. Dem Körper nach iſt er geſund.

9. **nächſt** (superlativ od nahe) i **zunächſt** izrazuju veliku blizinu; zunächſt može se i zapostaviti: Er ſaß nächſt mir ili mir zunächſt. Du, den ich nächſt den Göttern am meiſten ehre. — U sastavinah nächſtdem i demnächſt ovaj predlog ima vremeno značenje.

10. **nebſt** i **ſammt** (zajedno sa) srodni su sa **mit,** no im je poraba mnogo tješnja. Razlikuju se tim da nebſt spaja predmete neodvisne medju sobom (n. p. ich nebſt den Meinigen, die Mutter nebſt der Tochter, hier iſt Papier nebſt Tinte und Feder), dočim ſammt, jače nego mit, spaja predmete već ikako svezane medju sobom, naročito predmete pripadajuće jedan drugomu; n. p. das Haus ſammt dem Garten (kada vrt pripada kući, inače nebſt dem Garten); einen Baum ſammt (ne nebſt) der Wurzel ausrotten; die Kirche ſammt dem Thurme iſt abgebrannt.

Opazka. Pleonazam mitſammt nalazi se samo u narječju.

Digitized by Google

11. **von** (od, s; o) je najobćenitiji izraz za smjer na pitanje woher (protivno zu, nach).

Napose pak naznačuje

a) mjesto, s kojega počimlje kakvo kretanje; n. p. ich komme vom Hause, vom Felde ꝛc.; er ist von Paris nach Berlin gereist; von dem Baume, vom Pferde steigen, fallen ꝛc.; den Hut vom Kopfe nehmen; von Ort zu Ort, von Haus zu Haus ꝛc. gehen; der Wald erstreckt sich von Norden nach Süden; isto tako u prenosnom smislu: etwas von sich geben, sich etwas vom Halse schaffen ꝛc.;

b) vrieme, od kojega što počimlje; n. p. von Ostern bis Pfingsten, von diesem Tage an, von altersher itd.;

c) početak radnje ili stanja; n. p. von etwas beginnen, von Worten kam's zu Schlägen, einen vom Leben zum Tode bringen;

d) razdvoj, razstavu, lišenje, oslobodjenje; n. p. von jemand lassen, abfallen; von einem Vorhaben abstehen; von Sinnen kommen; einen von etwas befreien, erlösen; frei — leer — rein von etwas; — zwei von meinen Freunden itd.;

e) podrietlo, rod, izvor; n. p. er stammt von rechtlichen Eltern ab; ich habe es von ihm, weiß es von guter Hand; ein Brief von meinem Bruder; von jemand etwas empfangen, leihen, hören, lernen itd.;

f) tvar ili sadržaj i kakvoću; n. p. der Tisch ist von Holz, ein Ring von Gold; die Sage von den Nibelungen; ein Mann von Ehre, von Geschmack; eine Sache von Wichtigkeit, ein Greis von 80 Jahren itd.;

g) Osim toga stoji von mješte posjednoga genitiva; n. p. der König von Italien, die Umgebungen von Gratz, die Frau vom Hause; die Beurtheilung von Kunstwerken, ein Sammler von Naturproducten itd.;

h) Često znamenuje von ono što: obzirom na, glede; n. p. er ist klein von Person, sie ist schön von Gesicht; ich kenne ihn von Person, von Ansehen itd.;

i) von se prevadja naški sa „o“ uz glagole: misliti, suditi, čuti, znati; govoriti, pripoviedati itd.; raditi o čemu;

k) u kausalnom smislu von izrazuje uzrok kojega čina; n. p. die Wasser sind von dem Regen ausgetreten; von der Luft kann man nicht leben; von etwas satt, müde, krank werden; ein Gedicht von Goethe; i osobito u trpnom stanju: der Baum wurde vom Winde umgerissen itd.;

12. **seit** (od) izrazuje protezanje čina ili stanje kroz prošlo doba, koje ide sve do sadanjega ili drugoga naznačenoga vremena; n. p. seit vorgestern habe ich ihn nicht gesehen (t. j. von vorgestern an bis jetzt); seit jenem Tage, seit Ostern, seitdem ist er krank. Er war seit einem Jahre krank, als ich ihn besuchte; ich habe ihn seit mehren Tagen nicht gesehen;

13. **zu** (k, u, do, za, na) naznačuje razne odnošaje prostorne, vremene i nutrnje; napose pak

Digitized by Google

a) stanje na kojem mjestu, osobito uz vlastita imena gradova; n. p. er lebt zu Berlin; der Dom zu Köln itd.; izpred obćenitih imena samo u njekih običajnih spojitbah, kao: zu Hauſe ſein; zu Bette liegen; zu Lande, zu Waſſer, zu Wagen, zu Schiffe reiſen; zu den Füßen liegen itd.;

b) smjer put kojega predmeta koji se hoće dostići, obično samo pred imeni licâ; n. p. er geht nach der Stadt zu ſeinem Bruder; komm zu mir; ich will dich zu ihm führen; etwas zu ſich nehmen, ſtecken itd.; pred imeni stvarî samo u spoju sa protivnim von (n. p. von Haus zu Haus gehen) i u mnogih stalnih frazah, kao: zu Tiſche, zu Bette, zur Schule gehen; Waren zu Markte bringen, zu Felde ziehen itd.;

c) vrieme, u koje što biva; n. p. zu Anfang, zu Ende des Jahres; zur rechten Zeit; zu jeder Stunde, zu meiner Zeit; zu Mittag, zu Nacht eſſen; er kommt zu Oſtern;

d) stanje, položaj, kakvoću osobe — stvari — činjenja u prislovnih izrazih, kao: es iſt mir nicht zur Hand; mir iſt wohl zu Muthe; etwas zu deutſch ſagen; zu Fuß reiſen itd., osobito i brojne odnašaje, kao: ſie kamen zu Paaren (paarweiſe); die Fechtenden fielen zu Tauſenden; zum Theil, zur Hälfte; zum erſten, zum zweiten itd.;

e) zu rabi se mnogo u prenosnom smislu, naznačujuć prisvajanje, dostizanje česa, slaganje, razmjer, namjeru, uspieh itd.; n. p. ſich etwas zu Herzen nehmen; ſich zur Ruhe ſetzen; zu Gelde, zu Ehren, zu Schaden kommen; etwas zu Ende, zu Stande bringen; ſein Benehmen paßt nicht zu ſeinen Verhältniſſen; zu einer Sache ſchweigen, lachen; zu jemand ſprechen; einen zu etwas bewegen, nöthigen; Neigung, Luſt zu etwas haben; es geſchieht zu deinem Beſten; einem etwas zu Gefallen thun; zu nichts taugen; Tuch zu einem Kleide; Waſſer zum Trinken; er ſpielte ſeine Rolle zu allgemeiner Zufriedenheit; das Kind wird zum Manne; es gereicht ihm zur Ehre; einen zum Freunde haben itd.;

14. **ob** (već ostarjelo, osim u pjesničtvu) naznačuje ili položaj jedne stvari više druge (n. p. ob dem Altar hieng eine Mutter Gottes) ili pak uzročni odnošaj; n. p. entrüſtet ob (= über, wegen) dem neuen Regiment. — Nije dobro spojiti ob s genitivom, premda se tako nalazi kadšto i kod dobrih pisaca.

§ 185. Predlozi koji se slažu s akuzativom, jesu:

1. **durch** (kroz, po)

a) u prostornom smislu; n. p. ein Loch durch ein Brett bohren; die Kugel fuhr durch die Mauer; es gieng mir durchs Herz, durch Mark und Bein; ſein Ruhm erſcholl durch alle Länder;

b) u vremenom smislu: durch das ganze Jahr (i das ganze Jahr durch ili hindurch); ich war durch längere Zeit krank;

c) često znamenuje sredstvo, kojim se što dosiže, pa i osobu ili stvar, koja što uzrokuje, po kojoj se što sbiva; n. p. durch

Digitized by Google

Verdienste, durch Glück, durch Freunde und Gönner zu Ehren gelangen. Durch ihn habe ich meinen Zweck erreicht; durch ihn bin ich glücklich geworden; er ist durch seinen Feind (= von seinem Feinde) verdrängt worden.

2. **für** znači

a) za = na korist (za ljubav) čigovu; n. p. für jemand etwas thun; für jemand bitten; der Krieg mag für Hunderte nützlich sein, für Millionen ist er verderblich; das ist eine Warnung für mich; für deine Jahre weißt du viel; für jemand sorgen, fürchten; Gefühl für das Schöne, Sinn für Ehre haben;

b) za = namjesto, mješte; n. p. ich will für dich zahlen; ein Wort für das andere setzen; Ware für Geld geben; einen für etwas bestrafen itd.;

c) red; n. p. Tag für Tag; Mann für Mann;

d) osim toga u frazah: einen für etwas halten; ich nahm es für Scherz; fürlieb nehmen; fürwahr;

3. **gegen** i **wider** jesu suznačni predlozi, no različiti u tomu što wider (koji se nema pomiešati sa prislovom wieder) stoji jedino u neprijatnom smislu, dočim je gegen obširnije te naznačuje u obće smjer položaja, kretanja ili čuvstva prama čemu; n. p. Das Haus liegt gegen Norden; die beiden Heere kämpften gegen ili wider einander; freundlich, gütig, dankbar gegen jemand sein; gegen ili wider jemand feindlich gesinnt sein, streiten; — gegen znači osim toga

a) uz brojeve: po prilici, do, pod; n. p. es waren gegen (= nahe an) 100 Personen versammelt; er ist gegen 30 Jahre alt; sie ist gegen 5 Uhr abgereist; gegen Ende des Jahres komme ich wieder itd.;

b) u prispodabljanju: prama; n. p. Was bist du gegen ihn? Was ist Reichthum gegen Weisheit und Tugend (= in Vergleich mit Weisheit itd.)?

c) u izmjenah: za = namjesto; n. p. eine Ware gegen Geld, gegen bare Bezahlung geben; Tilly vertauschte den baierischen Dienst gegen den österreichischen.

Opazka. Skraćeni oblik gen je poetički, osvem u frazi: gen Himmel.

4. **ohne** znači: bez (brez); n. p. ohne Geld, ohne Sorgen, ohnedies. — Kadkad se može prevesti i sa: osim, izključiv; n. p. Die Kirche ist eingestürzt ohne den Thurm; unser sind fünfzehn ohne die Kinder;

sonder (mješte ohne) jest ostarjelo i poetičko: sonder alle Scheu, sondergleichen (vazda bez spolnika);

5. **um** znači

a) u mjestnom smislu: okolo; n. p. um die Stadt gehen; die Gäste saßen um den Tisch. Rings um mich war alles still.

Opazka. Padežu odvisnomu od um često se dodava još prislov her; n. p. sie stellten sich, standen alle um mich her. Mješte ovoga her rabi se u domaćem govoru, akoprem ne posve dobro, pleonastično herum; n. p. um die Stadt herumgehen, um den Tisch herumsitzen.

Digitized by Google

b) u vremenom smislu um opredieljuje po prilici u njekih spojitbah, kao: Der Dampfer kommt um Mittag; es war um Mitternacht, als itd. (ali ne um Morgen, um Abend); es geſchah um dieſelbe Zeit, um Oſtern, um Pfingſten. Kad se pak govori o dnevnih urah, onda opredieljuje tačno: Die Sonne geht jetzt um 5 Uhr auf;

Abstraktnije porabe od um jesu:

c) pojam gubitka u frazah: um etwas kommen, einen um etwas bringen; er hat mich um mein Geld betrogen; er wurde um 10 Thaler geſtraft;

d) izmjena, zastupanje; n. p. ſie ſangen einer um den andern; das Fieber kommt einen Tag um den andern — osim toga povrnuće nagrade, ciena, n. p. Aug um Auge, Leben um Leben tauſchen; 100 Thaler um etwas geben; um Lohn arbeiten, um vieles Geld würde ich das nicht thun; alles iſt euch feil um Geld;

e) odnošaj na podmet ćućenja i željenja; n. p. ſich um etwas kümmern, um etwas beſorgt ſein, trauern um (srodno über) etwas; der Schmerz um etwas itd. — Osim toga: um etwas bitten, fragen; um Hilfe rufen; um etwas werben, buhlen, ſtreiten itd. — Iz te porabe izvire značenje: glede, što se tiče, o; n. p. Wie ſteht es um ihn? Es iſt eine ſchöne Sache um die Freiheit. Es handelt ſich um etwas Wichtiges. Es iſt um ihn gethan ili geſchehen. Es ſei darum. Habe ich das um dich verdient?

f) opredieljivanje veličine, broja, stupnja, osobito sa komparativi i sa prislovom zu; n. p. er kam um zwei Tage zu ſpät. Ich ſehe um einen Freund mich reicher; dieſes Zimmer iſt um die Hälfte kleiner als jenes. Er hat ſich um 20 Thaler verrechnet, geirrt. Odatle i prislovni način um ſo, um ſo viel izpred komparativa: Der Menſch iſt um ſo glücklicher, je zufriedener er iſt;

g) uzrok u sastavinah warum, darum, um — willen, i svrha, ali samo u spoju sa zu i infinitivom: wir eſſen, um zu leben.

6. **bis** predpostavlja se obično drugim predlozim (bis an, bis auf, bis in, bis nach, bis zu, bis über itd.); n. p. er begleitete mich bis auf die Anhöhe, bis zu Hauſe, bis an das Thor. Er blieb bis zum Abend, ſchlief bis an den Mittag. Sie ſpielten bis nach Mitternacht, bis gegen Morgen itd.

Izpred mjestnih imena i prislova, i takodjer izpred brojnika i substantivnih ili adverbijalnih izraza za vrieme bis stoji i bez predloga te se onda smatra pravim predlogom; n. p. von Frankfurt bis Paris; bis hieher, bis dorthin; er ſchlief bis ſechs Uhr; bis Weihnachten, bis Neujahr; bis dieſen Augenblick (= bis zu dieſem Augenblicke), bis dieſen Tag, bis heute itd.

§186. Predlozi koji zahtievaju sad dativ sad akuzativ:

Evo ih: in, an, auf, vor, hinter, neben, zwiſchen, unter, über, außer. Ovi predlozi imaju u obće dativ na pitanje gdje? (lat. ubi), kada glagol na koji se odnose, znamenuje mirovanje, a akuzativ

Digitized by Google

na pitanje kamo? (lat. quo), kad im glagol znamenuje kretanje put kojega cilja.

I sa glagoli kretanja ti predlozi stoje s dativom, ako predmet na koji se odnose, nije cilj, put kojega bi kretanje upravljeno bilo, nego samo mjesto, gdje se ovo kretanje sgadja. Ima dakle razlike medju: der Wurm kroch unter dem Tiſche (herum) i unter den Tiſch, medju er gieng, fuhr, ritt hinter der Mauer (weg ili umher) i hinter die Mauer (hin). Isto tako: ich ſchreibe an der Tafel, auf dem Tiſche i ich ſchreibe an die Tafel, auf den Tiſch. Man brachte das Korn auf den Wagen i man brachte es auf dem Wagen (nach der Stadt). Das Dach ſtürzte über ihm (nad njim) zuſammen i das Dach ſtürzte über ihn zuſammen (na njega) itd.

Opazka. Sa glagoli ſetzen, ſich ſetzen, legen, ſtellen, fallen, binden, bauen, pflanzen i sličnimi predlog stoji obično s akuzativom, ali može stati i dativ, naročito kad se koji prislov, kao nieder, feſt itd. ili upravo ili samo u misli pridoda; n. p. ein Pferd an einen Pfahl binden, ali es an einem Pfahle feſtbinden. Er ſetzte, legte ſich neben mich (hin) ili neben mir nieder. Der Ball fiel neben mich ili neben mir nieder. Wir ſetzten uns in das Gras — in dem Graſe nieder. Ein Haus auf den Sand (wohin?) — auf dem Sande (wo?) bauen. Mannſchaft unter ſeine Fahnen ili unter ſeinen Fahnen verſammeln. Er ſtellte ſich vor mich (hin) — er ſtellte ſich vor mir auf. Er verſteckte ſich hinter der Mauer (gdje jur bijaše); er verſteckte ſich hinter die Mauer (cilj kamo pobježe). Er ſetzte ſich zwiſchen mich und meinen Bruder — zwiſchen mir und meinem Bruder nieder.

I u prenesenom smislu pitanja gdje i kamo mogu često služiti za pravilo, osobito sa hinter i neben. Tako se govori: Ich denke, ſchreibe an dich (smjer). Ein Gedicht an den Mond. Ich ſetze mein Vertrauen auf ili in dich. Nasuprot: Ich arbeite an einem Werke. Die Sache beruht auf mir, beſteht in der Einbildung. Ich bin in großen Sorgen. Er reist unter einem fremden Namen, itd.

Za slučaje, gdje se ova pitanja ne mogu rabiti, valja pravilo, da auf i über stoje s akuzativom, a in, an, vor, unter i zwiſchen s dativom.

in 1. s dativom *a)* u mjestnom smislu: Er iſt, arbeitet in dem Hauſe. Ich gehe in der Stube, in dem Garten auf und ab; u prenesenom smislu: Was haſt du im Sinne? Sich etwas im Geiſte, in Gedanken vorſtellen. Im Trüben fiſchen. Einem im Wege ſein ili ſtehen; *b)* u vremenom smislu: es geſchah im Sommer, in der Nacht. Ich bin im Jänner geboren. Ich werde Sie in kurzem beſuchen. In wenig Tagen kann die Nachricht da ſein; *c)* stanje u kojem se što nalazi: in Noth, in Gefahr ſich befinden. Im Beſitz einer Sache ſein. In den letzten Zügen liegen. Jemand in Ehren halten. Er war im Zorn. Ich war in geſpannter Erwartung, in Angſt itd.; *d)* način činjenja: etwas im Ernſt, im Scherz ſagen; einen Streit in Güte beilegen; in eines andern Namen handeln; im Grunde; im ganzen; im höchſten Grade; — 2. s akuzativom *a)* u prostornom smislu: ich gehe in den Garten; ſich in den Finger ſchneiden; die Thränen traten ihr in die Augen; die Donau ergießt ſich ins Schwarze Meer; u prenosnom smislu: etwas ins Auge faſſen; es ſticht,

Digitized by Google

fällt ihm in die Augen; einem ins Wort, in die Rede fallen, ins Gedränge kommen; er drang in mich (mit Bitten); schicke dich in andere Leute itd.; *b)* u vremenom smislu: er geht ins zehnte Jahr; in den Tag hinein leben; u tom smislu dodava često bis; n. p. bis in die Nacht spielen; bis in den Tod treu bleiben; er ist mir in den Tod zuwider; *c)* prelaz u koje stanje: in Armut, Verlegenheit, Gefahr gerathen; einen in Erstaunen setzen, in Wuth bringen; in die Flucht schlagen; sich in eines andern Lage versetzen; einen bei jemand in die Lehre, in die Kost geben, einen in Schutz nehmen; *d)* koji put znamenuje i vanjski oblik: die Haare in einen Zopf flechten, ein Buch in drei Bände binden itd. — Glagoli složeni sa ein primaju uza se takodjer in s akuzativom, osvem eintreffen, što se slaže s dativom.

an naznačuje u obće vanjsku površnu svezu ili tiesnu blizinu sa neposrednim dotikom, osobito jedne strane predmeta; napose pak stoji an 1. s dativom *a)* u mjestnom smislu; n. p. das Bild hängt an der Wand; das Haus steht an dem Wasser; Frankfurt an der Oder; der Baum steht an der Straße; an der Grenze, am Ufer itd.; an jemandes Stelle sein; am Hofe leben; es liegt mir am Herzen; an einer Sache Anstoß nehmen; er hat einen Fehler an sich itd.; *b)* u vremenom smislu, osobito sa riečmi Tag, Morgen i Abend: es geschah an einem Sonntage; er starb an diesem Morgen; er arbeitet nur am Tage (= bei Tage, während des Tags, den Tag über); wie hoch ist es an der Zeit?; *c)* u duševnom smislu: Freude, Gefallen, Vergnügen an etwas haben, finden; an einer Sache theilnehmen; an einer Person oder Sache etwas bemerken; etwas an einem bewundern; an einer Sache zweifeln; er erkannte mich an der Stimme; an einer Krankheit leiden, sterben; daran Mangel oder Genüge (genug) haben; sich an einem rächen; arm, reich an etwas; überlegen an etwas itd. — 2. s akuzativom: *a)* u mjestnom smislu: Hänge das Kleid an den Nagel. Er setzte sich an meine Seite. Er baut sein Haus an das meinige. An die Thür schlagen, klopfen. An eine Blume riechen; u prenosnom smislu: an die Arbeit gehen, Hand ans Werk legen, sich an einen hängen, an den Bettelstab kommen itd.; *b)* u vremenom smislu samo sa bis; n. p. sie tanzten bis an den Morgen. Der Mensch hat bis an seinen Tod etwas zu wünschen; *c)* u abstraktnoj porabi: sich an einen wenden; eine Bitte, Frage an jemand richten; an jemand schreiben; sich an etwas erinnern, gewöhnen; an etwas glauben, denken itd.

auf pokazuje da je gornja strana onoga što znači njegov padež, mjesto na kojemu što biva ili koje se primicanjem zauzima; napose pak stoji auf 1. s dativom *a)* u mjestnom smislu: Ich sitze auf dem Stuhle, auf der Bank; er stand auf dem Berge, auf dem Thurme; auf dem Wasser fahren; eine Last

Digitized by Google

auf dem Rücken, auf den Schultern tragen; auf der Geige, auf dem Clavier spielen; u prenosnom smislu: etwas auf dem Herzen haben; einen auf den Händen tragen; auf gutem Fuße stehen itd; er lebt auf dem Lande, arbeitet auf dem Felde; auf der Straße, auf der Börse sein. Auf der rechten Seite; auf beiden Augen blind. Auf seinem Kopfe bestehen. Auf der Hochzeit, auf der Flucht, auf dem Balle. Einen auf der That ertappen. Auf dem Sprunge stehen. Auf seiner Hut sein. — 2. s akuzativom *a)* u mjestnom smislu: ich setzte mich auf einen Stuhl, stieg auf den Berg; einen auf die Finger klopfen, auf den Kopf schlagen; sich auf seine Füße stellen; eine Mühe auf sich nehmen; Einfluss auf jemand haben. Er fährt, zieht aufs Land; wir giengen auf den Markt, auf die Jagd, auf den Ball; auf den Walfischfang, auf Abenteuer ausgehen. Einen auf die Probe stellen; *b)* u duševnom smislu: auf einen zürnen, neidisch sein; auf einen vertrauen, auf etwas achten; auf etwas dringen, auf etwas sinnen itd.; *c)* o mjeri ili vremenu: ein Glas bis auf die Hälfte anfüllen; sie näherten sich bis auf 20 Schritt. Er weiß auf ein Haar. Aufs Wiedersehen. Einen auf ewig verlieren; einem etwas auf 14 Tage leihen; ich bin auf morgen vorgeladen; *d)* o redu kojim se stvari sliede: auf Regen folgt Sonnenschein. Schlag auf Schlag. Das ist die Antwort auf deine Frage. Ich erkannte ihn auf den ersten Blick. Auf deinen Befehl, Wink; sich auf etwas vorbereiten, beziehen; *e)* o načinu: auf diese Weise; auf das eifrigste betreiben itd.

vor 1. s dativom *a)* u mjestnom smislu: vor dem Richter erscheinen. Vor der Thüre sein = nahe bevorstehen; *b)* u vremenom smislu: vor Sonnenaufgang, vor zehn Jahren, vordem; *c)* o duševnoj prednosti: vor allem; er hat Vorzüge vor seinem Bruder; *d)* vor einem fliehen, sich hüten, sich fürchten; vor Scham erröthen, vor Zorn außer sich sein; er konnte vor Freuden kaum mehr reden; — 2. s akuzativom ima samo mjestno znamenovanje: er trat vor den Richter; wir ziehen vors Thor. Sie stellte sich vor den Spiegel. Einen vor den Kopf stoßen, itd.

hinter 1. s dativom: za (s instrumentalom); n. p. Wer steht hinter mir? ko stoji za mnom (iza mene)? Der Hof ist hinter dem Hause. Vier Wochen hinter einander; — 2. s akuzativom na pitanje kamo? n. p. Hinter die Sünde stellte Gott die Reue; die Katze legte sich hinter den Ofen; einen hinters Licht führen = ihn hintergehen.

neben uz, pokraj, pored; s dativom na pitanje gdje? n. p. Er sitzt, liegt, steht, wohnt neben mir. Das Haus neben dem Thore. Er gieng, lief neben mir her. Neben der Wahrheit vorbeigehen. Er hat verschiedene Einkünfte neben seinem Gehalte; — s akuzativom na pitanje kamo? n. p. Er stellte, legte sich, trat

Digitized by Google

neben mich. Ich setzte mich neben ihn (ili neben ihm nieder). Man will den Sohn neben den Vater begraben.

zwischen medju, izmedju dvie osobe ili stvari (različito od unter što se obično rabi za više od dva predmeta); 1. s dativom: Sie saß zwischen mir und ihrem Bruder. Ein Jüngling zwischen 16 und 17 Jahren. Es entstand ein Streit zwischen ihnen (kad su dva), unter ihnen (kad ih je više); — 2. s akuzativom: er trat zwischen die beiden Freunde. Etwas zwischen zwei Finger fassen.

unter ima dva poglavita značenja: 1) pod, 2) medju.

U značenju „pod" 1. s dativom *a)* u mjestnom smislu: Der Hund liegt unter dem Tische. Wir saßen unter dem Baume. Etwas unter der Bank (izpod klupe) hervorziehen; *b)* podrednost, odvisnost: Du stehst weit unter ihm. Kinder unter zehn Jahren. Unter acht Tagen werde ich nicht fertig; *c)* istodobnost (srod. während): er plaudert unter der Predigt. Unter dem Essen erzählte er mir seine Abenteuer. Unter beständigem Regen langten wir dort an. Unter (t. j. während) der Zeit = indessen, inzwischen; *d)* razne okolnosti, kao: sie entfernte sich unter vielen Thränen. Er versprach es mir unter den stärksten Betheuerungen. Unter diesen Umständen kann ich nicht helfen. Der Kranke verschied unter heftigen Schmerzen. Unter dem Vorwande; — 2. s akuzativom: Der Hund legte sich unter die Bank. Wir setzten uns unter den Baum. Er tauchte unter das Wasser. Ich begebe mich unter den Schutz der Gesetze; einen unter Polizeiaufsicht stellen itd.

U značenju „medju" unter stoji sad sa dativom a sad s akuzativom; n. p. Er war mitten unter ihnen. Ich saß unter den Zuschauern. Es liegt bei ihm alles unter (ili durch) einander. Unter andern ili unter anderm. Das Buch ist unter Brüdern zehn Thaler wert. — Er trat mitten unter sie. Unter die Soldaten gehen. Wasser unter den Wein mischen. Ich rechne ihn unter meine Freunde. Er gehört unter die wenigen Rechtschaffenen. Der Wohlthätige theilt Geld unter die Armen. Etwas unter die Leute bringen.

über (nad, vrhu, preko) pokazuje da je predmet stojeći iznad drugoga ujedno odieljen od toga medjutkom, što ne valja za auf. Samo kad pristupi pojam prostiranja, über ne izključuje vanjskog dotika. Napose pak stoji 1. s dativom *a)* u mjestnom smislu; n. p. Das Gemälde hängt über der Thür. Er wohnt über mir; u prenosnom smislu: er liegt immer über den Büchern. Fleißig über der Arbeit sein. Ich war eben über dem Schreiben, als er kam. Er wohnt über (jenseits) der Elbe. Er ist schon über der Grenze; — *b)* kadkad znamenuje istodobnost: Man sprach über der Mahlzeit, über Tische davon. Über dem Lesen, über der Arbeit einschlafen. Über dem langen Suchen ermüden. Über der Beschreibung da vergeß' ich den ganzen Krieg. Ich erwachte über dem Lärme (während des

Digitized by Google

Lärms). Ich erwachte über den Lärm (in Folge ili wegen desselben). — 2. s akuzativom *a)* u mjestnom smislu: Hänge das Gemälde über die Thür. Dieser Berg ragt über alle andern. Sich über andere erheben; über den Fluss schwimmen. Sie bekam eine Ohnmacht über die andere; ich habe ihn einmal über das andere gewarnt. Zufriedenheit geht über Reichthum, über alles. Einen Teppich über den Fußboden breiten; der Fluss ergoss sich über das Feld; die Kämpfenden fielen über einander her; *b)* kroz; n. p. er reist über Karlstadt nach Fiume; *c)* preko česa u mjeri i vremenu: die Predigt währte über eine Stunde; das geht über mein Vermögen; über alle Beschreibung schön; *d)* u vremenom smislu: über Nacht; den Tag über; heute über acht Tage werde ich bezahlen; übers Jahr; *e)* vlast, n. p. über einen herrschen ili Herr sein, siegen, die Aufsicht führen; *f)* o čemu n. p. misliti, prepirati se, govoriti: über etwas nachdenken, streiten, reden; i takodjer: sich über etwas wundern — ärgern — beklagen itd.

außer (izvan, osim) razlikuje se od aus time što naznačuje stanje na pitanje gdje? dočim aus pokazuje kretanje iz nutrine kojega predmeta na pitanje odkud? Po tom se govori: außer dem Hause sein, ali ne: jemand außer das Haus jagen, nego aus dem Hause ili zum Hause hinaus; außer der Stadt wohnen ali ne außer die Stadt ziehen, nego aus der Stadt ili vor die Stadt ziehen. Samo malo kad außer pokazuje i smjer te hoće akuzativ.

1. Obično se slaže außer sa dativom; n. p. er arbeitet außer dem Hause. Der Kranke befindet sich schon außer dem Bette. Es geschah außer der Schule. Ich war außer Athem, außer mir. Etwas außer der Zeit thun. Der Kranke ist außer aller Gefahr. Er ist außer Stande sich selbst zu helfen. Sie war ganz außer Fassung. Ich bin außer Sorgen. Die Sache ist außer Zweifel. Etwas außeracht lassen itd.; — u abstraktnom smislu: alle waren zugegen außer dir. Außer zwei Punkten habe ich alle seine Bedingungen bewilligt. Außer seinem Lohne hat er alles erhalten, was er zu fordern hatte, itd.

2. S akuzativom stoji außer samo u prenesenom smislu; n. p. einen außer Stand setzen; außer Fassung gerathen; er brachte mich außer alle Fassung; einen außer Thätigkeit setzen; eine Sache außer allen Zweifel stellen (setzen). Das chinesische Volk ist vom Schicksal außer den Zusammenhang der Nationen gesetzt. Ipak se govori obično: Ich kam ili gerieth ganz außer mir (mješte mich što se manje rabi).

Neka se pamti fraza: außer Landes sein, wohnen.

Naznačujuć iznimku außer stoji i prislovno bez padeža; n. p. Ich fand niemand außer einen Unbekannten. Es war kein Bekannter in der Gesellschaft außer dein Bruder.

Digitized by Google

Poglavje IX. O veznicih.

§ 187. Veznici proizlaze ponajviše od prislovâ, pa njeki od njih jošte su ujedno prislovi (da, denn, doch, ſo itd.); drugi pak dolaze od zaimenâ (daſs, weder) ili od verbalnih i nominalnih osnova (weil, auch, endlich, ferner).

§ 188. Obzirom na sintaktičnu njihovu krepost veznici su stranom uzporedni t. j. vežu izreke medju sobom tako da jedna zadržava istu vriednost prama drugoj, a stranom podredni t. j. izreka od njih započeta postaje odvisna od koje druge.

§ 189. Obzirom na znamenovanje veznici jesu

1) spojni: und, auch, ſowohl — als (auch), nicht nur (bloß, allein) — ſondern auch, zudem, außerdem, überdies, desgleichen, weder — noch, theils — theils, einerſeits — andrerſeits, bald — bald;
2) razstavni: entweder — oder;
3) protivni: aber, allein, doch, jedoch, dennoch, gleichwohl, vielmehr, ſondern, hingegen, dagegen, indeſſen.

Ove tri vrste vežu samo uzporedne izreke; veznici paka koji sliede, jesu stranom uzporedni a stranom podredni

uzporedni veznici

4) vremeni: damals, dann, indeſſen, unterdeſſen, vorher, zuvor, darauf, hernach, ſeitdem
5) prispodobni: ſo, alſo, ebenſo
6) razmjerni: deſto, um ſo
7) stežući: inſofern, inſoweit
8) dosljedni: alſo, folglich, mithin, ſonach, demnach, daher, darum = deswegen = deshalb
9) uzročni: denn, nämlich
10) namjerni: dazu, darum, deswegen, deshalb
11) pogodbeni: denn wan ako, ſonſt
12) dopustni: zwar, wohl, freilich, allerdings

podredni veznici

1) vremeni: als, da, wie, wenn, während, indem, indeſſen, bis, nachdem, ſeitdem ili ſeit, ehe ili bevor, ſo lange (als), ſobald (als)
2) prispodobni: wie, ſowie, als
3) razmjerni: je — je, je — deſto (um ſo), jenachdem
4) stežući: inwiefern, ſofern, inſofern, inſoweit
5) dosljedni: ſo daſs, weshalb ili weswegen, i daher
6) uzročni: weil, da, nun, indem
7) namjerni: damit, (auf) daſs, um zu
8) pogodbeni: wenn, falls, wofern, wo nicht, wenn anders, außer wenn
9) dopustni: ob, ob auch, wenn auch, obgleich, obſchon, obwohl, wiewohl, wenn gleich, wenn ſchon, ungeachtet

Sliedeći vežu samo podredjene izreke

10) veznici načina: indem, ſo daſs, als ob, als wenn, wie wenn
11) veznici predmetni: daſs i ob.

Digitized by Google

§190. Opazke o mjestu koje veznici zauzimaju u izreci i o uplivu njihovu na poredak rieči.

1. Podredni veznici stoje vazda na čelu svoje izreke i šalju glagol na kraj iste.

2. Uzporedni veznici diele se u tom obziru na sliedeće razrede:

a) veznici und, oder, allein, ſondern i denn stoje vazda na čelu svoje izreke i ostaju bez upliva na poredanje rieči;

b) aber i nämlich mogu stati i na početku svoje izreke i usred iste, a ne uzrokuju nikakvog premješťaja u poredku rieči; n. p. Mein Bruder hat noch eine andere Verhinderung: nämlich ſein Muſiklehrer wird heute kommen ili ſein Muſiklehrer wird nämlich heute kommen. Er kennt dich nicht, aber ich kenne dich ili ich aber kenne dich.

c) Svi ostali uzporedni veznici imaju se smatrati kao veznički prislovi te se postupa š njimi, što se tiče mjesta koje zauzimaju, kao što i s drugimi prislovi. Stoje dakle ili medju ostalimi članovi izreke na mjestu koje ide prislovu (v. § 230, 3. 6.; n. p. er hat es doch gethan, obwohl es verboten war), ili ti počimlju izreku te uzrokuju onu inversiju što ju čini svaki drugi prislov ili kojekakva rieč (izvan subjekta), koja bi stala izreci na čelu. (V. § 232, a.)

Opazka 1. Iza doch, jedoch, alſo i indeſſen jest u porabi i upravna konstrukcija i premješťaj (inversija). — jedoch, alſo, indeſſen stoje rado poslie subjekta.

Opazka 2. I drugi veznici (osobito ſowohl — als auch, nicht nur — ſondern auch, entweder — oder, weder — noch, theils — theils; namentlich, ingleichen, hingegen) mogu stati na čelu izreke a ne uzrokovati inversije, kad se odnose ne na glagol izreke, nego samo na subjekt; n. p. Nicht nur die Freunde wünſchen es, ſondern auch die Pflicht gebietet es.

§191. Opazke o značenju i porabi njekih veznika.

1. aber može uviek stati mješte allein, ali ne allein uviek mješte aber; jer allein naznačuje stežuću protimbu, aber nasuprot uvadja često samo što drugo, koje ne treba da bude prvomu protivno. Osim toga stoji allein uviek na čelu izreke, dočim se aber može staviti i poslie druge koje rieči; n. p. Ich hoffte es; allein ich fand mich getäuſcht, ili: aber ich fand mich getäuſcht (ili ich fand mich aber getäuſcht). Abel war ein Hirt, Kain aber ein Acker(s)mann.

2. doch, jedoch, dennoch, deſſenungeachtet, indeſſen, gleichwohl mogu kao pravi veznici uzporediti glavnu izreku sa drugom glavnom izrekom, ili ti (ako se izuzmu jedoch i indeſſen) kao prislovi stati u glavnoj izreci, koja bi se našla iza svoje uzgredne; n. p. das Wetter iſt zwar einladend, indeſſen (doch) mir fehlt die Luſt. Wiewohl (obwohl, obſchon, obgleich) ich weiß, daſs du es gut mit mir meinſt, ſo kann ich dir doch nicht folgen. Ich habe dich ſo oft gebeten; dennoch (deſſenungeachtet) haſt du niemals meinen Wunſch erfüllen wollen. Obſchon ich ſo oft gebeten, ſo haſt du dennoch meinen Wunſch niemals erfüllen wollen.

Digitized by Google

Dennoch (od denn noch = dann noch, selbst dann) znači isto što nichtsdestoweniger i dessenungeachtet, i može mal ne uviek biti zamjenjeno od doch, ali ne obratno; n. p. Du hast es gehört und fragst dennoch. Neka se sravni: Er hat mich betrogen, und doch bin ich sein Freund (premda sam njegov prijatelj) i er hat mich betrogen, und dennoch bin ich sein Freund (i sa svim tim sam mu prijatelj).

doch rabi se jošte a) kao stežuće i pogodbeno; n. p. Ich will es dir sagen, doch mußt du mir versprechen reinen Mund zu halten; b) kao dosljedično, ali samo da se naznači tajan posliedak; n. p. Auf diese Art weiß man doch, woran man ist. — Osim toga služi doch kao prislov da se njim ojači potvrda ili nijek, molba, tužba, (n. p. Ja doch! Nein doch! Laß mich doch in Ruhe! So höre doch! O daß ich doch einmal dich wieder sähe!) i da se potvrdi pitanje izraženo niječnim načinom; n. p. Sie sind gestern nicht im Concert gewesen? — Doch, ich war dort.

jedoch je nešto blaže od doch protivnoga i stežućega. Neka se sravni n. p. Er wollte mich besuchen; er kam jedoch nicht. Er wollte mich besuchen und doch (ili dennoch) kam er nicht. Ich liebe ihn sehr; jedoch (indessen) ich kann ihm nicht helfen ili ich kann ihm jedoch nicht helfen. — Jedoch neće da ima pred sobom uzgredne izreke; dakle ne: So sehr (obgleich) ich ihn liebe, so kann ich ihm jedoch nicht helfen (tu ne može stati nego samo doch ili dennoch), no ima često uzgrednu izreku odmah iza sebe, pa se i umeće u ovu istu; n. p. Ich hülfe gern; jedoch, so sehr ich ihn liebe, ich kann nicht helfen, ili: Ich hülfe gern. So sehr ich ihn jedoch (ne doch) liebe, ich kann nicht helfen. Isto tako: Wir warteten lange auf dich; weil du jedoch nicht kamst, so fiengen wir an.

gleichwohl ima značenje protivno i stežuće i približuje se ponajviše vezniku dennoch.

3. als (wie), da, indem, indessen ili indes, während, nun jesu svi temporalni veznici, koji naznačuju istodobnost dvaju čina ili stanja. Evo im razlike:

als ne pokazuje drugo nego čisti pojam istodobnosti i odnosi se ponajviše na prošlost; n. p. Als ich vor der Thüre stand (in derselben Zeit), gieng dein Bruder vorbei. Za sadašnje vrieme upotrebljava se isto tako često wie; n. p. Wie er mich sieht, stürzt er auf mich zu. Kad se paka pojmu istodobnosti pridruži pojam uzroka, onda se stavi da; n. p. Da ich ihn sah, erinnerte ich mich seines Versprechens.

indem ima više modalni nego kausalni harakter, te se ponajviše rabi da uvede uzgredne čine ili pobližnje okolnosti; n. p. Ich muß Sie noch um etwas Geld bitten, indem ich mit dem empfangenen nicht reiche. — Da er zu mir kam, erinnerte ich mich, indem er vom Gelde sprach, auch meiner Schuld an ihn.

indessen ili indes (uzporedno i podredno) razlikuje se od indem time što je čisto temporalno i bolje od njega iztakne pojam

Digitized by Google

trajnosti; n. p. Sie ſprachen mit einander; indeſſen (unterdeſſen) gieng ich auf und ab. Indes (während) mancher Arme in Thränen ſchwimmt, ſchwelgt der Reiche im Überfluſs. — Uzporedno indeſſen služi i kao protivni veznik, kad se hoće da ublaži i omedjaši prije rečeno; n. p. Ihr Verluſt iſt ſehr groß; indeſſen iſt er nicht unerſetzlich.

während, kao podredni veznik, vazda znači trajnost.

nun pokazuje upravo što se sada sbiva, no služi i sad kao protivni i dosljedni uzporedni, a sad kao uzročni podredni veznik; n. p. Wir wohnten lange bei einander. Nun begab es ſich ili Es begab ſich aber. Ich habe ihn immer geliebt; nun (da) ich aber ſehe, daſs er meine Liebe miſsbraucht, hat ſie ein Ende.

4. bevor i ehe znače obadva „prije nego“, ali tom razlikom da u ehe stoji zajedno i taj pojam, da se što ne samo prije no i radje čini; n. p. Bevor ich die Stadt verließ, nahm ich Abſchied von allen Freunden. Ehe ich mir das gefallen laſſe, will ich lieber auf jeden etwaigen Vortheil verzichten.

5. ſo (pokazno) stoji prem često na početku glavnih izreka zapostavljenih svojiem uzgredniem, pa je tim potrebitije čim je dulja predstojeća uzgredna izreka. To biva osobito, kad uzgredna izreka počne sa wenn, da (kausalnim), obgleich — obſchon — obwohl itd. V. primjere u praktičnom odjelu br. XLVII, 3) (nastavak).

6. ſo (odnosno) stoji mješte wie a) u prispodabljanju; n. p. So gelehrt er iſt, ſo anmaßend iſt er auch; b) u dopustnom i stežućem smislu; n. p. So gern ich Ihnen helfen wollte, ſo unmöglich iſt es mir. So weit ich ihn kenne, iſt er ein guter Mann.

7. inſofern ili ſofern (pokazno i odnosno), inwiefern, inwieweit pokazuju stežući uvjet; n. p. Die Laſter haben nur inſofern Gewalt über den Menſchen, als er ſich unter den Adel ſeines Weſens erniedrigt ili Nur inſofern (ili inwiefern) der Menſch ſich unter den Adel ſeines Weſens erniedrigt, haben die Laſter Gewalt über ihn.

8. je — je, je — deſto, je — um ſo stoji vazda odmah izpred komparativa; n. p. Der Unterricht wird mir je länger je lieber. Je größer unſere Freuden ſind, deſto mehr empfinden wir ihre Vergänglichkeit. Ein Kunſtwerk iſt um ſo ſchöner, je vollkommener es iſt. — um ſo i deſto stoje i sami pred komparativi; n. p. das iſt mir deſto ili um ſo lieber. Mješte um stoji kadšto i um ſo viel; n. p. Er iſt arm; um ſo viel mehr hat er Urſache ſich einzuſchränken.

9. daher služi ne samo kao pokazni, nego i kao relativni veznik; n. p. Es gefiel mir in der Geſellſchaft nicht, daher (= weshalb) ich alsbald nach Hauſe gieng.

10. denn (po izvoru isto što dann) nije samo uzročno, nego i a) prispodobno, ali je tako sada malo kad u porabi; n. p. Er war größer als Staatsmann denn als Held. Wer iſt mächtiger denn Gott? — b) pogodbeno u niječnom smislu; n. p. Ich laſſe dich nicht, du ſegneſt mich denn. Er war in der Geſellſchaft; ich müſste denn einen andern mit ihm verwechſelt haben. U tom smislu denn vriedi: ausgenommen den Fall, daſs.

Digitized by Google

Opazka. Denn stavlja se prem često da objači pitanja (i uzklike), pa i poslie so; n. p. Was willst du denn? Wo hast du denn deinen Verstand? So bleibt es denn dabei. So hab' ich denn nicht recht gesehen.

11. wenn, po izvoru isto što wann, razlikuje se u sadašnjem govoru oštro od njega. Wann je prislov, a ne veznik, pa samo u neupravnih pitanjih čini službu podrednog veznika; n. p. Sage mir, wann du kommen willst. — wenn pak stoji, kao pravi podredni veznik, a) u temporalnom značenju, gdje se od als tim razlikuje što ne pokazuje epohu opredieljenu, izvjestnu, nego samo umišljenu; n. p. Wenn die Sonne untergeht, pflegt es kühl zu werden, različito od: als die Sonne unterging, wurde es kühl. Sonst, wenn der Vater auszog, —; da war ein Freuen, wenn er wieder kam; — b) u pogodbenom smislu: Wenn du kommen willst, so sage es mir; c) u dopustnom smislu, sdruženo sa auch, schon, gleich, i sa so — doch u sliedećoj glavnoj izreci; n. p. wenn er auch den Streit nicht angefangen hat, so hat er ihn doch unterhalten; d) u spoju sa als kao modalni veznik; n. p. Er stellte sich, als wenn (als ob) er nichts davon wüsste.

Srodno sa pogodbenim wenn jeste falls t. j. im Falle dass (n. p. falls er sterben sollte, so itd.), pa kadkad i wo, osobito u frazah: wo nicht = wenn nicht, wo möglich = wenn möglich. — wofern, tvoreno iz pogodbenog wo, pokazuje odlučan uvjet; n. p. Ich will dir das Buch leihen, wofern du mir versprichst es zu schonen.

12. ob stoji u onih uzgrednih izrekah, koje izrazuju pitanje ili dvojbu. Kadkad vriedi isto što „budi da" n. p. Du musst es thun, ob du nun magst ili nicht.

13. Oblici obgleich, obwohl, obschon, obzwar jesu u obće istoznačni sa wenn gleich, wenn schon, wenn auch = ob auch. — obgleich prima često zaime ili drugu koju riečcu medju svoje dielove; n. p. Ob ich gleich gesagt habe. Ako stoji prije izreka s ovimi česticami, onda sliedi obično glavna sa so — doch ili dennoch; n. p. Obgleich der Lehrer im ganzen zufrieden war, so war doch manches einzelne zu tadeln. Obwohl keiner mich davon benachrichtigt hat, so weiß ich es dennoch.

Dosta često dopustne izreke, isto kao pogodbene, primaju oblik upitnieh. U tom slučaju ne ostaje drugo nego auch ili gleich bez wenn ili ob; n. p. Weiß er auch viel, so weiß er doch nicht alles. Ist er gleich vornehmer, so ist er doch nicht glücklicher als ich.

Mješte obgleich, obwohl govori se i wiewohl i ungeachtet.

U neodvisnoj glavnoj izreci taj isti pojam dopuštanja izrazuje se sa zwar ili wohl (i allerdings), pa sliedi protivna takodjer glavna izreka sa aber ili doch; n. p. Zwar ist er noch jung; aber er hat auch noch viel zu lernen. Die Geschichte, die du erzählst, ist wohl wahr; aber du thust doch wohl sie zu verschweigen.

Digitized by Google

Poglavje X. O umetcih.

§ 192. Umetci su po izvoru ili pravi, kao n. p. ah, ha, hm, ach, plumps, potz (tauſend, Wetter) itd. ili nepravi, kao: Platz! Poſſen! auf! Glück auf! fort mit ihm! Heil dir! wohl ihm! halt! helf Gott itd.

Treći razdio.

(Tvorenje riečî.)

§ 193. Slovka ne više razglobiva, koja pokazuje najprvi pojam rieči, zove se korien njezin. Korien nije rieč, no samo tvorivo još neuradjeno, na čijem se temelju grade ciele porodice riečî. Tako je n. p. bar korien riečî Bahre, Bürde, gebären, Geburt, empor itd. Korieni su vazda od jedne slovke.

Iz koriena nastaje sa kakvom promjenom osnova t. j. ona rieč ili čest rieči (od jedne ili više slovaka), koja kroz cielo jedno gibanje ostaje nepromienjena. Nije mnogo osnovâ, koje su ujedno i prave rieči. Razlikuju se nominalne i verbalne osnove.

Iz osnovâ postaju rieči tvorenjem sad nutrnjim sad vanjskim. Nutrnje tvorenje rieči sastoji se u promjeni korjenitog glasnika, što se osobito sgadja u jakih glagolah; n. p. ſprecḥe — ſprich — ſprach — Spruch.

Vanjsko tvorenje riečî sbiva se *a)* izvadjanjem pomoću predstavaka i nastavaka, *b)* sastavljanjem.

Po tomu se sve rieči koje sačinjavaju jezik, glede postanja svoga diele na prvotne, izvedene i sastavljene.

§ 194. Tvorenje samostavnikâ.

1. Samostavnici prvotni. Tako se zovu i korjeniti, koji su temelj za druge rieči (prave osnove; n. p. Mann, odkle männlich) i takodjer oni koji, premda sami izvedeni, opet služe kao temelj za nove izvode (neprave osnove); n. p. Kunſt od können; odatle künſtleriſch itd.

2. Samostavnici izvedeni pomoću nastavaka i predstavaka.

a) Najvažniji nastavci jesu: er, el, en, in, chen i lein, ing, ling, e, ei, rei, heit, keit, ſchaft, ung, nis, thum, ſal i ſel;

er znamenuje ponajviše mužke osobe, pa i kada služi za stvari, jest obično mužkoga spola; n. p. Maler, Leſer, Kater, Kummer, Fehler. Izvodi kao: Wiener, Schweizer služe često i pridjevno mješte pridjevâ na iſch, ali se ne pregiblju kao pravi pridjevi; n. p. ein Wiener Bürger, das Straßburger Münſter.

Uz nastavak er nalazi se koji put ner; n. p. Schuldner, Lügner, Redner.

el i en znamenuju ponajviše konkretne stvari; n. p. Löffel, Schlüſſel, Deckel, Hebel, Degen, Funken; — en je mužko, el koleba;

Digitized by Google

in znamenuje vazda žensku osobu; n. p. Königin, Bäuerin; u pluralu Königinnen;

chen i lein tvore rieči umaljujuće i ljubazne; n. p. Häuschen, Bächlein, Brüderchen. Od abstraktnih imenica ne čine se umaljujuće rieči, ako izuzmeš frazu: ſein Müthchen kühlen. Imenice: Das Mädchen, Fräulein, Männchen i Weibchen (o životinji mužkoj i ženskoj) izgubiše umaljujuću snagu;

ing i ling rabe se za osobe i stvari, često s pojmom odvisnosti i preziranja; n. p. Säugling, Zögling, Lehrling, Findling, Witzling, Dichterling, Höfling;

e, ei, rei, heit, keit, ſchaft, ung jesu svi svršetci ženski, s kojimi se tvore premnoge abstraktne rieči; n. p. Die Liebe, Heuchelei, Spielerei, Keuſchheit, Sauberkeit, Feindſchaft, Züchtigung;

nis tvori imenice konkretne i abstraktne, stranom ženske a stranom srednje; n. p. Bildnis, pl. Bildniſſe;

thum, svršetak srednjega spola (ako se izuzme der Reichthum i der Irrthum), izrazuje abstraktne pojmove; n. p. das Ritterthum, Chriſtenthum;

ſal služi za abstraktne, ſel za konkretne imenice; n. p. Drangſal, Trübſal, Schickſal; Räthſel, Überbleibſel;

b) Najvažniji predstavci jesu: ge, erz, un, miſs, ur;

ge čini mnogo skupnih i opetovnih imenica; n. p. Gebüſch, Gefieder, Gedärm, Gefilde, Geſchwiſter, Gefäß, Gemäuer, Gehölz, Geſträuch, Geſchrei, Gebell, Gedränge;

erz znamenuje prvenstvo u čemu; n. p. Erzbiſchof, Erzlump;

un odgovara hrvatskomu ne; n. p. Undank, Unglück, Unmenſch, Unding;

miſs znamenuje, da je što zlo izpalo; n. p. Miſsgeſchick, Miſsernte;

ur pokazuje izvor prvi ili udaljeni one stvari kojoj je predpostavljeno i odgovara ponajviše našemu pra; n. p. Urältern, Urquelle, Urwald.

Pazi. U riečih tvorenih sa erz, un, ur, miſs tonični naglasak pada na ove predstavke.

3. Samostavnici sastavljeni. Ovi se tvore slažuć dvie ili više rieči, od kojih obično zadnja sadržava glavni pojam, dočim prva naznačuje uzgredni pojam, koji opredieljuje sliedeći glavni.

Opazka a). Sastavljeni samostavnici mogu se tvoriti ne samo sdruženjem samostavnikâ sa samostavnici, nego i sa drugimi dieli govora; n. p. Langeweile, Großſprecher, Schreibfeder, Störefried, Mitmenſch, Vortheil. — Sastavine, kao: Stelldichein, Springinsfeld, Luginsland, Thunichtgut, der Gottſeibeiuns postale su iz cielih stavaka.

Opazka b). Duge sastavine nemaju ritmičke jedinosti t. j. težko se sabiru u jedan pojam i jednako se težko izgovaraju. U ostalom svaka sastavina broji uprav samo dva člana, ter izrazuje samo jedan glavni pojam. Nu jedan ili drugi ovih člana, ili obadva mogu opet biti sastavljeni; prema cieloj sastavini pak svaki od tih sastavljenih člana jeste prost, i sve skupa ostaje vazda samo dvočlano, baš da je dva- tri- četiri- ili više puta sastavljeno (n. p. Vollmond-ſchein, Kriegs-ſchauplatz, Nordſee-ſchifffahrt, Ober-Landjägermeiſter). Te

Digitized by Google

sastavine pišu se ili skupa, ili se prva dva ili tri člana, po smislu, odieljuju dvjema crticama; n. p. Eiſenbahn-Aufſeher, Salzverſchleißamts-Beamter, Schulbücherverlags-Director.

§195. Tvorenje pridavnikâ.

1. Pridavnici prvotni. Ovi su, kao što i samostavnici, ili korjeniti (n. p. alt, gut, klein, ſüß) ili tvoreni iz uzgrednih koriena dodatkom slovaka e, el, en, er; n. p. träge, edel, eben, mager.

2. Pridavnici izvedeni pomoću nastavaka i predstavaka.

Nastavci za izvadjanje pridavnikâ jesu: bar, ſam, ig, iſch, lich, icht, haft, n, en, ern.

bar znači u obće sposobnost ili mogućnost činiti ili podnositi što; n. p. fruchtbar, furchtbar, trinkbar, ehrbar, ſichtbar.

ſam izrazuje tiesnu svezu, pa i jednakost i sličnost; n. p. furchtſam, ſparſam, aufmerkſam.

Opazka. bar i ſam u njekih riečih rabe se jedno za drugo; n. p. ehrbar ili ehrſam, wunderbar ili wunderſam. U objema slovkama s početka pretežaše subjektivno (neprelazno) značenje (kao u ſcheinbar, dankbar, dienſtbar, arbeitſam, folgſam itd.) Kašnje se poče razlikovati, davajući slovci bar u svih riečih neposredno izvedenih iz glagolâ pojam passivne mogućnosti (kao u denkbar, eſsbar, ausführbar), dočim je ſam uzdržala izvorni pojam sklonosti ili sposobnosti. Tako postadoše protimbe izmedju furchtſam, heilſam, achtſam i furchtbar, heilbar, achtbar itd.

ig izrazuje da se ima ili posjeduje kao kakvoću ono što znači korien, kojemu je primetnuto (naše an -a -o, en -a, o, ast -a -o, vit -a -o); n. p. mächtig, läſtig, gütig, waldig, ſonnig. Iznimku čini rieč verdächtig, i takodjer pridjevi prislovni jetzig, dortig, hieſig itd. — ſelig u njekojih riečih znamenuje obilatost onoga što kaže osnova: glückſelig, ſchreibſelig, redſelig, mühſelig itd.

iſch je naše -ski -ska -sko, znamenujuće dakle zemlje, države, narode, pa i kakvoću; n. p. himmliſch, irdiſch, ſpaniſch, preußiſch, thieriſch, kaufmänniſch, dichteriſch, lyriſch, logiſch itd.

Opazka. U pridjevih koji naznačuju koje ćudoredno svojstvo, ſam pokazuje obično dobra svojstva, a iſch zla; neka se sravni n. p. zänkiſch, mürriſch, tückiſch, verſchwenderiſch, buhleriſch sa duldſam, friedſam, ſparſam, ſittſam. Ova sklonost slovke iſch za označivanje manâ uzrokovala je u izvodih od Weib, Kind, Herr i Hof razliku izmedju ſam (za mane) i lich (za dobra svojstva).

lich naznačuje u obće sukladnost, sličnost sa svojim korienom, prikladnu kakvoću ili način kako što biva ili kojim se što čini (naše ast -a -o, an -a -o, en -a -o, iv -a -o); n. p. röthlich, gelblich, länglich, ſchriftlich, heimlich, männlich, menſchlich, königlich, begreiflich, thunlich.

Opazka. täglich znači svakdanji, — tägig (n. p. eintägig, zweitägig) od jednog, od dva dana; jährlich godišnji, ein- zweijährig od jedne, od dvie godine; zeitlich ran, vremeni — zeitig zrio; geiſtlich duhovan — geiſtig duševan; thätlich činom — thätig radišan; ehrlich pošten — ehrbar častiv, pristojan.

icht, srodno sa lich, znači da je što nalik na tvar koju imenuje osnova; ein ſalzichtes Waſſer t. j. ein nach Salz ſchmeckendes (nasuprot ein ſalziges Waſſer t. j. eines, das viel Salz enthält); eine ſteinichte Frucht t. j. eine ſteinähnliche Frucht. — Isti pojam izvadjanja sa ich

Digitized by Google

može se izraziti i sastavljanjem sa -artig; n. p. holzartig = holzicht, ſteinartig = ſteinicht.

haft (od haften, haben) naznačuje u obće prianjanje onoga što korien kaže; n. p. tugendhaft, dauerhaft, fabelhaft.

n, en, ern naznačuju tvar; n. p. ſilbern, wollen, golden, eiſern, gläſern.

b) Predstavci za tvorenje pridjevâ jesu oni isti koji služe i za samostavnike: be, ge, un, ur, erz i miſs. — ge nema izvjestnog značenja, već je koji put pleonazam, kao n. p. u getreu, gelind.

3. Pridavnici sastavljeni. Ovi se sastoje

a) ili iz dvaju pridjeva; n. p. hellblau, dunkelgrün;

b) ili iz jednog samostavnika i jednog pridavnika; n. p. ſchneeweiß, eiskalt, ſtockblind, weltbekannt, himmelhoch, baumlang itd.;

c) ili iz jednog predloga i jednog pridavnika; n. p. mitſchuldig, übergroß, außerordentlich, vorſchnell itd.

§196. Tvorenje glagolâ.

1. Glagoli prvotni jesu oni koji se sastoje iz jednoga koriena, kojemu je pridat glagolski svršetak en; n. p. ſprechen, eſſen, ſpielen, ſehen.

2. Glagoli izvedeni tvore se

a) mienjajuć glasnike ili suglasnike u korienu; n. p. od fallen čini se fällen, od trinken — tränken, od wachen — wecken, od ſchlagen — ſchlachten;

b) dodavajuć glagolim prvotnim, imenicam ili pridjevim jedan od sliedećih nastavaka: en, eln, ern, chen, ſchen, zen, igen, ieren;

en je čisti glagolski nastavak, kojim se tvore glagoli iz samostavnikâ i pridavnikâ; n. p. fiſchen, graſen, röthen, ſchwächen od Fiſch, Gras, roth, ſchwach;

eln umaljava, a kadkad izrazuje i preziranje; n. p. lächeln, ſpötteln, ſchnitzeln; künſteln, witzeln, klügeln, frömmeln;

ern izrazuje opetovanje (n. p. klappern, ſtochern), žudjenje (n. p. ſchläfern, lächern), i čini faktitivne glagole (n. p. räuchern, ſteigern, folgern, einſchläfern);

chen služi za jačenje glagolskih pojmova; n. p. horchen, ſchnarchen;

ſchen nahodi se samo u herrſchen, feilſchen i forſchen;

zen kazuje opetovanje kojega glasa, jeka; n. p. ächzen (od ach), jauchzen (od juch, juchhe), ſchluchzen (od ſchlucken);

igen čini faktitivne glagole; n. p. endigen t. j. enden machen, reinigen (rein machen); osim toga znači jačenje, opetovanje, ili se umeće, ostajuć bez upliva na značenje; n. p. ängſten, ängſtigen; verkünden, verkündigen; beglaubigen, befriedigen itd. U mnogih glagolih slovka ig pripada već pridavničkoj osnovi; n. p. heiligen, beruhigen, kräftigen;

ieren (postalo iz latinskoga are, ere, ire) nalazi se ponajviše u tudjih riečih; n. p. marſchieren, vexieren, ſummieren,

Digitized by Google

no i u glagolih njemačkog izvora, kao: halbieren, ſchattieren, hauſieren, buchſtabieren;

c) ili napokon pomoću sliedećih predstavaka: ge, be, ent, er, ver, zer, miſs;

ge nema izvjestnog značenja, ali obično mienja glagolu smisao; n. p. rathen svjetovati, gerathen uroditi, upasti; bieten nuditi, gebieten zapoviedati; fallen pasti, gefallen omiljeti, itd.;

be (od bei) kazuje u obće odnošaj i prelaz glagolskog pojma na koji predmet. Tako nastaju n. p. iz neprelaznih glagola fallen, gehen, ſitzen, ſteigen, weinen prelazni glagoli befallen, begehen, beſitzen, beſteigen, beweinen. Ako korjenita rieč već je prelazna, ona tom slovkom dobiva smjer put drugog predmeta i kazuje ujedno razširivanje čina po cielom predmetu; n. p. bauen (ein Haus), bebauen (eine Gegend); ſäen (den Samen), beſäen (den Acker). — Iz samostavnikâ i pridavnikâ tvore se ovom slovkom prelazni glagoli, koji naznačuju oskrbu s onim što kazuje osnovni pojam; n. p. beflügeln, belauben, beſeelen, begeiſtern; befreien, betrüben, beſchweren, beluſtigen itd;

ent (radi blagoglasja empf izpred f u glagolih empfangen, empfinden, empfehlen) znači upravo: gegen, entgegen, zurück, koje se značenje još nahodi u antworten (ant je stariji oblik od ent) i entgelten (zurückzahlen). U drugih sastavinah znamenuje 1) približavanje, sastanak, slaganje; n. p. entbieten, entrichten, empfangen, empfinden, entſprechen; 2) prelaz u koje stanje; n. p. entzünden, entflammen, entblößen; entbrennen, entſchlafen, entſchlummern; 3) udaljivanje, razstanak, lišenje, nijek; n. p. entgehen, entkommen, entfallen, entlaufen, entführen, entſpringen, entreißen, entziehen; entladen, entbinden, entfärben, entblättern, entheiligen, entmuthigen;

er (postalo iz ur) naznačuje 1) kretanje u vis; n. p. erheben, erbauen, erſteigen, erfüllen, errichten, erwachſen, erziehen; 2) prelaz i postavljanje u koje stanje, postanje ili počimanje; n. p. erwachen, erblühen, erſcheinen, ertönen, erſchallen; erbleichen, erröthen, erkalten, erkranken; erkälten, ermüden, erwärmen, ermuntern, ermuthigen, erheitern; 3) izvršivanje, dostizanje koje namjere; n. p. erſchöpfen, ergründen, erleben, erdulden; erfrieren, erſticken, erlöſchen; einen erſchlagen, ermorden, erretten, ermahnen; erlauben, erleichtern, erklären; erlangen, erreichen, erſparen, erfragen, erkaufen itd.

ver naznačuje 1) gubitak, propast, pogrješku; n. p. verderben, verthun, verſchwenden, verlernen, verführen, ſich vergreifen, verſchreiben, verſehen; 2) svršetak, umornost, iztrošak; n. p. verblühen, verbluten, verfließen, verweſen, verleben, verhungern, verſpielen, verzehren itd. U ova dva značenja ver je posve protivno od er; — 3) pokrivanje, zagradjivanje, zatvoranje; n. p. verbauen, verbinden, vergraben, vermachen, vermauern, vernageln, verſiegeln; 4) postavljanje i prelaz u koje stanje; n. p. verändern, vermehren, verbeſſern; verzagen, ſich verlieben; vergöttern, verwaiſen, veralten, verſtummen, verarmen, verbittern; verglaſen, vergolden, verſteinern, verzuckern itd.;

Digitized by Google

zer naznačuje razstavljanje, razpadanje jedne stvari u dielove njezine, razorivanje, uništenje; n. p. zerbrechen, zerreißen, zertheilen; zerfallen, zerfließen, zerſchlagen, zerſtreuen;

miſs naznačuje, kao što u samostavniku i pridavniku, ili nesavršenost, maničavost, nepravost, ili ti niječe sasvim pojam korjenitog glagola; n. p. miſsbrauchen, miſshandeln, miſsdeuten, miſsverſtehen, miſstönen; miſsbilligen, miſsgönnen, miſstrauen, miſskennen (verkennen), miſsachten (verachten), miſsfallen, miſslingen, miſsrathen.

3. Glagoli sastavljeni. Svaki sastavljeni glagol osniva se na jednom glagolu, prvotnomu ili izvedenomu, pred kojim stoji ili samostavnik (n. p. handhaben, luſtwandeln, wetterleuchten), ili pridavnik (n. p. großthun, wohlwollen, gutheißen, liebkoſen, rechtfertigen) ili ti jedna od česticâ: ab, an, auf, aus, bei, dar, ein, fort, her, hin, mit, nach, nieder, ob, vor, weg, zu, zurück, durch, hinter, über, unter, um, voll, wider. V. još § 118—120.

§ 197. Tvorenje prislovâ.

1. Prislovi prvotni, kao nun, noch, je, jetzt, doch i svi oni koji su prosti pridavnički korieni, kao gut, ſchlecht, recht itd.

2. Prislovi izvedeni iz samostavnikâ, pridavnikâ, zaimenâ i glagolâ, kao: weg, flugs, theils, anfangs, einmal; anders, ſtracks, rechts, links, einſt; ſo, hier, her, hin, dann, dort, wann, wie, wo itd. — Izvod osobit za prislov jest onaj sa lings (n. p. blindlings, meuchlings, rücklings) i onaj sa lich, koji bješe njegda pravi nastavak za prislove, ali se dandanas malo kad rabi (n. p. freilich, wahrlich, ſchwerlich, bekanntlich, weislich, kühnlich). — Služe kao prislovi i participiji; n. p. hinreichend, ausnehmend, i sa lich: hoffentlich, flehentlich, wiſſentlich; takodjer eilends, zuſehends, durchgehends, unverſehens, vergebens.

3. Prislovi sastavljeni; n. p. allezeit, manchmal, abermals, allmälich, himmelan, bergauf, thalaus, überall, hiernieden, voran, jederzeit, mittlerweile, dergeſtalt, zeitlebens, zurück, zuweilen, feldein, überhaupt itd.

Četvrti razdio.

(Skladnja.)

§ 198. Bitne česti izreke ili stavka jesu: subjekt i predikat. Subjekt je obično samostavnik, ali može biti i pridavnik ili zaime ili druga koja rieč; predikat paka je ponajviše glagol, pa kad nije glagol već pridavnik ili samostavnik, onda se nalazi u izreci glagol „biti“ ili drugi tomu slični glagol kao kopula ili spona.

Nešto o subjektu.

§ 199. Što se tiče subjekta, valja zapaziti tri slučaja:

1. Prvi slučaj: subjekt nije izražen osobitom riečju, nego je upleten u glagol. To biva pravilno samo u zapovjednih izrekah,

Digitized by Google

gdje se 2. osoba (du, ihr) samo onda izriekom stavlja, kada ima osobitu snagu ili kada se to zahtieva poradi razlikovanja; n. p. Komm! Zürnet nicht! — ali: ſprich du und ihr hört ili du ſprich und ihr ſchweiget. Trećoj paka osobi konjunktiva na mjestu imperativa valja dodati zaime; n. p. Er ſetze ſich. Zürnen Sie nicht! Seien Sie zufrieden!

Opazka. U drugojakih izrekah lično zaime kao subjekt izostavlja se koji put u domaćem govoru i dosljedno u pučkom i šaljivom pjesničtvu; n. p. haſt Recht; weiß wohl; ſind wackere Brüder.

2. Drugi slučaj: subjekt se izrazuje samostavnikom (pravim ili riečju upotrebljenom mjesto njega) ili samostavnim zaimenom.

Ovdje je paziti na sliedeće posebnosti:

a) Samostavnik kao subjekt izreke stoji često iza glagola svoga, pa ga onda zastupa na početku izreke riečca es; n. p. es brauſt der Wald; es ſind Fremde gekommen; — a to je pravilni oblik za one stavke sa izročitim subjektom, koji izriču da nešto „biva, bivaše“ itd. Tako n. p. mješte ein Gott iſt veli se običnije es iſt ein Gott; es war einmal ein Mann; es iſt Abend, Nacht, Mondſchein; es iſt Zeit; es war Krieg; es wird eine Zeit kommen. No u izrekah upitnih i u obće u inversiji izpušta se obično es; n. p. Sind Fremde gekommen? Iſt Mondſchein draußen? Daſs er noch lebt, iſt gewiſs. Ob er noch kommen wird, iſt die Frage. Wenn Mondſchein iſt, bleibe ich gern länger auf. Ipak se govori: Iſt es ſchon Tag? wenn es Nacht iſt; jetzt iſt es Zeit.

b) Zaime na mjestu subjekta nije vazda, kao u predstojećih izrekah, zastupnik dobro označene osobe ili stvari, već zaimena srednjega spola es, das, dies upotrebljena kao subjekti mogu izraziti u obće neizvjestni pojam jednoga predmeta koji se kašnje tačno naznačuje samostavnikom ili zaimenom na mjestu predikata; n. p. es iſt der Vater; das iſt meine Mutter; dies ſind ſeine Thaten. U tom se slučaju glagol slaže s predikatom u osobi i broju; n. p. Das bin ich; das ſeid ihr; es ſind Freunde. Sind das die Stöcke, die du gekauft haſt? — Stavci ove vrsti mogu se poredati i tako da predikat zauzme prvo mjesto; n. p. Der Vater iſt es; ich bin es; Fremde ſind es, die dieſes Gewerbe hier einführten. Ovaki je premještaj od potrebe, kad je es subjektom, a predikatom jedno od ličnih zaimena; n. p. er iſt es — du biſt es — wir waren es (a ne es iſt er, es biſt du, dapače das iſt er, das bin ich, das waren wir).

c) Neizvjestno zaime es ili das može zastupati koji mu drago predikat; n. p. Biſt du zufrieden? Ja, ich bin es. — Seid ihr Schüler? Ja, wir ſind es ili das ſind wir.

3. Treći slučaj: subjekt se samo formalno objavlja riečcom es. To biva:

a) u izrekah kojim je predikat neosobni glagol ili neosobni oblik kojega osobnoga glagola; n. p. es regnet. Hat es gefroren? Es wird getanzt, geſungen; — es fragt ſich, es fährt ſich gut itd.

Digitized by Google

Amo spadaju i stavci, u kojih se pojam kojega dogadjaja ili stanja izriče pridavnikom; n. p. es ist kalt, dunkel.

b) Mnogi osobni glagoli, naročito oni koji javljaju dogodjaje upažljive ćutilî, upotrebljuju se neosobno, kada se naznači samo dogodjaj a prešuti subjekt koji je tomu uzrok; n. p. es klopft; es saust und kracht; es flüstert und stöhnt; es zieht; es glänzt; leise rauscht es in den Bäumen; da kroch's heran; es geht um; rief es von ferne nicht leise?

c) Mnogi glagoli neosobni ili upotrebljeni kao neosobni imadu uza se objekt, koji može stati ili u akuzativu, što biva najčešće, ili u dativu, ili u genitivu (to samo uz glagole bedürfen i brauchen); n. p. es hungert mich, es friert uns, es gelüstet ihn, es treibt (drängt) sie, es gibt Menschen; — es graut mir, es ekelt mir, es geht ihm gut, es hat ihr geträumt; — es bedarf nur eines Wortes, es braucht der Waffen nicht.

d) U drugih glagolih koji se rabe kao neosobni, objekt na koji se odnose, izriče se kojim predlogom; n. p. es fehlt ili mangelt an Hilfe, es gebrach an Lebensmitteln; es ist aus ili vorbei mit ihm; wie ist ili steht es mit deinem Bruder? es steht schlecht um die Stadt; es thut mir leid um ihn.

§ 200. Riečca es koja u predjašnjem drugom i osobito trećem slučaju (§ 199) nije nego formalna zastupnica subjekta, izpušta se po koji put posve. To biva:

a) neobhodno, kad se neosobna trpna izreka upitnim načinom oli inversijom izrekne; n. p. Wird hier getanzt oder gesungen? Ist gelesen oder geschrieben worden? — wenn gespielt wird —;

b) obično, kad se neosobna izreka, spojena sa subjektom u akuzativu ili dativu, izrekne inversijom tako da odvisni padež (logični subjekt izreke) stupi pred glagol; n. p. mich hungert, mich friert; mir schaudert, ekelt davor; wen verlangt danach? Isto tako kad bi es imalo stati medju glagolom i odvisnim padežem; n. p. gestern hungerte (es) mich; lange schon verlangt (es) mich; — ali se sadržava es uz glagole koji se neosobno upotrebljuju samo iznimice i u pojedinih slučajih; n. p. mich drängt es dir zu sagen; mich zieht es nach der Heimat fort; da treibt's ihn den köstlichen Preis zu erwerben — osobito u rečenici es gibt: heute gibt es einen Schmaus; was gibt es?

Nešto o predikatu.

§ 201. Predikat se 1) izrazuje samim glagolom, koji može stati ili u prostoj ili pomoćnim glogolom opisanoj formi, i to u tvornom, trpnom ili povratnom obliku; n. p. Es ist Mondschein. Ich las, die Kinder spielten. Er hat gearbeitet. Die Frau wird verreisen. Der Fleißige wird gelobt. Cäsar ist ermordet worden. Die Erde bewegt sich. Er hat sich geirrt. — I spojevi pomoćnih modalnih glagola können, dürfen, wollen, mögen, sollen sa infinitivi drugih glagola imaju se

Digitized by Google

smatrati kao opisani glagolski oblici, koji sačinjavaju samo jedan predikat; n. p. Er kann ſchreiben. Ich durfte nicht ausgehen. Mein Vater hat abreiſen müſſen. Der Arme ſoll unterſtützt werden.

Predikat se 2) izrazuje, odlučen od kopule, pridavnikom (participijem, posjednim zaimenom, brojnikom, kadkad i prislovom) ili samostavnikom; n. p. Der Himmel iſt heiter. Seid ſtill. Der Geſang war entzückend. Das Buch iſt mein. Wir waren drei. Ihr ſeid wenige. Gott iſt überall. Wann iſt das Schauſpiel? Die Sache war ſo. — Das Pferd iſt ein Thier. Wir ſind Freunde.

Opazka. Pojam predikatnog pridavnika izrazuje se kadkad a) infinitivom sa zu; n. p. die Arbeit iſt zu loben (= lobenswert); b) samostavnikom u genitivu; n. p. ich bin der Meinung; wir ſind Eines Sinnes (gleichgeſinnt) ili ti samostavnikom primetnutim pomoću kojega predloga; n. p. er iſt von Adel (adelig), die Sache iſt von Wichtigkeit; er iſt in Noth, in Angſt; ſie war nicht bei Sinnen.

Nešto o kopuli.

§ 202. Osim glagola ſein, koji kao abstraktni glagol najčistije izrazuje pojam logične kopule, mogu zauzimati mjesto od kopule i glagoli werden, bleiben, ſcheinen, dünken, heißen (i genannt, gerufen, geprieſen, geſchimpft, getauft werden); n. p. Er wird groß. Sein Bruder bleibt klein. Du ſcheinſt traurig. Friedrich II. heißt der Große. Er wird glücklich genannt, geprieſen. Das Kind wurde Karl getauft.

Nešto o sastavljenoj izreci.

§ 203. Njeke zavisne izreke stojeće iza glavnih od kojih zavise, javljaju se već unapried u glavnoj. Evo ti dva važnija slučaja:

a) Zavisna izreka koja sadržava pravi logični subjekt ili objekt glavne, javlja se unapried u prediućoj glavnoj riečcom es ili das; n. p. Es iſt nicht gut, daſs der Menſch allein ſei. Das eben iſt der Fluch der böſen That, daſs ſie fortzeugend Böſes muſs gebären. Ich liebe es nicht, daſs man meiner ſpotte. Gute Schüler vermeiden es, ihren Lehrern Verdruſs zu machen. Es ſind nicht die ſchlechteſten Menſchen, die ſich am leichteſten übereilen (nasuprot: Die ſich am leichteſten übereilen, ſind nicht die ſchlechteſten Menſchen). Du biſt es, der mich gerettet hat (nasuprot: Der mich gerettet hat, biſt du).

b) Zavisna izreka koja se posredno odnosi na glavnu, javlja se često u ovoj i prediućoj i sliedećoj kroz pronominalni prislov složen iz da i predloga koji naznačuje odnošaj zavisnosti. Isto biva često i u našem jeziku; n. p. Ich wundere mich nicht darüber, daſs er ſein Wort gebrochen hat ili Daſs er ſein Wort gebrochen hat, darüber wundere ich mich nicht. Der Feldherr arbeitete unermüdlich daran ſein Lager zu befeſtigen.

O ellipsi i elliptičkoj izreci.

§ 204. 1. Ellipsa (izpuštanje) u slogu pojedinih rieči biva:

a) kada pridavnik stoji sam u attributnom obliku pa se izpušta samostavnik koji se podrazumieva; n. p. Die Jungen und die

Digitized by Google

Alten; das Junge (Thier); den Kürzern (Halm, Stab) ziehen; auf allen Vieren (Händen und Füßen) gehen; alle Neune (Kegel) werfen. — Kad nasuprot rečem: das Schöne, das Gute itd., tu nema ellipse, jer pojam izražen pridavnikom uzima se kao samostavnik u svojoj općenitosti;

b) kada prislov stoji bez glagola ili pridjeva, kojemu služi za opredieljenje; n. p. Der Zug iſt ſchon vorbei (gefahren); die Thür iſt zu (gemacht); wir blieben geſtern lange auf (aufgerichtet, auf den Beinen). Es iſt aus. Alles iſt hin. Willſt du mit?

c) kada zavisni padež stoji bez rieči od koje je vladan; n. p. Ich will das Geld nicht (haben, nehmen). Ich möchte dich nicht anders (haben) als du biſt. — Amo spada izpuštanje glagola helfen = nützen = frommen iza ſollen; n. p. Was ſoll mir das?

Izrazi kao vor Tages, vor Abends, čini se da su postali izpuštanjem rieči Zeit ili druge slične;

d) kada se predlog sa svojim padežem nahodi bez rieči s kojom se upravo spaja; n. p. er iſt ins Feld (gezogen), ins Bad (gereist, gegangen); ich will und muſs ins Weite.

e) U gdjekojoj frazi izpušta se i samostavni subjekt; n. p. behüte! bewahre! namjesto Gott behüte ili bewahre.

Osim ovih ellipsâ ima i elliptičkih izreka.

2. U prostoj izreci nalaze se osobito sliedeće ellipse:

a) izpušta se predikatni glagol ſein ili jedan od pomoćnih glagola haben, werden, ſollen, wollen, müſſen. Ovo biva naročito u izrekah upitnih i uzkličnih, željnih i zapovjednih, gdje se izpušteni pomoćni glagol lasno podrazumieva; n. p. Ich (hätte) dich getadelt?! Er (hätte ili ſollte) mich verlaſſen?! Ich (ſollte) dich ehren?! Warum (wird) gebeten und nicht gefordert? — Amo spadaju naročito one elliptičke fraze, kojimi se izriče zapovied ili živahna opomena kroz prošli participij izpuštajuć werde ili es werde; n. p. rechts (werde) geſehen! Nur weiter fortgefahren! — Kad se takomu participiju doda akuzativ, tada se podrazumieva habe ili habet, pa u tom slučaju manjka i subjekt; n. p. den Hut abgenommen! Die Segel niedergelaſſen! Friſch auf, Kameraden, den Rappen gezäumt! Die Bruſt zum Gefechte gelüftet!

b) izpušta se kopula ujedno sa subjektom, tako da ostane sam predikat (bez pomoćnog glagola) sa svojimi naznakami; n. p. ausgeſchlafen? (= haſt du ili habt ihr ausgeſchlafen?) — (Sei) willkommen, Bächlein, wie ſo hell (biſt du)! — Amo ide i poraba infinitiva mjeſte imperativa, kao n. p. herkommen! nicht weggehen! nichts anrühren!

c) izpušta se cieli predikatni glagol ujedno sa subjektom te ostaju samo naznake spadajuće na izpušteni glagol; n. p. Geld her! Degen weg! Zur Sache! Friſch ans Werk! Ins Feuer damit! Heraus mit der Sprache! Viel Glück zur Reiſe! Auf Wiederſehen!

3. U sastavljenoj elliptičkoj izreci imadu osobito sliedeće forme:

Digitized by Google

a) elliptička je glavna izreka periode; n. p. Ehre, dem Ehre gebürt. Ein Schelm, der seinen Herrn verläßt. Gut, daſs du kommſt. Wie (wäre es), wenn man ihm die Sache erzählte?

b) elliptička je zavisna izreka. Amo pada izpuštanje pomoćnih glagola haben i ſein u zavisnoj izreci; n. p. Ich weiß nicht mehr, was er geſagt (hat). Man ſagte, daſs er bei mir geweſen (ſei). Ich bedauere ihn, weil er unglücklich (iſt). — Ali nije dobro u tom obilovati.

Zavisne izreke upravo elliptičke jesu izreke komparativne; n. p. Er iſt größer als ich (es bin). Er iſt jetzt ſo geſund wie (er) noch nie (war); pa i sliedeće: Nur unverzagt. Viel beſſer iſt beneidet als bemitleidet (zu ſein);

c) oba su člana periode elliptička te izrazuju samo što je neobhodno potrebito. Ovo se nalazi osobito u poslovicah; n. p. Wie gewonnen, ſo zerronnen. Jung gewohnt, alt gethan. Muth verloren, alles verloren. Ende gut, alles gut;

d) nalazi se samo jedna zavisna izreka bez glavne, kojoj se možeš domisliti kako ti se bolje čini. Ovakove ellipse radjaju se uviek iz kojega više ili manje živahnog ćućenja; n. p. Wenn er nur kommt! Wenn er doch käme! Daſs er mir nur nicht kommt! Ob er wohl kommen wird! Daſs du mir ja die Wahrheit ſagſt! Daſs du mich immer ſtören muſst! Daſs doch die Einfalt immer Recht behält! Was doch die Großen alles eſſen, gar Vogelneſter! Wer doch alles Angefangene vollenden könnte! Wenn man nur nicht ſo vieles lernte, um es wieder zu vergeſſen! Wenn der Guſs miſslang, wenn die Form zerſprang!

Nauka o padežih.

1. O vokativu i nominativu.

§205. Vokativ je posve jednak nominativu; n. p. Großer Gott! Mein theurer Freund! Du Schelm! ihr Lieben! liebes Mädchen! Gott im Himmel!

§206. Nominativ može biti ili subjekt ili predikat. Kao predikat stoji uz one glagole, kojih je značenje tako neizvjestno da zahtievaju još koju imenicu radi boljeg naznačivanja. To biva *a)* uz glagole ſein, werden, bleiben, ſcheinen, dünken, heißen; n. p. Er iſt ein Beamter. Er wird ein trefflicher Künſtler werden. Sie ſcheint mir unter dieſen Mädchen die fleißigſte. Dies dünkt mich das beſte; — *b)* uz njeke trpne glagole, kao: genannt, geheißen, geſcholten, geſchimpft, getauft werden. V. § 202.

2. O genitivu.

§207. Genitiv izrazuje najprvo razstavu i lišavanje. Za to se govori: unweit des Fluſſes; einen des Landes verweiſen, ſeines Eigenthums berauben; ſich einer Sache enthalten, entſchlagen, entwöhnen, erwehren, ermangeln itd.; isto tako s njekimi pridjevi, kao: einer Sache (i eine Sache) los, ledig, verluſtig, bedürftig, benöthigt.

Digitized by Google

Opazka. Mnoge rieči toga razreda sada ne upotrebljuju se više bez predloga; n. p. von etwas befreien, erlösen, ablassen, abgehen itd.

§ 208. Iz pojma razstave izvire pojam diobe (partitivni genitiv), po kojemu genitiv naznačuje cielinu obzirom na dio što joj bi dignut oli ima biti dignut. U staro doba ova je poraba mnogo slobodnija bila nego li dandanas, gdje se još nalazi u pjesničtvu; n. p. Sorgsam brachte die Mutter des herrlichen Weins (Goethe). Es schenkte der Böhme des perlenden Weins (Schiller). — Današnji prozaični jezik njemački upotrebljuje u tom smislu predlog von (n. p. hole vom besten Wein; hast du von dem Brot gegessen?) ili samu imenicu bez spolnika (n. p. hole Wein). Samo pronominalni genitiv dessen i deren rabi se još dandanas pravilno u tom smislu (n. p. Hast du noch Federn, Papier? Ja, ich habe deren, dessen noch).

Osim toga nahodi se partitivni genitiv

a) u svieh riečih koje izrazuju količinu i broj; n. p. zwei (einige, viele) meiner Bekannten; es sind der Völker drei; unser sind nur zwei; der Leiden viel, der Freuden wenig; eine Menge guter Früchte, ein Haufen fröhlicher Kinder; eine Summe Geldes; genug des besten Weins; — u kojem slučaju paka čestokrat predlozi von, unter, aus zamienjuju genitiv;

b) u svieh mjerah; n. p. eine Elle der feinsten Leinwand, ein Pfund rohen Zuckers; eine Stunde Weges. Sada se ovaj genitiv ne rabi obično nego kad je mjerena stvar u spoju s kojim pridjevom. Izvan ovoga slučaja rieč koja naznačuje mjeru ostaje ponajviše nepromienjena; n. p. ein Glas Wein, ein Scheffel Weizen, eine Elle Tuch, ein Pfund Zucker, ein Stück Brot, ein Haufen Bücher, eine Herde Schafe; tako isto: zu Anfang Juni, zu Ende August itd.

c) uz superlative i redne brojnike; n. p. der höchste aller Berge (ili von allen Bergen); er ist der erste der Classe; i takodjer uz komparative, ako imadu samostavni oblik i pred sobom izvjestni spolnik; n. p. der ältere der beiden Brüder; die besseren meiner Schüler. I ovaj se genitiv u domaćem govoru prečesto zamienjuje predlozi von, unter, (aus).

§ 209. Srodan partitivnomu jest genitiv tvari i kakvoće, koji se pako u sadašnjem jeziku ponajviše izrazuje sa von, naročito kad imenica znamenujuća tvar ili kakvoću, nije praćena od nikakvoga pridjeva; n. p. der Ring ist von Gold, ein Ring von Gold; ein Gefäß von Silber, von Thon; ein Tisch von ili aus Marmor; ein Mann von Muth, Geist, Ehre; eine Frau von Stande. No u pojedinih izrazih i osobito kad se pridoda koji pridjev, stavlja se genitiv; n. p. Stufen Erzes; ein Mann der That, ein Mann großen Geistes, ein Kind böser Art; i napose kao predikatni genitiv; n. p. wir sind Eines Herzens, Eines Sinnes; ich bin der Meinung, ich bin Willens, des Glaubens; ich bin guter Hoffnung, übler Laune, guter Dinge. Selig sind, die reines Herzens sind. Der Mensch ist göttlicher Natur. Sieht man am Hause doch deutlich, wes Sinnes der Herr sei. Ali i mješte

Digitized by Google

ovoga predikatnog genitiva nalazi se često u porabi imenica sa von; n. p. Der Menſch iſt von göttlicher Natur. Die Sache iſt von Belang.

I genitiv iza voll (n. p. voll ſüßen Weines, voll friſchen Muthes; nu i voll Muth, voll von Beſuchern) može se pribrojiti ovomu razredu, buduć naznačuje tvar kojom je napunjen kojekakav predmet.

§210. Pojmu tvari susjedan je pojam izvora. Stvar od koje druga dolazi ili se iz nje radja, pridružuje se ovoj u genitivu (genitiv izvora ili uzročitelja); n. p. die Thaten des Herkules, Goethe's Werke.

Uslied ovoga značenja stavlja se sa njekimi glagoli i pridjevi u genitiv onaj predmet koji je povod kojemu činu, stanju ili čuvstvu; n. p. des Lebens genießen (život se ovdje motri kao izvor užitka); nasuprot: das Leben genießen (život se ovdje smatra kao predmet užitka); des Freundes gedenken, ſich entſinnen; jemandes warten, harren (i auf jemanden warten) itd. Amo idu i rečenice: der Hoffnung, des Glaubens leben; Hungers ſterben, Todes erbleichen, i takodjer genitiv uz pridjeve eingedenk, müde, überdrüſſig, ſatt, od kojih tri zadnja mogu imati uza se i akuzativ: ich bin es müde, ſatt, überdrüſſig.

Opazka. Amo spada i genitiv u uzklicih; n. p. ach des Unglücks! o der Wonne!

§211. Od genitiva izvora dolazi possessivni genitiv; n. p. Dieſe Lehre iſt nicht mein, ſondern des, der mich geſandt hat. Eliſabeth iſt meines Stammes, meines Geſchlechtes und Ranges. Jasnije se prikazuje possessivno značenje u sliedećih primjerih: Weſſen iſt die Herrſchaft? — Gebet dem Kaiſer, was des Kaiſers iſt. Du biſt des Todes. Thue was deines Amtes iſt.

§212. Napokon genitiv, služeći kao doknada kojoj rieči, izriče sasma grammatikalnu odvisnost. Takovi su genitivi kod mnogih glagola (n. p. ſich befleißigen — bedienen — bemächtigen; ſich erkühnen — erdreiſten — unterfangen — getröſten — verſehen — weigern itd.) i kod njekih pridjeva (kao: würdig, kundig, mächtig, fähig itd.)

Neka se pamte i rečenice: ſeines Standes ein Gelehrter, ſeines Handwerks ili Zeichens ein Tiſchler, ſeines Glaubens ein Jude.

§213. Uslied ovoga posve abstraktnog značenja kao padež za grammatikalnu odvisnost u obće, genitiv više nego ostali padeži služi za njeke slobodnije ili absolutne porabe. Takove su:

a) absolutni genitiv za naznačivanje mjesta i vremena; n. p. rechter Hand, gerades Weges, allerorten; abends, nachts, mittlerweile, ſonntags itd.

b) absolutni genitiv za označivanje načina; n. p. Ich ermahnte ihn alles Ernſtes. Ich muſste unverrichteter Sache weggehen, itd. Tako isto mnogi genitivi koji su postali pravi prislovi; n. p. ſtracks, anders, ſtets, beſonders, ſpornſtreichs, theils, einigermaßen itd.

Digitized by Google

3. O akuzativu.

Evo poglavite njegove porabe:

§214. Akuzativ izrazuje protezanje kretanja ili činjenja u prostoru i vremenu.

Kao akuzativ prostora naznačuje put, kojim se proteže kakvo kretanje; n. p. einen Weg gehen, eine Treppe hinauf ſteigen, den Berg hinab klimmen. Stern der dämmernden Nacht, ſtattlich wandelſt du deinen Hügel hin! — kao akuzativ vremena pako naznačuje trajanje ili vrieme, kroz koje se proteže čin (na pitanje wie lange?); n. p. Manche Thiere leben nur einen Tag; den ganzen Tag arbeiten; er iſt erſt einen Monat alt; eine Zeitlang itd.

§215. Pojam protezanja u vremenu prelazi u naznačivanje vremena u obće, u kojem se koji čin svršuje, tako da akuzativ ne stoji samo na pitanje wie lange? nego često i na pitanje wann? n. p. Er kam denſelben Abend, den andern Tag zu mir; er geht den Sonntag nicht aus; mein Freund kommt nächſten Dienstag. Ich ſchrieb dies den 10. Mai. Die Vernunft ſoll uns keinen Augenblick (in keinem Augenblick) verlaſſen.

Opazka. Kako akuzativ, tako i genitiv sam po sebi, a dativ ujedno sa predlozi in i an, mogu opredieliti vrieme, u koje se što sbiva. Govori se n. p. Ich komme desſelben Abends, denſelben Abend i an demſelben Abend. Er reist ſommers, den Sommer, im Sommer. Ich ſehe ihn ſonntags, den Sonntag, am Sonntag. Pa akoprem se ovi padeži u mnogih slučajih upotrebljuju bez oveće razlike u smislu, ipak se po nešto razlikuju u značenju svome. Genitiv bo izrazuje čisti pojam vremena, akuzativ trajanje čina, a dativ prostor u kojemu se čin svršuje. Tomu dodaj da je opredieljivanje vremena pomoću genitiva primilo prislovni značaj te izrazuje rado čine koji se opetuju i redovito vraćaju; n. p. Die Poſt kommt freitags an (t. j. an jedem Freitag); nasuprot: mein Freund iſt am Freitag angekommen. Ich konnte den Freitag nicht ausgehen. Er pflegt mich ſommers zu beſuchen. Ich habe ihn den (ganzen) Sommer nicht geſehen. Ich verreiſe in dieſem Sommer. Im Sommer gehe ich abends, im Winter vormittags ſpazieren. I u odredjivanju prostora genitiv se dosta znatno razlikuje od akuzativa. Genitiv naznačuje više početak kretanja zadatim smjerom, akuzativ pako protezanje kretanja po cielom naznačenom putu. Tako razlikuje jezikoslovac Grimm preliepo izraze gehe deinen Weg i geh deines Weges. Prvi znači: sliedi svoj put, drži se njega; a drugi samo: uputi se, hajde!

§216. Akuzativu protezanja pridružuje se izbliza akuzativ mjere, teže, ciene (na pitanja wie lang? wie breit? wie dick? wie tief? wie hoch? wie theuer? wie alt? wie lange?) n. p. eine Meile weit, einen Schuh lang, eine Hand breit. Ich bin ſeit Jahren keinen Zoll gewachſen; einen Centner und zehn Pfund ſchwer; einen Thaler wert; dakle i sa glagoli wiegen, koſten, gelten, meſſen; n. p. er wiegt einen Centner und zwanzig Pfund; das Buch koſtet einen Gulden; es gilt den Kampf ums Daſein itd.

§217. Najabstraktnije i najobćenitije značenje akuzativa jest izrazivanje grammatikalnog objekta, koji može raznolik biti; n. p. Der Herr ſchlägt ſeinen Hund; der Vater liebt ſeine Kinder; Waſſer trinken, Korn mahlen; Kugeln gießen, ein Haus bauen. Neka se sravni Holz brennen i Kohlen brennen (t. j. Holz zu Kohlen brennen), ſeinen Gegner ſchlagen i Wunden ſchlagen.

Digitized by Google

Zahtievaju akuzativ:

a) prelazni glagoli, koji se i po tom poznaju što se lasno davaju pretvoriti u trpni oblik, dočim neprelazni glagoli koji imadu uza se genitiv ili dativ, ili ne tvore nikako trpnog oblika ili ga tvore neosobnim načinom, uzdržavajuć padež što ga imaše aktivni glagol; n. p. es wurde meiner geſpottet, gedacht, erwähnt; es wurde ihm geſchmeichelt, gedankt, gedroht, ili bez es: meiner wurde geſpottet, ihm wurde geſchmeichelt (ali nikada: ich wurde geſpottet, er wurde geſchmeichelt). — Pripadaju prelaznim glagolim medju ostalimi tako zvani uzročni ili faktitivni (kao n. p. ein Pferd tränken, einen Baum fällen, die Glocken läuten, einen erniedrigen, adeln, verbeſſern, itd.), najveći dio glagolâ sastavljenih sa predstavci be, er, ver, ent i malo ne svi oni koji su nerazlučivo složeni sa durch, um, über, unter, hinter, wider, voll.

Opazka. Njeki prelazni glagoli mješte izvjestna objekta primaju samo formalni objekt es; n. p. es mit einem aufnehmen, es mit einem halten itd.

b) mnogi neosobni glagoli, koji su prelazni ili se mogu barem upotrebiti kao takovi. Tu se razlikuju dvie vrste, jedna gdje glagol izrazuje dogadjaj koji obuzima koju osobu (n. p. es friert — dürſtet — ſchläfert mich, es verlangt mich nach etwas, es ſticht mich im Leibe), a druga gdje se neosobni glagoli es regnet, es hagelt, es ſchneit kadkad spoje s akuzativom tvari (n. p. es regnete Blut, es hagelt Steine, es ſchneit Blüten). — Neosobni glagol es gibt zahtieva svedj koji akuzativ: es gibt einen Schmaus, es gab Zeiten itd.;

c) povratni glagoli, pravi i nepravi, imadu osobu u akuzativu; n. p. ich wundere mich, er ſchämt ſich; ich habe mich geſtoßen;

d) kadkada primaju akuzativ i neprelazni; n. p. einen Gang ili Weg gehen, einen Kampf kämpfen; ein elendes Leben leben; bittere Thränen weinen; einen rühmlichen Tod ſterben; einen raſchen Schritt gehen. Osim toga: Wuth ſchnauben, Zorn blicken, Freude athmen. Liebe ſäuſeln die Blätter, Liebe flötet die Nachtigall.

§218. Neki glagoli zahtievaju dva akuzativa. Razlikuju se sliedeći slučaji:

a) oba akuzativa jesu imenice, od kojih jedna naznačuje osobu, a druga stvar. Tako uz glagole fragen i lehren; n. p. eins muſs ich dich noch fragen. Er lehrt mich (ne mir) die Sprache, das Rechnen (ali u trpnom obliku: ich werde von ihm im Rechnen unterrichtet). Takodje: wer hat dich das geheißen jednako dobro kao wer hat dir das geheißen?

b) oba akuzativa jesu imenice, koje naznačuju jedan te isti objekt, ali je jedan objekt upravan, a drugi predikatan. To biva kod glagolâ heißen, nennen, ſchelten, ſchimpfen, taufen, koji u trpnom obliku imadu dva nominativa; n. p. er hieß ili nannte mich ſeinen Freund, man ſchalt ili ſchimpfte ihn einen Narren;

c) prvi je akuzativ imenica, drugi paka pridjev ili participij (neskloniví), koji se dodava prvomu kao predikat; n. p. Der Kauf-

Digitized by Google

mann hat Waren feil; ich ließ kein Mittel unversucht; ich fand ihn todt, schlafend; ich weiß sie glücklich; ich fühle mich glücklich, neugeboren itd. Tako isto: einen lieb haben, einen frei lassen, etwas wieder gutmachen, einen Stoff schwarz färben itd.

Opazka 1. Nekiem od ovih glagola, kao erklären, bekennen, pridjev ili imenica može se pridružiti i sa für ili als; n. p. einen für einen Betrüger erklären. Glagoli halten, ausgeben, annehmen, erachten, betrachten, ansehen i slični ne mogu dodati svomu objektu pridjeva bez für ili als; n. p. er gibt sich für reich aus, etwas als erwiesen ansehen itd. Isto tako u glagolih darstellen, beschreiben, schildern, malen razgovjetnost zaiskuje da se doda als pridjevu, eda se ne pomiesa sa prislovom istog oblika; n. p. er stellt den Mann als ehrlich dar, schildert ihn als treu, beschreibt die Gegend als sehr schön (različno od: er beschreibt die Gegend sehr schön).

Opazka 2. Posebnost njemačkog jezika jesu fraze kao sliedeće: einen krumm und lahm schlagen, die Hände warm reiben, sich die Füße wund gehen, einen frei sprechen, das Glas voll gießen, das Schwert stumpf hauen, das Blatt voll schreiben, i povratnim načinom: sich müde arbeiten, sich heiser sprechen itd.

d) prvi je akuzativ imenica, a drugi infinitiv, koji ili ima samostavno značenje (n. p. ich lehre dich schreiben, das nenne ich schlafen, das heiße ich schwärmen) ili stoji mješte sadašnjega participija (što biva sa glagolom haben u rečenicah kao ove: er hat den Hut auf dem Kopfe sitzen, die Hand im Schoße liegen, den Mantel über den Schultern hängen, ein Pferd im Stalle stehen, Geld im Kasten liegen, i osim toga sa glagoli sehen, hören, fühlen i finden; n. p. ich sah ihn fallen, liegen; ich hörte sie reden; ich fühle mein Herz schlagen, er fand sie am Wege liegen und schlafen), ili napokon samostavni akuzativ spojen s infinitivom sačinjava malo ne jedan sam pojam, tako da se dade pretvoriti u zavisnu izreku. Ovo se sgadja sa glagoli machen, heißen (= befehlen), i lassen (= zulassen, veranlassen, bewirken); n. p. du machst mich lachen; er will mich glauben machen, dass es sich so verhalte; er hieß mich gehen, kommen, schweigen. Lass mich gehen; er ließ das Feuer ausgehen; ich habe das Buch kommen lassen; lass diesen redlichen Mann deinen Führer werden, itd.

4. O dativu.

§219. Dativ može vazda stati, kad se ono što se izriče, odnosi na osobu (ili stvar smatranu osobom), koja učestvuje ili se samo misli da učestvuje onomu što radi subjekt. Napose pak stoji dativ:

1. uz mnoge glagole toliko neprelazne, koji ne dopuštaju nego osobni odnošaj (n. p. einem danken, dienen, folgen, schmeicheln, weichen itd.), koliko uz prelazne i povratne, koji primaju i stvarni objekt (n. p. einem etwas geben, bieten, erlauben, gönnen, befehlen; sich etwas anmaßen, sich etwas einbilden, sich die Mühe geben, sich die Zeit vertreiben itd.). Spadaju amo osobito glagoli sastavljeni sa razlučivimi česticami ab, an, bei, nach, zu, vor, ent itd.

2. uz mnoge pridjeve, kao: ähnlich, gleich, verwandt, geneigt, angenehm, lieb, nützlich, schädlich, wohl, wehe.

Digitized by Google

3. U slobodnijoj porabi stoji dativ, ne zavisan od nikakve pojedin rieči, poimence kao dativus commodi mješte predloga für s akuzativom (n. p. mir blüht kein Frühling, mir lacht keine Sonne. War ich ihm, was er mir? Er lebte hier den Studien), ili kao dativus ethicus, eda uzvisi izraz sućuti i sudjelovanja onoga koji govori (n. p. Daſs du mir ja nicht zu Schaden kommſt! Ich lobe mir das Landleben! Das war dir eine Luſt!), pa koji put i mješte posjednog zaimena ili possessivnog genitiva (n. p. mir blutet das Herz = mein Herz blutet. Ihm tödtete ein Schuſs das Pferd. Dem Könige wurde der linke Arm zerſchmettert).

O slaganju riečî.

§ 220. Ako koja rieč u govoru za to da joj se jasnije naznači svez sa kojom drugom, primi samo sprovodnu sklanju, kojoj je pojam ne u njoj istoj nego u rieči koju prati, onda se taj grammatikalni odnošaj zove slaganje ili kongruencija. Tako se slaže jedan pridjev sa svojim samostavnikom u spolu, broju i padežu (n. p. ein ſchön-er Baum, ein-es ſchön-en Baumes), glagol sa svojim subjektom u osobi i broju (n. p. Du lieb-ſt, wir lieb-en).

Slaganje riečî osniva se na logičnom odnošaju utjelovljenja ili inherencije, koji može biti trostruk: predikatni, attributni i relativni.

I. Predikatni odnošaj.

§ 221. U predikatnom odnošaju nahodimo: glagol, pridavnik i samostavnik.

Glagol sliedi, što se tiče osobe i broja, u obće svoj subjekt. To biva i kad je subjekt zapostavljen glagolu i zastupan na čelu izreke od čestice es; n. p. es eilen die Stunden.

Posebnosti i iznimke.

a) Ne samo pluralne rieči Sie, Ihr rabljene kad se uljudno s kim govori, već i naslovi, kao Eure Majeſtät, Hoheit, Eure (ili Euer) Wohlgeboren itd. slažu se sa pluralom glagola; n. p. Sie ſind mein wahrer Freund. Glücklicher, der Sie ſind. Euer Wohlgeboren waren ſo gütig.

b) Skupna imena, kao Menge, Anzahl, Haufen itd. mogu se složiti s glagolom u pluralu, ako su sdružena sa samostavnikom u genitivu množine; n. p. Eine Menge Leute verſammelten ſich; ein ganzer Haufe Soldaten zogen vorüber.

Opazka. I množtvene rieči viel, mehr, wenig, genug zahtievaju plural glagola i kao pridavnici i kad rabljeni samostavno imadu iza sebe imenicu u genitivu množine; n. p. Viel Menſchen waren anweſend. Wenig gute Tage wurden mir zutheil. Der Freuden genug wurden euch zutheil. So viel ihrer am Leben ſind.

c) Ako je subjektom jedno od neizvjestnih zaimena es das dies, a predikatom je samostavnik, glagol se slaže s ovim posljednjim; n. p. Es ſind Fremde. Das waren meine Vettern.

Digitized by Google

d) Ako je od više spojenih subjekta jedan prve osobe, glagol se meće u prvu osobu množine; ako li jedan druge osobe a nijedan prve, glagol se meće u drugu osobu množine; n. p. Ich und du (wir) haben gleiche Schickſale. Du und dein Bruder (ihr) ſeid meine Freunde.

Opazka. Ako su osobe protivne jedna drugoj ili barem razstavljene jedna od druge, glagol se slaže sa bližnjom osobom; n. p. Weder ich noch du kannſt ihm helfen. Nicht ich, ſondern du gehſt dahin.

§ 222. 1. Predikatni pridavnik stoji u prislovnoj formi (t. j. ne slaže se u spolu ili broju) ne samo

kao pravi predikat sa glagoli ſein, werden, bleiben, ſcheinen, dünken, heißen (n. p. Das Leben iſt kurz. Die Gefahr wird drohend. Ihr ſcheint geſund. Sie dünkt ſich ſchön. Er bekam 50 Thaler geſchenkt. Sie geht ſchwarz gekleidet), nego i

kao predikatni dodatak uz koji punciti glagol, budi obzirom na subjekt budi na objekt; n. p. Mein Freund liegt krank. Das Pferd ſtand ſtill. Wir giengen traurig fort. Sie ſaß einſam auf ihrem Zimmer. Er ſteckt voll Schelmerei. — Er fühlt ſich unglücklich. Ich fand ihn ſchreibend. Er pries mich glücklich. Er goſs den Becher voll. Ich ſtand mich müde. Er ſchrie ſich heiſer.

Opazka. Ako pridavnik u sklonjenom obliku služi kao predikat, ima se smatrati ili samostavnikom (n. p. Er iſt ein Fremder. Sie ſind Fremde. Ich bin der Schuldige. Der Geiſt iſt ein Lebendiges, Thätiges. Die Gottheit iſt das ewig Wirkende und Schaffende) ili attributom, pri kojemu se izostavi subjekt (n. p. Dieſer Winkel iſt ein rechter. Seine Verſicherung war eine eidliche. Meine Gründe ſind folgende. Sein Beſuch war ein täglicher, a ne täglich. Mein Glück wäre ein vollkommenes ohne dieſen Zufall. Iſt ein alter Eindruck ein verlorner?)

2. Superlativi (osim onih koji su tvoreni sa am —) i redni brojnici (kojim pripada i der andere), treba da i kao predikati stoje vazda u sklonjenoj formi, budi

a) samostavno (n. p. Dieſe Freuden ſind das ſüßeſte, was ich kenne. Auf eigene moraliſche Ausbildung loszuarbeiten iſt das einfachſte und thunlichſte, was der Menſch vornehmen kann), budi

b) attributno (n. p. Der gerade Weg iſt der kürzeſte. Des Himmels Fügungen ſind immer die beſten).

Na isti način može i komparativ stati sa izvjestnim spolnikom, ako je prispodabljanje omedjašeno na dva predmeta; n. p. Er iſt der ältere von beiden Brüdern. Man kann darüber ſtreiten, welcher der beiden höhern Sinne, Geſicht und Gehör, der edlere ſei.

3. Posjedna zaimena kao predikati mogu stati ili

a) nesklonjena, ako subjekt naznači opredieljen predmet; n. p. Der Mantel iſt mein. Dieſe Gärten ſind unſer; ili ti

b) sklonjena (u oblicih meiner meine meines ili der die das meine oli meinige); n. p. Jener Garten iſt der unſere. Dein Weg iſt krumm, er iſt der meine nicht.

Mora se rabiti sklonjeni oblik, ako je subjektom jedno od neizvjestnih zaimena es das dies; n. p. Dies iſt nicht mein

Digitized by Google

Mantel, ſondern es iſt deiner ili der deinige. War es dein Sohn oder war es ſeiner? — Slabi oblik sa spolnikom stoji i kao samostavnik; n. p. Ich bin der Ihrige. Dies ſind die Meinigen.

Opazka o pronominalnih riečih ein i ander. — ein ima isto kako posjedna zaimena i jaki oblik bez spolnika (einer eine eines bez plur.) i slabi sa spolnikom (der die das eine, plur. die einen), dočim se ander u singularu vazda upotrebljuje sa spolnikom (der die das andere, ein anderer itd); n. p. Es iſt einer meiner Freunde. Es war weder der eine noch der andere verſtändig genug. Es iſt ein anderer, den ich meine. Es ſind andere, die ich ſuche.

§ 223. Samostavnik ili samostavno zaime kao predikat slaže se sa svojim subjektom u padežu, ali ne uviek i u broju i spolu.

Pamti napose:

a) Neizvjestno zaime es ili das kao zamjenik kojekakvog predikata (pridavnika ili samostavnika) sdružuje se sa subjekti svakoga spola i broja; n. p. Biſt du zufrieden? Ich bin es. — Seid ihr Schüler? Wir ſind es ili das ſind wir.

b) Samostavnik može stati i kao predikatni dodatak. Ovo biva sa glagoli heißen, nennen, ſchelten, ſchimpfen, koji osim upravnog objekta primaju još drugi samostavnik u akuzativu; n. p. Man ſchilt ihn einen Geizhals (passivno Er wird ein Geizhals geſcholten). Er nannte mich ſeinen Retter (passivno Ich wurde von ihm ſein Retter genannt).

II. Attributni odnošaj.

§ 224. Dielovi govora koji mogu imati taj odnošaj prama samostavniku ili samostavnom zaimenu, jesu 1. pridavnici i participiji sa ostalimi riečmi kojim je oblik pridavni (brojnici, zaimena, spolnici) a 2. samostavnici.

1. O riečih pridavnog oblika, koje obično stoje izpred svoga samostavnika, osim onoga sto se o njih razložilo u § 92—96, neka se pamte još sliedeće posebnosti:

a) ſolch i welch, ako stoje pred samim samostavnikom, sklanjaju se po jakoj (ſolcher Muth, welches Buch itd.); samo pred imenom srednjega spola u nominat. i akuz. jedn. stoje kadkad u poetičkom govoru bez nastavka (ſolch Gefühl, welch Glück). — Ako paka ſolch i welch stoje pred samostavnikom imajućim neizvjestni spolnik, ostaju uviek nepromienjena (ſolch ein Genuſs, ſolch eines Genuſſes; welch eine Freude, welch einer Freude). — Ako iza ſolch i welch stoji pridavnik, onda ili zaime ostaje posve nepromienjeno i sklanja se samo pridavnik, ili se zaime sklanja po jakoj a pridavnik po slaboj (ſolch edler Mann, ſolch edles Mannes; ſolch edle Männer; welch ſchöne Nacht, welch hohes Glück, welch ſchöne Bilder ili ti: ſolcher edle Mann, ſolches edlen Mannes; welches hohe Glück, welche ſchönen Bilder). — Napokon kada ſolcher ima pred sobom ein ili kein, sklanja se po mješovitoj pridavničkoj deklinaciji.

Digitized by Google

b) manch sklanja se ponajviše sasvim po jakoj sklonitbi; stojeći pako izpred pridavnika, može ostati nepromienjeno u nomin. jedn. svih spola i u akuz. jedn. ženskoga i srednjega spola; n. p. manch tapferer Held, manch edle Frau, manch ſchönes Kind.

c) Glede na all, viel, wenig v. § 102, 1. i 8.; glede na zwei i drei v. § 99, b).

2. Kad attributni pridavnik ima pred sobom dvie opredielne rieči, oblik pridavnika ravna se samo po drugoj njemu bližoj, ako su one rieči uzporedane medju sobom (n. p. all der große Lärm, dieſer mein guter Nachbar, jenes dein neues Haus); ako li je druga opredielna rieč podredjena prvoj, oblik pridavnika ravna se po prvoj (n. p. ein ſolcher treuer Freund, das viele neue Geld, mein weniges ererbtes Vermögen).

3. Attributni pridavnik predpostavljen samostavniku može biti posve bez nastavka samo u domaćem i poetičkom govoru, i to namjesto jakog oblika u nomin. i akuz. jedn. srednjega spola; n. p. ſchön Wetter, auf gut Glück, kein ſchöner Glück, welch traurig Los.

4. Attributni pridavnik može iznimice i zapostavljen biti svomu samostavniku, i to *a)* bez ikakvoga svršetka u svih padežih samostavnika (zehn Fuß rheiniſch, bolje zehn rheiniſche Fuß ili zehn Fuß rheiniſches Maß; drei Thaler ſächſiſch; osobito u poeziji: ein Märchen gar ſchnurrig, Röslein roth, manch Ritter wert); *b)* kao samostavni dodatak sa spolnikom (Karl der Kühne, i u poeziji: die Stimme, die rufende; dieſen Krieg, den fürchterlichen).

5. Dva ili više spojenih pridavnika stoje obično pred samostavnikom, pa su ili uzporedjeni jedan drugomu ili podredjeni. U prvom slučaju sklanjaju se na isti način, u drugom paka pridavnik koji sliedi prima u genitivu i dativu (a ne u nomin. i akuz.) slabu sklanju, ako predstojeći pridavnik ima jaki oblik; dakle: guter rother Wein = guter Rothwein, gutes (i guten) rothen Weines, mit gutem rothen Weine; nach guter alter Sitte; ein alter verdienter Kriegsmann, wegen heftiger bürgerlichen Unruhen, ungeachtet langwieriger politiſcher Kämpfe, folgender (nachſtehender, vorſtehender, obiger, erwähnter) wichtige Satz, folgende wichtige Sätze, um nachſtehender erheblicher Urſachen willen, nach oben erwähnter unter uns getroffener Abrede.

Opazka. Iznimnim putem i samo u poeziji više pridavnika uzporedjenih i rabljenih attributno nalazi se i gdje su zapostavljeni samostavniku; n. p. Da muſst' er mit dem frommen Heer durch ein Gebirge wüſt und leer; — gdje pako pridavnici stoje u daljem odnošaju prama samostavniku koji predlazi, ovo je slaganje češće; n. p. Es ſtand in alten Zeiten ein Schloſs, ſo hoch und hehr. Ihr Berg' und o ihr Thäler, hoch und tief. Ein Mädchen ſchön und wunderbar.

6. Samostavnik kao attributni dodatak drugog samostavnika ili zaimena može se pridružiti ili neposredno ili kroz česticu als, i slaže se obično u broju i padežu sa imenom svojim.

Dodatbeni samostavnik neposredno pridružen može stati i pred svojim imenom i za njim; n. p. Der König David, die Stadt Berlin,

Digitized by Google

der Berg Sinai, ili ti David der König, Johannes der Evangelist; tako osobito u stalnih nadimcih: Ludwig das Kind. — Zaimenu pak appozicija sastojeća se iz samostavnika uviek se zapostavlja: Ich Thor, Sie edle Frau, du armer Freund.

Glede na samostavnike ovako sdružene neka se pamte sliedeće posebnosti:

a) Ako je obćenito ime dodano vlastitu imenu, pa ovo stoji prvo, onda se obadva pravilno sklanjaju: Heinrichs des Voglers Wirken;

b) Ako stoji prije obćenito ime praćeno od spolnika, ime vlastito ne mienja se: Die Psalmen des Königs David, die Bevölkerung des Königreichs Preußen;

c) Ako obćenito ime bez spolnika stoji kao naslov pred vlastitim imenom, sklanja se samo vlastito ime: Die Thaten Kaiser Karls des Großen, Doctor Meyer's Schriften, Professor Ritter's Vorlesungen.

Opazka. Samo rieč Herr sklanja se uviek, i ako je bez spolnika, pred vlastitim imenom: Herrn Müller's Familie; er hat Herrn Kramer besucht.

d) Ako obćenito ime kao dodatak stoji pred drugim obćenitim imenom manjega obsega, zadnje se ne mienja; n. p. Der Vogel Strauß, des Vogels Strauß; von den Raubthieren Wolf, Löwe. — Samo kad se obćenito ime izrazujuće stališ ili naslov spoji s kojim drugim užega značenja, moraju se za spolnikom obadva deklinovati: Der Herr Doctor, des Herrn Doctors, unsers Herrn Directors, der Garten des Herrn Geheimraths Müller.

e) Samostavnička appozicija pridružena kroz als spaja se ili 1. s predmetom koji se ima pobliže naznačiti, ili 2. s glagolom izreke. U oba slučaja pak ovaka appozicija slaže se u padežu obično sa samostavnikom ili zaimenom, komu pripada; n. p. 1. auf den Rath deines Bruders als meines Freundes; seine Zuneigung zu ihr als seiner Wohlthäterin; 2. Er starb als ein Held; du mußt ihm vertrauen als einem Freunde. Neka se za to razlikuje: Ich kenne ihn als Gelehrter od ich kenne ihn als Gelehrten itd.

Opazka. U izključivo povratnih glagolih kao i u onih koji su dobili značenje uprav povratno (subjektivno), dodatak mora da se odnosi samo na subjekt; n. p. Er benahm sich als ein rechtschaffener Mann. Ako je pak značenje objektivno, u kojem slučaju zaime povratno može se iztaknuti naglaskom i objačiti dodavanjem rieči selbst, appozicija se slaže s objektom u akuzativu. Razlikuje se dakle: er zeigt sich (= er erscheint) als mein Freund od er zeigt sich (selbst) als meinen Freund. Er fühlt sich als ein Mann. Er kündigte sich als einen Künstler an.

III. Relativni odnošaj.

§225. Taj biva, kad pridavnik, zaime ili samostavnik, koji nije sdružen ni predikatno ni attributno s kojom imenicom, ipak se nahodi s njom u takvom odnošaju da pada pod zakon slaganja.

Rieč koja se na drugu odnosi, odalečuje se od obćeg pravila o slaganju u sliedećih slučajih:

Digitized by Google

a) Srednja zaimena es das was, kao zastupnici predikata, odnose se na samostavničke predikate kojekakvog spola i broja; n. p. Er ist mein Freund; du bist es nicht. Er ist ein Gelehrter; das ist sein Bruder nicht. Die Gesellschaft bestand aus lauter Kaufleuten, und da wir das nicht sind, so langweilten wir uns. Ali: Bist du der Mann, von dem die Rede ist? Der bin ich. — Ist sie die berühmte Sängerin? Die ist sie (jer se govori o pojedincih dobro naznačenih).

b) Ako je osoba koja naznačena srednjimi samostavnici, kao Weib, Frauenzimmer itd. i osobito diminutivnimi riečmi Fräulein, Mädchen, Söhnchen, Fritzchen, Gretchen itd., onda pridavnik ili zaime, što se na takovi samostavnik odnosi, rabi se obično u mužkom ili ženskom obliku, izmienjujuć ovako naravni spol za grammatikalni; n. p. Wie befindet sich Ihr Söhnchen? Ist er noch krank? — Hier ist das Mädchen? kennst du sie? — Klärchen, die noch gestern bei uns war. Kennst du die beiden Fräulein N.? Die ältere heißt Luise, die jüngere Julie.

c) Ako se brojnički pridavnik ili zaime u jednobroju odnosi na osobe raznog spola, meće se u mužki spol; n. p. Die Knaben und Mädchen wetteiferten mit einander; jeder wollte der fleißigste sein. Morgen, meine Freunde und Freundinnen, werden wir abreisen. Dass nur keiner die Zeit verschläft.

Poredanje riečî.

§ 226. 1. Od više spojenih opredielnih rieči jedna može biti prama drugoj ili

a) podredjena (das ruhig schlafende Kind; die ihm gebürende Ehre; ein des Lobes würdiger Schüler), ili

b) pouredjena (er hat es gestern genau besorgt; die hohen schweizerischen Gebirge; dieser redliche Mann), ili

c) uzporedjena (er hat es fleißig, genau und zweckmäßig besorgt; ein treuer redlicher Freund).

Prva dva slučaja ne pokazuju ništa osobita.

Što se tiče trećega slučaja, neka se pamte ove posebnosti:

Dva predloga mogu se poredjati i odnositi na jednu imenicu, ako zahtievaju isti padež; n. p. für und wider mich, vor und nach jener Zeit; ali ne: um und neben ihm, durch und mit ihm.

Više samostavnika ili samostavnih zaimena u jednom te istom padežu vladano je od jednoga samoga glagola, pridavnika, samostavnika ili predloga; n. p. Die Blüten der Bäume und Blumen; er erzählte viel von seiner Reise und seinen Schicksalen. Unsere Pflichten gegen Gott und unsere Mitmenschen.

2. Uzporedjivanje je po svom značenju ili zadružno ili razdružno; n. p.

Digitized by Google

zadružno	razdružno
Er iſt mein und dein Vater	Mein und dein Vater ſind Freunde
Du biſt mein älteſter und beſter Freund	Mein älteſter und mein jüngſter Bruder
Gute, leſenswerte Bücher	gute und ſchlechte Bücher
in Wind und Wetter ausgehen	bei Regen und Sonnenſchein ausgehen
Sein Lehrer und Erzieher begleitet ihn	Sein Lehrer und ſein Erzieher begleiten ihn
Man lobt und preist ihn	Man lobt und tadelt ihn
Die Leute lärmten und tobten	Die Leute kamen und giengen

3. Uzporedjene česti izreke ili se podpunoma izrazivaju ili se uže stežu pokraćivanjem. Ovo stoji u tom da se zajedničke česti samo jedan put izriču; n. p. Der Bürger- und der Bauernſtand; Karten-, Brett- und Würfelſpiele; ein- und ausgehen; hin- und herlaufen; einer- und andrerſeits, i weiß- und ſchwarze Bänder, različito od weiße und ſchwarze Bänder. Er erzählte viel von ſeinen Reiſen und ſonſtigen Abenteuern mješte von ſeinen Reiſen und von ſeinen ſonſtigen Abenteuern ili von ſeinen Reiſen und ſeinen ſonſtigen Abenteuern. Er iſt des Betrugs verdächtig und angeklagt. Sie ſind angeklagt, aber freigeſprochen worden.

Opazka. Ovo je stezanje dopušteno samo onda kad poredjane rieči imadu naznaku zajedničku i u istoj grammatikalnoj formi. Dakle ne der Ruhm und Ehre, niti man hat ihn beſtändig gelobt und geſchmeichelt.

4. Podpuno izrazivanje poredjanih rieči dolikuje bolje razdruženu odnošaju, a skraćeni oblik zadruženu. Neka se sravne izreke: Ich gehe zu meinem Freunde und Nachbar (ista osoba); ich gehe zu meinem Freunde und zu meinem Nachbar (dvie osobe različite). Ich bin ſein älteſter und vertrauteſter Freund. Ich kenne ſeinen älteſten und ſeinen jüngſten Bruder.

Suslied rečî.

§ 227. Svojstvo je njemačkog jezika, da razlikuje glavnu izreku od uzgredne poredanjem rečî i da se trsi učiniti od izreke neku cielinu, šaljući predikat na kraj i mećuć naznake stavka po sriedi izmedju subjekta i predikata.

Razlikuje se 1. pravilni red ili suslied rečî, a 2. nepravilni ili prevrnuti (inversija).

Pravilni suslied.

§ 228. Pravilni suslied rieči u glavnoj izreci jest:

1. u objektivnih izrekah: subjekt, kopula, predikat; n. p. Er iſt geſund. Das Kind hat geſchlafen. Dein Freund wird kommen;

2. u zahtievnih izrekah (kojim pripadaju i upitne, željne i zapovjedne): kopula, subjekt, predikat; n. p. Sind die Kinder geſund?

Digitized by Google

Hat das Kind geſchlafen? Wäre er doch geſund! Käme ſie doch bald! Sei (du) fleißig! — Željne izreke paka, koje se izrazuju konjunktivom prezentičnim, počimlju vele često od subjekta; n. p. Er komme! Sie möge glücklich ſein!

§ 229. Pravilni suslied riečî u uzgrednoj izreci jest: subjekt, predikat, kopula. — Tu sve stoji do toga da se dobro razlikuje, je li koja izreka uzgredna ili ne. Nu uzgredne su sve izreke koje započimlju od jednog od podrednih veznika (v. § 189), od zaimena ili prislova odnosnoga, od zaimena ili prislova upitnoga u neupravnom pitanju; n. p. daſs der Menſch ſterblich iſt; als die Sonne aufgegangen war; wenn das Kind geſchlafen hat; weil dein Freund kommen wird; das Haus, welches ich gekauft habe; der Ort, wo er jetzt wohnt; ich weiß nicht, wer er iſt und woher er kommt.

Opazka 1. Poetička je sloboština, ako se glavnoj izreci dade pravilni slog uzgredne; n. p. Er alſo ſich zur Seite kehrt.

Opazka 2. U odvisnih izrekah počimajućih sa wie, ſo, je pridavni predikat, ako ga imaju, stoji odma poslie tih veznika; n. p. Wie mächtig du auch biſt, du kannſt geſtürzt werden. So reich er auch iſt, ſo lebt er doch nicht glücklich. Je fleißiger der Schüler iſt, deſto ſchneller ſchreitet er fort.

Opazka 3. Uzgredne izreke izrazujuće uvjet ili dopust mogu primiti i oblik upitnih, ako se izostavi veznik. Tako n. p. mješte „wenn er nicht will, ſo" može se reći: will er nicht, ſo ...; mješte „obgleich er es erfahren hat, ſo" možestati: hat er es gleich erfahren, ſo ...; Ako se pak, kô što višeput biva, izpusti veznik daſs, uzgredna izreka dobije pravilni slog glavne u objektivnih izrekah; n. p. Ich glaubte, er wäre ſchon abgereist mješte Ich glaubte, daſs er ſchon abgereist wäre.

Poredanje pobližnjih naznaka u izreci.

§ 230. Opredielne rieči stoje u obće pred riečmi koje opredieljuju. No ima i tu dosta iznimaka.

1. Samostavnik ima obično pred sobom attributne naznake. Prislovne naznake paka i samostavnici neposredno ili posredno odvisni stoje iza samostavnika; n. p. die geſtrige Feuersbrunſt, die Feuersbrunſt von geſtern; der Herr des Hauſes; der Vertrag von Berlin.

Opazka. Iznimice stoji (u višem stilu) odvisni genitiv i pred samostavnikom, o kojemu visi, pa onda ovaj drugi gubi svoj spolnik; n. p. Des Jahres letzte Stunde mješte die letzte Stunde des Jahres. To biva i u prozi, osobito u vlastitih imenih: Wallenſtein's Lager, Öſterreich's Heer.

2. Pridavnik i prislov imadu vazda pred sobom prislovne dopune, pa obično i samostavnike odvisne: ganz voll; beſuche mich recht bald; des Rechtes kundig, dem Spiel ergeben.

Naznake sačinjene sa predlozi stoje obično za pridavnikom predikatnim, nu vazda pred attributnim; n. p. arm an Geld, ſchön von Geſicht, glücklich im Spiel; ali ein an Geld armer Mann, mein im Spiele glücklicher Freund. — Zapostavljen, attributni pridavnik zadržava prvotni svoj oblik: ein Mädchen ſchwarz von Haaren, ein Ritter kühn zur That. — I neposredni odvisni padeži treba da se predpostave samo sklonjenom attributnom pridavniku: ein des Weges

Digitized by Google

kundiger Führer, ein seiner Pflicht getreuer Diener. — Predikatni nesklonjeni pridavnik može imati i za sobom odvisni samostavnik: eingedenk seiner Warnung, ergeben der Gebieterin, unkundig des verderblichen Gefechts. — Odvisno zaime pako treba da uviek stoji pred pridavnikom: ich war seiner eingedenk, ich bin ihm dankbar.

Opazka 1. Prislov genug meće se vazda iza pridavnika ili prislova: Du bist noch jung genug; früh genug. Nasuprot rieč hinlänglich ili hinreichend, srodna sa genug, hoće da stoji vazda pred svojim pridavnikom.

Opazka 2. Akuzativ protezanja i mjere stoji ponajviše pred pridavnikom ili prislovom: eine Elle lang, eine Meile weit, einen Kopf größer.

3. Položaj glagolnih naznaka različit je u glavnoj i odvisnoj izreci.

a) U glavnoj izreci svaka naznaka glagolna, ako su kopula i predikat spojeni u jednu rieč, stoji na kraju izreke: Er besuchte mich; das Kind schläft ruhig. Schliefe doch das Kind ruhig! — Neka se izuzme slučaj, gdje kao naznaka služi zaime nenaglašeno, a samostavnik kao subjekt: Liebt mich der Vater? Es meldet dir dein Bruder, dass...

Nasuprot kad se kopula i predikat sastoje iz dvie rieči, naznaka stoji odma pred predikatom kojim se svršuje izreka: Er hat mich besucht. Der Vater muss den Sohn lieben. Sollte nicht der Vater den Sohn lieben? Möchte das Kind ruhig schlafen! — Nu ipak: Sollte mich der Vater nicht lieben? Es hat uns ein Fremder besucht.

b) U odvisnoj izrezi naznaka stoji vazda pred predikatom, dakle medju subjektom i predikatom; n. p. wenn er mich besucht hätte; weil der Vater den Sohn liebt; nachdem das Kind ruhig geschlafen hatte. — Ako stoji kopula iznimice pred predikatom, naznaka se meće pred kopulu; n. p. weil er den Mann hat rufen lassen; wenn du deine Pflicht wirst gethan haben.

4. Za poredanje od više spojenih naznaka služi ovo obćenito pravilo: naznake znatnije, više naglašene, stavljaju se iza naznaka slabijih i manje naglašenih; n. p. Diese seine drei noch ganz neuen und schönen Häuser sind in dem letzten so verheerenden Kriege in Asche gelegt worden. Ein der deutschen Sprache vollkommen kundiger Fremder — sein ihm treu ergebener Diener — dieser der Unterstützung höchst bedürftige Arme. Po tomu neka se razlikuje: Der dritte böse i der böse dritte Tag; die gute alte Sitte i die alte gute Sitte; er fand mühsam (mit Mühe) den Weg i er fand den Weg mühsam; er hat glücklich seinen Freund gefunden i er hat seinen Freund glücklich gefunden; i u odvisnoj izreci: weil er glücklich seinen Freund gefunden hat i weil er seinen Freund glücklich gefunden hat.

Napose neka se pamti:

5. Više odvisnih padeža vladanih od kojega glagola poreda se obično tako da akuzativ (stvari) stoji za dativom (osobe), genitiv (stvari) za akuzativom osobe, i da na svaki način ime stvari stoji za imenom osobe; n. p. Der Vater wird seinem Sohne ein Kleid kaufen. Er beschuldigt seinen Diener der Untreue. Man hat den Armen

Digitized by Google

aller seiner Habe beraubt. — Dodatci prepozicionalni stoje obično iza prostih odvisnih padeža; n. p. Ich schreibe einen Brief an meinen Oheim. Er hat seinem Vater für das Geschenk gedankt.

6. Ako su prislovi i odvisni padeži vladani od kojega glagola, mjesto se prvih more na razne načine mienjati. Obično paka stoji prislov pred odvisnimi padeži, ako on, kao naznaka ciele izreke, naznači koju vanjsku okolnost čina, dočim se nahodi pred samim predikatom, ako je ovaj posljednji tim prislovom opredieljen u kakvoći ili načinu; n. p. Ich habe gestern meinem Oheim einen Brief geschrieben. Er hat sich über den Brief herzlich gefreut. Neka se po tomu razlikuje: Er hat gestern auf mein Anrathen die Reise unternommen i Er hat auf mein Anrathen gestern die Reise unternommen; Er hat beständig am 3. Tage des Monats Kopfschmerzen i Er hat am 3. Tage des Monats beständig Kopfschmerzen.

7. Medju svimi prislovnimi naznakami čestica nicht zahtieva najveću pažnju. Ako nicht niječi svu izreku, onda njegov položaj prema glagolu podstoji istim pravilim kojim svaka druga naznaka (v. 3, a i b); ako li se nicht odnosi na pojedinu čest izreke, onda mora da stoji uprav pred zanijekanom rieči. Iznimke tomu nalaze se u višem stilu (n. p. Du nicht, Gott hat mich geschlagen mješte nicht du, sondern Gott hat mich geschlagen).

Ako se prislov nicht, kad zaniječe izreku, sukobi sa drugimi naznakami predikata, zauzima obično zadnje mjesto; n. p. Ich sah meinen Freund lange nicht. Ich habe meinen Freund lange nicht gesehen, da er von seiner Reise in die Schweiz lange nicht zurückgekehrt ist. Mein Leben ist für Gold nicht feil. Neka se sravne još sliedeće izreke: Er hat meinen Bruder nicht gegrüßt različito od Er hat nicht meinen Bruder (sondern einen andern) gegrüßt. Ich habe lange Zeit nicht Clavier gespielt različito od Ich habe nicht lange Zeit Clavier gespielt. Ich sprach ihn den ganzen Tag nicht različito od Ich sprach ihn nicht den ganzen Tag.

8. Položaj zaimenâ vladanih od glagolâ visi o ritmičkom odnošaju, u kojemu stoje prama ostalim naznakam s njimi spojenim, kojim se obično predpostavljaju radi njihovog slabijeg naglaska; n. p. Ich habe ihn deinem Bruder zum Muster aufgestellt. Ich konnte mich des Vorfalls nicht mehr deutlich erinnern. Hat das Kind sich nicht vor der Strafe gefürchtet ili ti Hat sich das Kind nicht vor der Strafe gefürchtet?

I kad se sdruži više zaimena, manje naglašeno stoji pred onim koje je jače, zvučnije: Er hat es mir gesagt. Hier ist das Geld; gib es ihm. Sage dies niemand, ali sage ihm dieses. Ich habe dem Oheim meine Schwester entgegengeführt, a sa zaimeni: ich habe sie ihm entgegengeführt.

Digitized by Google

Prevrnuti suslied riečî (inversija).

§ 231. Inversije su stranom povoljne (t. j. rabljene po volji onoga koji piše na retoričke ili poetičke svrhe), stranom bitne ili potrebite, (t. j. ustanovljene od porabe za neke izreke).

§ 232. Objektivna glavna izreka, kojoj je pravilni suslied: subjekt, kopula, predikat (ili samo: subjekt, predikat; n. p. Die Sonne iſt geſunken, die Sonne ſank) pokazuje sliedeće inversije:

1. kopula, subjekt, predikat, ili samo: predikat subjekt.

Ta se inversija more upotrebiti kao povoljna samo kad ili subjekt stojeći pred predikatom zastupan je na početku stavka od čestice es (Es ſank die Sonne. Es wird ein Gewitter kommen) ili ti kad objektivna izreka primi živahniji oblik željne izreke (n. p. Habe ich doch oft ſchon Undank erfahren! Weiß ich doch nicht, woran ich bin).

Jeste pako potrebita

a) ako se koja naznaka izreke, da se iztakne, postavi na čelo izreke; n. p. Bald wird er wieder kommen. Hier bin ich; — za to naročito i za upitnimi zaimeni i prislovi, koji u pitanjih i uzklicih objektivnih stoje uviek na čelu izreke; n. p. Wann wird er zurückkommen? Wie ſchön hat ſie geſungen! — osim toga za većinom porednih veznika koji su sačuvali prislovni značaj (izuzmi und, oder, ſondern, aber, allein, denn, nämlich), ako započnu izreku; n. p. auch habe ich das nicht geſagt. Erſt habe ich ihn beſucht, dann hat er meinen Beſuch erwidert. Er hat mich hintergangen; daher kann ich ihm nicht trauen.

b) Ako se u kojoj periodi odvisna samostavna ili prislovna izreka stavi prije glavne, ova se zadnja prevrne skoro napomenutim načinom; n. p. Wer er iſt, weiß ich nicht. Daſs ich es gut mit dir meine, kannſt du mir glauben. Wenn es Zeit iſt, werde ich erſcheinen. Je mehr einer arbeitet, deſto ſchneller ſchreitet er fort. — Samo iza uzgredne uvjetne ili dopustne izreke glavna izreka koja sliedi može kadkad zadržati pravilni slog objektivne izreke; n. p. Wenn ihr's nicht fühlt, ihr werdet's nicht erjagen. Wie mächtig du auch biſt, du kannſt geſtürzt werden (mješte ſo kannſt du doch geſtürzt werden).

c) I glavna izreka, zapostavljena ili uvrstjena bez sintaktičnog veza medju drugu koja bi š njom stala u odnošaju objekta, ima istu inversiju; n. p. Ich werde morgen zu dir kommen, ſagte er ili Ich werde, ſagte er, morgen zu dir kommen. Willſt du, fragte er mich, mein Reiſegefährte ſein?

d) U višem i poetičkom stilu nalazi se i ovakova inversija: Einſt wird kommen der Tag, da die heilige Ilios hinſinkt. Denn mit Göttern ſoll ſich nicht meſſen der Menſch.

2. Predikat, kopula, subjekt: inversija vele česta i svuda uporavljiva gdje se hoće da iztakne predikat; n. p. Abtreiben wollen wir verhaſsten Zwang. Gefahren iſt er und nicht gegangen.

Digitized by Google

Opazka. Potrebita je ova inversija a) ako je subjektom neizvjestno zaime es, a predikatom osobno zaime; n. p. er ist es, sie sind es; — b) u sastavljenoj izreci, ako glavna izreka sliedi uzgrednu započetu sa wie, so ili je, te počimlje ona ista sa so, um so, je ili desto; n. p. So ausgezeichnet er ist, so bescheiden ist er zugleich. Je länger du bleibst, je lieber ist es mir. Je weniger ich von ihm erfahren habe, um so größer ili desto größer wird meine Ungeduld ihn wieder zu sehen.

§ 233. U upitnoj, željnoj i zapovjednoj izreci, kojoj je pravilni suslied: kopula, subjekt, predikat, neka se pamte te dvie izreke:

a) kopula, predikat, subjekt; n. p. Hat geschlagen die Stunde des Verderbens? Möge siegen die Unschuld des Unterdrückten!

b) predikat, kopula, subjekt; n. p. Verziehen hat er seinem Feinde? Verlassen willst du mich ili Mich willst du verlassen?

Opazka. U zapovjednoj izreci može se takodjer predpostaviti subjekt kada se energično izreče: Du sprich, und ihr schweiget.

§ 234. Uzgredna izreka kojoj je pravilni suslied: subjekt, predikat, kopula, ima i ona tri inversije, ali su sve poetičke; n. p. O wohl dem hochbeglückten Haus, wo das ist kleine Gabe. Als gefallen war der Held. Da gesprochen der König hat.

Opazka. U jednom pak osobitom slučaju inversija, koja poglavitim čestim uzgredne izreke daje slog glavne, potrebita je i u prozi, a to biva u sastavljenih oblicih glagolskih, kada se naime pomoćni glagoli können, dürfen, wollen, mögen, müssen, sollen, lassen (obično i heißen, helfen, hören, sehen) sdruže sa jednim ili više infinitiva. Onda se kopula i u odvisnoj izreci stavi prije predikata i dodanih infinitiva; n. p. wenn ich das hätte thun wollen.

Nešto o slaganju izrekâ.

§ 235. Ako dvie ili više poredjenih izreka imadu zajedno koju čest, mogu se stegnuti tim da se zajednička čest samo jedan put stavi; n. p. Ich habe ihn diesen Morgen gesprochen und (ich) gehe jetzt wieder zu ihm; (ich) werde aber erst morgen mit ihm abreisen. Sie wagten sich nicht in die Nähe des Feindes, sondern kehrten unverrichteter Sache zurück. Wir haben zuerst gelesen, dann geschrieben, darauf gerechnet und zuletzt gezeichnet. Man kann die Nützlichkeit einer Idee anerkennen, und doch nicht recht verstehen sie zu nützen. Der Mensch vergisst leicht überstandene Leiden, aber selten genossene Freuden, weil die Erinnerung an jene unangenehm, an diese angenehm ist.

Veznici adversativni i kausalni mogu u stegnutih izrekah samo onda manjkati, ako i bez njih ostane jasan medjusobni odnošaj stavaka; n. p. Ich kann ihm wohl verzeihen, er nicht mir; und sein bedarf man, leider meiner nicht.

Zajednička rieč, koja se hoće da izostane, treba da ima u obje izreke isto značenje i da stoji u istom grammatikalnom odnošaju; inače nema stezanju mjesta; dakle ne: Genieße weise das Leben, das du nur einmal lebst und (das) so schnell enteilt.

O stezanju podredjenih izreka bio je već govor u § 155.

§ 236. Uzgredna izreka može prama glavnoj zauzimati troje mjesto, naime:

Digitized by Google

1. može se zapostaviti glavnoj; n. p. Er kann nicht ausgehen, weil er krank ist;

2. može se predpostaviti glavnoj; n. p. Weil er krank ist, kann er nicht ausgehen;

3. može se umetnuti medju članove glavne izreke. Ovo se umetnuće češće sgadja osobito u prislovnih i pridavnih izrekah, pa biva na onom mjestu izreke, gdje bi u prostoj izreci mogla stati prislovna ili pridavna naznaka (dopuna); n. p. Er kann, weil er krank ist, nicht ausgehen. Ich habe ihm diesen Fehler, dass er jede unschuldige Handlung missdeutet, schon oft vorgeworfen. Wir haben den Garten, von dem die Rede war, um 200 Gulden verkauft. Ali ne: Er, nachdem er dies gehört hatte, beschloss; niti Nur der ist Freund, kehrt dir das Glück den Rücken, der feuriger dich wird an seinen Busen drücken; ili Ich schrieb ihm, dass, da ich ihm wichtige Nachrichten mitzutheilen habe, er möglichst bald kommen möge.

Digitized by Google

Digitized by Google

Praktični odjel.

Digitized by Google

Digitized by Google

Prvi razdio.

Opazka. Kad bude učenik naučio njemački alfabet (v. Teoretični odjel ili gramatika § 1) i pročitao još §§ 2, 3 i 4 istoga odjela, onda nek se čini sliedeća

I. vježba

u izgovaranju (osobito glasnikâ).

(Čisti glasnici kratki; Gr. § 2, a) — Arm, Bild, kalt, jung, Dorf, Luft, Ort, Rand, Sund, Pilz, Glanz, Tulpe, Erle, Ulme, Narbe, dem Volke, der Wolke, Axt, Myrte, Zorn, Zopf, Pfund, Pflanze, Asche, Schuld, ſchlank, Beláng[1]), Gebírg, Genúſs, Bedárf, Entſchlúſs, Entgélt, Verlúſte, Alexánder.

(Čisti glasnici dugi) — Rad, Grab, Schlaf, Lob, Tod, Ton, Ruf, Blut, Pflug; Name, Plage, Knabe, Mine (Erzgrube), mir, dir, wir; Schule, Sīrup[2]), Betrūg, genūg, betāgt, Gebōt, Verbōt, Perſōn, Religiōn.

(O glasniku e; Gr. § 3)

a) Fēld, Kērn, kūrz, Gewērbe, verfértigen;
b) Pēter, jēder, rēge, Grēte, Belēg, Verlēger,
c) Wêg[3]) (wég), ſchwêr, Pfêrd, Gêgend, Fêder, Lêber, Pflêge, Gebêrde;
d) Láſter, Múſter, Engel, Múſchel; Lāger, Rēgel, Vōgel, Bōgen, Dēgen; bêben, rêden, bêten, erlêben, beſchwêren, vergêben, entgêgen.

(Nečisti glasnici; Gr. § 2, a)

läſtige Geſchäfte, Gärten, Äpfel; Bär, Kläger, prägen, ſägen;

Wölfe, Tölpel, Gewölk; Krōte, ſchön, Vögel, Ōfen, Löwen;

würgen, Büſchel, Türken; müde, trüben, übel, Vergnügen.

(Dvoglasnici; Gr. § 2, b) Krain, Mainz, Laib, Saite — Baum, Traum, Maul — Bäume, Träume, Mäuler — ein Feind, eine Zeit, pfeifen, Pfeil, Vöglein, Fräulein, beide — Beute, Freund, Zeuge, Teufel — pfui. (Ali be=irren, be=urlauben, ge=impft, ge=urtheilt itd.; jer ovdje ei i eu ne čine jednu slovku, nego spadaju na dvie različite.)

---

[1]) Znak ' pokazuje da slovka nad kojom stoji, ima naglasak i da je kratka (oštra) u izgovoru.

[2]) Znak ¯ pokazuje da slovka nad kojom stoji, ima naglasak i da je duga u izgovoru.

[3]) Znak ^ pokazuje da se ono e nad kojim stoji, u izgovoru približuje slovu ä i ujedno da je naglašeno.

Digitized by Google

(Gr. § 4) Ebbe, Widder, Dogge, offen, Brillen, brüllen, gönnen, können, miſſen, müſſen, Vetter, Wetter, Treppe, Narren;

blicken, rücken, Geck, keck, Gebäck, Gepäck, flicken, pflücken;

Katze, jetzt, nützen, ergötzen, ſchätzen, ſchützen. (Ali ent=zweien, ent=zücken.)

(Gr. § 4, b) Paar, Aas; Schnee, Klee, Armee; Boot, Moos, Moor. — Ali be=erdigen, ge=endet; Se=en, Arme=en; Kana=an, Zo=olog.

Zahn, Ahnen, Mehl, Befehl, gewohnt, verwöhnt, Uhren, rühmlich; ihm, ihn, ihnen, ihr. Reiher, Ruhe, blühen, zähe. — Meth, Muth, Gemüth, Noth, Thal.

Lied, Krieg, die Wiege, Friede, biegen, belieben, verſiegen; ziehen, fliehen, befähigen, beruhigen, beſchieden, beſcheiden.

(U tudjih riečih pak izgovara se ie razlučeno, ako nema naglaska, inače kao īe; n. p. Linie, Lilie, Familie, Komödie, Italien, Spanien, Ferien; ali Manie, Theologie, Zoologie).

Neka se dobro izgovaraju još sliedeće rieči:

Pfeile — Feile — Fäule. Beile — Beule. die Feier — das Feuer. zeigen — zeugen. Leuten — läuten — leiten. liegen — lügen. Ziegel — Zügel. Eile — Eule. bitten — bieten. Pferd — fährt. Sehne — Söhne — Senne. die Bahn — der Bann. Beine — Biene — Bühne. Fall — fahl — Pfahl. Fahne — Pfanne. ſinnen — ſühnen. der Aal — das All. die Miete — die Mitte. Tróß — Trótz. fühlen — füllen. Gebêt — Gêbet. érblich — erblích. módern — modérn.

II. vježba

u izgovaranju, osobito suglasnikâ.

(Vidi prije Gr. § 5 i 6).

(Gr. § 6, a) Ocean — Citrone — Cypern. Canäle — Corſica — Curs — Creatur — Director. Cicade — Accent — Encyclopädie — Scenerie — Concert — Cyclop.

b) Choral — Chronik — Chriſtus — Cichorie — Charfreitag — Charakter — Charwoche. Chriſtlich. Joch. Bauch. leichter — Leuchter. Dickicht. Plätzchen. Mädchen. einträglich. jauchzen. flüchten — Pflichten. Gericht — Gerücht — Nachts — nichts — rechts.

c) Flachs. Ochs. Fuchs. Achſe. wachſen. wichſen. wechſeln. Eidechſe. Ali wach=ſam, Reichstag, des Fachs — Dachs, durchs.

d) Gott, gut, Gegner, Jüngling, Greuel, begnadigen, begütigen, verſündigen, Geſuch, Gebiet, Geläute, Geleite.

König, Eſſig, gnädig, günſtig, wenig, Kleinigkeit, Neuigkeit, Niedrigkeit, Lebéndigkeit, Liebenswürdigkeit.

e) Hut, Hahn, Hähne, Henne, Hexe, Hecht, hübſch, wohin, woher, Wahrheit, Schönheit, Höschen, Häuschen, horchen, hauchen, Heuchelei, hochachtbar, Heer, Herr, hocken, hetzen, Hieb, Hüte, Hütte, Haushaltung, Thorheit, theilhaftig, Thurmhöhe, Muthloſigkeit, Nothwendigkeit, (Ali

Digitized by Google

enthalten, entheiligen, dorthin, hartherzig, Haupthaar, Aufenthalt). Kühe — Küche, Reihe — Reiche — Reue. geehrt — gehört. erhöhen. weihen — weichen. zeihen — Zeichen. nichtsthun. verheimlichen. Erz — Herz. Helle — Höhle.

g) Qualm, quälen — quellen, bequem, erquicken. Quackſalber. Quartier. Quadrat. Quote.

h) Seile, Säule, Sehnſucht, ſiebzehn; Läuſe — leiſe — Haſe — Cäſar — Eſel — Roſe, Muſe — Muße, reiſen — reißen. leſen — löſen. Cröſus — Druſus. weiſe — weiße. Geſell. — blaſen — blaſſen. rieſig — riſſig. Angeſichts. Reiſe. Rieſe. Satz. Schatz. verſöhnt. verſchönt. Stoß — Gruß — Floß — Maß; Haſs — Guſs — Nuſs — Schuſs — Schloſs — unpaß, blaſs, Bläſſe.

i) Spiel, ſpeien, Spott, ausſprechen; Staat, Stadt, ſterben, ſträflich, ſteif, Steuer, Ständchen, beſtehen, beſtechen, Zerſtreuung, Geſtein.

k) Menſchlichkeit, wünſchenswert. Menſchheit. Wünſchelruthe. — deutſch, rutſchen.

m) Subtraction. Enunciation. Quotient. minutiös. Actie. Croatien.

n) Viehzucht. Veilchen. Frevel. vielleicht. verweichlichen. Verweſung. brav. Vehme.

Veſper, Venus, Violine, Sclaverei, Vagabund. Clavier. Diviſion. Vulcan. Lava.

o) Epheu. Chriſtoph. Philipp. Philoſophie. Alphabet. Sphäre. Zephyr. Phosphor, Phylax.

Digitized by Google

Drugi razdio.

(Oblici.)

Opazka. Neka se uče paragrafi teoretičnog odjela ili gramatike, naznačeni sa Gr. §, onim istim redom, kojim su na čelu pojedinih praktičnih vježba navedeni.

I.

a) Sklonitba upitnog zaimena wer i was; Gr. § 70.
b) Sklonitba ličnih zaimena ich i du; Gr. § 55.

Predlozi koji se slažu s akuzativom (Gr. § 185).

durch	kroz, po (s lokativom)
für	za (s akuzativom); latinski pro
gegen	protiva, prema
wider	proti, suproć (u neprijatnom smislu)
ohne	bez
um	okolo, oko

bis Sonntag do nedjelje, bis London do Londona

und	i, te, ter (a, pa)
oder	ili
wieder	opet

Ko? vi ili mi? — Komu? nam ili vam? — Koga? mene ili tebe? — Za nas — Bez vas — Proti meni — Okolo tebe — Po meni — Ja i ti — Nas i vas — Meni ili tebi — Za koga? — Prema komu? — Po komu? — Okolo čega? — Do ponedjeljka[1]), do utornika[2]), do sriede[3]) — Danas[4]) meni, sjutra[5]) tebi.

[1]) Montag, [2]) Dienstag, [3]) Mittwoch, [4]) heute, [5]) morgen.

II.

Sklonitba ličnog zaimena er sie es; Gr. § 55.

auch	i = takodjer
nur, bloß	samo

1. Ko? — Ja i on[1]); ona i ti[1]). 2. Komu? — Njemu i vam; nam i njim. 3. Za koga? — Samo za njega, samo za nju. 4. Bez koga? — Bez tebe, bez njih. 5. Po komu? — Po meni i po njoj.

Digitized by Google

6. Prema komu? — Prema Vam[2]) i takodjer prema meni. 7. Okolo njih i okolo mene. 8. Samo za njih. 9. I bez nje. 10. Do danas, do sjutra. 11. Za četvrtak[3]), za petak[4]); do subote[5]), do Februara[6]). 12. Meni i Vam[2]), tebi i njoj.

---

[1]) neka se sklanjaju obje rieči po svih padežih, [2]) Gr. § 56, b), [3]) Donnerstag, [4]) Freitag, [5]) Samstag, [6]) Februar.

III.

a) Sklonitba izvjestnog spolnika der die das; Gr. § 19 i 20.
b) Sklonitba jakih samostavnika; Gr. § 30 a), 31, 33, 34 i 36.

Prvi oklik jakih samostavnika; Gr. § 37 i 38.

der Vater*)	otac	der Käſe	sir
die Mutter* } Gr.	majka	das Gebäude	sgrada
die Tochter* } § 34	kći	das Gemälde	slikarija
der Mantel*	plašt	das Gebirge	planina, gora
der Garten*	vrt, vrtao	das Gewerbe	obrt, zanat
das Mädchen	djevojka	das Gemüſe	sočivo, povrće
das Fräulein	gospodična	das Getreide	žito

Opazka. Amo spada još devet rieči mužkoga roda dospievajućih na e, koje u nominativu jednine mogu dospievati i na en te se deklinuju doista kan da dospievaju na en. Evo ih:

der Name	ime	der Gedanke	misao
der Same	sjeme	der Haufe ili Haufen	hrpa, gomila
der Wille	volja = hotnja	der Schade,* Schaden*	šteta, škoda
der Friede	mir		
der Funke	iskra		
der Glaube	vjera		

Drugi oblik jakih samostavnika; Gr. § 39 i 40.

der Arzt*	liečnik
der Sohn*	sin
das Pferd (Roſs)	konj
das Werk	djelo
der König } Gr.	kralj
der Zögling } § 45	pitomac

Pazi. Ženske rieči ovog oblika jesu navedene sve skupa u vježbi XVII.

Treći oblik jakih samostavnika; Gr. § 41 i 42.

das Buch*	knjiga
das Dorf*	selo
das Haus*	kuća
das Grab*	grob
das Kleid	odjeća, haljina
das Ei	jaje

Pazi. Sve ostale rieči ovog oblika nalaze se skupa, i to mužke u vježbi XIX, a srednje u XX—XXII.

---

*) Samostavnici naznačeni zvjezdicom pretvaraju u množini osnovno slovo a u ä, o u ö, u u ü. Taj se pojav zove „uzvišak“ i nahodi se samo u jakih samostavnicih.

Digitized by Google

Neka se odgovori na sliedeća pitanja:

1. Što se dodava u nominativu množine jakim samostavnikom prvog, drugog i trećeg oblika?
2. Kako se svršuju samostavnici prvog oblika u nominativu jednine i kakav im je oblik u nominativu množine?
3. Kojega su spola samostavnici prvog, drugog i trećeg oblika?
4. Koliko mužkih samostavnika spada na treći oblik, koliko li srednjih, i od koliko su slovaka?
5. Koliko ženskih samostavnika spada na prvi, koliko na drugi, a koliko na treći oblik?
6. Ima li jednoslovčanih rieči u prvom obliku?
7. U čemu se slažu jake imenice svieh oblika? (v. Gr. § 33).
8. Kako bi se učinile umaljujuće rieči od: Werk, Kleid, Pferd, Vater, Mutter, Tochter, Sohn, Roſs, Buch, Haus, Haufe, Garten, Funke(n), Brunnen (zdenac), Vogel* (ptica)?

Otac i majka†) — sin i kći†) — vrt i kuća†) — meni i kralju — tebi i djevojci — vas i pitomce — za njega i za liečnika — oko nje i oko kćeri — kroz vrt, kroz planinu — bez knjige, bez knjigâ — proti volji — okolo sgrade — za haljine, za slikarije — njega i sina, vas i njih — po njemu i po Vas — bez plašta; bez štete — za sir, za jaja, za žito — njim, otcem, materam — nas i gospodičnu — njoj i djevojkam — do petka, do subote, do danas.

†) neka se sklanjaju obje rieči skupa po svih padežih.

IV.

a) Sklonitba pokaznih zaimena dieſer dieſe dieſes (ovaj ova ovo) i jener jene jenes (onaj ona ono); Gr. § 65.

b) Sklonitba slabih samostavnika; Gr. § 46, 47, 48 i 26 b).

der Menſch	čovjek (latin. homo)	die Zeit	vrieme
		die Thür ili Thüre	vrata
der Bär	medvjed	der Löwe	lav
die Bärin; Gr. § 8, d) Op. 2.	medvjedica	die Löwin	lavica
		der Haſe	zec
der Mohr	arap, crnac	der Affe	majmun, opica
die Mohrin	arapkinja	die Sonne	sunce
der Narr	ludov, mahnitac	die Erde	zemlja
die Närrin	luda	die Gabel	viljuška
der Graf	grof	die Schüſſel	zdjela, plitica
die Gräfin	grofica	die Schweſter	sestra
der Fürſt (Prinz)	knez	die Feder	pero
Fürſtin (Prinzeſſin)	kneginja	die Arz(e)nei	liek
		die Krankheit	bolest
der Herr; v. Gr. § 47	gospodin	die Neuigkeit	novina, novost
		die Leidenſchaft	strast
die Frau	gospodja, žena	die Zeitung	novine

Digitized by Google

Opazka. Ima još tako zvana mješovita sklonitba, o kojoj će biti govor u vježbi XXV.

Neka se odgovori na sliedeća pitanja:

1. Kojega su spola slabi samostavnici? — i primaju li uzvišak?
2. Koji su najobičniji svršetci, po kojih se razpoznavaju slabi samostavnici?
3. Koju sklonitbu sliede mužki i srednji samostavnici dospievajući na el i er, a koju ženske rieči istoga dospjevka?
4. Primaju li ženski samostavnici u obće koji dodatak u raznih padežih jednine?

Die Miniſter dieſes Fürſten — das Kleid jener Prinzeſſin — den Werken dieſer Künſtler — auch das Töchterlein jenes Grafen — der Ritter ohne Furcht und Tadel — gegen Oſten, gegen Weſten; gegen Norden, gegen Süden — durch dieſen Garten — durch jenen Herrn — Mäntel für den Winter — Titel ohne Mittel — bis Agram, bis Wien, bis Prag — Bücher und Kleider für die Zöglinge — ums (mjesto um das) Kloſter — Arzneien fürs Fräulein — durchs Feuer.

Ovaj gospodin i ova gospodja†) — onaj liečnik i ona bolest†) — ovaj umjetnik i ona slikarija†) — sestre ovog kneza — sinovi onoga grofa — samo za ovoga konja — okolo onog manastira — proti ovoj strasti — bez mene a i bez Vas — hotnja ovog kralja — za vjeru otaca — po onoj gospodični — kroz ovu planinu — njemu i grofici — njoj i kraljici — ovaj obrt, ovi obrti — ona hrpa, one hrpe — grobovi onih pitomaca — djela ovih ljudi — do sriede, do četvrtka — prema jugu, prema sjeveru — bez imena — bez sredstvâ — suproć meni i suproć ženi.

V.

Opazka. Posjedni hrvatski pridavnici na ov, ev, in, ski (ki), iji (ji), koji pokazuju šta je čije ili od česa je što, izmienjaju se u njemačkom ponajviše samostavnici stojećimi u genitivu (jednine ili množine); n. pr.

braća djedova	die Brüder des Großvaters
carev unuk	der Enkel des Kaiſers
caričina unuka	die Enkelin der Kaiſerin
babina soba	das Zimmer der Großmutter
nebeski andjeli	die Engel des Himmels
krila ptičija	die Flügel der Vögel

Knjižice djevojčine — grob knežev — kroz sobu materinu — za plašt kćerin — protiva unuku kraljevu — otčinoj braći — bratovo ime — carevim sinovom — strasti ljudske — grofovljevim sestram — za djela umjetnička — vrtna vrata — ptičija jaja — proti bolesti ženinoj — po (durch) volji gospodinovoj — okolo seoskih kuća.

Digitized by Google

VI.

a) Pridavnici upotrebljeni predikatno u pozitivu i komparativu; v. Gr. § 84. — (Pridavnici naznačeni zvjezdicom primaju uzvišak u komparativu i superlativu.)

b) Prezent i imperfekt (indikativ i imperativ) glagola ſein; v. Gr. § 136.

Opazka. Glagol „biti“ (kao i koji drugi njemu srodni po smislu) sam po sebi malo kad čini podpuni predikat, već trebuje da mu se doda još koja rieč (samostavnik ili pridavnik, kadkad i prislov). Tako n. pr. u stavcih „ja sam učenik“ „ja sam bolestan“ „ja sam ovdje“ predikat se sastoji iz dvie rieči t. j. sam učenik (= učim), sam bolestan (= bolujem), sam ovdje (= prisustvujem). Nu pridavnik dodat glagolu „biti“ da sačini predikat, zove se predikatnim, ostaje u njemačkom vazda nepromienjen i stoji ili na kraju ili blizu kraja izreke.

der Schwager*	svekar, šura	ſchön	liep-a-o; prisl. liepo
(die Schwägerin)	šurjakinja	hübſch	ubav, ljepušak, liep
der Müller	mlinar	ſchlecht	zao, zločest, loš; zlo
der Maler	slikar	ſchlimm	zao, hud, opak
das Waſſer	voda	klein	malen, mali -a -o
das Feuer	vatra, oganj	neu	nov
der Apfel*	jabuka	jung*	mlad
der Spiegel	zrcalo	(die Jugend)	mladost, mladež
der Ofen*	peć	alt*	star
der Knochen	kost	(das Alter)	starost, dob
der Wagen (Gr. § 30, a)	kola, kočija	krank	bolestan
		geſund	zdrav
das Märchen	bajka	offen	otvoren; iskren
das Fenſterlein	okance		

hier	ovdje
da	tu, ovdje
dort	ondje, tamo
aber	ali, pak
allein (veznik)	ali, no
allein (predikatni pridjev)	sam -a -o

Opazka. allein kao predikatni pridavnik ostaje vazda nepromienjen i stoji iza rieči kojoj pripada.

Das Fenſter iſt offen. Die Fenſter ſind offen. — Dieſer Knochen iſt hohl. Die Knochen der Vögel ſind hohl. — Die Pferde des Grafen ſind ſchön. — Das Waſſer jenes Brunnens iſt ſchlecht. — Das Kleid des Fräuleins iſt hübſch. — Dieſe Erdäpfel ſind klein, aber gut. — Die Mädchen waren ſchlimm. — Der Schwager des Prinzen war geſtern unwohl. — Die Thür des Hauſes war offen. — Wir waren auch heute allein. — Waſſer und Feuer ſind Gegner. — Der Teufel iſt der Vater der Lüge. — Lügner und Diebe ſind Brüder.

(Gr. § 85 i 91.) Ich bin jünger als Sie. — Sie war älter als er. — Jener Wagen iſt ſchöner als dieſer. — Das Kaninchen iſt

Digitized by Google

kleiner als der Haſe. — Sie waren geſunder (i geſünder) als wir. — Die Schande iſt ſchlimmer als der Schaden.

1. Ko je star? — Ja sam star; djed je star; mi smo stari. 2. Ko je malen? — Ti si malena; sestra je malena; vi ste malene. 3. Što bijaše zlo? — Voda bijaše zla; jabuke bijahu zle. 4. Kći mlinareva jest liepa (ljepuška). 5. Kraljevi unuci bijahu bolestni. 6. Knežev šura bješe tamo sam. 7. Mi smo pristaše (Anhänger) mira. 8. Budite iskreni prema meni. 9. Ptičija jaja jesu malena.

10. Ja sam stariji nego ti. 11. Ona je mladja nego ja. 12. Ova slikarija jest ubavija neg ona. 13. On je manji od nje. 14. Ona bješe gora od njega. 15. Ovaj vrt jest ljepši od onoga. 16. Mi bijasmo iskreniji od Vas. 17. Voda je zdravija od vina.

VII.

der Lehrer	učitelj	reich	bogat
(die Lehrerin)	učiteljica	arm*	siromašan
der Schüler	učenik	kalt*	studen
der Schuſter	postolar	warm*	topao
der Schneider	šavac, krojač	klug*	razborit
der Teller	pladnjić, tanjir	unklug*	nerazborit
der Löffel	žlica	dankbar	haran
der Schlüſſel	ključ	undankbar	neharan
das Meſſer	nož	gleich (pridjev)	jednak
das Lager	loža; tabor	gleich, ſogleich (prisl.)	odmah
das Theater	pozorište	ſehr (recht)	vrlo, vele, preveoma
das Zeichen	znak	überaus, ungemein	
das Leben	život	noch	još
das Vergnügen	arajstvo, zabava	ſchon, bereits	već, jur

Opazke.

1. Poredanje riečî u pojestnoj upravnoj izreci jest ovo: najprije stoji subjekt (sa svojimi dopunami, ako ih ima), za tim glagol (kopula), pa objekt (ako ga ima) ili predikatna dopuna ili drugo što.

2 Poredanje riečî u pitajućoj upravnoj izreci jest ovo: na čelu stoji upitna rieč (koja u oblicih wer, was i welcher može biti i subjektom), ili ako je nema, glagol (kopula), pa subjekt (van ako je subjektom ista upitna rieč, u kojem slučaju glagol stoji iza subjekta). — Upitne čestice koja bi odgovarala našemu „li“, nema u njemačkom.

3. Subjekt valja da se vazda izriekom izriče (osim 2. osobe zapovjednog načina).

1. Iſt der Ofen warm? — Ja, er iſt warm. 2. War jene Müllerin reich? — Ja, ſie war ſehr reich. 3. Iſt das Gebäude hübſch? — Ja, es iſt recht hübſch. 4. Waren die Fenſter offen? — Ja, ſie waren bis jetzt offen. 5. Sind Sie jünger oder älter als die Schweſter? — Ich bin jünger als ſie. 6. Das Wetter war ſchön, aber noch un-

Digitized by Google

gemein kalt. 7. Die Spartaner waren überaus tapfer. 8. Diese Märchen sind sehr hübsch. 9. Der Bruder des Großvaters war Maler. 10. Die Tochter des Schusters ist Lehrerin.

1. Ko je tamo? — Kćerca šavčeva. 2. Što bijaše ljepše, manastir ili pozorište? — Ovo bijaše ljepše neg onaj. 3. Jesu li nove ove knjižice? — Da, jesu nove. 4. Je li bolestan mlinarev sin? — Da, jest bolestan. 5. Jeste li sami? — Da, sami smo. 6. Je li tu učitelj? — Da, jest ovdje. 7. Bijahu li tamo učenici? — Da, bijahu tamo. 8. Je li topla ova soba? — Da, vrlo je topla. 9. Ti bijaše vele neharan prema njemu. 10. Šurjakinja grofova bijaše jučer naloša (unwohl). 11. Ovo je dielce preliepo. 12. One su sgrade prestare. 13. Ovo je sočivo gore od onoga. 14. Budi iskren prema nam. 15. Unuk je kraljev još mlad. 16. Zečeva loža bijaše ovdje. 17. Jesu li kola liečnikova nova? — Da, jesu nova. 18. Je li zdrav konj tamo? — Da, zdrav je. — 19. Jesu li jednaki ključi? — Da, jednaki su.

VIII.

der Keller	podrum, pivnica	der Wiener	Bečanin
der Koffer	kovčeg, sanduk	der Italiener	Talijanac
der Leuchter	svietnjak	der Engländer	Englez
der Eigenthümer	vlastnik, gospodar	der Hafen*	luka
das Wetter / die Witterung	vrieme (u zraku)	der Laden* / das Gewölbe	dućan
das Gewitter	oluja	der Schinken	plećka, butina

Niječni način govora.

Ich bin nicht schuldig	Ja nijesam dužan (dužna), kriv(a)
Er ist nicht unschuldig	On nije nevin
Sie war nicht fertig	Ona ne bijaše spremna, gotova
Ich bin nicht schläfrig	Ja nijesam driemav, ne driemlje mi se
Er war heute nicht da	Nije ga bilo danas ovdje
Du warst meiner nicht eingedenk	Ti se ne spominjaše mene
Seien Sie unser stets eingedenk!	Spominjajte se vazda nas!
Seid ihr schläfrig? — Ja; nein.	Jeste li dremovne? — Jesmo; nijesmo.

Du bist nicht klug. — Wir sind nicht schläfrig. — Ihr wart unser nicht eingedenk. — Das Leben der Schiffer und Jäger ist nicht ohne Vergnügen. — Die Namen dieser Wiener sind mir nicht neu. — Der Prinz war gestern nicht da. — Diese Zeichen sind nicht gleich. — Dieses Wasser ist nicht klar, es ist trübe. — Sei nicht undankbar! — Seid nicht schlimm! — Bin ich heute nicht brav? — Sind diese Märchen nicht hübsch? — Warst du nicht auch dort? — Seid ihr fertig oder nicht? — Sind Sie nicht auch schon schläfrig? — Wart ihr noch nicht dort?

Digitized by Google

1. Ova voda nije studena. 2. Ona peć nije topla. 3. One ne bijahu razborite. 4. Dućan šurin ne bijaše otvoren. 5. On ne bješe krivlji od nje. 6. Ovo sjeme nije gore od onoga. 7. Kneginje ne bijahu danas ovdje. 8. Gospodična nije još spremna. 9. Jeste li (Vi) bogati? — Ne, ja nijesam bogat; ja sam vrlo siromašan. 10. Driemlje li vam se? — Ne, nam se još ne driemlje. 11. Bijaste li sami ondje? — Ne, ne bijasmo ondje sami. 12. Ne budite neharni prema učiteljem. 13. Spominjajte se starosti. 14. Iskra je malena, ali pogibeljna (gefährlich).

(Niječno-upitni način). Nije li ubava ova slikarija? — Nije li nevina ova zabava? — Nijesu li liepa imena ovih Talijanaca? — Ne bijahu li tamo pladnjići? — Ne bijahu li one dužne manastiru? — Ne driemlje li ti se? — Čega se ja ne spominjah?

IX.

a) Jaka sklonitba pridavnika; Gr. § 92 i 93.

b) Nepravilno stupnjevanje pridavnikâ groß, hoch, nahe, gut i prislovâ gern i bald; Gr. § 87 i 88.

c) Prezent i imperfekt (indikativ, imperativ) glagola haben; Gr. § 135.

Ich habe Hunger ili bolje ich bin hungrig	Ja sam gladan, gladna
Ich habe Durſt ili bolje ich bin durſtig	Ja sam žedan, žedna
Ich hatte großen Hunger, Durſt ili Ich war ſehr hungrig, durſtig	Bio sam vele gladan, žedan
Wir hatten ſchlechtes Wetter	Imali smo hrdjavo vrieme
Ich habe Fleiſch, Milch, Obſt (akuz.)	Imam mesa, mlieka, voća
Ich habe das Fleiſch, die Milch, das Obſt	U mene je meso, mlieko, voće
Hier iſt (ili Da iſt) Brod (nomin.)	Evo (ti, vam) kruha
Hier iſt das Brod	Evo kruh
Da iſt weißer Wein†), friſche Butter†)	Evo vina bieloga, masla mladoga
Dort iſt beſſeres Bier†)	Tamo ima boljeg piva
Hier (ili Da) ſind feinere Muſter	Evo finijih obrazaca
Beſter Albert! — Ergebenſter Diener!	Predobri Alberto! — Sluga ponizni!

†) neka se sklanja weißer Wein itd. po svih padežih.

†) Rieči der Durſt, der Wein, das Bier, das Brod, das Fleiſch, das Obſt spadaju na 2. oblik jakih samostavnika.

Guten Morgen, lieber Anton! — Friſches Waſſer†) iſt euch geſund. — Alter Wein iſt mir lieber als neuer. — Wir hatten geſtern recht gutes Wetter. — Ich und er ſind gleichen Alters. — Die Spartaner waren überaus tapfere Krieger. — Sind wir nicht ſterbliche

Digitized by Google

Weſen? — Haben Sie auch rohen Zucker? — Wer iſt der Eigenthümer dieſer Läden? — Biſt du nicht auch ſchon hungrig? — Seid unſer ſtets eingedenk. — Das Gemüſe war heute recht gut. — Die Öfen ſind bereits warm. — Beſter der Väter! — Liebſtes Schweſterchen!

Junger Schlemmer, alter Bettler.
Fette Küche, mageres Teſtament.
Neuer Morgen, neue Sorgen.

1. Dragi šuro! — Mila kćeri! — Jadna[1]) djevojko! 2. Star je sir bolji nego skorašnji[2]). 3. One ne bijahu bez dobre volje, ali još mlade i neizkusne[3]). 4. Lukullo[4]) i Krasso[5]) bijahu vele bogati Rimljani[6]). 5. Jeste li gladni? — Evo dobre butine, dobra mesa. 6. Jesi li žedan? — Evo skorašnjeg mlieka, skorašnjeg piva. 7. Malene su ptice vrlo drage. 8. Grof i grofica su jednake dobi. 9. Imate li dobrog vina? 10. Imate li (Vi) svježeg[2]) voća? 11. Što sam Vam dužan za žito? 12. Ne bijahu li hrabri Špartanci? 13. Nijesu li ubavi ovi obrazci? 14. U koga je zrcalo? 15. Eto većih sanduka! 16. Evo boljeg sjemena! 17. Oni se ne spominjahu nas. 18. Meni se još ne driemlje. 19. Mi bijasmo prije tu nego vi. 20. Evo tanjira, noževa, žlicâ! 21. U laži[7]) su kratke[8]) noge[9]). 22. Veliki su trudovi[10]) izvor[11]) velike slave[12]).

[1]) arm, [2]) friſch, [3]) unerfahren, [4]) Lucullus, [5]) Craſſus, [6]) Römer, [7]) die Lüge, [8]) kurz, [9]) Fuß * m., Bein sr., [10]) Mühe ž., [11]) Quelle ž., [12]) Ruhm m.

X.

jaki samostavnici 2. oblika

der Freund	prijatelj	ſchwarz;* weiß	crn; biel
der Feind	neprijatelj	lang;* kurz*	dug; kratak
der Weg	put	lange*	dugo (prisl.), za dugo
der Steg	staza	ſtark;* ſchwach*	jak; slab
der Hund	pas (kučak)	ſcharf;* ſtumpf	oštar; tup
der Fuchs*	lisica	ſchwer; leicht	težak; lak, lasan
der Wolf*	vuk	ſüß; bitter	sladak; gorak
das Heer	vojska	ſauer	kiseo
das Meer	more	wann?	kada (upitno)
das Salz	sol	dann	tada, onda
das Schiff	brod	wie	kako, kao, (kakav -a -o)
das Thier	životinja	ſo	tako, ovako, (takav)

ſein, haben (infinitiv prezent.)	biti, imati
geweſen, gehabt (particip perf.)	bio — bila — bilo, imao -la -lo

Pazi. Infinitiv i particip stoje na kraju izreke; n. pr.

Ich bin geſtern frei geweſen	Bio sam jučer slobodan, bila sam... slobodna
Ich habe vorgeſtern Fieber gehabt	Imala sam prekjuče groznicu
Ich werde nicht ſo bald fertig ſein	Neću biti tako brzo gotov, gotova
Sie werden morgen das Kleid haben	Imat ćete sjutra haljinu

Digitized by Google

Beſſer arm und geſund als reich und krank. — Große Gefahr, großer Gewinn. — Die Häfen der Amerikaner ſind den Europäern offen. — Der Vater des Grafen iſt noch ungemein rüſtig. — Was iſt der Bruder des Prinzen geweſen? — Wirſt du morgen um dieſe Zeit frei ſein oder nicht? — Wer wird ſo lange Geduld haben? — Hat das Fräulein auch heute Fieber gehabt? — Sind Sie bald fertig? — Was iſt euch lieber, Schinken oder Käſe? — Die Flügel des Adlers ſind breit und ſtark. — Die Märtyrer waren groß durch den Glauben. — Guten Bürgern iſt das Vaterland lieb. — Ich bin nicht gern allein. — Sie war eher groß als klein. — Ihr wart unſer nicht eingedenk. — Ich werde gleich wieder da ſein. — Wie der Herr, ſo der Diener. — Wie die Arbeit, ſo der Lohn.

1. Topla je voda lakša nego studena. 2. Dobro jutro, dragi Alberto! 3. I mi smo imali veliku štetu. 4. Ja i on smo jednake dobi. 5. Kratka večera[1]), dug život. 6. Je li bio liečnik jučer tu? 7. Šta je bila mati djevojčina? 8. Spominjaste li se mene? 9. Hoćemo li imati sutra dobro vrieme? 10. Hoće li krojačica danas biti gotova ili ne? 11. Nije li ubava ova bajka? 12. Nijesu li visoke one planine? 13. Što sam Vam dužan za kola i za konje? 14. U koga je bio ključ? 15. Je li u vas žita, voća, krtola? 16. Jutro bijaše već blizu a meni se još driemljaše. 17. Bila sam vele gladna i žedna. 18. Nećemo dugo biti slobodni. 19. Budite pošteni[2]) te ćete biti i srećni[3]). 20. Evo mesa i sočiva! 21. Eno većih pladnjića (noževa, žlica)! 22. Šta tu imaš? — Mlieka i mladog masla. 23. Jesu li tu bile kćeri slikareve? — Ne, nijesu bile ovdje. 24. Jesi li dremovna? — Jesam; nijesam. 25. Jeste li spremni? — Jesmo; nijesmo. 26. Je li u njih dobrog piva? — Jest. 27. Hoćeš li biti sjutra slobodan? — Hoću; neću.

[1]) Abendeſſen sr., [2]) ehrlich, [3]) glücklich.

XI.

Slaba sklonitba pridavnika; Gr. § 94.

jaki samost. 2. oblika	der Fiſch	riba	würdig (wert)	dostojan, vriedan
	der Tiſch	stol, trpeza	fleißig; faul	marljiv; lien
	der Stern	zviezda	artig	uljudan
	der Mond	mjesec (zviezda)	garſtig	grdan, ružan
	der Monat	mjesec (dana)	ſchmutzig; rein	gnusan, prljav; čist
	der Tag	dan	höflich (der Hof*)	udvoran (dvor)
	das Jahr	godina	häſslich	gadan
	das Schaf	ovca	nützlich; unnütz	koristan; nevaljao
	das Schwein	prasac, krmak	ſchädlich	štetan, škodljiv

Dostojni učitelj[1]). — Tupi nož[1]). — Dobro, staro vino[1]). — Bolestni sin mlinarov. — Bližnje planine. — Crni psi tamo. — Ova liepa misao[1]). — Onaj ubavi vrtlić[1]). — Žena maloga šavca. —

Digitized by Google

Kroz sobe nove sgrade. — Po bratu onog bogatog Engleza. — Najbolji prijatelj[1]) čovjeka. — Najkoristniji obrt[1]). — Bez najveće štete. — Djela ovog marljivog umjetnika. — Petar Veliki[2]). — Po Pipinu Malomu. — Ciro[3]) Mladji[2]). — Život i smrt[4]) Plinija[5]) Starijega.

[1]) neka se sklanja po svih padežih jednine i množine, [2]) neka se sklanja po svoj jednini, [3]) Cyrus, [4]) Tod m., [5]) Plinius.

XII.

jaki samost.	der Kopf*	glava	2. oblika	der Bart*	brada
	der Zopf*	pletenica		der Mund	usta
	der Topf*	lonac		der Fuß*	noga
	der Knopf*	putce		das Bein	kost (noga)
	der Hals*	vrat		das Knie	koljeno
	der Zahn*	zub		das Haar	vlas, kosa

Sprezanje slabih glagola; Gr. § 121 i 131.

1) ich lieb=e, du lieb=ſt (mješte liebeſt), er lieb=t (mj. liebet) itd.; ljubim
ich lieb=te, du lieb=teſt, er lieb=te, itd.; ljubljah, ljubih.
ich habe ge=lieb=t (mj. geliebet) ljubio sam, ljubila sam.
2) ich grüß=e, du grüß=eſt, er grüß=t (mj. grüßet) itd.; pozdravljam
ich grüß=te pozdravljah, pozdravih; ich habe ge=grüß=t pozdravio sam, pozdravila sam.
3) ich rett=e, du rett=eſt, er rett=et itd. spasavam.
ich rett=ete (mj. rett=te) spasih; ich habe ge=rett=et spasio sam, spasila sam.

Neka se još sprežu sliedeći glagoli, i to

po primjeru 1):	loben	hvaliti, pohvaliti
	zeigen	kazati, pokazati
	ſchicken	slati, poslati
	führen	voditi, povesti, odvesti
	wohnen	stanovati
po primjeru 2):	glänzen	svietliti se, sjati, blistati
	nützen	koristiti, pruditi
	ſpeiſen	objedivati, objedovati
	haſſen (s akuzat.)	mrziti (na) koga
po primjeru 3):	ſchulden (ſchuldig ſein)	dugovati, dužan biti
	ſchaden	štetiti, škoditi, uditi
	bilden	sačinjavati, obrazovati
	koſten	kušati, okusiti; zapadati, stojati

Ich ehre den Vater und die Mutter[1]). — Der Schäfer weidet die Schafe[1]). — Wir retten den Freund nur durch dieſes Mittel[1]). — Die Arznei wirkt nicht allſogleich[1]). — Grüßet ihr den Herrn nicht[1])? — Was koſtet der neue Leuchter[1])? — Biſt du dem Schneider noch

Digitized by Google

ſchuldig[2])? — Wer hat dem Heere den Weg gezeigt[2])? — Glaube dem Prahler wie dem Lügner[2]). — Haſſet das Schlechte, nicht die Schlechten. — Das Werk lobt den Meiſter. — Wer den Heller nicht ehrt, iſt des Thalers nicht wert. — Du biſt mir ſo lieb, wie dem Müller der Dieb[2]).

[1]) neka se stavak izrazi još imperfektom, perfektom, pluskvamperfektom i futurom, [2]) neka se izreka stavi i u plural.

1. Ja ljubim dobrog otca i dobru majku. 2. Uljudni učenik pozdravlja učitelja. 3. Oganj prši[1]) iskre. 4. Baba stanovaše njegda[2]) ovdje. 5. Ljekovi ne koristijahu, oni udijahu. 6. Koga je pohvalio gospodin? 7. Kada ste objedovali danas? 8. Što je tebi slikar pokazao? 9. Šta su stali ovi sanduci? 10. Imena ovih umjetnika sjati će uviek[3]). 11. Imat ćemo sjutra najljepše vrieme. 12. Dobra volja sama neće ih spasiti. 13. Najprostije[4]) hrane[5]) jesu i najzdravije. 14. Vi ste bile vrlo nerazborite. 15. Oni su vojevali[6]) za vjeru otaca. 16. Ja nijesam njega mrzio. 17. Ko je gospodar liepe životinje tamo? 18. Što sam Vam dužan za kruh i za vino? 19. Driemlje li ti se, dragi sine? 20. Ko pokaza dušmaninu[7]) onu stazu? 21. Prozore čini[8]) stolar[9]). 22. Zubi lisičji i vučji vrlo su oštri. 23. Najkraći puti jesu najbolji. 24. Vi se nijeste spominjali starog prijatelja. 25. U nas je piva, butine i sira. 26. Ova je sol zdrava, ali veoma gorka. 27. Ti si nam tako mio kao kozi[10]) nož. 28. Jeste li okusili ovo mlieko (maslo)? — Jesam. 29. Hoćeš li meni poslati sjemena (sjeme)? — Hoću. 30. Ko je najbrži[11]) slikar? — Zrcalo. 31. Ko je najbolji kuhar[12])? — Glad.

[1]) ſprühen, [2]) ehemals, [3]) ewig, [4]) prost einfach, [5]) Nahrungsmittel sr., [6]) kämpfen, [7]) = neprijatelju, [8]) machen, [9]) Tiſchler, [10]) Ziege ž., [11]) brz ſchnell, [12]) Koch m.

XIII.

jaki samost. 2. oblika

der Rock*	haljina = kaput
der Stock*	palica; kat
der Strumpf*	bječva
der Sumpf*	baretina, blato
der Hut*	klobuk
der Schuh	postola, crevlja
der Berg	brdo
der Thurm*	toranj, kula
der Sturm*	oluja, vihar
der Wind	vjetar

pridjevi kao samostavnici

der Reiche	bogatac
der Arme	siromah
der Alte, die Alte	starac, starica
der Gelehrte	učenjak
der Nächſte	bližnji
das Gute, das Beſſere, das Beſte	dobro, bolje, najbolje
das Schlechte, Böſe	zlo
das Wahre	istinito, istina
das Schlimmſte, Ärgſte	najgore

Digitized by Google

ſuchen	iskati, tražiti	v. Gr. § 117, a) b)	**be**ſuchen	polaziti, posjetiti
hören	čuti		**ge**hören	pripadati
decken	kriti, pokriti		**ent**decken	odkriti, iznaći
zählen — zahlen	brojiti — platiti		**er**zählen	pripoviedati
kaufen	kupovati, kupiti		**ver**kaufen	prodati, prodavati
ſtören (s akuz.)	smetati		**zer**ſtören	rušiti, srušiti
ſpielen	igrati (se), svirati		ſtud**ieren**	učiti (se), proučiti
ſchmecken	prijati, ići u tek		reg**ieren**	vladati
arbeiten — arbeitſam	raditi — radišan		halb**ieren**	razpoloviti
ſparen — ſparſam	štedjeti — štedljiv		**voll**enden	vršiti, svršiti
			hinterlegen	dati na ostavu
			widerlegen	oprovrći

1. Što tražiš? — Tražim novu knjižicu. 2. Je li velika ona luka? — Da, vrlo je velika. 3. Komu je pripadala ova kućica prije[1])? — Staromu Petru. 4. Ko je srušio ovu sgradu? — Dušmani su je srušili. 5. Jeste li (Vi) jur objedovali? — Jesam. 6. Jesu li pitomci bili marljivi? — Nijesu. 7. Jeste li iznašli krivoga? — Nijesmo. 8. Spasite nedužne. 9. Siromasi su često[2]) gladni i ždni. 10. Kći one starice jest vele liepa i uljudna. 11. I mi smo štovatelji[3]) liepoga. 12. Najnovije nije vazda i najbolje. 13. Ona zviezda sjaje jasnije[4]) od mjeseca. 14. Kupi putaca, svjetnjaka, lonaca. 15. Ovo je brdo više od onoga. 16. Strasti škode zdravlju[5]) čovjeka. 17. Okusi ovo voće; nije loše. 18. Stolove čini stolar, postole postolar, klobuke klobučar[6]). 19. Evo ljepših obrazaca; izaberite[7]). 20. Premili Alberto! uči marljivo i budi dobre volje[8]). 21. Ona ljubljaše nevine zabave. 22. Ti nijesi dostojan toga liepog imena. 23. Ne prija li Vam mlado maslo? 24. Komu ste prodali manju kočiju? 25. Je li i plašt već prljav? 26. Nijesam li tebe jur oprovrgao?

27. On ti je vele sličan[9]). 28. Ova misao mi je bila nova. 29. Beč nam je bliži od Londona. 30. Ja vas ne čuh. Ja vas nijesam čula. 31. Mi ih ne svršismo. Mi ih nijesmo svršili. 32. Oni ga ne hvaljahu. Oni ga nijesu hvalili. 33. Kada ćeš ju posjetiti? 34. Šta im je pripovjedio onaj učenjak? 35. Ko te šalje? 36. Ne smetajte nam. 37. Ja Vam dugujem još nešto[10]). 38. Ne mrzi *na*[11]) bližnjega.

(Gr. § 56, d) Vjeruj mi to[12]). — Pripovjedi mu to. — Pokažite nam slikarije. Pokažite nam ih. — On joj je platio bječve. On joj ih je platio. — Ja sam im prodao palice. Ja sam im ih prodao.

---

[1]) früher, [2]) oft, [3]) Verehrer, [4]) jasno hell, [5]) Geſundheit, [6]) Hutmacher, [7]) wählen, [8]) Muth m., Gr. § 93, op. 1; [9]) ähnlich, [10]) etwas, [11]) kurzivno tiskane rieči ne prevadjaju se, [12]) es.

Digitized by Google

XIV.

jaki samostav.

der Raum *	prostor
der Traum *	sanak, san
der Baum *	stablo
der Schaum*	pjena
der Stamm *	deblo; pleme
der Damm *	nasip, (gat)
der Schwamm*	spužva

2. oblika

der Zweig	ogranak
der Aſt *	grana, odvoda
der Gaſt *	gost
der Wirt	gazda, krčmar
der Schatz *	blago
der Platz *	mjesto, poljana
der Satz *	stavak, rečenica

Predlozi koji se slažu s dativom; Gr. § 184.

aus	iz, (od, s)	nach	poslie, iza, nakon, po (s lokat.)
bei	kod, uz, u (s genit.)		
binnen	u, do (nekoliko vremena)	nächſt	tik do, za (s instr.)
		zunächſt	najbliže
entgegen	usuprot, na susret; protivan	nebſt	zajedno sa
		ſammt	skupa sa
gegenüber	sprama	ſeit	od (kojega vremena)
gemäß	po = prikladno; prikladan	von	od, s (s genit.)
		zu	k, do, u (s genit.)
mit	sa (s instrument.)	(zuwider)	mrzak

---

nach dem Geſchmacke (Sinne)	po ukusu, po ćudi
nach dem Scheine urtheilen	suditi po vidu, po prilici
nach der Sage = der Sage nach	po priči
dem Namen nach	po imenu
der Natur gemäß = naturgemäß	prikladno naravi
dem Stande gemäß = ſtandesgemäß ili ſtandesmäßig	prema stališu

Führe den Kranken zum Arzte. — Ich habe die Kleine zur Großmutter geſchickt. — Ludwig war auch geſtern nicht beim Lehrer; er iſt ſeit vorgeſtern unwohl. — Friede ſei mit euch! — Die Jagd iſt nächſt der Viehzucht das älteſte Gewerbe. — Hier ſind die Teller nebſt den Löffeln. — Ich war der nächſte nach ihm (Ich war ihm zunächſt). — Der Wind war dem Schiffe entgegen. — Thomas wird dem Willen des Vaters gemäß Geiſtlicher werden. — Wir wohnen ſeit Neujahr dem alten Theater gegenüber. — Das Gebäude ſammt dem Garten koſtet nur tauſend Thaler. — Der Vater nebſt der Mutter ſind die Eltern. — Die Lüge iſt das ſchlimmſte und leider auch gewöhnlichſte Laſter. — Liebet das Gute, haſſet das Böſe. — Das Beſſere iſt der Feind des Guten. — Unverdienter Tadel ſchmerzt.

1. U koga objedova mali? — Objedova u djeda. 2. U koga vodiš malu? — Vodim je u babe. 3. U koga stanujete (Vi)? — Stanujem sad[1]) u šure sprama novomu manastiru. 4. U koga si poslao slugu[2])? — Poslao sam ga u brata (u sestre). 5. Ona je zabava meni više[3])

Digitized by Google

štetila nego koristila. 6. Ove su jabuke iz vrta grofa Antuna. 7. Mi smo bili najbliži iza njega. 8. Lieni su nam vele mrzki. 9. Poslie zla dolazi[4]) dobro. 10. Od koga ste čuli ovu bajku (priču)? 11. Od kada ste Vi tu? 12. Ko stanuje sprama tebi, sprama vami? 13. S kim si radio ondje? 14. Evo postole skupa sa bječvami. 15. Budi tako dobar i ne smetaj mi kod radnje[5]). 16. Okusite ovu plećku, ovaj sir; prijat će vam. 17. Ne igrajte s ognjem; iskra je malena, ali pogibeljna[6]). 18. Predragi prijatelju! ne sudi tako nemilo[7]). 19. Ovaj je učenjak dugo živio. 20. Ko rado štedi, jest štedljiv. 21. Trebuješ[8]) li liečnika ili ne? 22. Spominjete li se još onih vremena? 23. Od koga ste (Vi) kupili ove svjetnjake? 24. Ko je iza nje vladao? 25. Što znači[9]) ovaj znak? 26. Najstariji pjesnici[10]) bili su i glasbari[11]). 27. Mrzi *na* zlo, ne *na* zle. 28. Meso je probitačnije[12]) zdravlju nego sočivo. 29. Najkraći put jest ponajviše[13]) i najbolji. 30. Budite milostivi[14]) i prema najmanjoj životinji.

[1]) jetzt, [2]) Diener m., [3]) mehr, [4]) kommen, [5]) Arbeit ž., [6]) gefährlich, [7]) hart, [8]) brauchen, [9]) bedeuten, [10]) Dichter, [11]) Musiker, [12]) zuträglich, [13]) meist, [14]) mitleidig.

XV.

jaki samostav. 2. obl.

der Besuch	posjet, pohod	berühmt	slavan, glasovit
der Versuch	pokušaj	bescheiden	čedan, skroman
das Gesetz	zakon	bequem	udoban, lagodan
das Geschäft	posao	geschickt	sposobon, spretan
die Kenntnis; Gr. § 8, d) Op. 2.	znanstvo, nauka	gerecht	pravedan
		entsetzlich	stravičan
die Erlaubnis (erlauben, gestatten)	dopust (dopustiti)	erfahren	izkusan
		verschieden	različit
das Zeugnis	svjedočanstvo	zerstreut	razpršan
das Hindernis	zaprieka		

mit Kränzen schmücken, zieren	kititi, nakititi viencî
mit Stroh, mit Ziegeln decken	kriti, pokriti slamom, opekami
mit Gewehren (Flinten) bewaffnen	oružati, oboružati puškami
mit Recht; mit vollem Rechte	pravom; punim pravom
mit Gewalt = gewaltsam	silom = silimice
mit (zu) Fleiß = geflissentlich = absichtlich	navlaš

O sprezanju glagola u trpnom stanju; Gr. § 106, Op. i § 138.

(2) Der Lehrer lobt die fleißigen und artigen Schüler. — Christoph Columbus entdeckte die neue Welt. — Constantin der Große hat Constantinopel erweitert und verschönert. — Wer wird das Heer gegen den Feind führen? — Hat uns nicht jener Herr gegrüßt? — Der Fuchs wurde vom Jäger verfolgt und getödtet. — Er war von der

Digitized by Google

Frau gerettet worden. — Wir wurden durch die Tapferkeit der Soldaten aus der Gefangenschaft befreit. — Ihr, beide Thoren, seid durch die Eitelkeit genug bestraft worden. — Der Schatten trübte uns den freien Ausblick. — Bergströme und Überschwemmungen verändern die Oberfläche des Erdbodens. — Der Sturm wird das arme Schiff wohl vernichtet haben.

---

(2) Vježbe ovako naznačene neka se pretvaraju iz tvornog stanja u trpno i obratno, i to ili redovitim poredanjem riečî ili pak tako zvanom inversijom (premještajem), koja stoji u tom da se glagol stavi izpred subjekta, pa biva u onih glavnih izričnih stavcih, koji ne počimlju od subjekta već od jedne ili više drugih rieči; n. pr. ich bin da, ili sa inversijom da bin ich evo me.

Opazka. Tvorne izreke koje bi za subjekt imale rieč man (Gr. § 59, c), odbacuju je u trpnom obliku, pa ako imaju objekt, ovaj postane novim subjektom; ako li ga nemaju, onda se neizvjestno zaime es stavi za subjekt trpne izreke. Od ovoga es pak razlikuje se drugo es, što se stavi na početak glavne izreke kad počimlje od glagola a ne od samostavničkog subjekta; n. pr.

man achtet ihn = er wird geachtet	štuju ga, on je štovan
man verachtet sie = sie werden verachtet	preziru se, prezirani su
man spielt heute = es wird heute gespielt	igra se danas
(ili bez es: heute wird gespielt. Upitno: Wird heute gespielt?)	igra li se danas?
man baut Schiffe = Schiffe werden gebaut	grade se brodovi
ili es werden Schiffe gebaut	
der Wind weht ili es weht der Wind	vjetar duva - duva vjetar

---

(2) Man sucht sie (Sie). — Man hörte uns nicht. — Man wird dich so nicht schätzen und achten. — Man hatte mich gestört. — Zu wem hat man ihn geschickt? — Studierte man dort auch französisch? — Bei wem waren jene Knöpfe gekauft worden? — Bis jetzt bin ich noch nicht widerlegt worden. — Das Gute wird nicht immer gebilligt werden. — Das Feuer löscht man mit Wasser, nicht mit Öl. — Bei uns deckt man die Häuser mit Ziegeln, nicht wie hier mit Stroh. — Man hat dort sehr lange gearbeitet. — Heute wird man bei dem jüngern Grafen spielen und tanzen.

XVI.

Gr. § 45.

der Herzog	vojvoda	erreichen	dostići, doseći
der Honig	med	erlangen	postići
der Jüngling	mladić	verlangen	zahtievati, (iskati)
das Schicksal (Geschick, Los)	udes, sudbina	beleidigen	vriedjati, uvrieditи
		vertheidigen	braniti, obraniti
das Mehl	brašno, muka	geleiten	sprovoditi
der Theil	dio, čest	begleiten	pratiti, izpratiti
der Stuhl*(Sessel)	stolac	grün; grünlich	zelen; zelenkast
der Oheim, Onkel	stric, ujak	gelb; gelblich	žut; žutkast

Digitized by Google

jaki samost. 2. oblika;

der Regenſchirm	kišobran	roth; röthlich	crljen; crvenkast
der Biſchof*	biskup	braun; bräunlich	smedj; smedjast
der Cardinal*	stožernik	glücklich	srećan
der Secretär	tajnik	trefflich, vortrefflich	vrli
der Officier	častnik		
das Papier	hartija	vorzüglich	izvrstan
das Clavier	glasovir	anweſend	prisutan
das Exemplar	primjerak	abweſend	odsutan

Neosobni glagoli; Gr. § 110 i 140.

es regnet (der Regen)	daždi, kiša pada (kiša)
es blitzt (der Blitz)	sieva (munja)
es donnert (der Donner)	grmi (grom)
es hagelt (der Hagel)	tuča pada (tuča, krupa)
es ſchneit (der Schnee)	snieži (snieg)
es thaut (der Thau)	rosi (rosa)

(2) Holländiſche Seefahrer entdeckten den auſtraliſchen Continent. — Die ruſſiſche Macht hat eigentlich Peter der Große begründet. — Der Miſsbrauch ſchädigt die Sachen. — Mäßigkeit bewahrt die Geſundheit. — Wer hatte das geſtrandete Schiff gebaut? — Wen hat man zum Caſſier gewählt? — Wie erreichte man dieſes glückliche Reſultat? — Man liebt das Gute, haſst das Böſe. — Man ſpielte dort, man lernte nicht. — Man wird bei der Herzogin muſicieren und tanzen. — Waren die Löffel und Gabeln gezählt worden? — Iſt der Verſuch bereits gemacht worden? — Wird uns aber der Verkauf auch geſtattet werden?

1. Dobri su štovani i ljubljeni[1]). 2. Konji skupa sa koli bili su prodani[1]). 3. Ja bih uvriedjen od onog gospodina[1]). 4. Ljenivac će biti preziran od ljudi[1]). 5. Ovo sredstvo ne dostiže cilj[2]). 6. Mraz je uništio usjev[2]). 7. Što se zahtieva od častnikâ[3])? 8. Ko te je u mene poslao[2])? 9. Kako se je dostigao ovaj cilj[3])? 10. Ko branjaše odsutne[2])?

11. Danas ću objedovati u šurjakinje. 12. Jučer smo imali pohod vojvodin. 13. Meni ovo pivo ne prija. 14. Po zakonu vi nemate ovoga prava[4]). 15. Bez soli kruh nije dobar. 16. Za vojsku put kroz baretinu bijaše vele neudoban. 17. Sad mala nije ovdje; poslao sam je u krčmara (u krčmarice). 18. Iza mene ona bijaše najbliža.

19. Imali smo jučer i danas najbolja mjesta. 20. Ove su misli meni veoma mrzke. 21. Ne sudite po prilici; prilika je varava[5]). 22. Ko rado radi, jest radišan. 23. Grofica ne bijaše sama; imaše stariju kćer kod sebe[6]). 24. Od kada stanuješ tu? 25. Šta zapadaju ovi lonci, ove spužve, ove puške? 26. Od koga ste čuli ove novine? 27. Nijesu li vele koristna ova stabla? 28. Kada je unuk posjetio djeda? 29. Šta smo mi sprama silnoj[7]) naravi? 30. Uče li marljivo ovi mladići? 31. U koga ste (Vi) kupili veliku trpezu? 32. Antune,

Digitized by Google

izprati maloga u strica. 33. On nije bio dostojan nje; ona bješe odveć[8]) dobra za njega. 34. Ko mrzi, biva mržen. 35. Daždi li? — Još ne, ali će odmah daždjeti. 36. Je li u vas tamo snježilo? — Jest, već dvaput[9]). 37. Nije li grmljelo? — Jest, i takogjer sievalo. 38. Šta išteš? — Novu knjigu sa bajkami. 39. Prodava li se ova sgrada? — Da, prodava se. 40. Ne uči li se danas? — Da, uči se. 41. Neće li se tamo svirati? — Da, hoće se svirati.

[1]) neka se izrazi stavak i aktivno, [2]) neka se izrazi i passivno, [3]) aktivno i passivno, [4]) akuzativ, [5]) trügeriſch, [6]) ſich, [7]) gewaltig, [8]) zu, [9]) zweimal.

XVII.

Ženski jaki samostavnici 2. oblika.

die Hand*	ruka	die Luft*	zrak, vazduh
die Wand*	pregrada, stienica	die Gruft*	grobnica
		die Kluft*	razsjelina
die Luſt*	volja, pohota	die Frucht*	plod
die Bruſt*	prsi	die Kunſt*	umjetnost
die Feuersbrunſt* (der Brand*)	požar	die Stadt*	grad, varoš
		die Nuſs*	orah
die Fauſt*	pest, šaka	die Wurſt*	kobasica
die Haut*	koža	die Axt*	sjekira
die Braut*	vjerenica	die Schnur*	vrbca, uzica
die Magd*	službenica	die Sau*	prasica
die Macht*	moć, vlast	die Kuh*	krava
die Nacht*	noć	die Gans*	guska
die Naht*	šav	die Geſchwulſt*	oteklina
die Maus*	miš	die Finſternis	tmina
die Laus*	uš	die Erkenntnis	poznanje
die Kraft*	snaga, sila	das Erkenntnis	presuda
die Zunft*	ceh, rufet		

die Angſt, pl. Ängſte (Angſten) muka, tuga
die Noth, pl. Nöthe (Nöthen) nuždа, nevolja

Nepravilni glagoli; Gr. § 132, 1—5.

gehen*)	ići, poći, hoditi	brennen	gorjeti, peći
ſtehen (Gr. § 134 1. c) Op. 2.	stojati, stati	kennen	poznati, poznavati
		nennen	imenovati, (na)zvati
thun	činiti, učiniti; metnuti, staviti	rennen*)	hitjeti, srtati (n. p. u propast)
bringen	donieti, ponieti		
denken	misliti	ſenden	slati, poslati
dünken	činiti se	wenden	obrnuti, krenuti

*) Glagoli ovako naznačeni primaju u složenih prošlih vremenih pomoćni glagol ſein.

Digitized by Google

(2) Die Gewitter reinigen die Luft. — Den Prinzen hatte diese Äußerung schwer beleidigt. — Die Officiere geleiteten uns bis zum Dampfer. — Diesen Namen hat man nicht genannt; ich wenigstens habe ihn nicht gehört. — Wer wird den Sohn des Wirtes vertheidigen? — Was hat man für diese Stämme verlangt? — Deckt man die Häuser auch bei euch mit Stroh? — Man hat frische Würste gebracht. — Es waren zwei Kriegsschiffe dorthin gesendet worden. — Der Fürst billigte alles (sve) was die Minister thaten. — Man baut hier fortwährend neue Paläste. — Die Hirten wurden von den Ägyptern gehaßt und verachtet.

Was wird mit Händen und Füßen gespielt? (die Orgel).

1. Ja i on smo imali jednaku sudbinu. 2. Ovo je žito vele različito od onoga. 3. Ovu čest zemlje stari ne poznavahu. 4. Sada imamo dulje dneve a kraće noći. 5. Ne smetajte nam; učimo. 6. Vojska nas branjaše proti dušmaninu. 7. Ti nijesi pametan[1]); ti sudiš samo po vidu, ne po zakonu. 8. Mi smo vazda bili prijatelji mira i reda[2]). 9. Imate li još crnu kravu? — Ne, prodali smo je. 10. U koga vodite maloga? — Vodim ga u liečnika. 11. U koga stanuješ? — Stanujem od prekjuče u strica. 12. Komu pripada zemaljski prostor[3])? — Marljivomu. 13. Nečedni i neuljudni jesu nam mrzki. 14. Preziran biti nije ugodno[4]). 15. Smedji kaput bio je obrnut; sad je kao nov. 16. Ne budite robovi[5]) pohotâ. Pohote su nedostojne čovjeka. 17. Donesi mi brašna i jaja iz grada. 18. Budi radišan i štedljiv; onda ćeš biti i srećan. 19. Ovo mi voće ne prija; kiselo je. 20. Ko je vladao iza njega? 21. Je li već svršeno to djelo? 22. Šta činiš tamo, mali? 23. Kad će biti gotove ove pregrade? 24. Što zahtievate (Vi) za crljeni kišobran? 25. Kako se nazivlje ona hartija? 26. Što vam je poslala baba? 27. Gušće je meso vele dobro. 28. Mišji su zubi vrlo oštri. 29. Ove misli nijesu nas dostojne. 30. Spominjajte se, mladići, starosti. 31. Ja ga poznajem samo po imenu. 32. Dobro jutro, predragi prijatelju! 33. Sieva; skoro će i grmjeti. 34. Budi tako dobar i prati me k biskupu. 35. Govori[6]) jezikom[7]) a ne rukami.

[1]) gescheit, [2]) Ordnung, [3]) zemaljski prostor der Erdenraum, [4]) angenehm, [5]) Sclave (pl. n), [6]) reden, [7]) Zunge ž.

XVIII.

Nepravilni glagoli (svršetak); Gr. § 132, 6.

ich kann nicht glauben	Ja ne mogu vjerovati (misliti)
ich darf wohl sagen	ja smijem baš reći
ich will nicht behaupten	ja neću da tvrdim
ich mag nicht so rennen	nije me volja tako trčati
ich muss jetzt rechnen	ja moram sad računati
ich soll zeichnen	imam risati, valja da rišem

Digitized by Google

ich weiß (wußte, gewußt)	znam (znadijah, znao)
Ich kann deutſch, italieniſch	Umijem njemački, talijanski
Sie kann nähen, ſtricken, ſticken	Ona umije šiti, plesti, vezti
bedürfen (s genitivom stvari, rjedje s akuz. — ich bedarf ſeiner)	trebati, trebovati
	treba mi on
vermögen	moći (kad taj glagol stoji sam bez inf.)
das Bedürfnis	potreba, potreboća
das Vermögen	moć, imanje, imetak
möglich, unmöglich	moguće, nemoguće
vermöglich, wohlhabend	imućan
wohlwollend	dobrohotan
unwiſſend — der Unwiſſende	neuk — neznalica

Neizvjestni brojevi; Gr. § 102, 1—3.

all — aller alle alles	vas sva sve
ſämmtlich	vaskolik, vas
ganz	ciel, čitav; prisl. sasvim, posve
den ganzen Tag, dieſe ganze Nacht	vas dan, svu ovu noć
den halben Vormittag, Nachmittag	polovicu jutra, podneva
dieſe halbe Stunde	ovo pol ure

Darf ich jetzt zum Guſtav gehen? — Wann muſs dieſer Bau vollendet ſein? — Was ſollen wir euch aus der Stadt bringen? — Wem mag jener Wagen mit den weißen Roſſen gehören? — Wer kann da geweſen ſein? — Was wird man von mir denken? — Ich will bei der Arbeit nicht geſtört werden. — Du biſt faul und unartig; man kann dich ſo unmöglich lieben. — Die öffentlichen Plätze dieſes Städtchens ſind ſämmtlich klein. — Beiſpiele vermögen mehr als die beſten Lehren.

(2) Wer ſoll das Heer führen? — Wie nennt man bei euch dieſen Baum? — Hat die Regierung die nöthige Erlaubnis bereits ertheilt? — Das Werk konnte nicht rechtzeitig vollendet werden. — Dieſer Rock iſt noch brauchbar; nur muſs er gewendet werden. — Die Gelehrten haben die Ungelehrten nicht widerlegen können. — Die Anweſenden ſollen die Abweſenden vertheidigen. — Das Geſchrei von Gänſen hat einſt das römiſche Capitol gerettet. — Man macht das Geld aus Kupfer, Silber oder Gold.

1. Sve mi ne možemo znati. 2. Vi imate sad učiti za sjutra, ne igrati. 3. Ove knjige ti ne smiješ prodati. 4. Jaje hoće biti razboritije nego kokoš. 5. Oni hoće da budu posve slobodni; ali to[1]) nije moguće. 6. Valja da radiš i štediš; samo tako možeš obogatiti[2]). 7. Sestra moraše polovicu noći biti okolo bolestnika. 8. Danas mali bijaše hrdjav; ne htijaše svirati. 9. Mene ne bijaše volja platiti sve sama. 10. Šta imaše to biti? 11. Ali kako vi to znate? 12. Šta može čovjek sprama naravi? 13. Smijem li okusiti ovaj sir (ovo maslo, ovo mlieko)? 14. Što misliš? Hoće li danas daždjeti? 15. On je to[3]) tako htio. 16. Ona nije htjela, ali je morala. 17. Mi ga nijesmo

Digitized by Google

mogli obraniti. 18. Ja Vas nijesam htio uvrieditи. 19. Učenici su morali pol dneva risati. 21. Oni nijesu smjeli otvoriti[4]) usta. 22. Nije ga bilo volja imenovati krive.

23. Imate li još staru službenicu? — Da, imamo ju još. 24. U koga si kupio ove vrpce (ova putca)? — Kupio sam ih u šure. 25. U koga ste (Vi) poslali slugu? — Poslao sam ga u tajnika biskupova. 26. Grobnica careva stajaše vas dan otvorena. Pohodio sam ju i ja. 27. Put kroz varoš jest najbliži i najudobniji. 28. Uši su vrlo grdne životinje. 29. Mjesec i zviezde razsvietljuju[5]) noćnu tminu. 30. Pregrade ove sobe jesu već sve gnusne. 31. Stari cehovi imadjahu velikih prava. 32. Sievalo je i grmljelo svu noć. 33. Gori li još vatra? 34. Nije li žut plod ovoga stabla? 35. Poznajete li vjerenicu kneževu? 36. Što si činio sve jutro? 37. Ko nam je donio ovo voće? 38. Može li ruka doseći misao? 39. Ko može više, umjetnost ili narav?

[1]) das, [2]) reich werden, [3]) es, [4]) aufmachen, [5]) erhellen.

XIX.

Mužki jaki samostavnici 3. oblika.

der Geiſt	duh	der Strauch* (pl. i Sträuche)	šikara, stabljika
der Leib (Körper)	tielo		
(der) Gott;* Gr. § 45, 4.	bog	der Böſewicht (der Wicht, pl. Wichte)	zlikovac, zlotvor (kukavica, zloja)
der Mann*	muž, čovjek	der Vormund*	skrbnik, tutor
der Wald*	šuma	der Reichthum*	bogatstvo
der Wurm*	crv	der Irrthum*	zabluda
der Rand*	okrajak, kraj		

a) O glavnih brojnicih; Gr. § 98.

b) O neizvjestnih brojnicih viel, mehr, wenig, einige, mancher; Gr. § 102, 6—8.

viel Arbeiter — viele Arbeiter	mnogo radnikâ — mnogi radnici
wenig Gäſte — wenige Gäſte	malo gostâ — malo tko od gostâ, riedki gosti
wenige wiſſen — jene wenigen Männer	malo ih znade, malo tko zna — ono malo ljudi
mehr Officiere als Bürgerliche	više častnikâ nego pučanâ
mehrere Officiere haben erklärt	više se častnikâ izjavilo
die meiſten Plätze ſtanden leer	najviše je mjestâ bilo prazno
die wenigſten Menſchen denken ſo	najmanje ljudî misli ovako
ſeit einiger Zeit	od neko doba
ſeit einigen Tagen	od nekoliko dana
nach einiger Zeit, nach ſo langer Zeit	poslie nekoliko, toliko vremena

Digitized by Google

binnen wenigen Stunden	u malo urâ
binnen kurzer Zeit = binnen kurzem	u malo vremena, domala
ſchon längere Zeit	već dulje vremena

Ordnung iſt das halbe Leben. — Was ich nicht weiß, macht mich nicht heiß. — Glaube was du kannſt, denke was du willſt, nur thue was du ſollſt. — Alles will gelernt ſein, auch das Leben. — Wer Wind ſäet, wird Sturm ernten. — Getheilter Schmerz iſt halber Schmerz. — Der Menſch denkt, Gott lenkt. — Die Betriebſamkeit iſt die rechte Hand, die Sparſamkeit die linke Hand des Glückes. — Übung iſt die Mutter aller Vollkommenheit. — Aller Anfang iſt ſchwer. — Die Schlemmerei tödtet mehr Menſchen als das Schwert. — Arbeit ernährt, Müßiggang verzehrt. — Viele Wünſche ſind das Grab der Zufriedenheit.

1. Grof ima tri brata i dvie sestre. 2. Njemu ja dugujem samo jedanaest fiorina i nekoliko novčića. 3. Konji skupa sa koli stali su trista taliera. 4. Za ovu palicu on je zahtievao devedeset novčića. 5. Mnogo dušmana, mnogo časti. 6. Malo tko od učenika bijaše tako marljiv i udvoran kao on. 7. Najviše trpezâ ima četiri noge. 8. Ovaj učenjak poznavaše vele malo potrebâ. 9. Englezi imadu, kako vi znate, najviše brodova. 10. Mi hoćemo sad učiti; vi ne smijete nam smetati. 11. Morali smo pol dneva računati i risati. 12. Djevojke nijesu htjele dulje šiti (vezti, plesti). 13. Sa najboljom voljom ja ga nijesam mogao spasiti. 14. Ove sgrade nijesu manje liepe neg one. 15. Mlieko od ove krave ne može biti bolje. 16. Vi nemate robovati[1]) pohotam. 17. Siromašna je starica bolestna već od pet mjeseci. 18. Hotnja čovječja može premnogo; hotnja je sve. 19. Vas grad ima samo dvie (po)veće poljane. 20. Jučer smo imali najkraći dan ciele godine. 21. Svi su ljudi smrtni[2]), mladi kao stari, bogati kao siromašni. 22. Komu pripadaju ove guske, ove prasice, ove ovce? 23. Kako si postigao ovaj dopust? 24. Od kada si tu prisutan? 25. Jeste li (Vi) jur bili u novog stožernika? 26. Kad ima biti gotov ovaj račun[3]) (ovaj naris[4])? 27. Oprovrgnite me, ako[5]) možete. 28. Plašt bješe gore načinjen nego kaput. 29. Vi nećete biti hvaljeni, ako ne radite. 30. Manastir bi u malo ura srušen od Talijanaca. 31. Gradi se kod nas od neko doba premnogo. 32. Pri tom poslu mi smo imali najveću štetu. 33. Malo ga njih ču. 34. Prekjuče sniežaše cieli dan.

[1]) fröhnen, [2]) ſterblich, [3]) Rechnung, [4]) Zeichnung, [5]) wenn.

XX.

jaki samostav.	das Bad *	kupelj, toplice	3. oblika	das Rind	govedo
	das Rad *	točak		das Kind	diete
	das Holz *	drvo, (drva)		das Lamm *	jagnje
	das Haupt *	glava, glavar		das Kalb *	tele
	das Maul *	gubica		das Huhn *	pile, kokoš
	das Volk *	puk, narod		(der Hahn, pl. Hähne	kokot
	das Vieh	marva, živina		die Henne, pl. -n)	kokoška

Digitized by Google

wie viel Gulden kostet . . .?	koliko forinti stoji . . . ?
wie sehr bedauere, wünsche, liebe, achte ich	koliko žalim, želim, ljubim, štujem (sa glagoli ćućenja)
so viel Kreuzer als Thaler	toliko novčića koliko taliera
so sehr	toliko (sa glagoli ćućenja)
zu viel Fehler; zu wenig Öl	preveć pogrešaka; premalo ulja
zu sehr	odveć (sa glagoli ćućenja)
zu	odveć (sa pridjevi i prislovi)
Er ist viel ili weit (bei weitem) geschickter als du	On je mnogo (puno) sposobniji od tebe
Er ist mehr schlau als ehrlich	On je lukaviji nego pošteniji

* * *

Um wie viel Uhr? — um ein Uhr ili um eins, um zwei, um drei, 5, 6, 10 Uhr	Na koju uru? — na (jednu) uru, na dvie, na tri ure, na 5, 6, 10 uri
Bis wie viel Uhr? — bis 10 Uhr	Do koje ure? — do deset
gegen vier, gegen neun Uhr	pri četiri (ure), oko devet

Sprechübung.

Anmerkung. Der Inhalt der unter dieser Überschrift auftretenden deutschen Lesestücke ist derartig, dass der Lehrer im Stande ist, nach vorgängiger Erklärung derselben eine Conversation in deutscher Sprache mit dem Schüler zu führen, wobei er gut thun wird, sich nicht allzu strenge an den Wortlaut und an die Reihenfolge der Beispiele zu halten. Insbesondere sollen dort, wo es angeht, die activen Sätze in passive, die singularen in plurale und umgekehrt verwandelt werden. Die Fragestellung muss selbstverständlich in den dem Schüler bereits geläufigen Wendungen erfolgen.

Der Berg hat drei Theile, nämlich: den Fuß, den Abhang und den Gipfel. — Wirbel sind die 33 Knochen des Rückgrats. — Holz, Vieh, Kupfer und Eisen bildet den Hauptreichthum der skandinavischen Halbinsel. — Verwandte nähern Grades nennen wir Angehörige. — Der Stahl ist gehärtetes Eisen. — Messing ist ein Gemisch von Kupfer und Zink. — Die größeren Pilze werden Schwämme genannt. — Die Schenkel des esbaren Frosches schmecken fast so wie das Fleisch junger Hühner. — Dem Amerikaner Benjamin Franklin verdanken wir die Erfindung des Blitzableiters. — Das Merkwürdigste zu Pisa ist der schiefe Glockenthurm. — Das Gegentheil von hoch ist niedrig, von gerade — krumm (schief), von zahm — wild.

Der Tod ist der beste Prediger. — Der Erdenraum ist des Fleißigen.

Wer ist geschickt? (der Bote). — Was ist einem zu eng, zweien recht, dreien zu weit? (das Geheimnis).

Digitized by Google

XXI.

jaki samostav.

das Land*	kopno, zemlja	das Dach*	krov
das Pfand*	zalog	das Fach*	kanat; struka
das Blatt*	list; pl. listovi, lišće	das Loch*	rupa, luknja
das Brett	daska	das Sacktuch* =Taschen= Schnupftuch	ubrus
das Bild	slika	das Handtuch*	ručnik
das Licht	svjetlo, svjetlost, svieća	das Leintuch*	ponjava

3. oblika

O rednih brojnicih; Gr. § 100.

das erstemal	prvi put	einmal, zweimal	jedanput, dvaput
das letztemal	zadnji put		
das nächstemal	došasti put	hundertmal	sto puta; itd.
zuerst	najprije	einfach	jednostavan, prost
zuletzt	najposlie		
zum erstenmal	prvom, prvi put	zweifach (doppelt)	dvostruk
diesmal, allemal	ovaj put, svaki put	einfältig	jednostruk; benast
manchmal, mitunter	kadšto	vielfältig, vielfach	mnogostruk
		einerlei	jednak, iste vrsti
bisweilen, zuweilen	kadkad	allerlei (allerhand) Waren	svakojake trgovine
oft*	često	damals	onda = u ono vrieme
häufig (pridjev i pris.)	čest; često		
selten (pridjev i pris.)	riedak; malo kad	mehrmals, öfters	višeput
		ehemals (ehedem)	odprije, njekada
immer, stets	vazda, uviek	vormals, einst	njegda, jednoč

Der wievielte ist heute? ili Den wievielten (des Monats) haben wir?	Koji je dan danas (u mjesecu)?
Heute ist ili Es ist heute der erste, der zweite itd. = Heute haben wir den ersten, den zweiten, den vorletzten	Danas je prvi, drugi, predzadnji

1. Osam je treći dio od dvadeset i četiri, devet sedmi dio od šesdeset i tri. 2. Englezka[1]), Rusija[2]), Njemačka[3]), Francuzka[4]), Austrija[5]), Italija[6]) jesu vlasti prvoga reda[7]) ili velevlasti. 3. Pohodio sam ga iza petnaestoga Aprila samo pet puta, zadnji put prekjučer. 4. Od desetoga imamo jako tople dneve. 5. Brzo ćemo biti spravni; učit ćemo samo do šest uri. 6. Na koju ste uru objedovali? — Na sedam. 7. Jeste li mnogo dužni bili postolarom (krojačem)? — Ne, bili smo im dužni samo nekoliko taliera. 8. Koji je dan danas (u mjesecu)? — Jedanaesti, dvanaesti, predzadnji. 9. Do koje ure

Digitized by Google

stajaše otvoren dućan? — Do devete. 10. Ti nemaš toliko jabuka (oraha) koliko ja. 11. Nijesam ga mogao pratiti; imao sam odviše posala. 12. Učitelj je morao imati vele mnogo uztrpljivosti[8]) s ovimi učenici. 13. Najviše je zviezdâ mnogo većih od mjeseca. 14. Ja imah odveć malo, vi imaste odveć puno. 15. Za mene je ovaj klobuk preveć malen. 16. Ove bolesti stari ne poznavahu. 17. Peć bijaše studenija nego toplija. 18. Lisice su manje nego veće. 19. Mi smo toliko koliko vi; mi imamo svi jednaka prava. 20. Meni se driemlje već od sedam uri a imam raditi do jedanaest. 21. U nas vlada se odviše; to nije dobro za puk. 22. Mi bijasmo u malo dana gotovi sa cielim djelom; ne mogaše dakle[9]) biti tako težko. 23. Zakon učini[10]) zlikovce neškodljive[11]). 24. Bolestnici iz svieh zemalja polaze ove kupelji[11]). 25. Nuždа je majka umjetnostî. 26. Čast mora tražiti tebe, ne ti čast. 27. Čista usta i vjerna[12]) ruka idu kroz čitavu zemlju.

---

[1]) England, [2]) Rußland, [3]) Deutſchland, [4]) Frankreich, [5]) Öſterreich, [6]) Italien, [7]) Rang, [8]) Geduld, [9]) alſo, [10]) machen, [11]) kako passivno? [12]) treu.

XXII.

jaki samostavnici

das Geld	novac, novci
das Feld	polje
das Gut *	dobro; imanje
das Thal *	dolina
das Korn *	zrno, zrnje
das Horn *	rog
das Lid (Augenlid)	vedja
das Lied	pjesma
das Glied	udo, član
(das Mitglied)	član (družtveni)
das Weib	žena

3. oblika.

das Aas * (pl. Äſer)	mrcina, strvina
das Glas *	staklo, žmuo
das Gras *	trava
das Faſs *	bure, bačva
(das Tintenfaſs)	tapanj
das Kraut *	zelina, zelje
das Reis	mladica
das Schwert	mač
das Neſt	gniezdo
das Amt *	ured, služba
das Schloſs *	brava; dvor, kula

ein, eine, ein; Gr. § 21 i 99, a)
kein, keine, kein; Gr. § 102, 5.

heute vormittags, nachmittags	danas prije podne, po podne
heute abends; geſtern abends	večeras; sinoć, jučer u veče
morgen früh (in der Früh)	sjutra za rana
früh; früher — ſpät	rano; prije — kasno
eines Tags = einſt	jednom, jednoč
heutiges Tags = heutzutage	dan današnji
bei Tage = des Tags = untertags	obdan, danom
unterwegs	putem
bei (der) Nacht = des Nachts = zur Nachtzeit	obnoć, noću

Digitized by Google

Opazka. Poslie glagolâ ſein i haben i drugih tim sličnih samostavnik kojim se kaže, šta je koja osoba ili stvar, ili šta ima, prima uza se ponajviše neizvjestni spolnik; n. p.

Die Luft iſt ein Körper. — Du biſt eine Närrin. — Der Herr war ein Wiener, die Frau eine Pragerin. — Sie iſt eine gebürtige Seefried. — Ein Neukreuzer iſt der 100. Theil eines Guldens. — Ein Tag iſt der 365. Theil eines Jahres. — Der „Fauſt“ iſt ein Gedicht von Goethe. — Er hat den Rang eines Cardinals (u množini: Sie haben den Rang von Cardinälen). — Der Sohn bekleidet den Poſten eines Secretärs beim Miniſterium. — Sie führte ehemals den Titel einer Gräfin von Landau. — Ich habe kaum einen Begriff von dieſer ſchweren Kunſt.

Der Mond iſt kein Fixſtern. — Der Löwe hat eine Mähne, die Löwin keine. — Dieſer Biſchof hatte Gegner, allein er hatte keine Feinde. — Habt ihr kein Bier mehr? — Magſt du keine Würſte? — Brauchen Sie kein Licht? — Hat der Dampfer keine Zeitungen (Blätter) gebracht?

Sliedeće singularne izreke neka se pretvore u pluralne i obratno:

Der Walfiſch iſt ein Säugethier. — Du biſt ein Faulenzer. — Er war (der) Sohn eines Beamten. — Dieſer Abt hat den Rang eines Biſchofs. — Sie waren damals bereits Männer; wir waren noch Kinder. — Die Mohren waren bloß mit Schwertern bewaffnet. — Ein Aſt iſt ein größerer Zweig. — Mir gegenüber wird ein Haus gebaut. — Es wurden dort Goldminen entdeckt. — Man ſucht für dieſes Gut einen Gärtner mit guten Zeugniſſen. — Guter Wein braucht keinen Zeiger.

1. Drava[1]) je rieka. 2. Noj[2]) je ptica. 3. Laž je opačina[3]). 4. Groznica je bolest. 5. Krojačija[4]) je obrt. 6. Slikarstvo[5]) je umjetnost. 7. Ti si lažljivac. Vi ste lažljivci. 8. Ona žena jest Talijanka. One žene jesu Talijanke. 9. Srebro je kovina[6]). Srebro i zlato su kovine. 10. Ifikrate[7]), slavni atenski[8]) vojvoda[9]), bijaše sin postolarev. 11. Noga je dio tiela. 12. Sedam je trećina[10]) od 21, osam četvrtina od 32. 13. Šta je život bez prijatelja? 14. Imate li (Vi) forint kod sebe[11])? 15. Nećeš li sada da narišeš lava ili medvjeda? 16. Evo posla za vas. 17. Mjesec je dvanaesti dio jedne godine; dan je trideseti dio jednog mjeseca. 18. Kći onog gospodina mora sad biti djevojka od petnaest ili šestnaest godina. 19. Ja bijah oružan samo nožem i batinom. 20. Ujak htijaše danas kupiti jagnje; ali mu je bilo odveć skupo[12]). 21. Ište se kuća sa šest ili sedam soba i sa vrtom. 22. London je grad. — London je prvi grad britanskog[13]) carstva[14]). 23. Njemačka je vlast prvog reda. — Švedska[15]) i Španjolska[16]) bjehu njekada vlasti prvoga reda.

24. Ja imam službenicu. — Ja nemam službenice. 25. Ova pjesma nema vriednosti[17]). 26. Siromah nema prijatelja. — Siromasi nemaju prijateljâ. 27. Onaj krčmar ne imaše gostâ. 28. Jedna lasta ne čini ljeta[18]). 29. Jezik[19]) brbljavca[20]) nema nedjelje. 30. Knez imaše

Digitized by Google

više kćeri, ali ne (imaše) sinova. 31. Imamo dvie krave, ali ne (imamo) teladi. 32. Ti nijesi više diete. — Vi nijeste više djeca. 33. Ne trebujemo[21]) kišobrana; ne daždi više. 34. Nemate li (Vi) braće? — Da, imam brata i sestru. 35. Ima li on dobre volje? — Da, ima najbolju volju, ali nikakve snage.

36. Stara pozorišta bijahu bez krova. 37. Štedjelo se je odviše pri ovoj radnji. 38. Pravi[22]) su prijatelji vele riedki, rjedji nego se misli. 39. Imamo dvie ruke i samo jedna usta. Što ima to[23]) značiti[24])? 40. Najviše kolâ ima četiri točka, njeka samo dva. 41. Mi imamo od dvadest i prvoga vele toplih dana. 42. Koji je dan danas? — Danas je drugi, deveti, trinaesti, sedamnaesti, dvadest i peti. 43. Do koje si ure bio tamo? — Do osam.

---

[1]) Die Drave, [2]) Strauß m., [3]) Laſter sr., [4]) Schneiderei ž., [5]) Malerei ž., [6]) Metall sr., [7]) Iphicrates, [8]) atheniſch, [9]) Heerführer, [10]) Drittel sr., [11]) ſich, [12]) theuer, [13]) britiſch, [14]) Reich sr., [15]) Schweden, [16]) Spanien, [17]) Wert m., [18]) Sommer m., [19]) Zunge ž., [20]) Schwätzer, [21]) brauchen, [22]) echt, wahr, [23]) das, [24]) bedeuten.

XXIII.

jaki samostav.

das Geſicht (Angeſicht, Antlitz)	vid, lice
das Geſchlecht	rod, pleme
das Gemüth	ćud, srce
das Gemach*	odaja
das Gewand*	odielo
das Geſpenſt	sablast, avet

3. oblika; Gr. § 42 i 45.

das Bisthum*	biskupija
das Alterthum*	stari viek, starina
das Spital*	bolnica
das Regiment	pukovnija
das Denkmal (pl. Denkmäler i Denkmale)	spomenik
das Gaſtmahl*	gostba

Opazka. Neki drugi samostavnici koji u množini dodavaju er, nalaze se u vježbi XLVI.

ein eine ein — einer eine eines ili eins jedan -a -o.
kein keine kein — keiner keine keines ili keins nijedan -a -o.

O posjednih zaimenih; Gr. § 60.

mein meine mein — meiner meine meines (meins) ili der die das (meine ili) meinige moj -a -e.

dein deine dein — deiner itd. ili der (deine ili) deinige tvoj -a -e.

ſein ſeine ſein — ſeiner itd. njegov -a -o.

ihr ihre ihr — ihrer itd. njezin, njihov, (a pisano velikim slovom: Vaš -a -e).

unſer unſere unſer — unſerer (unſrer), unſere (unſre), unſeres (unſres) = der (unſere ili) unſrige itd. naš -a -e.

euer euere euer — eurer eure eures ili der (eure ili) eurige vaš -a -e.

Opazka. Posjedno zaime zauzima u njemačkom prvo mjesto medju ostalimi naznakami samostavnika, osim pokaznog zaimena kojemu se zapostavlja.

Digitized by Google

1. Pozdravi mi grofa Adolfa, moga prijatelja. 2. Njegov sin uči vele marljivo; svi ga učitelji hvale. 3. Dušmanin je srušio naše djelo u malo dana. 4. Budite harni prema dobročincem[1]) vaše djece. 5. Ovaj je klobuk odveć malen za tvoju glavu; ne kupi ga. 6. Ja morah pripovjediti sve njezinu mužu; on hotjaše znati sve, i najmanje[2]). 7. Vi ste zlorabili[3]) našu uztrpljivost, baš[4]) (za) zadnji put. 8. Umije li Vaš unuk i talijanski? 9. U koga će biti maleno bure? 10. Nije li koljeno dio tiela? 11. Nijesi li prijatelj glasbe[5])? 12. Mi smo neprijatelji nereda[6]). 13. Ti si luda. Vi ste lude. 14. Ribe nemaju vrata. 15. On nije duh prvoga reda, ali razborit i vele izkusan[7]). 16. „Sleme" je gora blizu Zagreba[8]). 17. Onaj čovjek jest zlikovac, a zlikovci ne mogu biti srećni. 18. Sava[9]) je rieka. Sava je najveća rieka naše zemlje. 19. Život je samo putovanje[10]). 20. Sidro[11]) je znamen[12]) nade[13]). 21. Životinje imaju pamet[14]), ali ne (imaju) razuma[15]). 22. Radinost je bolje vrelo sreće nego bogatstvo.

(Gr. § 62, Op. 2). 23. Sestra mi je od prekjuče bolestna. 24. Ruke joj bijahu biele kao snieg. 25. Vlast im je onda bila prevelika. 26. Evo Vam kišobran i palica. 27. Kosa mu je crna, boja[16]) lica mu smedja. 28. Smrti, gdje ti je žalac[17])? 29. Je li vam ovo vino po ćudi?

(Gr. § 63.). 30. Jesu li tvoji ovi putci? — Ne, nijesu moji. 31. Nijesu li vaše ove kože? — Da, naše su. 32. Djed joj vrlo je bogat; sve ove kuće jesu njegove. 33. Bječve su moje, postole tvoje.

---

[1]) Wohlthäter, [2]) malen gering, [3]) miſsbrauchen, [4]) wohl, [5]) Muſik ž., [6]) Unordnung, [7]) erfahren, [8]) Agram, [9]) Save ž., [10]) Reiſe ž., [11]) Anker m., [12]) Sinnbild, [13]) Hoffnung, [14]) Verſtand m., [15]) Vernunft ž., [16]) Farbe ž., [17]) Stachel m.

* * *

je ili jemals	ikad
nie ili niemals	nikad
jemand } Gr. § 59, a)	itko, netko, tko
niemand } Gr. § 59, a)	nitko, niko
etwas — etwas Honig — etwas hart	nešto, što — nešto meda — ponešto tvrd
etwas Weiches — etwas Wichtiges	nešto ili što meko — nešto važno
nichts Ärgeres — nichts Leichteres	ništa gorega — ništa lakšega
Was hört man Neues?	Što se čuje novo?
irgendein, irgendeiner	ikoji, gdjekoji
irgendetwas	išta
irgendwo, irgendwohin	igdje, ikamo
nirgendwo ili nirgends	nigdje
überall	svagdje, svuda

Opazka 1. Njemački jezik ima samo prostu negaciju, kao i latinski.

Opazka 2. Niječna rieč stoji ponajviše odmah iza noch (dakle noch nicht, noch nie, noch kein, noch nichts itd.) a odmah izpred mehr (n. p. nicht mehr, nichts mehr, nie mehr itd.)

Digitized by Google

1. Haſt du je etwas Ähnliches gehört? — Nein, ich habe noch nie ſo etwas gehört. 2. Seid ihr von jemand beleidigt worden? — Nein, wir ſind von niemand beleidigt worden. 3. Habt ihr dort etwas entdeckt? — Nein, wir haben dort nichts entdecken können. 4. Brennt das Feuer noch? — Nein, es brennt ſchon lange nicht mehr. 5. Wir ſind dem Wilhelm großen Dank ſchuldig; er hat uns bis jetzt nur Liebes gethan. 6. Alle wichtigeren Geſchäfte müſſen durch ſeine Hand gehen. 7. Die Sterne ſind bei Tage nicht ſichtbar. 8. Die vier großen Geometer des Alterthums ſind: Euclides, Archimedes, Apollonius und Pappus. 9. Kein Land hat ſo viel große Flüſſe, keines ſo viel Wälder als Ruſsland. 10. Dein Exemplar iſt ſchon ganz ſchmutzig; meines iſt noch wie neu. 11. Meine Beinkleider ſind etwas lichter als die Ihrigen. 12. Eure Grundſätze ſind den unſrigen ganz entgegen.

1. Jedan za sve a svi za jednoga. 2. Otac je kupio jednu knjigu sa slikami za sina a jednu za kćer. 3. Mač moj zapada toliko koliko tvoj. 4. Tvoja je haljina već sasvim prljava; moja je još kao nova. 5. Naša su piva mnogo jača od vaših. 6. Moje diete i Vaše moraju biti jednake dobi. 7. Njezina sudbina bit će i moja. 8. Talijanac nema samostavnikâ[1]) srednjeg[2]) roda. 9. Slavni Solon bijaše zakonodavac[3]). — Solon i Likurg[4]) bijahu slavni zakonodavci. 10. Ja sam čovjek i mogu lasno griešiti[5]). — Mi smo ljudi te možemo lasno griešiti. 11. Vjeran[6]) prijatelj jest blago. — Vjerni prijatelji nijesu vele česti. 12. Radim već od sest uri prije podne a nijesam još gotov. 13. Koji je dan danas (u mjesecu)? — Danas je prvi, treći, osmi, šestnaesti, dvadest i sedmi. 14. Na koju ste uru objedovali? — Na jednu, na dvie.

15. Nijedan učenik ne bijaše tako marljiv, nijedan tako čedan i uljudan kako Vaš Gustav. 16. Nijedna zelina ne bijaše gorčija, nijedna gora od one. 17. Nikakve životinje nijesu tako štetne žitu kao ovi crvi. 18. Nijedna *od*[7]) mnogih struka nije mi tako mrzka kako ova. 19. Ja nijesam još nikada bila u nje. 20. Nas nije onda nitko branio. 21. Možete li nam išta poslati? — Ne, sad ne mogu vam poslati ništa. 22. Trebaš[8]) li još ova dva djela? — Ne, ne trebam ih više. 23. Je li mudrac[9]) ikada sam? — Ne, on nije nikada sam. 24. Ja nijesam još nigda bio toliko dostigao koliko onda. 25. Kadmo[10]) i supruga[11]) mu biše pretvoreni[12]) u[13]) zmajeve[14]). 26. Nitko ne može služiti[15]) dvjema gospodarima[16]). 27. Iz sgribe[17]) ne pravi[18]) se kadife[19]).

---

[1]) Hauptwort* (pl. er), [2]) ſächlich, [3]) Geſetzgeber, [4]) Lycurg, [5]) ſündigen, [6]) treu, [7]) ne prevadja se, [8]) brauchen, [9]) Weiſe m., [10]) Cadmus, [11]) Gemahlin, [12]) verwandeln, [13]) in, [14]) Drache (pl. n), [15]) dienen, [16]) Herr, [17]) Werg, [18]) machen, [19]) Samm(e)t m.

Digitized by Google

XXIV.

Povratni glagoli; Gr. § 57 i 139.

ſich ſchämen (Ich ſchäme mich itd.)	sramiti se (Ja se sramim)
ſich ſetzen (Ich ſetze mich itd.)	sjesti (Ja sjedem, usjedem se)
ſich entfernen	odalečiti se
ſich gedulden = Geduld haben	uztrpjeti se
Ich täuſche mich = ich irre mich (i samo ich irre)	Varam se
Ich nähere mich (ili samo ich nahe)	Približujem se
Die Zeiten ändern ſich = Es ändern ſich die Zeiten	Preinače se vremena
Ich ſchade mir, du ſchadeſt dir itd.	Ja škodim sebi, ti škodiš sebi
Ich verſchaffe mir	Pribavljam si
Ich merke mir	Pamtim, zapamtim

Medjusobno zaime; Gr. § 58.

Sie küſsten einander (akuz.)	Oni se poljubiše
Sie trauen einander (dativ) nicht	Oni ne vjeruju jedan drugomu
Seid freundlich gegen einander	Budite prijatni medju sobom
Wir ſtudierten mit einander ili mitſammen	Učili smo skupa
Wir wohnten bei einander ili beiſammen	Stanovasmo skupa
Wir paſſen zu einander ili zuſammen	Sudaramo se, dolikujemo

Habt ihr (ein ili etwas) Mehl?	Imate li (nešto) brašna?
Habt ihr kein Mehl?	Nemate li brašna?
Ja, wir haben eins (etwas)	Da, imamo
Nein, wir haben keins (nichts)	Ne, nemamo
Habt ihr noch Erdäpfel?	Imate li još krtola?
Habt ihr keine Erdäpfel mehr?	Nemate li više krtola?
Ja, wir haben noch einige (etliche, welche, ili wir haben deren noch)	Imamo još
Nein, wir haben keine mehr	Nemamo više
Iſt (ein ili etwas) Eſſig da?	Ima li octa (kvasine)?
Iſt kein Eſſig da?	Nema li octa?
Ja, es iſt einer (etwas) da	Ima
Nein, es iſt keiner (nichts) da	Nema (ništa)
Sind Briefe für mich da?	Ima li pisama za me?
Sind keine Briefe für mich da?	Nema li knjigâ za me?
Ja, es ſind einige (etliche) da	Ima
Nein, es ſind keine da	Nema

1. Ti se često varaš; ti si se i ovaj put prevario. 2. Ja se ne hvalim; ja kažem samo istinu. 3. Bit ćete umorni; usjedite se.

Digitized by Google

4. Pamti dobro, što ti sjutra učiniti imaš. 5. Mi se preinačivamo često a[1]) poboljšavamo[2]) se malo kad. 6. Štujte se sami[3]) te ćete biti štovani. 7. Kako si pribavio sebi sve ove nauke? 8. Na[4]) koga ste se vi bili obratili? 9. Nijesi li se sam[3]) oprovrgnuo? 10. Ja mislim najprije na[4]) se; ja sam sebi najbliži. 11. Imadjasmo samo najmladje diete kod sebe. 12. Vi nijeste dostojni svoga[5]) imena; sramite se. 13. Ja moram ići nadalje[6]); još nijesam dostigao svoj cilj. 14. On je jučer objedovao u svoga šure, slikara. 15. Ona će biti pošla u svoje babe. 16. Mi branjasmo koliko[7]) mogasmo svoj život, svoju vjeru, svoja prava. 17. Naš je grof prodao svoja imanja; ja imam još svoja. 18. Mi smo učinili svoje; učinite i vi sada svoje. 19. Tvoja je obitelj malena sprama mojoj. 20. Mjesec se kreće[8]) oko zemlje, a zemlja sa mjesecom oko sunca.

21. Mi poznajemo jedan drugoga od mnogo godina. 22. Vi ste više štetili jedan drugomu nego koristili. 23. One gospodje jesu više mjeseci stanovale skupa. 24. Gospoda bijahu skupa od jedanaest do sata. 25. Poći ćemo skupa u novoga krčmara. 26. Mi se pozdravljamo svaki put. 27. Oni se pohadjaju često. 28. Ja trebujem tebe, ti trebuješ mene, mi se trebujemo medjusobno[9]).

29. Ima li mlieka? — Ima; nema. 30. Ima li svietnjakâ? — Ima; nema. 31. Jesi li kupio voća? — Ne, nije ga bilo. 32. Imate li još kobasicâ? — Da, imamo još; ne, nemamo više. 33. Ima li tu žmuo? — Da, ima. 34. Nema li žmulâ? — Ne, nema. 35. Imamo li još soli? — Nemamo više; donesi je iz grada. 36. Hoćeš li jaja? — Neću; nijesam gladan.

[1]) und, [2]) beſſern, [3]) ſelber, [4]) an s akuz., [5]) Gr. § 62; [6]) weiter, [7]) ſo viel, [8]) drehen, [9]) gegenſeitig.

XXV.

a) Sklonitba mješovita samostavnikâ; Gr. § 43—45.

das Auge	oko	das Ohr	uho
das Ende	kraj, svrha	der Staat	država
der See (die See)	jezero (more)	das Bett	postelja
der Stachel	žalac, bodljika	das Hemd	košulja
der Muskel	mišica	der Maſt	jedrilo
der Nachbar	susjed	der Strahl	zraka
der Vetter	bratučed	der Schmerz	bol
der Bauer	težak	der Unterthan	podanik
der Doctor (pl. en)	doktor	das Inſect	rezavac
der Profeſſor	profesor	das Statut	ustanova

das Herz srce; Gr. § 49.

b) Sklonitba mješovita pridjevâ; Gr. § 95.

bekannt (ein Bekannter, zwei Bekannte; der Bekannte)	poznat (znanac, dva znanca)
verwandt (ein Verwandter itd.)	srodan (rodjak)

Digitized by Google

gesandt (ein Gesandter itd.)	poslan (poklisar)
reisend (ein Reisender itd.)	putujući (putnik)
deutsch (ein Deutscher, eine Deutsche)	njemački (Njemac, Njemkinja)
fremd (ein Fremder, eine Fremde)	tudj (tudjinac, stranac itd.)
eigen (ein eigener; der eigene)	vlastit — vlastiti -a -o
ein anderer itd., der andere itd. anders	drugi -a -o drugačije
jeder =e =es ili ein jeder itd.	svaki -a -o
jedermann; Gr. § 59, b)	svatko

Die Wilden haben ein scharfes Gesicht. — Die Lappländer haben einen dicken Kopf, eine eingedrückte Nase und einen breiten Mund. — Der Storch hat einen langen Schnabel[1]). — Der Affe ist ein possierliches Thier[1]). — Der Fasan ist mit seiner ganzen Sippschaft ein echter Asiat[1]). — Der Schiffer kennt den Wert eines guten Hafens[1]). — Das ist kein gutes Zeichen[1]). — Ich konnte mir keinen bessern Platz verschaffen[1]). — Der Verfasser eines vorzüglichen Werkes wird gut bezahlt[1]). — Einem guten Bürger ist das Vaterland lieb[1]).

[1]) neka se izrazi ciela izreka i množinom.

Ein guter Wille ist gut, aber eine gute That ist besser. — Jeder Tag ist ein kleines Leben und unser ganzes Leben ist nur ein wiederholter Tag. — Ein gutes Gewissen ist ein sanftes Ruhekissen. — Ein magerer Vergleich ist besser als ein fetter Process. — Ein hohes Alter ist der Lohn eines arbeitsamen und mäßigen Lebens. — Jedem das Seine. — Allzuviel ist ungesund. — Man ändert sich oft und bessert sich selten.

1. On je radišan čovjek. 2. Ona je štedljiva žena. 3. Jabuke su izvrstno voće. 4. Vino je dobar sluga, ali zao gospodar. 5. Beč je velik i liep grad. 6. Igra je vele škodljiva strast. 7. Magarci imadu debelu[1]) kožu. 8. Moj Adolfo imaše široke i jake prsi. 9. Amalia ima tanak[2]) nos i malena usta. 10. Pravednik[3]) ima mirnu[4]) savjest. 11. Bieli imadu ljepše brade nego crnci. 12. Siromasi imadu kratke mišice[5]). 13. To je dobar znak; kišit će brzo. 14. Gladnu konju prija i zla hrana[6]). — Gladnim konjem prija i zla hrana. 15. Ovca je vele koristna životinja. — Prasci i krave su vele koristne životinje. 16. Od dobra čovjeka očekuj[7]) samo dobro. — Od dobrih ljudi očekujte samo dobro. 17. Učitelj nam je danas pripovjedio prekrasnu bajku. — Učiteljica nam je danas pripoviedala prekrasnih bajaka. 18. Adria nije znatan[8]) grad. 19. Sava nije neznatna rieka. 20. Siromaštvo nije velika nesreća. 21. Moji rodjaci nemaju velikog imetka. 22. Imamo vina crljena, ali ne biela. 23. Nema li masla skorašnjega? — Da, ima; ne, nema. 24. Nemate li mesa boljega? — Ne, nemamo. 25. Nema li lakših odiela? — Da, ima. 26. Imaš li hrane za pticu? — Ne, nemam. 27. Ima li (koje) pismo za me? — Da, ima. 28. Ko ti je najveći dušmanin? — Prazna torbica[9]). 29. Lažljivu čovjeku ne vjeruje niko. 30. Nijedan manastir nije veći, nijedan bogatiji od njihova. 31. Nijedan liečnik ne bijaše sposobniji,

Digitized by Google

nijedan sretniji od njega. 32. Ovaj je nož ponešto tup; donesi mi oštriji. 33. Trebam[10]) jednu svieću za se a jednu za bratučeda. 34. Svaki važniji posao idjaše (Svi važniji posli idjahu) kroz ruke tajnikove. 35. Ovo zelje nije iz vrta stričeva; jest iz našega. 36. Bit ćeš umoran; sjedni. 37. U[11]) preživače[12]) brojimo ovcu, kozu, govedo, srnu, jelena, žirafu i devu. 38. Nova metla dobro mete[13]). — Nove metle dobro metu.

[1]) dick, [2]) fein, [3]) pravedan gerecht, [4]) ruhig, [5]) Arm (pl. e), [6]) Futter sr., [7]) erwarten, [8]) bedeutend, [9]) Sack m., [10]) brauchen, [11]) zu, [12]) Wiederkäuer, [13]) kehren.

XXVI.

wo (za mirovanje)	gdje	von da, von hier	odovle
— hier, da, dahier	ovdje, tu, tute	von dort	odonle
dort (dorten)	ondje	bis wohin	dokle (prostor)
wohin (za kretanje)	kamo	bis daher (hieher)	dotle, dovde
— hin, dahin	tamo	bis dahin, dorthin	donle
dorthin	onamo	bis wann?	dokle (vrieme)
woher	odkuda, odkle	bis jetzt, bisher	dosada, doslie
— her (hieher)	amo	bis ersten Mai ili	do prvoga Maja
daher	odanle; dakle	bis zum ersten M.	

Predlozi koji stoje sad s dativom a sad s akuzativom; Gr. § 186.

in	u (s akuz. i lokat.)
an	na
auf	na
vor	pred, prije, (od)
hinter	za (s instr.)
neben	pokraj, uz, pored
zwischen	medju, izmedju (dva predmeta)
unter	pod, medju (više od dva)
über	nad, preko; o
außer	izvan, osim
Ich war im Hause. Ich war zuhause	Bijah u kući. Bijah kod kuće
Ich gehe ins Haus. Ich gehe nach Hause	Idem u kuću. Idem kući
Ich komme aus dem Hause — vom Hause	Dolazim iz kuće. Dolazim od kuće
Ich war im Bade — gehe ins Bad — komme aus dem Bade	Bijah na kupanju, idem na kupanje, dolazim s kupanja
am Rande stehen; am Ende sein	stati na kraju; biti na svrsi
an den Rand — ans Ende gelangen[s])	dospjeti do kraja; do svršetka
am Fuße des Berges, an den Fuß d. B.	na podnožju brda, do podnožja br.
am Ufer (Strande), an der Küste	na žalu, na obali
am Meere, an einem Flusse liegen	ležati na moru, na rieci
am Fenster stehen; ans Fenster gehen	stati na prozoru; ići na prozor

Digitized by Google

am Brunnen, an der Quelle	na zdencu, na vrutku (izvoru)
an diesem Orte, an dieser Stelle	na ovom mjestu
auf der Stelle = sofort, sogleich	s mjesta, odmah
Ich war auf jenem Berge, Baume	Ja bijah na onom brdu, drvetu
auf der Insel, auf der Brücke	na otoku, na mostu
auf dem Wege; an dem Wege	na putu; ukraj puta
auf der Schulter, auf dem Rücken	na ramenu, na hrbtu
auf der Brust; am Halse	na prsih; na vratu

Opazka. Rieči: die Küste, die Brücke, die Quelle, die Stelle, die Insel, die Schulter pripadaju slaboj sklonitbi.

Wohin geht ihr (ili Wo geht ihr hin)? — Woher kommen Sie (ili Wo kommen Sie her)? — Was stehst Du den ganzen lieben Tag am Fenster? — Wer geht dort über den Platz? — Wie kommen Sie daher (an diesen Ort)? — Kennst Du den Unterschied zwischen Gräsern und Kräutern, zwischen Bäumen und Sträuchern? — Jener Wicht hat keinen Funken von Ehrgefühl im Leibe. — Ich habe keine Geheimnisse vor Ihnen. — Der Pol hat die Sonne sechs Monate über, und sechs Monate unter dem Horizonte. — Die Pässe über die Alpen sind im Winter sehr häufig mit Schnee verschüttet (ili jednom rieči verschneit). — Ein Schuss neben das Ziel ist ein Fehlschuss. — Ein Schlag hinter die Ohren tödtet manches Thier. — Alle meine Bekannten waren beim Gastmahl anwesend außer dir. — Die zwei Fremden dort sind aus Frankfurt am Main gebürtig. — Die Räume über den Sternen sind uns unbekannt. — Wann werden sie einmal hingehen? — Um wie viel Uhr werdet ihr wieder herkommen? — Wo hat man meine Hemden hingethan? — Ist die Brücke auf oder über dem Wasser? — Wann bringt man etwas auf dem Wagen? und wann auf den Wagen? — Sind auch Kleien da? fragte die Sau an der Tafel des Löwen.

1. Kamo hitiš, bratučede? 2. Gdje ste bili sve popodne? 3. Odkle ga poznaješ? 4. Ko stajaše onda uz Vas, sprama Vam? 5. Dolikuju li jedan drugomu? 6. Što nose listovi novo? 7. Ove su ponjave odveć grube[1]); nemate li sitnijih[2])? 8. Ti nijesi pravi[3]) umjetnik. 9. Oni stranci nijesu zli gosti. 10. Ja ne znam boljega lieka[4]) proti groznici od ovoga. 11. Ti nijesi više diete; nemaš dakle biti tako lakouman[5]). 12. Ribe živu u vodi, ptice u vazduhu. 13. Hajde u moju sobu i donesi amo dva stolca; hoćemo sjesti i malo[6]) razgovarati se[7]). 14. Vrt za kućom jest ugodan. 15. Zakoni ne smiedu činiti razlike[8]) medju bogatimi i siromašnimi. 16. Mi smo veoma žedni te ćemo prije svega piti štogod. 17. Čast imena sveto je dobro. 18. Vi ste lieni i neharni; vi nijeste dostojni ljubavi tako dobre matere. 19. Reci mi: kako si mogao sve ovo zapamtiti? 20. Na koju se je uru kralj odalečio iz pozorišta? 21. Odkle ima država ova svoja prava? 22. Kako si pribavio sebi ovu liepu sjekiru? 23. Njegova vjerenica ima crljenu kosu (crljene kose). 24. Mjesto[9]) ušiju ptice imadu neke[10]) rupe na glavi. 25. Ondje blizu[11]) one šume jesu grobovi naših dragih. 26. Mi vam hoćemo pripovjediti sve svoje sud-

Digitized by Google

bine, dobre i zle. 27. Ove su daske odveć tanke[12]); trebujem debljih[13]). 28. Mjesec nema vlastite svjetlosti. 29. Ljubi Boga nada sve i bližnjega kao sebe sama[14]). 30. Ne ištite izvora zadovoljnosti izvan sebe. 31. Jesu li zelene vrbce tvoje? — Da, moje su. 32. Nijesi li doniela oraha? — Nije ih bilo. 33. Bijaše li tko ovdje? — Ne, ne bijaše nitko. 34. Dugujete li još što postolaru? — Ne, ja sam mu sve platio. 35. Imaš li pet forinti kod sebe? — Ne, nemam ništa kod sebe. 36. Kamo ste metnuli moje ubruse? — Eno ih na postelji. 37. Ko je najbolji drug? — Dobra knjiga. 38. Je li teža puna torbica ili prazna? — Posljednja[15]) je mnogo teža.

[1]) grob, [2]) fein, [3]) echt, wahr, [4]) Mittel sr., [5]) leichtſinnig, [6]) ein wenig, [7]) plaudern, [8]) Unterſchied m., [9]) Statt, [10]) gewiſs, [11]) nächſt, [12]) dünn, [13]) dick, [14]) ſelbſt, [15]) der die das letztere.

XXVII.

slabi samostav.

der Held	junak
der Spatz (Sperling)	vrabac
der Fink	zeba
der Ochs	vol
die Welt	sviet
die Schuld	dug, krivnja
die Pflicht (Schuldigkeit)	dužnost

slabi samostav.

die Bahn	put, putanja
die Zahl (zählen)	broj (brojiti)
die Wahl (wählen)	izbor (izabrati)
die Qual (quälen, peinigen)	muka (mučiti)
die Nachtigall	slavulj

Sprezanje jakih glagola; Gr. § 121—123.

I. razred: a) imperfekt **a**, participij prošl. **u**.

ringen — (die Hände ringen)	hrvati se — (viti ruke)
ſingen	pjevati
klingen	zvečati, zvučiti, glasiti
ſchlingen	oviti, ovijati; proždirati
dringen (Gr. § 134, 3)	prodrieti, provaliti, doprieti
ſpringen (Gr. § 134, 3)	skočiti, skakati
ſchwingen	mahnuti, mahati, vitlati
zwingen (nöthigen)	silovati, prisiliti
gelingen[s]) (glücken[s])	za rukom poći (polaziti)
dingen (dung i dingte, gedungen)	najmiti, naimati
trinken	piti, popiti
ſinken[s])	padati, tonuti, srušiti se
ſtinken	smrdjeti
binden	vezati, svezati
finden	naći, nalaziti
winden	viti, sukati
ſchwinden; verſchwinden	izčezavati, izčeznuti
ſchinden (ſchund, geſchunden)	derati, oderati, odrieti

Digitized by Google

auf dem Lande — Markte — Platze — Balle — auf seinen Gütern sein	biti na selu — pazaru — poljani — plesu — na svojem ladanju
auf der Jagd — Reise — Gasse — Post sein	biti u lovu — na putu — ulici — pošti
aufs Land — auf den Markt, Platz, Ball, auf seine Güter gehen	ići na selo — pazar — poljanu — ples, na svoje ladanje
auf die Jagd — Reise — Gasse — Post gehen	ići u lov, na put — ulicu — poštu
vom Lande — Markte itd. kommen	doći sa sela, s pazara itd.
von der Jagd — Reise itd. kommen	doći iz lova, s putovanja itd.
ans Land gehen	ići na suho
am Leben sein	biti u životu

Sprechübung.

Die Niederlande haben ihren Namen von der niedrigen Lage am Meere. — Die alten Etrusker wohnten zwischen dem rechten Ufer der Tiber (des Tibers) und dem Mittelmeere. — Muhamed, der Gründer des Islam, lebte im Anfange des 7. Jahrhunderts. — Die Schriftwerke der Alten sind durch codices auf uns gekommen. — Der Hades ist bei Homer nur Name des Gottes der Unterwelt, bei Spätern die Unterwelt selbst. — Die Schildkröte legt ihre Eier in den Sand. — Bast ist die saftige, geschmeidige Rinde junger Bäume, Zweige, Sträucher. — Die Fahnen auf den Barken werden Flaggen genannt. — Schiffswerften sind Plätze, wo Schiffe gebaut werden. — Zur Verfertigung des Schießpulvers wird Salpeter, Schwefel und Kohle gebraucht. — Der Frühling beginnt im März, der Sommer im Juni, der Herbst im September, der Winter im December. — Der Mond vollendet seinen Lauf um die Erde in 27 Tagen, 7 Stunden und 43 Minuten.

1. Volovi se brane rogovî, pčele žalcî. 2. Imamo od desetoga vrlo vruće dane a noći studene. 3. Najviše stola ima četiri noge, njeki samo jednu. 4. Naći ćeš pokraj moje postelje velik svietnjak. Hajde i donesi ga amo. 5. Mi nijesmo htjeli, ali smo bili silovani od drugih. 6. Ovaj put bit će pjevane dvie preliepe pjesme. 7. Jadne[1]) životinje ne smiju biti derane od vas. One ćute[2]) bol isto[3]) tako kao vi. 8. Jesi li jur ikad vezla (plela)? — Ne, nijesam još nikad vezla (plela). 9. Jeste li najmili ikoga za sutra? — Ne, nijesmo još nikoga najmili. 10. Ima li ponjavâ? — Da, ima, ali ne čistih. 11. Jesi li kupila voća? — Nijesam, nije ga bilo na pazaru. 12. Ja ne mogu sad ići s vami; moram pohoditi jednog bolestnika u dugoj ulici. 13. Vatra i voda dobre su sluge, ali zli gospodari. 14. Ova dva naroda mrze jedan (na) drugoga; medju njimi ne može nigda biti trajan mir. 15. Aleksandar[4]) utemelji[5]) u Egiptu[6]) grad i imenova ga Aleksandria. 16. Tvoje košulje nijesu tako liepo šivene kako moje. 17. Nije li onaj putnik Englez? 18. Kamo si poslao službenicu? 19. Što imaš u ruci, na nozi, u obrazu, na nosu, oko vrata? 20. Od koga bi sagradjen most preko rieke? 21. Komu pripadaju ove odjeće (ova odiela), ove haljine, ovi plašti? 22. Ne varajte se; vi ne

Digitized by Google

dolikujete (jedan drugomu). 23. Oluje su u planini, kako vi znate, vrlo česte. 24. Mi ne poznajemo ovdje nijednog Njemca iz ovog plemena. 25. Ti nijesi više od drugoga; mi smo tu svi jednaki pred zakonom. 26. Pravi krstjanin čini i svomu neprijatelju dobra[7]). 27. To nije posao za me[7]). 28. Vi ste bogati; nemate dugova. 29. Ja bijah izvan sebe (Ona bijaše izvan sebe) od[8]) srdžbe. 30. Jedna jedina[9]) iskra bi višeput uzrok[10]) težke nesreće. 31. Nad njim bdije božija ruka. 32. Na visokih brdih vazduh je tanahan[11]) i oštar. 33. Poslie oka uho je najsavršenije[12]) naših sjetila[13]). 34. Čovječje tielo ima 249 kosti, i to[14]) 60 na glavi, 67 u trupu[15]), 62 u ramenih i rukah i 60 u nogah.

[1]) arm, [2]) fühlen, [3]) eben, [4]) Alexander, [5]) gründen, [6]) Ägypten, [7]) kako s pluralom?, [8]) vor Zorn, [9]) einzig, [10]) Urſache ž., [11]) dünn, [12]) vollkommen, [13]) Sinneswerkzeug sr., [14]) zwar, [15]) Rumpf m.

XXVIII.

slabi samostav.	die Uhr	ura, dobnjak	slabi samostav.	die Laſt (Bürde)	teret, breme
	die Spur	trag		die Fahrt	vožnja, put
	die Flur	rudina, polje		die Flut	plima, (val)
	die Natur	narav, priroda		die Schlacht	boj, bitka
	die Figur	lik		die Tracht	nošnja
	die Saat	usjev, sjetva		die Bucht	zaliev, draga
	die That	čin		die Schlucht	gudura

Jaki glagoli: I. razred b) i c)

b) imperfekt **a**, participij **o**:

rinnen[5])	curiti, roniti
ſinnen	razmišljavati
ſpinnen	presti, izpresti
beginnen — der Beginn	početi, započeti — početak
gewinnen — der Gewinn	dobiti, dobivati — dobit
ſchwimmen; Gr. § 134, 3.	plivati

c) prez. preglas; imperfekt **a**, participij **o**:

brechen	lomiti, razbiti; lomiti se
ſprechen (einen ili mit einem)	govoriti (s kim)
ſtechen	bosti, ubosti
ſtehlen — der Diebſtahl	krasti, ukrasti — kradnja
befehlen — der Befehl	zapoviedati — zapovied
empfehlen — die Empfehlung	preporučati — preporuka
gelten — wert ſein	vrieditи
ſchelten	karati, psovati
helfen (einem)	pomoći, pomagati
werfen	bacati, baciti, hitati

Digitized by Google

werben; n. p. Freiwillige werben; um ein Mädchen werben	snubiti (dobrovoljaca na vojsku) prositi djevojku
ſterben*)	umrieti
verderben (sa ſein — sa haben)	kvariti se — kvariti, skvariti
erſchrecken*)	strašiti se, prepasti se
bergen — ich bin geborgen	kriti — ja sam obezbjedjen
berſten*) (platzen, platzte, geplatzt)	prsnuti, puknuti
gebären — geboren werden	radjati, roditi — roditi se
nehmen	uzeti, uzimati
treffen	sgadjati, pogoditi; zateći
werden*)	postati
kommen*)	doći, dolaziti

Das ſchlechteſte Rad am Wagen macht den meiſten Lärm. — Zwiſchen dem Becher und den Lippen iſt noch Platz genug für ein Unglück. — Über mir iſt ein Gott, in mir ein Geſetz, vor mir eine Unſterblichkeit. — Manches Übel iſt mehr ſchreckhaft als gefährlich. — Das höchſte aller Güter iſt ein reines und zufriedenes Gemüth. — Wer nicht wagt, gewinnt nicht. — Der Geiz ſchindet die Laus um den Balg. — Mancher braucht einen neuen Menſchen und kauft nur einen neuen Rock. — Du kannſt dir jeden Feind verſöhnen und verbinden, nur bei dem Neider wirſt du niemals Gnade finden.

Hans Gutgenug, der bequeme Knecht,
Macht ſeine Sachen nur halb und ſchlecht.

1. Mein Vater glorreichen Andenkens, ſagte ein Wolf zu einem Fuchſe, das war ein rechter Held! Er hat über mehr als 200 Feinde triumphiert! — Ja, aber es waren Schafe und Eſel, erwiderte der Fuchs.

2. Haſt du wohl einen größern Wohlthäter unter den Thieren als uns? fragte die Biene den Menſchen. — Ja wohl, entgegnete dieſer. — Und wen? — Das Schaf; denn ſeine Wolle iſt mir nothwendig, und dein Honig iſt mir nur angenehm.

1. U nas na selu nalaziš svega: vina, ulja, žita, voća. 2. Hrvali smo se dugo jedan s drugim. 3. Ti nemaš derati jadnu životinju; ćuti bol isto tako kao ti. 4. Mali uči već čitav mjesec a ne umije još plivati. 5. Nećemo je spasiti; snage joj izčezavaju sve[1]) više. 6. On činjaše sve što mu zapoviedano bješe, ali silovan. 7. Što smrdi tu tako grdno? 8. Odkud znate te novine? Ko vam ih je pripovjedio? 9. Kamo idjaste (Vi) na šest uri poslie podne? 10. Što te vodi amo toliko rano? 11. Dokle će biti svezana moja knjiga? 12. Koliko vriedi sad ova hartija? 13. Ovaj je ocat izvrstan; u koga si ga uzela? 14. Zlo radja zlo. — Zlo radjaše vazda zlo. 15. Pakost[2]) dolazi prije godinâ. 16. Dolažasmo njekada svaku večer skupa. 17. Pomagasmo jedan drugoga, gdje mogasmo, kao dobri prijatelji. 18. Gospodična pjevaše danas mnogo gore nego zadnji put. Ona se neće biti dobro vježbala. 19. Ne idite tako često k prozoru. Nemate tamo posala. 20. Pokušaj mi je ovaj put sasvim pošao za rukom. 21. Sprama

Digitized by Google

pozorištu stoje dvie preliepe sgrade, bolnica i crkva. 22. Koliko zahtievaš za ovog slavulja, za ovu zebu? — Forint. 23. Koji je dan danas (u mjesecu)? — Petnaesti, dvadest i četvrti, predzadnji. 24. Imate li još one ubave palice? — Ne, uzeli su nam ih. 25. Ko je donio maliem sve to voće? — Baba im ga je doniela. 26. Ko prosi njegovu kćer? — Stranac iz Berlina. 27. Jesi li već bio na pošti? — Jesam; nijesam. 28. Kako si sebi pribavio ove slike? — Jedan mi ih je saučenik[3]) prodao. 29. Nema li čistih košulja? — Da, ima; ne, nema. 30. Pčela ima žalac i može bosti[4]). 31. Ti si kukava[5]) zloja; ne može se štovati te[4]). 32. Svu ovu sedmicu ja sam sašila samo deset ubrusa. 33. Ima tu bolestnik; vi ne smijete dakle skakati i smetati. 34. Srce[6]) zlobnikovo ne nalazi nigdje pokoja. 35. Jedna ptica u ruci jest bolja nego dvadeset na krovu. 36. Na nebu sja mjesec, sjaju zviezde. 37. Mrcine smrde.

[1]) immer, [2]) Bosheit ž., [3]) Mitſchüler, [4]) kako u množini? [5]) elend, [6]) = ćud.

XXXI.

die Nachricht (pl. en)	viest	die Geſtalt (en)	oblik, stas
die Gegend (pl. en)	prediel, okolica	die Gewalt (en)	vlast, sila
die Tugend (pl. en)	krepost	die Gefahr (en)	pogibelj
tugendhaft	krepostan	gefährlich	pogibeljan
das Laſter	opačina	die Geburt (en)	porod, porodjenje
laſterhaft	izopačen, opak	gebürtig	rodjen

Jaki glagoli: II. razred; Gr. § 124.

eſſen	jesti
freſſen	žderati
meſſen	mjeriti
vergeſſen	zaboraviti
ſ ſehen	vidjeti
l geſchehen[a]) = ſich ereignen	dogoditi se, sdesiti se
geben	dati, davati
treten (sa haben — sa ſein)	gaziti — stupiti, stati
ſ leſen	čitati, štiti
l geneſen[a]) = geſund werden	ozdraviti
bitten	moliti, zamoliti
liegen (Gr. § 134, 1. c)	ležati
ſitzen (Gr. § 134, 1. c)	sjedjeti
im Winter, Sommer, Herbſt, Frühling	zimi, ljeti, jeseni, u premaljeće
in dieſem Jahre = heuer	ove godine, ljetos
zweimal im Monate ili des Monats ili monatlich	dva puta na mjesec
einmal in der Woche ili die Woche ili wochentlich	jedan put na tjedan

Digitized by Google

alle Tage = jeden Tag = täglich	svaki dan
an diesem Tage	u ovaj dan
am wievielten (des Monats)?	na koji dan (mjeseca)?
am fünften März	na pet Marta
am nächsten (künftigen, kommenden) Freitag ili nächsten Freitag	u došasti petak
am Morgen, am Abend	u jutro, u veče

(2) Wie viel hat man diesmal gewonnen? — Wer ist von euch in den Reichsrath gewählt worden? — Wem warst du empfohlen worden? — Es ist mir eine Uhr im Werte von 60 Gulden gestohlen worden. — Man wird dem berühmten Gelehrten ein Denkmal setzen. — Wir werden alle bald wieder vergessen werden. — Gott schenkt uns nichts wirklich Gutes und Rühmliches ohne Arbeit und Mühe. — Hindernisse erhöhen nur den Muth des wahren Helden. — Durch mich ist noch niemand unglücklich geworden (= unglücklich gemacht worden). — Das Fleisch der jungen Krokodile wird von den Ägyptern gegessen. — Freundliches Benehmen besänftigt oft die rohesten Gemüther. — Ein gutes Buch soll man abermals lesen (kako u množini?). — Sind Sie auf dem Wege zu mir von jemand gesehen worden? — Was war euch gestern abends befohlen worden? — Wo soll man das Geld zu diesem Baue hernehmen? — Am wievielten ward die Festung von den Unsrigen berannt?

Was ist das beste Kraut? (Das Unkraut; denn es verdirbt nie.)
Wer ist stärker, der Reiche oder der Arme? (Der Arme; denn er hat Noth, und Noth bricht Eisen.)

1. Šta razmišljavaš ti ovdje? 2. Ko je izpreo te uzice? 3. Neće li nitko tamo poći i dobiti novaca? 4. Gdje se je našao iskani ključ? 5. Koliko je radnika bilo najmljeno za sutra? 6. Ja dojdoh u tebe, ti dojde u mene; mi dojdosmo skupa. 7. Jedan zločin[1]) radja drugi. 8. „Svaki[2]) početak je težak“ reče lupež i ukrade najprije nakovanj[3]). 9. Ti zaboravljaš sve; ti si vele zaboravljiv. Ali znaj: zaboravljivost nije krepost. 10. Stric našega vojvode jest prekjučer umro. 11. Ona dva biskupa postala su kašnje stožernika. 12. Daj mi, o Bože, oči sokolove i biela krila labudova. 13. Ja sam te preporučio tajniku kraljevu; on može i hoće te pomoći. 14. Ko je slomio zeleni stol? 15. Kako ste vi mogli ovako skvariti svoj glasovir? 16. Kada Vam je rodjak došao sinoć kući? 17. Gdje ležaše njekada ovaj grad? 18. Što se je ondje dogodilo važno? 19. Dobar veče, sinko moj! Šta tu čitaš liepo? 20. Koliko mi daješ za ovu sjekiru, za ove daske, za ova debla, za ove sudove? 21. Hoćeš li življeti zdrav? Jedi kao mačka, pij kao pas. 22. Ne stani mi na nogu, molim te. 23. Razum[4]) vriedi mnogo više nego bogatstvo. 24. Ono brdo nije još bilo izmjereno. 25. Ti si nesposoban; ti malo kad gadjaš pravo[5]). 26. Ne straši se; ja nijesam vrag; ja ti ne činim ništa. 27. Ne karaj me, predobri otče; ja sam posve nevin. 28. On je darežljiv: jednom rukom daje, a dvjema uzima. 29. Oni su junaci, ali samo jezikom. 30. Žderi, ptico, ili umri. 31. Ištite, te ćete naći; molite, te će vam biti dano.

Digitized by Google

32. Konj ne vidi dobro, a i sluh[6]) mu nije oštar. 33. Noćas je puknula trpeza medju posteljami djece. 34. Nam tonjaše pluto[7]), vam plivaše olovo. 35. Nužda ne poznaje zakona[8]). Nužda gvozdje lomi. 36. Gdje stanujete? — Stanujemo u ovom selu, na onom otoku. 37. Odkud dolaziš? — Dolazim iz ureda, iz podruma, s pazara, sa sela, od kuće. 38. Kamo ideš, Petre? — Idem k susjedu, u crkvu, na[9]) misu, na selo, u lov.

---

[1]) Verbrechen sr., [2]) all —, [3]) Amboß m., [4]) Verſtand, [5]) das Rechte ili Richtige, [6]) Gehör sr., [7]) Kork m., [8]) Gebot sr., [9]) zu sa spolnikom.

XXX.

der Grieche, die Griechin — griechiſch	Grk, Grkinja — grčki
der Ruſſe itd.	Rus itd.
der Preuße itd.	Prus itd.
der Pole, die Polin — polniſch	Poljak, Poljakinja — poljski
der Jude, die Jüdin — jüdiſch	Židov, Židovka — židovski
der Franzoſe, die Franzöſin — franzöſiſch	Francez, Francezkinja — francezki

Opazka. Imena narodâ dospievaju u njemačkom ponajviše na er po jakoj (n. p. Spanier, Gallier, Perſer) ili na e po slaboj sklonitbi.

Jaki glagoli: III. razred; Gr. § 125.

tragen	nositi
ſchlagen	udarati, tući, biti
fahren (sa haben — sa ſein)	voziti — voziti se
graben	kopati
waſchen	prati, oprati, miti, umiti
wachſen[*])	rasti
laden	krcati, prtiti; nabiti (pušku, top); pozvati
ſchaffen, erſchaffen	stvoriti, stvarati
backen	peći, izpeći; pržiti
mahlen — (die Mühle)	mljeti, samljeti — (mlin)

a) Zaime pokazno der die das; Gr. § 66
b) Zaime pokazno derjenige i derſelbe; Gr. § 67
c) Zaime odnosno welcher ili der; Gr. § 76
d) Zaime odnosno wer i was; Gr. § 77, b)
e) Zaimena upitna welcher i was für ein; Gr. § 69—75.

ſolcher ſolche ſolches ili ein ſolcher eine ſolche ein ſolches	takav, takov
ſolch ein (vulgarno ſo ein) itd.	takav
ſo etwas	takvo što

Digitized by Google

welch ein (u uzkliku); n. p. welch ein Glück! welch eine Seltenheit!	gle sreće! nu rjedkosti!
ſelbſt (ili ſelber); Gr. § 57, Op.	sam -a -o
ſelbſt (prislov) = ſogar	dapače, i (u niječnoj izreci: ni)

Opazka. Uzgredne izreke koje počimlju od zaimena odnosnoga ili od prislova odnosnoga, šalju glagol na kraj (§ 77, a).

Derjenige, welcher nach ihm gekommen iſt, war klüger und hat das beſte Geſchäft gemacht[1]). — Wahre Chriſten thun denjenigen Gutes, welche ihnen Böſes gethan haben[2]). — Dem, der ſelber rein iſt, iſt alles rein[1]). — Seid ſtets derer eingedenk, die eure Wohlthäter waren[2]). — Seid Feinde alles deſſen, was euer unwürdig iſt[2]). — Das Schickſal, welches den Reiſenden betroffen hat, war höchſt traurig[3]). — Der Stoff, der für die Betten gekauft worden iſt, iſt etwas zu grob[4]). — Sich regen bringt Segen. Ein Hund, der ſich regt, jagt mehr als ein Löwe, der ſich legt[1]).

Ein ſolches Zeugnis gilt in meinen Augen nicht viel[1]). — Solche Spiele ſind eigentlich gar nicht geſtattet (erlaubt)[2]). — Jeder iſt ſich ſelbſt der nächſte. — Ich habe den dort nie geſehen. — Wir ſind der nichts ſchuldig. — Welch ein Scandal[1])! — Welch eine herrliche Gegend[1])! — Was wächst da für ein Gras[1])? — Was ſind das für Sträucher[2])? — Unter welchem Regenten hat ſich das ereignet (iſt das geſchehen)?

Wer nicht hören will, (der) muſs fühlen (s pluralom: Die nicht hören wollen ili Diejenigen, welche nicht hören wollen, müſſen fühlen). — Wer nicht arbeitet, ſoll auch nicht eſſen. — Gebet dem Kaiſer, was des Kaiſers iſt. — Wo Krieg iſt, da (ili dort) iſt Elend. — Wohin du gehſt, dorthin gehe auch ich. — Wie du ſäeſt, ſo wirſt du ernten.

---

[1]) Kako bi glasila ciela izreka u množini? [2]) kako u jednini? [3]) kako pluralno i passivno? [4]) kako pluralno i aktivno?

1. Onaj koji je to rekao, bijaše vrlo nerazborit. 2. Zaboravio si onoga, koji ti bješe prijatelj, brat, sve. 3. Ljubite prije svega one, koji su vam najbliži. 4. Učenik što sjedi pokraj moga strica, jest jedan (od) najboljih u cielom razredu. 5. Djevojka što smo ju danas pokopali[1]), bješe ures[2]) svoga roda. 6. Ištite družtvo onih, od kojih možete naučiti što dobro. 7. Zrcalo što ste mi (Vi) pokazali, puno[3]) je ubavo, ali odveć veliko za moju malenu sobu. Ja ga ne mogu dakle uzeti. 8. Svi, kojim sam pripovjedio dogadjaj[4]), dadoše mi pravo. 9. Ko je srećan? — Ko je zdrav, pametan i izobražen[5]). 10. Ko ima sve ovo čitati? 11. Ko ima sve ovo čitati, mora imati premnogo uztrpljivosti. 12. Što si tu donio? 13. Što si tu donio, odveć je malo za toliko (ih). 14. Uzeo sam sve i ponio onamo, što ležaše na stolu. 15. Oni mogahu učiniti mnogo, što mi ne smijemo učiniti. Njihova vlast bijaše mnogo veća od naše. 16. Spominjaj se onoga, što sam ti tolikokrat preporučio. 17. Kojim me pravom hoćete vi silovati? 18. Koji si joj kišobran dao? 19. Kakvu vodu ima more? 20. Kakvo mlieko pijete (Vi) sada? 21. Ko je onaj

Digitized by Google

tamo? 22. Vi ste to sami htjeli. 23. Takav izraz[6]) jest za me uvreda. 24. Svi prisutni imali su istu sudbinu. 25. Gle krasne odaje! 26. Nu dostojna čovjeka! 27. Izvrstne radnje! 28. Ko je tamo? — „Jedan stranac.“ Kakav? „Jedan učitelj iz Gradca.“ Koji učitelj? „Gospodin Müller.“ 29. Koga tražiš? „Jednog krojača.“ Kakvoga? „Krojača za djecu.“ Kojega? „Majstora Antuna.“ 30. Izvan pogibelji svak je hrabar, u njoj malo tko. 31. O mila složnosti, vodi nas, koji[7]) smo braća, kroz život. 32. Za tebe, koji si tako jak, to je prava malenkost. 33. Ko nema ništa, taj nije ništa[8]). 34. Što dolazi od srca, (to) ide k srcu. 35. Brod ne stoji više ondje, gdje stajaše prije. 36. Idite opet onamo, odkud ste došli. 37. On je umro onako, kako je živio. 38. Kako je mene poslao otac, tako šaljem i ja vas. 39. Primih[9]) toliko natrag[10]), koliko sam bio dao. 40. Onoliko znamo, koliko imamo u pameti[11]). 41. Ja ljubim one koji ljube mene, i koji me traže dobro, nalaze me.

[1]) begraben, [2]) Zierde ž., [3]) sehr, [4]) Ereignis sr., [5]) bilden, [6]) Ausdruck m., [7]) Gr. § 77, d; [8]) kako s pluralom? [9]) bekommen, [10]) zurück, [11]) Gedächtnis sr.

XXXI.

Gr. § 47.

der Bote	vjestnik
der Zeuge	svjedok
der Knabe	dječak
der Neffe	sinovac, nećak
die Nichte	sinovkinja
die Tante	tetka, strina
die Base (Muhme)	rodjakinja
die Biene	pčela
die Taube	golub

Gr. § 47.

die Kirche	crkva
die Küche	kuhinja
die Pflanze	bilina
die Blüte	cvat, cvatnja
die Blume	cviet
die Farbe	boja, mast
die Seele	duša
die Herde	stado, krdo
der Hirt (-en)	pastir

Jaki glagoli: IV. razred; Gr. § 126.

braten	peći
rathen (einem)	svjetovati koga
gerathen[4])	upasti, upadati; roditi
fallen[4])	pasti, padati
gefallen	dopadati se, militi se, goditi
fangen	loviti, uloviti; hvatati, uhvatiti
hangen[5])	visjeti
halten	držati
blasen	puhati, piriti; svirati
lassen	pustiti, ostaviti; (dati)
schlafen	spati, spavati
stoßen	turati, rinuti
rufen	vikati, zvati
laufen (Gr. § 134, 3)	trčati
hauen	sjeći, posjeći

Digitized by Google

salzen	soliti
falten	nabirati; sklopiti (ruke)
spalten	ciepati, razkoliti
schroten	prekrupiti, žrvnjati

Opazka 1. Upitno zaime wessen, kad zavisi o kojemu samostavniku, stoji izpred njega, lišavajući ga ujedno spolnika. Isto valja i za pokazne i odnosne genitive dessen i deren.

Opazka 2. Genitiv ličnih i pokaznih zaimena (ihrer, deren, dessen), kad zavisi o izvjestnom brojniku, stoji vazda izpred njega; n. p. unser drei nas tri (ili trojica), unser einer ili einer unsersgleichen jedan od naše struke; er hat nicht seinesgleichen nema mu premca; wie viel sind euer im Theater gewesen koliko vas je bilo u pozorištu?

1. Wessen Regenschirm hat die Magd genommen? 2. Mit wessen Hilfe hast du das alles gewaschen? 3. Durch wessen Schuld ist das Mehl verdorben? 4. Auf wessen Befehl ist das geschehen? 5. Der König, dessen Gruft wir heute besichtigt haben, ist einst sehr mächtig gewesen. 6. Die zwei Gemälde, deren Eigenthümer der Herzog selbst ist, sind von der Hand Rafael's gemalt. 7. Die Alte, für deren Tochter unsere Mutter so viel gethan hat und noch thut, ist bereits ein Jahr krank und wird kaum mehr genesen. 8. So etwas können wir unmöglich loben. 9. Lasst die Gewehre stehen; sie sind scharf geladen.

10. Wie viel Häuser besitzt Ihr Oheim? — Er besitzt deren vier. 11. Wie viel Schüler hat jener Privatlehrer? — Er hat jetzt ihrer neunzehn. 12. Wie viel Besucher sind daselbst gewesen? -- Es werden ihrer gegen siebzig gewesen sein. 13. Wir brauchen kein Holz mehr; wir haben dessen vorderhand genug. 14. Unser dreißig haben euer fünfzig geschlagen. 15. Ich habe der Schwestern drei. 16. Der Bewerber waren zu viele.

Welcher Peter macht den größten Lärm? (Der Trompeter).

Welches ist das gefräßigste Thier? (Der Hase; denn er hat zwei Löffel.)

1. Čiju knjigu bijaše ti uzeo? — Svoju. 2. Čije si košulje prala? — Vaše. 3. S čijim ste dopustom došli amo? — S dopustom tutorovim. 4. Čijom se krivnjom skvarilo žito? — Krivnjom njekog rodjaka. 5. Na čigovu ste zapovied to učinili? — Na zapovied vojvodinu. 6. Slikar, čigovu grobnicu vidiš ondje, bješe vele sposoban i glasovit. 7. Tako ne smiju življeti oni, kojih su snage više ili manje izčezle. 8. Uči[1]) od onoga, čigova su znanja veća nego tvoja. 9. Starica, čija kći šije višekrat u nas, bješe njekada prem[2]) imućna. 10. On je nećak onoga pećara, s čijim sinovi ja sam učio u Pragu. 11. Aleksandar Veliki, o čigovih junačtvih[3]) vi ste toliko čuli, potuče Persijance[4]) najprije na rječici Graniku, zatim[5]) kod Issa i najposlie kod Arbele.

12. Koliko ste (Vi) gostâ pozvali za sutra? — Pozvao sam ih dvanaest. 13. Jesi li jur vidio mnogo velikih gradova? — Vidio sam ih samo malo. 14. Jeste li izpekli dosta kruha? — Izpekli smo ga dosta za cieli tjedan. 15. Nas petorica potukli smo njih desetoricu. 16. Ja sam išao sam proti vas trojici. 17. Jedan od naše

Digitized by Google

struke neće nikada takvo što učiniti. 18. Rimski flamines bijahu svećenici[6]) za službu[7]) pojedinih bogova. Bijaše ih svega[8]) petnaest. 19. Gdje je sam, nema on premca. 20. Bilo nas je šest u kočiji. 21. Ko je radišan, ne poznaje čame[9]). 22. Što znadu dvojica, nije već tajna. 23. Učinih toliko koliko stajaše u mojih snagah. 24. U čistu zraku svieća gori brže nego u zlu. 25. Bolje novčić dobiven nego forint ukraden. 26. Dobra roba lasno kupca najde. 27. Staro propada[10]), preinači se vrieme i nov život cvate iz razvalinâ[11]). 28. Ko spi, ne hvata ribâ. 29. Nikomu se ne mili, ko se odveć mili sebi samomu. 30. Jedna ruka umiva drugu, a obje lice. 31. Ko ima dosta, siromašan je čovjek; bogat je ko može dati drugim. 32. Zviezde nebeske, ribe morske, biline, životinje jesu djela gospodnja.

---

[1]) lernen, [2]) ſehr, [3]) Heldenthat, [4]) Perſer, [5]) dann, [6]) Prieſter, [7]) Tempeldienſt, [8]) im ganzen, [9]) Langeweile ž., [10]) ſtürzen, [11]) Ruine ž.

* *
*

Opazka. Genitiv vlastitih imena i takodjer obćenitih u višem govoru rado stoji pred samostavnikom, o kojemu zavisi. U tom slučaju ovaj samostavnik gubi svoj spolnik, i ako je spojen s kojim pridjevom, taj dobiva svršetke jake sklonitbe.

vor einer Stunde	nazad uru
vor ein Uhr ili vor eins	prije sata
vor einiger Zeit	nazad nekoliko vremena
vor einigen Minuten	nazad nekoliko časova
vor kurzem, kürzlich	nazad malo vremena
geſtern um dieſe Stunde	jučer u ovo doba
zur Zeit der Kreuzzüge	u vrieme križarskih vojna
zu gleicher Zeit = zugleich	u isto vrieme = ujedno
zu rechter Zeit = rechtzeitig	na vrieme
etwas zur Unzeit thun	činiti što u nevrieme

Des Vaters Segen baut den Kindern Häuſer. — Des Herrn Auge macht die Thiere fett. — Undank iſt der Welt Lohn. — Die Duldung iſt unſeres Gottes liebſte Tochter. — Zu wenig und zu viel iſt aller Narren Ziel. — Wer eines Menſchen Freude ſtört, der Menſch iſt keiner Freude wert. — Greiſes Rath, Jünglings That. — Ich ſteh' in Gottes Hand und ruh' in Gottes Schoß; vor ihm fühl' ich mich klein, in ihm fühl' ich mich groß. — Der Siege göttlichſter iſt das Vergeben. — Das Leben iſt der Güter höchſtes nicht, der Übel größtes aber iſt die Schuld.

1. Gustavov stric postao je prvi tajnik kraljev. 2. Eugenova pobjeda kod Zente bijaše vele znatna. 3. Mnogi psi smrt su jelenova. 4. Svatko je kovač svoje sreće. 5. Milostinja je najbolje blago bogatca. 6. Učinite to u ime Boga. 7. Ptice pjevaju hvalu Najvišega. 8. Sreća je skrbnik ludjakâ[1]). 9. U kući moga otca mnogi su stani[2]). 10. Kneževo zrcalo jest pravica[3]). 11. Bog je nas svih otac.

12. Ti nijesi stvoren za takovi ured. 13. Pismo što tražite, leži na mojem stolu. 14. Jaoh mišu, koji ima samo jednu rupu.

Digitized by Google

15. Nomad[4]) je čovjek, koji nema stalnog[5]) prebivališta[6]). 16. Kakvo si jaje našao u onom gnjezdu[6])? 17. Kako si ti mogao zaboraviti toli važan posao[6])? 18. Što se je onda dogodilo? 19. Što se je onda dogodilo, ne dâ[7]) se više preinačiti. 20. Oni koji siju vjetar, žnjeti[8]) će oluju. 21. Uztrpljivost je dobra zelina, ali ne raste u svih vrtih. 22. Ne govori vazda što znadeš, ali znaj vazda što govoriš. 23. Ko je siromašan, ne nalazi prijateljâ. 24. Brava mi je pala pod trpezu. 25. Drvo što si razkolio, gori preliepo. 26. Gdje su bregovi, tamo su i doline. 27. Ovo je odveć težko za me; dajte mi što lakše. 28. Liepi telići i jagnjići što ih vidiš onamo, svi su naši (pripadaju svi nam). 29. Nagrde[9]) što ih nošahu glumci[10]), bijahu od Rimljana zvane personae. 30. Mi ne bijasmo od četiri dana jeli ništa vruće te bijasmo s toga[11]) gladni kao vuci. 31. Ko je to izpreo? — Ja toga ne znam. 32. Ko je to izpreo, moraše biti vele sposoban. 33. Koji svetac ima najviše zubâ? — Simeon sa pilom[12]). 34. Kakvo ste vozilo[13]) najmili? — Kočiju su dva konja. 35. Blažena[14]) (je) žena, koja rodi takvog čovjeka. 36. Ja sjedjah u pozorištu pokraj njega. 37. Naše pseto leži polovicu dneva za peći. 38. Ja sam se ubô u nogu. 39. Nas je malo, a dušmana je mnogo. 40. Ti govoriš kao jedan koji čuje rasti travu. 41. Ljepota bez kreposti skvareno je vino. 42. Mati ljubi djecu svoju kako sebe samu. 43. Kotao visi nad ognjem. 44. Ne bacaj bisera pred svinje.

[1]) lud dumm, [2]) Wohnung, [3]) Gerechtigkeit, [4]) Nomade m., [5]) feſt, [6]) Wohnſitz. Kako bi ciela izreka glasila u množini? [7]) laſſen, [8]) ernten, [9]) Maske ž., [10]) Schauſpieler, [11]) daher, [12]) Säge ž., [13]) Fuhrwerk sr., [14]) ſelig.

XXXII.

die Birne	kruška	die Größe	veličina
die Kirſche	trešnja	die Kürze	kratkoća
die Pflaume	šljiva	die Länge	duljina
die Feige	smokva	die Breite	širina
die Erdbeere	dreteza, sunica	die Dicke	debljina
die Eiche	hrast, dub	die Tiefe	dubina
die Tanne	jela	die Höhe	visina
die Fichte	bor	die Nähe	bližina
die Buche	bukva	die Fläche	ravnina, ploha
die Linde	lipa	die Liebe zu	ljubav k . . .

Jaki glagoli: V. razred; Gr. § 127, a).

beißen	grizti, ugrizti, ujedati
reißen (sa haben — sa ſein)	trgati — trgati se
ſchleißen	kositi se, ciepati
ſchmeißen	brknuti
ſich befleißen (s genit. stvari)	trsiti se, nastojati oko česa
heißen (hieß, geheißen)	zvati se; zapoviedati

Digitized by Google

gleiten*)	kliziti, klizati se
reiten (Gr. § 134, 3)	jahati, jezditi
schreiten*)	koračiti
streiten	prepirati se
leiden	trpjeti, stradati
schneiden	rezati
greifen	hvatati, mašiti se česa
kneifen	štipati, uštipnuti
pfeifen	zviždati
schleifen	brusiti, naoštriti
gleichen	naličiti, nalikovati
schleichen*)	šumati se
weichen*)	ustupiti, ugnuti se, popustiti
streichen	vući se, sbrisati
erbleichen*)	potamnjeti

Opazka. Pokazno zaime der die das (slabo kad jener itd.) zastupa često rieč jur prije izrečenu, da bi se prepriečilo njezino opetovanje. U tom slučaju iza der die das stoji malo ne uviek koji genitiv, koji se u srbsko-hrvatskom jeziku obično izrazuje posjednim pridjevom; n. pr.

1. Weſſen Stock haſt du genommen? — Ich habe **den** des Onkels genommen. 2. Welches Tintenfaſs haſt du (dem) Emil gegeben? — Ich habe ihm **das** des Vaters gegeben. 3. Von welchen Völkern iſt da geſprochen worden? — Es iſt von **denen** des alten Italiens geſprochen worden. 4. Die Gräber der Reichen koſten weit mehr als **die** der Armen. 5. Die Lebensweiſe der Nordländer iſt verſchieden von jener der Südländer.

Prüfe jeden Rath, auch den des redlichſten Freundes. — Wer zuerſt kommt, mahlt zuerſt. — Was du an andern haſſeſt, das haſſe zuerſt an dir ſelber. — Dummheit und Stolz wachſen auf Einem Holz. — Das menſchliche Leben iſt eigentlich nur eine lange Erziehung, deren Ziel die Vervollkommnung iſt. — Es iſt noch nicht aller Tage Abend. — Scherze nie mit der Sünde und nie mit dem, der mit ihr ſcherzt. — Arbeit iſt des Menſchen Pflicht; wer nicht ſäet, erntet nicht. — Nichts iſt elender als der Mann, der alles will und gar nichts kann. — Etwas fürchten und hoffen und ſorgen muſs der Menſch für den künftigen Morgen.

1. Čije rukavice bijaše ti uzela? — Ja bijah uzela babine. 2. Koji je kišobran imao Adolfo? — Imao je šurin. 3. O kojih ste zakonih govorili? — Govorili smo o onih stare Italije. 4. Čija je svjedočba najbolja? — Ona čiste saviesti. 5. Ovaj glasovir zvuči liepo, ali onaj njemačkog poklisara zvuči još ljepše. 6. Ovi konji trče dobro, ali krčmarevi trče još bolje. 7. Onaj učenjak poznaje sudbine tudjih naroda bolje nego vlastitoga. 8. Rogovi ovčji jesu mekši nego govedji. 9. Losov[1]) stas nalikuje jelenjemu.

10. Ostavi i daj svakomu svoje. 11. Dobro stablo nosi dobre plodove. 12. Oni koji spe, ne hvataju ribâ. 13. Učinio sam sve što ste me (Vi) svjetovali. 14. Ne zaboravi što sam ti zapovjedio jutros.

Digitized by Google

15. Faraun[2]) vidje u snu[3]) četrnaest krava, sedam pretilih a sedam mršavih. 16. Vespasian bi posliee Augusta prvi rimski ćesar, koji umrije *od*[4]) naravne smrti. 17. Rimljani pobiše dušmanina najprije kod Nole a najposliee kod Zame. 18. Kako se zove inače ptičji nos? — Kljun. 19. Nema li više ulja? — Ne, nema ga više. 20. Koliko častnika bilo je došlo? — Bilo ih je došlo preko trideset. 21. Jeste li pozvali koga za nedjelju? — Ne, nijesam pozvao nikoga. 22. Ko je onaj? — Jest njeki Prus iz Stettina. 23. Kakva čovjeka! Junak od glave do[5]) pete[6]). 24. Vidi! To se ovako čini. 25. Daj amo, mali, što držiš u ruci. 26. Pecijasmo piliće, što bijasmo kupili na pazaru. 27. Ne stupi u stališ, za koji ne ćutiš u sebi nikakva nagona[7]). 28. Stavite[8]) trpezu onamo, gdje stajaše prije. 29. Je li soljeno bilo zelje? 30. Kada se ima samljeti ovo zrnje? 31. Gdje i kada bi ulovljen zlikovac? 32. S čijim dopustom bijaste toliko dugo odsutni? 33. Kojim pravom uzimaš, što je naše? 34. Kako se zvaše Francez, koji tako liepo sviraše frulu[9])? 35. Kamo su metnuli slikariju, što visijaše dosada na ovoj pregradi? 36. Ko će razciepati drva, što su ih donieli? 37. Ti veoma žestoko puhaš, studeni sjevere! 38. Gle nesreće! 39. Oni koji se odveć dopadaju sebi sami, ne dopadaju se nikomu. 40. Mi smo bili silovani te smo to učinili vele nerado. 41. Imenuj mi nekoliko od[4]) povećih jezera te zemlje.

[1]) los das Elenthier, [2]) Pharao, [3]) Traum, [4]) ne prevadja se, [5]) bis zu . . ., [6]) Fuß, [7]) Neigung, [8]) ſtellen, [9]) Flöte ž.

XXXIII.

die Handlung	čin; tržnica	die Wiſſenſchaft	znanost
die Feſtung	tvrdjava	die Geſellſchaft	družtvo
die Bedeutung	značenje, znatnost	die Eigenſchaft	svojstvo
		die Druckerei	tiskara
die Wahrheit	istina	die Bäckerei	pekarija
die Bosheit	pakost	die Schmeichelei	laskanje
die Kleinigkeit	malenkost	die Heuchelei	hinbenost
die Gerechtigkeit	pravica, pravda	die Partei	stranka

Jaki glagoli: V. razred; Gr. § 127, b)

bleiben[8])	ostati
reiben	trti, trljati
ſchreiben	pisati
treiben	tjerati, goniti
ſ meiden (s akuzat.)	ukloniti se, uklanjati se
ſ ſcheiden (sa haben — sa ſein)	razstaviti — razstati se
ſcheinen — erſcheinen	sjati; činiti se — prikazati se
ſ ſchweigen	mučati, šutjeti
ſ ſteigen[8])	uzaći, sići; popeti se
preiſen	slaviti

Digitized by Google

weiſen	pokazati (put, vrata itd.)
ſpeien (ſpucken slab gl.)	pljuvati, rigati
ſchreien	vikati, kričati
leihen	uzajmiti, posuditi
zeihen (s genit. stvari)	kriviti, okriviti
gedeihen*)	uspievati, uroditi

Opazka. Srednjeg roda zaimena das, dies, es i upitno welches, često zamienjuju samostavnike svakog roda, naročito i osobe, toliko u jednini koliko u množini, ako ta zaimena na mjestu subjekta nagovještuju posve u obće predmet stojeći na mjestu predikata, eda bi se kazalo, ko je ovo ili ono lice, kojemu li redu pripada, što li se o njemu očituje. No kada se kao prstom pokazuje koji dobro opredieljeni predmet, onda stoji der die das; n. pr.

Weſſen ſind dieſe Bleiſtifte?	Čije su ove olovke?
(Sie ſind) mein, des Bruders	Moje (su), bratove (su)
Wem gehören d. B.? — Mir, dem Bruder	
Weſſen Sitz iſt das?	Čije je ovo sjedalo, mjesto?
(Es iſt) meiner ili der meinige	To je moje
Es iſt der des Freiherrn N.	To je mjesto baruna N.
Weſſen Handſchuhe ſind das?	Čigove su to rukavice?
(Es ſind) meine ili die meinigen	To su moje
Es ſind die des Fräuleins X.	To su rukavice gospodične X.
Was für Schriften ſind das (ili Was ſind das für Schriften)?	Kakva su to pisma?
Iſt das **Ihr** Hut?	Je li ovo Vaš klobuk?
Ja, es iſt der meinige	Jest moj
Nein, es iſt der des Vetters	Ne, to je rodjakov
Iſt **das** dein Ring?	Je li ovo prsten tvoj?
Ja, der iſt es	Da, baš je ovaj
Sind **das** die gewiſſen Schwämme?	Jesu li to one gljive?
Ja, die ſind es	Da, baš su one

1. Das iſt der nämliche Canal, den wir bereits einmal geſehen haben. 2. Das ſind dieſelben Lieder, die auch damals geſungen worden ſind. 3. Weſſen Federmeſſer iſt das? — Es iſt das des neuen Zöglings. 4. Weſſen Kleider ſind das? — Es ſind die der jungen Braut. 5. Wer iſt da? — Es iſt die Magd; ich bin es; wir ſind es. 6. Welches ſind die vorzüglichſten Producte dieſes Landes? — Wein, Öl, Reis, Südfrüchte. 7. Welches ſind die ſchönſten Vögel? — Meine Jungen, ſagte die Krähe.

8. Der ſeligſte von allen Himmeln, das iſt der Himmel in der Bruſt. 9. Das iſt ein königlicher Mann, welchen nichts beſiegt als das Schöne und Göttliche, deſſen Knie nichts beugt als die Andacht. 10. Wer zu früh aus der Lehre geht, iſt für den Wagen zu kurz und für den Karren zu lang. 11. Wer ſich nicht nach der Decke ſtreckt, dem bleiben die Füße unbedeckt. 12. Nur der verdient ſich Freiheit wie das Leben, der täglich ſie erobern muſs. 13. Affectation entſtellt das Geſicht ärger als die Blattern (kako passivno?). 14. Lebt einfach, lebt natürlich,

Digitized by Google

und ihr könnt zwei Drittel eurer Moralbücher, Predigten, Zuchthäuser und Apotheken ersparen.

Lieb' ohne Weisheit taugt nicht viel,
Trifft selten das erwünschte Ziel.
Im Geiste Licht, im Herzen Kraft
Ist was des Guten bestes schafft.

1. Ovo su stabla, čiji plodovi jesu vele sladki i zdravi[1]). 2. Ovo je ocat, koji sam ja sâm učinio. 3. Ono bijaše junak. — Ono bijahu junaci. 4. Čigova je to palica? — To je učiteljeva, koji ju je jučer ovdje ostavio. 5. Čije su to haljine? — To su one dviju djevojaka, koje višekrat dolaze u nas. 6. Ko je tamo? — Mali je Gustav; ja sam; mi smo. 7. Je li ono Bečanin, čije su pjesme postale tako glasovite? — Da, jest onaj. 8. Jesu li ovo mačevi, o kojih ste nam govorili? — Da, jesu oni. 9. Kakve su to knjige? — To su najnoviji romani jednoga Rusa, imenom Turgenjef. 10. Koja su najpoznatija kupališta ove zemlje? — Ova i ova. 11. Jeste li Vi, striče? — Jesam. 12. Koji je Vaš kišobran? Je li ovaj? — Da, jest baš ovaj. 13. Jeste li i vi jur gotovi? — Jesmo i mi. 14. Ko su ona dvojica? — Ono su stranci; ono su Njemci. 15. Čija su liepa kola pred crkvom tamo? — Našega vojvode. 16. Koji je najuži put? — Onaj *od*[2]) istine[3]).

17. Mačka lovi i ždere miševe. 18. Čini dobro, uklanjaj se zlu. 19. Hvale se mnogo slikarije ovog umjetnika i, kako se meni čini, punim pravom. 20. Ovaj nož ne reže; nije naoštren. 21. Najveći i najbogatiji gradovi leže na moru ili na velikih riekah. 22. Nijesu svi lovci, koji puhaju u rog. 23. Jelo bogova zvaše se ambrosia, njihovo piće nektar. 24. Ja nijesam ni[4]) mislio takvo što. 25. Jadne žene jesu morale nevino trpjeti premnogo. 26. Odkle imam ja sve to znati? Jesam li možda[5]) sveznajuć? 27. Što sam zviždao sada, jest pjesma, što se često pjeva u našem družtvu. Dopada li ti se? 28. Šta me svjetuješ ti? 29. Kako se je mogla dopustiti takova nepravda? 30. Gle lude[6])! 31. Nu hinbenosti! 32. Ovaj mi kruh ne prija; nije dobro izpečen. 33. Pilić je dobar, ali nije dobro opečen. 34. Sjajnost[7]) ove države već je odavna[8]) potamnjela. 35. Poznao sam Poljaka (Grka), koji mu nalikovaše u svemu. 36. Jadni dječak bio je od psa ugrizen za[9]) mišicu. 37. Čovjek, čigova slika visi tamo, bijaše jedan od[2]) najvećih učenjaka starog vieka. 38. Vi ne plaćaste od više mjeseci; vaša imena bila su s toga[10]) izbrisana iz imenika[11]) članova.

---

[1]) kako u jednini? [2]) ne prevadja se, [3]) das Wahre, [4]) gar nicht, nicht einmal, [5]) etwa, [6]) Närrin, [7]) Glanz m., [8]) längst, [9]) in s akuz., [10]) deshalb, [11]) Liste ž.

Digitized by Google

XXXIV.

Gr. § 48

die Nadel	igla
die Wurzel	korjen, (žila)
die Kugel	kruglja, tane
die Schachtel	škrabica
die Regel	pravilo
die Ader	žila, žica
die Steuer	porez
die Mauer	zid
die Schulter	pleće

Gr. § 96, a)

edel	plemenit
eitel	sujetan, tašt
übel	los, zao
dunkel	mračan
finſter	taman, mrk
heiter	vedar, (veseo)
theuer	drag, skup
ungeheuer	golem, ogroman
trocken	suh

Gr. § 131, Op. 2.

tadeln	kuditi
ſammeln	brati, kupiti
verſammeln	sakupljati
handeln; handeln von	trgovati; raditi o čemu
behandeln (einen, etwas)	liečiti koga; postupati s kim, držati ga (dobro, zlo); raditi o čemu
dauern (währen)	trajati
erobern	osvojiti

Jaki glagoli: VI. razred; Gr. § 128.

biegen	saviti, sagnuti
wiegen	težiti = težak biti
fliegen*)	letjeti
lügen	lagati, slagati
trügen — betrügen (einen)	varati (bez objekta) — varati (koga)
riechen	vonjati, mirisati; njušiti
kriechen*)	gmizati, plaziti
fliehen*)	bježati, pobjeći
ziehen (sa haben — sa ſein)	vući, vaditi — ići, otići
erküren (erkieſen)	izabrati
frieren	mrznuti, smrznuti
verlieren	gubiti, izgubiti
ſchieben	turati, potiskivati
ſtieben*) (auseinander ſt.)	razpršati se, vrcati
bieten	nuditi, pružiti
ſieden — (ſiedend particip.)	vreti, variti — vreo -la -lo
fließen*)	teći
ſchließen	zaklopiti, sklopiti; zatvoriti
gießen	liti, lievati
ſchießen	strieljati
ſprießen	nicati, klijati
genießen	uživati
verdrießen (es verdrießt mich)	mrzi me

Digitized by Google

Sprechübung.

Unglück ist nur, was sündhaft ist. — Derjenige allein ist glücklich, dessen Gewissen rein von aller Schuld ist[1]). — Ein Held ist ein Mann, der höhere Güter kennt als das Leben[1]). — Pfad heißt ein schmaler Weg, der nur für Fußgänger geeignet ist[1]). — Laubhölzer werden diejenigen Bäume genannt, welche Blätter tragen. — Die Säugethiere und Vögel haben rothes warmes Blut. — Duft ist der angenehme Geruch (Wohlgeruch), Gestank der widerwärtige Geruch. — Waise (verwaist) ist derjenige, dessen Eltern todt sind[1]). — Der Tiger frißt nur solche Thiere, die er lebendig erhaschen kann[1]). — Gustav Adolf hat im J. 1632 in der Schlacht bei Lützen sein Leben verloren. — Das allgemeine Kriegskleid der Römer war ein kurzer Mantel (sagum) über einem Unterkleide (tunica), welches eng und gewöhnlich ohne Ärmel war. — Die Theile des Oberleibs sind: die Schultern, die Brust, der Rücken und die Seiten. — An der Hand bemerkt man: die Handwurzel, die flache Hand und die Finger. Letztere führen verschiedene Namen, als: Daumen, Zeigefinger, Mittelfinger, Ring- oder Goldfinger, kleiner Finger.

Wer ist ein unbrauchbarer Mann?
Der nicht befehlen und nicht gehorchen kann.

Das sind die Weisen, die durch Irrthum zur Wahrheit reisen;
Die bei dem Irrthum beharren, das sind die Narren.

---

[1]) neka se ciela izreka izrazi i množinom.

1. Učite od onih, čigovo je znanje[1]) veće od vašega. 2. Ulovih danas ribu, koja mi je sasvim nepoznata. 3. Spaseni dječak rastijaše i uspievaše i postade najposlije glavar svoga naroda. 4. Rezavci što sam ih bio nabrao, jur su prodani. 5. Laskatelji i prišljunice[2]) nalikuju ušim; dolaze nemoljeni i nepozvani. 6. Mrzne; trebam topliju haljinu (trebamo toplijih haljina). 7. Prasac je proždrljiva[3]) životinja; ždere sve što mu se dava. 8. To nije posao za višega činovnika. 9. „Idem k onomu, koji me je poslao“. 10. On jahaše na konju, što ga je kupio od svoga susjeda. 11. Gdje si našao ove trave (zeline)? — Našao sam ih pod velikim dubom za crkvom, gdje sam našao i druge. 12. Ti nemaš plašta? — Tad[4]) uzmi skrbnikov. 13. Koje je moje mjesto? Je li ovo? 14. Imaš li (koji) tapanj? — Nemam; Albert će mi posuditi svoj. 15. Kakve su ovo ponjave? — To su nove, što ih je žena jučer oprala. 16. Je li ko tu? — Ne, nije niko. — 17. Odkle tako kasno? — Od jednoga znanca, u koga sam i večerao. 18. Ko živi prikladno naravi, ostaje zdrav i veseo. 19. Čitao sam danas bajku, koja mi se jako dopadaše. 20. Meni prijaju prženi pilići bolje nego vareni oli pečeni. 21. Bog će jednom razstaviti pšenicu od korova; za to[5]) ne ugni se s puta kreposti. 22. Što tu kažem, nije maštanija[6]); čista je i puna istina. 23. Dobro ljubi, ko ne zaboravlja. 24. Ja sam se oštrim nožem porezao u prst. 25. Što su Vas tamo svjetovali? 26. Što ti se čini? Hoće li daždjeti danas?

Digitized by Google

27. Je li to Vaš ubrus ili moj? 28. Jesu li ovo vilice, što ih tražiš? 29. Iz kojega si se uzroka uklanjao gospodji? 30. Što trči on tako? Je li ga tko zazovnuo? 31. Koji je šavac Vam obrnuo tu haljinu? 32. Gdje si ti, draga sestro, ostavila druge? 33. Kakvi su to crvi? Znaš li im imena? 34. Kuda su pobjegli oni zlikovci? 35. Čijom se je krivnjom dogodila ta nesreća? 36. Ko tako kriči na ulici? 37. Na čigovu ste zapovied onako postupali? 38. Ko je razbio zdjele, koje stajahu na zelenom stolu? 39. Brdo rodi i ovaj put miša. 40. Gdje zove dužnost, tamo svaki uhar[7]) mora šutjeti. 41. Ponašanje je zrcalo, u kojem svaki pokazuje sliku svoju.

[1]) Wiſſen sr., [2]) Schmarotzer, [3]) gefräßig, [4]) So, [5]) darum, [6]) Phantaſterei, [7]) Vortheil m.

XXXV.

Gr. § 47.

der Chriſt	kršćanin
der Soldat	vojnik
der Patient	bolestnik
der Telegraph	brzojav
der Philoſoph	filosof
der Aſtronom	zvjezdar

Gr. § 47.

die Form	oblik
die Fabrik	tvornica
die Provinz	pokrajina
die Perſon	osoba
die Lection	lekcija
die Loge	loža

Jaki glagoli: VI. razred (zaglavak).

heben	dići, dizati
weben	tkati, izatkati
bewegen (zu etwas)	navesti, skloniti na što
pflegen (Umgang)	obćiti (s kim)
Unterhandlungen pflegen	imati dogovore
wägen	vagati, mjeriti
gähren	kipjeti, kisnuti
ſchwären	gnojiti se
ſchwören	zakleti se, zaklinjati se
glimmen	tinjati
klimmen[8])	penjati se
ſchallen, erſchallen[9])	oriti se, zvučati
triefen	kapati
fechten	mačevati, boriti se
flechten	plesti
quellen	izvirati
ſchwellen	plimati, oteći
ſchmelzen (zergehen)	taliti se, topiti se
ſcheren	strići, ostrići
dreſchen	vrieći, mlatiti
erlöſchen[9])	gasnuti, gasiti se
ſaufen	lokati
ſaugen	sisati
ſchnauben	hujati, dahtati
ſchrauben	vrtati, zavrtati

Digitized by Google

Ungerechtes Gut gedeiht nicht; denn ein ungerechter Heller frißt einen Thaler. — In der Gesellschaft bewahre deine Zunge, in der Einsamkeit dein Herz[1]). — Sei Herr deiner selbst und bleibe gutes Muthes in guten wie in schlimmen Tagen. — Ein böses Gewissen ist Kläger, Richter und Henker in Einer Person. — Wer selbst geht, den betrügt der Bote nicht[2]). — Derjenige, welcher etwas Rechtes gelernt hat, führt sein bestes Gut mit sich[1]). — Wer zu viel lobt, darf nachher nicht viel schelten[1]). — Der ungerechte Mann wankt wie ein Blatt, der gerechte wurzelt wie ein Baum[1]). — Sehr leicht zerstreut der Zufall, was er sammelt. — Der Stolz frühstückt mit dem Überfluss, speist zu Mittag mit der Armut und ißt zu Abend mit der Schande. — Du hast nie ein Wunder gesehen? Jeder Keim, jedes Leben, jedes Geschöpf ist eins.

Kommen und scheiden, suchen und meiden,
Fürchten und sehnen, zweifeln und wähnen,
Armut und Fülle, Verödung und Pracht
Wechseln auf Erden wie Dämm'rung und Nacht.

---

[1]) neka se cieli stavak izrazi i množinom, [2]) kako pluralno i passivno?

* * *

Gr. § 104, b)

wer von ili unter uns	tko od nas
(ein) jeder von euch	svaki od vas
mancher von ihnen	mnogi od njih
mehrere von (unter Ihnen)	njekoji od Vas
die meisten von ihnen genasen	većina njih ozdravi
viele von denen welche	mnogi od onih koji
vieles (manches) von dem was	mnogo od onoga što
einer der beiden ili von den b.	jedan od dvojice
keiner der dreie ili von den dreien	nijedan od trojice
einer seiner Anhänger ili einer von (unter, aus) seinen Anhängern, pa i ein Anhänger von ihm	jedan od njegovih pristaša jedan njegov pristaša
eines unserer größeren Schiffe	jedan oveći naš brod
ein Wink von Ihnen	jedan Vaš mig
keiner unserer Schriftsteller	nijedan naš pisac
jedes meiner Kinder	svako moje diete
einige unserer Beamten	njeki naši činovnici

1. Slana[1]) nije ništa drugo nego smrznuta rosa. 2. Ko je jedanput slagao, ne nalazi više vjere. 3. Vi ste odviše lakovjerni[2]); bit ćete varani. 4. Ne sudite po vidu; jer[3]) vid vara, kako veli poslovica. 5. Te dvie pukovnije izgubiše u onoj bitci većinu svojih častnika. 6. Nijedna od mnogih struka, što ih moramo učiti, nije mi tako težka i mrzka kako ova. 7. Stvar[4]) bijaše odveć grdna; ja ne htjedoh i ne smjedoh mučati dalje[5]). 8. Jedno zlo vuče vele često koje drugo za[6]) sobom. 9. Iz čista vrela čista voda teče.

Digitized by Google

10. Vjerenica, koju je sebi izabrao mladi knez, rodjena je Bečkinja. 11. Po ratu sve je postalo mnogo skuplje nego bijaše prije. 12. Po tomu što se govori, zatvorit će se škole prije vremena. 13. Nije li još izmlaćeno zrnje? 14. Za koga se je spleo ovaj vienac? 15. Kako ima uspievati posao pod takimi okolnostmi? 16. Zašto je vikalo diete? Što mu se je dogodilo? 17. Nijesu li još bile vagane naše škrabice? 18. Ko te je naveo na ovaj nesretni korak? 19. Ko te je naveo na taj korak, ne bijaše ti prijatelj. 20. Njeki od njih morali su premnogo trpjeti. 21. Jedan od Vaših ubrusa ostao je kod nas. 22. Vi ste svi jednaki pred zakonom; svaki od vas ima ista prava i iste dužnosti. 23. Od dvanaestorice koji imahu doći, došao je samo jedan. 24. Naš grad ima više poljana, od kojih su njeke vrlo ubave. 25. Ko stoji tamo izpred vaše kuće? — Bit će jedna naša službenica. 26. Gdje je objedovao danas Vaš unuk? — U jednog mog rodjaka izvan sela. 27. Ima li skorašnjeg mlieka? — Ima; nema. 28. Je li to spužva, koju tražiš? — Da, jest baš ova. 29. Nije se pozvalo gostâ? — Da, pozvalo ih se šest. 30. Koliko je učenika bilo prisutnih? — Bilo ih je prisutnih dvadest i četiri. 31. Mi uživasmo na selu nevine zabave, koje nam pružaše majka priroda. 32. Po priči Tell ustrieli vlastitomu sinu jabuku s glave. 33. Slike, koje ti tako miljahu, ne vise više, gdje visijahu prije. 34. Životinja, koju vidiš tamo gmizati, jest crv, koga moraš poznati. 35. Taneta lovačka ubila su medvjeda (vuka, lisicu, lava, zeca). 36. Onomu strancu ja sam pokazao put u grad.

[1]) Reif m., [2]) leichtgläubig, [3]) denn, [4]) Sache ž., [5]) fernerhin, [6]) nach.

XXXVI.

Promjena posve tudjih imena; Gr. § 50, a)

der Muſicus (pl. Muſici)	glasbar
das Factum (pl. Facta) = die Thatſache	učin, učinak
das Epitheton (pl. Epitheta)	pridjevak
das Nomen (pl. Nomina)	ime, imenica
der Caſus (pl. Caſus)	padež
das Thema (pl. Themata)	predmet, zadatak
das Drama (pl. Dramen)	igrokaz, drama
die Kriſis (pl. Kriſen)	prekret
die Doſis (pl. Doſen)	obročić
der Heros (pl. Heroen)	junak
das Epos (pl. Epen)	epos
der Cuſtos (pl. Cuſtoden)	čuvar
der Genius (pl. Genien)	genij
das Myſterium (pl. Myſterien)	otajstvo
das Gymnaſium	gimnazij
das Amphibium	vodozemac

Digitized by Google

das Lyceum	licej
das Muſeum	muzej
das Mineral	ruda
das Capital	glavnica
das Foſſil	kopina
das Geſetz Moſis	Mojsijev zakon
das Evangelium Johannis	evandjelje s. Ivana
Chriſti Himmelfahrt	spasov dan
zu Georgi, zu Michaeli	na Gjurgjev dan, na Miholje

Upravna pitanja (i uzklici)	Neupravna pitanja (i uzklici)
Wer iſt da? Ko je?	Frage, wer da iſt Upitaj ko je.
Was ſoll ich thun? Što da činim?	Ich weiß nicht, was ich thun ſoll ne znam što da činim
Was ſollte ich thun? Što da sam učinio?	Ich wuſste nicht, was ich thun ſollte ne znadijah što da učinim
Iſt jemand da? Je li ko tu?	Schau(e), ob jemand da iſt gledaj, je li ko tu.
Wie trügt doch manchmal der Schein! Kako vara kadšto prilika!	Es iſt unglaublich, wie der Schein manchmal trügt nije vjerovati, kako . . .
Welch ein wichtiges Glied unſeres Körpers iſt doch die Hand! Ala je važno udo našeg tiela ruka!	Es iſt bekannt, welch ein wichtiges Glied unſeres Körpers die Hand iſt poznato je, kako je važno udo . . .

Opazka. Kô što se vidi iz primjerâ na desnoj strani, Njemci u neupravnih pitanjih (i uzklicih) stavljaju glagol na svrhu izreke.

Upravna pitanja u sliedećih primjerih neka se pretvore u neupravna:

Frage nicht: Was machen andere? ſondern achte auf deine eigenen Sachen. — Wie lange werden wir auf Erden weilen? (Das) iſt uns unbekannt. — Welches wird der Ausgang des gegenwärtigen Krieges ſein? Die(ſe) Frage beſchäftigt ſehr viele Geiſter. — Wo iſt er und wann kommt er? Ich will es wiſſen. — Was ſoll dieſes Schießen bedeuten? Es iſt für mich ein Räthſel. — Um welche Zeit kann ich den Director des Lyceums ſicher treffen? Wer ſagt mir das? — Wie haben ſich die Zeiten ſeitdem geändert! Es iſt faſt unglaublich. — Was hältſt du in der linken Hand? Zeig es her. — Allzubanger Zweifel: Wird die Arbeit gelingen oder nicht? lähmt die Thatkraft. — Frage dich an jedem Abend des Glücks: Habe ich heute der leidenden Menſchheit gedacht? Dann iſt dir in Tagen des Unglücks die Frage erlaubt: Wird wohl jemand meiner und meines Unglücks gedenken?

1. Idite u gospodina Müller-a; on će Vam kazati, ko sam ja. 2. Vidjet će se onda, ko od nas dvojice ima pravo ili krivo. 3. Povjedi mi sada, što te je navelo na ovaj korak. 4. Čujem vikati diete. Potrči u vrt i pogledaj, što se je dogodilo. 5. Pitajte gospodju, koliko radnika imamo najmiti. 6. Ne moremo baš[1]) reći, koliko

Digitized by Google

mrzim i prezirem onoga. 7. Ne znam više, kako mogah onda šutjeti. 8. Nijesi li vidjela, kamo mi je otišao[2]) muž? 9. Nije li Vam poznato, odkud je došao onaj stranac? 10. Ko mi može reći, gdje stanuje novi tajnik kraljev? — (Ko mi može to reći, čini mi ljubav). 11. Gledajte, molim Vas, jesu li još tu grofice. 12. Pitajte, smijemo li danas poći na kupanje. 13. Piši mi, je li ozdravio knežev šura. 14. Mi ne znamo, što da počnemo. 15. Oni nijesu znali, koga da izaberu. 16. Ti nećeš ni[1]) vjerovati, kakav je to zlikovac. 17. Odkud da uzmem te mnoge bačve? 18. Ja ne znam, odkud da uzmem taj mnogi novac. Ja dvojim dapače[3]), je li u obće[4]) moguće, da ga najdem.

19. Koji je kišobran imala sestra? — Imala je babin. 20. Čije su ove rukavice? — To su stričeve. 21. Zar[5]) ne bijaše voća na pazaru? — Ne, ne bijaše ga. 22. Ko sjedjaše pokraj Vas, sprama Vam? — Bijaše jedan moj znanac iz Beča, koji je došao nazad nekoliko dana. 23. Gdje si našao sve ovo cviće? — Našao sam ga pod stablom iza one kućice. 24. Mnogo od onoga, što tu stoji pisano, mnogo je važno, mnogo važnije nego vi mislite. 25. Ja joj nudih trista forinti za njezin glasovir; ali ona zahtieva trista i petdeset za nj[6]). 26. Ptice lete po[7]) zraku, ribe plivaju u vodi. 27. Najviše vodozemaca šumaju se, gmižu ili skakuću. 28. Naš siromašni susjed izgubio je svoje požarom. 29. On ne vara nikoga, ali on je često varan od drugih. 30. Onaj liepi brod bi sagradjen od jednoga moga rodjaka. 31. Snieg se topi, počimlje nov život. 32. Što je živina žderala, lokala? 33. Jesi li ulila vode na zelje? 34. Koji šavac Vam je obrnuo kaput? 35. Kako ti se dopada arija[8]), koju sam sada zviždao? 36. Kako ste pribavili sebi ove viesti? 37. Isus sam mogaše reći Farizejem[9]): Ko od vas može okriviti me jednim griehom? 38. Gdje rastu ove izvrstne trešnje, kruške, šljive, dreteze, smokve? 39. Koja je ptica bez krilâ, perâ i kljuna? (mlobruka[10]).

[1]) gar, [2]) gehen, [3]) ſogar, [4]) überhaupt, [5]) denn (stoji iza glagola), [6]) Gr. § 79; [7]) durch, [8]) Arie ž., [9]) zu den Phariſäern, [10]) Spaſsvogel.

XXXVII.

Promjena posve tudjih imena; Gr. § 50, b)

der Chef	glavar	der Kolibri	kolibri
das Genie	veleum	der Uhu	jejina
das Canapee	kanape	das Känguru	skokan
das Sofa	divan	das Lama	lama
der Lord	lord	der Hindu	Indu
die Lady	grofica	der Eskimo	Eskimovac
der Club	sastanak	die Firma pl. Firmen	firma (trgovačka)
das Dock	brodarnica		

Predlozi koji zahtievaju genitiv; Gr. § 181.

ſtatt ili anſtatt	mješte, na mjesto, mjesto
halb, halben, halber	radi, s (s genitivom)

Digitized by Google

außerhalb — innerhalb	izvan — iznutra, u
oberhalb — unterhalb	povrh, više — niže, izpod
kraft	po = uslied
laut	polag (po glasu)
mittelst, vermittelst (mit Hilfe)	pomoću, preko
ungeachtet	ne gledeć na, uzprkos (kod)
unweit, unfern (nicht weit von)	ne daleko od
vermöge	po = uslied
während	za vrieme, za (s genitivom)
wegen	sbog, poradi
diesseit, diesseits	s ove strane, ovkraj
jenseit, jenseits	s one strane, onkraj
um — willen; n. p. um des Himmels willen, um Gottes willen	za ljubav (božiju)

---

an deiner Statt ili Stelle	na tvom mjestu
an meines Freundes Statt	namjesto moga prijatelja
meinethalben, meinetwegen	sbog mene, po meni
unsertwegen, euretwegen	poradi nas, sbog vas
des Anstands halber ili anstandshalber	sbog pristojnosti
krankheitshalber = wegen Krankheit	radi bolesti

Predlozi koji zahtievaju i genitiv i dativ; Gr. § 183.

trotz meinem Leiden (meinem Leiden zum Trotz)	uzprkos mojoj bolji
zufolge — infolge (s genit.)	uslied
längs dem Ufer ili dem Ufer entlang,	duž obale
das Thal entlang	uzduž doline

Wir haben bloß eurethalben so viel gelitten. — Mein Neffe hat krankheitshalber während zweier Monate die Schule nicht besuchen können und ist infolge dessen hinter den andern zurückgeblieben. — Zwei unserer Kriegsschiffe, welche jenseit der Meerenge der Küste entlang kreuzten, sind während des letzten großen Sturmes verunglückt. — Alle Körper streben vermöge ihrer Schwere nach dem Mittelpunkte der Erde. — Unterhalb Orschova's strömt die Donau durch ein enges Felsenthal und bildet die Wasserfälle des sogenannten „eisernen Thores". — Diese Pflanze wird um des Nutzens willen gebaut, den sie gewährt. — Glaubwürdigen Nachrichten zufolge ist der Feind gestern oberhalb der großen Brücke über den Strom gegangen. — Trotz der tapfersten Gegenwehr musste die Festung endlich fallen. — Schau, was das für ein prächtiger Fink ist! — Was bringen Sie für Neuigkeiten? — Wo sind die hier gewesenen Regimenter hinmarschiert? — Weißt du, wo diese Mineralien hergekommen sind? — Wann kriecht die Raupe auf den Baum? wann aber auf dem Baume? — Was heißt: ich habe viel an ihm verloren? und: ich habe viel an ihn verloren?

Digitized by Google

Rieč stojeća iza pauze neka se stavi u pravi padež; ako li manjka, neka se dopuni:

1. Der Schiffer lenkt vermittelſt — Steuerruder das Schiff. 2. Kraft — Amt kann er dies befehlen. 3. Der Vater nebſt — Kinder war da; der Bruder gieng — entgegen. 4. Ich wohnte damals — gegenüber. 5. Statt — Mark erhielt ich nur 90 Pfennige. 6. Während ein — Jahr ſind wir nicht bei — Onkel jenſeit — Fluſs geweſen. 7. Sie ſtand hinter —. 8. Stelle dich hinter —. 9. Der Sohn ſaß neben —. Er ſetzte ſich neben —. 10. Der Spiegel hängt an —. 11. Der Hund verkroch ſich unter —. 12. Der Reiſende gerieth unter —. 13. Wir ſprachen uns vor —. 14. Er brachte ſeine Klage vor —.

1. Stanujem od nekoliko vremena izvan grada ne daleko od nove bolnice. 2. Naša polja leže sva s ove strane potoka, što ga vidite tamo. 3. Našli smo druge niže mosta, što vodi preko Save. 4. Učinih to samo tebe radi, vas radi. 5. Ja se bijah prevario; mješte svoga klobuka bio sam uzeo susjedov. 6. Pohodili smo strica za njegova bolovanja[1]) baš[2]) dvadest puta. 7. Plovućac[3]) je vrlo lagahan uslied svoje šupljikavosti[4]) i pliva na vodi. 8. Put uzduž obale mnogo je dulji neg onaj preko planine. 9. Ovaj je knez pravom slavljen poradi svoje mudrosti i dobrote. 10. Ko je sad na njegovom mjestu? — Jedan moj znanac. 11. Ko je stupio na njegovo mjesto? — Stranac, koga ja ne poznajem. 12. Kako su lupeži otvorili podrum? — Pomoću odpirača[5]). 13. Od koga je bio spleten ovaj krasni vienac? — Od kćerce pećareve. 14. Jeste li već omlatili svoje zrnje? — Još nijesmo. 15. Koji te je brijač ostrigao? — Onaj na uglu[6]) ulice. 16. Koje glasbilo svira sin našeg mlinara? — Čujem ga svirati frulu. 17. Koliko su ti nudili za oba jagnjića? — Pet forinti i četrdeset novčića. 18. Koji padež stoji na pitanje „kamo?“ — Četvrti. 19. Štuj one, koji trpe za ljubav pravice. 20. Snieg topi se na suncu, cukar u vodi. 21. Mi imamo samo ono što uživamo. 22. Vatra tinjaše dugo pod pepelom i ugasnu tek[7]) oko ponoći. 23. Tvrdica[8]) nalikuje konju, koji vozi vino a loče vodu. 24. Oni koji žive prikladno naravi, ne znadu što je bolest. 25. Pitajte gospodina učitelja, što da učinimo prije podne. 26. Mi smo jur zaboravili, koliko smo onda dobili. 27. Mjesec sjaše jasno[9]) te mogah vidjeti razgovjetno, kako se je sve to dogodilo. 28. Ovo su uzroci, radi kojih sam izabrao ovaj stališ. 29. Laže se mnogo, gdje se brblja[10]) mnogo. 30. Gledaj, mala, gori li još vatra. 31. Pitaj kuharicu, je li ulila vode u veliki lonac. 32. Prvi punski[11]) rat započe godine 264 i trajaše do[12]) godine 241 prije Isukrsta. 33. Trieznost[13]) je krepost, koja se ne može dosta preporučiti. 34. Ovo je plod, čigov se korjen i sjeme jede. 35. Iz kore jelove izvire obći[14]) terpentin. 36. Stričeva bolest bijaše manje pogibeljna nego tetkina. 37. Ptice imadu mjesto ušiju njeke[15]) rupe na glavi. 38. U prijatelja bogata idi pozvan, u siromašna i nepozvan.

---

[1]) = bolest, [2]) wohl, [3]) Bimsſtein m., [4]) Poroſität, [5]) Nachſchlüſſel, [6]) Eck sr., [7]) erſt, [8]) tvrd geizig, [9]) hell, [10]) ſchwätzen, [11]) puniſch, [12]) bis zu . . ., [13]) Mäßigkeit ž., [14]) gemein, [15]) gewiſs.

Digitized by Google

XXXVIII.

Promjena vlastitih imena.

a) Imena riekâ, jezerâ, gorâ, šuma; Gr. § 51, 1.

der Rhein	Rajna	der Garda-See	Gardsko jezero
der Po	Pad	der Piräus	Pirej
der Ganges	Ganga	der Kaukaſus	Kavkaz
der (die) Tiber	Tibar	die Karpathen	Tatre
die Donau	Dunavo	die Pyrenäen	Pirenejske planine
die Themſe	Temza		
die Elbe	Laba	der Ätna, der Veſuv	Etna, Vesuv
die Weichſel	Visla	der Montblanc	Bielo brdo
die Theiß	Tisa	die Thermopylen	Termopile
der Traſimenus	Trasimen		

---

warum = weshalb = weswegen za što, sbog česa, rašta?
darum = deshalb = deswegen = daher za to, radi toga, s toga

podredni veznici

weil	jer, s toga što, što
da	budući (da), pošto, počem
daſs	da, (što)
damit (auf daſs)	eda, (za) da
ob	da li, li (u neupravnom pitanju)
wenn — wenn . . . nur	ako, kada — samo ako
als	kad(a)
während	čim, dočim
indem (indes)	čim, (dok)
ſeitdem ili ſeit — [ſeitdem prislov]	odkada — [odonda]
nachdem	poslie nego, iza kako
ehe ili bevor	prije nego
obwohl (wiewohl) = obſchon = obgleich	premda, sasvim da, sve da
ungeachtet (trotzdem)	akoprem

Opazka 1. Svi podredni veznici šalju glagol na kraj izreke (Neka se sravne opazke broja XXX. i XXXVI.)

Opazka 2. Naša rieč „kada“, ako je čisto upitna, prevadja se sa wann; ako li je veznik, izrazuje se ponajviše sa wenn uz sadašnje i buduće, a sa als uz prošlo vrieme. Sravni n. p. Wenn er das hörte, wurde er (jedesmal) wild i Als er das hörte, wurde er wild.

Opazka 3. Naša rieč „jer“ prevadja se sada sa weil (kojim se upravo odgovara upitnomu warum) a sada sa denn. Od ovih čestica prva je podredna te šalje glagol na svrhu izreke; druga pako jest uzporedna, ima obično pred sobom semikolon i upotrebljuje se u glavnih izrekah, koje imadu posve pravilan poredak riečî.

Opazka 4. Veznik nachdem stoji s pluskvamperfektom, ako u glavnoj izreci stoji prošlo vrieme, a s perfektom, ako se u glavnoj nalazi sadašnje.

1. Hodite laganije, ako ste umorni. 2. Iz svega se vidi, da nijesi još ovonjao praha[1]). 3. Nesreća je htjela, da izgubismo sve

Digitized by Google

svoje imanje požarom. 4. Vi igraste, dočim mi radijasmo iz svih snaga. 5. Ona je premnogo trpjela, prije nego pojde[2]) s[3]) ovog svieta. 6. Čuo sam ovo tek[4]) poslie nego se bijaste odalečili. 7. Nije još snieżilo, odkada smo mi ovdje. 8. Ja ne znam, ko je on i kako se zove, premda smo skupa svaki dan. 9. Pitali su me, da li poznajem stranca, koji stanuje sprama nam. 10. Razstadosmo se kao[5]) prijatelji, sasvim da smo se bili često prepirali jedan s drugim. 11. Ne jedi, kad nijesi gladan; ne pij, kad nijesi žedan. 12. Ja se učah, kad bijah mladji, često (po) deset sati na dan. 13. On mi nije rekao, kada će doći doma; ali ja mislim, da će biti tu na jedanaest. 14. Kad dojdu one dvie gospodje, reci im da sam pošla u crkvu, gdje moram ostati do sata. 15. Pišite nam, kako vam je stvar pošla za rukom. 16. Ljudi peku, vare i prže pomoću ognja svoje hrane[6]). 17. Leteće ribe mogu samo nekoliko sekunda[7]) ostati izvan vode. 18. Jednako[8]) je, kako se zove krava, samo ako dade dobra mlieka. 19. Svila je tanahan konac[9]), koji se prede od tako nazvane bube svilene[10]). 20. Vatra još nije ugasnula; tinja još pod pepelom. 21. Mnogo je pozvanih[11]), ali malo izabranih[12]). 22. Ovdje nema niko tako znatnih glavnica kao onaj Židov. 23. Bog je stvorio vas sviet; on stvori i mene, koji sam njegovo diete; i kad je on sa mnom, tko može išta proti mene? 24. Ove žile imadu nešto gorko, što pak nije neugodno.

25. Plod je loš, jer[13]) i sjeme bijaše loše. 26. Ne mogasmo svršiti radnju, jer[13]) nas drugi smetahu. 27. Nijesam ga mogao pomoći, jer[13]) bijah ja sam bez novaca. 28. Ovi noži ne režu, jer nijesu naoštreni. 29. Nijesmo učinili sve, jer[13]) vrieme bijaše odveć kratko. 30. Govorite malo jače[14]); jerbo ne čujem dobro. 31. Ne znam što da rečem; jer me Vi zastidjujete[15]) Vašim veledušjem[16]). 32. Zašto je vrag zao? — Zato što je star. 33. Koji je najkraći mjesec? — Maj, jer[13]) ima najkraću slovku[17]).

---

[1]) Pulver sr., [2]) ſcheiden, [3]) aus, [4]) erſt, [5]) als, [6]) Nahrungsmittel sr., [7]) Secunde ž., [8]) gleichgültig, [9]) Faden m., [10]) Seidenraupe, [11]) berufen, [12]) auserleſen, [13]) neka se čini i sa weil i sa denn, [14]) jako laut, [15]) beſchämen, [16]) Großmuth, [17]) Silbe ž.

XXXIX.

Promjena vlastitih imena.

b) Imena državâ, pokrajinâ, gradova itd.; Gr. § 51, 2 i 23, 1. a)

Europa — Afrika — Amerika	Europa — Afrika — Amerika
Aſien — Auſtralien	Azija — Australija
Spanien — Preußen — Sachſen — Böhmen	Španjolska — Pruska — Saska — Češka
Öſterreich ili Öſtreich — Frankreich	Austrija — Francezka
England — Deutſchland — Rußland	Englezka — Njemačka — Ruska
die Schweiz — die Türkei — die Walachei	Švajcarska — Turska — Vlaška

Digitized by Google

der Breisgau — das Elsaſs	Brizgava — Alsacija
Aachen — München — Dresden	Ahen — Monakov — Dražđjani
Florenz — Neapel — Moskau — Brünn	Firenca — Napulj — Moskva — Brno
Mainz — Mailand — Laibach — Venedig	Majnc — Milan — Ljubljana — Mletci
Frankfurt am Main, an der Oder	Frankobrod Menski, Odranski
Petersburg — Warſchau — Lemberg	Petrograd — Varšava — Lavov
ganz Ungarn — halb Baiern	ciela Ugarska — polovica Bavarske
das reiche Ägypten — das kleine Tirol	bogati Egipat — maleni Tirol
das ewige Rom — das alte Athen	večni Rim — stara Atena

Prager Schinken	pražka plećka
Pariſer Mode	parižka moda
echter Tokayer	prava tokajština
die Peſter Meſſe	peštanski sajam
die Agramer Univerſität	zagrebačko sveučilište
die Leipziger Schlacht / die Schlacht bei Leipzig	lipska bitka
der Trieſter Hafen / der Hafen von Trieſt	trštanska luka

Ich war in Amerika, in Graz	Bio sam u Americi, u Gradcu
(Er lebt zu Berlin; der Dom zu Köln)	(On živе u Berlinu; stolna crkva u Kolonji)
Ich reiſe nach Irland, nach Wien	Idem u Irsku, u Beč
Ich komme aus Schottland, von (aus) Zara	Dolazim iz Škocije, iz Zadra

Sprechübung.

Hannibal ſchlug die Römer am Ticinus, an der Trebia, am See Traſimenus und bei Cannae. — Pompejus ward von Cäſar in der Schlacht bei Pharſalus in Theſſalien beſiegt. — Napoleon Bonaparte ſtammte aus einer armen adeligen Familie in Ajaccio, der*) bedeutendſten Stadt der Inſel Corſica. Sein Vater war Rechtsgelehrter, ſeine Mutter Laetitia eine der ſchönſten Frauen ihrer Zeit. Er ſtarb bekanntlich am 5. Mai 1821 in der Verbannung auf St. Helena, einer öden kleinen Inſel des atlantiſchen Oceans. — Drebbel, ein holländiſcher Landmann, erfand das Thermometer, ein Inſtrument, mit welchem man die Wärme und Kälte der Luft miſst. — Der Seeweg nach Oſtindien iſt von Vasco da Gama, einem Portugieſen, gefunden worden. — Karl's des Großen Reich erſtreckte ſich von der Tiber bis an die Eider, den Grenzfluſs zwiſchen Deutſchland und Jütland, und vom Ebro in Spa-

*) Apozicija ima u njemačkom skoro vazda pred sobom spolnik, sad der a sad ein, po smislu.

Digitized by Google

nien bis zur Elbe und Raab, einem Zufluſſe der Donau im weſtlichen Ungarn. — Die edlen Metalle haben die Eigenſchaft, daſs ſie an der Luft nicht roſten. — Die Wolken ſchweben in der Luft, weil ſie leichter ſind als dieſe. — Der Aphrodite heilig war die Myrte, die Roſe, der Apfel, der Mohn; ferner die Taube, der Sperling und die Schwalbe; dieſe letzte, weil ſie den Frühling verkündet.

1. Hellespont je morski prodor[1]), koji dieli[2]) Europu od Azije. 2. Washington, gdje stoluje[3]) pročelnik Sjedinjenih[4]) država, nije jedan od najvećih gradova Amerike. 3. Ta dva brata ne živu skupa; jedan žive u Milanu, drugi u Mletcih. 4. Novi most preko Rajne blizu Strassburga stat će, kad bude svršen, oko pô milijuna forinti. 5. Recite mi, molim, koji je najkraći put odovle u Ljubljanu. 6. Monakov, glavni grad[5]) Bavarske, leži na Isar-i, pritoku Dunava. 7. Knez ruski, koji je tu bio nazad uru, putuje u Baden, malen grad blizu Beča. 8. Luka palermska na otoku Siciliji jest jedna od najprostranijih i najljepših svieta. 9. Bijaše već kasno, kad dodjosmo iz ureda (iz lova). 10. Odkle dolaze oni putnici? — Dolaze iz Turske i putuju u Italiju. 11. Gdje ste Vi svršili Vaše nauke[6])? — Ja sam ih svršio u Gradcu od godine 1861 do godine 1864. 12. Jesi li okusio od njegove tokajštine? — Jesam; izvrstna je. 13. Na kojoj rieci leži glavni grad Rusije? — Na Newi, koja dolazi iz jezera Ladoga. 14. Kada su male ribe dobre? — Kad nema velikih. 15. Jesi li ikad imao prijateljâ? — Jesam, kad bijah još bogat. 16. Ne karaj nas, što nijesmo bolje mačevali (strieljali); učimo stoprv[7]) od nekoliko dana. 17. Čini mi se, da su nas zvali. Hajdemo! 18. Mnogi se ljudi straše, kad jako sieva i grmi. 19. Ja sam ostao doma, jer[8]) vrieme bijaše odveć hrdjavo. 20. Ne lažite; jer iz laži niče propast[9]) duše. 21. Vuci žderu zimi, ako su gladni, i tustu zemlju. 22. Sjedni pokraj moje sestre; ondje ćeš sve vidjeti. 23. Smrznutu vodu nazivljemo led. 24. Igle što sam ih kupio u Židova, mnogo su bolje od vaših. 25. On je tako jak, da je dignuo ovaj golemi teret jednom rukom. 26. Nije se još plesalo, odkada smo mi ovdje. 27. Jeste li čuli sinoć, kako je tuča padala? 28. Koga ištete tu u ovo doba? 29. Koje godine bi sklopljen prvi parižki mir? 30. Zašto ne pamtiš bolje, što se uči u školi? 31. Koji liekar lieči Vašeg dječaka? 32. Ko je zviždao (vikao) na ulici onako? 33. Kako su se odonda promienila vremena! — Čudnovato je, kako su se odonda promienila vremena. 34. Tačka[10]) na nebu, koja stoji nad našim tjemenom, zove se tjemenjak[11]) ili zenit. 35. Hrčak[12]) se nahodi samo u srednjoj Europi izmedju Rajne i Vizle, osobito često u Turingiji[13]). 36. Sprovodi me, ako imaš vremena, donle.

---

[1]) Meerenge ž., [2]) trennen, [3]) reſidieren, [4]) vereinigen, [5]) Hauptſtadt, [6]) Studium, [7]) erſt, [8]) sa weil i denn, [9]) Verderben sr., [10]) Punkt m., [11]) Scheitelpunkt, [12]) Hamſter m., [13]) Thüringen.

Digitized by Google

XL.

Promjena vlastitih imena

c) Imena osobâ; Gr. § 51, 3.

Pythagoras — Socrates — Pyrrhus	Pitagora — Sokrate — Pirro
Seneca — Petrarca — Dante — Goethe	Seneka — Petrarka — Dante — Goethe
Cicero — Arioſto — Roſſini — Humboldt — Leſſing	Ciceron — Ariost — Rossini — Humboldt — Lessing
Andreas — Julius — Alexis	Andrija — Julij — Aleksije
Hermann — Heinrich — Wilhelm	Jerman - Hinko — Vilim
Ludwig — Philipp — Karl — Otto	Ljudevit — Filip — Dragutin — Otun
Franz — Fritz — Max — Hans — Voß — Leibnitz	Frano — Miroslav — Maksim — Ivan — Voss — Leibnitz
Hedwig — Adelheid — Lottchen	Jedviga — Adelajda — Lotika
Bertha — Fanni — Betti	Berta — Frane — Elizabeta
Luiſe — Hermine — Joſefine	Ljudevita — Jerminija — Josipica
Emilie — Marie — Sophie	Milica — Marija — Sofija

O glagolih složenih sa razlučivimi česticama; Gr. § 118.

abreiſen*); abfahren*)	odputovati; odvezti se
ankommen*), anlangen*)	prispjeti, doći, stići
aufmachen = öffnen	otvoriti
ausdrücken	izrazivati
beiſtehen (s dat.) — beiwohnen (s dat.)	pripomoći — prisustvovati
einführen — ausführen	uvesti — izvesti
mittheilen	priobćiti
nachahmen	prečinjati se po, nasliedovati, oponašati koga
vorziehen (s dat. stvari koju se voli)	voljeti, predpostavljati
zumachen; zuſperren	zatvoriti; zaprieti
darſtellen; darlegen	predstavljati; razložiti
fortgehen*), weggehen	otići
weglaufen*), davon laufen	odtrčati
herſtellen	izcieliti, staviti tamo
hinreichen, hinlangen, genügen	dosizati, dotjecati, biti dosta
heimkehren*)	povratiti se kući
emporſtrecken	pružiti u vis
niederſtrecken	oboriti
zurückkommen*), zurückkehren*)	doći natrag — vratiti se
zuſammenkommen*)	sastati se
auseinandergehen*)	rastati se, razići se
entgegengehen*)	ići na susret

Digitized by Google

Ich pflege früh aufzustehen	Običavam rano ustati
Ich gedenke bald anzufangen (aufzuhören)	Namjeravam skoro početi (prestati)
Ich wage (getraue mich) nicht auszugehen	Ja se ne usudjujem izaći

Licht und Finsternis wechseln täglich mit einander ab. — Die Juden beteten in der Wüste das goldene Kalb an. — Lösche die Lampe aus und zünde eine Kerze an. — Macht die Thür auf und das Fenster zu. — Spielst du mit oder nicht? — Warum habt ihr mich nicht früher aufgeweckt? — Wann sind Sie von Leipzig zurückgekehrt? — Die Pflichten derer, denen die Sorge für andere anvertraut ist, sind häufig sehr schwer. — Wer eine solche Wissenschaft verachtet, zeigt, dass er deren Wert nicht kennt. — Die Sonne beleuchtet jedesmal die Hälfte der Erde, welche ihr zugekehrt ist. — Leben Sie recht wohl, bleiben Sie mein Freund und glauben Sie fest, dass ich der Ihrige bin.

Ein räudiges Schaf steckt die ganze Herde an. — Wer Schulden zahlt, legt ein Capital an. — Sehr viele Menschen opfern die Zukunft der Gegenwart auf. — Keine Krähe hackt der andern die Augen aus. — Der Dieb bringt den Strang selbst mit, wenn er zum Galgen zeitig ist. — Treuem Diener spart Gott den Dank zusammen. — Wo Eitelkeit und Prunksucht anfängt, dort hört der innere Wert auf. — Liebt euch auf Erden, liebt und wisst, dass Gott im Himmel Liebe ist.

An die Quelle.

Nach dir schmacht' ich, zu dir eil' ich, du, geliebte Quelle, du!
Aus dir schöpf' ich, bei dir ruh' ich, seh' dem Spiel der Wellen zu.
Mit dir scherz' ich, von dir lern' ich heiter durch das Leben wallen,
Angelacht von Frühlingsblumen und begrüßt von Nachtigallen.

1. Danas ne izlazim; putovi su odviše hrdjavi. 2. Majmuni naslieduju čine ljudske. 3. Ja predpostavljam ovo vino tokajštini (volim ovo vino nego tokajštinu). 4. On nam priobći odmah sve, što bijaše ondje čuo. 5. Stara se vremena ne vraćaju više. 6. Mi smo odputovali, kada još sjaše mjesec. 7. Ko uvede ostracizam[1]) u Ateni? 8. Na koju ste uru jučer prispjeli? 9. Kako se izrazuje ova misao u francezkom? 10. Na koji (dan mjeseca) namjeravaš otići odovle? 11. On običava otvoriti svoj dućan na šest uri u jutru. 12. Pripomozite one, koji trebaju vaše pomoći[2]). 13. Ustani odmah; već je kasno. 14. Mi se sastajemo svaku večer u strica, gdje ostajemo obično do deset uri; ali danas bijasmo skupa samo do devet. 15. Ove zime bismo pohodjeni[3]) od bolestî, koje su nas stale premnogo muke[4]) i novaca.

16. Zatvorite svaki put sobu, kad izlazite. 17. Nitko ne zna ure, kada on dolazi natrag s kupanja. 18. Ti si već umoran, prije nego upravo[5]) počneš. 19. Krepost sdružuje[6]) ljude, čim im ulieva[7]) medjusobno[8]) pouzdanje. 20. Što da činimo, ako nije dosta hiljada forinti? 21. Kako se zvaše glumac[9]), koji tako dobro predstavljaše Brutus-a? 22. Kad se odvezosmo, puhaše vele studen vjetar, koji

Digitized by Google

nam izkvari cielo putovanje. 23. Ja poričem[10]) svoju rieč, ako ti porečeš prije svoju. 24. Bog je duh; koji ga obožavaju, moraju ga obožavati u duhu i u istini.

25. Iz svega se toga vidi, da nijeste stvoreni jedan za drugoga. 26. Mi se poznajemo od nekoliko godina; mi se poznavasmo već kao djaci na bečkom sveučilištu. 27. Bogati Milan jest jedan od najljepših gradova Europe. 28. Stoprv sada možemo reći, da smo obezbjedjeni (da smo izvan pogibli). 29. Fabricij se ne dade[11]) ustrašiti od[12]) slona Pirrova. 30. Znate li, koje je rodno mjesto Benjamina Franklina (glasovitog Benjamina Franklina)? — Znamo: Filadelfija[13]). 31. Pod kojim rimskim carem bi hram Janus-ov treći put zatvoren? — Pod Augustom. 32. Kakva je to knjiga? — To je najnoviji roman Turgenjewa. 33. S kojim carem izumrie[14]) pleme Augustovo? — S Neronom, petim rimskim carem. 34. U Ahenu se vidi grob Karla Velikoga, koji je tamo umro u dobi od 72 godine. 35. Ja se ćutim mnogo bolje, odkad sam na selu i hodim u lov. 36. Na 20 Februara 1810 Andrija Hoffer bi ubijen[15]) na bedemih[16]) Mantue.

---

[1]) Ostracismus m., [2]) Beistand m., [3]) heimsuchen, [4]) Mühe, [5]) recht, [6]) vereinigen, [7]) einflößen, [8]) wechselseitig, [9]) Schauspieler, [10]) zurücknehmen, [11]) lassen, [12]) durch, [13]) Philadelphia, [14]) aussterben, [15]) erschießen, [16]) Wall*, (pl. e).

XLI.

Nešto o broju samostavnikâ; Gr. § 29.

die Schere	nožice, škare	der Schlitten	saone
die Zange	kliešta	der Galgen	vješala
die Bahre	nosila	der Busen	njedra
die Wage	mjerila	der Boden	tle, tlo
die Krippe	jasle	der Mund	usta
die Gicht	ulozi	der Strand	žal

die Bohnen	grah, bob
die Erbsen	grašak, loznac
die Linsen	leća
die Rüben	repa
die Trauben	grozdje
die Molken	sirutka
die wilden Thiere	zvjerad
die Personen, Leute	čeljad
die Perlen	biser
sich ankleiden, sich anziehen	obući se, oblačiti se
sich auskleiden, sich ausziehen	svući se
sich auszeichnen (durch etwas) ausgezeichnet	odlikovati se čim odličan
sich niederlegen, sich zu Bette legen, zu Bette gehen	legnuti, leći

Digitized by Google

ſich vorbereiten auf (s akuz.)	pripravljati se na što
ſich (akuzativ) vorſtellen	prikazati se, javiti se komu
ſich (dativ) etwas vorſtellen, ſich etwas denken	domisliti se čemu, slikati sebi što
ſich etwas einbilden	utvarati si, prividjati

Sprechübung.

Subject eines Satzes iſt die Perſon oder Sache, von der man etwas ausſagt; Prädicat iſt das, was man vom Subjecte ausſagt. — „Tropiſch" heißt ein Ausdruck, der an die Stelle des eigentlichen Ausdrucks geſetzt wird, z. B. der Abend des Lebens (ſtatt: das Alter). — Das Merkwürdigſte an den Amphibien iſt ihre außerordentliche Lebenskraft. — Nicht alle Schlangen ſind giftig; die giftigen aber ſtechen — das iſt ausgemacht und gewiſs — nicht mit der Zunge, wie viele Leute glauben, ſondern ſie ſprühen ihr Gift durch zwei beſondere Zähne aus. — Das Chriſtenthum iſt in Rußland um das J. 1000 durch den Großfürſten Wladimir eingeführt worden. — Jeruſalem ward zum erſtenmal am 15. Juli des Jahres 1099 von den Chriſten unter Gottfried von Bouillon eingenommen. — Apollo war nach der gewöhnlichen Sage auf der Inſel Delos am Berge Kynthos geboren, weshalb er auch Delier, Kynthier genannt wurde. Er iſt der Gott der Ordnung und des Heils, Rächer des Böſen und Beſchützer des Guten. Seine Waffen waren Bogen und Pfeile, mit denen er aus der Ferne traf und den Gottloſen Peſt und Verderben ſandte. Er wird gewöhnlich als ſchlanker, kräftiger Jüngling ohne Bart abgebildet. Sein bekannteſtes Standbild iſt der Apollo von Belvedere im Vatican zu Rom.

1. Ja se danas prvi put prikazah novomu glavaru, kojemu sam preporučen po mojem profesoru. 2. Na selu mi običavamo leći na devet i ustati na pet sati. 3. Meni se čini, da se nijesi jasno[1]) izrazio. Opetuj dakle, što si rekao. 4. Jonatan, Saulov sin, bijaše najvjerniji prijatelj Davidov. 5. Stvar, o[2]) kojoj se prepiramo, sasvim je drugačije nego ju vi sebi slikate. 6. Ko se usudjuje takvo što tvrditi, pokazuje da ne zna, što je pristojnost[3]), ili pak[4]) on ima svoje posebne uzroke. 7. Obuci se brzo, i dodji k nam u vrt, gdje se sastajemo svi. 8. Što tu činite? — Mi se pripravljamo na posjet, što će nam ga učiniti knez sa kneginjom. 9. Znaš li, koje se godine rodi mogući car Karlo Peti? — Znam; godine 1500. 10. Šta stoji novo u listovih? — Ništa važno. 11. Kada dolaze jarebice iz Afrike u Europu? — Pod[5]) svrhu premaljeća. — A kada se vraćaju onamo? — Na[6]) početku jeseni. 12. Bijasmo poslali njemu na susret vjestnika, koji ga pako ne zateče. 13. Ne utvaraj sebi, da si u ovoj struci odličniji od drugih. 14. Mi pozdravismo i poljubismo jedan drugoga, prije nego se razstadosmo. 15. Lovac pogodi medvjeda (vuka, lava) tako sretno, da ga obori na prvi hitac[7]). 16. Ti se ne možeš ni[8]) domisliti, koliko sam ja sbog tebe trpjela. 17. Ko počne rano, prestaje takodje rano. 18. Istom mjerom, kojom

Digitized by Google

mjerite vi, bit će i vam mjereno. 19. Čovjek je ono što sam sobom[9]) postane, vježbanjem svojih sila. 20. Ti si stariji od njega; zato i tvoja krivnja veća je od njegove. 21. Koliko je trajao sedmi konsulat Marijev[10])? 22. Što pas ondje kopa? 23. Šta tu visi? Nijesu li to kobasice? 24. Ko je donio prve trešnje[11]) u Italiju? 25. Kako se je Vam dopadalo u Švajcarskoj? 26. Danas snieži; sutra će mrznuti. 27. Sunce pecijaše[12]) tako jako, da je tlo na premnogih mjestih puklo. 28. Nestoru, starom grčkom junaku, rieči tecijahu sladke kao med iz[13]) usta. 29. Prestrašiti se i poskočiti[14]) jesu srodni pojmovi[15]); odtuda njemačko ime za skakavca[16]). 30. Sokrate se kunjaše na[17]) psa, Karlo Dvanaesti na svoju veliku škornju[18]); Muhamedanci se kunu na bradu prorokovu. 31. Bio sam umoran od putovanja te sam uslied toga spao od dvie do devet uri u veče.

[1]) deutlich, [2]) über s akuz., [3]) Anſtand, [4]) aber, [5]) gegen, [6]) zu, [7]) Schuſs m., [8]) gar, [9]) durch . . ., [10]) Marius, [11]) Kirſchbaum, [12]) brennen, [13]) von, [14]) aufſpringen, [15]) Begriff m., [16]) Heuſchrecke ž., [17]) bei, [18]) Stiefel m.

XLII.

der Kaufmann	trgovac	der Ehemann (pl. Ehemänner Eheleute)	muž muževi supruzi
der Landmann	seljak		
der Landsmann	zemljak		
der Seemann	pomorac	der Staatsmann	državnik
der Edelmann	plemić	der Ehrenmann	poštenjak
der Hauptmann	satnik	die Mannen	lenovci

1. Prislovi mjestni (rabljeni sa glagoli mirovanja) i pridjevi komparativni i superlativni iz njih izvedeni.

oben, droben	gore, tamo gore
— der obere, oberſte	— gornji, najviši
unten, drunten	dolje, tamo dolje
— der untere, unterſte	— dolnji, najdolnji
innen, drin (mirovanje); drein (kret.)	unutri (mirov.); unutra (kret.)
— der innere, innerſte das Innere	— nutrnji, najunutrašnji unutrašnjost; nutrnji posli
außen, draußen	vanka, na dvoru
— der äußere, äußerſte das Äußere	— vanjski, sdvornji; skrajnji spoljašnost; vanjski posli
vorn, vorne, (von vorne)	sprieda
— der vordere, vorderſte	— prednji, prvi
hinten, (von hinten)	s traga
— der hintere, hinterſte	— stražnji, najzadnji
mitten (in), inmitten (s genit.)	usred
— der mittlere	— srednji
(hüben) = auf dieſer Seite	s ove strane
drüben = auf jener Seite	s one strane

Digitized by Google

2. Glagoli kretanja sastavljeni iz česticâ her, hin, vor i kojega predloga.

hereinkommen, hereintreten	uljeći, ulaziti
hineingehen, hineintreten	unići, ulaziti
herauskommen, heraustreten	izaći, izlaziti
hinausgehen, hinaustreten	izaći, izlaziti
heraufkommen, heraufsteigen	uzaci, doći gore
hinaufgehen, hinaufsteigen	uzaci, ići gore
herab- ili heruntersteigen	sići, silaziti
hinab- ili hinuntersteigen	saći
herüberziehen	prevući ovamo, prevlačiti
hinüberfahren	prevoziti; prevoziti se
herbei- herzueilen	pribržati, dohrliti
hinzuschleichen	prišumati se, došuljati se
hinzusetzen -thun -fügen	primetnuti, pridodati
hinzudenken	pridodati u misli
heranrücken -ziehen	primicati se
hervorragen	stršiti, viriti, uzvisivati se
herumspringen	skakati naokolo
vorher- ili vorausſagen	proreći, proricati
vorher- ili vorausſehen	predvidjati
voran- ili vorausſchicken	poslati napried
vorbei- ili vorübergehen (an s dat.)	proći (mimo koga)
§ 120, 1. Op. anvertrauen	povjeriti
§ 120, 1. Op. eingeſtehen	priznati, očitovati

Gehe ſchnell hinaus und ſchau, wer draußen iſt. — Machet auf oder ſaget „herein“. — Jener Berg ragt über alle andern hervor und iſt von ferne ſichtbar. — Der arme Narr merkt nicht, daſs man ihn bei der Naſe herumführt. — Aus all dem geht hervor, daſs die Sachen ganz anders ſtehen als ihr euch einbildet. — Wer geht dort vorbei? — Wann werden Sie einmal mit Ihrer Nichte zu uns herüberkommen? — Wenn ich einen Ducaten hergebe, wie viel bekomme ich da heraus? — Hatte ich Ihnen nicht vorausgeſagt, daſs es ſo kommen wird? — Wie heißt der neuernannte Miniſter des Innern (des Äußern)? — Die Fiſcher zogen das Netz aus dem Waſſer und nahmen die gefangenen Fiſche heraus. — Die Tinte iſt zu dick; gieße etwas Waſſer drein (hinein). — Stehet auf, kleidet euch raſch an und kommt dann hinunter.

* * *

Ein Pommer, der in der Leipziger Schlacht beide Beine verloren hatte, ſagte ganz kaltblütig: Das iſt wohl nur meine Schuld. Ich habe ſo oft dem lieben Gott Leib und Seele empfohlen, aber an die verdammten Beine habe ich nie gedacht.

„Jede Sache in der Welt hat ihre ſchöne Seite“ ſagte ein Gefangenwärter, einen armen Teufel tröſtend, der ſchon lange eingeſperrt war. „Mag ſein“ entgegnete dieſer „aber die ſchöne Seite des Gefängniſſes iſt nicht inwendig.“

Welcher Unterſchied iſt zwiſchen einer Magd und einem Reiſenden?

(Er kehrt ein, ſie kehrt aus.)

Digitized by Google

1. Kakav si zemljak? — Ja sam Talijanac iz Firence. 2. Kakvi ste vi zemljaci? — Mi smo Njemci iz Draždjana. 3. Jesi li ikad bio na onom brdu? — Ne, nijesam još nikad bio gore. 4. Poznajete li djevojku, koja stoji tamo dolje i gleda amo gore? — Poznajem; jest jedna moja rodica. 5. Zovni na dvor moga muža; hoće neko da mu govori. 6. Hajde gore i donesi amo dolje hartiju, što leži na mojem stolu. 7. Ja idem svaki dan na devet uri u ured i ostajem unutri do sata. 8. Ostani vanka, moj dragi; doći ću odmah natrag. 9. Hajte na dvor pa ne ulazite više prije šest; prije ja vas ne trebujem. 10. Gospodin N. izdade djelo, koje radi o[1]) muzici i hvali se u obće[2]). 11. Zatvori brzo prozore, ako nema kiša padati unutra. 12. Ko drugim kopa jamu, upada sam u nju. 13. Jadni naš susjed neće dugo življeti; on se šuma okolo kao strašilo. 14. Pusti me preko, brate! 15. Daj svietlo tu dolje! 16. Pitanje, hoćemo li se u boljem svietu opet vidjeti, uznemiruje mnoge ljude. 17. Ko vodjaše vojsku, zvaše se kod Njemaca vojvoda. 18. Užitak je dvostruko sladak, ako uživamo s vjernim prijateljem; jer „dieljena radost jest dvostruka radost.“ 19. Imat ćemo ljetos mnogo šljiva, ali malo oraha (grozdja). 20. Bob i grah je dobra jestvina[3]). 21. Koji te je brijač ošišao? 22. Kada namjeravate početi radnju? 23. Što ti se čini? Je li ovo prosta boja ili sastavljena[4])? 24. Nije li se još otvorila crkva? 25. Čijom se krivnjom izgubiše[5]) te dvie tako važne bitke? 26. Ne traži vrelo zadovoljnosti izvan sebe, jer ga nećes tu naći. 27. Jadni satnik, rodjak moj, plivaše u svojoj krvi i vijaše se kao pogažen crv. 28. Diete plače, što se je nožicami ubolo u prst. 29. Bijaše već kasno, mislim jedanaest uri, kad smo legli (kad smo stigli). 30. Ustani odmah i obuci se. 31. Što izide iz usta na dvor, to se ne vraća opet u usta. 32. Gospodja koja mimolazi tamo, jest učiteljica i odlikuje se velikimi nauci. Ona je s toga i štovana od svakoga. 33. Sgrada tamo, što viri nad sve ine, jest kraljev dvor, koji u Italiji nema premca. 34. Ja se ne usudjujem proreći, koji će biti izlazak[6]) ovoga rata. 35. Mi zahtievamo to uslied[7]) vlasti, koja nam bi udieljena[8]) od cara samoga. 36. Kadšto i zidovi imadu uši.

[1]) über, [2]) allgemein, [3]) Essen sr., [4]) zusammensetzen, [5]) izgubiti se verloren gehen, [6]) Ausgang m., [7]) kraft, [8]) ertheilen.

XLIII.

Samostavnici rabljeni samo u množini; Gr. § 29, f)

die Leute	ljudi, čeljad	die Fasten	post, korizma
die Eltern	roditelji	die Weihnachten	božić
die Geschwister	braća, sestre	die Ostern	uskrs
die Kosten; — auf meine Kosten (Rechnung)	trošak — o mom trošku	zu Ostern itd.	o uskrsu
		die Pfingsten	duhovi
		die Gliedmaßen	uda
die Ränke	pletke	die Briefschaften	pisma
die Trümmer	razvaline		

Digitized by Google

die Oſtern fallen diesmal auf den 1. April
ili Oſtern fällt diesmal auf den 1. April
Uskrs dolazi ovaj put na 1. Aprila.

Glagoli složeni sa česticami sad razlučivimi sad nerazlučivimi (durch, um, über, unter); Gr. § 120, 2.

Opazka. Glagoli razlučivi ove vrste jesu ponajviše neprelazni i sprežu se sa pomoćnim glagolom ſein; dočim nerazlučivi kao prelazni primaju uza se koji objekt i sprežu se sa haben.

durchreiſen[s])	proputovati
durchreiſen (bereiſen)	prolaziti, obići
umgehen[s]) (verkehren) mit einem	obćiti s kim
umgehen (den Feind) — das Geſetz umgehen	obići dušmanina — mimoići zakon, izmaći se zakonu
umbringen = ums Leben bringen = tödten	smaknuti = ubiti
umkommen = ums Leben kommen	poginuti
überſetzen (sa haben — sa ſein)	prevezti, prevoziti — prevezti se
überſetzen	prevoditi, prevadjati, prevesti
übergehen[s])	preći
übergehen, überſpringen	mimoići, preskočiti
überladen	pretovariti
überladen, überbürden	preteretiti
überraſchen	zabuniti, zastići
überzeugen (von etwas)	osvjedočiti, uvjeriti
unterbringen	namjestiti
unterkommen[s])	naći mjesto, stana naći
unterwerfen	podvrći, pokoriti
unterliegen[s])	podleći
unterlegen	podmetnuti
unterſcheiden	razlikovati
unterſtützen	podupirati
unterhalten	držati što pod čim
unterhalten	gojiti; zabavljati

Gr. § 120, Op. 2)

miſsbilligen	kuditi, ne odobravati
miſsbrauchen — brauchen, gebrauchen	zlorabiti, zlo upotrebiti — trebati, upotrebljavati
miſshandeln	zlostavljati (koga)
miſsfallen (od gefallen)	negoditi, nedopadati se
miſsrathen[s]) (od gerathen)	neroditi
miſslingen[s]) (od gelingen), miſsglücken	zlo proći, izjaloviti se
miſsarten[s])	izopačiti se
miſstönen	zlo glasiti
miſsverſtehen — verſtehen	krivo razumjeti — razumjeti

Digitized by Google

Sprechübung.

Der Boden (Dachboden) ist der oberste Theil des Hauses. — Der vordere Theil des Unterschenkels heißt Schienbein, der hintere Wade. — Der Portugiese Vasco da Gama war der erste, welcher das Cap der guten Hoffnung oder die Südspitze von Afrika umsegelte. — Im 4. Jahrhunderte lebte unter den Gothen der Bischof Ulfilas, der die Bibel oder die h. Schrift in die gothische Sprache übersetzte. — Das Werk des Livius umfaßte Rom's Geschichte von dessen Erbauung bis auf Drusus' Tod im J. 10 nach Christus in 142 Büchern, von denen sich nur 35 erhalten haben. — Unsere Erde durchläuft ihre kreisförmige Bahn um die Sonne mit einer so außerordentlichen Geschwindigkeit, daſs sie in dem 60. Theile einer Stunde einen Weg von 200 und 40 Meilen zurücklegt. — Eine Zahl, welche aus einer ganzen Zahl und einem Bruche zusammengesetzt ist, heißt eine gemischte Zahl. — Ein Bruch bleibt seinem Werte nach unverändert, wenn man Zähler und Nenner mit derselben Zahl multipliciert oder beide durch dieselbe Zahl dividiert. — Man bekommt den Durchschnitt, wenn man die Summe der Addenden durch die Anzahl derselben dividiert.

Der kühnsten Thaten Keim ist Selbstvertrauen und nur dem Kühnen lacht das Glück. — Der Furchtsame erschrickt vor der Gefahr, der Feige in ihr, der Muthige nach ihr. — Ihr sucht den Lohn immer neben und hinter der Tugend, ihr Menschen, in der Tugend müſst ihr ihn suchen. — Der Tod des Tugendhaften ist nichts anderes als ein sanfter Schlaf in der Kühle eines schönen Abends, welcher einem noch schönern Morgen vorausgeht. — Die Langeweile ist eine Krankheit, deren einziges Heilmittel die Beschäftigung ist.

1. Prevezi nas, starče; idemo u Turin. 2. Ne obćite s ljudmi, koji vas mogu skvariti. 3. Preskočili smo samo ono, što bijaše za nas odveć težko. 4. Drumovi[1]) bijahu mnogo gori, kada prvi put proputovasmo ovaj prediel. 5. Namjeravah preći otuda u Španjolsku, ali ne bijaše tu nikakvog broda. 6. Begemot[2]) živi na riekah srednje i južne Afrike. 7. Ti si gnusan sprieda i s traga. Hajde unutra i daj[3]) se očistiti od sluge. 8. Ne vidiš li, ko sjedi onamo gore? 9. Koja ptica pjeva (zviždi) tamo dolje u dolini? 10. Kako se prevadja to njemački? 11. Ko od njih bijaše prešao k dušmaninu? 12. Jeste li jur namjestili sve Svoje kćeri i rodjakinje? 13. Jesi li sada, pokle si čula sve, uvjerena o toj istini ili ne? 14. Šta stojite tamo? zašto ne ulazite? 15. Je l' se moglo predvidjeti, da će mrznuti (snježiti)? 16. Kako ste se zabavljali u pozorištu? Bijaše li unutri mnogo ljudi? 17. Što radiš, Ivane? Jesi li pretovario moju prtljagu? 18. Poljaci podlegoše uzprkos hrabrosti, kojom se borijahu u svih bitkah proti Rusom. 19. Putnici koji su danas ovdje proputovali, pripoviedali su, da se Turci primiču s[4]) juga. 20. Vratili smo se[5]), jer[6]) vjetar odveć jako puhaše. 21. Pokraj kočije, u kojoj sjedjaše knez sa svojom suprugom[7]), jahahu dva plemića, kojih odjeće bijahu doista[8]) krasne. 22. Ja štujem onoga, koji govori i radi po svojem

Digitized by Google

uvjerenju, i ako mi se ne mili njegovo mnienje. 23. Ne pretereti nas radnjami[9]), gospodaru, da ne podlegnemo[10]) teretu. 24. Drži prst dolje; inače[11]) izteče[12]) vino. 25. Mimoišao je njeko i pogledao je unutra. 26. Ko ište svadje[13]), bit će brknut na dvor. 27. Ono su zli gradjani, koji mimolaze zakon. 28. Šija[14]) ili zatiljak[15]) jest stražnji dio vrata. 29. Najgornji dio brda zovemo vrhunac. 30. Magnet ne priobćuje svoju snagu nijednoj kovini osim gvozdju. 31. Jesu li dječaci računali, risali, pisali, opetovali svoje lekcije? 32. Prija li vam leća, grašak, repa? 33. Zašto nijeste vi poduprli svoje? 34. Što gledate svedjer okolo mješte u knjigu? 35. Plivasmo preko Save i sakrismo se s one strane za grmom. 36. Blaženi su, koji su čista srca; jer će Boga gledati[16]). 37. Kasnije kazahu, da je bio smaknut od jednoga svoga rodjaka, koji htijaše imati njegovo imanje. 38. Od Srba malo ko pogibe, od Turaka preko dvie stotine.

---

[1]) Straße ž., [2]) Flußpferd, [3]) laſſen, [4]) von, [5]) umkehren, [6]) ſa weil i denn, [7]) Gemahlin, [8]) wahrhaft, [9]) Arbeit ž., [10]) erliegen, [11]) ſonſt, [12]) ausrinnen, [13]) Händel, [14]) Nacken m., [15]) Genick sr., [16]) anſchauen.

XLIV.

der Bau	plur.	Bauten	gradnja
die Unbill	„	Unbilden	nepravda
das Einkommen	„	Einkünfte	dohodak
der Raub	„	Räubereien	lupežtina, odor
der Zank	„	Zänkereien	zavada
der Betrug	„	Betrügereien	prievara
der Streit	„	Streitigkeiten	razpra, prepirka
der Verdruſs	„	Verdrießlichkeiten	dosada, neprilika, jad
die Habe	„	Habſeligkeiten	imovina
das Verſprechen	„	Verſprechungen	obećanje
das Lob	„	Lobſprüche	pohvala
die Gunſt	„	Gunſtbezeigungen	prijazan, milost
der Rath	„	Rathſchläge	savjet
das Unglück	„	Unglücksfälle	nesgoda

Glagoli složeni sa samostavnici, pridavnici itd.; Gr. § 119.

handhaben	rukovoditi	frohlocken	klicati (od veselja)
muthmaßen (vermuthen)	mnivati, nagadjati	willfahren	ugoditi
wetterleuchten	blieštati	frühſtücken	doručkovati
wehklagen	jadikovati	langweilen (einen)	dosadjivati (komu)
wahrſagen, weisſagen	proricati	demüthigen	pokoriti
rechtfertigen	(o)pravdati	fehlſchlagen[s]) = mißglücken[s])	promašiti, izjaloviti se
liebkoſen	milovati	gutheißen = billigen	odobriti

Digitized by Google

wohlwollen	dobro htjeti	wahrnehmen (bemerken)	opaziti, prisjetiti
hochachten	vele štovati	preisgeben	žrtvovati, izložiti
geringschätzen	ništom držati	haushalten (mit..)	gospodariti, štedjeti što
festmachen (befestigen)	učvrstiti, privezati	stattfinden	bivati
losmachen	odkinuti, odvezati		

Gr. § 129, Opazka.

heiraten (einen, eine)	udati se (za koga) — oženiti se
herbergen, beherbergen	primiti na konak
rathschlagen, sich berathschlagen	posavjetovati se
radebrechen	natucati
bemitleiden (bedauern)	žaliti (koga)
verleiden (einem etwas)	ogaditi komu što
beauftragen (einen mit etwas) = einem etwas auftragen	naručiti komu što
ich bin beauftragt = mir ist aufgetragen worden	meni je naredjeno
veranlassen (etwas)	uzročiti što
einen zu etwas veranlassen	privoliti koga na što
umringen (umzingeln)	okružiti, obkoliti

Die Kapelle (von Uhland).

Droben stehet die Kapelle, schauet still ins Thal hinab;
Drunten singt bei Wies' und Quelle froh und hell ein Hirtenknab'.

Traurig tönt das Glöcklein nieder, schauerlich der Leichenchor;
Stille sind die frohen Lieder, und der Knabe lauscht empor.

Droben bringt man sie zu Grabe, die sich freuten in dem Thal.
Hirtenknabe! Hirtenknabe! Dir auch singt man dort einmal.

1. Ćesar[1]) bijaše prvi Rimljanin, koji s brodovljem predje u Britanniju, današnju Englezku. 2. Službenica stupi na pet uri s kafom u našu sobu; mi ustadosmo odmah, obukosmo se i doručkovasmo. 3. Bilo mi je rečeno pa sam opazio i sam, da ne radiš više tako marljivo kao njekada. S toga nijesam ugodio želji, koju si izrazio u zadnjem tvom pismu. 4. Mnogi zlorabe slaboću onih, s kojimi obće. Takova zloraba može biti samo kudjena, a ne odobrena. 5. Jedni klicahu (od veselja), dočim drugi jadikovahu. 6. Ko natucaše tu njemački jezik? 7. Znate li, kako se rukovode mjerila, što su nam ih poslali? 8. Kamo su bila premještena ona dva satnika, s kojimi se višeput sastajasmo kod našega šure? 9. Kada biva ona zabava, na koju se pripravlja polovica grada već od mjesec dana? 10. On nije opravdao nade, koje su se bile u nj postavile[2]). 11. Na dvoru mjesec sjaše tako jasno[3]), da se mogaše razlikovati svaki predmet[4]). 12. Hajde preko; s one strane naći ćeš što tražiš. 13. Podpora koju onaj djak uživaše doslie, bi mu oteta, budući se

Digitized by Google

bijaše pokazao nedostojan iste. 14. Tarkvinij Prisko[5]), peti kralj rimski, bi smaknut od sinova Anka Marcija[6]), čigov tutor on bijaše bio. 15. Prvi pariški mir, iza kako je Napoleon bio svladan[7]), bi sklopljen godine 1814. 16. Što tu čujem o njih, ne zabunjuje me, jer sam vazda mnivao i takodjer predvidio, da im ove pletke neće poći za rukom. 17. Sidjite brzo i dodjite k nam pred kuću; doručak je gotov. 18. Što je uzročilo ove zavade i razpre, koje traju već tako dugo i neće više da prestanu? 19. Jeste li se zabavljali u onom družtvu (na plesu) ili pak čamali[8])? 20. O čijem trošku izvedoše se one gradnje? 21. Na koliko je mjeseca proputovala ovuda Vaša tetka? 22. Ne bijah li Vam ja to prorekao? 23. Ne znaš li, kako se zove novi ministar nutrnjih posala? 24. Članovi ovog starog plemena naliče jedan drugomu u svojem vanjskom *obliku*[9]). 25. Preskočio sam samo ono što mi se činjase preveć lasno; oteže sam sve preveo. 26. Putnik koji je jutros ovdje prispio, protuslovi[10]) viesti, što su donieli listovi od sedamnaestoga. 27. Gore je vruće nego dolje. 28. Bogu hvala, da sam namjestio svoje.

[1]) Cäſar, [2]) ſetzen, [3]) hell, [4]) Gegenſtand m., [5]) Tarquinius Priscus, [6]) Ancus Martius, [7]) beſiegen, [8]) ſich langweilen, [9]) ne prevadja se, [10]) widerſprechen.

XLV.

Gr. § 29, e).

der Fuß = Schuh	stopa	die Elle	lakat, aršin
der Zoll	palac	die Meile	milja
das Paar	par, dvoje	anderthalb Stunden	ura i pô
das Stück	komad	dritthalb	dva i pô
das Pfund	funat	vierthalb	tri i pô
das Dutzend	teste (-ta)	ein halbes Pfund, ein Halbpfund	pô funta
das Buch	knjižak	ein Viertelpfund	četvrt funta
das Joch	ralo	zehn und ein halber Gulden ili zehn G. und ein halber	deset forinti i pô
der Mann	momak		
die Klafter	hvat		
die Maß	mjerica		
eine Menge Waffen		sila oružja	
eine Handvoll Soldaten		šaka vojnika	
ein Haufe Kugeln		gomila zrnja	
dreierlei Anſtalten		trovrstni zavodi	
allerlei (allerhand) Waren		svakojake trgovine, svakojaka roba	
ein Paar Handſchuhe		dvie rukavice	
vor ein paar Tagen		ima nekoliko dana, natrag n. d.	
ſeit ein paar Tagen		od nekoliko dana	
voll Talent		darovit, pun dara	
Wie groß iſt dieſe Fläche?		Kolika je ova ploha?	
Wie hoch mag jene Säule ſein?		Koliko će biti visok onaj stup?	
Wie tief dürfte das Loch ſein?		Koliko će biti duboka ta jama?	

Digitized by Google

Wie breit ist eure Leinwand?	Koliko je debela vaša tkanina?
Diese Mauer ist 51 Meter lang ili hat 51 Meter in die Länge ili hat eine Länge von 51 Metern	Ovaj zid ima duljinu od pedeset i jednoga metra
Wie theuer hast du diese Pfirsiche gezahlt? — Zu einem Kreuzer das Stück	Po što si platio ove praskve? — Komad po novčić
Wie hoch schätzt man den Palast? — Auf 50000 Thaler	Koliko se cieni ova polača? Do 50000 taliera
Wie alt ist Ihr Enkel?	Koliko ima godina Vašemu unuku?
Er ist bei (ungefähr, an die) 10 Jahre alt	Ima mu oko (po prilici) 10 godina
Er geht ins 10. Jahr	Stupa u 10. godinu
Er ist etwas über 4 Jahre alt	Ima mu nešto više od 4 godine
Der Hund wird gegen 12 J. alt	Pas živi do 12 godina
Wie viele Unglücksfälle geschehen . . !	Koliko se nesrećâ dogadja!
Wie manches Unglück geschieht . . . !	
Wie viel Uhr ili wie spät dürfte (mag) es sein?	Koje bi moglo biti doba?
Es ist ein Uhr (ili eins) vorbei ili vorüber	Prošao je sat
Es ist gerade zwei Uhr	U glavu su dva sata
Es war eben halb drei	Bila su uprav dva sata i pô
Es ist ein Viertel auf fünf	Četiri su ure i četvrt
Es ist drei Viertel auf fünf	Četiri su i tri četvrti
Es hat eben halb geschlagen	Udarilo je baš pô ure

1. Die Eier eines einzigen Hausen wiegen bisweilen 500 Pfund. 2. Der Schall legt in jeder Secunde 1080 Fuß zurück. 3. Miltiades befehligte bei Marathon nicht mehr als 10.000 Mann. 4. Wie dick, glauben Sie, wird diese Wand wohl sein? — Sie dürfte kaum über fünfthalb Zoll dick sein. 5. Wie spät mag's denn sein? — Es dürfte halb eins vorbei sein. 6. Wie theuer haben Sie diesen Spargel gekauft? — Zu 15 Kreuzer das Bund. 7. Wo geht man hin, wenn man zwölf Jahre alt ist? — Ins dreizehnte. 8. Was ist für ein Unterschied zwischen einem Buch Papier und einem Violinspieler? — Das Buch Papier hat 24 Bogen, der Geiger einen einzigen. 9. Heute hat man sehen können, wie einer von unsern Reitern über einen 11 Schuh breiten Graben gesetzt ist. 10. Hermann hält ein paar junge Hunde, die er zur Jagd abzurichten gedenkt. 11. Ein gewisser N. war so stark, dass er ein Dutzend zinnerne Teller wie eine Rolle Papier zusammenwickeln konnte. 12. Herr X. ist bereits über 70 Jahre alt und sein Bruder ist ebenfalls schon ein starker Sechziger.

Ein Loth gesunden Menschenverstandes ist so viel wert als ein Pfund Witz. — An dem Menschen sind vorn und hinten wie in den Büchern zwei leere Blätter: Kindheit und Greisenalter. — Wer nur einerlei weiß, sagt Hippel, ist stolz wie ein Hahn auf dem Mist. — Nimm deine Gedanken wie Gäste auf und behandle deine Wünsche

Digitized by Google

wie Kinder. — Jedes Vergnügen hat seine Hefe; es darf nicht zu sehr geschüttelt werden, weil es bald trübe wird. — „Beinahe" bringt keine Mücke um.

1. Pregrada izmedju moje sobe i Vaše bit će debela preko šest palaca (preko pô stope). 2. Uzmi funat oriza, tri funta i pô sitne[1]) muke, pô funta soli i četvrt papra. 3. Trebam dvoje cipele i nekoliko para vunenih bječava za zimu. 4. Svaki od naših regimenata broji 3500 momaka na nogah[2]) i 260 momaka na konju. 5. Evo kobasicâ, po deset novčića komad. 6. Šilj Cheops-a mjeraše njekada 480 stopa; sada mjeri još 450. 7. Koliko Vam je godina? — Došastog Januara bit će mi 48 godina. 8. Koliko se ciene godišnji dohodci ove države? — Pet milijuna i pô. 9. Od koga bi razorena Teba[3]) u Beociji[4])? — Bi razorena od Aleksandra Velikoga, kralja macedonskoga. 10. Po što ste platili ove spužve? — Po 20 novčića komad. 11. Gdje je nemir i zavada, tu nije sreće. 12. Bolje jedna pomoć nego pedeset savjeta. 13. Reci mi, s kim obćiš, pa ću ti ja reći, ko si. 14. Ribari potegoše mrežu iz vode te izvadiše[5]) ribe, što su bili ulovili. 15. Jaka izpara[6]) dubova čini, da su često gadjani od groma[7]). 16. On dava rado — svojim ustima, kad je gladan. 17. Crnilo je odveć gusto[8]); ulijte malko vode. 18. Znaš gdje mi je soba; ponesi unutra ovo cvieće. 19. Odkle imaš ovaj novac[9])? Koliko vriedi? 20. Ko je starac, koji tamo uzlazi (mimolazi)? 21. Smije li čovjek ikada ništom držati vrieme? 22. Što da znače ove pohvale, ove prijazni? 23. Koja bijaše ura, kad si legla (kad si ustala)? 24. Nabijasmo svoje topove taneti, od kojih svako težaše 48 funata. 25. On je poštenjak od glave[10]) do pete[11]); o prievari u njega ne može biti govora. 26. Zazovi na dvor moga sinovca; moram mu priobćiti što važno. 27. Odovle do najbližega sela računa se ura i pô. 28. Hajdemo; bit će već prošlo ura i pô. 29. Koliko se nesgoda dogadja našom vlastitom krivnjom! 30. Zdravi ne zna, koliko je bogat. 31. Sbog žestokih boli u lievoj nogi nijesam mogao cielu noć zaklopiti oka. 32. Je li moja nećakinja u kuhinji? — Ne, nije unutri. 33. Imate li školu u došasti ponedjeljak? — Učitelj je rekao, da nećemo imati. 34. Hoćeš li mi dati tanjih igala? — Da, dat ću ti ih, kad dodjem natrag. 35. Šta predstavlja slika tamo gore? — Svetoga Grgura[12]), kako ubije zmaja. 36. Kako si sebi pribavio ove prekrasne rude? — Prodao mi ih je jedan saučenik, komad po pô forinta. 37. Ne sjaje li vani mjesec? — Sjaje. 38. Gdje raste najbolje vino? — Nigdje, samo grozdje raste.

---

[1]) fein, [2]) zu Fuß, [3]) Theben, [4]) Böotien, [5]) herausnehmen, [6]) Ausdünstung, [7]) Blitz, [8]) dick, [9]) Münze ż., [10]) Scheitel m., [11]) bis zur Zehe, [12]) Georg

Digitized by Google

XLVI.

(Gr. § 28 i 30, d.)

der Band, pl. Bände	svezak	der Ort, pl. Örte	mjesto
das Band, pl. Bande	sveza, vez	der Ort, pl. Örter	mjesto
das Band, pl. Bänder	trak	das Wort, pl. Worte	rieč
die Bank, pl. Bänke	klupa	das Wort, pl. Wörter	rieč
die Bank, pl. Banken	banka	der Schild, pl. Schilde	štit
der Mensch, pl. Menschen	čovjek	das Schild, pl. Schilder	kaža
das Mensch, pl. Mensher	ženetina	die Steuer, pl. =n	porez
das Ding, pl. Dinge	stvar	das Steuer(ruder)	krmilo
das Ding, pl. Dinger	tepče	der Stift, pl. Stifte	klinčić
der Erbe (=n), pl. =n	baštinik	das Stift, pl. Stifter	samostan
das Erbe (=s) = Erbschaft	baštinstvo	das Thor, pl. Thore	vrata (velika)
der Gefährte, pl. =n	drug	der Thor, pl. Thoren	ludjak
das Gefährte = Fuhrwerk	kola	das Tuch, pl. Tuche	sukno
der Heide, pl. =n	poganin	das Tuch, pl. Tücher	rubac
die Heide, pl. =n	pustara	das Verdienst, pl. =e	zasluga
der Kunde, pl. =n	naručnik	der Verdienst, pl. =e	zaslužba
die Kunde = Nachricht	viest	der Zins, pl. Zinse	najmovina
		der Zins, pl. Zinsen	kamata

Wie oft ili wie vielmal des Tags (im Tage, täglich)?	Koliko puta na dan?
so oft (kao podredni veznik)	kad god
Wie lange ist es (her), dass . . .?	Koliko je vremena, da
Es sind bereits 3 Wochen, dass . .	Ima već tri nedjelje, da
so lange (kao podredni veznik)	dokle
bis (kao podredni veznik)	dok
Wie bald (In wieviel Zeit)	U koliko vremena
sobald (kao podredni veznik)	tek što, netom
Wie weit ist es von hier bis . . .?	Koliko je dalek put odovle do . . .?
Wie weit reicht (erstreckt sich) dieses Gebiet?	Dokle se pruža (prostire) ova državina?
so bald — so schnell als es möglich ist (war) ili u kratko so bald, so schnell als möglich	čim brže, koliko prije
so gut als es geht (gehen mag; gieng, gehen mochte) ili bez als: so gut es geht, gieng = so gut als möglich	koliko bolje mogu (mogah itd.)
so viel wir (nur) konnten	koliko mogasmo
so weit die deutsche Zunge klingt	dokle god zvuči njemački jezik

Sprechübung.

Die Zahl der bekannten Insectenarten wird auf 80000 geschätzt. — Der Pilatus ist ein Gebirge im Kanton Luzern von 7080 Fuß

Digitized by Google

Höhe und 14 Stunden Länge, welches 7 Gipfel emporſtreckt. — Der Circus maximus (die große Rennbahn) in Rom war ſo groß, daſs über dritthalb hundert tauſend Zuſchauer darin Platz hatten. — Das Zuckerrohr, welches zu ſeiner völligen Reife 14 Monate braucht, wird 2 bis 4, zuweilen ſogar 6 Meter hoch. — Die Anfänge des fließenden Waſſers werden Quellen genannt. Dieſe entſpringen vorzugsweiſe an höher gelegenen Orten, jedoch nicht auf den höchſten Punkten der Erdoberfläche. — Ein Wort iſt der hörbare Ausdruck einer beſtimmten Vorſtellung. — Die Etymologie lehrt die Geſetze, nach welchen die Wörter gebildet werden. — Das ſogenannte „eiſerne Thor" iſt ein enges Felſenthal unterhalb Orſchova's, durch welches die Donau ſtrömt. — Das rothe Meer hat ſeinen Namen von den zahlloſen rothgefärbten Korallenbänken, das gelbe mehr von dem gelben Schlamme, den die Ströme China's in ſeinem Becken abſetzen. — Die Magnetnadel hat die wunderbare Eigenſchaft, daſs ſie, ſobald ſie frei ſchwebt, immer nach Norden zeigt. — Der Bernſtein iſt ein Harz, welches häufig an den Küſten der Oſtſee gefunden wird.

1. Koliko je bilo sati, kada ste ustali? — Bilo je prošlo šest. 2. Koliko se cieni polača kraljeva u Milanu? — Milijun i pô. 3. Koliko je godina Vašoj unuci? — Stupa baš u sedmu godinu. 4. Ti ne razumiješ, koliko si nesposobno radio. 5. Ruža u vrtu uči, koliko vremena traje[1]) ljepota. 6. Mi pomagasmo jedan drugoga, koliko mogasmo. 7. Nijedna od krčama, koliko sam ih doslie kušao, nema boljega vina od Henrikove. 8. Ostani tu pa igraj s nami, dok nam se vrati otac iz grada, kamo je pošao radi njekog posla. 9. Nitko vas ne ljubljaše i štovaše više od mene, dokle ste izpunjivali svoje dužnosti. 10. Pisat ću Vam, netom budem primio tačnijih viesti. 11. Kad god dojdem amo, nahodim te bezposlena[2]). To je znak da ne znaš, koju vriednost ima vrieme. 12. Laskatelji žive o trošku onih, koji ih slušaju[3]). 13. Dokle si već došao sa svojom radnjom? 14. Što znače ove neobične milosti? Koje su zasluge, kojimi su bili uzrokovane? 15. Je li to svejedno[4]), koje smo vjere? 16. Koliko je trajao zadnji rat medju Francezkom i Njemačkom? 17. Red, kaže Šiller, izatka najdražu *od*[5]) sveza, težnju[6]) k domovini. 18. Jednom žlicom meda hvata se više muha nego bačvom punom octa. 19. Život naliči jednoj knjizi; ludjaci ju prolistaju[7]) trkimice[8]), mudrac ju štije s pomnjom[9]), pošto znade, da je ne može štiti nego jedanput. 20. I pô ure ne smije se ništom držati; jer što nije bilo učinjeno na vrieme, često nije moglo biti više učinjeno. 21. Jedva[10]) bijaše Krezo[11]) u Sardes-u, kada i već Ciro[12]) sa svojimi četami stojaše pred gradskimi vrati. 22. „Mjera svih stvari jest čovjek" tako kaže Protagoras, stari grčki filosof. 23. Zdravi ne znadu, koliko su bogati i srećni. 24. Koliko je dalek put od mjesta, gdje smo sada, do najbližega sela? — Bit će donde jedno[13]) osam milja. 25. Po što prodavate ovu tkaninu? — Po četvrt forinta lakat. 26. Koliko je dug most, preko kojega smo sadsada[14]) išli? — Ja ne mislim, da je dulji od dvanaest hvata i pô. 27. Koliko

Digitized by Google

Vam je bilo godina, kada ste prvi put imali uloge? — Bit će mi tada bilo oko četrdeset godina. 28. Od onoga koji nema ništa, ne može se zahtievati ništa. 29. O duhovih imadjasmo još premnogo kisela zelja, a sad nemamo više. 30. Gospodar je to ovako htio; zato je i moralo biti ovako. 31. Dobra rieč nalazi dobro mjesto. 32. Pohvala koristi mudracu a šteti ludjaku[15]).

[1]) währen, [2]) unbeſchäftigt, [3]) anhören, [4]) einerlei, gleichgültig, [5]) ne prevadja se, [6]) Trieb m., [7]) durchblättern, [8]) flüchtig, [9]) Bedacht m., [10]) Kaum, [11]) Cröſus, [12]) Cyrus, [13]) ungefähr, [14]) ſo eben, [15]) kako s pluralom?

XLVII.

1. Tačnije tumačenje tako zvane inversije; Gr. § 231 i 232.
2. O uzporednih veznicih i njihovom uplivu na konstrukciju; Gr. § 190.

zwar (wohl)	doduše, doista
allerdings	doista, svakako
freilich	u istinu, istina; dà dà
doch — jedoch	ali — ali, nu
dennoch (gleichwohl)	ipak
indeſſen, indem	u to, nu
unterdeſſen, inzwiſchen, mittlerweile	medjutim
deſſenungeachtet, trotzdem	sa svim tim, uz sve to
entweder — oder	ili — ili
weder — noch	niti — niti
ſowohl — als (auch)	i — i, toliko — koliko
nicht nur (bloß, allein) — ſondern auch	ne samo — nego i
bald — bald	sad — sad, čas — čas
theils — theils	stranom — stranom
einerſeits — andrerſeits	s jedne strane — s druge strane

Ich wünſche zwar . . ., aber (allein) ich fürchte ili samo fürchte aber = jedoch fürchte ich ili samo fürchte jedoch	Želim doduše, ali se ja bojim, no se bojim
Die Vila kann ſich in alles verwandeln, aber (allein) das geſchieht ſelten = das geſchieht aber (jedoch) ſelten = doch ili jedoch geſchieht das ſelten	Vila se može pretvoriti u svašta, nu to malo kada biva
Ich wünſche wohl . . ., nur fürchte ich ili allein ich fürchte	Želim doduše, samo se bojim

Neka se odgovori na sliedeća pitanja:

1. U čemu se sastoji inversija i u kakvih izrekah biva najobičnije?

Digitized by Google

2. Koji uzporedni veznici ne uzrokuju inversije?
3. Kako se podnose prema inversiji čestice doch, jedoch, also, indessen, sowohl — als auch, nicht nur — sondern auch, entweder — oder itd.

1. Ein Mensch von etwas verdächtigem Charakter rühmte sich gegen Foote seines geraden offenen Sinnes. Mein Herz, sagte er, schwebt mir immer auf der Zunge. — Das habe ich mir gleich gedacht, sagte Foote, dass es nicht auf dem rechten Flecke sitzt.

2. Als der Kutscher Friedrichs II. einmal umgeworfen hatte, gerieth der König in einen fürchterlichen Zorn. „Das ist nun freilich ein Unglück," bemerkte der Kutscher, „aber haben denn Eure Majestät niemals eine Schlacht verloren?"

3. In einem kleinen Fürstenthume wurden Truppen für den Feldzug gegen Frankreich ausgehoben. Der einzige Sohn einer Schneiderswitwe wurde auch genommen. Diese gieng aufs Schloss und machte dem Fürsten allerlei Vorstellungen; er aber sagte: „Beste Frau, ich kann Euch nicht helfen, meine Prinzen müssen auch dienen." „Das ist auch ganz recht," versetzte die Frau, „Eurer Durchlaucht Kinder haben nichts gelernt, mein Sohn hat aber was gelernt, der ist ein Schneider und muss seine Mutter ernähren." — Der Fürst lachte und ließ den Sohn der Witwe freigeben.

Ist euch wie mir ein Wort bekannt
Für schlechte Pferde, Fabeln und ein Land? — (Mähren, Mären.)

A. Inversije u glavnih izrekah.

1) Inversije u jednostavnih glavnih izrekah.

1. Vatra se vodom gasi, ne uljem. 2. Tlak[1]) zraka mjeri se pomoću tegomjera[2]). 3. Prije godine 1440 nije se još bila vidjela nikakva tiskana knjiga. 4. Nazad mjesec dana iznašle[3]) su se dvie nove prehodnice[4]). 5. Onaj se može nazvati čestit, koji postane mudar o tudjem trošku. 6. Djeci i dječakom ne smiju se dati tako jaka pića[5]). 7. Kobasice, koje vise tamo, jedu se skupa sa kožom. 8. Tako je, dragi moj sinovče; drugačije stvar ne ide. 9. Medju sliepci kralj je ko ima jedno oko. 10. Vrieme bijaše puno hrdjavo; sa svim tim izišao sam u lov. 11. Doduše nebo je danas mnogo vedrije nego jučer; ipak neću još odputovati. 12. Ovako nećeš ni jedno ni drugo dostići. 13. Meni on nije ni koristio nikad ni škodio. 14. Odtada ne čuh nikad više ništa o njoj. 15. Ne za školu, nego za život učimo. 16. Ove smo godine čitali i stari i novi zavjet[6]). 17. Uzduž obale put je istina duži, ali manje mučan neg onaj preko planine.

18. To je rečeno, mislim, sa više dosjetljivosti[7]) nego istinitosti[8]). 19. Gdje se luče vode dviu rieka i mora, ondje, velimo, jest razvodje[9]). 20. S ovakimi razlozi[10]), pridade, vi nas nećete uvjeriti o pravičnosti vaše pravde[11]).

21. Njeke ribe živu i van vode, dokle su im valjda[12]) škrge[13]) mokre[14]). 22. Naše šume leže stranom ovkraj stranom onkraj Save.

Digitized by Google

23. Sokrate ne govoraše[15]) sad ovo sad ono, nego svedjer isto. 24. Ova je umjetnost (znanost) ne samo koristna, već i ugodna. 25. Liepe rieči kupusa[16]) ne maste[17]). 26. S dobrom saviesti sjediš meko i na tvrdoj klupi. 27. Ili mi ugodite u ovoj stvari[18]), ili se ja ne udajem za Vas. 28. Ljubav ili ne prašta ništa, ili prašta sve. 29. Gospodar je htio znati, da li su kamate plaćene ili ne. 30. Po tom što sam čitao, žalac ovog rezavca je opasan. 31. Vatikan je jedno od brdašaca, na kojih je sagradjen[19]) Rim; u staro doba[20]) brojilo ih se sedam, sada dvanaest. 32. Nije me danas volja[21]) izaći; puha vjetar odveć jako. 33. Nakon nekoliko vremena htjedosmo vratiti se; ali bijaše prekasno. 34. Po što ste kupili ova drva? — Po osamnaest forinti hvat. 35. Koliko je Kosi godinâ? — Sad joj je dvanaest a bratu joj devet godina. 36. Hoćeš li, zapita me, ostati ovdje? — Nemam žalibože[22]) vremena, odgovorih.

[1]) Druck m., [2]) Barometer sr., [3]) entdecken, [4]) Planét m., [5]) Getränk sr., [6]) Teſtament sr., [7]) Witz, [8]) Wahrheit, [9]) Waſſerſcheide ž., [10]) Grund m., [11]) Sache ž., [12]) nämlich, [13]) Kiemen, [14]) feucht, [15]) ſagte, [16]) Kohl m., [17]) fett machen, [18]) Punkt m., [19]) erbauen, [20]) voralters, [21]) mögen, [22]) leider.

2) Inversije u pokaznih (glavnih) izrekah, kada stoje iza odnosnih.

je — deſto (um ſo), kadšto i je — je čim — tim, što — to.

Opazka 1. Iza je i deſto stoji u njemačkom odma komparativ; v. Gr. § 232, 2. Op.

Opazka 2. Kad uzgredna izreka sa je stoji prva a sliedi glavna sa deſto, onda glagol glavne izreke zauzima vazda treće mjesto, a subjekt četvrto.

1. Ko laže, taj i krade. 2. Ko mi pribavi koju službu, tomu ja dajem s mjesta pedeset forinti. 3. Ko prije ustane, prije se i obuče. 4. Što vi kažete o zanatih, tomu ja moram protusloviti. 5. Što tu pripoviedaš kao[1]) novinu, mi smo znali već nazad nedjelju dana. 6. Gdje more daleko zakreće[2]) u kopno, tu pravi[3]) zaliev[4]); malen zaliev nazivljemo draga. 7. Gdje je tamno[5]) u glavi, tu se rado prikazuje nadutost[6]). 8. Kako ko[7]) živi, tako i umire. 9. Kako ko sebi načini postelju, onako i spava. 10. Kakovi su to zlikovci, tomu se jedan od naše struke ne može ni[8]) domisliti. 11. Čim je vazduh bliži zemlji, tim je teži. 12. Što je pretlja buha, to je mršaviji pas. 13. Čim se ko više penje, tim niže pada. 14. Kada će nas posjetiti prijatelj, ja ne znam; ja sumnjam[9]) dapače[10]), hoće li nas u obće[11]) posjetiti. 15. Kamo ideš ti, tamo idem i ja.

[1]) als, [2]) eindringen, [3]) bilden, [4]) Buſen, [5]) dunkel, [6]) Dünkel, [7]) = jedan, [8]) gar, [9]) zweifeln, [10]) ſogar, [11]) überhaupt.

Sliedeće izreke neka se prevedu prije kako stoje, pa s inversijom:

1. Mlad je, ko je zdrav. 2. Ja sam učinio, što mogah. 3. Lako se vara, ko sudi po vidu. 4. Ti nemaš zahtievati od nas, što je nemoguće. 5. Poznaje[1]) se čovjek po svojih djelih, kao *što*[2]) se stablo poznaje po svojih plodovih. 6. Srce pobožnoga okreće[3]) se Bogu,

Digitized by Google

kako se suncokret[4]) okreće suncu. 7. Čovjek je tim čedniji, čim je učeniji. 8. Voće ne može roditi[5]), gdje je podnebje odveć ružno[6]). 9. Ja ne znam, kojim se pravom može takvo što tvrditi. 10. Sve je čisto onomu, koji je sam čist. 11. Stablo se daje nagibati[7]), dokle je mlado. 12. Ljudi su to bogatiji, što manje potrebâ imadu. 13. Sjena koju hitaju[8]) predmeti, tim je duža, čim niže stoji sunce.

[1]) erkennen, [2]) ne prevadja se, [3]) zuwenden, [4]) Sonnenblume, [5]) = uspievati, [6]) rauh, [7]) beugen, [8]) = bacaju.

3) Inversije u glavnih izrekah, kada stoje iza uzgrednih.

1. Ako me turaš, ja ne mogu pisati. 2. Kad se crvi tlače, viju se. 3. Kad nazad nekoliko vremena obidjoh ovu zemlju, drumovi bjehu mnogo gori nego sada. 4. Odkada živem na selu, ja se ćutim mnogo bolje u[1]) prsih. 5. Dočim mi štijasmo i pisasmo, vi igraste i smijaste se[2]). 6. Prije nego odputovah u Ameriku, pohodih i pozdravih još jedanput sve svoje rodjake i znance. 7. Pokle smo doručkovali bili, nastavismo[3]) svoje putovanje[4]). 8. Čim ja radim ovako, uvjeren sam, da ne činim ništa drugo nego što je moja dužnost. 9. Iza kako bijaše ovo rekla, ona otide i ne bi više vidjena. 10. Budući da nijesi dobro učio, nećeš poći u pozorište nego ostati doma. 11. Kad bijah mladji, ja idjah svaki dan na devet uri u ured i ostajah unutri do dvie, tri ure. 12. Dokle knez bijaše bogat, on igraše mnogo i idjaše često u lov.

[1]) auf, [2]) lachen, [3]) fortſetzen, [4]) Wanderung.

(Nastavak) Zapostavljena glavna izreka osebno naznačena česticom ſo:

Wenn ich mehr leiſten ſoll (ili bez wenn: Soll ich mehr leiſten), ſo müſst ihr auch mehr zahlen	Ako imam više uraditi, valja da i više platite
Da niemand erſchienen war, ſo bin ich auch fortgegangen	Buduć da nije nitko bio došao, otišao sam i ja
Kaum war ich im Bette, ſo hörte ich abermals läuten (ili: als ich abermals läuten hörte)	Netom bijah u postelji, kad eto čuh opet zvoniti
Was mich betrifft (angeht), ſo könnt ihr ſicher ſein	Što se mene tiče, vi možete sigurni biti
Obgleich (obſchon, obwohl, wiewohl) der Walfiſch im Waſſer lebt, ſo gehört er doch nicht zu den Fiſchen	Kit premda živе u vodi, ipak ne spada medju ribe
Ob mich gleich niemand bemerkt hat, ſo fürchte ich dennoch	Baš da me nije nitko upazio, opet se bojim
Iſt dieſes Thier gleich ſchwach, ſo wehrt es ſich doch muthig	Akoprem je ova životinja slaba, ipak se srčano brani

Digitized by Google

Wollt ihr frei bleiben, so lernet was Rechtes und seid genügsam. — Ist die Zeit dir nicht heilig, so ist dir nichts Heiliges heilig. — Das Geheimnis ist mein Sklave; entschlüpft es mir, so bin ich der seinige. — Der Schlechte ist wie eine Kohle; wenn sie auch nicht brennt, so schwärzt sie doch. — Wenn du den Lüsten nicht das Messer an die Kehle setzest, so bringen sie dich um. — Wenn der Dieb zum Galgen zeitig ist, so bringt er den Strang selbst mit. — Arbeitsamkeit und Sparsamkeit sind unerschöpfliche Goldgruben, in welchen ein jeder graben darf, so lange und so viel er will, und sein Glück finden kann. — Stets übe deine Kunst, ist sie dir gleich bekannt; das Denken schärft den Sinn, das Üben stärkt die Hand. — Der Schlaf ist halber Tod, der Tod die längste Ruh; je mehr du schläfst, je minder lebest du.

Ist der Spiegel blank und eben,
Wird er schön dein Bild dir geben;
Soll dir Gottes Welt gefallen,
Sei du fleckenlos vor allen.

Neka se premjeste uzgredne izreke u sliedećih primjerih:

Stelle dich nicht unter die Bäume, wenn du bei einem Gewitter auf freiem Felde bist. — Wir wollen nun etwas anderes versuchen, da wir auf diesem Wege nichts erreichen. — Die Soldaten müssen richtig behandelt werden, wenn sie ihre volle Schuldigkeit thun sollen. — Die Biene kann empfindlich stechen, obschon sie ein sehr kleines Thier ist. — Der Chef hat für die beiden wenig oder nichts gethan, wiewohl sie seine Neffen sind. — Dieser Bauer zeigt sich wohlthätig gegen seine ärmeren Nachbarn, ist er gleich selber arm. — Wir haben geleistet, was wir vermocht. — Widerwärtigkeiten sind für die Seele (das), was für die Luft ein Gewitter ist. — Die Schmeichelei ist dem nicht gefährlich, der klug und bescheiden ist. — Die Selbstthätigkeit des Menschen ist desto größer, je größer die Macht des Gedankens in ihm ist.

1. Ako[1]) taj nož ima rezati, mora biti naoštren. 2. Ako[1]) ljubiš život, ne kvari vrieme; jer je ono tvar[2]), iz koje je učinjen život. 3. Hoćete li živjeti mirno, obuzdajte[3]), koliko možete, strasti svoje. 4. Domislite se mojoj zabuni[4]); da[5]) ne dodje pomoć na vrieme, ja bijah izgubljen. 5. Budući da je zrak tielo, može biti vagan. 6. Pošto si bio lakovjeran, bio si prevaren. 7. Premda su se Poljaci junački[6]) borili, ipak više pobijeni od Rusa pod Femor-om. 8. Akoprem bijaše već kasno i hrdjavo vrieme, opet odputovasmo i vratismo se kući. 9. Baš da je mudrac siromašan, ipak nije nesrećan. 10. Sve da je onaj plemić silno bogat, opet nije zadovoljan. 11. Netom bijasmo malo odpočinuli[7]), nastavismo svoj put. 12. Ako i ne miriše, a ono barem[8]) ne smrdi.

13. Kako siješ, tako ćeš žnjeti[9]). 14. Čim su masline[10]) zrelije, tim više ulja davaju. 15. Gdje nije ništa, car je izgubio pravo. 16. Dočim jedni pjevahu i klicahu (od veselja), drugi plakahu i jadikovahu. 17. Kako uči meteorologija[11]), vjetri su ili periodični ili

Digitized by Google

promienljivi. 18. Ovi predlozi zahtievaju[12]) sad dativ sad akuzativ. Posljednji[13]) padež stoji, kad glagol izrazuje kretanje. 19. Prvo što činim svaki put, kad dodjem unutra, jest, da skinem[14]) plašt i klobuk. 20. Meni se puno[15]) miljaše način, kako on nasliedovaše slavulja. 21. On stupi u sobu, kada sam se baš oblačio. 22. Rieči što čujete od mene, nijesu moje nego onoga, koji me posla. 23. Slava je sujetna, ako ono što činimo, nije koristno. 24. Prigoda ne čini samo lupeže, nego i velike ljude. 25. Ne ono što se jede, čini dobro[16]), već što se probavlja[17]). 26. On te ne poznaje; ali ja te poznajem i znam, da se tebi ne smije uviek vjerovati. 27. Netom bijah otišao[18]), kad evo poče buka iznova[19]).

---

[1]) neka se čini sa wenn i bez wenn, [2]) Zeug sr., [3]) zügeln, [4]) Verlegenheit, [5]) wenn, [6]) heldenmüthig, [7]) ausruhen, [8]) wenigstens, [9]) ernten, [10]) Olive ž., [11]) Meteorologie ž., [12]) regieren, [13]) letztere, [14]) ablegen, [15]) sehr, [16]) wohl, [17]) verdauen, [18]) weg, [19]) von neuem.

B. Inversije u uzgrednoj izreci; Gr. § 234, Op.

Wer zum Stehlen iſt geboren, iſt zum Hängen auserkoren. — Was du heute kannſt beſorgen, das verſchiebe nicht auf morgen. — Willſt du die alte und neue und neueſte Weisheit vernehmen? Thue was heiſchet die Pflicht, duldend erwarte was kommt. — Das eben iſt der Fluch der böſen That, daſs ſie fortzeugend Böſes muſs gebären. — Glaube mir, du haſt viel gethan, wenn dir Geduld du gewöhneſt an. — So weit dich ſchließt der Himmel ein, geräth der Liebe Frucht, und jedes Herz bekommt das ſein', wenn es nur emſig ſucht. — „Geh, es iſt kein Menſch zu Haus" rief der Geizige heraus, als den Gaſt er hörte pochen. Hat er Wahrheit nicht geſprochen? Wo man läſst den Gaſt nicht ein, muſs kein Menſch im Hauſe ſein.

Wenn du durch den Koth der Straße muſst mit neuen Schuhen gehn,
Wirſt du trippelnd auf den Spitzen nach den blanken Steinen ſehn.
Hat ſie erſt beſchmutzt ein Fleckchen, leruſt du waten ſicherlich;
Hüte, Kind, in deiner Seele vor dem erſten Flecken dich.

Polja koja su nam onda htjeli prodati, nijesu nam dolikovala. — Ti si mogao učiniti mnogo, što te nije bila volja[1]) učiniti; a sad ćeš morat učiniti mnogo, što te neće biti volja učiniti. — Haljina koju sam dao[2]) napraviti[3]) od novog šavca, skupa je, ali topla i ljepuška. — Ne možete se domisliti, koliko sam morala trpjeti radi njega. — Pisat ću Vam, netom budem primio tačnijih viesti; donle uztrpite se. — Ti misliš, da će tvoje zasluge biti odmah od svih priznane[4]); ali ćeš se uvjeriti, da se to obično ne dogadja (da to ne biva). — Pošto nijesam mogao poći tamo, pisao sam. — Crevlje koje si iskao, bile su pod mojom posteljom, kamo će ih prilično[5]) biti bacio mali.

---

[1]) mögen, [2]) laſſen, [3]) machen, [4]) anerkennen, [5]) wahrſcheinlich.

Digitized by Google

XLVIII.

Opazka. Uzgredna izreka može stati ne samo poslie ili prije glavne, nego se često i umeće medju njezine članove; Gr. § 236.

Wir haben das Haus, welches Sie da meinen, um 5900 Gulden verkauft. — Ich habe ihm diesen Fehler, dass er jede unschuldige Handlung missdeutet, schon oft vorgeworfen. — Der Fremde wurde, da man schon viel von seinen Leistungen gehört hatte, mit Vergnügen aufgenommen. — Karl der Große sorgte, obschon er viele Kriege führte, doch auch für das Innere seines weiten Reiches. — Ich habe meinen Schwager, trotzdem ich mir alle Mühe gab, dennoch nicht sprechen können. — Wir haben von Ihnen, theurer Freund, schon lange nichts vernommen. — Was hat man dir, du armes Kind, gethan, dass du so niedergeschlagen bist? — Haben Sie den Mann, von dem die Rede ist, gekannt? — Trockene Keile von Holz, die wir in eine Felsenspalte getrieben haben, werden, wenn in ihren Poren das Wasser emporsteigt, so ungemein ausgedehnt, dass sie selbst die gewaltigsten Felsen zerbersten machen. — Wenn man die Eichen, gleich nachdem sie gefällt sind, ins Wasser legt und sie vier Jahre lang liegen lässt, so wird das Holz bei dem spätern Gebrauche nicht rissig.

1. Mi smo poznali vele dobro pomorca, o kojemu se pripovieda taj čin. 2. Ja sam već dvaput izjavila[1]), da neću platiti dugove, što drugi čine u[2]) moje ime. 3. Kršćani su se branili dobrim uspjehom, premda su mnogo slabiji bili u[3]) broju. 4. Virgilij se rodi u Andes-u, selu blizu Mantue. 5. Jeste li ikad bili u Moskvi, starom glavnom gradu Rusije? 6. Kada si se povratila s pazara, draga tetko? 7. Nijeste li još uvjereni o istinitosti onoga, što tvrdim? 8. Naš jadni ujac ne može izaći, budući da ima groznicu. 9. Viest o njezinoj smrti stigla[4]) je prije nego mišljasmo. 10. Sasvim da su se Poljaci vele srčano borili, opet biše potučeni od Rusa, koji su se medjutim bili ojačili[5]). 11. Ako[6]) ne učinimo mi ovo, onda će to koji drugi učiniti, netom budu okolnosti pogodne[7]). 12. Stanovao sam onda (u ono vrieme) u moga šure, u čijem sam družtvu proputovao Englezku. 13. Mnogo je filosofa razglabalo[8]) pitanje, kako se imade tumačiti[1]) odnošaj izmedju tiela i duše.

14. Oni nijesu jeli, već žderali, ne pili, već lokali. 15. Biline vuku svoju hranu stranom pomoću korjenja iz zemlje, stranom pomoću listova iz vozduha. 16. Ove se nesreće dogodiše, čim djeca sjedjahu mirno na kamenitoj klupi izpred kuće i slušahu bajke, što im pripoviedaše baba. 17. Gdje će nas zateći[9]) smrt, mi ne znamo. 18. Kakav je to varavac (zlikovac), ja ti ne mogu ni[10]) reći. 19. Ko zajmi siromasim, tomu Bog plaća kamate. 20. Javne[11]) kupelji sačinjavahu kod Grkâ dio gimnazijâ. Jedne kao i druge bjehu vazda pohodjene od mnogo ljudi. 21. Pravoslavni uskrs bit će stoprv[12]) do[13]) deset dana. 22. Znademo, da vodozemci mogu živjeti i u vodi i van iste. 23. Žene naše predu, ali ne tkaju. 24. Kad pomrča[14])

Digitized by Google

mjesec, zato što zemlja stupi medju njega i sunce, sjena je zemaljska na njemu obla. I to je dokaz, da je zemlja krugljasta, jer[15]) samo obla tjelesa hitaju oblu sjenu. 25. Premda je hrčak[16]) malena životinja, ipak se brani srčano, kad je proganjan[17]), i ujeda opasno. 26. Ako i sedam puta pane pravednik, opet ustane; a bezbožnici propadaju[18]) u zlu. 27. Bog kiti i travu na polju, koja danas jest a sutra se baca u peć.

[1]) erklären, [2]) auf, [3]) an, [4]) eintreffen, [5]) verſtärken, [6]) sa wenn i bez wenn, [7]) günſtig, [8]) erörtern, [9]) ereilen, [10]) gar, [11]) öffentlich, [12]) erſt, [13]) in, [14]) ſich verfinſtern, [15]) sa weil i denn, [16]) Hamſter, [17]) verfolgen, [18]) untergehen.

* * *

Sliedeće proste izreke neka se shodnimi česticami sdruže po smislu bud u uzporedjene bud u podredjene izreke, i to na svekolike mogućne načine:

1. Ich darf nichts fürchten — ich habe nichts verbrochen. 2. Der Baum iſt erfroren — ich will den Baum umhauen. 3. Eure Verſöhnung war zu vorſchnell — ſie konnte nicht lange dauern. 4. Das Eiſen ſinkt im Waſſer unter — das Eiſen muſs ſchwerer als das Waſſer ſein. 5. Domitian war Veſpaſians Sohn — er war feige — er wollte den Helden ſpielen. 6. Der Fürſt dieſes Landes iſt abſoluter Herrſcher — er kann nicht alles thun was er will. 7. Das Licht bewegt ſich ſchneller als der Schall — wir nehmen den Blitz vor dem Donner wahr. 8. Die Sonne ſpiegelt ſich nur im ruhigen See — ebenſo findet die Wahrheit eine Stätte in einem Herzen ohne Leidenſchaft. 9. Gönne dem Mitmenſchen ſein Glück, rathe ihm ſtets zum Beſten und hilf ihm in ſeiner Noth — du opferſt Gott das duftigſte Opfer. 10. Das tugendhafte Herz wird mehr durch Arbeit als durch gute Nahrung geſund und ſtark. Ebenſo der Körper. 11. Das Haus iſt zum Kaufe ausgeboten. Willſt du es kaufen oder nicht? Schreibe mir. 12. Der Weiſe beſitzt zwar keinen Reichthum, aber er iſt reich; er iſt reich, denn er hat in Gott und in ſich genug.

1. Noj imade krila — noj ne može letjeti. 2. Noć bijaše vrlo studena — cvieće nije pozeblo. 3. Istina te boli — ti imaš slušati istinu. 4. Vi imate vrlo tanke[1]) uši — vi nijeste ovaj put čuli što se govoraše. 5. Njemu bi učinjena[2]) uvreda — on nije nikad mogao zaboraviti uvredu. 6. Moji su nazori[3]) sasvim protivni tvojim — mi možemo, samo da hoćemo, jedan s drugim u miru živjeti. 7. Ovaj učenik ima mnogo razbora[4]) — on je pak lien — on uradi samo malo. 8. Bol te tlači — priobći ju prijatelju — bit ćeš utješen. 9. Nazad uru stigao je njeki ruski knez. Kamo putuje? Znaš li to? 10. Ja ga svaki dan vidim — istina, ali tko je? odklen je? i kako mu je ime? toga ne znam. 11. Daždi; ne možemo izaći; nemamo kišobrana.

[1]) fein, [2]) anthun, [3]) Anſicht (pl. en), [4]) Talent.

Digitized by Google

XLIX.

Nešto o prislovih; Gr. § 168 i 169.

am ſchnellſten (am raſcheſten)	najbrže (od svih)
am häufigſten	najčešće
am heftigſten	najžešće
am liebſten (od gern, lieber)	najradje (rado, radje)
am eheſten (od bald, eher)	najprije (skoro, prije)
am richtigſten (od recht = richtig)	najpravije (pravo)

---

höchſt	veoma
längſt — unlängſt (kürzlich)	odavno — nedavno
jüngſt (dieſer Tage)	ovih dana
äußerſt	sasma
gefälligſt	ako Vam je drago, molim Vas (te)
erſt — dann; erſt heute	prije — pa; tek, stoprv danas
meiſt ili meiſtens	ponajviše
mindeſtens, wenigſtens	najmanje, barem
höchſtens	najviše
früheſtens — ſpäteſtens	najranije — najkasnije
längſtens (zum längſten)	najdulje
nächſtens (bei der nächſten Gelegenheit, demnächſt)	doskora, do koji dan
vergebens, vergeblich (prisl. i pridav.)	uzalud; uzaludan
auf dieſe Art ili Weiſe (in dieſer Weiſe)	na taj način, tim načinom
auf deutſche Art, auf deutſch	na njemačku
eifrigſt ili auf das eifrigſte (mješte auf die eifrigſte Art)	najrevnije
höflichſt ili auf das höflichſte erſuchen	najuljudnije moliti
auf das prächtigſte ili herrlichſte	najkrasnije, prem krasno
aufs genaueſte unterſuchen, prüfen	najtačnije iztraživati, izpitivati
aufs freundlichſte empfangen	najprijaznije dočekati, primiti
nicht im mindeſten ili geringſten beſorgen	ne bojati se ni najmanje
nicht zum ſchönſten handeln	ne raditi najljepše

O mjestu koje zauzimaju u njemačkoj izreci prislovi i osobito negacija; Gr. § 172 i opazke.

Ich hörte nie etwas von ihm	Ne čuh nikad ništa o njemu
Auch fürchte (beſorge) ich nicht	Niti se bojim
Du kannſt gar nicht glauben	Ne možeš ni vjerovati
Es iſt durchaus nicht wahrſcheinlich	Nije nikako vjerojatno
Nicht einmal der Kaiſer vermag das = Selbſt der Kaiſer vermag das nicht	To ne može ni (sam) car
Man lebt nur einmal	Ne živi se nego jedanput

Digitized by Google

Sprechübung.

Das Wasser ist am besten, wenn es frisch ist. — Zur Zeit des Neu- und Vollmondes ist Ebbe und Flut am stärksten. — Die Sonne ist mittags am heißesten. — Die Nebel sind in der Nähe des Meeres und an großen Binnengewässern, besonders über den Polarmeeren, am häufigsten. — Die Ente lebt am liebsten im Wasser, besonders auf Bächen und Weihern. — Julius Cäsar wurde im J. 44 vor Christus durch 60 Verschworene, unter denen Brutus und Cassius die vornehmsten waren, ermordet. — Jedes neugeborne spartanische Kind wurde, wenn es schwächlich oder verwachsen war, auf dem Taygetus zum Verhungern ausgesetzt. — Die meisten Eulen jagen bei Nacht; bei Tage sind sie unbeholfen und werden von kleineren Vögeln, deren Feinde sie sind, geneckt und verfolgt, wenn sie sich zufällig blicken lassen.

In der Jugend ist man am feurigsten, im Mannesalter am arbeitsamsten, im Alter am weisesten. — Wer zuletzt lacht, lacht am besten. — Die sich am leichtesten übereilen, sind nicht die schlechtesten Menschen. — Verstand ist ein Edelstein, der am meisten glänzt, wenn er in Demuth eingefaßt ist. — Das Gebet soll und kann in Gott nichts ändern, desto mehr aber im Menschen. — Der Müßiggang verkürzt unser Leben, weil er uns schwächlich macht. — Die Menschen fürchtet nur, wer sie nicht kennt, und wer sie meidet, wird sie bald verkennen. — Wer den Schmerz, der uns beim Anblick menschlicher Unvollkommenheit, Verdorbenheit oder des Elends überfällt, nicht fühlt und einen bittern Unwillen nicht empfindet, ist ein gemeiner Mensch.

Wer sich zu weise dünkt, dem sag' aufs leiseste:
Wer sich zu weise dünkt, ist nicht der weiseste.

1. Diete susjedovo je najljepše. — Diete susjedovo u modroj je opravi[1]) najljepše. 2. Poznato je, da se ribe najlakše hvataju noću. 3. Toliko je sigurno, da se najskuplje objeduje kod zlatnog lava. 4. Pošteno najdulje traje (jer se ne upotrebljuje mnogo). 5. U kojem mjesecu Bečani piju najmanje? (u Februaru). 6. Kakva su dva zla u kući najteža? (zla godina i lajava[2] žena). 7. Koje se životinje srame tek nakon smrti? (raci, jer postaju crljeni). 8. Na koji način biše spasene? — Nijesam mogao doznati, na koji način biše spasene. 9. Mi smo se danas prvi put prikazali novome pročelniku, koji nas primi najprijatnije. 10. Oreste[3]) i Pilade ljubljahu jedan drugoga najsrdačnije[4]); drže se zato za izglede[5]) prijateljstva. 11. Kad god polazim ono družtvo, ja se zabavljam najugodnije. 12. Ili ste već mahniti[6]), ili ćete doskora postati mahniti; jer tako govore i rade samo mahnitci. 13. O čigovom se trošku diže[7]) ovaj spomenik? 14. Koja je ura? Je li već udarilo devet? 15. Kojoj od dviu sestara piše on najčešće? 16. Koliko je godina Vašemu najmladjemu bratu, koji uči slikarstvo? 17. Hajde, dragi bratučede, u susjeda i reci mu, da neću tamo poći sjutra, nego prekosjutra. 18. Mi smo ovdje u najvećoj tmini; donesite ako Vam je drago unutra svieću. 19. Kad bijah u moga strica u Pešti, učinih poznanstvo bogatog Ugra, koji

Digitized by Google

u svojem muzeju ima najrjedje rude. 20. Ako se zviždi u jednu ruku i želi u drugu, onda se ima u objema isto[8]). 21. Ne cieni čovjeka po tome što ima, nego po tome što jest. 22. Čim se tko više popne, tim niže padne. 23. Kako su stari pjevali, tako mladi cvrče[9]). 24. Gdje se govori mnogo, tu se obično i mlati mnogo prazne slame. 25. Što ne vidi pamet pametnih, to čini[10]) u svojoj prostoti[11]) djetinja[12]) ćud. 26. Pošteni ljudi mrze pletke, uvjereni kao *što*[13]) su, da najbolje lukavstvo je poštenje. 27. Kao *što*[13]) hrdja uništuje[14]) željezo, tako zavist kalja dušu. 28. Ko ne može podnieti dima, zao je kovač. 29. Sasvim da bješe već kasno, ipak smo se na put stavili[15]). 30. Nam ministar, premda nam je rodjak, nije nikad ni najmanje koristio. 31. Vanka je njetko, koji pita za[16]) Vas; hajdete dakle vanka. 32. U praznu kuću ni miši ne ulaze. 33. Poslie nesretne bitke na rieci Šaju[17]), koju je Batu-kan bio dobio nad Ugri, vrata k srcu Europe stajahu otvorena divljim tatarskim četam. 34. Bog ne daruje ljudem ništa uprav[18]) dobra i slavna[19]) bez rada i muke. 35. Ti si tako malo sretan, nećeš ni unapried biti sretan.

---

[1]) Anzug m., [2]) zänkiſch, [3]) Oreſtes und Pylades, [4]) innig, [5]) Muſter, [6]) närriſch, [7]) errichten, [8]) gleichviel, [9]) zwitſchern, [10]) üben, [11]) Einfalt ž., [12]) kindlich, [13]) ne prevadja se, [14]) freſſen, [15]) machen, [16]) nach, [17]) Schajo, [18]) wirklich, [19]) rühmlich.

L.

O porabi prislovâ da (hier) i wo složenih sa predlozi; Gr. § 82, Op. 1. a) i b).

Wovon wird hier geſprochen (geredet)?	O čemu se tu govori?
Wozu iſt die Sache gut?	Čemu je stvar dobra?
Wozu dient (nützt) das?	Čemu služi (prudi) ovo? Čemu je to?
Wozu brauchſt du das Geld?	Za što trebaš te novce?
Wozu iſt dieſer Betrag beſtimmt?	Čemu je odredjena ta svota?
Warſt du auch dabei ili zugegen?	Jesi l' i ti bio tamo?
Wir waren nicht dabei	Nas nije bilo tamo
Bin ich etwa daran ſchuld?	Zar sam ja tomu kriv?
Hierin haſt du Recht (Unrecht)	U tom imaš pravo, nemaš pravo
Hievon iſt nirgends die Rede	O tomu nije nigdje-sbora
Davon haſt du gar keinen Begriff	Nemaš o tomu ni pojma
Dazu kommt, daſs	Tomu pridodaj da
darauf, hierauf (hernach, nachher)	na to (za tim)
bald darauf — kurz vorher	malo za tim — malo prije
Tags darauf ili den Tag darauf	sutradan
Tags vorher ili den Tag vorher (zuvor)	dan prije
dagegen, hingegen	nasuprot
obendrein	suviše

Digitized by Google

mit wenigem (mit wenig) zufrieden (zufrieden stoji i s akuzativom zaimena: ich bin es zufrieden)	zadovoljan malim (Ja sam time zadovoljan)
mit dem Nöthigen verſehen, verſorgt	oskrbljen potrebitim
reich an Hilfsquellen	bogat sredstvi
arm an Witz — ſchwach (gering) an Zahl	oskudan razborom — slab u broju
auf ſeine Vorzüge ſtolz ſein	ponositi se svojimi vrlinami
für Höheres empfänglich	prikladan za uzvišenije stvari
aus etwas machen, verfertigen, bereiten	činiti, praviti od čega
aus etwas zuſammenſetzen	sastaviti iz česa
aus etwas beſtehen — in etwas beſtehen	sastojati se iz česa -- sastojati u čem
auf etwas beſtehen	uprieti se u što, otvrdnut biti u čemu

1. Haben Sie etwas gegen (wider) dieſen Vorſchlag? — Nein, ich habe nichts dagegen (dawider). 2. Wurde hier nicht von der Möglichkeit eines neuen Krieges geſprochen? — Ja, es wurde davon geſprochen. 3. Warſt du auch bei jener Gedenkfeier? — Nein, ich war nicht dabei. 4. Haben Sie damals nicht neben dem Theater gewohnt? — Ja, ich habe zu jener Zeit dicht daneben gewohnt. 5. Wir aßen Schwarzbrod und tranken ſaure Milch dazu. 6. Dieſe Speiſe iſt ohne allen Geſchmack; es iſt kein Salz darin. 7. Johann, nimm den Brief, der dort liegt und gehe damit zum Rathe X. 8. Mein Schwager hat mehrere Pferde, darunter eines, welches durch ſeine Größe und Stärke hervorragt. 9. Der Gedanke, der uns hiebei geleitet hat, iſt ziemlich neu. 10. Hierzu iſt ſehr viel Pulver nothwendig; wir ſind aber damit nicht verſehen. 11. Ich erkläre hiermit, daſs ich die Schulden, welche mein Neffe auf meinen Namen macht, nicht bezahlen werde. 12. Wodurch ſind die Bewohner dieſer Gegenden ſo wohlhabend geworden? 13. Wovon hat man kurz vorher geſprochen? 14. Woraus ſind dieſe Stühle gemacht? 15. Worin beſteht der Unterſchied zwiſchen einſt und jetzt? 16. Das iſt etwas, wovon man noch lange reden wird. 17. Er hat für mich manches gethan, wofür ich ihm ſtets dankbar ſein werde. 18. Ich habe vom Herrn Meier ein Schreiben erhalten, worin er mir meldet, daſs er glücklich in Stuttgart angekommen iſt. 19. Der Krieg iſt das größte Übel, womit Gott die Menſchen heimſucht. 20. Der Unredlichkeit folgt Verachtung, wovon man täglich Beiſpiele ſehen kann. 21. Nach dem üblichen Gebete beſprengte der Prieſter die Bahre mit Weihwaſſer, worauf der Leichnam ins Grab geſenkt und mit Erde zugedeckt wurde. 22. Womit man ſündigt, damit wird man beſtraft. 23. Jeder begehrt von andern Gerechtigkeit und dann noch ein wenig Nachſicht dazu.

1. O čemu radi ovo djelo? 2. Čim ste dignuli ovaj golemi teret? 3. Čemu su dobre ove biline? 4. Čim trguju obično poljski židovi? 5. O čemu ste dosada govorili? 6. Čim se odlikuju ovi narodi najviše? 7. Iz česa se pravi hartija? 8. Čim se ponaša onaj ludjak? 9. Čim je oskudan liančina? 10. U čemu su pas i vuk

Digitized by Google

slični jedan drugomu? 11. Ovo je vrlo važna viest; govorit će se dugo o njoj. 12. Što ste tu donieli, odveć je malo; oni će težko biti tim zadovoljni. 13. Mi ne plaćamo za to nikakvih poreza. 14. Ko traži pogibelj, u njoj pogine. 15. Bog je gospodar svega svieta i svega onoga, što je na njemu. 16. Meni je stvar sasvim nepoznata; mene nije bilo tamo. 17. Ne karaj nas, dragi bratučede; mi nijesmo tomu krivi. 18. Zašto mi nijeste ništa o tomu priobćili? 19. Šta ste Vi za tim učinili? Jeste li prosvjedovali[1]) proti tomu ili ne? 20. Kada si bio s otim gotov? 21. Što ste mu na to odvratili[2])? 22. Oni su dan prije skupa bili u lovu. 23. Sutradan se je čulo, da bi sklopljen mir medju Austrijom i Francezkom. 24. Ja sam za svoj dio uvjeren, da nemaš u tome pravo. 25. Vatra se uguši[3]) tim da se brzo dobavi[4]) vode. 26. Pišite svoje ime tu dolje; drugačije ne vriedi. 27. Prostri[5]) svoj plašt tu preko; tako će biti zaštićeno[6]). 28. Ima li još vina u sudu? — Da, ima ga još. 29. Jeste li oskrbljeni potrebitim? — Da, oskrbljeni smo tim, ali samo za malo vremena. 30. Jesu li svi ljudi prihvatljivi za istinu? — Ne, nijesu svi za nju prihvatljivi.

31. Gdje je voda najdublja? — U sredini. 32. Gdje se nalazi zlato najčešće? — U Kaliforniji i Australiji. 33. Jesi l' ti uzeo moju britvicu? — Nijesam je ni vidio. 34. Ako[7]) ne varaju svi znaci, imat ćemo najdalje do sutra oluju. 35. Voće što ijem najradje, jesu: dreteze, trešnje, kruške, grozdje, šljive, smokve. 36. Ja ne znam, čim sam ju toliko uvriedio. 37. On ne namjeravaše oženiti se tako rano, ali je bio na to privoljen osobitimi okolnostmi. 38. Nijedan čas[8]) nije za to shodniji[9]) od jutra. 39. Glavara nije bilo unutra; bijaše izišao malo prije. 40. Zla saviest je najstrašniji bič za čovječje srce. — Zla je saviest u samoći najstrašnija. 41. Kada će početi ova gradnja i komu je bila naručena[10])? 42. Iz česa je sastavljena ova boja (ova ljekarija)? 43. O[11]) čemu ste se prepirali tako živahno? 44. Kako se izrazuje ova misao njemački najljepše? 45. Zašto ne pamtiš bolje, što kaže učitelj? 46. Zar ne znaš, da ni Rim nije bio sagradjen[12]) u jedan dan?

---

[1]) protestieren, [2]) erwidern, entgegnen, [3]) erstiken, [4]) herbeischaffen, [5]) breiten, [6]) schützen, [7]) sa wenn i bez wenn, [8]) Augenblick m., [9]) geeignet, [10]) beauftragen, [11]) über, [12]) erbauen.

LI.

sich über den Fortschritt freuen	radovati se napredku
sich über den Muth wundern ili samo über den Muth staunen	čuditi se hrabrenstvu
eine Sache bewundern, anstaunen	diviti se kojoj stvari
sich über die Behandlung beschweren ili beklagen	tužiti — potužiti se na postupanje
sich über jede Kleinigkeit ärgern	ljutiti se na svaku malenkost
sich mit etwas beschäftigen (befassen)	baviti se čim

Digitized by Google

sich mit geringer Kost begnügen ili zufriedenstellen	zadovoljiti se lošom hranom
sich um die Wirtschaft kümmern ili bekümmern	brinuti se za kućanstvo
unbekümmert um . . .	nemareći za
sich an die Ordnung gewöhnen	priučiti se, priviknuti se redu
sich an den Vorfall erinnern (ili samim genitivom)	sjećati se sgode
sich nach der Angelegenheit erkundigen; nach einem fragen	obaviestiti se o stvari pitati za koga
sich vor einem fürchten ili samo einen fürchten	bojati se koga
sich vor den Nachstellungen der Feinde hüten (inachtnehmen)	čuvati se (od) zasiedâ neprijateljskih
einen vor (dativ) bewahren	sačuvati koga od česa
sich in die Beute theilen	dieliti plien medju se
sich in seine Lage finden	prilagoditi se svomu položaju
es freut mich, dass . . .	drago mi je, što
es wundert mich (es nimmt mich wunder)	za čudo mi je
mich ärgert's, dass . . .	jedi me, što . . .
es schmerzt (kränkt mich)	boli me
es thut mir leid	žao mi je
Was kümmert mich das? = was geht mich das an?	Što je meni do toga?

Sprechübung.

Schwalben und Meisen nähren ihre Brut mit Fliegen und Raupen. — Das Ross dient zum Reiten, Fahren und Lasttragen. — Der Kopf ist mit dem Rumpfe durch den Hals verbunden. — Die Syntax handelt von der Bildung der Sätze. — Der Wechsel der Jahreszeiten erklärt sich aus der Lage der Erdachse. — Das Silber löst sich in Queckſilber, das Gold nur in Königswasser auf. — Die Mäßigkeit bewahrt uns vor Krankheiten und versüßt uns das Leben. — Den Esel erkennt man an den Ohren, an der Rede den Thoren; das Metall am Klange, den Vogel am Gesange. — Wodurch etwas bewirkt oder hervorgebracht wird, das ist die Ursache. — Wenn die Luft einen Ton erzeugen soll, so ist hierzu die Mitwirkung eines festen Körpers erforderlich. — Die Füße der Arbeitsbiene sind mit einer Bürste versehen, welche den Blütenstaub abkehrt und mit einer Grube, in welcher er gesammelt wird. — Die Geometrie ist die Wissenschaft von den Raumgrößen, d. h. von jenen Größen, welche sich im Raume ausdehnen oder im Raume ausgedehnt gedacht werden können. — Ovidius starb im J. 17 nach Christus Geburt an der Küste des Schwarzen Meeres, wohin er von Augustus verbannt worden war. Seine Gedichte sind ausgezeichnet durch Phantasie, Witz und große Leichtigkeit der Sprache und des Versbaues (Versification).

Digitized by Google

1. Čemu se toliko čudiš? 2. Na što se tužite? 3. Čim se baviš, kad kiši ili snieži a ti ne možeš izaći? 4. Česa se bojite? 5. Čemu se upotrebljavaju ovi klinčići? 6. Kako ste se Vi tomu priučili? 7. Nije li ona bila otim zadovoljna? 8. Čim nabijaste puške svoje? 9. Kakav oblik ima stablo, o kojemu je govor? 10. Ja vam darujem ovu svotu; ali razdielite ju bratinski medju se. 11. Mi javljamo[1]) time, da nećemo platiti dugove, koje drugi čine u[2]) naše ime. 12. Šta jedeš, brate? Daj i meni nešto od toga. 13. Boljelo je nas ne malo, da se vi nas više ne sjećate. 14. Jedio sam se, kad vidjeh, kako se zlorabljaše slabost starog muža. 15. Mi smo za tim pošli u knjižnicu, gdje smo ostali do sata t. j. do objeda. 16. Kada spavah baš najbolje, ja bih probudjen i pozvan k jednom bolestniku. 17. Čovječe! ne zaboravi[3]) nigda smrti; jer tebe ona ne zaboravlja za cielo[4]). 18. Da se roditelji raduju[3]) svome životu, k tomu mogu djeca mnogo doprinieti[5]) ljubavju i zahvalnošću. 19. Poznato je, da nikakvo žito nije tako bogato zrnjem kako egipatsko[6]). 20. Je li svaki čovjek prihvatljiv za uzvišenije stvari? — Ne, nije svaki za te prihvatljiv. 21. Jesi li što čuo o toj nesgodi? — Ne, nijesam ništa čuo o njoj. 22. Jeste li se i Vi prilagodili svome položaju? — Ne, ja se nijesam još njemu prilagodio. 23. Kakve si ptice našao u gniezdu? — Našao sam u njemu četiri mlada vrabca (zebu, slavulja). 24. Na što se je stotnik toliko ljutio? — Ljutio se je na plašljivost njekojih svojih vojnika. 25. Jesi li se obaviestio o jučerašnjoj sgodi? — Da, obaviestio sam se odmah o tome. 26. Što ste pravili od kupljenog sukna? — Napravila sam od njega haljine za se i za dječaka. 27. Ko se bori kao lav, onoga se boje kao lava. 28. Priučite se rano radinosti i štedljivosti; onda nećete nikada trpjeti gladi. 29. Ja ću vam nešto pripovjediti, čemu ćete se ne malo čuditi. 30. Ja se tužim manje na te nego na onoga, koji te je naveo na to. 31. Ako ti je mila čistoća i pokoj duše, čuvaj se od zlih družtava. 32. Vi se varate, ako mislite, da će se Vaš nećak tim zadovoljiti. 33. Hajde brzo na dvor i gledaj, ko je na dvoru. 34. Uzprkos najboljoj volji ja nijesam mogao dovršiti započeto djelo. 35. Planina je prama sjeveru najviša.

---

[1]) erklären, [2]) auf, [3]) s genitivom stvari, [4]) gewiſs, [5]) beitragen, [6]) ägyptiſch.

LII.

(Gr. § 134.)

Der Arzt hat die Wunde geheilt	Ljekar je izliečio ranu
Die Wunde iſt geheilt	Rana je ozdravila
Der Jäger hat das Wild gejagt	Lovac je lovio divljač
Der Reiter iſt davon gejagt	Konjanik je odjašio
Die Pferde haben den Wagen gezogen	Konji su vukli kola
Die Schwalben ſind fortgezogen	Lastavice su odletjele

Digitized by Google

Er hat das Schweigen gebrochen	On je prekinuo mučanje
Die Kraft ist ihm gebrochen	Snaga mu se skršila
Man hat ihm den Rock vom Leibe gerissen	Skinuli su mu haljinu
Die Geduld ist mir gerissen	Pretrgnula mi se uztrpljivost
Wohin hast du all das Geld gesteckt?	Kamo si dio sav novac?
Wo bist du bis jetzt gesteckt?	Gdje si bio dosada?
Ich habe im Lesen fortgefahren	Nastavio sam čitanje
Ich bin hierauf fortgefahren	Ja sam se za tim odvezao
Man hat mich ins Unglück gestürzt	Uvalili su me u zlo
Ich bin ins Verderben gestürzt	Srnuo sam u zlo

Glagoli uzročni.

slabi glagoli (sa haben)	schmelzen	taliti, raztapati	jaki glagoli (sa sein)	schmelzen	taliti se, topiti se
	schwellen	nadimati		schwellen, anschwellen	naduti se, oteći
	verderben	kvariti, skvariti		verderben	kvariti se
	(er)schrecken	strašiti, uplašiti		erschrecken	strašiti se
	löschen, auslöschen	gasiti, ugasiti		erlöschen	gasiti se
	bleichen	ubieliti (platno)		erbleichen	potamnjeti
	fällen	obarati, posjeći		fallen	pasti
	hängen, aufhängen (henken)	vješati, objesiti		hangen	visjeti
	senken	spustiti, oboriti (oči, glavu)		sinken	padati, potonuti, klonuti
	verschwenden	razasuti, trošiti		verschwinden	izčeznuti
	ertränken, ersäufen	utopiti		ertrinken, ersaufen	utopiti se
	schellen	pozvoniti		schallen, erschallen	zvučati, oriti se
	säugen	dojiti		saugen (jak gl.)	sisati
	blenden	zasliepivati		erblinden (slab)	oslieplјeti
	sprengen	razvaliti	Gr. § 134, 3)	springen	skakati, skočiti
	schwemmen	(na)plaviti, kupati (konja)		schwimmen	plivati
	drängen	navaljivati		dringen	turati se, prodrieti
	flößen	plaviti, splaviti		fließen	teći
	legen	metnuti		liegen	ležati
	setzen, (sich setzen)	posaditi, (sjesti)		sitzen	sjedjeti

U sliedećih primjerih neka se nadopuni prikladni pomoćni glagol:

Die Blume — gewelkt. Die Pflanze — verwelkt. Die Sonne — sehr warm geschienen. Die Sonne — nach einiger Zeit wieder erschienen. Das Haus — lange gebrannt. Das Haus — vor zwei Wochen abgebrannt. Ein Sturm — losgebrochen. Man — den Stab über ihn gebrochen. Sie — vor kurzem erkrankt. Sie — lange gekrankt ili gekränkelt. Er —, seit ich ihn zuletzt gesehen habe, stark gealtert. Der

Digitized by Google

Reisende — eingekehrt. Die Magd — ausgekehrt. Das Blitzen — nachgelassen; der Donner — verstummt. Das Schiff — dem Sturme widerstanden. Der Patient — krankheitshalber in einem mildern Klima geweilt. Man kennt nicht genau die Stelle, wo Troja gestanden —. Das Betreten eines Ortes, wo Uberreste eines Menschen gelegen —, verunreinigt nach der Ansicht gewisser Leute. Seine Hand — immer offen gestanden für darbende Wanderer. Xerxes soll in einem Fischerkahne über den Hellespont gesetzt —. Der Gelehrte, der heute nach Lima gereist —, — den größten Theil Amerikas bereits durchreist. Der Kranke, der noch gestern gut geschlafen —, — heute früh selig im Herrn entschlafen. Eine Sache, die man an ihren rechten Ort gelegt oder gehängt —, kann lange gehangen —, und man wird sie doch leicht wieder finden. Man hat Beispiele von Menschen, die man durch Muthwillen so erschreckt —, oder die über ein Unglück selbst so erschrocken —, dass ihnen die Haare ausfielen oder grau wurden. Wie weit — du geschwommen? Wie lange — du geschwommen?

Zuruf.

Richte dich auf zu den Sternen, du kleine Seele voll Unmuth!
Sieh! wie ziehn sie so still durch den unendlichen Raum!
Welten thürmen sich auf, ein glänzendes großes Gewölbe
Wölbt sich mit ewiger Pracht über dein zagendes Herz.
Dich umleuchtet ein Tempel voll Weisheit, Ordnung und Ruhe,
Und die Ewigkeit spricht: alles was athmet, ist mein!

1. Djeco, vi ste odviše skakali; sad ne smijete odmah piti. 2. Ne karaj me, što nijesam bolje plivao; učim stoprv od malo dana. 3. Sjedjeli smo dosta[1]) dugo; izidimo sada malo. 4. Učenjaci se još prepiru o mjestu, gdje je stala stara Troja. 5. Palica se nije slomila, zato što se daje[2]) lako gibati[3]). 6. Dok Rikardo[4]) bijaše imućan, brojaše mnogo prijatelja; odkada je osiromašio[5]), uklanjaju[6]) mu se svi. 7. Jesi li napojio i okupao konje, Ivane? 8. Kamo si djela igle i klinčiće, što sam ovih dana kupio? 9. Po što biše prodane trgovine, koje bjehu toliko dugo ležale ovdje? 10. Zašto ste se tako prestrašili? Imate li možda zlu saviest? 11. Čim bijahu onda oružani mrnari? 12. Čemu se čudite toliko? 13. Čemu su odredjene ove škrabice, ove daske? 14. Tvoj bratučed znade to najbolje; idi dakle k njemu i obaviesti se o tome. 15. Učinite mi, molim Vas, tu ljubav[7]) i ne recite joj ništa o tome. 16. Popravio sam vaše francezke zadaće; bilo je u njih premnogo pogrešaka. 17. Premda su kršćani bili mnogo slabiji u broju, ipak nijesu podlegli Turkom. 18. Naši se vojaci odlikuju time, da se lasno priuče svemu i malim se zadovolje. 19. Aleksandar Veliki kvarijaše svoje prijatelje, čim im dopuštaše[8]) razkošno[9]) življenje[10]). 20. Svaki rad tim lakše polazi za rukom, čim se dulje u njemu vježbaš; jer samo vježbanje čini majstora. 21. Ja barem sam osvjedočen, da su ga mimoišli bez pravoga uzroka. 22. Na sedam ovog mjeseca proputovalo je ovuda više odličnih[11]) Grka, koji bijahu prem krasno odjeveni. 23. Zašto

Digitized by Google

ne sjedete? Nema li morda[12]) stola? 24. Ti si se dakle javio svome glavaru. Nu[13]), kako te je on primio? 25. Je li to pravo gradačko pivo? 26. Kako Vam je prijala moja tokajština? 27. Volite li sira švajcarskog ili hollandežkoga? 28. Broj, koji je sastavljen iz ciela broja i iz ulomka, zove se pomješan broj[14]). 29. Za čudo mi je, da Vi, koji ste toliko učili, vjerujete takovo bezumlje[15]). 30. Svak znade najbolje, gdje ga tišti[16]) cipela. 31. Ko daje savjet, toga ne boli[17]) glava. 32. Taj je loš šavac, koji stavi zakrpu[18]) uz luknju. 33. Knez kao prosjak prigiblju[19]) koljena svoja pred gospodarom svieta. 34. Ahil[20]) je vukao[21]) mrtvog Hektora tri puta oko zidova Troje. 35. Mesar vagnu meso i najde, da teži[22]) devet funti.

---

[1]) mjesto mu je iza „dugo“, [2]) laſſen, [3]) biegen, [4]) Richard, [5]) verarmen, [6]) aktivno i passivno, [7]) Gefallen m., [8]) geſtatten, [9]) üppig, [10]) Lebensweiſe, [11]) vornehm, [12]) denn, [13]) Nun, [14]) neka se učini i s pluralom, [15]) Unſinn m., [16]) drücken, [17]) wehe thun, [18]) Fleck m., [19]) beugen, [20]) Achilles, [21]) ſchleifen, [22]) imperfekt.

LIII.

Poraba glagolâ obzirom na dielove sprege njihove.

1. O porabi osobâ; Gr. § 141.
2. O porabi vremenâ; Gr. § 142—147.

Wann kommſt du zu uns?	Kad ćeš doći u nas?
Wie lange bleibt er hier?	Dokle će ostati ovdje?
Hier iſt ein Graben. Wer ſpringt darüber?	Evo jarka! Tko će skočiti preko?
Bis dahin lebe ich nicht = das erlebe ich nicht	Toga neću doživljeti
Wir kehren gleich um, wenn auch ihr umkehret	Mi ćemo se odmah vratiti, ako se vratite i vi
Erneuere den Verſuch; vielleicht gewinnſt du den Preis	Ponovi pokušaj; možebit da ćeš dobiti nagradu
Bleibt vor Jericho und wenn euch der Bart gewachſen iſt (bolje nego wenn euch d. B. wird gewachſen ſein), dann kommt wieder	Ostanite kod Jeriha, pa kad vam poraste brada, onda dodjite opet
Du bleibſt eingeſperrt, bis du nicht alles gezahlt haſt	Ostat ćeš u zatvoru, dok ne budeš sve izplatio
Bis dahin werden wir alle unſere Angelegenheiten geordnet haben	Donde ćemo bit uredili sve svoje posle.

Die Heuſchrecke und die Ameiſen.

Einſt trockneten die Ameiſen zur Zeit des Winters ihren naſs gewordenen Weizen. Da kam eine hungrige Heuſchrecke und bat ſie um etwas Speiſe. Aber die Ameiſen verſetzten: Warum haſt du im Sommer nicht Speiſe geſammelt? — Ich hatte nicht Zeit, erwiderte die Heu-

Digitized by Google

ſchrecke, ich muſicierte. — Die Ameiſen lachten und ſprachen: Nun, haſt du im Sommer geſungen, ſo tanze nun im Winter.

Sei niemals ſorglos, damit du nicht in Noth und Gefahr kommſt.

Frühlingsglaube (von Uhland).

Die linden Lüfte ſind erwacht,
Sie ſäuſeln und weben Tag und Nacht,
Sie ſchaffen an allen Enden.
O friſcher Duft! o neuer Klang!
Nun, armes Herze, ſei nicht bang,
Nun muſs ſich alles, alles wenden.

Die Welt wird ſchöner mit jedem Tag,
Man weiß nicht, was noch werden mag,
Das Blühen will nicht enden.
Es blüht das fernſte, tiefſte Thal;
Nun, armes Herz, vergiſs der Qual,
Nun muſs ſich alles, alles wenden.

1. Radimo već od pet uri, a nijesmo još gotove. — Radimo već od pet, a još nijesmo gotove. 2. Prima se gost po njegovoj odjeći[1]), a odpušta[2]) se po njegovih govorih. 3. Vatra još tinja, ali će brzo gasnuti. 4. On je krenuo[3]) prije mene, ali je stigao[4]) poslie mene. 5. Došao sam amo po[5]) tvojoj želji te ću rado učiniti, što god[6]) stoji u mojoj vlasti. 6. Budi radišan i štedljiv, te ćeš biti srećan i zadovoljan svojom sudbinom. 7. Prije nego to vino bude uzavrelo, nije ni pitko[7]). 8. Netom budem stigao u[8]) Petrograd, dat ću Vam viest o sebi. 9. Na koju će uru doći parobrod iz Mletaka? 10. Nećeš li uzeti sobom[9]) kišobran? Put je dug a vrieme nesigurno. 11. Zašto ste me toliko prestrašili? 12. Nije li ko zazvonio? Potrči tamo i pogledaj. 13. Čim se ti tako ponosiš? Ili si zaboravio, kako si bio siromašan nazad malo vremena. 14. Kojim načinom dostigoste[10]) napredak, komu se svatko divi? 15. Čim bijahu oružani stari vitezovi, kad idjahu[11]) u rat? 16. Čemu trebaš nožice, kliešta? 17. Koliko puta si bio pitan ove sedmice? 18. Vrč[12]) je išao tako dugo k vodi, dok se je razbio. 19. Oganj se ugasi, koji gorijaše u tvom srcu; starost i tuga[13]) su ga ugasile. 20. Rječina[14]) tecijaše mirno, kad se plavljahu drva. 21. Orudje kojim se obično obaraju drveta, zove se sjekira. 22. Kratke su kose brzo ostriženе. 23. Velik bijaše broj onih, koji ili ranjeni ili ubijeni ležahu na objema stranama druma. 24. Ko ima zao glas, na pola[15]) je obješen. 25. Poznato je da vrućina raztapa sve kovine, i najtvrdje. 26. Siromah postajaše od godine do godine kratkovidiji, dok najposlie osliepi sasvim. 27. Akoprem je pliskavica grabežljivac, ipak se njeke vrste tako priviknu na čovjeka, da dodju, kad se zovnu, i jedu iz ruke. 28. Čuvaj se ljudî, čiji su običaji[16]) pokvareni. 29. Britva ne reže, što nije bila od dugo vremena naoštrena. 30. Ovi filosofi odlikovahu se ne samo dubinom svojih zamisli[17]), već i formom, u kojoj iste izrazivahu. 31. Opačine sačinjavaju lanac, čigov prvi kolutac[18]) jest

Digitized by Google

sebičnost[19]). 32. Čim je čuvstvo živahnije, tim se brže ugasi. 33. Zvoni neko; hajde na dvor i otvori. 34. Ta rieč glasi u englezkom ovako i znači ovo.

[1]) Kleid, [2]) entlaſſen, [3]) aufbrechen, [4]) eintreffen, [5]) gemäß. [6]) nur, [7]) trinkbar, [8]) in, [9]) mitnehmen, [10]) erzielen, [11]) ziehen, [12]) Krug m., [13]) Kummer, [14]) Strom m., [15]) na pola halb, [16]) Sitte ž., [17]) Idee ž., [18]) Ring m., [19]) Selbſtſucht ž.,

LIV.

O porabi glagolskih načina; Gr. § 148 i 149, 1)

O subjunktivu.

Wenn ihr wollt, daſs die Lampe brenne (= Wenn die Lampe brennen ſoll ili bez wenn: Soll die Lampe brennen), ſo . . .	Ako ćete (= Hoćete li) da svjetiljka gori, . . .
Ich thue das (Ich that das, ich habe das gethan), damit er nicht glaube, daſs ich ihm feind bin (ili bez daſs: ich ſei ihm feind)	Ja to činim (učinih, učinio sam to), da on ne misli, da sam mu ja neprijatelj
Man hofft (hoffte, hat gehofft, hatte gehofft), ſie werde ſich beſſern	Nada se (nadaše se, nadalo se itd.), da će se ona poboljšati
Ich habe vernommen, Sie hätten Ihre beiden Pferde verkauft (sa daſs: daſs Sie Ihre Pferde verkauft haben)	Čuo sam, da ste prodali oba Vaša konja
Wir erwarteten, man werde unſere Verdienſte anerkennen ili unſere Verdienſte würden anerkannt werden (= es würden unſere Verdienſte anerkannt werden)	Mi se nadasmo, da će biti priznane naše zasluge
Sage der Köchin, daſs ſie anrichte ili bez daſs: ſie ſoll(e) anrichten	Reci kuharici, neka pripravi
Erſuche Herrn Schulz, daſs er auf einen Augenblick herkomme (bez daſs: er möge auf einen Augenblick herkommen)	Zamoli gosp. Šulca, neka dodje za čas amo
Er fragte mich, wer ich ſei und was ich treibe	On me upita, ko sam ja, što li činim
Frage dich zuerſt, ob deine Handlung gerecht ſei; dann erſt frage weiter, ob die Welt ſie billige	Pitaj se najprije, je li tvoj čin pravedan; stoprv onda pitaj dalje, odobrava li ga sviet.

Viele glauben noch immer, daſs die Sonne ſich um die Erde drehe (i dreht). — Man glaubte mir nicht, daſs ich krank bin (i ſei). — Ich will ihm etwas ſchenken, damit er ſieht (ſehe), daſs ich ihm gut bin. — Es wird von den Dienſtboten verlangt, daſs ſie treu und

Digitized by Google

fleißig seien. — Der Faule sucht einen Herrn, der ihm in der Woche sieben Feiertage gebe. — Wer gibt mir eine Regel, die mich durch diesen Wirrwar leite? — Die Anklage gegen Sokrates lautete, dass er neue Götter einführe und Verderber der Jugend sei. — Die Neapolitaner sind der Meinung, dass Gott, wenn er von der Weltregierung ermüdet sei, ein Himmelsfenster öffne und auf Neapel herabschaue.

Ich hörte kürzlich, dass er sich zu der Reise nach Polen entschlossen hat und nächstens abreisen wird[1]). — Wer da glaubt, dass er die Welt mit leichter Mühe verbessern kann[1]), täuscht sich sehr. — Man befürchtet allgemein, dass die Sache ein schlimmes Ende nehmen wird[1]). — Wir waren der Meinung, dass Sie Ihren Plan geändert haben und sich noch immer in Belgrad befinden[1]). — Ich hatte mit Bestimmtheit erwartet, dass ihr mir keine Hindernisse bereiten, sondern mich im Gegentheil auf jede Weise unterstützen werdet[1]). — Die Frage: Ist Jemand vollkommen glücklich? wird nicht leicht bejaht werden können[2]). — Zähle nicht an den Fingern: Wie oft hat mein Bruder gegen mich gesündigt[2])? — Allzu banger Zweifel: Wird die Arbeit gelingen oder nicht? lähmt den Muth. Fragen wir uns lieber vor der Arbeit: was wollen wir eigentlich? ist unsere Absicht eine reine? steht unsere Kraft zur Arbeit in dem richtigen Verhältnisse? — Wer da verräth, dass er ein Geheimnis verwahrt[1]), hat schon dessen Hälfte verrathen. — Wenn du nicht willst, dass man es wisse, so thue es nicht. — Eh' wir wissen, was Leben sei, ist das Leben halb vorbei. — Wer sein Paradies nicht zuschließt, dem kommt gar bald eine Schlange hinein. Hüte dich aber auch davor, dass du nicht die Schlange in des Nächsten Paradiese werdest.

Man rühmte in Lessing's Beisein von einem Buche, dass viel Wahres und Neues darin sei. „Nur Schade," bemerkte Lessing, „dass das Wahre darin nicht neu und das Neue nicht wahr ist."

An die Galathee.

Die gute Galathee, man sagt, sie schwärz' ihr Haar,
Da doch ihr Haar schon schwarz, als sie es kaufte, war.

---

[1]) neka se učini i bez dajs, [2]) neka se pita i neupravno.

1. Budite oprezni, da se ne dogodi koja nesreća; jer u nesreće brze su noge (jer nesreća brzo kraće). 2. Kao[1]) podanik zahtievam od države, da štiti[2]) mene i moju imovinu. 3. Ko neće da radi, ne zaslužuje, da mu se pomogne. 4. Naručio sam slugi, da me probudi rano; imam njekamo poći. 5. Meso se soli, eda se ne skvari. 6. Riedko je, da nesretnik imade rodjakâ. 7. Ne vjerujte, da oni koji vam pokazuju prijatno lice, jesu vazda i vaši prijatelji. 8. Naši težaci žele, da ne smrzne više. 9. Reci, neka mi se donese tople vode, da se mogu obričiti. 10. Molimo Svemogućega, neka dade uspieh[3]) našim usjevom (radnjam). 11. Mnidijasmo, da[4]) je knez već odputovao. 12. Kažu, da[4]) je ona izgubila svoju parbu[5]); je li to istina[6]), ja ne znam. 13. Što li je dobro ili zlo, strast ne razabire[7]); ona razuma ne pita, što on odobrava ili ne odobrava. 14. Je li bogatstvo po-

Digitized by Google

trebno za[8]) sreću, to je pitanje. 15. Ako[9]) ćete da ne smrdi u sobi, otvorite prozore višeput na dan, osobito kad izidete. 16. On rigaše vatru i plam[10]), kad mu donesoše viest, da su ga preskočili. 17. Držite prst dolje, da ne izteče[11]) vino. 18. Neki su mnienja, da[4]) je njemački teže od engležkoga. 19. Pripovieda se o rimskom caru Hadrianu, da[4]) je obišao sve pokrajine ogromnoga svoga carstva. 20. Naša je želja, da stvar dodje pred sudca te bude najstrože iztraživana po zakonu, eda se vidi, ko je kriv a ko nevin. 21. Narav je htjela, da bi naše potrebe bile izvor naših slasti. 22. Bijaše proročeno Ahilu, da[4]) će dobiti doduše veliku slavu, ali da neće dugo živjeti. 23. Je li to pravo, da čovjek žnje i ondje, gdje nije sijao? 24. Koji cvietovi mirišu najugodnije? 25. Na koji način bi razvaljena velika stiena, koja stajaše prije tu? 26. Koje godine i gdje umrie car Karlo Peti, u čigovom carstvu sunce ne zalažaše? 27. Što ko misli, o tomu i sanja. 28. Dajte duhu njegovu snagu, pa hiljada bolesti je ugašena. 29. Persijanci[12]) ne sumnjahu[13]), da će po razpremi[14]) Issa[15]), koji su oni osvojili bili, Macedonjani[16]) pobjeći. 30. Ja sam mislio da je bolestan; nu njegov mi je sluga pripovjedio, da izlazi svaki dan. 31. Uši pliskavičine jedva su upazljive[17]); sa svim tim čuje lasno. Stari mnijahu s toga, da pliskavica ljubi glasbu. 32. U želudcu razporena[18]) krta ne nahode se nikada žilice od bilja, nego svedjer kožice od crvi, glistâ i drugih kukaca. Iz toga sliedi, da krt ne ždere žilicâ.

[1]) Als, [2]) ſchützen, [3]) Gedeihen sr., [4]) neka se učini i bez daſs, [5]) Prozeſs m., [6]) wahr, [7]) erwägen, [8]) zu . . ., [9]) neka se učini i bez wenn, [10]) Flammen, [11]) ausrinnen, [12]) Perſer, [13]) zweifeln, [14]) Räumung, [15]) Iſſus, [16]) Macedonier, [17]) bemerkbar, [18]) aufſchlitzen.

LV.

O pogodbenom načinu; Gr. § 149, 2) i 3)

Wenn er das ſagte, ſo würde ich's glauben	Da on to reče, ja bih vjerovao
Auch wenn ich es glaubte, würde ich's nicht ſagen	Da i vjerujem to, ja ne bih rekao
Wenn du fleißig lernteſt, ſtünden die Sachen anders ili würden die Sachen anders ſtehen	Da učiš marljivo, stvari bi drugačije stale
Wenn du fleißig lernen möchteſt ili wollteſt, ſo ſtünden itd.	Da bi ti marljivo učio, stvari bi itd.
Ich müſste ungerecht ſein, wenn ich das leugnete (leugnen wollte)	Ja bih morao nepravičan biti, kad bih to zaniekao
Falls ich ihn kenn(e)te, würde ich ihn dir zeigen	Da ga poznam, ja bih ti ga pokazao
Hätte ich das geahnt, ſo würde ich nicht geſchwiegen haben	Da sam to slutio, ja ne bih bio mučao
Hätte ich damals geſchwiegen, ſo wäre es beſſer geweſen	Da sam onda mučao, bilo bi bolje bilo

Digitized by Google

Er ſieht ſo aus, als ob er krank ſei	On izgleda, kao da je bolestan
Thun Sie, als wenn (als ob) Sie zu Hauſe wären, ili bez wenn, ob: als wären Sie zu Hauſe	Činite kao da ste kod kuće
Er thut (ſtellt ſich, gibt ſich den Anſchein), als ob er nichts davon wüſste ili als wüſste er nichts davon	On se gradi (pričinja), kao da ne zna ništa o tomu
Das Wetter iſt zu ſchlecht, als daſs ich ausgehen könnte	Vrieme je odviše hrdjavo, da ja mogu izaći
Er iſt zu geſcheit, als daſs er an Geſpenſter glauben ſollte	On je odveć razuman da vjeruje u nemani
Ich würde (Ich möchte) euch dieſen Gefallen gern thun	Ja bih vam (rado) učinio tu ljubav
Möchten Sie mir nicht ſagen, wo ...	Bi li mi Vi rekli, gdje ...
Wenn er bis dahin nicht kommen ſollte, ſo ...	Ako ga dotle ne bude, ...
Sollten wir uns nicht mehr ſehen, ſo wünſche ich Ihnen eine glückliche Reiſe	Kad se ne bismo više vidjeli, ja Vam želim srećan put
Wer ſollte ſo etwas nicht wiſſen?	Ko ne bi znao takvo što?
Wer hätte dergleichen für möglich halten ſollen?	Ko bi bio promislio da to može biti?
Du hätteſt das nicht thun ſollen	Ti nijesi imao toga učiniti
Ich weiß nicht, ob ich das thun ſoll	Ne znam, bih li to učinio
Ich begreife nicht, wodurch ich ihn beleidigt haben ſollte	Ne dokučujem, čim bih ga bio uvriedio
Wo könnte ich dich abends treffen?	Gdje bih te večeras našao?
Es iſt umwölkt; bald dürfte es regnen	Oblačno je; doskora bi moglo kišiti

Du würdeſt die Zeit niemals lang finden, wenn du die Arbeit liebteſt[1]). — Ihr würdet den Geſetzen zuwider handeln, wenn ihr die ſchuldigen Steuern nicht zahltet[1]). — Wenn du ſtets rechtzeitig kämeſt, ſo würde niemand dich ſchelten[1]). — Hätte ich früher gewuſst, wie das enden wird, ſo wäre ich gewiſs nicht hergekommen. — Wie mancher könnte ein tüchtiger Menſch werden, wenn er nur wollte[1])! — Man tadelt oft diejenigen, die man nachahmen möchte. — Wer iſt auf Erden, der die Tugend nicht lieben ſollte, der ihre Seligkeit auch nur einmal empfand? — Wenn der Tod allem ein Ende ſetzte, wäre das Leben da nicht ein bitterer Hohn? — Ich würde an ſeiner Stelle nie geſtatten, daſs man das Gute hindere. — Du könnteſt doch ſchon gemerkt haben, daſs man deiner nicht bedarf.

[1]) kako sa pluskvamperfektom?

Sliedeće izreke neka se izraze bez wenn (ob) i bez daſs.

Wenn wir alles ſelbſt hätten thun müſſen, ſo würden wir ein halbes Jahr dazu gebraucht haben. — Es wäre thöricht, wenn man

Digitized by Google

sich über jede Kleinigkeit ärgern wollte. — Du siehst nicht aus, als ob du gar so krank wärest. — Er gab sich den Anschein, als ob ihn die ganze Sache gar nichts angienge. — Wenn wir damals besser geführt worden wären, so hätten wir den Feind umgangen und aufs Haupt geschlagen. — Es ließe sich alles trefflich schlichten, wenn man die Sachen zweimal verrichten könnte. — Es war mir, als ob ich einer Theatervorstellung beiwohnte. — Von dem strengen Cato wird erzählt, dass er noch im hohen Alter griechisch gelernt hat. — Man fabelt von der Medea, dass sie alte Leute gekocht und sie wieder jung gemacht habe. — Das Pferd sprach zu Zeus: Man behauptet, dass ich das schönste Geschöpf bin, womit du die Welt geziert hast.

1. Da[1]) je moja ona kuća, ja bih ju prodao. 2. Da[1]) si bolje naučio lekciju, ti je ne bi bio kazivao[2]) tako zlo. 3. Mi ne bi nikad bili nezadovoljni svojom sudbinom, da su nam bolje poznati pravi užitci života. 4. Daždjelo bi, da vjetar ne puha tako jako. 5. Da[1]) nijesi uštipnuo psa u uho, on te ne bi bio ugrizao. Ti si dakle sam tomu kriv. 6. Jedilo bi me, kad se stvar ne bi iztraživala najtačnije. 7. Ko se ne bi prestrašio, kad bi mu usred rieke led pod nogami puknuo? 8. Ako bi me ti prevario, to bi me doduše boljelo; ali ko bi više izgubio, ja ili ti? 9. Bih li te bio jučer kod kuće našao, ako bih bio k tebi došao? 10. Bi li ti jeo kobasicâ sa zeljem? 11. Što bih ja i za onog lienivca radio? 12. Bi li mi ti ovu košulju oprala, sestro? Ti bi mi time veliku ljubav učinila. 13. Zašto si bacio tja ona pera? Ja bih ih bio mogao još upotrebiti. 14. O da bih se jedanput u Beč vozio! Kako bih se ja tamo zabavljao! 15. Mi ne izučimo[3]) nikad, i ako bi živjeli tisuću godina. 16. Ja bi želio, da budeš svedjer i svuda hvaljen. 17. Sa zločestom ženom ulovio bi se vrag na[4]) otvorenom[5]) polju. 18. On sjedjaše tako mirno, kao da ga tu nije. 19. Ona se gradijaše, kao da[1]) nije ništa o tomu znala. 20. Činjaše nam se, kao da letimo; tako se brzo vozijasmo. 21. Ove su nožice odveć tupe, da bi ja mogao njimi rezati. 22. Rieka bješe na onom mjestu odviše duboka, da bi se bila mogla pregaziti[6]). 23. Ja bijah odveć umoran, da bi bio mogao nastaviti[7]) put. 24. Mi bi ga rado jedanput posjetili, ali ne znamo, gdje da ga nadjemo. 25. Ludjače! ako ćeš da te ne kara niko, zapoviedi da se uvieke šuti o tebi. 26. O svetomu Antunu pripovieda se, da[8]) je jednom, kad nadje crkvu praznu, pripoviedao ribam. 27. Gelimer cienjaše, da[8]) neće biti vezan ni konopî ni lancî. 28. Zašto ne bih činio dobra svome bližnjemu, kad mogu to učiniti bez vlastite štete? 29. Ko bi bio mislio nazad mjesec dana, da će stvari uzeti ovaj mah[9])? 30. Nitko te ne štovaše i ljubljaše više od nas, dok si izpunjao svoje dužnosti. No odkad nijesi više isti, ne možeš zahtievati, da te štuju i ljube. 31. Od žestokog udarca[10]) oba borioca izgubiše sominj[11]) i grunuše[12]) dolje u rječinu, u čigovih se valovih utopiše. 32. Rekoh mu, da bi bio bolje učinio, da je šutio.

---

[1]) sa wenn i bez wenn, [2]) auffagen, [3]) auslernen, [4]) in, [5]) frei, [6]) durchwaten, [7]) fortsetzen, [8]) bez dass, [9]) Wendung, [10]) Stoß m., [11]) Gleichgewicht sr., [12]) stürzen.

Digitized by Google

LVI.

O željnom i zapoviednom načinu; Gr. § 149, 4) i 150.

Er, sie lebe hoch! (Er, sie soll hoch leben)	Živio! živjela!
Mögest du glücklicher sein als ich!	Bio ti sretniji od mene!
Gott gebe, dass alles glücklich ablaufe	Bog dao, da sve sretno izadje
Wollte Gott, ihr wäret minder leichtsinnig	Dao Bog, da bi vi manje lakoumni bili!
Wenn ich nur gesund wäre (Wäre ich nur gesund)!	Kad bih samo zdrav bio!
O dass er bald käme (O käme er bald)!	O da dodje brzo!
Wenn er nur einmal kommen möchte (wollte)!	O da bi jednom došao!
Möchte das Gute doch bleiben!	Eda bi dobro ostalo!
Hättest du doch meine Ermahnungen beherzigt!	Eda si moje opomene na srce primio!
Merke (ili Passe) doch auf!	Pazi der!
(So) komm doch 'mal her!	Idi der amo!
Glaubt ja nicht!	Nemojte zar vjerovati!
Schau nur, wie garstig du bist!	Deder pogledaj, što si grdan!
Leben Sie recht wohl!	Da ste mi zdravo!
Dein Wille geschehe = Es geschehe dein Wille	Budi volja tvoja!
Du sollst thun, was dir geschafft wurde	Treba da učiniš, što bi tebi naredjeno
Er soll nur fortgehen	Neka otide slobodno
Er mag ili möge kommen	Neka dodje
Sie mögen reden, was ihnen beliebt	Neka govore što im drago
Lass uns eilen!	Hitimo (ja i ti)!
Lasst mich nachsehen, ob . . .	Neka pogledam, da li
Lasst euch das gesagt sein	Budi vam rečeno!
aufgeschaut!	Čuvaj! čuvajte!
aufgepasst! Achtung (gegeben)!	Pazi! pazite!
Nicht geplaudert	Nemojte brbljati

Jeder hüte[1]) sich vor Katzen, die vorne lecken und hinten kratzen. — Scheine was du bist und sei was du sollst; so hast du das Maß aller deiner Pflichten erfüllt. — Jeder möge sich selbst fragen, wozu er am besten tauge. — Wer da steht, sehe zu[1]), dass er nicht falle.[2]) — Wer wahrhaft bleiben will, hüte sich vor Schuld.[2]) — Und ist ein großes Wort vonnöthen, Mutter Natur, so gedenkt man deiner.

Rosen auf den Weg gestreut — Eine kleine Spanne Zeit
Und des Harms vergessen! — Ward uns zugemessen.

[1]) neka se opiše imperativ, [2]) neka se učini sva izreka i s pluralom.

Digitized by Google

Sprechübung.

Zugvögel sind jene Vögel, welche jährlich nach entfernten Ländern ziehen und wieder zurückkehren. — Die Insecten athmen durch Luftröhren, welche im Körper verzweigt und an den Seiten desselben äußerlich offen sind. — Wachsen die Kartoffeln im Dunkeln und ohne Erde, z. B. im Keller, so erzeugt sich in ihren langen blassen Trieben ein sehr giftiger Körper, das Solanin. — Wenn die Eisenerze aus der Erde geschafft sind, so kommen sie in ein starkes Feuer, wo sie geschmelzt werden. Dies geschieht im Hochofen. Aus den geschmolzenen Massen werden dann Eisenstäbe gemacht, welche von den Schmieden, Schlossern und andern Handwerkern verarbeitet werden. — In wilder Waldeinsamkeit, wo den Menschen geheimes Grauen fasst, war des Hirtengottes Pan liebster Aufenthalt; dort erschreckte er den einsamen Wanderer durch seine furchtbare Stimme; daher der Ausdruck: panischer Schrecken. — Die Nymphen wohnten in Hainen und auf Bergen, an Quellen, Flüßen und Strömen, in Thälern und Grotten, und waren die wohlthätigen Geister dieser Orte. Sie jagten dem Jäger das Wild auf, pflanzten Bäume und waren überall dem Menschen gütig und hilfreich.

1. Ne hvali[1]) dana prije večera. 2. Svak izpred svoje kuće neka mete[1]), da bude svagdje čisto. 3. Ako gospodin grof nije zadovoljan mojim podučavanjem, neka ište[1]) sebi drugog učitelja. 4. Molimo Svemogućega, da nas sačuva[2]) zdrave u tielu i u duhu. 5. Već je prošlo deset uri; hajdemo[1]). 6. O liepa rasta[3])! Priroda svetkuje svoje uzkrsnuće. Čuvalo[4]) nas nebo od[5]) nerodice[6])! 7. O da bi bar[7]) sunce sjalo! — Da bi barem vjetrić[8]) duvao! 8. O da sam znao, da si ti najvjerniji moj prijatelj; ja te ne bih bio nikada uvriedio takvimi riečmi. 9. Što možeš obaviti[9]) danas, obavi; sjutra bi ti moglo manjkati vrieme i snaga. 10. Neka se kuje[1]) željezo, dok je vruće. 11. Neka mi se ne govori o stvarih, koje me ne razveseljuju nego samo mrze i jede. 12. Evo dvanaest hljebova; svaki od vas neka uzme sebi jedan. 13. Neka Vam spoviedim[10]) iskreno: na Vašem mjestu ja toga ne bih bio podpisao. 14. Ovdje je ugodno; ovdje neka gradimo kolibe. 15. Ko se ne bi bio već često prevario? 16. Ko se ne bi takvomu čemu čudio? 17. Je li konj bio napojen i okupan? 18. Ne bi li grad sve drugačije uspievao, kad bi se razkopale[11]) ove zidine? 19. Na što se tužite, djeco? 20. Romulo i Remo, utemeljitelji Rima, bili su po priči dojeni od vučice. 21. Zločesti dječaci bili bi utopili jadnu životinju, da[12]) nije Karolina u to[13]) došla. 22. Da[12]) si bio oprezan, rak te ne bi bio uštipnuo svojimi škarami. 23. Ko svašto prima (za) zlo, onaj medju ljude neka ne ide[1]). 24. Ti činiš, kao da čuješ rasti travu. 25. Sokrate se branjaše pred sudom tako, da se činjaše, kao da nije okrivljenik[14]), nego učitelj sudaca. 26. Da čovjek ne izgubi pokoj duše, treba da se kadšto zadovolji malim. 27. Luč me zasliepiva; ugasi je, ali dobro, da ne smrdi. 28. Svak koji ga poznaje, divi se plemenitoj njegovoj ćudi, plemenitomu njegovu ponašanju. 29. Ne bojte se ničesa; dok je tu mene,

Digitized by Google

niko vam neće ništa učiniti. 30. Gdje je rieka najdublja, tu je i najtiša. 31. Ne bismo bili nikad mislili, da će nas na taj način odrieti. 32. Dao Bog, da[12]) ste radišniji i štedljiviji. 33. Zazovi Ivana, neka dodje unutra; trebam ga. 34. Oni bi to lakše vjerovali, kad bi im Vi to rekli; u[15]) Vas imaju veće pouzdanje nego u mene. 35. Recite joj, ali da nitko ne čuje, neka dodje odmah na dvor. 36. Gorgias reče, da[12]) će odgovoriti na[16]) sve, što bi ga se pitalo. 37. Na pitanje, što je sloboda, odgovori neki mudrac: čista saviest.

---

[1]) neka se prevede i prostim oblikom i opisanim, [2]) erhalten, [3]) Wachsthum, [4]) bewahren, [5]) vor, [6]) Mißwachs, [7]) doch, [8]) Lüftchen, [9]) beſorgen, [10]) geſtehen, bekennen, [11]) ſchleifen, [12]) bez veznika, [13]) dazu, [14]) der Angeklagte, [15]) zu, [16]) auf.

LVII.

O porabi infinitiva; Gr. § 151, a).

Den Nothleidenden helfen iſt Pflicht ili Es iſt Pflicht den N. zu helfen	Potrebne (stradajuće) pomagati dužnost je
Es geziemt dem Manne thätig zu ſein (mješte daſs er thätig ſei) ili Thätig zu ſein geziemt dem Manne	Pristoji se mužu biti radišnu
Das Stehen wird mir ſchwer	Dosadilo mi je stajati (dubke)
Ich bin dieſes Treibens müde	Dosadio mi je taj posao (ta hajka)
beim Eſſen (= bei Tiſche) ſein	biti na objedu, za stolom
zum Eſſen (= zu Tiſche) gehen	ići na objed, sjesti za stô
während des Leſens	preko čitanja
beim Auskehren	metući, pri metenju
beim Nachhauſegehen	idući doma
im Vorbeigehen	mimogred, uzgrede
ſich aufs Verſemachen verſtehen	razumjeti se u tvorenje stihova
Ich kenne ihn vom Sehen	poznajem ga lično
Ich weiß es vom Hörenſagen	znam to po čuvenju
vor dem Schlafengehen	prije lieganja
Er rettete ſich durch Schwimmen	On se spasi plivanjem
einen zum Lernen anhalten	primoravati koga da uči
Er hatte nicht genug zum Leben	nije imao dosta za življenje
Ich bin nicht aufgelegt zum Spaſſen	nije mi do šale
Hier iſt es unbequem zum Sitzen	Ovdje je zlo sjedjeti
Waſſer zum Trinken = Trinkwaſſer	voda za piće
Stoff zum Nachdenken	predmet za razmišljanje
eine Hitze zum Erſticken	vrućina da te zaduši
eine Kälte zum Erfrieren	zima da se smrzneš
Das iſt zum Lachen	To je smiešno
Der Saal war zum Erdrücken voll ili gedrängt voll	Dvorana bijaše puna puncata
Es wurde das baldige Eintreffen der Gäſte gemeldet	Javi se, da će gosti brzo prispjeti

Digitized by Google

Der Maulwurf schadet durch das Unterwühlen der Erde	Krtica škodi podkopavajući zemlju
Die Federn der Gans dienen zum Ausfüllen der Betten	Guščje perje služi za napunjanje posteljâ

Besser ohne Abendessen zu Bette gehn als mit Schulden aufstehn. — Seine Fehler bereuen und bekennen ist schon halbe Besserung (ili Es ist schon halbe Besserung seine Fehler zu bereuen und zu bekennen). — Es ist rühmlicher seine Leidenschaften zu besiegen als eine feindliche Armee. — Es ist besser beneidet als bemitleidet zu werden. — Auch das ist schön und edel, das Gute was andere thun anzuerkennen. — Tugendhaft sein und es nicht wissen, nicht an ausgeübte edle Thaten denken bis an die Schwelle des ewigen Lebens und demüthig sein, das ist Tugend. — Deine Pflicht zu thun sei dir das größte Vergnügen. — Wir vergessen immer, dass ein schlafender Fuchs kein Huhn fängt und dass wir im Grabe noch Zeit genug zum Schlafen haben.

Sich im Spiegel zu beschauen
Kann den Affen nur erbauen.
Wirke! nur in seinen Werken
Kann der Mensch sich selbst bemerken.

Neka 'se skrate uzgredne izreke u sliedećih primjerih:

Es freut mich ungemein, dass ich dich wieder gesund weiß. — Es war mir ein Vergnügen, dass ich Sie wieder einmal gesehen habe. — Es that ihr sehr leid, dass sie nicht dabei war. — Dass ich euch gefalle, war mein höchster Wunsch; dass ich euch ergötze, war mein höchster Zweck. — Das Sicherste bleibt immer, dass man nur das Nächste thue. — Der Aberglauben schlimmster ist, wenn man den seinigen für den erträglichern hält. — Es ist besser, dass man Unrecht leide, als dass man Unrecht thue.

Dass du damals geschwiegen hast, werde ich wenigstens niemals billigen. — Diese Arznei muss, bevor man sie einnimmt, gut gerüttelt werden. — Bald nachdem das Schiff ausgelaufen war, wurde es von einem heftigen Sturme überrascht. — Dadurch, dass er recht that, ist nie jemand unglücklich geworden. — Ich habe mich, während ich in dieser Gegend verweilte, daran gewöhnt täglich Bier zu trinken. — Darin, dass der Mensch nach Wahrheit strebt, bekundet sich der Adel seiner Natur. — Die Zähne scheinen der Schlange nur dazu zu dienen, damit sie die Speise festhalte. — Die Riesenmuschel kann dadurch, dass sie die Schale schließt, ein dickes Seil abkneipen. — Schon mancher ist davon, dass er unreifes Obst aß, krank geworden.

1. Praštati svojim neprijateljem plemenito je[1]). 2. Dužnost je svakog djeteta ljubiti i koliko može podupirati roditelje svoje. 3. Bolje je popuznuti[2]) nogami nego jezikom. 4. Daleko bilo od nas takvo što i samo misliti. 5. Samo[3]) željenje ne čini bogata nikoga. 6. Ko prebrzo prodje knjigu, nema koristi od čitanja. 7. Pravopis možeš

Digitized by Google

najsigurnije naučiti mnogim vježbanjem. 8. Kako je[4]) san prema bdenju, tako je[4]) bludnja prema istini. 9. Svaka sreća samo kratko vrieme traje. Od njezina postanja[5]) do[6]) izčeznuća[7]) kadkad je samo trenutak. Uhiti[8]) je. Bog zna, hoće li se ikad povratiti. 10. Naša prva misao, koja pak ne bi izvedena, bijaše preći u Siciliju pa odonle u Afriku. 11. Klevete mučke[9]) prezirati najbolji je odgovor na iste. 12. On se razumije u to kao zec u bubnjanje. 13. Pišući pokazuješ što umiješ. Vježbaj se dakle marljivo u pisanju. 14. Koliko je, odkada se nijesmo vidjeli? 15. Jesmo li mi vazda takvi, kakvi bi imali biti? 16. Ne biste li Vi jače[10]) govorili, da Vas bolje razumijem? 17. Da ne daždi, bio bih obukao bolju odjeću. 18. Da ga zemlja ne povuče k sebi, letio bi. 19. Ako nećete da se stvar[11]) znade, ne učinite je. 20. Ko je medju vami bez grieha, neka baci prvi kamen na nju. 21. Kod Egipćana[12]) onaj koji roba ubi, jednako[13]) se kažnjaše kao da je ubio slobodna čovjeka. 22. Zašto me biješ? — Zato da te boli. 23. Piješ li, djevojko, vina? — Da[14]) ga nijesam pila, ne bih ovolika bila. 24. Kad su male kruške dobre jesti? — Kad nema velikih. 25. O da[14]) znadem, ko je uzročnik moje sadašnje sreće! Kako bi mu zahvalio! 26. Sve da i jeste zdravi, morali bi ipak biti umjereniji[15]) i čuvati se bolje od bolestî. 27. Ti se čudiš, da ti ovo ili ono nije za rukom pošlo. Traži[16]) uzrok pa se nećeš više čuditi. 28. Šutjeti je za brbljavca težka stvar. 29. Pitanjem možete mnogo naučiti, promišljavanjem još puno više. 30. Ti se nadaš, da[14]) će tvoja zasluga svestrano[17]) biti priznana. Ne varao se ti u tomu! 31. Pokle sam bio dostigao ono, čega radi bijah došo, ja se povratih k svojim. 32. „Čovjek neka ne kuša bogove“ kaže Šiller u njekoj svojoj baladi[18]). 33. Koliko mu je godinâ? zapita Frederik Veliki jednoga novaka[19]). — Osamnaest godina, Veličanstvo, a da[14]) nijesam bio bolestan cielu godinu, bilo bi mi sada devetnaest godina.

---

[1]) neka se prevede i obratnim redom, [2]) ausgleiten, [3]) bloß (pridjev), [4]) ſich verhalten, [5]) postati entſtehen, [6]) bis zu . ., [7]) verſchwinden, [8]) feſthalten, [9]) ſtillſchweigend, [10]) jako laut, [11]) es, [12]) Ägypter, [13]) ebenſo, [14]) bez veznika, [15]) mäßig, [16]) forſchen nach, [17]) allſeitig, [18]) Ballade ž., [19]) Recrut.

LVIII.

Infinitiv bez zu; Gr. § 151, b) c)

Er will überall dabei ſein	On hoće svuda da bude
Ich will lieber ſterben als Krüppel ſein	Volim umrieti nego živjeti sakat
Ich will damit nicht geſagt haben	Moje rieči ne idu na to
Ich mag von niemand miſshandelt werden	Neću da me niko zlostavlja
Wie hoch mag ili dürfte dieſer Thurm ſein?	Koliko bi mogao biti visok taj toranj?

Digitized by Google

Wer mag das ausgelöscht haben?	Ko može biti to sbrisao? = Ko je mogao to sbrisati?
Möchtest du nicht so gut sein? . . .	Ne bi li ti tako dobar bio?
Er soll heute noch abreisen	Neka odputuje već danas
Er soll heute noch abreisen	Kažu da će već danas odputovati
Man sollte um einen Arzt schicken	Valjalo bi poslati po liečnika
Man hätte es schon längst thun sollen	To je trebalo već davno učiniti
Du sollst es heute noch bekommen	Primit ćeš to još danas
Wann soll die Hose fertig werden?	Kad ćete da gaće budu gotove?
Dem soll ich mich unterordnen?	Tomu da se ja podložim?
Ich soll(te) das gesagt haben?	Da sam ja to rekao?
Er sollte mir untreu sein?	Da bi mi on bio nevjeran?
Ich lasse etwas stehen, liegen	Ostavljam (nešto)
Lass ihn gehen! Lasst sie laufen!	Pusti ga! pustite ih!
Man ließ ihn nochmals kommen	Poslaše opet po njega
Ich habe den Tischler holen lassen = ich habe um den T. geschickt	Poslao sam po stolara
Ich lasse mir etwas kommen = ich bestelle etwas	Naručujem što
Ich lasse mir ein Beinkleid machen	Naručio sam jedne gaće
Er hat den Muth sinken lassen	Klonuo je duhom
Lassen Sie sich nicht stören	Da Vas ne smetam
Lassen Sie sich öfter sehen	Pokažite se češće
Lass dich von ihm nicht foppen (narren, zum besten haben)	Ne daj se od njega zaludjivati, ne daj da ti se ruga
Peter, lass dir etwas sagen	Pero, da ti nešto rečem!
Er hat mir packen helfen	Pomogao mi je spravljati prtljagu
Ich habe ihn nicht kommen sehen	Ja ga nijesam vidio doći
Ich habe öfters sagen hören	Često sam čuo (reći)
Ich bleibe stehen — Bleib' stehen!	Zaustavljam se — Stani!
Ich bleibe sitzen, liegen	Ne dižem se sa stoca, iz postelje = ostajem (na stocu, u postelji)
Ich blieb an (s dat.) hängen	Zadjenuo sam se, zapeh za, obiskoh
Er blieb im Vortrage stecken	Zakrknuo je preko govora
Ich gehe (fahre) spazieren, ich reite spazieren	Idem (vozim se) na šetnju, šetam se na konju
Ich lernte ihn kennen = ich wurde mit ihm bekannt	Ja se upoznah š njim
Er lehrt mich turnen (unterrichtet mich im Turnen)	On me uči gombati (podučava me u gombanju)
Ihr habt gut reden, lachen	Vam je lako govoriti, smijati se

Sprechübung.

Athleten waren diejenigen Kämpfer, die in den öffentlichen Kampfspielen auftraten. Die Spiele bestanden im Rennen, Ringen, Boxen, Springen, Werfen. — Das Geschäft der Haruspices war aus den Eingeweiden wahrzusagen und sowohl die Beschwerden der

Digitized by Google

Götter oder drohende Unglücksfälle, als auch die Sühnungsmittel beim Einschlagen des Blitzes und bei andern Erscheinungen anzugeben. — Unreife Weinbeeren schmecken sauer, reife süß; wir müssen daraus schließen, dass während des Reifens die Säure der Trauben sich in Zucker verwandelt. — Gallert ist der Saft von Früchten oder Fleisch, der sehr stark verdickt wird, so dass er beim Erkalten zu einer durchsichtigen zitternden Masse gerinnt. — Die Fledermäuse sind nebst den Spitzmäusen und den Maulwürfen die gewaltigsten Fresser, und eine unter den größern europäischen Arten hat man 13 Maikäfer nach einander fressen sehen, ohne dass sie gesättigt war; eine kleine brauchte 70 bis 80 Fliegen zu einer Mahlzeit. — Die Masse der Gedanken wird nicht erworben durch Lesen sondern durch Denken, sowie man nicht reich wird durch Borgen sondern durch Erwerben. — Wer etwas Bedeutendes leisten will, muss tief eindringen, scharf unterscheiden, vielseitig verbinden und standhaft beharren. — Nicht mehr thun ist die beste Abbitte.

1. I vrag zna što je pravo, ali neće da čini. 2. Ne dâ se zaniekati[1]), da je licemjerstvo jedna od najgrdnijih opačina. 3. Vjerenica koju je sebi izabrao kraljević, kažu da je kneginja liepa i bogata. 4. Bio mi je preporučen učitelj, koji vele da je vrlo sposoban u poučavanju. 5. To se dogodi pod Konstantinom Velikim, prvim rimskim carem koji se dade krstiti. 6. Ko može tu bit bio? 7. Što da znači ovaj znak? 8. Šta! ti driemlješ? Zar ne znaš, da nam je raditi sada a ne počivati? 9. Zašto nijeste s mjesta poslali po tutora? 10. Na koju uru namjeravaš poći na šetnju? 11. Ja sam se upoznao tek nazad malo vremena s trgovcem, o kojemu bijaše rieč danas u jutro. 12. Da ti kažem, što sam prošle noći snio; smiešno je. 13. Ko ima miševa u glavi, tomu treba metnuti unutra mačku. 14. Ko svoju vlastitu kuću ne upravlja[2]) dobro, kako bi taj dobro upravljao susjedovu ili državu? 15. Biesan gladiator vodi rat proti našoj domovini. Tomu da ustupimo? Njega uvjete da slušamo[3])? 16. Od dvanaestorice, koja su imala doći, nijesu stigla nego dva. Što će se biti dogodilo s ostalimi[4])? 17. Ti si koza stara; ti si vuka poznala. Za što si se dakle dala prevariti? 18. Akoprem noj imade krila, ipak buduć da su ista odveć kratka, on ne može letjeti. 19. Stari Rimljani nijesu sjedili objedujući nego ležali. 20. Govorio si dosta; sada neka ja govorim. 21. Ako vam je zdravlje drago, čuvajte ga, mladići, kao blago. 22. Od željenja nitko ne postaje bogat; jer ako se želi u jednu ruku a zviždi u drugu, ima se u objema isto[5]). 23. Ko je sretan, i metuć nadje zlata. 24. Kad ne htjedoše da podju s nami, ne ostade[6]) nam drugo nego poći onamo sami. 25. Ona gospodična kažu da ima izvrstan glas; htio bih je čuti jednom pjevati. 26. Ko kasno legne i kasno ustane, o tomu se govori, da sunce prodava a ulje kupuje. 27. Prije nego umreš, čini[7]) da umru tvoji griesi. 28. Srčanost bana Zrinskoga, koji su pet stotina junaka pod[8]) Sigetom slomi svu tursku silu, ostaje za Hrvate spomenik vječite slave. 29. Ne bih Vas bio poznao[9]), da Vas nijesam

Digitized by Google

čuo govoriti. 30. Njeki odvjetnik[10]) zagreznu u blatu i umoli krojača koji baš mimoidjaše, da bi ga izvukao. Ovaj odgovori: Ko zna latinski, prolazi[11]) svuda — tako mi je svedj otac govorio, kad ne htijah učiti.

[1]) leugnen, [2]) verwalten, [3]) anhören, [4]) übrig, [5]) gleichviel, [6]) übrig bleiben, [7]) lassen, [8]) vor, [9]) erkennen, [10]) Advocat, [11]) durchkommen.

LIX.

Infinitiv sa zu, um ... zu, ohne ... zu, statt ... zu; Gr. § 152, a) b).

Man erlaubte ili gestattete uns mitzufahren	Dopustiše nam da se š njimi vozimo
Man verbot (untersagte) uns zu rauchen (= das Rauchen)	Zabrani nam se pušenje
Die Ehre gebietet mir so zu handeln	Čast me vlada da tako radim
Der Feldherr befahl aufzubrechen	Vodja zapoviedi da krene vojska
Der Heerführer beschloss sich zurückzuziehen	Vodja odluči uzmaknuti
Ich vergaß den Schlüssel mitzunehmen	Zaboravih uzeti sa sobom ključ
Ich erinnere mich nicht ihn je gesehen zu haben	Ne sjećam se da sam ga ikada vidio
Unterlass nicht dich zu erkundigen	Nemoj da se ne obaviestiš
Er schämt sich offen zu gestehen ili zu bekennen	Stidi se očito izpoviedati
Man versuchte ihn zu besänftigen	Kušalo se ublažiti ga
Trachte (suche, bestrebe dich, bemühe dich) zu erfahren	Nastoj (potrudi se) da doznadeš
Ich bedauere (es thut mir leid) Ihnen nicht dienen zu können = dass ich Ihnen nicht dienen kann	Žao mi je da Vas ne mogu u čemu poslužiti
Man ersuchte mich später zu kommen = ich möchte sp. kommen	Molili su me da dodjem kašnje (da bih kašnje došao)
Ich schmeichle mir das Richtige getroffen zu haben = dass ich das Richtige getroffen habe	Ufam se da sam pravo pogodio
Ich hoffe Sie bald wieder zu sehen	Nadam se da ću Vas naskoro opet vidjeti
Du hattest versprochen uns zu unterstützen = dass du uns unterstützen werdest	Ti si bio obećao da ćeš nas poduprieti
Er drohte mich zu verjagen	Zaprieti da će me iztjerati
Ich hatte verlangt verhört zu werden = dass man mich verhöre	Bijah zaiskao da me izpitaju
Sie glaubte betrogen worden zu sein = man habe sie betrogen ili sie sei betrogen worden	Ona mišljaše da je bila prevarena

Digitized by Google

Das Kind besucht die Schule, um etwas Nützliches zu lernen = damit (auf dass) es etwas Nützliches lerne	Diete polazi školu, da nauči što koristno
Um glücklich zu sein (= damit man glücklich sei), ist es nicht nöthig reich zu sein	Da čovjek bude čestit, ne treba da je bogat
Er ist zu edel, um sich zu rächen = als dass er sich rächen sollte	On je odveć plemenit da bi se osvetio
Sie war zu schwach, um diese Last zu tragen = als dass sie diese Last tragen konnte ili hätte tragen können	Ona bješe odveć slaba, da bi mogla nositi ovaj teret
Ich nahm das Geld, ohne es zu zählen = ohne dass ich es zählte	Uzeh novac ne prebrojivši ga
Er kam in die Gesellschaft, ohne geladen zu sein = ohne dass er eingeladen worden wäre	On dodje u družtvo ne pozvat
Ich kann den ganzen Tag zeichnen, ohne zu ermüden = ohne dass ich ermüde	Ja mogu vas dan risati a ne bih se umorio
Er hinderte mich nur, statt (anstatt) mir zu helfen = statt dass er mir helfen sollte	Ometaše me mješte da me pomogne

U sliedećih primjerih neka se skrate podpune uzgredne izreke:

Wie mancher bildet sich ein, dass er ein großes Genie sei. — Pharao befahl, dass man alle neugebornen israelitischen Knaben ertränke. — Jener Seemann behauptet, er habe selber gesehen, wie das Schiff in den Wellen verschwand. — Ich gestehe (bekenne), dass ich damals Unrecht hatte. — Der Bösewicht drohte, er werde die Frau umbringen, wenn sie ihm nicht all ihr Geld gebe. — Hippias hoffte, dass er durch den Perserkönig wieder in seine Herrschaft würde eingesetzt werden. — Sie baten mich, dass ich mit ihnen gehen möge. — Ich erinnere mich noch, dass ich von meinem Großvater schildern gehört habe, wie schrecklich die Erdbeben sind. — Er hoffte, dass man ihn zum Abgeordneten wählen werde. — Ich fürchtete, dass man mich auf der Gasse bemerken könnte; deshalb kam ich von hinten durch den Garten. — Euclides schlich sich in Weiberkleidern in die Stadt, damit er den Socrates hörete. — Arbeite fleißig und spare, damit du im Alter nicht Noth leiden müssest. — Du gehst in die Schule, Kind, damit du etwas Tüchtiges lernest; aber es scheint, dass das Lernen dir nicht schmeckt; denn du kommst stets heim, ohne dass du jemals etwas Nützliches aus der Schule brächtest. — Wilhelm ritt weiter, ohne dass er viel über das, was er sah, nachdachte. — Du bist zu verständig, als dass du eine solche Thorheit begehen könntest. — Wir waren zu ermüdet, als dass wir die Wanderung hätten fortsetzen können. — Wer da glaubt, dass man

Digitized by Google

den Menschen verschönern könne, ohne dass man ihn zugleich verbessert, der irrt gewaltig. — Die Knaben spielten, anstatt dass sie arbeiten sollten. — Liebe, damit man dich liebe; thue Gutes, damit du Gutes empfangest.

U sliedećih primjerih neka se razriješe skraćene uzgredne izreke:

Ehe ich mich dir ganz anvertraue, erlaubst du wohl dir ein Geschichtchen zu erzählen. — Er gelobte auf das feierlichste den Freund niemals verlassen zu wollen. — Bei großer Hitze sucht man schattige Plätze auf, um sich vor dem Stich der Sonne zu schützen. — Es ist wider die Gebote der Klugheit etwas aufs gerathewohl zu wagen. — Die Schwägerin hat versprochen heute abends wieder zu kommen. — Er schmeichelt sich dieses Werk in kurzer Zeit zu vollbringen; er dürfte sich aber gewaltig täuschen. — Bei den Spartanern wurden die Knaben angehalten kurze und bündige Antworten zu geben. — Er fordert das Unmögliche von sich, um es von andern fordern zu dürfen. — Du bist viel zu leichtsinnig, um irgend eine Arbeit mit Ernst durchzuführen. — Die Erzählung klang zu sonderbar, um glaubhaft zu sein.

U sliedećih primjerih neka se uzgredne izreke izraze još na dva načina (inversijom i umetanjem).

Hannibal hat Gift genommen, um nicht lebendig in die Hände seiner Feinde zu fallen. — Der Gärtner hat die Beete mit Buxbaum eingefasst, um den Garten zu verschönern. — Noch niemand ist ein großer Mann geworden, ohne sich viel geplagt zu haben. — Die Knaben haben den ganzen Nachmittag gespielt, statt sich nützlich zu beschäftigen. — Der Fremde wurde mit Vergnügen aufgenommen, da man schon viel von dessen Leistungen gehört hatte. — Du kannst diese Stelle nicht haben, ehe du ein gewisses Alter erreicht hast.

1. Nastojte da[1]) se odlikujete na svaki način. 2. Ne utvaraj sebi, dragi prijane, da[1]) si u tomu odličniji od drugih. 3. Sramite se obćiti s ljudmi, o kojih vas sviet znade, da su skvareni. 4. Drago mi je što[1]) sam Vas vidio i upoznao se s Vami. 5. Žao nam je veoma što[1]) vas ne možemo u čemu poslužiti. 6. Zazovi dolje Henrika; njetko je dolje koji mu želi govoriti. 7. Zaslužio bi radi ovog jedinog čina da budeš najstrože kažnjen. 8. Čim ja radim ovako, nadam se da[1]) ću koristiti i sebi samomu i drugim. 9. Ako dodje tko, reci, da[2]) sam zapriečen[3]) primiti posjete. 10. Kad se ne bih bojao da[1]) budem opažen, ja bih pošao tamo. 11. On je dosta sliep da mrzi mene, koji sam njegov najbolji prijatelj. 12. Da[2]) sam mu otac, ja bih drugačije postupao[4]), da ga povedem na pravi put. 13. Htijah baš poći u kafanu da proštijem novine, kad nadjoh knjižnicu otvorenu te odma uljegoh. 14. Premda nijesmo izučeni[5]) kao toliko drugih, ipak znademo, što imamo učiniti, da budemo zadovoljni i sretni. 15. Da znadem, kako da dokažem svoja prava, ja bih to učinio, ne gubeći časka. 16. Pokle bijasmo dugo raz-

Digitized by Google

mišljavali[6]), što da počnemo, mi se vratismo najposlie, ne postigavši svoj cilj. 17. Gosti ne običavaju otići, ne oprostivši[7]) se prije od gazde. 18. Nećeš ništa postati, a da nijesi štogod dobra[8]) naučio. 19. Namjesto da ide u školu, Ljudevit je pošao na kupanje. 20. Moj je nećak sad u Zadru, ufa se pako da će skoro premješten biti ovamo. 21. Biblija je božija knjiga; vriedna je da[1]) se čita. 22. Da bi proročne[9]) sne imali, stari mećahu lovorove listke[10]) pod uzglavje. 23. Treba da čovjek bude vele nesrećan, eda može reći: ja nemam neprijateljâ. 24. Ne daj da znade lievica, što čini desnica. 25. Razasula se sila novaca, da se razvali stiena, što prije stajaše na ovom mjestu. 26. Aleksandar Veliki kvarijaše svoje prijatelje, čim im dopuštaše da živu razkošno[11]). 27. Kad nema siena, govedo je prisiljeno i slamu jesti. 28. Neka vidim, hoće li biti sniega ili kiše. 29. Da mu reče: magare leti, on bi izišao da vidi kud leti; tako mu svašto vjeruje. 30. Idi tamo u mrava, ti lienčino, i uči od njega biti radišan. 31. Vjetar pogodan, što puhaše od zapada, nadimljaše jedra i dade nam dostići u kratko cilj našega putovanja. 32. Bolje je, kaže njemačka poslovica, biti dobro obješen nego zlo oženjen. 33. Ostanite (u postelji); još ste slabi.

[1]) sa veznikom i skraćeno, [2]) sa veznikom i bez njega, [3]) verhindern, [4]) verfahren, [5]) unterrichten, [6]) hin und her ſinnen, [7]) ſich beurlauben, [8]) recht, [9]) prophetiſch, [10]) Lorberblatt, [11]) üppig.

LX.

Infinitiv sa zu; Gr. § 152, c) d).

Es fängt an zu dämmern, dunkel zu werden	Počimlje mračiti se
Wann hat es zu ſtürmen aufgehört?	Kada je prestao vihar (bjesnjeti)?
Er fuhr fort mich ... zu beläſtigen	On sliedjaše dosadjivati mi
Belieben Sie herein zu ſpazieren	Izvolite uljesti
Er wagte nicht mehr zu kommen	On se ne usudi više doći
Ich kann nicht umhin zu bemerken	Ne morem a da ne opazim
Wer vermag das zu ergründen?	Ko može to shvatiti?
Er weiß ili verſteht die Leute zu behandeln, mit den L. umzugehen	On umije postupati s ljudmi
Du brauchteſt dich nicht ſo anzuſtrengen = du hätteſt nicht nöthig dich ſo anzuſtrengen	Ne bi ti bilo potreba tako se napirati
Ihr verdientet geſtraft zu werden	Vi bi zaslužili da budete kažnjeni
Er gab ſich zu erkennen	On se dade poznati
Ihr ſcheint zu beſorgen (Es ſcheint, ihr beſorget)	Čini se da ste se pobojali
Er weigerte ſich ſeine Mitſchuldigen anzugeben	On ne htjede oddati sukrivce

Digitized by Google

Es gelang ihm zu entkommen (entfliehen, entrinnen, entgehen, entweichen)	Podje mu za rukom ubjeći
Es genüge daran zu erinnern	Neka bude dosta spomenuti to
Es ist nicht zu glauben (= es ist unglaublich)	Nije vjerovati
Es wäre sehr zu wünschen (= es wäre sehr wünschenswert)	Bilo bi puno dobro
Diese Vorsicht ist sehr zu empfehlen	Ta je opreznost vriedna preporuke
Es ist nicht zu leugnen = es läßt sich nicht leugnen, in Abrede stellen	Ne dâ se zaniekati
Fremde und Reisende sind als Mittel eines guten Rufs zu betrachten	Stranci i putnici imaju se smatrati srestvom dobra glasa
Das ist nur für schweres Geld zu haben	To se ne može imati nego za skupi novac
Zeige uns alles, was da zu sehen ist, was man da zu sehen bekommt	Pokaži nam sve što se tu more vidjeti
Wie ist das zu verstehen = Wie hat man sich das zu denken?	Kako se ima to razumjeti?
Es war (Es stand) zu besorgen	Bilo je bojati se
Er war nirgends zu treffen	Nije se mogao nigdje naći
Sie war durch nichts zu bewegen	Nije ju bilo nikako skloniti
Dem ist nicht zu trauen	Tomu nije vjerovati
Damit ist nichts zu machen	To nije ničemu
Ich habe nichts weiter zu sagen	Nemam ništa više da reknem
Das hat nichts zu sagen = zu bedeuten	To ne znači ništa
Ich hatte gerade viel zu thun	Imao sam baš mnogo posla
Wenn ich zu befehlen hätte, so ...	Da ja zapoviedam, ...
Das hab' ich dir zu verdanken	To ja imam tebi zahvaliti

Sprechübung.

Die Sprache ist die Gabe und die Kunst andern seine Gedanken mitzutheilen. — Das Schreiben geschah bei den Alten vermittelst eines Griffels, den die Römer stilus nannten, und hievon haben wir den Ausdruck Stil, d. h. Darstellungsweise der Gedanken. — Das Pantheon war ein prächtiger runder Tempel, der 25 Jahre nach Christus auf dem Marsfelde in Rom erbaut wurde. Er war anfangs dem Jupiter, dann sämmtlichen Göttern geweiht. — Die manes oder dii manes waren die Seelen der Verstorbenen, die man als höhere Wesen verehrte und denen ein jährliches Fest geweiht war. — König Codrus von Athen gieng, um die Seinigen zu retten, verkleidet ins feindliche Lager und ließ sich tödten, weil das Orakel denjenigen den Sieg versprochen hatte, deren König getödtet würde. — In der blühendsten Epoche Ägyptens soll die Anzahl der Krieger, welche dort eine eigene Kaste bildeten, sich auf 400.000 belaufen haben. Sie waren im Besitze gewisser Ländereien,

Digitized by Google

die ihnen ſtatt des Soldes dienten, und durften, um den kriegeriſchen Geiſt nicht zu ſchwächen, kein Handwerk treiben.

Die beſte Art auf ſeiner Hut zu ſein iſt nie Unrecht thun. — Natur gab uns Verſtand, um recht zu denken; um recht zu handeln, gab ſie uns das Herz. — Wen es ärgert, daſs man einen andern mehr lobt als ihn, der iſt neidiſch zu nennen. — Dankbarkeit iſt diejenige Tugend des Menſchen, vermöge deren er große und kleine Gunſtbezeigungen anderer nicht nur als ſolche anerkennt, ſondern ſich auch getrieben fühlt ſie möglichſt mit andern zu erwidern.

1. Ko se stidi pitati, malo nauči. 2. Čuvaj se onoga, koji nema ništa da izgubi. 3. Led se topi, netom sunce počne sjati vruće. 4. Ne zaboravite, kad dodjete opet, uzeti sa *sobom*[1]) Svoju kćercu. Ja bih ju rado jednom vidio. 5. Da vidim nosoroga[2]), pripoviedi mi prijatelj moj, odlučih izaći. 6. Ne živimo da jedemo, nego jedemo da živimo. 7. Zaludu čovjek što ima, kad ne umije to uživati. 8. Ja nijesam prijatelj prepiraka; ja idem tja odmah, ako ne prestanete prepirati se. 9. Nije mi za čudo što su ga preskočili; buduć nema zaštitnikâ[3]), to je bilo predvidjeti. 10. Ovaj se je junak dičio, je li pravom ne znam, da nije nikada bio potučen. 11. Šta gledaš svedj okolo? Zar nemaš ništa raditi? 12. Čim se bavite, kad vam vrieme ne dopusti da izidete? 13. Što te je navelo otići, a da nijesi prije ručao? 14. Bi li imao deset forinti da mi zajmiš? Ja bih ti ih vratio[4]) u osam dana. 15. Bilo bi dosta za sada da se popravi[5]) ovaj dio zida; ostalo[6]) bi se moglo učiniti kašnje. 16. Da se pripitomi jež, dava mu se mlieka, koje rado loče. 17. Mnogi čovjek[1]) misli da tura, dočim je on sam turan od drugih koji su lukaviji od njega i zlorabe njegovu slaboću. 18. Što nam se u prirodi čini da je propast[7]), nije nego pretvor[8]). 19. Ministar obeća da će poduprieti moju molbu pri Njegovu Veličanstvu Caru, i tako smijem baš[9]) nadati se, da ću u ne daleku vremenu postići svoj cilj. 20. Ja sjedjah doduše kraj njega, ali mi ne podje za rukom upoznati se š njim. 21. Gospodar zapoviedi slugam da uspu[10]) omlaćeno zrnje u vreće. 22. U varen pilav[11]) ne treba[12]) vode sipati. 23. Verres na trgu lilibejskome[13]) dade bičevati rimskoga gradjanina. Ne bijaše nitko u Lilibeju, koji ne bi o tom čuo. 24. Prije svega mi je opaziti, da se odveć malo starate za nauke i da i ponašanje vaše od nekoliko vremena ne sliedi biti takvo kakvo bijaše prije i kakvo bi valjalo vazda da bude. 25. Moramo se čuvati, da nas ne prevare oni griesi, koji se čine da naslieduju krepost. 26. Veži rubac oko vrata, da se ne nahladiš. 27. Ne dâ se nijekati, da se mučanjem kadšto više dobiva nego govorenjem. 28. Pitajte, možemo li izaći na šetnju, kad budemo svršili ovu radnju. 29. Ja se ne spominjem da sam ikad vidio takovih čudesa. 30. „Neka me mrze, samo da me se boje“ običavaše reći rimski ćesar Kaligula. 31. Beremo[13]) cvieće, da njime okitimo grob naše sestrice.

---

[1]) ne prevadja se, [2]) Rhinoceros sr., [3]) Gönner, [4]) zurückerſtatten, [5]) herſtellen, [6]) übrig, [7]) Vernichtung, [8]) Veränderung, [9]) wohl, [10]) ſchütten, thun, [11]) Reis, [12]) brauchen, [13]) pflücken.

Digitized by Google

LXI.

Infinitiv sa zu; Gr. § 152, b).

Ich habe die Ehre (ich beehre mich) zu melden	Čast mi je javiti
Ich hatte das Glück (ich war so glücklich) eine Stelle zu erhalten	Imao sam sreću dobiti jedno mjesto
Ich verspüre keine Neigung (ich bin nicht geneigt) hierin nachzugeben	Nije me volja u tomu popustiti
Du hast gar kein Recht (du bist gar nicht berechtigt) zu fordern, dass	Ti nemaš nikakvog prava zahtievati, da . . .
Ihr habt die Pflicht (ihr seid verpflichtet) mir beizustehen	Vi ste držani (obvezani) meni pomoći
Ich habe die Absicht (ich beabsichtige, gedenke, bin gesonnen) der Verhandlung beizuwohnen	Kanim (naumio sam), namjeravam prisustvovati razpravi
Ich erhielt den Auftrag (ich wurde beauftragt, es wurde mir aufgetragen) nachzusehen, ob . . .	Primih nalog da pregledam, da li
Habe die Güte mich dorthin zu begleiten (Sei so gut und begleite mich dorthin)	Pogodi mi i odprati me onamo
Ich nehme mir die Freiheit (= ich bin so frei) anzuzeigen	Uslobodjujem se naglasiti
Er hat die Gewohnheit (er hat sich gewöhnt, er ist gewohnt) überall dabei zu sein	Obiknuo je, običan je svud biti prisutan
Ich habe das Bewusstsein (= ich bin mir bewusst) stets das Gute gewollt zu haben	U dobroj sam svjesti da sam vazda hotio dobro
Welch ein Vergnügen, Sie wieder einmal zu sehen	Blažene oči da Vas opet jednom vide
Ich hatte keine Zeit es zu thun	Nijesam imao kad to učiniti
Ich habe keinen Grund mich meiner Handlungsweise zu schämen	Nemam čega da se stidim svoga postupanja
Er lief Gefahr zu ertrinken	On bješe u pogibelji da se utopi
Ich war eben im Begriffe (ich stand auf dem Punkte) abzufahren	Ja bijah baš u tom da odputujem, ja bijah pri samom odlazku
Ich bin nicht im Stande (in der Lage) euch zu helfen	Nijesam u stanju da vam pomognem
die Hoffnung befördert zu werden	nada promaknuća
die Furcht entdeckt zu werden	strah odkrića
die Sucht zu gefallen (= Gefallsucht)	pohlepa omiljenja
die Kunst sich beliebt zu machen	način kako bi ko mogao ljudem omiljeti
Es war mir nicht möglich anzugeben	Nije mi bilo moguće da kažem

Digitized by Google

Es ist schwer vorauszusagen	Težko je proreći
Diese Speise ist leicht zu verdauen (leicht verdaulich)	Ova se hrana lako probavlja (probavljiva je)
Ich bin bereit alles zu liefern, was	Spravan sam sve poslužiti, što
Ich wäre begierig zu erfahren	Pohlepan sam obaznati
Er war zu schwach (um) ihr etwas abzuschlagen	On bješe odveće slab da joj što odbije
Ich bin unfähig (außer Stande) derlei auch nur zu denken	Nepodoban sam takvo što i samo misliti
Er war bestrebt (bemüht) darzuthun, zu beweisen	Nastojan je bio dokazati
Ich bin überrascht (verwundert, erstaunt) zu hören	Iznenadilo me je to čuti
Ich war versucht zu glauben	Napastovan sam bio vjerovati
Ich war erfreut (= es freute mich) zu vernehmen	Milo mi je bilo saznati

Alle Arten sein Brod zu verdienen sind einem ehrlichen Manne gleich anständig. — Die zwei schönsten Dinge, die ich kenne, sagte ein Weiser, ist ein gestirnter Himmel über unserm Haupte und das Bewusstsein einer guten Handlung in unserm Herzen. — Nur derjenige hat ein Recht zu tadeln, der ein Herz zu helfen hat. — Kannst du Großes nicht thun, verachte nicht Kleines zu wirken. — Unterlässt man Minerva und die Musen zum Mahle zu laden, so kommen Faunen und Bacchantinnen die Plätze einzunehmen. — Sein Gewissen dem Ehrgeize aufopfern ist dasselbe als ein schönes Gemälde verbrennen, um die Asche davon zu haben. — Der allzu schnelle Zuwachs an Kenntnissen, der mit wenigem eigenen Zuthun erhalten wird, ist nicht sehr fruchtbar. Die Gelehrsamkeit kann auch ins Laub treiben, ohne Früchte zu tragen. Man findet oft sehr seichte Köpfe, die zum Erstaunen viel wissen. — Wenn du Gott wolltest Dank für jede Lust erst sagen, du fändest gar nicht Zeit noch über Weh zu klagen. — Wer sein Bette macht am Morgen, braucht den Tag nicht mehr zu sorgen.

Robert Bruce und die Spinne.

König Robert Bruce, Wiederhersteller der schottischen Monarchie, sah einst in einer Scheune, wo er schlief, eine Spinne an der Wand, die hinauf zu klimmen versuchte. Zwölfmal fiel sie herab, aber jedesmal fieng sie von neuem zu klettern an und das dreizehntemal stand sie an ihrem Ziele. Dies Beispiel gab dem Könige Muth und Ausdauer.

1. Čim više dobivah, tim više rastijaše u meni volja raditi. 2. Znaj da nemaš nikakva prava postupati sa mnom na ovaj način. 3. Prostite, ali ja nijesam imao vremena da dodjem amo; imao sam pisati od šest uri sjutra do sedam uri u veče. 4. Malo zatim brat mu imaše sreću biti promaknut[1]) i premješten. 5. Ti nemaš čega da se ponosiš tim uspiehom. Da nije bilo mene, ti ga ne bi bio postigao. 6. Imate i van škole dosta srestvâ da izobrazite[2]) dalje svoj duh; samo treba da umijete ista upotrebljavati. 7. Biste li

Digitized by Google

imali dobrotu da mi rečete, što imam učiniti, do dostignem potrebiti dopust? 8. Kad ćete jednom prestat nasliedovati uviek druge, mjesto da stojite na svojih vlastitih nogah? 9. Koliko imate[3]) još primiti[4]) od mene? 10. Ako me što uzpita gospodin, u koga me šaljete, što da odgovorim? 11. Ko ti dade vlast da to izvedeš? 12. Budući da ne znate šutjeti, bila bi ludost povjeriti[5]) vam što važno. 13. Prielaz[6]) od kreposti k opačinam mnogo je laglji nego od opačine ka kreposti. Kakav nauk izvire[7]) iz toga, nije težko razabrati[8]). 14. Neradišan[9]) nema ufati niti dobitka niti časti. 15. Nije vjerovati, koliko može jaka volja. 16. Čekajte, stanite; imao bih vam javiti novost. 17. Izbij[10]) sebi iz glave, da razumiješ već sve, i da ti ne treba više učiti. 18. Josip egipatski gradjaše se kao da ne pozna braću svoju, koja su bila došla u Egipat da kupe žito. 19. Ona sliedi biti takva kakva bijaše i prije nego je amo došla. 20. Kažite mu, da ga želim što prije vidjeti; imam mu priobćiti nešto, na što se neće jediti. 21. Da budeš srećan, ne treba ti da si bogat, nego ti treba čisto srce, eda možeš uživati sreću, ako ti dopane[11]). 22. Što kaniš učiniti, ako ti ne podje za rukom naći koju službu? 23. Ne stidite li se hoditi kao raci? Vi dobro[12]) znate, da čovjek valja da napreduje[13]) a ne da nazaduje[14]), ako hoće da postigne svoj cilj. Zašto ne nastojite dakle da postanete sve to pametniji i sposobniji? 24. Šta bi ti sada najradje jeo? 25. Jesi li opetovao lekcije iz latinskoga i grčkoga? 26. Šta ste učinili, kad sievaše i grmljaše tako strašno? Jeste li mogli onda[15]) spavati? 27. Čini mi se, da poznam onu gospodju; cienim[16]) da sam ju već negdje vidio. 28. Ako se ne bismo više vidjeli, ja Vas pozdravljam i želim Vam srećan put. 29. Ne računaj, koliko si za domovinu žrtvovao. Pitaj se radje, nije li ista tvoja najveća žrtva još mnogo premalena za ljubav domovine prama tebi.

---

[1]) befördern, [2]) ausbilden, [3]) sa ſollen i haben, [4]) bekommen, [5]) anvertrauen, [6]) Übergang m., [7]) fließen, [8]) entnehmen, [9]) unthätig, [10]) ſchlagen, [11]) zutheil werden, [12]) doch, [13]) vorwärts ſchreiten, [14]) rückwärts ſchreiten, [15]) da, [16]) glauben.

LXII.

O participiju; Gr. § 155, a).

Ihr Geſang war hinreißend (i ein hinreißender)	Njezino pjevanje bijaše zanosito
Das Schauſpiel war anziehend (i ein anziehendes)	Gluma bijaše zanimiva
Die Frage iſt brennend (ili eine brennende) geworden	Pitanje je potežno postalo
Die Sache iſt nicht dringend (ili keine dringende)	Stvar nije hitna, nije o glavu
ſein Recht geltend machen (zur Geltung bringen)	svoje pravo na vidik izvesti, dokazivati
ſich geltend machen	pribaviti si važnost

Digitized by Google

lähmend auf etwas (ein)wirken	djelovati utirući na što
ein reizender Anblick	dražestan pogled
ein überraschendes Ergebnis	nenadni posliedak
ein auffallendes Benehmen ili Betragen	čudnovato ponašanje
ein sehr gesuchter Artikel	roba mnogo tražena
ein wohlgemeinter Rath	na dobro smjerajući savjet
eine erledigte Stelle	upražnjeno mjesto

a) Predikatna participijalna konštrukcija.

Den Betrug fürchtend (= da ili weil sie den Betrug fürchteten) zogen sie sich zurück	Bojeći se prievare povukoše se natrag
Sonst war ich selber mit in Feld und Wald, mit meinen Augen ihren Fleiß regierend (= wobei ich mit .... regierte)	Njekad bijah glavom š njimi na polju i u gori, upravljajući svojimi očima njihovo nastojanje
Er fiel, sein Haus betretend (= als, indem er sein Haus betrat), durch seiner Gattin und Aigisthens Tücke	On pade, otiruć prag svoj nogom, zlobom žene svoje i Egista
Die Arbeiter, an das heiße Klima nicht gewöhnt (= welche an .... nicht gewöhnt waren), erkrankten insgesammt	Radnici, ne vični vrućem nebu, razbolješe se svikolici
Die Kartoffel, in die Erde gelegt, wird weich (= Wenn man die K. in die Erde legt, so wird sie weich)	Krumpir, postavljen u zemlju, omekša
Von seinen Anhängern verlassen gab der Fürst seine Sache auf (= Da der Fürst von seinen Anhängern verlassen worden war, so gab er seine Sache auf)	Od svojih pristaša zapušten knez pregori posao
Die Jäger gehen mit Lanzen und Knütteln bewaffnet dem Bären entgegen ili Mit Lanzen und Knütteln bewaffnet gehen die Jäger dem Bären entgegen	Lovci idu medvjedu na susret oboružani sulicami i bukovci
Indem ich zufrieden bin, dass ich nicht alles verloren habe, trage ich leichter mein Schicksal ili skraćeno: Zufrieden, dass ich nicht itd.	U što sam zadovoljan da nijesam sve izgubio, podnosim lakše svoju sudbinu
Obwohl der Mann arm und gedrückt war, ließ er sich doch zu keiner Unredlichkeit verführen ili skraćeno: Obwohl arm und gedrückt ließ sich der Mann doch ...	Premda čovjek bijaše siromašan i potlačen, ipak se ne dade navratiti na nikakvo nepoštenje

Digitized by Google

U sliedećih primjerih neka se razrieše dionici shodnimi veznici (indem, weil, dadurch daſs, wenn, nachdem, und itd.) ili odnosnim zaimenom. Gdje dolikuje, neka se rabi i inversija.

Mancher bereitet ſich, der Leidenſchaft des Trunkes fröhnend, ein frühes Grab. — Auch eine unbedeutende Sache kann, von einem gewandten Erzähler vorgetragen, die Aufmerkſamkeit rege erhalten. — Dies ſagend ritt er trutziglich von dannen; ich aber blieb, mit kummervoller Seele das Wort bedenkend, das der Böſe ſprach. — Zitternd vor jedem Schatten lebt der Furchtſame in ewiger Angſt. — In ſeine Tugend gehüllt trotzt der rechtſchaffene Mann der Verleumdung. — Dem Tode entronnen hängt der Wiedergeneſene mit neuer Liebe am Leben. — Und ich, auf ihren Weg nicht achtend, hätte mich wider ihren Willen hier gefeſſelt?

Die Unſchuld iſt der Seele Glück; einmal verſcherzt und aufgegeben verläſst ſie uns im ganzen Leben, und keine Reu' bringt ſie zurück. — Wohlthaten, ſtill und rein gegeben, ſind Todte die im Grabe leben, ſind Bäume die im Sturm beſtehn, ſind Sterne die nicht untergehn. — Zu weit getrieben verfehlt die Strenge ihres weiſen Zwecks, und allzu ſtraff geſpannt zerſpringt der Bogen.

1. Dušmaninu bježećemu valja graditi zlatne mostove. 2. Furije[1]), službenice[2]) Plutonove[3]), nošahu u ruci goreću zublju i imahu na glavi zmije mješte vlasî. 3. Na obali stojim duge dneve, zemlju Grkâ tražeći dušom. 4. Francezki plemići, predvideći ove pogibelji, odalečiše se medjutim iz svoje domovine. 5. Od urodjenikâ[4]) potjerani skočismo u rieku i preplivasmo na drugu obalu, gdje se ufasmo da ćemo naći spasa. 6. Došavši kući izpekoh i pojedoh ribe, što bijah malo prije uhvatio. 7. Hrabri vojnik pade, od dušmanskog taneta pogodjen u prsi. 8. Banana je jugo-amerikansko drvo, čiji plod, osobito kuhan, služi kao[5]) hrana[6]). 9. Pravednik[7]), izpunjajući vjerno[8]) svoju dužnost, gleda[9]) mirno u budućnost. 10. Gotovo[10]) u sredini crkvice nalazi se zdenac, a vrhu njega trulo[11]), t. j. otvor, izvana pokriven gredami. 11. Zabavljeni takvimi mislimi legosmo, ali ne mogosmo dugo zaspati. 12. Povrativši se kući nadjoh sve u najvećem neredu. 13. Što ti se čini? Je li lakše obući se sjedeć ili stojeć?

14. Zašto ne biste imali vremena da idete sa mnom u šetnju? Zar imate kakva posla? 15. Ko vas je učio risati, računati, gombati? 16. Onaj ne umije davati, ko dâ pozno. 17. Zdravlje se ne cieni, dok se ne izgubi, kao što[12]) se cieni zdenac tek onda, kad nije više u njemu vode. 18. Ko jedanput slaže, tomu se ne vjeruje, ako i govori istinu. 19. Glasoviti atenski govornik Demostene[13]), najžešći protivnik Filipov, uze otrov, da ne bi pao u ruke svojih neprijatelja. 20. Skočio sam jučer s konjem preko jednog potoka, koji na onom mjestu bješe za cielo[14]) širok dva hvata i pô. 21. Koga sablažnjava takvo što, pokazuje da je vele siromašan u duhu. 22. Kad umre

Digitized by Google

pravednik[15]), njegova slava počimlje živjeti. 23. Kada ti ljudi obećavaju veliku nagradu[16]) i malo muke, ne vjeruj im; jer hoće da te varaju. 24. Prekojuče dodje u mene bratučed Andrijin i zamoli me, da bi ga preporučio knezu za koju službu, što malo zatim i učinih. 25. Ne sprijatelji se s nikim, ne izkusivši[17]) ga. 26. Ja želim govoriti s glavarom; imajte dobrotu i povedite me k njemu.

---

[1]) Furie, [2]) Dienerin, [3]) Pluto, [4]) der Eingeborne, [5]) als, [6]) Nahrungsmittel, [7]) redlich, [8]) getreu, [9]) blicken, [10]) fast, [11]) Kuppel ž., [12]) ebenso wie, [13]) Demosthenes, [14]) gewiss, [15]) gerecht, [16]) Lohn m., [17]) erproben.

Opazka. Dosta često treba razriešiti hrvatski gerundij (participij) shodnim veznikom ili odnosnim zaimenom; n. p.

1. Uviek se laž sama kazni, zapličući[1]) se sve više. 2. Njeke su životinje posredno koristne, tamaneći[2]) škodljive rezavce. 3. Isus blagosiljaše djecu, nalažući[3]) im ruke. 4. Kamilo[4]) spasi Rim, oslobodiv ga od Galâ[5]). 5. Prolazeći[6]) jednom kroz njeku šumicu čuh kričati svraku. Njeki vjeruju, da to znači što zlokobno[7]). 6. Ona stabla ne uspievaju, ne imajući dosta svietlosti. 7. Ja se prestraših ne malo, upaziv[8]) da mi je netko bio ukrao dobnjak. 8. Ona se odalji, učiniv to, iz Draždjana i ne bi od toga (vremena) više vidjena. 9. Naša zemlja je kruglja, okrećuća se oko sebe i zajedno oko sunca. 10. Ja sam ga uvriedio, čini se, ne znajući čim. 11. Stric me je odpustio, ne progovoriv[9]) ni rieči sa mnom. 12. Ukloniv se napastim mi smo izbjegli griehu. 13. Dajte amo, reče Don Abondio, uzev služkinji čašu iz ruke.

---

[1]) verwickeln,, [2]) vertilgen, [3]) auflegen, [4]) Camillus, [5]) Gallier, [6]) gehen, [7]) ungünstig, [8]) bemerken, [9]) sprechen.

b) Attributna participijalna konštrukcija; Gr. § 155, b).

Poredanje rieči u ovoj jest sliedeće:

na 1. mjestu stoji	na 2. mjestu	na 3. mjestu	na 4. mjestu
spolnik (ili slična rieč)	sve što zavisi od participija (ili pridjeva)	participij (ili pridjev)	samostavnik

Sprechübung.

Charakter iſt die einer Perſon oder Sache aufgeprägte Eigenthümlichkeit, das eigenthümliche Weſen derſelben. — Oaſe heißt ein mit Waſſer verſehener fruchtbarer Landſtrich mitten in einer Sandwüſte. — Die Beſtimmung der Blutadern iſt, dem Herzen das in dem ganzen Körper vertheilte Blut wieder zuzuführen. — Die Kreislinie hat die Eigenſchaft, daſs alle ihre Punkte von einem innerhalb derſelben liegenden Punkte gleich weit entfernt ſind. Dieſer Punkt heißt der

Digitized by Google

Mittelpunkt oder das Centrum des Kreises. — Die doppelte Bewegung der Erde, die tägliche um sich und die jährliche ungefähr 365mal länger dauernde um die Sonne, ist vergleichbar einem im Kreise Tanzenden, welcher sich vielmal um sich selbst dreht, während er ein einzigesmal um den in der Mitte stehenden Tisch herumkommt. — Reinigung (lustratio) nannten die Römer dasjenige Opfer, wobei man das zu Opfernde um den Gegenstand, der gereinigt werden sollte, herumführte. — Die Pyramiden stehen in Mittelägypten, an der Westseite des Nil, in fünf Gruppen gesondert. Es sind ihrer im ganzen vierzig.

1. Naše najbolje želje prate vojnike boreće se za domovinu. 2. Rečenica[1]) je misao izražena riečmi. 3. Uda pregledana[2]) od ljekara ne pokazuju nikakva traga vanjske oštete[3]). 4. Viest pridošla[4]) danas u jutro javlja, da su Turci na 7 Maja bili potučeni od Rusâ. 5. Čujem sada za[5]) prvi put ovaj izraz čudan[6]) svojom novošću. 6. Zemlja je kruglja slupljena[7]) na[8]) stožerih[9]). Njezino je kretanje dvogubo: oko sunca, putanjom[10]) koju obavljuje[11]) za[12]) godinu (dana), i oko svoje osi, oko koje se obrće u dvadeset i četiri sata. 7. Koji od četiri svezka ovog djela izdanog[13]) od Wigand-a u Lipskomu jest najzanimiviji? 8. Kako se zove onaj slavni mir sklopljen u Münster-u i Osnabrück-u? 9. Koja je ta[14]) životinja najsličnija čovjeku? 10. Iz česa se pravi ova boja toli važna za trgovinu? 11. Ko bi nijekao, da je škola uredba[15]) veoma koristna za mladež? 12. Strašni krokodil nije ništa drugo nego gušterica duga 20 do 30 stopa. 13. Svaka krivnja[16]) počinjena[17]) čovječanstvu kazni se na strahoviti način. 14. U zmije je[18]) tielo dugačko, okruglo i ljuskami pokriveno. 15. Vjerenica izabrana od kneza-nasljednika[19]) vele da je kneginja odlična tjelesnimi i duševnimi[20]) vrlinami. 16. Jučer vidjeh, kako neki jahač skoči preko jarka[21]) široka tri metra i pô. 17. Kao što se vidi iz gore rečenoga, on nije tomu kriv, budući da nije ni u stanju takvo što učiniti.

(Gr. § 157) 18. Slonovi koji se imadu pripitomiti, treba da trpe gladi. 19. Bolnica što se ima sagraditi[22]) odredjena je za vojnike bolestne ili ranjene. 20. Ostalo[23]) ćemo pretresati[24]) na dan koji se ima još odrediti. 21. Ovo nije radnja koja bi se dala tako lasno izvesti.

22. Vojaci, umoreni od dugog hoda, počinuše. 23. Francezi, vodjeni od smjela gjenerala, osvojiše u malo vremena čitavu pokrajinu. 24. Prevedeno doslovce ovo mjesto[25]) ne daje nikakva smisla, ili kao što se običava reći, nema ni glave ni repa. 25. Neprestano uckan[26]) jelen se spasi škočiv preko jarka široka tri hvata. 26. Bieg Muhamedov iz Meke u Medinu, zvan hedžra, pada na 15 Julija godine 622. — 27. Ti se lako varaš; i ovaj put ti si se prevario, ili bolje[27]), ti si se dao prevariti. 28. Ko je na dvoru? — Naš susjed. — Neka dodje unutra, da se poravnamo, ako je moguće. 29. S vami trojicom čovjek se može liepo zabavljati; i kad bi žalostan bio, vi ga silite smijati se. 30. I stavši Isus reče da zovnu sliepca.

Digitized by Google

I zovnuše ga i rekoše: Ne boj se, ustani, zove te. 31. Bojeć se uvriediti ga, šutih. 32. Ako izadjete, ne zaboravite zatvoriti vrata.

---

[1]) Satz m., [2]) untersuchen, [3]) Verletzung, [4]) einlangen, [5]) zu, [6]) überraschend, [7]) abplatten, [8]) an, [9]) Pol, [10]) auf . . . Bahn, [11]) zurücklegen, [12]) in, [13]) herausgeben, [14]) der die das, [15]) Einrichtung, [16]) Unrecht, [17]) anthun, [18]) haben, [19]) Erbprinz, [20]) geistig, [21]) Graben m., [22]) erbauen, [23]) übrig, [24]) besprechen, [25]) Stelle, [26]) hetzen, [27]) vielmehr.

LXIII.

O participiju; Gr. § 156—162.

die sitzende Lebensweise	sjedaći život, sieda
eine stillschweigende Einwilligung	privoljenje mukom
die fallende Sucht = die Fallsucht	padavica
ich war um dich sehr besorgt	ja bijah u velikom strahu radi tebe
er ist immer beschäftigt	on je vazda u poslu
der Bediente, ein Bedienter	sluga, službenik
ein um den Staat verdienter Mann	čovjek zaslužan za državu
ein Geschworener---ein Verschworener	porotnik -- urotnik
das abgebrannte Haus	izgorjela kuća
ein gestrandetes Fahrzeug	nasukana ladja
die gelandete Mannschaft	ljudi izkrcani, dovezeni s ladjom
ein zurückgetretener Ausschlag	osip koji je natrag udario
die hier gewesenen Regimenter	pukovnije koje su tu bile
ein vielgereister Mann	čovjek koji je ogledao mnogo svieta
eine ins Ausland gewanderte Familie	obitelj koja se je izselila
erfahren — verschwiegen — besonnen	izkusan — šutljiv — sviestan
angesehen — gelassen — eingebildet	ugledan — miran — nadut
ungerathen — ungezogen	izrodjen — neskladan
der, die Sterbende	umirući, umiruća
der Verstorbene, die Verstorbene	pokojnik, pokojnica
der Rasende, Wüthende	bjesnik, goropadnik
das Auffallende an (bei) der Sache ist	začudno pri tomu jest
das Überraschendste dabei ist	najčudnije pri tomu jest
der Gefangene — der Angeklagte	uhvaćenik — obtuženik
die Hinterbliebenen, Überlebenden	otražak, koji preživu druge
die Ausgewanderten	izseljenici
der Vorgesetzte — der Untergebene	starješina, poglavar — podložnik
die Regierenden und die Regierten	oni koji vladaju i koji su vladani
das Erreichte und das noch zu Erreichende	što se je postiglo i što se još ima postignuti
das Gefrorne, ein Gefrornes	sladoled

Digitized by Google

ein bezaubernd schöner Gesang	čarobno pjevanje
die Waren gehen reißend ab	roba se prodaje na jagmu
ein ausgezeichnet feiner Stoff	izvrstna tkanina
eine verdammt schwierige Stelle	pretežko mjesto
Er kam gelaufen, gerannt	on dodje trkom
Der Pfeil kam geflogen	striela doleti
Der Reiter kam daher gesprengt	jahač dodje plaho jezdeći

Uzgredne izreke u sliedećih primjerih neka se skrate sa glavnimi po § 155.

1. Bäume, welche fast zweimal so hoch als unsere Eichen sind, prangen dort mit den schönsten Blüten. 2. Die Basaltfelsen, die den Trümmern eines ungeheuern Gebäudes ähnlich sind, ragten aus den Fluten empor[1]). 3. Als der Macedonier Alexander zwanzig Jahre alt war, bestieg er den väterlichen Thron[2]). 4. Er war zu schwach zu widerstehen und gab dem Gegner nach. 5. Indem der Habsüchtige nur nach irdischen Gütern strebt, verliert er leicht den Sinn für alles Höhere. 6. Als die griechischen Helden von Troja zurückkehrten, erlitten sie mannigfache Schicksale. 7. Noah wandelte, obgleich er unter sündhaften Menschen lebte, gerecht vor dem Herrn. 8. Wenn diese Verse wörtlich übersetzt werden, so klingen sie barbarisch und geben im Deutschen keinen Sinn[2]). 9. Da wir von der Reise ermüdet waren, schliefen wir alsbald ein. 10. Der Verbrecher begieng, nachdem er kaum dem Gefängnisse entsprungen war, eine neue Freveltat[1]). 11. Über der Bundeslade war ein prachtvolles Zelt aufgeschlagen, das Stiftshütte hieß[1]). 12. Weil das Kameel zum Lasttragen und zum Ertragen des Durstes bei langen Märschen wie geschaffen ist, hat es den Namen des Schiffes der Wüste erhalten. 13. Wenn die Lava verwittert ist, erzeugt sie einen üppigen Boden[1]). 14. Kann ein Trostwort, das ohne Innigkeit gesprochen wird, erquicken[1])? 15. Kaum bist du einer Gefahr entronnen, so stürzest du dich schon wieder in eine andere. Ist das weise gehandelt? 16. Nichts entzückt so sehr als der Anblick der Natur, welche wieder auflebt und alles verjüngt. 17. Der Ausdruck templum bezeichnet jede Stätte, welche durch die Auspicien eingeweiht und zu denselben bestimmt war. 18. Das Gewissen ist eine Stimme, die von selbst Sturm läutet. 19. Das Benehmen des Angeklagten glich ganz dem Benehmen jemandes, der vom bösen Gewissen gepeinigt wird. 20. Obschon der Vater von großen Schmerzen geplagt wird, hat er sich dennoch zur Reise nach Lemberg entschlossen. Armer Mann, sein liebstes Kind, das eben an einem gefährlichen Fieber erkrankt ist, wird ihm dort schwerlich die eigenen Schmerzen lindern können.

[1]) neka se skrati sa predikatnom i attributnom konštrukcijom, [2]) neka se prevede pravilnim poredanjem i inversijom.

Digitized by Google

Opazka. Često treba, eda se može skratiti uzgredna izreka, pretvorit ju u trpno stanje; n. pr.

Der Magnet gewinnt, wenn man ihn durch Tragen übt, größere Kraft. — Italien, welches man den Garten Europas nennt, erfreut sich besonders im Süden eines milden Klimas. — Das Beispiel, welches ihr gebt, ist gefährlich und wird Folgen nach sich ziehen, die ihr gar nicht ahnt. — Der Arzt, den die Natur mit eigener Hand geweiht hat, ist die Natur. — Die Werke, welche die besten Dichter des Volkes geschaffen haben, sollten in keinem gebildeten Hause fehlen. — Das Gedicht, welches ich soeben hier vorgelesen habe, ist ein Gedicht aus dem Nachlasse unseres Dichters, das noch nicht gedruckt ist. — Jeder Augenblick des Stillstandes in deiner Ausbildung ist eigentlich ein Schritt, den du rückwärts thust. Die Zeit, welche rastlos vorwärts drängt, verstehst du morgen nicht mehr; denn du hast die geistige Frucht, welche sie dir heute bot, nicht genossen. Und so bleibst du zurück als ein Unwissender, der für die Welt unbrauchbar ist.

Digitized by Google

Treći razdio.

(Tvorenje riečî.)

LXIV.

a) Samostavnici izvedeni sa nastavci; Gr. § 193 i 194, 1. 2.

der Wanderer	putnik	die Trübſal	jad, bieda
der Redner	govornik	die Milde	blagost
Lügner, Lügnerin	lažljivac, -ica	die Strenge	strogost
der Deckel	zaklopac	die Weisheit	mudrost
der Hebel	poluga	die Thorheit	ludost
das Täubchen	golubica	die Bettelei	prosjačenje
das Bächlein	potočić	die Spielerei	igračka
der Flüchtling	bjegunac, bježanik	die Abtei	opatija
		die Herrſchaft	gospodstvo
der Höfling	udvorica	die Bekanntſchaft	poznanstvo
der Heiland	spasitelj	die Eroberung	osvojenje
das Dickicht	guštava	das Fürſtenthum	kneževina
der Rettig	rotkva	die Erkenntnis	poznavanje
der Wütherich	krvopija, temerutnik	das Erkenntnis	presuda
		die Erſparnis	štednja
das Räthſel	zagonetka	das Erſparnis	prišteda

b) Samostavnici izvedeni sa predstavci; Gr. § 194, 2.

der Betrag	iznos, svota	der Miſsbrauch (der Gebrauch)	zloraba poraba, običaj
der Beweis	dokaz	das Miſstrauen (das Vertrauen)	neuzdanje pouzdanje
der Bericht (die Meldung)	izvješće prijav, javnja	das Unkraut	korovina
der Geruch	vonj, njuh	der Unſinn	bezumlje, nesmisao
der Geſchmack	okus, tek, slast		
das Gehör	sluh	die Urwelt	prasviet
das Gefühl (die Empfindung)	ćut, ćuvstvo osjećanje, ćućenje	die Urſache (der Grund)	uzrok, razlog dno, razlog
		der Erzſchelm	velik šibljak
der Gefährte	drug	der Erzſchuft =ſchurke =gauner	veliki lopov glamaza
der Genoſſe (Genoſs)	drugar, dionik		
der Gehilfe	pomagač		

Digitized by Google

U sliedećih stavcih neka se izpune pauze izvedenimi samostavnici.

Wer eine Sache genau kennt, iſt ein — derſelben. Wer da[1]) ſchmeichelt, iſt ein —, und wer da heuchelt, ein —. Wer in die Lehre geht, um ein Handwerk zu erlernen, heißt ein —. Ein Kind, welches von der Mutter geſäugt wird, iſt ein —. Einen ſchlechten Dichter ſchelten wir einen —, und einen feigen Menſchen einen —. Ein Ding, welches eigentlich kein Ding iſt, iſt ein —. Eine Tugend, die keine Tugend, ſondern das Gegentheil davon iſt, iſt eine —. Ein Menſch, der grauſam und ohne alles menſchliche Gefühl, alſo eigentlich kein Menſch iſt, iſt ein —. Ein Wald, der ſeit unvordenklichen Zeiten ſteht und noch von keiner Axt berührt wurde, heißt ein —. Viele Berge, welche unter einander im Zuſammenhange ſtehen, bilden ein —. Mehrere einzelne Mauern, welche zuſammen ein Ganzes bilden, nennt man ein —.

1. Wie heißt die Handlung eines Schelmes? eines Schurken? 2. Wie lautet der Sammelname für: Stein, Bein, Schrei, Wolke, Blut, Buſch, Feld, Stern, Feder? 3. Was bedeuten die Wörter: Neuheit, Neuigkeit? Kleinheit, Kleinigkeit, Kleinlichkeit? Reinheit, Reinlichkeit? Menſchheit, Menſchlichkeit?

---

[1]) Gr. § 77, h).

1. Poklonjenu kljusetu[1]) ne gleda se u gubicu. 2. Fizika uči, da vjetar nije ništa drugo nego vozduh žestoko turen[2]). 3. Evo friškog groba; skoro[3]) ga je grobar zasuo[4]) svojom lopatom; to je grob dvoje braće pale u zadnjoj bitci. 4. Takova pića ude 'zdravlju, razgrievajuć[5]) odviše. Ja ne bih s toga nikoga svjetovao da ih upotrebi. 5. Učiniv to ona otide, ne oprostiv se[6]), te je odonda posve izčezuula. 6. Ti si se upropastio[7]), trošeći lakoumno sile svoje. 7. Ko hoće, neka sam ide; ko pak neće, neka šalje drugoga; samo neka promisli[8]), da ko sam ide, nije varan od poslanika[9]). 8. Polugom dižemo čvrsta tjelesa, teglicom[10]) tekućine. 9. Ja ne bih bio mislio, da ove rotkve imadu tako dobru slast (da su tako slastne). 10. Jadni bježanici morali su premnogo trpjeti, samo da spase goli život. Od svojih imovinâ ne mogahu uzeti sobom ni najmanje[11]). 11. Pas ima, kako svatko zna, vrlo oštar[12]) njuh, čega radi i prati lovca u lov. 12. On činjaše sve sam, ne trebajući nikad pomagača. 13. Kakva bezumlja! — Gle ludosti! 14. Taj je lažljivac, lopov prvoga reda; čuvajte ga se, ako nećete da budete odrti. 15. Prabiskupija Erlauska jest jedna od najbogatijih u cieloj Austriji, bogatija još od Olmucke. 16. Čim je studenija zemlja, u kojoj živu ptice, tim je gušće njihovo perje. 17. Da se ja hrvem s takovim protivnikom? To bih ipak još promislio[13]). 18. Biste li još što pili? Govorite de! 19. Da si bolje poštedio[14]) svoje zdravlje, dok ti bijaše mladji, ne bi sad imao tužiti se na bolesti. 20. On ne bi djavolu dao nož, da se zakolje[15]); tako je tvrd[16]). 21. Pokučena[17]) teretom godinâ dva starca[18]) nakon života vele uzkolebana[2]) padoše[19]) u grob. 22. Predmeti, koji[20]) se imaju nabaviti za muzej, stat će 700 forinti. 23. Grad se orijaše od vike dušmana, koji[20]) su bili u nj prodrli.

Digitized by Google

Stari pisar očev bijaše vele tvrd. Da prištedi crnilo, ne činjaše nikakvih piknja na „i.“

Siromašna žena imaše kokoš, koja joj je svaki dan nosila[21]) jaje. Nu budući da žena nije bila zadovoljna jednim jajetom, ona tovljaše[22]) kokoš i ufaše se, da će sad svaki dan nositi dva, tri do četiri jaja. Ali kokoš opretlja[23]) obilnom[24]) hranom[25]) i prestade posve nositi jaja.

Ko se ne zadovolji malim, gubi često i ono što ima.

---

[1]) Gaul m. [2]) bewegen, [3]) so eben, [4]) zuschütten, [5]) erhitzen, [6]) Abschied nehmen, [7]) zugrunde richten, [8]) bedenken, [9]) Bote, [10]) Heber m. [11]) malen gering, [12]) fein, [13]) sich (dativ) überlegen, [14]) schonen, [15]) abstechen, [16]) geizig, [17]) beugen, [18]) Greis, [19]) sinken, [20]) neka se skrati, [21]) legen, [22]) mästen, [23]) fett werden, [24]) der viele itd., [25]) Futter sr.

LXV.

Samostavnici sastavljeni; Gr. § 194, 3.

Der Nordwind, der Westwind	sjeverin, zapadnjak
Südungarn = das südliche Ungarn	Južna Ugarska
das Milchweib, das Blumenmädchen	mljekarica, cvjetovnica
der Mandelbaum, der Pfirsichbaum	badem, breskva
das Bauchweh ili die Bauchschmerzen	trbobolja
das Kalbfleisch ili das Kälberne	teletina
die Wanduhr, die Taschenuhr (Gr. § 34)	visući dobnjak, džepni dobnjak
der Werktag, der Feiertag	djelovnik, praznik
der Namenstag, Geburtstag (Gr. § 34)	imendan, rodni dan
die Jahreszeit, die Tageszeit	doba godine, obdanica
die Peterskirche, die Marcuskirche	crkva sv. Petra, crkva sv. Marka
die Annagasse, die Herrengasse	ulica sv. Ane, gospodska ulica
Karls Lieblingsspaziergang	štetnja najmilija Milanu
der Schreiblehrer ili -meister	učitelj krasopisa
das Schreibzeug, das Messzeug	pisala, mjerila
das Ackergeräth, Fischgeräth (Gr. § 29, c)	ratarsko orudje, ribarsko orudje
das Fuhrwerk; das Feuerwerk	vozilo; kries
das Schulwesen, das Kriegswesen	školstvo, vojničtvo
die Prunksucht (die Sucht zu prunken)	gizdanje
die Lungensucht ili Schwindsucht	suha bolest
der Hauptsatz, der Nebensatz	izreka glavna — uzgredna
die Hauptsache, die Nebensache	glavna stvar, nuzgredica
der Oberfeldherr = -anführer	pravojvoda, vrhovni vojvoda
Ober- und Niederbaiern	Gornja i dolnja Bavarska
Mittel- und Unterägypten	Srednji i dolnji Egipat
der Eisenbahnaufseher	nadzornik željeznice

Digitized by Google

das Durcheinander, der Wirrwarr	metež
aufs gerathewohl etwas thun	činiti što nasumce
ein junger Springinsfeld	mlad letija
die Lustreise	zabavno putovanje
die Reiselust	putoljubje
der Briefwechsel	dopisivanje
der Wechselbrief	mjenica
der Ölbaum	maslina
das Baumöl	maslinovo ulje

Gr. §. 27.

der Vortheil	uhar, korist	das Vordertheil	prednja strana
der Nachtheil	ubitak, šteta	das Hintertheil	stražnji dio, krma
der Hochmuth	oholost	die Großmuth	velikodušje
der Übermuth	objest	die Demuth	poniznost
die Scheu vor	plahost od	der Abscheu	mrzina

Sprechübung.

Schiffe, welche mit Mastbäumen und Segeln versehen sind und durch den Wind getrieben werden, nennt man Segelschiffe. Dampfschiffe werden durch Dampfkraft, Ruderfahrzeuge durch Ruder getrieben. — Man bestimmt die Größe der Handelsschiffe nach einem Gewichtsmaße ihrer Ladung, welches man Tonne (= 20 Centner) oder Last (= 2 Tonnen) nennt. — Das Papier wird aus zusammengestoßener und in Brei verwandelter Leinwand bereitet und ist vor ungefähr 600 Jahren erfunden worden. — Die erste Papiermühle soll von Ulrich Stromer, einem Rathsherrn in Nürnberg, angelegt worden sein. — Die Planeten bewegen sich in einer bestimmten Zone oder Streifen am Himmel, welcher Thierkreis ist, während die Fixsterne über das ganze Himmelsgewölbe ausgestreut sind. — Das Wasserstoffgas wird durch Zersetzung des Wassers mittelst Eisen oder Zink mit Hilfe von Schwefelsäure oder Glühhitze gewonnen. — Stickstoffgas wird erhalten, wenn man der atmosphärischen Luft durch brennenden Phosphor oder durch stark erhitztes Queckfilber den Sauerstoff entzieht.

Cerberus war ein ungeheurer Hund mit vielen Köpfen an der Mündung des Höllenflusses Acheron, Wächter der Unterwelt. — Die Jungfrau Meduſa hatte die Kraft, durch ihren Blick jeden, der sie ansah, zu versteinern. Perseus, ein alter Held, schlug ihr das Haupt ab und gab es der Athene. — Pallas Athene ist der Sage zufolge die Tochter des Zeus, aus dessen Haupte sie geboren wurde. Hephaistos soll das Haupt des Götterkönigs auf dessen Befehl mit dem Beile gespalten haben und Athene hierauf in voller Rüstung aus dem Haupte des Vaters gesprungen sein.

Digitized by Google

LXVI.

a) Pridavnici izvedeni sa nastavci (bar, sam, en, ern, icht, ig, isch, lich, haft); Gr. § 195, 2.

fruchtbar	plodan	diebisch	kradljiv
furchtbar = fürchterlich, schrecklich	strašan, strahovit	zänkisch	svadljiv
		kriegerisch	ratoboran
heilbar	izliečiv	länglich	dugast
heilsam	ljekovit	gelblich	žutkast
furchtsam	strašljiv	graulich	sivkast
seiden (die Seide)	svilen (svila)	gräulich	grozovit
wollen (die Wolle)	vunen (vuna)	tauglich	valjao
ledern (das Leder)	od kože	erträglich	podnosljiv
eisern (das Eisen)	gvozden	unerschöpflich	neizcrpiv
steinern (der Stein)	kamen(it)	ausführlich	obširan
ölicht — ölig	uljast — uljav	ausführbar / durchführbar	izvršiv
sandig (der Sand)	pjeskovit (piesak)		
saftig (der Saft)	sočan (sok)	geistlich	duhovni
hiesig	ovdašnji	geistig	duševni
dortig	ondašnji	kindlich	djetinji
jetzig, gegenwärtig	sadašnji	kindisch	djetinski
damalig	tadašnji	boshaft	pakostan
ehemalig, einstig	njegdašnji	schauderhaft	užasan
heurig, diesjährig	ljetošnji	ekelhaft	gadan
vorig, vergangen	prošast	standhaft	postojan

b) Pridavnici tvoreni sa predstavci (be, ge, miss, un, ur, erz); Gr. § 195, 2.

bereit (zu etwas)	pripravan	missvergnügt	nezadovoljan
beliebt (bei einem)	obljubljen, mio	misstrauisch	nepouzdan
bequem	naručan,udoban	ungenau	netačan
gescheit, verständig	razborit	ungerecht	nepravedan
gemein	obći, priprost	uralt	prastar
gerade	upravan	erzdumm	glup glupcit

Sind reife Früchte zeitlich oder zeitig zu nennen? — Ist manche ungenießbare Birne hölzern oder steinern, oder holzicht und steinicht, oder holzig und steinig zu nennen? — Wann nennt man einen Zeug wollig? wann wollicht? und wann wollenen Zeug oder Wollenzeug? — Ist eine schöne Gegend reizend oder reizbar? und betrachtet sie der achtsame oder achtbare Zuschauer mit einem empfindlichen oder empfindsamen Herzen? — Was ist besser, sich kindisch oder kindlich über etwas freuen? weiblich oder weibisch sein? — Wie unterscheiden sich die Wörter: nützlich und nutzbar, gläubig und glaublich, ehrlich, ehrbar und ehrsam? — Was ist brauchbar? lesbar? biegsam? — Wer ist sparsam? genügsam? aufmerksam?

Digitized by Google

Eine Sache, welche Dauer hat, ist —. Ein Bissen, der gut schmeckt, ist —. Was Abscheu erregt, ist —; was Grauen erregt, —. Wer Großmuth übt, ist —. Was Nachtheil (Vortheil) bringt, ist —. Die Farbe, welche ins Grüne spielt, ist —. Was von Papier (Tuch) ist, ist —. Ein Hund, der gut wacht, ist ein — Hund. Der Schmerz, der nicht zu ertragen ist, ist ein — Schmerz.

1. Rimljanin Lukul[1]), pravi[2]) pobjeditelj[3]) Mitridata[4]), donese prve trešnje (stabla) u Europu. 2. Godine dvjesta i druge prije rodjenja Krstova Scipio potuče Hannibala, slavnoga vodju kartažkoga[5]), nedaleko od Zame, starog grada sjeverne Afrike. 3. Ogroman bijaše broj onih, koji ranjeni ili ubijeni ležahu na obje strane glavnog druma. 4. Bio sam upitan, hoću li polaziti školu risanja (školu gombanja, pjevanja). 5. Prvo pomrčanje[6]) sunca bi proročeno od Talesa[7]), jednoga od sedam grčkih mudraca. 6. Kakve plodove nosi ona smokva (kruška, jabuka)? 7. Koliko puta u tjednu dolažaše u vas učitelj plesanja? 8. Koji je tvoj najmiliji komad? (Koji ti se komad najviše mili?) 9. Kakav je Vaš obični način življenja, kada ste na putu? 10. Čim se bavite u dugih zimnih večerih, prije nego idete spati? 11. Slavulji, najbolji pjevači medju pticami, hrane se, kako ste već jednom čuli, mravinjimi jaji. 12. Dom[8]) moj jest dom molitve; a vi načiniste od[9]) njega pećinu hajdučku[10]). 13. Ako ne bude veća pravda vaša nego književnikâ[11]) i farizejâ[12]), nećete ući[13]) u carstvo[14]) nebesko. 14. Pluto, Saturnov sin, bog podzemnoga svieta, slikaše[15]) se na priestolju sjedeć, s mrkim licem, i vienac od revnja[16]) i žezlo u ruci držeć. 15. Kralj Rikard „Lavskosrce“ bijaše u vrieme treće križarske vojne strašilo[17]) iztočnjakâ. 16. Amerika je strana[18]) svieta najbogatija rudnicî zlata i srebra. 17. Nigdje nije vidjeti toliko tvornicâ sukna i stakla kao u Českoj. 18. Današnji su Hrvati potomci starih Hrvata došlih iz Velike Hrvatske. 19. Rodni dan Njegova Veličanstva Cara bijaše za naše pučanstvo pravi dan veselja. 20. Meni barem lajanje pasje, osobito noću, vrlo je dosadno. 21. Prije svega pako čuvaj se glavne svoje mane[19]), obiesti, spominjući se poslovice: obiest malo kad čini dobro. 22. Budući da medju njihovom sobom i mojom ne bijaše nego tanahna daščana pregrada, ja sam mogao sve čuti, što se govoraše unutra. 23. Knez Kaunitz, ministar Marije Terezije i Josipa II., posla jednom svojoj tetki njeko (joj) milo jelo sa svoga stola — četiri godine po njezinoj smrti. 24. Koje vrieme upotrebljuje[20]) i lieni? (Vrieme objeda.)

---

[1]) Lucullus, [2]) eigentlich, [3]) Besieger, [4]) Mithridates, [5]) karthagisch, [6]) Finsternis, [7]) Thales, [8]) Haus, [9]) aus, [10]) hajduk Räuber, [11]) Schriftgelehrte m., [12]) Pharisäer, [13]) eingehen, [14]) Reich sr., [15]) abbilden, [16]) Rhabarber, [17]) Schrecken m., [18]) Theil, [19]) Fehler m., [20]) benützen.

Digitized by Google

LXVII.

Pridavnici sastavljeni; Gr. § 195, 3.

geiſtreich, geiſtvoll = voll Geiſt	duhovit, dosjetan
ſchmachvoll = ſchmählich, ſchändlich	sramotan
ſchamlos, unverſchämt, frech	bezočan
ſorglos, unbekümmert um	bezbrižan, nemareć za
ſpurlos (verſchwinden)	bez traga (izgubiti se)
mühſelig, mühſam, beſchwerlich	mučan, tegotan
redſelig (redeluſtig)	govorljiv
leutſelig — menſchenſcheu	prijatan — plah od ljudi
dunkelgrün — aſchgrau	tamno zelen — pepeljast
veilchenblau — roſenroth	ljubičast — ružičast
wunderſchön — wunderſüß	prekrasan — presladak
eiskalt — brühwarm	ledan — vruć
raben- ili kohlenſchwarz	vran
ſtockfinſter — taghell	mrkli mrak — bielodano
wohlfeil (billig)	cieni, jeftin, priličan
ehrgeizig, ehrſüchtig	pohlepan za čašću
blutdürſtig (blutgierig)	krvoločan
glaubwürdig — ſehenswert	vjerodostojan — znamenit
röhrenartig (cylindriſch)	cievast
eiförmig, eirund	jajast
ein epochemachendes Ereignis	epohalni dogadjaj
eine ſeefahrende Nation	pomorski narod
zweitägig, dreimonatlich	dvodnevni, tromjesečan
ein vierwöchentlicher Urlaub	četrisedmični dopust
(eine) fünfmalige Wiederholung	petputno opetovanje
ſechseckig, ſiebenſeitig	šestonugli, sedmostran
achtzöllig, neunpfündig	od 8 palaca, od 9 funti
vierſpännig fahren	voziti se na četri konja
logiſch-grammatiſche Erläuterungen	logičko-gramatikalna razjasnjenja

Sprechübung.

Alle Pflanzen, welche keine holzigen, ſondern ſaftige Stengel haben, gehören zu den Kräutern. Dieſe leben gewöhnlich nur ein oder zwei Jahre. — Der Talk iſt eine fettige Steinart von grünlichweißer Farbe. — Das Mineralreich pflegt man in vier Claſſen einzutheilen: in Metalle, brennbare Mineralien, erdige Steine und Salze. — Im Salze ſind zwei Körper innig mit einander verbunden: der eine, ein hellglänzendes Metall, Natrium genannt, der andere, ein gefährliches Gift, Chlor, das auf der Stelle tödtet, wenn man es rein und unvermiſcht einathmet, aber mit Natrium verbunden uns zur täglichen Nahrung dient, ohne zu ſchaden. — Mehrmaliges Hin- und Herſchreiben heißt ein Briefwechſel. — Ophir iſt das goldreiche Land, wohin des Königs

Digitized by Google

Salomo Schiffe giengen und erst nach dreijähriger Reise zurückkehrten. Man hat es bald in Ostafrika, ja selbst in Peru vermuthet. — Eisenstäbe, lothrecht aufgehängt und so längere Zeit der freien Luft ausgesetzt, werden von selbst magnetisch. — Die Westwinde bringen gewöhnlich Regen, weil sie über stark ausdünstende Meere streichen. — Das Nordlicht erscheint gewöhnlich in der Gestalt eines blendenden Feuergürtels, der mit den beiden Enden bis an den Horizont hinabgeht und den ganzen Himmel mit seinen Farbenstrahlen erfüllt.

Nicht jeder kann sich durch außerordentliche Heldenthaten auszeichnen, aber gemeinnützig wirken kann und soll ein jeder. — Der den Augenblick ergreift, das ist der rechte Mann. — Das ärgste, was einem die Welt anthun kann, ist, dass sie ihm die von Gott ins Herz gepflanzte Liebe benimmt, dass sie das Gemüth versäuert und verbittert.

Wer immer faul und müßig blieb,
War lebend auch ein Schatten;
Der Tagdieb ist der größte Dieb,
Er kann nichts mehr erstatten.

LXVIII.

Glagoli izvedeni sa nastavcî; Gr. § 196, 2.

hausen	prebivati	horchen	osluškivati
grasen (weiden)	pasti	schlachten	zaklati
pflügen, ackern	orati	lächeln	posmjehnuti se
schwächen — stärken	slabiti — jačiti	kränkeln	poležkivati
bessern, verbessern	poboljšati	räuchern	kaditi, sušiti (meso)
nahen, sich nähern	približiti se		
läuten — lauten	zvoniti — glasiti	folgern (schließen)	izvoditi
dämpfen — dampfen	dušiti — kaditi se	feilschen	pazariti
		forschen, erforschen	iztraživati
heften — haften	prikopčati — prianjati	faulenzen	lienovati
		jauchzen	vriskati
stellen — stehen	staviti — stati	begnadigen	pomilovati
stecken — stechen	zabosti — bosti	verkündigen	objavljati
wecken — wachen	buditi — bdjeti	curieren	liečiti
bücken — biegen	prignuti — saviti	schattieren	sutoniti
bitten — betteln	moliti — moljakati	buchstabieren	sricati

U sliedećih stavcih neka se izpune pauze sastavljenimi samostavnici i pridavnici:

Wer dem Staate dient, ist ein —. Das Fleisch vom Schweine (Lamme) heißt mit einem Worte —. Ein Thier, welches zum Tragen (Ziehen) bestimmt ist, ist ein —. Ein Mann, der Uhren (Hüte) macht, ist ein —. Ein Lehrer, der an einer Hauptschule lehrt, ist ein —. Wer

Digitized by Google

die Pferde lieb hat, ist ein —. Wer das Alterthum (die Geschichte) erforscht, ist ein —. Der Minister für Cultus (Unterricht) heißt mit einem Worte —. Ein Verein von Arbeitern ist ein —. Eine Anstalt, worin man erzogen wird, ist eine —. Jemand, der einen Bau unternimmt, ist ein —.

Was der Natur gemäß ist, ist —, was wider die Natur ist, —. Wer sich seinem Stande gemäß kleidet, der kleidet sich —. Wer ohne Macht ist, ist —. Wer keine Kinder hat, ist —. Was würdig ist gemerkt zu werden, ist —. Was wert ist gelobt (gesehen, beklagt) zu werden, ist — — —. Ein Thier, welches das Licht scheut, ist ein — Thier. Wer stets kaltes Blut bewahrt, ist —. Wer ein gutes Gemüth (Herz) hat, ist —. Ein Frauenzimmer, das zu gefallen sucht, ist —. Einer, der sich zu rächen sucht, ist —. Ein Feldherr, der reich an Siegen ist, ist ein — Feldherr. Derjenige, der alles leicht glaubt, ist —.

1. Što ima soka, sočno je. 2. Gdje je mnogo pieska, tamo je pjeskovito. 3. Što je od kamena, zove se kamenito; što je od stakla, stakleno. 4. Onaj koji se lasno boji, jest bojazljiv. 5. Poznato je, da morska voda nije pitka. 6. Dolnja je Austrija mnogo plodnija nego bregovita Gornja Austrija. 7. Ovaj je prediel bogat rudami i ljekovitimi bilinami svake vrsti[1]). 8. Mi smo svemu pripravni; samo morate obećati da ćete nas podupirati koliko je moguće. 9. Tamošnje kupelji bijahu prošaste godine bolje pohodjene nego ove. 10. Ovdašnji prabiskup predobio[2]) je svačije srce svojom blagošću i mudrošću. 11. Ova su orudja postala neupotrebljiva; morat ćemo pribaviti novieh. 12. Za čudo mi je, kako može čovjek biti tako nepouzdan, tako nevjeran. 13. Ne sramite li se biti tako djetinski, tako svadljivi? 14. Kaku haljinu da obučem na svoj imendan, vunenu ili svilenu? 15. Znaš li, mali, koliko upotrebljuje sunčana svjetlost, da dopre[3]) do nas? 16. Koji je Vaš najmiliji pisac[4]) medju novijimi? 17. Ljeto, najkoristnije doba godine, pokazuje nam najrazgovjetnije providnost[5]) božiju. 18. Ko hoće da bude i da ostane krepostan, neka nastoji da bude umjeren u svemu i svačemu. 19. Ona imaše kose crne kao ugljen, zube biele kao snieg. 20. Ovo je pivo odlično (izvrstno); mnogo je bolje od jučerašnjeg, i što je najznamenitije[6]), i jeftinije. 21. Kad se približivasmo glavnomu gradu kneževine, cilju našeg zabavnog putovanja, poče puhati sjeverin studen kao led, koji nam izkvari svu zabavu. 22. Bezbrojne bijahu biede, što sam morala trpjeti radi njega, dok bijaše još diete. 23. Budući da su ribe bez pluće, ne mogu ni vikati ni bučati[7]) kao četveronožne živine, niti zviždati kao ptice. 24. Mir Hubertsburški, koji učini kraj sedamgodišnjemu ratu medju Prusijom i Austrijom, bi sklopljen godine 1763. 25. Dao bog, da bi ova naša zabrinuća[8]) bila bez temelja. Ali žalibože[9]) čine se (da su) i[10]) odviše temeljita[11]). 26. Čuvajte se od lažnih proroka, koji dolaze k vam u ovčijih runih[12]), a unutra[13]) su vuci grabežljivi[14]). 27. Jesam li sam bezprekoran, dočim ja korim bližnjega? Tako bi ti imao sam sebe pitati, prije nego ukoriš drugoga. 28. Ne dâ se iz svakoga drva

Digitized by Google

bog izrezati[15]). 29. Kod jedne korizmene propoviedi plakahu svi seljaci do[16]) jednoga. Upitan, za što ne plače i on, odgovori: Nijesam iz ove župe.

[1]) Art, [2]) gewinnen, [3]) gelangen, [4]) Schriftſteller, [5]) Fürſorge, [6]) merkwürdig, [7]) brüllen, [8]) Beſorgnis, [9]) leider, [10]) nur, [11]) begründet, [12]) Kleid, Fell, [13]) inwendig, [14]) reißend, [15]) ſchnitzen, [16]) bis auf.

LXIX.

Glagoli izvedeni nerazlučivimi predstavci; Gr. § 196, 2. c)

beſchreiben — ſchildern	opisati — potanko opisati
beſingen (einen Helden, eine That)	pjevati, spjevati
beweiſen (nachweiſen, darthun)	dokazati, izkazati
beſitzen — beſetzen (einen Platz)	posjedovati — zauzeti (mjesto)
behalten — benehmen	držati, zadržati — otimati, oteti
ſich benehmen, ſich betragen, ſich aufführen	ponašati se, podnositi se, podnieti se, vladati se
betragen = ausmachen	iznositi (o brojevih)
Auf wieviel ili Wie hoch beläuft ſich die Auslage für . . .	Koliko iznosi trošak za . . .?
bedingen (ausmachen)	ugovoriti, dogovoriti
begraben, beerdigen, zur Erde beſtatten	pokopati
begießen	polievati
beſchließen	odlučiti, zaključiti
beſtechen	podmititi
begreifen, einſehen	shvatiti (umom), dokučiti; razumjeti
bekommen (erhalten, empfangen)	primiti
ſich irgendwo befinden — befindlich	nahoditi se igdje — nalazeći se
ſich irgendwohin begeben (verfügen)	poći kamo
bedenken, überlegen; erwägen	pomisliti, promisliti; uvažiti
ſich bedenken, ſich beſinnen	premišljati se
ſich betrinken, ſich berauſchen	opiti se, opijati se
betreten (das Innere eines Hauſes ꝛc.)	stupiti (u nutrinu kuće itd.)
beſteigen (den Kahn, die Kanzel, den Thron, das Pferd = in den Kahn, auf die Kanzel, auf den Thron, zu Pferde ſteigen)	stupiti u čamac, popeti se na predikaonicu, posjesti konja, zasjesti na priestol
bewohnen (eine Kammer, eine Stube)	stanovati (u sobi)
beziehen (eine Wohnung, ein Lager)	preseliti se u kuću, utaboriti se
beſcheinen (einen Gegenſtand = auf einen Gegenſtand ſcheinen)	obasjavati, ogrijati (koji predmet)
beſchießen (eine Feſtung)	pucati na tvrdjavu
befallen (überkommen)	spopasti, popadati
beſtehen (eine Prüfung, eine Probe)	obstati na izpitu, na kušnji

Digitized by Google

Opazka. Kaže se einsteigen, eintreten, einziehen, eindringen itd., kad se ne imenuje objekt, u koji se ulazi, stupi, prodire.

Die Eidechse und die Schildkröte.

Du dauerst mich, sagte die Eidechse zur Schildkröte, dass du genöthigt bist überallhin dein Haus mitzuschleppen. — Eine nützliche Last ist nicht schwer, erwiderte die Schildkröte.

Der Wolf und der Schäfer.

Ein Schäfer hatte durch eine grausame Seuche seine ganze Herde verloren. Das erfuhr der Wolf und kam sein Beileid zu bezeigen. — Schäfer, sprach er, ist es wahr, dass dich ein so grausames Unglück betroffen? Du bist um deine ganze Herde gekommen? Die liebe, fromme, fette Herde! Du dauerst mich und ich möchte blutige Thränen weinen. — Habe Dank, Meister Isegrim, versetzte der Schäfer. Ich sehe, du hast ein sehr mitleidiges Herz. — Das hat er auch wirklich, fügte des Hirten Phylax hinzu, so oft er unter dem Unglücke seines Nächsten selbst leidet.

LXX.

(ge-, ent-)

gedenken (s genitivom) das Gedächtnis	spomenuti se, sjećati se; kaniti; spomen, pamet
gestehen, bekennen das Geständnis, Bekenntnis	priznavati, izpoviedati, očitovati; očitovanje, izpovied
gebieten — verbieten, untersagen das Gebot — das Verbot	zapoviedati — zabraniti zapovied — zabrana
gebüren (einem) = zukommen	ići koga, patriti komu
gerinnen — gefrieren, zufrieren	sgusnuti, usiriti se — slediti se
in Gefangenschaft gerathen	zapasti u sužanjstvo
in Zorn, in Wuth gerathen	razljutiti se, pobjesnjeti
in Brand gerathen, Feuer fangen	zapaliti se
in Vergessenheit gerathen	zaboraviti se
in Verlust gerathen, verloren gehen	izgubiti se
entstehen	postati, nastati, poroditi se
entbrennen, sich entzünden	upaliti se, užeći se
sich entspinnen	zametnuti se
sich entladen (vom Gewehr, von den Wolken itd.)	omaknuti se, izsievati se
entspringen	uskočiti; izvirati
entkommen, entweichen, entfliehen, entwischen, entlaufen	uteći (od), umaći, pobjeći
entarten, ausarten, aus der Art schlagen	izvrći se, izopačiti se
entweihen, entheiligen	oskvrnuti
entreißen (einem etwas)	oteti, ugrabiti (što od koga)
entlassen	odpustiti

Digitized by Google

entſprechen	prilikovati, (odgovarati)
entſcheiden (etwas i über etwas)	razsuditi, presuditi, odlučivati
ſich entſchließen (zu etwas)	odvažiti se (na što)
entnehmen, erſehen	razabirati, razabrati
entwerfen (einen Plan ꝛc.)	napraviti (osnovu itd.)
enthalten — der Inhalt	sadržavati (držati) što — sadržaj
entwickeln, entfalten	razviti
empfangen	primiti, pričekati, dočekati
empfinden, fühlen, verſpüren	čutjeti

1. Ne čuju se mala zvona, kad zvone velika. 2. Dobra čovjeka nećeš badava moliti; pred zlobnim ćeš badava i moljakati. 3. Kad se razpolovi kut A, i ploha BC dieli se na dva jednaka diela. 4. Naši su seljaci odviše bezbrižni i glupi, da bi već sada za zimu skupljali. 5. Blago, koje ti nitko ne može oteti, leži — u tebi samomu. 6. Lakomče! ti sebi jedva zalogaj kruha priustiš [1]). Gledaj, kako se lukavo [2]) podsmjehiva tvoj baštinik. Nesrećne [3]) brige biele ti kosu, i neukloniva smrt jest za te strašna sablast, jer te od tvojih bogatstva odvlači [4]). 7. Kad mahnitci ne bi jeli kruha, žito [5]) bi cieno bilo. 8. Katilina se ne stidjaše [6]) doći u senat, premda bijaše očito [7]), koliko ga mržahu dobromišljenici [8]). 9. Ako budem imati dosta novaca, poći ću o uskrsu u Beč, da pohodim svoju obitelj, koja se tamo nalazi već od godine i pol. 10. Ne bijaše li možda opravdano naše ondašnje neuzdanje? 11. Ko se ne bi divio Sokratu, koji je sav život svoj ravnao po načelih, što ih izpoviedaše? 12. Nijesu li radosti, koje pripravljamo drugiem, najplemenitije od svieh? 13. Koliko će biti dug kameni most, preko kojega smo tek sada [9]) išli? 14. Ti imaš pravo, dragi prijatelju, ako misliš [10]), da ja radim mnogo. Ja to činim, da živem; jer ništa nema veće sličnosti sa smrću nego bezposlenost. 15. Nitko ne može proreći, koji će biti svršetak boja sad započetoga. 16. Opišite mi u kratko [11]) život kojega pjesnika vam pobliže poznatoga. 17. Hoće li se znati, kolika je poljana [12]) četverouglasta, treba izmjeriti nje duljinu i širinu. 18. Ko ište svadju [13]), jest svadljiv. 19. Što se lasno dâ gibati, gibko je. 20. Kad budeš pisati otcu, pozdravi ga i reci mu, neka nas jednom pohodi, budući ga odavna želimo vidjeti. 21. Eako [14]), jedan od sudaca podzemnoga svieta, čuvaše vrata Tartarova i otvoraše ih mrtviem. 22. Ako susjedu gori kuća, nosi vode i pomagaj gasiti, misleći [15]) što bi ti želio da čini susjed, ako bi se tvoja zapalila. 23. Čuvaj [16]) brižljivije povjerenu [17]) ti tajnu nego novce; jer dobar čovjek treba da se tako ponaša, da se više vjeruje njegovoj iskrenosti nego prisezi. 24. Koža živinčeta meni nepoznatoga, što vidjeh danas u lovu, bijaše žuta kao zlato (biela kao srebro). 25. Ko se razljuti, gubi okladu. 26. Blagoslov siromaha jest kao miris [18]) cvieća, koje polievamo. 27. Sviet nagradjuje [19]) kao jare, kad dobije [20])

Digitized by Google

rogove. 28. Diogene čuvši liepa mladića govoriti nepristojno, reče: Ne sramiš li se iz slonove korice[21]) izvući olovan mač?

[1]) gönnen, [2]) verſchmitzt, [3]) der leidige itd., [4]) wegreißen, [5]) Korn, [6]) ſich ſcheuen, [7]) offenkundig, [8]) gutgeſinnt, [9]) ſoeben, [10]) glauben, [11]) Kürze, [12]) Platz, [13]) Streit, [14]) Acus, [15]) bedenken, [16]) bewahren, hüten, [17]) anvertrauen, [18]) Duft m., [19]) lohnen, [20]) bekommen, [21]) Scheide.

LXXI.

(er-, ver-)

erfinden	iznaći	vergleichen	sravniti, uzporediti
erdenken, ersinnen	izumjeti, izmisliti	vernehmen	čuti, dočuti
erzeugen, hervorbringen	proizvoditi	vergeben, verzeihen	prostiti, oprostiti
erfahren, in Erfahrung bringen	izkusiti, doznati	vergehen, verfließen, verſtreichen	proći, prolaziti
erleben	doživjeti	verblühen, verwelken	ocvasti, uvehnuti
errathen	odgonenuti, pogoditi	verfallen, in Verfall gerathen	propadati, rušiti se
erhalten	uzdržati, primiti	verſtummen	umuknuti
erwerben	steći	verſchlimmern	pogoršati
erſparen	prištedjeti	verbergen, verſtecken	kriti, sakriti
ermorden	smaknuti	verführen, verleiten	zavesti, navratiti
erſtechen	probosti	verlaſſen	ostaviti, zapustiti
erſchießen	ustrieliti	im Stich laſſen	ostaviti na cjedilu
erfrieren	ozebsti; smrznuti se	verſchieben, aufſchieben	odgadjati, premaći
erſticken	udušiti; udušiti se	vertreiben, verjagen	odtjerati, prognati
ergreifen, faſſen, packen	shvatiti, sgrabiti	verrathen	izdati, opovieditи
ertragen, aushalten	podnieti, podnositi	verurtheilen zu	osuditi na . . .
ſich ergeben	predati se		
ſich erbieten, ſich antragen	ponuditi se		
ſich ergießen, münden	izlievati se		

---

erlernen	naučiti	verlernen	zaboraviti naučeno
erſpielen	dobiti na igri	verſpielen	zaigrati
erziehen	odgojiti	verziehen	razvlačiti, razmazati
erſchließen	otvoriti	verſchließen	zatvoriti

Digitized by Google

erkennen an	poznati po . .	verkennen	krivo poznati
bewaffnen	naoružati	entwaffnen	razoružati
beschädigen	oštetiti	entschädigen	naknaditi (štetu)
beschuldigen	okriviti	entschuldigen	izgovarati, zagovarati
bekleiden	obući	entkleiden	svući

Sprechübung.

Eine Mondesfinsternis entsteht, wenn die Erde zwischen Sonne und Mond tritt. — Der Unterleib enthält den Magen, die Leber, die Milz, die Galle, die Gedärme, die Nieren und die Blase. — Die Nieren haben den Zweck, unbrauchbare Stoffe aus dem Blute abzusondern. — Eine Küstengegend, wo die Schiffe Anker werfen, um sich mit Sicherheit in der See zu erhalten, nennt man Rhede. — Tau heißt ein dickes Schiffseil, gewöhnlich aus Hanf verfertigt und mit Theer bestrichen. — Unter Brandung versteht man die ungestüme Anhäufung und Brechung der Wellen an steilen felsigen Küsten, von welchen sie schäumend und tosend zurückprallen. — Das Wort magistratus bezeichnet im Lateinischen sowohl das Amt als die Person, die es bekleidet. — Ein Gymnasium war bei den Alten ein theils zum Unterrichte, theils zur Übung des Körpers bestimmtes Gebäude. Es bestand aus Zimmern, Säulengängen, Alleen und Spazierplätzen. — Die Luft besitzt die Eigenschaft in alle Körper so viel wie möglich einzudringen. — Die Luftpumpe dient zum Verdünnen und Verdichten der im Recipienten befindlichen Luft. — Die sogenannten Oxyde sind Verbindungen des Sauerstoffs mit andern Körpern. So ist z. B. das reine Wasser ein Oxyd des Wasserstoffes. — Die Poesie wird auch gebundene Rede genannt, weil sie an Vers und Reim gebunden ist. — Witz ist das Vermögen, mit Leichtigkeit verborgene Ähnlichkeiten verschiedener Dinge zu entdecken. — Ungemach heißt: Unglück, Leiden (von dem alten Worte Gemach: Gemächlichkeit, Wohlsein, Glück).

In welches Gemach begibt sich niemand gern? — (ins Ungemach).
Wer behält immer das letzte Wort? — (das Echo = der Wiederhall).

An einen Geizigen.

Ich dich beneiden? — Thor! — Erspar', ererb', erwirb,
Hab' alles, brauche nichts, lass alles hier und stirb.

LXXII.

(zer-, hinter-, wider-, voll-)

zerbrechen	razlomiti (se)	zerstreuen	razpršati
zerreißen	prekinuti (se)	zergehen	raztopiti se
zerhauen	presjeći	zerfließen }	razteći se
zerschneiden	razrezati	zerrinnen }	
zertrümmern	razoriti	zerfallen	razpasti

Digitized by Google

hinterlaſſen	ostaviti (pri smrti)	widerſprechen	protusloviti, prigovarati
hintergehen	prevariti	ſich (dat.) widerſprechen	poricati se
hinterbringen	doglasiti		
widerſtehen	odoljeti, opirati se	vollbringen	svršiti, dovršiti
		vollziehen }	izvršiti (presudu itd.)
ſich widerſetzen	protiviti se	vollſtrecken }	

ſtaunen	čuditi se	das Staunen	snebivanje
erſtaunen	začuditi se	das Erſtaunen	čudo
da ſein	tu biti	das Daſein	bitnost, biće
vorhaben	kaniti	das Vorhaben	nakana
ſtreben	težiti, nastojati	das Streben	težnja
ſich beſtreben	trsiti se, nastojati	das Beſtreben	nastojanje
ſich befinden	nalaziti se	das Befinden	zdravlje
ſich benehmen }	ponašati se	das Benehmen }	ponašanje
ſich betragen }		das Betragen }	
verfahren	postupati	das Verfahren	postupanje
verbrechen	skriviti	das Verbrechen	zločin
ſich vergehen	pogriešiti	das Vergehen	prekršaj
ſich bedenken	premišljati se	das Bedenken	sumlja
braten	peći	der Braten	pečeno, pečenka
huſten	kašljati	der Huſten	kašalj

* * *

laut	glasan, jak (o glasu)	der Laut	glas
ernſt	ozbiljan	der Ernſt	ozbiljnost
ſcheu	plah	die Scheu	plahost
wild	divlji	das Wild	divljačina
elend	biedan, nevoljan	das Elend	bieda, nevolja
ungeſtüm	goropadan, žestok	das Ungeſtüm	naprasitost, žestina
ungeheuer	ogroman	das Ungeheuer	grdosija

1. Čovjek nije dobro primljen, kad dodje praznimi rukami. 2. Koji[1]) podmićuje, nije manji zločinac od onoga, koji se dade podmititi. 3. U boju, što se bješe tamo zametnuo, poginulo je četiri hiljade i šest stotina momaka, medju timi premnogo častnika. 4. Vazda ću štovati i častiti one, od kojih bih odhranjen i odgojen. 5. Njeki trgovac upitan, kako je stekao bogatstvo svoje, odgovori: veliko ne težko, no maleno težko i polagano. 6. Podje mu za rukom uvjeriti me, da mu nije bilo nikako[2]) moguće održati[3]) dano nam obećanje. 7. Segesta, prastari grad sicilski, kažu da je sagradjen bio od Eneje[4]), kad ovaj pobjegav iz goreće Troje dodje u onaj prediel. 8. Pobjedom kod Salamine[5]), koju Temistokle[6]) održa[7])

Digitized by Google

nad persijskim kraljem Kserksom[8]), bi oslobodjena ne samo Atena već i sva Grčka. 9. Ništa se ne može dogoditi bez uzroka, niti se išta dogadja, što se ne može dogoditi. 10. Bio ti srećniji od mene i postigao sve što ti želi srce! 11. Što da sam drugo učinio, sudci, kada to vidjeh? Da li sam se kao osebnik[9]) imao oružjem boriti proti pučkome tribunu? 12. Zar se bojiš suda, da se kriješ? Znaj, ako učiniš što sramotno, to neće ostati tajno; jer ako ti i sakriješ pred svietom, tvoja će te saviest uviek grizti[10]). 13. Neka bude stvar kako vi kažete; sa svim tim ja neću nigda vjerovati, da me je on hotio prevariti. 14. Ako opraštate ljudem griehe njihove, oprostit će bog i vam vaše. 15. Od svakoga je hvaljen, tko umije spojiti ugodno sa koristnim. 16. Često se neznalica čudi onomu što ne dokučuje slabim umom svojim. 17. To mi se čini da je nevjerojatno; vi nećete biti dobro razumjeli, što se govorilo u onom družtvu. 18. Po čemu se poznaje osao? (po uših) a budala? (po govoru). 19. Ko vam je pripovjedio ovu pričicu? — Jedan rodjak Fridrikov nam ju je pripoviedao, čim smo jučer skupa objedivali kod zlatnog lava. 20. Dido da izbjegne zasjedam Pigmaliona[11]), brata svoga, pobježe iz Tira[12]) u Afriku, gdje utemelji Kartagu[13]) kasnije tako glasovitu. 21. Fabij Maksimo[14]) bijaše iznova osvojio Tarent, što ga je Livij Salinator bio izgubio. Nu[15]) moleći ga Salinator, neka se spomene da je njegovom pomoću opet osvojio grad, on reče: Kako da se ne spomenem? Jer ga nikad ne bih bio osvojio, da ga nijesi ti izgubio.

[1]) Wer da, [2]) durchaus, [3]) einhalten, [4]) Äneas, [5]) Salamis, [6]) Themiſtokles, [7]) erfechten, [8]) Xerxes, [9]) Privatmann, [10]) brennen, [11]) Pygmalion, [12]) Tyrus, [13]) Karthago, [14]) Fabius Maximus, [15]) nun (stoji na trećem mjestu).

LXXIII.

Glagoli izvedeni razlučivimi predstavci; Gr. § 196, 3.

(ab=, an=, auf=, aus=)

abhängen (von)	zavisjeti	anſehen (s akuz.)	pogledati
abweichen[a])	udaljiti se	anhören (s akuz.)	(po)slušati
abwenden	odvratiti	anreden (s akuz.)	progovoriti komu
ableiten	svesti, izvoditi		
ablaſſen	odpustiti, odustati	anſprechen (s ak.)	progovoriti, zamoliti
abſtehen[a])	odustati	anrufen (s akuz.)	zazvati, prizvati
abfallen[a])	odmetnuti se	anbellen (s akuz.)	lajati na koga
abholen (einen)	ići, poći po koga	anlügen, belügen (s akuz.)	(s)lagati komu
abrichten	obučiti, dotjerivati	anrühren, berühren (s akuz.)	dotaknuti se, ticati
anſchauen (s akuz.)	gledati na, motriti	angreifen (s akuz.)	udariti na, napasti

Digitized by Google

aufallen (s akuz.)	navaliti na, spopasti	auslaſſen	izpustiti, izostaviti
antreiben	nagoniti, potjerati	ausſtellen	izložiti
aneifern	poticati, pobudjivati	ausbrechen*)	puknuti, poroditi se
anſpornen	podbosti, pobuditi	ausrotten, vertilgen	iztriebiti, utamaniti
anfüllen, erfüllen	napuniti, izvršiti	ausſprechen; ausſagen	izgovarati; izricati
anſchwellen*)	nabujati, narasti	ausrufen	uzkliknuti
ſich anfreſſen	najesti se	ausſtoßen	izturiti
aufheben	dignuti, spraviti	ausweichen*), aus dem Wege gehen	ugnuti se, zaći s puta
aufhängen	objesiti, vješati	austrinken	izpiti, popiti
aufſetzen	postaviti; spisati	ausdienen	doslužiti
		(ſich) ausſchlafen	naspati se
aufbrechen (prel.)	razlomiti (pečat)	(ſich) ausruhen	odpočinuti
aufbrechen*) (neprelaz.)	krenuti na put	ausſtehen, aushalten, ertragen	podnositi, podnieti
aufreißen (Thür, Maul, Augen)	razkinuti, raztvoriti	ausſteigen*)	sići (s kola itd.)
aufzehren	izjesti	einſteigen*)	uljesti (u kola itd.)
aufbrauchen, verbr.	potrošiti	abſteigen*), (einkehren)	sjahati, svratiti se

*

Man hat die Sitte aufgebracht = es iſt die Sitte aufgekommen	Uveo se je običaj = postade običaj
ſich auf den Weg machen, ſich aufmachen, ili samo aufbrechen	dati se na put, uputiti se
die Mütze aufſetzen, abnehmen	postaviti na glavu, skinuti kapu
den Mantel ablegen, umhängen	skinuti, prigrnuti plašt

Die Stelle, die ein guter Menſch betrat, iſt eingeweiht. — Wer gar zu viel bedenkt, wird wenig leiſten. — Man bedarf weit größerer Tugend das Glück zu ertragen als das Unglück. — Wer ſich in Gefahr begibt, kommt darin um. — Aus einem Funken wird ein großes Feuer, und Lügner und Mörder ſind Nachbarkinder. — Zwei ganz ſich widerſprechende Dinge gefallen uns gleich gut: Gewohnheit und Neuigkeit. — Übe dich im Leben nichts für ſchön zu halten als das Gute, nichts für nützlich als das Wahre, nichts für vergnügend und ergötzlich als das Erlaubte, nichts für beneidenswert als die Tugend, nichts für Unglück als die Sünde. — Wer Pech angreift, beſudelt ſich. — Vom Verräther friſst kein Rabe. — Die Gans geht ſo lange in die Küche, bis ſie am Spieße ſtecken bleibt. — Eine einzige durch eigenes Nachdenken gefundene Wahrheit iſt mehr wert als zehn erlernte. — Die Schwierigkeit iſt eine Art Zauber, die vor dem Unerſchrockenen verſchwindet. — Man iſt nicht würdig ſeinen Freunden zu gefallen, wenn man nicht den Muth hat ihnen zu miſsfallen.

Digitized by Google

Mäßige deinen Zorn! Es fallen die Funken des Zornes
Erst auf dich, auf den Feind, wenn sie ja treffen, zuletzt.

Weinenden klage dein Leid und Frohen erzähle die Freude;
Ach! es begreift der Mensch nur, was er selber empfand.

Willst, o Sterblicher du, das Meer des gefährlichen Lebens
Froh durchschiffen und froh landen im Hafen dereinst,
Lass, wenn Winde dir schmeicheln, dich nicht vom Stolze besiegen,
Lass, wenn Sturm dich ergreift, nimmer dir rauben den Muth.
Männliche Tugend sei dein Ruder, Anker die Hoffnung;
Wechselnd bringen sie dich durch die Gefahren ans Land.

LXXIV.

(bei-, ein-, mit-, nach-, vor-, zu-, dar-, fort-, weg-, ob-)

beitragen | zu et-	prinositi, doprinieti k	nachdenken (über etwas)	premišljati o čem
beisteuern / was		vorsingen (s dat.)	pjevati pred kim
beilegen	priložiti; nadjenuti	vorsagen (s dat.)	kazivati pred kim
einschlafen*)	zaspati		
einschläfern	uspavljavati	vortragen	predavati
eindringen*)	prodrieti	vordringen	prodirati
einfallen*)	pasti u; na um p.	vorschlagen	predlagati
eintragen	donositi; upisati	vorwerfen	predbacivati
eintreffen*)	stići; sbiti se	vorfallen, sich zutragen	dogoditi se
sich einfinden | sich einstellen /	naći se na kojem mjestu	vorgehen, verfahren, zuwerke gehen	napred ići; bivati, postupati
einholen	pristići koga	zuschauen (einem)	gledati koga
innewohnen(s dat.)	biti — stati u čem	zuhören (einem)	slušati koga
		zulassen	pripuštati
mitbringen	donieti sobom	zugeben,einräumen	dopuštati
mitschleppen	vući sobom	zuhalten	zaklopiti, stisnuti
mitmachen	činiti što i drugi		
ich halte mit	nijesam s razkide	zugreifen	prihvatiti, uzeti
nachlaufen*)(s dat.)	trčati za kim	zubringen(die Zeit)	provesti, provoditi vrieme
nachgehen (s dat.)	ići za kim		
nachkommen	nadoći	zuknöpfen	zapučati
nachholen (Versäumtes)	nadoknaditi (nerad)	darbringen	prinieti (žrtvu itd.)
nachgeben	popustiti	darbieten	nuditi
nachlassen	odpustiti, popustiti	fortsetzen	nastaviti (što)
		fortfahren	napredovati
nachsehen (einem etwas)	odpustiti komu što	wegnehmen	oteti
nachschauen(einem)	gledati za kim	wegschmeißen	brknuti tja
nachsingen	pjevati za kim	obliegen (n. p. es liegt mir ob)	ja sam držan

Digitized by Google

Was geht da vor = was geschieht da? | Što tu biva?
Was ist da vorgegangen, vorgefallen? | Što se je tu dogodilo?

1. Lezite bez večere, eda ustanete bez dugova. 2. Nije dovoljno napuniti glavu mislimi i znanostmi; valja ih dobro probaviti [1]), ako ćemo da nam budu zdrava i krepostna [2]) hrana. 3. Na 3. Augusta godine 1492 Kolumbo odjedri su tri malena broda iz andaluške luke Palos-a. Nakon vele opasna putovanja, preko [3]) kojega imaše boriti se sa plašljivoščU [4]) svojih drugova [5]), izkrca se [6]) (na 12. Oktobra iste godine) na otok(u) Guanahani, komu nadjenu ime San Salvador, i odkri malo za tim još dva otoka, Kubu i Haiti. 4. Prije nego prodje jedna godina, sve što se ondje dogodi, bijaše se zaboravilo. 5. Najposlie bi nam oteto i ono malo što posjedovasmo na kopnu [7]) i bijasmo tolikom mukom stekli. 6. Umoreni od dugog i tegotnog hoda [8]) vojaci, koji su bili krenuli već na tri ure u jutro, odpočinuše i nastaviše hod tek u sliedeće jutro. 7. Kad je žaba vidjela junaka podkivati [9]) konja svoga, podiže i ona nogu i reče: Podkuj i mene, mladi junače! 8. Jaoh, uzkliknu jednom strogi Kato, jaoh gradu, u kojemu riba više stoji nego vol. 9. Kad ovo vino bude dovrelo [10]), to će biti izvrstno piće, kojemu će jedva biti premca. 10. Od onoga što nam bi predloženo, mislimo da smo izabrali najbolje. 11. Da sam ja na tvom mjestu, ja bih drugačije postupao, da ga svrnem [11]) na pravi put. 12. Kakvi su to ljudi! Premda su još mladi, nijesu u ničemu smeteni [12]); dapače [13]), dolaze u družtvo i ponašaju se tu mirni i pouzdani [14]), kao da su svagdje gospodari, oli kao da cio sviet pripada njima. 13. Svejedno je, kako se zove krava, samo da daje dobra mlieka. 14. Mi (se) nigda ne izučimo, i da živemo tisuću godina. 15. Uspomena je jedini raj, iz kojega ne možemo biti iztjerani. 16. Prije nego počne čovjek skrbjeti za se, on je od svojih roditelja već [15]) toliko primio, da je jur preduboko zadužen. 17. Drebbel, hollandežki seljak, iznadje termometar [16]), ustroj [17]), kojim se mjeri toplina i studen zraka. 18. Preporučili su mi sjeverna Njemca, koji vele da je vrlo sposoban u podučavanju glasovira. 19. Gdje je novorodjeni kralj Judejski? Jer smo vidjeli njegovu zviezdu na [18]) iztoku i došli smo da ga obožavamo [19]). 20. Opraštaju se obično uvrede, za [20]) koje se zna da su bile učinjene [21]) ne iz pakosti, nego iz neznanstva. 21. Samo ovaj put, ovaj put samo ne daj se uhvatiti, tako si sto puta utekao. 22. Ne odgadjaj do [22]) sutra, što imaš učiniti danas; jer „sutra“ [23]) je nesigurno. 23. Ko hoće odviše da dokaže, ne dokazuje ništa. 24. Ti uzalud govoriš mnogo, da zaniječes [24]); drugi od svega ne čuje nego samo „ne“. [23])

---

[1]) verdauen, [2]) kräftig, [3]) während, [4]) Zaghaftigkeit, [5]) Gefährte, [6]) landen, [7]) Festland, [8]) Marsch m., [9]) beschlagen, [10]) ausgähren, [11]) bringen, [12]) verlegen, [13]) im Gegentheil, [14]) selbstbewußt, [15]) bereits, [16]) Thermometer sr., [17]) Instrument sr., [18]) im Morgenlande, [19]) anbeten, [20]) von, [21]) zufügen, [22]) auf, [23]) sa spolnikom, [24]) versagen.

Digitized by Google

LXXV.

herrühren, herſtammen	dolaziti, izhoditi, lozu vući
hinreißen (mit ſich fortreißen)	zanieti
herausgeben, veröffentlichen	izdati, objelodaniti
hervorbringen, erzeugen	proizvoditi, radjati
hervorgehen (ſich ergeben)	izlaziti = slieditи
ſich herumtreiben	tucati se (po svietu)
herunter= ili herabkommen (fig.)	spasti (u gore stanje)
herbei= herzu= hinzu= heranſchlei= chen	prišumati se, došuljati se
dazu kommen; (sravni dabei ſein)	nadoći, pridoći
den Sieg davon tragen über (akuz.)	održati pobjedu nad kim
vorbei= ili vorüberziehen an (s dat.)	proći pokraj čega, mimoići
emporſteigen, ſich emporſchwingen	uzdići se, uzpeti se
niederreißen	razrušiti
ſich irgendwo niederlaſſen, ſich an= ſiedeln	spustiti se, nastaniti se
zurückziehen; -- ſich zurückziehen	povući natrag — uzmaći
den Angriff zurückſchlagen	uzbiti, odbiti navalu
bevorſtehen (einem); n. p. eine ſchwere Prüfung ſteht mir bevor	Čeka me težak izpit
zuvorkommen (einem)	preteći koga
zurechtlegen =ſetzen	urediti, namjestiti
auseinanderfallen	razpasti se, razprsnuti se
auseinanderbringen =thun	razstaviti, razvaditi
zuſammenziehen	stezati, skupiti (vojsku itd.)
zuſammenhängen	svezan biti
entgegenſtellen =ſetzen	opriečiti
entzweihauen =brechen	presjeći, prelomiti
übereinkommen[a]), ausmachen	dogovoriti se
übereinſtimmen	sudarati se, slagati se
anheimſtellen =geben	ostaviti na volju
vorhanden ſein, da ſein	biti, imati (neosobno)
abhanden kommen	smetnuti se, nestati

Sprechübung.

Gericht iſt dasjenige, was der Koch oder die Köchin anrichtet, auf dem Tiſche zurechtſtellt. — Gerücht iſt eine zwar vielen bekannte, aber unverbürgte Begebenheit. — Choregen hießen im alten Athen jene Bürger, denen die Beſorgung der Feſtlichkeiten oblag. — Die alten Ägypter hatten den irrigen Glauben, daſs die Fortdauer der Seele von der Erhaltung des Leichnams abhänge. — Charakteriſtiſch für die Religion der Etrusker iſt es, daſs in ihrem Gottesdienſte die Divination oder die Erforſchung des göttlichen Willens einen Hauptbeſtandtheil ausmachte. — Die Erde hat eine von der Form einer vollkommenen

Digitized by Google

Kugel wenig abweichende Gestalt. — Tag und Nacht entstehen, indem die Kugel, welche wir bewohnen, sich durch einen 24stündigen Umschwung um ihre Achse mit uns gegen die Sonne und wieder von ihr weg dreht. — Die erwärmende Kraft der Sonne hängt von der Entfernung derselben und von dem Winkel ab, unter welchem ihre Wärmestrahlen auffallen. — Das sogenannte „Todte Meer" in Asien ist ein Salzsee, der überdies eine harzige Substanz, Asphalt oder Judenpech genannt, auswirft. — Quellen, welche viele mineralische Substanzen aufgelöst enthalten und vermöge dieser Bestandtheile Heilkraft besitzen, nennt man Mineralquellen oder Gesundbrunnen, und wenn sie von Kohlensäure einen säuerlichen Geschmack haben, Sauerbrunnen.

In spätern Zeiten, als man über die Einrichtung des Weltgebäudes nachzudenken begann, war bei den Griechen der Glaube verbreitet, jeder Stern erzeuge durch seine Bewegung einen eigenthümlichen Ton, der aber für die Ohren der Sterblichen nicht vernehmbar sei. Je nach dem verschiedenen Laufe der Sterne waren diese Töne verschieden, aber alle stimmten unter sich zusammen. Dieser Einklang hieß die Harmonie der Sphären. Unter Sphäre dachte man den Kreis, den ein Stern in seinem Laufe beschreibt.

LXXVI.

durchregnen; n. p. es regnet durch	prokisuje
durchdringen*)	proturati se
durchdringen	proniknuti kroz
durchsetzen (etwas)	izposlovati što
durchsetzte Steinart	mješovit kamen
durchgehen (sa sein — sa haben)	proći — pročitati, razgledati
durchbohren	probušiti
durchnässen	promočiti, skvasiti
umstoßen, umstürzen; umhauen	oboriti, porušiti; posjeći
umwandeln, umschaffen, umgestalten	preokrenuti, pretvoriti
umkehren (sa haben — sa sein)	obrnuti — povratiti se
umgeben, umlagern	obkoliti, ograditi
umringen, umzingeln	okružiti, obkoliti, okupiti
untergehen*) — aufgehen	potonuti, zaći, poginuti — ograniti
unterbrechen	prekidati, smetati (koga)
untergraben	podkopavati
unterlassen	propustiti
unterbleiben*)	ne bivati, nemati mjesta
sich unterstehen, sich unterfangen, sich erdreisten	usudjivati se, usuditi se
unterschätzen — überschätzen	dosta ne cieniti — precieniti
unterordnen — überordnen	podrediti — nadrediti
übertreiben	pretjerivati
überwinden, überwältigen	predobivati, svladati, nadhrvati
übergeben	predati

Digitized by Google

übertragen	prenieti, prevesti
überlaſſen	ustupiti (komu što), ostaviti
übernehmen, auf ſich nehmen	uzeti na se
überfallen (einen) = über einen herfallen[s])	nasrnuti na koga
überſchauen, überblicken	pregledati, preletjeti očima
überſehen — überhören	pregledati; ne spaziti — ne čuti
Der Jäger ſtreift durch das Gebirge ili durchſtreift das Gebirge	Lovac basa po gorah = lovac obija, obigrava gore
Wir ſtanden um den Führer = umſtanden den Führer	Mi stajasmo oko vodje
Wir ſind durch den Fluſs gewatet = wir haben den Fluſs durchwatet	Pregazili smo rieku
Er überſchaut alles und überſieht nichts	On pregledava sve a ništa mu ne izbjegne
Ich bin von der Überzeugung durchdrungen = bin vollkommen überzeugt	Ja sam obuzet od uvjerenja = ja sam sasvim uvjeren

1. Svako drvo, koje ne nosi dobrih plodova, posjeći će se i baciti u oganj. 2. Ako si pravi kršćanin, ti ćeš se pomiriti[1]) sa svojim bližnjim, prije nego sunce opet izadje. 3. Akoprem se Poljaci u ovoj bitci borijahu kao lavovi, opet podlegoše Rusim mnogo jačiem u broju. 4. Stara Zeta obuzimaše[2]) i sadašnju Crnu Goru[3]) i dio Arbanaske[4]). 5. Ti si mene, koji sam najvjerniji tvoj prijatelj, odturio od sebe; laskatelji, namamljeni[5]) od pune kese tvoje, obkoljuju te odasvud[6]). Ne platio[7]) ti odveć skupo zabludu, koja te sada zapleta[8])! 6. Mjesto da krenemo (na put), mi bi ostali bili sjedeći, da smo predvidjeli, da će ovako sniežiti i mrznuti. 7. Komu si predao pisamce? — Sobaru, koji mi je rekao, da dodjem sjutra prije podne po[9]) odgovor. 8. Kako ste se zabavljali na jučeranjem plesu[10])? — Vele dobro, a zabava bila bi još veća bila, da nije bilo toliko ljudi. 9. Ko je junak? — Ko svlada zaprieke, koje mu se oprieče i poznaje viših dobara nego je[11]) život. 10. Moj se nećak nalazi u Mostaru, gdje služi kod pošte, nada se pako da će biti u kratko premješten ovamo. Izpunila[12]) se njegova nada! 11. Bugarski vladalac Krum namami[13]) Grke u balkanska brda te okruživ ih sa svih strana razbi[14]) ih tako, da sva grčka vojska s carem zajedno izgibe[15]). To se dogodi godine 811 iza Hristusa. 12. Ti se nijesi liepo podnio prama njemu; tvoji su zahtievi[16]) već prekoračili[17]) svaku mjeru. 13. Skvašeni kao što[11]) bijasmo, sjedosmo oko vatre, koju je krčmarica bila medjutim naložila[18]), grijasmo se i sušasmo pri toj haljine svoje. 14. Jedan dan opet prodje. Sunce je zašlo i približuje se noć, da pokrije svojim tamnim plaštem umorenu narav. 15. Ko vam kaže, da možete obogatjeti na drugi način nego marljivošću i štedljivošću, toga ne slušajte: glamaza je. 16. Dao bog, da se naš položaj preinači što prije i postane ugodniji nego

Digitized by Google

bijaše dosada. 17. Doskora ću biti pretrajao[19]) te izpite i oslobodio sebe od težkog tereta. 18. Počnimo svedjer sa razboritošću i šta počesmo, dovršimo! Sve ostalo nek bude ostavljeno sudbini na volju. 19. Plačućiem tužite svoju tugu a veseliem pripoviedajte veselje; jer ljudi dokučuju samo ono što su sami ocutili. 20. Premišlaj malko o tomu; vidjet češ, da se nijesam prevario. 21. Usireni sok ovog presladkog voća, koje se ne nalazi u našoj okolici, topi se na jeziku. 22. Polievajte zelje, da ne uvehne. 23. Ljudovik XI. reče jednoč: Kad bih znao, da mi klobuk pozna moju tajnu, ja bih ga sažegao. 24. Ja predvidjam, da neću moći izdati[20]) svoje djelce tako rano kako se ufah s početka. 25. Naša pokrajina ne radja toliko žita koliko trebuje. 26. Ja se nijesam naspao; za to sam tako mlohav i tako malo zanesen[21]) za učenje. 27. Bio bih željan doznati, da li i kako je taj dogadjaj svezan s onim drugim. 28. Gdje ste se dosada tucali (po svietu)? 29. Poznaš li gospodina, koji tamo prolazi mimo crkvu? 30. Odkada su tako spali (u gore stanje) ti trgovci? 31. Po čemu su se poznali bjegunci?

---

[1]) ſich ausſöhnen, [2]) umfaſſen, [3]) Montenegro, [4]) Albanien, [5]) anlocken, [6]) von, auf allen Seiten, [7]) büßen, [8]) umgarnen, umſtricken, [9]) um, [10]) Ball m., [11]) ne prevadja se, [12]) ſich erfüllen, [13]) locken, [14]) ſchlagen, [15]) zu Grunde gehen, [16]) Forderung, [17]) überſchreiten, [18]) anzünden, [19]) überſtehen, [20]) Gr. § 234, Op., [21]) aufgelegt.

LXXVII.

auftreten	stupiti (na); pojaviti se	ſich (dat.) zuziehen	navući na se
		anziehen	pritezati; obući
abtreten	odstupiti; ustupiti (što)	abſtoßen	odbijati
		*	
eintreten	stupiti u; sbiti se	zuſchreiben	pripisivati
austreten	stupiti iz; izliti se	umſchreiben	opisivati
übertreten[5])	prestupiti	unterſchreiben	podpisati
übertreten	prekršiti		
*		*	
aufſchreiben	napisati, zabilježiti	aufnehmen	primiti (gosta itd.)
abſchreiben	prepisati	abnehmen	oduzeti; umaljivati se
einſchreiben	upisati		
vorſchreiben	propisati	zunehmen	rasti
aufziehen	naviti; uzgojiti	annehmen	primati; (staviti)
abziehen	odbiti; odmaći	einnehmen (Arznei, Geld, Feſtung)	uzeti (liek); primiti (u kesu); zauzeti
einziehen	uvući; uljesti; dokinuti		
ausziehen	izvući; izseliti se	ausnehmen	vaditi; razpoznati
überziehen	preobući	ſich ausnehmen	izgledati
einen mit Krieg überziehen	zaratiti na koga	ausſehen, ausſchauen	izgledati
ſich unterziehen	podvréi se	unternehmen	poduzeti

Digitized by Google

aufgeben	predati (na poštu); dati zadaću	ſich wo aufhalten	boraviti
		Aufenthalt m.	stan
abgeben (Briefe)	izručiti	ſich aufhalten (über)	ljutiti se na
eingeben	dati (liek); udahnuti	abhalten (von)	odvratiti, uzpreći
ausgeben	izdavati, trošiti	anhalten	pridržati,
angeben	opovieditи, izjaviti	anhalten (zu)	primorati
vorgeben	zavrzivati	aushalten	izdržati; snositi
*		innehalten = einhalten	stanuti, prestati
aufhalten (einen)	zadržati, zaustaviti		

Die Tauben, der Hahn und der Geier.

Einige Tauben ſuchten ſich an etwas Korn zu ſättigen. Ein Haushahn kam dazu, brauchte Gewalt und vertrieb die Tauben. Im erſten Verdruſs über das erlittene Unrecht ſahen ſie einen Geier, der eben über dem Hofe ſchwebte, und riefen ihn an ſie zu rächen. Der Geier kam, zerriſs den Hahn und bald darauf die Tauben, die ſich über den Tod ihres Feindes gefreut hatten.

Die Johanniter (von Schiller).

Herrlich kleidet ſie euch, des Kreuzes furchtbare Rüſtung,
Wenn ihr, Löwen der Schlacht, Accon und Rhodus beſchützt,
Durch die ſyriſche Wüſte den bangen Pilgrim geleitet
Und mit der Cherubim Schwert ſteht vor dem heiligen Grab.
Aber ein ſchönerer Schmuck umgibt euch, die Schürze des Wärters,
Wenn ihr, Löwen der Schlacht, Söhne des edelſten Stamms,
Dient an des Kranken Bett, dem Lechzenden Labung bereitet
Und die niedrige Pflicht chriſtlicher Milde vollbringt.
Religion des Kreuzes, du nur verknüpfteſt in einem
Kranze der Demuth und Kraft doppelte Palme zugleich.

Digitized by Google

Četvrti razdio.

(O skladnji; Gr. § 199, 1. 2.)

LXXVIII.

Seid ihr Handwerker? — Ja, wir sind es	Jeste li vi zanatlije? — Jesmo
Ihr seid kein Mönch! Ihr seid es nicht.	Vi nijeste kaludjer! To vi nijeste.
Wir sind aufrichtig, ihr seid es nicht.	Mi smo iskreni, a vi nijeste.
Er möchte reich erscheinen, ohne es zu sein.	On bi se rad gradio bogatim, a nije.
Dort stehen mehrere Herren. Welcher ist es?	Ondje stoji nekoliko gospode. Koji je (to)?
Welche sind es, die du meinst?	Koji su oni, koje ti mniš?
Warst du es, die das gethan hat?	Jesi li ti bila ona, koja to učini?

---

der Eingang	ulazak	die Absicht	namjera
der Ausgang	izlazak, svršetak	die Ansicht	pogled, nazor
der Aufgang	uzlaz; izhod	die Aussicht	izgled, razgled
der Untergang	zahod, propad	die Aufsicht über	nadgledba
der Niedergang	zapad	die Vorsicht	opaz
der Übergang	prielaz	die Nachsicht	popustljivost
der Durchgang	prolaz	die Rücksicht	obzir
der Zugang	pristup	die Einsicht	razbor, dovidnost
der Umgang	obhod, obćenje	die Durchsicht	pregledba
der Vorgang	dogadjaj; primjer	die Übersicht	pregled
der Rückgang	nazadak	die Hinsicht, die Beziehung	obzir
der Abgang	odlazak, nestaja		
der Hergang	učin	die Umsicht	oprez

1. Uhitio je muhu, a mni da je orao. 2. Njeko je zazvonio. Gledaj, ko je. 3. Tako kažu da je bolje po oči; ali ja toga ne vjerujem. 4. Ovo se ne bi bilo sgodilo, da se je svaki od nas našao na[1]) svome mjestu[2]), kako je naša dužnost. 5. Jesu li ovo vrbce, što ih tražite? — Ne, te nijesu. 6. Jesi li spravna, mila tetko? — Ne, još nijesam. 7. Budi vazda iskrena prama meni; bit ću i ja s tobom. 8. Kad svi poviču: pjan si, legni, ako i nijesi. 9. Ako si pametan, sebi[3]) si; ako pak voliš budala biti, sam ćeš i nositi

Digitized by Google

posljedice od toga. 10. Kakva su to čeljad? Nijesu li Cigani[4]) iz Turske? 11. Nije li još vrieme da krenemo (na put)? 12. Ne bi li dobro bilo poći sada na šetnju? 13. Ko je tamo? Jesi li ti, Vilim? 14. Nije sve zlato, što blista. 15. Ako se ne varam, bijaše car Franjo, koji uvede taj porez. 16. Osirośeni[5]) otci jesu jadni[6]), no osirośena djeca jesu više.

17. Ptica najmilija Junoni[7]) bijaše paun, koji vele da je postao iz krvi Argus-a ubijenog od Merkurija[8]). 18. Merkurij, koga Grci imenuju Hermes, bijaše viestnik bogova, naročito Jupitra. Medju drugimi posli, koji su njemu pripadali[9]), bijaše i taj, da prati duše pokojnikâ u carstvo sjenâ. 19. Ovo je umjetnost, koju treba da neprestano vježbaš, ako nećeš da je zaboraviš. 20. Imajte dobrotu i kažite nam, kako se ima rukovoditi ovo orudje; jer mi sami ne umijemo s tim vladati se[10]). 21. Mi se nadasmo, da[11]) će on biti pomilovan od cara, i ova naša nada ne bi prevarena. 22. Bezbrojna naravna tjelesa, što ih nalazimo[12]) na našoj zemlji, daju se lasno razdieliti u tri velika razreda: ona su naime ili čvrsta ili žitka ili plinena[13]). 23. Iz kore jelove izvire obični[14]) terpentin, vrsta[15]) ulja koja se rabi mnogostruko. 24. Ko mene primi (kao gosta), ne prima mene već onoga koji me posla. 25. Pokle je Judas Ishariot izdao svoga gospodina i majstora, spopade ga pokajanje; on podje tamo i objesi sam sebe. 26. Polievaj cviećе, jer inače vehne. 27. Kartažani[16]) bijahu bili od Rimljana nadvladani u prvom punskom ratu, te izgubišę dio izvanjskih[17]) svojih posjedovanja. Da se naknade, naviliše na Španjolsku[18]), koja bješe onda bogata zlatom i srebrom. 28. Amerika sastoji iz dvaju poluotoka spojenih[19]) kroz prevlaku Panamsku. 29. Ko nije pohlepan za čašću, ne ćuti potrebe uzpeti se (u vis). 30. Predbacuje se Emiliju — da li pravom, ja ne znam — da se je neplemenito ponašao prema vlastitiem rodjacim. 31. Ako hoćete da dobro uspiju djeca, morate ih odgojiti najvećom pomnjom[20]). 32. Neprijatelji se ugnuše i uzmakoše za Dunaj, a ne biše tjerani. 33. Pecijasmo baš tice, koje smo bili uhvatili, kad se prišuma mačka te nam ih ukrade polovicu, prije nego to upazismo. 34. Bijaše već prošlo deset sati, kad se razidosmo. 35. Sloga gradi kuće, koje ruši nesloga.

Leži nešto bielo na krovu; ako pane dolje, žuto je —? (jaje).

Njeki lakrdijaš pade u nemilost[21]) kod Elisabete[22]); ali mu kraljica opet oprosti i reče: Sad ćeš opet govoriti o mojih manah[23]). — Neću, odvrati lakrdijaš, nije me volja govoriti o stvarih, o kojih govori vas grad.

---

[1]) auf, [2]) Platz, [3]) für . . ., [4]) Zigeuner, [5]) verwaist, [6]) bedauernswert, [7]) Juno, [8]) Mercurius, [9]) obliegen, [10]) umgehen, [11]) bez daſs, [12]) antreffen, [13]) luftartig, [14]) gemein, [15]) Gattung, [16]) Karthager, [17]) auswärtig, [18]) Spanien, [19]) verbinden, [20]) Sorgfalt ž., [21]) Ungnade, [22]) Elisabeth, [23]) Fehler.

Digitized by Google

LXXIX.

es kao formalni subjekt; Gr. § 199, 3.

es rieſelt — es gießt (in Strömen)	prši — kiša pljušti, lieva
es wetterleuchtet — es ſtürmt	bliešti — vihar bjesni, more buči
Der Blitz ili samo es hat eingeſchlagen	Grom je udario, puče munja
Was für Wetter iſt es ili Was iſt für (ein) Wetter?	Kakvo je vrieme?
es iſt kühl, friſch — es iſt kalt	Hladno je — zima je
es iſt windig — neblig — kothig	Vjetar puha — magla je — blato je
es wird ſchon heiß — es iſt heiß	Već ugrieva — vrućina je
es iſt bereits dunkel geworden	Već se je smračilo
es iſt nöthig, es thut noth	Potrebno je, treba
es klopft (pocht) — es läutet	Kuca — zvoni
da raucht's — da brennt's	Ovdje dimi — tu gori
es zieht hier ſtark, es iſt hier ein ſtarker Luftzug	Tu jako propuhuje
es ſoll dort umgehn (ſpuken)	Vele da ondje straši
es heißt, es verlautet, es geht die Rede, man erzählt ſich	Kažu, vele, govori se, glasa se, kaziva se
Wie kommt es, daſs	Kako to biva, da . . .
Es kam ſo weit, es wurde ſo arg,	Dodje do toga, da . . .
Es bleibt alſo bei dem, was . . .	Ostaje dakle na tom što
Es bleibt dabei (wir ſind einverſtanden)	Ostaje na tom (porazumjeli smo se)
Es iſt allgemein aufgefallen, daſs	Svakomu je udarilo u oči, što . . .

Sprechübung.

Der Blitz iſt der elektriſche Funke, welcher von einer Wolke zur andern oder in die Erde überſchlägt. Im letztern Falle ſagt man, es ſchlage ein. — Der Donner iſt der Knall, welcher dadurch entſteht, daſs der elektriſche Blitzfunke die Luft durchbricht. — Die Morgen- und die Abendröthe rührt von den in der Luft befindlichen Waſſerdämpfen her, welche in einem gewiſſen Grade der Verdichtung die Eigenſchaft beſitzen, die gelben und rothen Sonnenſtrahlen durchzulaſſen. — Bäume und Sträucher unterſcheiden ſich dadurch, daſs die Bäume von der Wurzel nur in einem größern Stamme, die Sträucher hingegen in mehreren einzelnen Stämmchen oder Reiſern aufſchießen. — Die Korkeiche wird 150 Jahre alt, doch nur wenn man ſie ſchält; unterbleibt ſolches, ſo ſtirbt ſie ſchon im 50. oder 60. Jahre ab. — Die alten Römer ſchrieben ihre Briefe auf dünne, mit Wachs überzogene Holztafeln. — Die Eingebornen amerikaniſcher Raſſe heißen Indianer, weil die erſten Entdecker Amerikas dieſen Welttheil für einen Theil Indiens hielten. — Kanoe (Canot) heißt in der Sprache der Südſeeinſulaner ein Boot, das aus einem ausgehöhlten Baumſtamme verfertigt

Digitized by Google

ist und etwa drei bis fünf Leute aufnehmen kann. — Die Gestirne stellen sich die serbischen Dichter durchgängig (als) theilnehmend an menschlichen Angelegenheiten vor.

Aristoteles, geboren 384 v. Chr. zu Stagira in Macedonien, genoss in Athen durch eine lange Reihe von Jahren den Unterricht Platos, wurde dann Erzieher Alexanders des Großen, trat im Alter von mehr als 50 Jahren als Lehrer zu Athen auf und hinterließ eine große Menge politisch-historisch-naturwissenschaftlicher und philosophischer Schriften.

* * *

es fragt sich, es ist die Frage, ob	pita se, da li
es geziemt (schickt, gehört) sich; es ziemt (s dativom)	pristoji se dolikuje
es hat sich ergeben (gezeigt, herausgestellt)	ukazalo — pokazalo se je
es trifft sich oft der Fall ili samo es kommt oft vor	sgadja se često, sbiva se često
es versteht sich von selbst, es ist selbstverständlich	razumieva se samo po sebi
es handelt sich um unsern Ruf = es gilt unsern Ruf	radi se o našem glasu, ide za poštenje naše
es zahlt sich nicht aus	ne izplaća se, ne vriedi
es verlohnt sich der Mühe = es ist der Mühe wert	vriedi truda, zaslužno je
es sitzt sich hier gut = hier ist gut sitzen	ovdje se dobro sjedi
so schwimmt sich's besser	tako se bolje pliva
es finden sich Stellen genug = man findet Stellen genug	nalazi se dosta mjesta
es bildete sich ein Verein	sastade se družtvo

1. Gore je toplije nego dolje. Kako se ima[1]) to iztumačiti[2])? 2. Jeste li čuli, kako je tuča padala? 3. O čemu se je upravo[3]) radilo u cielom ovom pitanju? 4. Kako se tu pleše? Je li tlo dosta gladko? 5. Gdje se pliva lakše, u sladkoj vodi ili u moru? 6. Jučer bijaše tako vruće, da toplomjer poskoči[4]) na 28 stupnjeva. 7. Mene nije volja danas izaći; odveć je blata na dvoru. 8. Kad bliešti, obično ne grmi, dapače[5]), kad sieva. 9. Ja bih to rado dopustio, kad bi se pristojalo; ali se ne pristoji ni malo. 10. Da nije toliko vjetra, ja bih sišao dolje u vrt i malo kopao, da se ogrijem. 11. Tako ide po svietu; jedan uzlazi, drugi pada. 12. Bilo se sastalo družtvo od 50 članova, čija sredstva pak ne dotjecahu, da bi se izvršila takova osnova. 13. Dosad je svatko cienio[6]), da su oni nevini; a sada se prikazuje, da su navlaš srušili sgradu. 14. Pokle bijasmo odpočinuli, nastavismo putovanje, dok se smrknu. 15. Riedko se sgadja da mnogi misle isto, rjedje da isto čine, a najrjedje da dugo ostanu složni. 16. Ja cienim, da bi vriedno bilo prošetati se prije duž obale i stoprv za tim ići na objed. 17. Junaku ne doli-

Digitized by Google

kuje ni najmanje bojati se dušmanina. 18. Mrači se jurve; vratimo se! 19. Zaslužno bi bilo iztraživati, koji je uprav uzrok, rašta ne napreduju[7]) stvari, kako bi imale. 20. Ovdje sam ja gospodar, ondje si ti; ovdje imam ja odlučivati i zapoviedati, ondje ti. Štujmo dakle uzajmice[8]) slobodu i neodvisnost našeg kretanja, i meni toliko[9]) koliko tebi iz toga će zadovoljstvo i mir niknuti[10]). 21. Napni sve sile svoje, ako ide za korist i slavu domovine tvoje. 22. Proveo sam jučerašnju večer u prem ugodnom družtvu: pjevalo se, udaralo pa najposlie i plesalo. 23. Ako nećete da smrdi, otvorite prozore, eda probije vazduh. 24. Pola Europe podiže se proti Napoleonu, koji težaše da podjarmi sve ostale i ne mogaše da drži mir. 25. Onda se još nije znalo, na što će se odlučiti vlada. 26. Ti se ponašaš, kao da si jedini, koji se u to razumije. 27. Dobar odgoj jest najbolje baštinstvo, što mogu roditelji (pri smrti) ostaviti djeci svojoj. 28. Mnogi ljudi — a nijesu najgori — imadu tu nesreću, da se dadu od svoje ćudi[11]) zanieti do[12]) nesmotrenih govora i čina. 29. Razum je onaj, koji čovjeka podpuno razlikuje od svieh životinja, dočim se njegovo tielo mnogostruko[13]) slaže sa životinjskim. 30. Što sam tu tvrdio, jest uprav[14]) tako; nije mi običaj pretjerivati. 31. Krov je tako zlo sagradjen, da prokisuje. 32. Ako obećaš da me nećeš smetati (prekidati), ja hoću nastaviti čitanje. 33. Predlog učinjen od najmladjega člana vieća održa ovaj put pobjedu. 34. Moja je domovina ondje, gdje me dobro primaju. 35. Ne pitaj krčmara, ima li dobra vina.

[1]) ist, [2]) erklären, [3]) eigentlich, [4]) steigen, [5]) wohl aber, [6]) glauben, [7]) vorwärts kommen, [8]) gegenseitig, [9]) sowohl — als, [10]) entsprießen, [11]) Temperament sr., [12]) zu, [13]) vielfach, [14]) wirklich.

* * *

Objektivni neosobni glagoli; Gr. § 110 i 199, 3.

es hungert mich, ich hungere	ogladnio sam, gladan sam
es dürstet mich, ich dürste (nach)	ožednio sam, žedan sam
es gelüstet ihn (ihm) nach . . ., es wandelt ihn die Lust nach . . . an	želja ga je (čega)
es friert mich in die Hände, ich friere an den Händen, mir frieren die Hände	zebu mi ruke
es brennt mich, ich fühle ili verspüre ein Brennen im Magen	žeže me nešto, žari me u želudcu
es sticht mich — es juckt mich	bode, protiskuje me — svrbi me
es reißt mich in allen Gliedern	ciepa me u svem tielu
es reut mich das gethan zu haben = ich bereue diese That	kajem se što sam to učinio = kajem se toga djela
es treibt ihn, er fühlt sich getrieben	tjera ga nešto, ne dâ mu mira
es zieht mich nach der Heimat	vlači me želja za zavičajem
es gibt viele (akuz.), welche	mnogo ih ima, koji
es wird Händel setzen (absetzen)	bit će svadje

Digitized by Google

es trifft mich = die Reihe ili samo es ist an mir	mene je (red), na meni je red, moj je red
mich dünkt es = mir scheint es	meni se čini
es kommt mir vor = mir ist's, als ob	meni je kao da . . .
es graut (graust) mir davor	grsti mi se, grozim se toga
es ekelt mir vor dieser Speise (diese Speise ekelt mir)	gad me je ovog jela
es träumte mir ili ich träumte	sanjalo mi se je, snivao sam
mir ahnt nichts Gutes ili ich ahne nichts Gutes	meni ne sluti ništa dobro, ne slutim ni na što dobro
es schwindelt mir, mir wird schwindelig	vrti mi se mozag
mir wird angst und bange	strah me hvata
mir ist nicht wohl (unwohl) = ich fühle mich unwohl, unpäßlich	nešto sam naloš = ćutim se hrdjavo
mir wird übel	stužuje mi se
Wie geht's dir? — Wie befindest du dich?	Kako si? Kako (mi) stojiš?
Wie geht's ili wie steht's mit der Angelegenheit?	Kako ide taj posao?
es steht uns frei (es ist uns freigestellt)	nam je prosto
es thut mir leid nicht kommen zu können	žao mi je da ne mogu doći
Braucht's Zwang? = bedarf's des Zwanges?	Treba li sile? Hoće li se sile?
Es fehlt (gebricht) ihm an Muth = es fehlt ihm der Muth, es geht ihm der Muth ab	Oskudieva hrabrošću, manjka mu srce, nestaje mu srčanosti
Was fehlt euch? — Was geht euch ab?	Što vam je? — Čega vam je malo?

Ein reines Gewissen ist ein Brunnen, wenn's dich dürstet; ein Stab, wenn du sinkst; ein Kissen im Tode. Es ist besser als zwei Zeugen, es verzehrt deinen Kummer, wie die Sonne das Eis. — Auch die, welche dir die nächsten und liebsten sind, erträgst du manchmal schwer. Sei gewiss, es geht ihnen mit dir ebenso. — Was hilft es bessere Zeiten zu wünschen und zu hoffen? Ändert euch nur selbst, so werden sich die Zeiten auch ändern (ili ti: Soll es besser werden, machet mit euch den Anfang). — Der beste Beweis für die Schändlichkeit des Lasters ist der, dass es sogar dem Lasterhaften missfällt. — Es wäre wahrlich nicht der Mühe wert 70 Jahre alt zu werden, wenn alle Weisheit der Welt Thorheit wäre vor Gott. — Wem kein Mensch auf Erden etwas zu verdanken hat, wer stirbt, ohne auch nur eine Spur wohlthätiger Wirksamkeit zurückzulassen, der hat doch wahrlich umsonst gelebt; für die Welt ist es ebensoviel als ob er gar nicht da gewesen wäre; man vermisst ihn nicht, wenn er aus der menschlichen Gesellschaft verschwindet, und überlässt ihn mit dem größten Rechte der Vergessenheit.

Digitized by Google

Wenn dich die Läſterzunge ſticht,
So laſs zum Troſte dir dies ſagen:
Die ſchlecht'ſten Früchte ſind es nicht,
Woran die Weſpen nagen.

Stets beginne mit Klugheit und, was du begannest, vollbringe;
Alles übrige, Freund, ſtelle dem Schickſal anheim.

1. Imadu rieke, koje se svake godine izlievaju. 2. Sada se on kaje, što nije onda, kada još bijaše vrieme, poslušao[1]) moje savjete. 3. Ja se nigda ne ćutim tako dobro kao kad je hladno, osobito jeseni. 4. Daj nam jesti, gospodaru, ogladnjeli smo; daj nam piti, ožednjeli smo; odjeni nas, zebemo. 5. Tek kad bude sudac izrekao[2]) svoju presudu[3]), ukazat će se, ko od nas dvojice ima pravo, ko li krivo. 6. Ovdje se udobnije sjedi nego li na prednjih klupah. 7. Mene je uviek gad bilo onieh, koji svaki tren[4]) mienjaju svoje nazore i uvjerenja. 8. U Egiptu ima mnogo divnih djela i naravi i umjetnosti. Medju oniem, koja su od ljudskieh ruka učinjena, odlikuju se osobito piramide[5]), od kojih najveće i najglasovitije leže na njekoj neplodnoj gori izmedju Memfisa[6]) i onoga diela Egipta, koji se nazivlje Delta. Najgolemiju[7]) od njih vele da je 363.000 ljudi sagradilo u 20 godina. 9. Ti zanatlije mogli bi puno više zadobiti, samo da bi htjeli marljivo raditi; radnje sad ne manjka. 10. Kako ste, gospodine? Što Vam je, da ste poslali po[8]) me? Dajte da vidim Vaš jezik. 11. Ja neću da budem mrnar; grsti mi se mora, toga starog krvnika. 12. On dava rado — svojim ustima, kad ogladni ili ožedni. 13. Komu je zima, neka dodje, dok je peć još topla. 14. Ksenokrat[9]) upitan, zašto muči[10]) skoro uviek, odgovori: jer sam se jednom pokajao što sam govorio, ali nikada što sam mučao. 15. Svaki čovjek može učiniti mnogo dobra sebi i drugim, samo da hoće; prilike tomu[11]) ne manjkaju. 16. Što bi zaključeno u zadnjoj sjednici držanoj na prvi Maja? Glasa se, da je bila puno burna. 17. Sada znaš, koliko je udarilo (urâ); ili hoćeš, da ti još jasnije[12]) kažem svoje mnienje? 18. Trebat će najvećeg napora, da se nadoknadi sve ono, što se je odonda zanemarilo. 19. Ti se poričeš vele često; odatle dolazi, da ne nadješ vjere kod ljudi. 20. Zašto ste vi tako brzo klonuli duhom? 21. Ko mi može kazati[13]), od koga, kada i gdje je bila iznadjena uzdušna sisaljka[14])? 22. Ne znadijaste li, kako se je porodio rat, što je sadsada[15]) buknuo? 23. Nijesi li još pročitao knjigu primljenu od Julius-a? 24. Po čemu se poznaje, da li je ko dobar čovjek? 25. Što me gledate, kao da sam čudno zviere[16])? 26. Iz koliko komada sastojaše se mineralna sbirka, o kojoj je govor? Je li vriedilo kupiti ju? 27. Biste li imali volje projahati[17]) sa mnom? 28. Psi, ako ne učinite svoju dužnost, bit će batinâ. 29. Namjere dobra vodje mogu se ponajviše odgonenuti, ali nikad opovieditи. 30. Čim više rastijahu bogatstva Rimljana, tim se više umaljivaše njihova slava. 31. Najupornije[18]) medju svimi Španjolci opirahu se rimskom vladanju Lusitanci pod Viriatom, smjelim

Digitized by Google

i hrabrim pastirom, dok bi ovaj smaknut u snu od svojih podmićenih drugova.

[1]) befolgen, [2]) fällen, [3]) Urtheil sr., [4]) akuz., [5]) Pyramide, [6]) Memphis, [7]) = najveću, [8]) um, [9]) Xenocrates, [10]) konjunktiv, [11]) = k tomu zu . . ., [12]) deutlich, [13]) angeben, [14]) Luftpumpe, [15]) soeben, [16]) Wunderthier, [17]) ausreiten, [18]) hartnäckig.

LXXX.

es kao formalni objekt.

es (ili den Kampf) mit einem aufnehmen	ogledati se s kim
ich hatte es dort gut, schlecht	meni je tamo bilo dobro, zlo
er hat es hinter den Ohren t. j. er ist schlauer als er zu sein scheint	izpod mire devet vire
ich halte es hier nicht mehr aus	ne mogu ovdje više obstati
es mit einem halten, auf seiner Seite stehen	biti za koga, biti s njegove strane
es mit einem gut meinen	dobro komu misliti
es weit bringen	daleko dotjerati
es auf einen absehen; — Auf wen ist es abgesehen?	smierati na koga; — Komu je namienjeno?
es einem recht machen (ihn zufrieden stellen)	ugoditi komu
man muss es nicht mit allem so genau nehmen	svašta ne valja na kraj iztjerivati
ihr treibt es gar zu arg, zu bunt	vi tjerate mak na konac
er will es mit niemand verderben	nikomu neće da se zamjeri
du hast es mit mir zu thun	ti imaš posla sa mnom

Lass es nie so weit kommen, dass deine Rettung von dem guten Willen anderer abhängt. — Der Mensch ist noch nicht geboren, der es allen recht machen könnte. — Wie man's treibt, so geht's (što tko radi, preda nj pada). — Mancher weiß nicht, dass er's kann; wenn er's übet, geht es an. — Nicht das viele Wissen thut's, sondern wissen etwas Gut's. — Willst du dich selber erkennen, so sieh, wie die andern es treiben; willst du die andern verstehn, blick' in dein eigenes Herz.

Wenn es dir übel geht, nimm es für gut nur immer;
Wenn du es übel nimmst, so geht es dir noch schlimmer.
Und wenn dein Freund dich kränkt, verzeih's ihm und versteh',
Es ist ihm selbst nicht wohl, sonst thät' er dir nicht weh.
Und kränkt die Liebe dich, sei's dir zur Lieb' ein Sporn;
Dass du die Rose hast, das merkst du erst am Dorn.

Auf dem verschlungenen Pfade des Lebens die Richtung zu finden,
Hat sich dem denkenden Geist einzig die Lehre bewährt:
Denke mit Ehrfurcht stets an Gott, an die Menschen mit Liebe,
Und mit Ernst an die Pflicht; lass es dann gehen wie's mag.
Sind auch die Menschen nicht treu, so bleibt es der innere Gott dir,
Und aus den Dornen der Pflicht sprossen die Rosen des Heils.

Digitized by Google

1. Ko dobro upotrebljuje[1]) svoje vrieme i svoj novac, može daleko dotjerati. 2. Kad bismo htjeli svašta iztjerivati na kraj, vi bi zlo stali. 3. Ja bijah vazda za one, kojih se načela i mnienja sudarahu s mojimi. 4. Da znadeš, kako dobro ona misli za te, ti bi se drugačije ponašao prama njoj. 5. Kad se ima posla s vodom, ne može se reći: ja ću danas biti tamo ili onamo. 6. Ja bih htio poznati onoga, koji bi se mogao ogledati s takim orijašem[2]). 7. Magarac sedla nosit ne umije; da umije, ne bi bio magarac. 8. Riedko se što vrstna nadje, još rjedje cieni. 9. Arhimede[3]), jedan od najslavnijih geometara starog vieka, lahaše[4]) jednom kroz ulice sirakužke[5]) i vikaše: našao sam. 10. Ne govori ništa zla o ljudih, ako ne znaš za cielo[6]); pa ako znaš za cielo, pitaj se: zašto ja to pripoviedam? 11. Uči, dok si mlad, eda se ne pokaješ što si ljenovao, kad budeš star. 12. Napnite sve sile svoje i ne žalite[7]) truda, ako ide za napredak čovječanstva. 13. „O da[8]) bi se vazda moglo, kako bi se htjelo“ tako ti tuguješ, kad si nemaran[9]) u dobru. Pravije bi svakako bilo reći: „o da bi se vazda htjelo, kako bi se moglo“; jer ne manjka ti snaga, dapače[10]) dobra volja. 14. Ne metnite haljine na stol; nema li drugog mjesta? 15. Kako ste? Kako je kod kuće? Vječnost je, da Vas nijesam ni vidio ni šta čuo o Vami. 16. Je li se i tebi štogod snjelo? — Da, snjelo mi se je, da sam u lovu ubio golema medvjeda, koji već bijaše u tom da me spopane. 17. Čini se, da će mrznuti noćas. Zato bi dobro bilo unieti unutra cvieće što stoji na dvoru, da ne pozebe. 18. Vampir, kojih je puno naročito u Gviani[11]), rani konje i goveda na hrbtu, ljude pako samo riedko i to[12]) na nogah. 19. Rusmarin je bilina, čigovo lišće i cvieće sadržava blagovonjavo ulje. 20. Medju svimi našimi znanci nahodi se malo kad jedan, koga poznajemo tako malo kako nas same. 21. Mnogo je lakše užeći nego ugasiti, kao *što*[12]) je lakše razrušiti nego sagraditi[13]). 22. Čim su predmeti bliži našem oku, tim ih moremo jasnije razlikovati. 23. Razumieva se samo po sebi, da se ovaj slučaj ne bi bio sgodio[14]), da nijeste podpisali onu hartiju. 24. Put ogradjen[15]) od tako zvanih „dugih zidova“ od Pireja do Atene iznošaše preko milju njemačku. „Dugi zidovi“ pak biše srušeni od Lisandra[16]) poslie zauzeća Atene. 25. Kako to biva, da dimi u Vašoj sobi? 26. Jeste li opazili, kako je grom udario u toranj? 27. Koga je sada red, mene ili tebe? 28. Ima li kod vas plemenitih kovina, dragog kamenja[17])? 29. Kako se je onaj mladić tako brzo uzpeo! Nazad godinu bijaše još tajnik. 30. Kad ti se god rači[18]), ti možeš doći u našu kuću; bit ćeš vazda primljen kano prijatelj. 31. Bog Vas sačuvao i dao, da postignete sve što Vam želi srce! 32. Predbacuje se onom činovniku, da[19]) se je dao podmititi; da li pravom, ne bih umio reći. 33. Stavi zdjele onamo i dodji na objed. 34. Hajde brzo vanka i pogledaj, ko je na dvoru.

---

[1]) anwenden, [2]) Rieſe, [3]) Archimedes, [4]) rennen, [5]) Syracus, [6]) za cielo gewiſs, [7]) ſcheuen, [8]) bez veznika, [9]) faßrläſſig, [10]) wohl aber, [11]) Guiana, [12]) izostavlja se, [13]) aufbauen, [14]) eintreten, [15]) einſchließen, [16]) Lyſander, [17]) Edelſteine pl. [18]) belieben, [19]) sa daſs i bez njega.

Digitized by Google

LXXXI.

(Gr. § 203, a)

Es ist eine große Wohlthat für die Kinder ili Für die Kinder ist es eine große Wohlthat, dass es Schulen gibt (ali Dass es Schulen gibt, ist für die Kinder eine große Wohlthat)	Velika je blagodat za djecu, da ima školâ
Ich rechne es mir zur Ehre an, diesem Vereine anzugehören (kako obratno?)	Ja držim za čast biti članom ovog družtva
Ich betrachte es als ein Glück ili Ich sehe es als ein Glück an, dass man mich damals abgewiesen hat ili damals abgewiesen worden zu sein	Smatram kao sreću, da su mi onda odbili molbu
Ich habe es mir zur Aufgabe gemacht ili gestellt . . . zu . . .	Bit će mi zadaća . . .
Mir gilt es gleich ili Mir ist es gleichgiltig, ob . . .	Meni je svejedno, da li . . .
Ich halte es für meine Pflicht Sie hievon zu benachrichtigen (zu verständigen, in Kenntnis zu setzen)	Držim za dužnost obaviestiti Vas o tomu
Ich habe es satt, immer tauben Ohren zu predigen	Dodijalo mi je besjediti svedj kamenu
Ich verschmähe es um solchen Preis reich zu werden	Ne udostojavam se obogatjeti uz ovu cienu
Wie stellt (ili fängt) ihr es an = Wie macht ihr es, dass . . .	Kako se vi vladate, da . . .
Man sieht es ihm nicht an, dass . . .	Ne vidi mu se na oku, da . . .
Ich könnte es nie über mich gewinnen = übers Herz bringen	Ne bih se nikada mogao na to odvažiti
Wenn er es wagt noch einmal zu kommen = Wenn er noch einmal zu kommen wagt ili Wenn er sich unterstеht noch einmal zu kommen	Ako se on usudi još jedan put doći

1. Ko je, koji ne bi znao, da krepost sama posjeduje moć usrećiti čovjeka? 2. Briga je ona, koja skraćuje san i produljuje noć. 3. Mi nijesmo oni, koji su to svjetovali. Tako glupi nijesmo. 4. Budala je, ko ište pomoć u onih, kojih je narav da škode. 5. Sveti Bonifacij bijaše onaj, koji unese[1]) kršćanstvo u njemačke šume. 6. Tako ludo ponašaju se roditelji, kojih bi prva dužnost bila kazniti najstrože djecu, kad takvo što čine. 7. Jesi li ti bio onaj, koji je navratio maloga na igranje? — Ne, nijesam ja bio. 8. Bi li se Vi usudili, kad bi bili na mojem mjestu, učiniti ovaj

Digitized by Google

korak? — Ne, nikada. 9. Što da mislim o čovjeku, koji mi veli: tebi nije dopušteno misliti? 10. Moja krivnja nije, ako posao nije izpao onako, kako smo imali pravo nadati se. 11. Kod nekih naroda bivaše[2]) i biva još običaj, da žene poslie smrti svojih muževa sažegu same sebe. 12. Čuvajte se sramote više nego štete; jer se šteta skoro svedjer daje naknaditi[3]), dočim je vele mučno opet zadobiti čast jednom izgubljenu. 13. Vi znate to, ali nećete da nam kažete. 14. Ti bi baš[4]) nerazborit bio, kad bi se bez potrebe[5]) zamjerio čovjeku, koji toliko može. 15. Svatko želi ugoditi gospodaru svomu.

[1]) tragen, [2]) beſtehen, [3]) erſetzen, [4]) wohl, [5]) Noth.

(Gr. § 203, b)

Ich halte dafür (Ich bin der Anſicht), daſs	Ja cienim, ja sam toga mnienja, da
Alle Anzeichen ſprechen dafür, daſs	Svi se znakovi u tom slažu, da
Das iſt der Dank dafür, daſs	To ti je zahvala za to što
Es kommt darauf (akuz.) an, ob	Stoji do toga, da li
Ich dringe darauf (akuz.), daſs	Nastojim oko toga, navaljujem da
Ich beſtehe darauf (dat.), daſs	Ja sam utvrdnut u to, da
Es liegt mir daran (dat.) ili Es iſt mir daran gelegen, daſs	Meni je stalo za tim, da
Ich habe ein Intereſſe daran, daſs	Zanima me, da
Ich war nahe daran . . . zu platzen	U malo da ne crknuh
Es war mir darum zu thun, . . .	Meni stojaše do toga, da
Sie ſtimmen darin überein, daſs	Slažu se u tom, da
Er hat's dadurch erreicht, daſs	On je to postigao tim, što
Ich werde mich nie dazu verſtehen, ihm als Werkzeug zu dienen	Neću nigda na to privoliti, da budem orudje u njegovih rukah
Er hat es dahin gebracht, daſs	On je dotle dotjerao, da
Mein Streben geht (zielt) dahin, . . .	Moje nastojanje na to smjera, da
Dein Unglück rührt daher, weil	Tvoja nesreća izvire odtole, što
Du haſt inſofern Unrecht, als	Imaš krivo u toliko, što

U sliedećih primjerih neka se uzgredne izreke povrate natrag u članove izreke, i obratno:

Das iſt der Dank dafür, daſs ich deine Intereſſen uneigennützig verfochten habe. — Es kommt eben nur darauf an, daſs man ſich frühzeitig angewöhne. — Der Verſtorbene iſt niemals der letzte geweſen, wenn es ſich darum handelte die Nothleidenden zu unterſtützen. — Du haſt dadurch, daſs du die Begebenheit wahrheitsgetreu erzählt haſt, unſern beſten Dank verdient. — Mir war es nur darum zu thun nachzuweiſen, daſs ich euch nicht abſichtlich getäuſcht habe. — Wir müſſen darauf dringen (beſtehen), daſs die uns gemachten Verſprechungen pünktlich eingehalten werden. — Man kann das Fleiſch dadurch vor Fäulnis bewahren, daſs man es einſalzt und räuchert. — Bei der

Digitized by Google

Tugend kommt alles darauf an, daſs wir das Gute wollen; denn der Wille iſt auch hier alles.

Fertigkeiten werden nur durch fleißige Übung erlangt. — Man merkte des Knaben Verlegenheit an ſeinem ſchüchternen Benehmen. — Aus dem Wechſel der Farbe in deinem Geſichte ſchloſs ich auf den ſtarken Eindruck, den dieſe Kunde auf dich machte. — Wo es ſich um Beſeitigung von Übelſtänden handelt, kann man nicht raſch genug vorgehen. — Alle an der Sache betheiligten Mächte ſollten auf der genauen Ausführung des von ihnen vereinbarten Vertrages beſtehen. — Damit der Menſch ſich wahrhaft glücklich fühle, kommt es zunächſt nicht auf Reichthum an. — Gar mancher hat es durch Fleiß und Sparſamkeit ſehr weit gebracht.

1. Vrabci postaju tim koristni, da utamane silu škodljivih rezavaca. 2. Umjetnost produljiti život sastoji se u tom, da se ne skrati. 3. Mi svi moramo nastojati oko toga, da se što prije uvede ta reforma toliko važna za našu trgovinu. 4. Meni stojaše do toga, da se ne bi krivo poznale moje namjere. 5. Poznaju se prelazni[1]) glagoli po tom, što se lasno[2]) daju pretvoriti u trpno stanje[3]). 6. Tim da smo radišni i umjereni, mi se možemo učuvati[4]) od siromaštva. 7. Do Vas, gospodo moja, stoji, da li ima ovo družtvo još obstojati[5]) ili propasti[6]). Vaši glasovi odlučivaju bivanje[7]) ili nebivanje istoga. 8. Ja ne ljubim obćiti s ljudi, kojih se nazori odviše odaljuju od mojih. 9. To se ne bi nikad bilo dogodilo, da nijeste tjerali mak na konac. 10. Jako bi me veselilo, kad bi Vam pošlo za rukom naći mjesto dostojno Vas. 11. Munjotezi[8]) biše iznadjeni u prošastom vieku od Benjamina Franklin-a, filosofa i državnika amerikanskoga, koji je i mnogo k tomu prinio da oslobodi svoju domovinu od engležkoga gospodstva, tako da se mogaše pravom o njemu reći, da[9]) je nebu oteo[10]) grom a silnikom[11]) žezlo. 12. To je vrlo potrebit jezik. Staraj se da ga što prije naučiš. Nećeš se kajati. 13. Vam dolikuje najmanje govoriti o tudjoj pakosti; jerbo ste vi uviek najprvi, kad se o tomu radi da se bližnjemu škodi. 14. Ima starih bezzubih žena, koje jedu vilicami a grizu jezikom. 15. Njetko je opazio, da smo svi dosta jaki podnositi nesreću drugieh. 16. Poglavarstvo[12]) njeke male varoši ne činjaše razsvietljivati ulice, kad god stojaše mjesečina[13]) u koledaru. 17. Kako ti je sestra? — Dobro, kao riba u vodi. 18. Je li Vam vruće? — Da, vrlo mi je vruće, pa ne nalazim ništa da[14]) pijem. 19. Kakvo je vrieme na dvoru? — Magla je i velika studen. 20. Rimski carevi Kaligula, Nero, Domicijan[15]) i toliko drugih bijahu krvoločni temerutnici[16]), kojih se imena ne izgovaraju nego s grozom[17]) i mrzinom[18]). 21. Sujevjerni su oni, koji pripisuju njekim[19]) stvarim vanrednu i tajnu moć, koje ne mogu nikad imati. 22. Zahvalni nalikuje dobroj njivi; on dava natrag puno više nego je primio. 23. Svak se čudi tomu, da ste tako srećno izbjegli svojim progoniteljem. 24. Kako se hoćete vladati, da ne curi više? 25. Nijesu li ti još

Digitized by Google

prestale boli? Bode li te još? 26. Što to mene zanima, da ovaj zavod uspieva ili ne? 27. Koliko se je vremena opirala tvrdjava obsjednuta od sjedinjenih Franceza i Engleza? 28. Nijesi li prije rekao, da smatraš kao najveću sreću što si bio učenik toga učenjaka? 29. Klodij, poznati pučki tribun, znadijaše dotle dotjerati, da Cicero morade ostaviti Rim i poći u prognanstvo. 30. Julij Cesar[20]) pogodovaše[21]) sva poduzeća, koja pomagahu podkopavati ugled[22]) senata. 31. Gelimer, posljednji kralj vandalski, nadhrva dvanaest grčkih mladića, koji su se bili s njim ogledali.

---

[1]) übergehend, [2]) mit Leichtigkeit, [3]) Paſſiv sr., [4]) bewahren, [5]) fortbeſtehen, [6]) eingehen, [7]) Sein sr., [8]) Blitzableiter, [9]) sa daſs i bez toga, [10]) entreißen, [11]) Tyrann, [12]) Magiſtrat m., [13]) Vollmond m., [14]) Gr. § 151, Op., [15]) Domitian, [16]) Wütherich, [17]) Grauen, [18]) Abſcheu, [19]) gewiſs, [20]) Cäſar, [21]) begünſtigen, [22]) Anſehen sr.

LXXXII.

O ellipsi; Gr. § 204.

das Junge, ein Junges; zwei, vier, ſieben Junge	mlado, jedno mlado; dvoje, četvero, sedmero mladih
die Rechte, die Linke	desnica, lievica
auf allen Vieren kriechen	četveronožke hoditi
mit Sechſen fahren	voziti se šesteroprežnjimi konji
den Kürzern ziehen = unterliegen	izgubiti (mejdan) = podleći
die Thür war zu	vrata bijahu zatvorena
der Zug iſt ſchon vorbei	vlak, provod je već prošao
wir blieben bis Mitternacht auf	ostasmo do ponoći na nogah
die Vorſtellung war bald aus ili zu Ende	predstava brzo dospje
alles iſt hin (dahin)	sve je bilo i bitisalo
die Friſt iſt um (herum) = iſt abgelaufen	rok je iztekao
der Bote iſt noch nicht zurück	vjestnik se nije još povratio
Laſs niemand (niemanden) herein	Ne pusti nikoga da uljeze
Ich muſs allſogleich fort	Ja moram odmah tja
Wir konnten nicht übers Waſſer	Nijesmo mogli preko vode
Soll ich oder ſoll ich nicht?	Hoću li neću li?
Was ſoll das (sc. heißen, bedeuten)?	Što da je ovo?
Wo will das hinaus?	Kamo to smjera?
Willſt du mit, ſo komm	Ako hoćeš sa mnom (s nami), dodji
Der Graf iſt ins Bad	Grof je pošao na kupanje
Ausgeſchlafen?	Jeste li se naspali?
Nur ſo fortgemacht (Nur zu)!	Napried tako!
Wohl gemerkt!	Upamti!
Nicht verzagt (= getroſt)!	Ne pusti (pustite) se!
Friſch gewagt iſt halb gewonnen	Na pola je svršio ko je dobro počeo

Digitized by Google

aufrichtig gesprochen	iskreno da kažem, pravo rekuć
unter uns gesagt	medju nami govoreć
aber, wie gesagt, du mußt sicher sein	Ali, kako rekoh, valja da budeš sjeguran
ein Dichter, oder besser gesagt, ein Dichterling	pjesnik, ili bolje da rečem, pjesničar
abgesehen davon, daß	ne pazeć na to, da . . .
gesetzt (den Fall), daß	Stavimo, da . . .
den Fall ausgenommen = mit Ausnahme des Falles	izim slučaja
gesagt, gethan	Što namisli to i načini
Nach seinen Worten zu schließen, ist die Sache so gut wie abgethan	Po njegovih riečih stvar je gotovo svršena
Er ist, so zu sagen, noch ein Kind	On je, tako rekuć, još diete
Wie, wenn man ihm den ganzen Hergang erzählte?	Što bi bilo, da mu se pripoviedi sve?
Nicht lange, da (ili so) erblickte ich in der Ferne	Dugo ne bilo, pa opazih iz daleka
Kein Wunder also, wenn . . .	Nije dakle čudo, ako
Ein Thor, wer Hilfe bei solchen Leuten sucht!	Lud je, ko traži pomoć kod takvih ljudi
Ein Zeichen, daß es dir gut geht	To je znak, da ti je dobro

Wie gewonnen, so zerronnen.

Aufgeschoben ist nicht aufgehoben.

Nicht der ist auf der Welt verwaist,
Dessen Vater und Mutter gestorben,
Sondern der für Herz und Geist
Keine Lieb' und kein Wissen erworben.

Gut verloren — etwas verloren!
Mußt rasch dich besinnen und neues gewinnen.
Ehre verloren — viel verloren!
Mußt Ruhm gewinnen,
Da werden die Leute sich anders besinnen.
Muth verloren — alles verloren!
Da wär' es besser nicht geboren.

Die Weide und der Dornstrauch.

Aber sage mir doch, fragte die Weide den Dornstrauch, warum du nach den Kleidern des vorbeigehenden Menschen so begierig bist? Was willst du damit? Was können sie dir helfen? — Nichts, sagte der Dornstrauch. Ich will sie ihm auch nicht nehmen; ich will sie ihm nur zerreißen.

Die Eiche und die Rohrgebüsche.

Ein heftiger Sturm riss einen starken Eichbaum nieder und stürzte ihn in den nahen Fluss. Da schwamm er fort und kam an

Digitized by Google

einigen Rohrgebüschen vorüber. Als er diese unverletzt stehen sah, rief er ihnen zu: Wie macht ihr es, daſs ihr noch unverletzt seid und dem Sturme trotzt? — Die Gebüsche antworteten: Wir trotzen nicht, wir geben nach und beugen uns; darum bleiben wir aufrecht.

1. Ja bih htio, da[1]) je taj izpit već prošao. 2. Doznadosmo stvar stoprv, kad je sve jur bilo izgubljeno i spasenje nemoguće. 3. Ako hoćete poći sa mnom, onda dodjite brzo, budući nemam vremena da gubim. 4. Što će meni širok[2]) sviet, kad su mi papuče[3]) uzke? 5. Kako to biva, da su crkvena vrata jošte zatvorena? Zar nije još udarilo tri četvrti? 6. Koliko si vremena ostao na nogah, da prepišeš ovo sve? 7. Nije li sramota, da bez preporuke težko je dobiti dobru službu? 8. Ko bi pio mutnu vodu, kad mu je prosto piti čistu? Ko bi obćio sa zlimi, kad mu je prosto obćiti sa dobrimi? 9. Siromašan je ne ko ima malo, nego ko trebuje mnogo. 10. Učitelj ima nastojati oko toga, da se dječaci priuče redu i tačnosti[4]). 11. Ne smije se misliti, da[1]) je dosta naći blago, eda bude komu dobro. Stoji do našaoca. Kao *što* izvjetri[5]) dobro vino, ako se ulije u nečist sud, tako je i bogatstvo samo onomu dobro, koji je sam dobar. 12. Što ne možeš da pošteno[6]) učiniš, znaj da je sramota o tomu i samo govoriti. 13. Ja cienim da nije ni zaslužno razbijati sebi glavu radi takovih malenkosti. 14. Udarilo je već šest; vrieme je dakle, da ustanete i počnete učiti. 15. Janje je izpečeno, stô prostrt[7]); zazovi goste, neka dodju odmah. 16. Slika što visijaše prije na dvoru, visi sad unutra nad mojom posteljom. 17. Zebu mi noge; leći ću, da se ugrijem. 18. Svršio sam i račun i crtnju; smijem li sada poći na šetnju s Albertom? 19. Ne znate li, da ima i jezerâ sa plovećimi otoci, na kojih rastu svakojake biline? 20. Je li ovo zahvala za to, što sam te onda spasio mjesto da te pogubim[8])? 21. Kad je vrućina, mlieko se lasno kvari tim da se usiri. 22. Ja sam prisiljen izpovidjeti, da još svedjer nijesam dobro dokučio, čega radi je nastao sedmogodišnji rat. 23. Svi se znakovi u tom slažu, da će doći do rata medju Turskom i Rusijom. 24. Ako ne odustaneš od te opačine, ti ćeš se jednoč pokajati; nu će prekasno biti. 25. Kad ga pohodih u nedjelju, bijaše mu mnogo bolje nego dan prije. 26. Je li mjesec izišao? — Da, već nazad pô ure. 27. Odkud ste naručili ovo platno? — Iz Frankforta na Odri[9]); iz tvornice rumburžke[10]). 28. Gdje si našao srebrne vilice? — Našao sam ih za (velikimi) vrati na kamenoj klupi. 29. Na koji način rieši macedonski junak gordijski uzao[11])? — Presječe ga mačem. 30. Po čemu se je poznao tobožnji[12]) Smrdis? — Po manjkajućiem ušima. 31. Koja je sličnost izmedju lovca i slikara? — Oni traže oba da pogode. 32. Ovdje odviše ugrieva; ja ne mogu odviše obstati. 33. Ako ti je zima, uzmi moju vunenu haljinu i obuci ju. 34. Nam je do toga stojalo da ne budemo krivo razumijeni i krivo poznani.

---

[1]) sa veznikom i bez njega, [2]) weit, [3]) = crevlje, [4]) Pünktlichkeit, [5]) umſchlagen, [6]) auf ehrenhafte Weiſe, [7]) decken, [8]) = skvariti, [9]) Oder ž., [10]) Rumburg, [11]) Knoten m., [12]) falſch.

Digitized by Google

LXXXIII.

O padežih. — O vokativu i nominativu.
Gr. § 205 i 206.

Du Schelm! — O meine Lieben!	Ti vraže! — Dragi moji!
Ach, wir Armen! — Welch ein Wunder!	Jaoh, jadnieh nas! — Čuda velika!
Schätzbarster Herr! — Beste Freundin!	Prečastni gospodine! — Predobra prijateljice!
Du bist und bleibst ein Lump	Jesi i bit ćeš bekrija
Er wurde schließlich ein Verbrecher	On postade napokon zločincem
Er ist Schauspieler geworden	Upisao se je u glumce
Er hieß Stephan der Kleine	On se zvaše Stjepanom Malim
Das Kind wurde Heinrich getauft	Djetetu bi nadjenuto ime Henrik
Das Kameel wird das Schiff der Wüste genannt	Deva se zove „ladjom pustinje“
Ich wurde von ihm ein Taugenichts gescholten (geschimpft)	Ja bih od njega psovan nevaljalicom
Das dünkt mich das beste	To mi se čini najbolje
Sie scheint mir die begabteste (zu sein)	Ona mi se čini da je najbolje glave
blind werden = erblinden	oslieplјeti
krank werden = erkranken	razboljeti se
blass werden = erblassen, erbleichen	pobliedjeti
müde werden = ermüden	umoriti se
fett werden — mager werden	opretljati — omršaviti
heiser werden (eine rauhe Stimme kriegen, bekommen)	izmuknuti glasom
nass werden	smokriti se, (o)kisnuti
untreu werden	iznevjeriti se
kund werden = bekannt werden; aktivno: kund machen	razglasiti se obznaniti
rege werden = sich regen	ganuti se, probuditi se
Wie alt ist Socrates geworden?	Koju je starost stigao Sokrate?

1. Kiligrew, Narr Karls II. von England, erschien einst als Pilger verkleidet vor dem Könige. „Was? wohin?“ — Nach der Hölle will ich, um Cromwell heraufzurufen, damit doch jemand vorhanden sei, der sich um die Regierung kümmere.

2. Ein französischer Officier schilderte die Furcht vor Robespierre mit den Worten: So oft ich diesen Namen höre, ziehe ich meinen Hut ab, um zu sehen, ob nicht mein Kopf darin steckt.

3. Im Laufe des siebenjährigen Krieges geschah es, dass ein Soldat aus Friedrichs II. Heere desertierte; er ward aber wieder eingefangen und vor den König geführt. „Warum hast du mich verlassen?“ fragte ihn der König. „Bei meiner Treue, Majestät,“ entgegnete der Ausreißer, „Ihre Sache steht so schlimm, dass ich mir dachte, man müsse

Digitized by Google

ſie aufgeben." „Nun gut," ſprach ſodann der König, „bleib' noch bis morgen (es ſollte eben eine neue Schlacht geliefert werden) und wenn meine Sache ſich nicht beſſert, ſo reißen wir beide aus."

Warum haben die Müller weiße Hüte? (um ſie aufzuſetzen.)

Warum kann das Pferd kein Schneider werden? (weil es Futter friſst.)

In welchen Bergen ſind Speiſen und Getränke zu finden? (in den Herbergen.)

In welchem Fluſſe ſchwimmt ſich's am beſten? (im Überfluſſe.)

1. Naše će tielo postati plienom crvî. 2. Nije uviek lako biti čovjekom. 3. Kad dva magarca podučavaju jedan drugoga, nijedan od njih ne postaje doktorom. 4. Za me barem jest zagonetka, kako može čovjek obogatjeti, imajući tako malene[1]) dohodke. 5. Obitelj je iza boga stvar[2]) po čovjeka najsvetija; pravom je za to od ljudi zvana svetištem. 6. Gdje nije pasa, tu vuci urliču. 7. Sveto pismo kaže, da je mnogo pozvanih[3]), ali malo izabranih[4]). 8. Tako postupaju vlasti[5]), kojih bi prva dužnost bila da same štuju zakon i nastoje oko toga, da bude od svih štovan. 9. Da znadete, što to znači biti starješinom, vi ne bi željeli sebi takovo mjesto. 10. O Fridriku II, koji je imenovan Velikim, poznato je, da je vele rado svirao frulu. 11. Šta će to? Je[6]) li možda tebi do šale, da se tako ponašaš? 12. Na koji vam je način pošlo za rukom razpršati[7]) sumlje njegove i skloniti ga na taj korak? 13. Stavimo, da vam dade niječan[8]) odgovor; šta biste onda počeli? 14. Gdje ostaje mali? Nije li se još povratio? 15. Ja se malo brinem za to, što drugi misle i govore o meni, samo ako sam ja sâm zadovoljan sobom. 16. Postani sporo[9]) prijateljem, ali kad si postao, pokušaj ostati. 17. Kod Breitenfeld-a, ne daleko od Lipiskoga, švedski kralj Gustav Adolf održa podpunu pobjedu nad rušiteljem Magdeburg-a. 18. Da smo prije pomislili, koje će biti posljedice od toga, mi bi ili mučali bili ili posve drugačije govorili. 19. Grofa nije doma; pošao je na kupanje, pa će se vratiti tek u dvie ure (na dva sata). 20. Metar je mjera duljine[10]), koja odgovara prilično polovici bečkog hvata. 21. U onoj dobi mi primasmo[11]) svoju robu stranom iz Engležke stranom iz gornje Italije. 22. „Tielo" zove se svaka stvar, koja zauzima koji prostor. 23. Najvažnija od svih promjenâ pod rimskimi kralji bijaše razredba[12]) poduzeta od Servija Tullija svieh gradjana po njihovoj imovini u redove[13]) i centurije. 24. Kaludjeru Bertoldu[14]) Schwarz-u pripisuje se iznašašće pušćanog praha[15]). 25. U Tilsitskom miru Pruska obaljena[16]) od Napoleona ustupi[17]) Francezkoj skoro polovinu svojih država. 26. Zaprieke što[18]) se imadu nadvladati, mnogo su veće i mnogobrojnije nego se vi domišljate. 27. Ako si sin božji, reci da ovo kamenje postane hljebom. 28. Da spoznademo boga, moramo proučiti[19]) svu uputu[20]), što ju je on izdao za ljude u dva svezka: prvi svezak sadržava njegovu rieč; drugi — prekrasan mjedopis[21]) — njegovu prirodu. 29. Budi prijatelj istine i bit ćeš vazda srećan.

Digitized by Google

30. Fridrik iskaše uzalud umjetnost ne zaspati; drugi su odkrili umjetnost ne probuditi se.

---

[1]) gering, [2]) ne prevadja se; [3]) berufen, [4]) auserlesen, [5]) Behörde ž., [6]) biti do aufgelegt sein, [7]) zerstreuen, [8]) abschlägig, [9]) langsam, zögernd, [10]) složena rieč, [11]) beziehen, [12]) Eintheilung, [13]) Classe, [14]) Berthold, [15]) Schießpulver, [16]) niederwerfen, [17]) abtreten an s akuz., [18]) nek se čini i skraćeno, [19]) studieren, [20]) Anleitung, [21]) Kupferstich m.

LXXXIV.

O genitivu; Gr. § 207.

einen des Landes verweisen	prognati koga iz zemlje
einen der Freiheit berauben (einem die Freiheit rauben)	lišiti koga slobode
jemand aller Güter entblößen, običnije von allen Gütern	oglobiti koga svih dobara
die Wahrheit alles Schmuckes entkleiden	kazati golu istinu
jemand einer Last entledigen	sprtiti komu teret
jemand seiner Stelle entsetzen	smetnuti koga s mjesta
des Dienstes (ili aus dem Dienste) entlassen	odpustiti koga iz službe
jemand seines Eides entbinden	oprostiti koga zakletve
der Verantwortung überheben	oprostiti koga odgovornosti
sich des Trinkens enthalten	uzdržati se od pića
sich des Rechtes auf (akuz.) entäußern (begeben)	odreći se prava na što
sich des Rauchens entwöhnen	odučiti se pušenju
sich der Aussage entschlagen	ne htjeti poviedati, svjedočiti
eines Dinges ili ein Ding entbehren, entrathen	proći se bez česa
sich seiner Haut wehren	braniti svoj život
sich der Angreifer erwehren	obraniti se od napadačâ
der Festigkeit ermangeln	oskudievati čvrstinom
jemandes bedürfen (i s akuzativom; ali kad je neosobno, samo s gen.)	trebati, trebovati koga
ich bedarf der Nachsicht, der Unterstützung	Hoće mi se praštanja, podpore
jemandes ili jemanden schonen (kad je govor o stvari, stoji samo ak.); jemanden mit etwas verschonen	štedjeti, poštedjeti koga poštedjeti koga čim
der Sorge um . . . ledig, überhoben	prost od brige za . . .
jedes menschlichen Gefühles bar	bez svake ljudske ćuti
jemandes ili jemanden los werden	otresti se koga
des Adels verlustig werden	izgubiti plemštinu
der Hilfe bedürftig = hilfsbedürftig	potreban pomoći

Digitized by Google

Sprechübung.

Die Folgen des ersten punischen Krieges waren, dass Karthago Sicilien abtreten, alle Kriegsgefangenen herausgeben und binnen 20 Jahren 2200 Talente zahlen musste. — Die Völkerwanderung ist darum von so großer Wichtigkeit, weil seit ihrem Aufhören die Wohnsitze der Völker Europas im allgemeinen dieselben geblieben sind. — Das Eigenthümliche an Socrates ist, dass das, was wir gemeiniglich seine Philosophie nennen, nicht als seine Lehre, sondern als sein Leben auftritt. — Das Buch, in welchem Mohameds bekannte Lehre nach seinem Tode verzeichnet wurde, heißt Koran, die Lehre selbst Islam, d. h. Hingebung an Gott, die Anhänger dieser Lehre Muslim (Gläubige), woher unser Wort Muselmann. — Heiden sind öde, sandige, hauptsächlich mit Heidekraut bewachsene Landstriche, welche da, wo es Wasser gibt, culturfähig sind. — Ein Körper ist fest (starr), wenn die anziehende Kraft das Übergewicht hat über die abstoßende, flüssig hingegen, wenn das Gegentheil stattfindet. — Erfahrungsgemäß tritt die höchste Tagestemperatur zwischen 2 und 3 Uhr nachmittags ein, die niedrigste etwa $^1/_2$ Stunde vor Sonnenaufgang. — Der Thau fällt nicht vom Himmel. Er entsteht so: Die Erde und die Pflanzen dünsten aus; in der Nacht, wo es kühler ist als am Tage, ziehen sich die Ausdünstungen in einen Tropfen zusammen, und dies nennt man den Thau. — Die blaue Farbe des Himmels kommt daher, dass die Luft hauptsächlich die blauen Sonnenstrahlen zurückwirft.

In der Erde ist nicht nur hartes Gestein verborgen, es liegt auch eine ganze Thier- und Pflanzenwelt in ihr vergraben, und der geöffnete Mund der Erde erzählt von einer untergegangenen Schöpfung, die kein Auge gesehen, auf dass wir uns beugen vor der Macht dessen, der Berge emporrichtete und Thäler versenkte, der die Feuerflammen zu seinen Dienern und die Winde zu seinen Boten machte.

LXXXV.

O genitivu (nastavak); Gr. § 208 i 209.

Unser sind nur zwei (Wir sind nur zwei)	Nas je samo dvojica
Der Bewerber waren nur wenige (Ihr seid wenige)	Natjecateljâ bješe samo malo (Vas je malo)
Es gab der Orte sehr viele, wo . . .	Bilo je premnogo mjestâ, gdje
genug des Haders	dosta kavge
eine Summe Geldes	svota novaca
ein Morgen Landes	jutro zemlje, ralo
eine Meile, eine Strecke Weges	milja, komad puta
eine Flasche des besten Weines (ili vom besten Weine; ali eine Flasche Wein)	sklenica najboljeg vina sklenica vina

Digitized by Google

ein Scheffel guten Weizens; ali ein Scheffel Weizen, Gerſte	vagan dobre pšenice vagan pšenice, ječma
ein Paar neuer Schuhe ili ein paar neue Schuhe	par novih crevalja
eine Herde Schafe, Rinder	krdo ovaca, stado goveda
ein Trunk (Schluck) Waſſer	napitak (srčak) vode
zu Anfang Mai, zu Ende Juni	početkom Maja, svršetkom Junija
*	*
ein Mann der That, der Feder	čio čovjek, čovjek od pera
ein Kind böſer Art, ein bösartiges Kind	diete zle ćudi, zloćudno diete
derart, dermaßen	tako, onako
derlei, dergleichen (pokazno i odnosno; singularno i pluralno)	takav, ovakov, onakov; kakav — takovi, ovakovi; kakvih
Wir ſind eines Sinnes (gleichgeſinnt)	Mi smo jedne misli
anderes Sinnes werden	predomisliti se
Ich bin der Anſicht, der Meinung	Ja sam toga mnienja, ja mnim
Ich Ärmſter war des Glaubens	Ja nesretnik mišljah
Wir waren Willens (gewillt)	Bijasmo nakanili, hotijasmo
Seid gutes Muthes = ſeid wohlgemuth	Budite dobre volje, budite veseli
Er war eben guter Dinge, aufgelegt, aufgeräumt	Bijaše uprav dobre volje, veseo
Er war gerade (bei) übler Laune, übelgelaunt, verdrießlich	Bijaše uprav zle volje, uzkošen
Er war voll des Lobes über . . .	On je puno hvalio . . .
voll Witz — voll feinen Witzes	pun dosjetljivosti — pun liepih dosjetaka
voll Leute, voll von Leuten	pun svieta

1. Pomozi onoga, komu treba pomoći, i to[1]) čim brže možeš; jer brza pomoć je dvostruka pomoć. 2. Najvećma me boljaše, što su me bili lišili zlatne slobode, koja mi ide nada sve. 3. Agesilaus ne štedijaše ni truda ni novaca, kad se radijaše o tom da koristi svojoj domovini. 4. Trgovcu, obrtniku, tvorničaru hoće se poštenja, kao *što* se vojniku hoće časti a kršćaninu ljubavi. 5. Strpljivih ovaca ide mnogo u jednu staju. 6. Krčmarâ bilo je njegda malo, ali svikolici[2]) imućni; sada ih imade mnogo, nu malo bogatih. 7. Razumni čovjek ne pita, kojega je roda[3]) bližnji, ako ga imade pomagati. 8. Poštedite one, koji su bez obrane[4]), eda se ne veli, da oskudievate plemenitošću[5]). 9. Mi cienimo, da je takvo postupanje nepravedno i u isto doba nerazborito. Kojega ste mnienja vi? 10. Koje su vrsti[6]) nesgode, kojih su plien postale one pokrajine malo prije tako cvatne[7])? 11. Šta bi vi činili, kad bi se na vas po taj način udarilo? Zar bi vi šutjeli, mjesto da se branite? 12. Rano se vježba, ko hoće da postane majstorom. 13. Smrt se pravom sravnjiva sa snom te se

Digitized by Google

za to imenuje sestrom njegovom[8]). 14. Da postignem cilj, koji sam bio sebi postavio[9]), izumih osnovu, koju pak uzprkos svemu naporu ne mogah[10]) izvesti. 15. Slika, koja predstavljaše toga Skićanina[11]), držaše u lievoj napet luk, u desnoj paka knjigu. 16. Nema, običavaše reći neki Talijanac, gluhca gorega[12]) od onoga, koji neće da čuje. 17. Uzrok, kojega radi taj činovnik bi smetnut s mjesta, još je za me zagonetka. 18. Nalaze se[13]) ostatci od takvih prastarih životinja, kakvih dandanas nema više. 19. Onaj, koji je bez svake ljudske ćuti, zove se u njemačkom nečovjek. 20. Vidivši da se on upiraše[14]) u to, ja popustih napokon, da se otresem njega. 21. Medju velikim množtvom odličnih matematika, koji proslaviše[15]) osamnaesti viek, Leonardo[16]) Euler zauzimaše doista[17]) prvo mjesto; jer pod njegovimi tvornimi[18]) rukami skoro svaka grana matematike dobi nov oblik. 22. Zvona kažu da su bila iznadjena u Kampaniji[19]); odatle talijansko ime za zvono: *campana*. 23. Jedan i pô ili dva časa najdulje je vrieme, što može ronilac provesti pod vodom. 24. Magnet, koga su odkrili najprvo u Maloj Aziji[20]), ima svojstvo pritezati gvozdje. 25. U rječniku neustrašivoga nije naći rieči „strah.“ 26. Nije vam se još oprostilo, što ste se onda učinili sbrisati iz listine[21]) družtvenih članova. 27. Ako želite, ja ću Vam ustupiti svoje mjesto; sjedao sam dosta dugo te ćutim sada potrebu prošetati se[22]). 28. Gdje izhodi oholost[23]), tu zahodi sreća. 29. Lienost naliči hrdji; izjede[24]) više nego rad. 30. Razsipnik baca tja zlato, kao da je gnoj[25]); skupac diže[26]) gnoj, kao da je zlato.

---

[1]) zwar, [2]) lauter negibivo, [3]) Stamm, [4]) wehrlos, [5]) Edelmuth, [6]) Art, [7]) blühend, [8]) Gr. § 78, [9]) ſtecken, [10]) vermögen, [11]) Scythe, [12]) arg, ſchlimm, [13]) Gr. § 108 Op. 3, [14]) beſtehen auf, [15]) verherrlichen, [16]) Leonhard, [17]) unſtreitig, [18]) ſchöpferiſch, [19]) Campanien, [20]) složena rieč, [21]) Liſte ž., [22]) Bewegung machen, [23]) Hochmuth, [24]) verzehren, [25]) Miſt, [26]) aufheben.

Großes und Edles kann nur durch Schweiß und Anſtrengung errungen werden. — Beſchönige deine Fehler nie, ſonſt wirſt du ſie nimmer los. — Gewiſſe Mängel treten um ſo ſtärker hervor, je mehr man ſich bemüht dieſelben zu verbergen. — Der Menſch iſt nicht dazu beſtimmt einzelne ſittliche Handlungen zu verrichten, ſondern ein ſittliches Weſen zu ſein. — Die Einſamkeit iſt gleichſam ein Bad der Seele, in welchem ſie untertaucht und allen Unrath von ſich abwäſcht, der ihr aus dem gemeinen Wirkungsleben anklebt. — Verſtand und Muth müſſen wir zu Führern, Hoffnung aber bloß als Geſellſchafterin mit auf die Reiſe des Lebens nehmen. — Werde niemand etwas ſchuldig, doch ſei zuvorkommend, als ob ſie alle deine Gläubiger wären. — Wer im 30. Jahre nichts weiß, im 40. nichts iſt, im 50. nichts hat, der lernt nichts, wird nichts, und kommt zu nichts. — Hoffen und harren macht manchen zum Narren (ali i durch harren und hoffen hat's mancher getroffen).

Das verleumdete Roſs.

Am Hofe des Löwen war ein edles Roſs, das dem Könige lange treu gedient hatte. Und der König ſchätzte und liebte ſeinen treuen

Digitized by Google

Diener, wie er's verdiente. Das verdross die Höflinge und der Fuchs nahm es auf sich, dem Könige seinen braven Diener verdächtig zu machen. Aber edel und weise antwortete der König der Thiere: Es ist ein sicheres Zeichen von der Güte meines Rosses, dass es dich Elenden zum Feinde hat.

LXXXVI.

O genitivu (nastavak); Gr. § 210—212.

genießen (s genit. i akuz.)	uživati
vergessen (s genit. i akuz.)	zaboraviti
erwähnen (s genit. i akuz.)	pomenuti, napomenuti
gedenken = eingedenk sein	spomenuti se, sjećati se
sich entsinnen	sjetiti se
sich erinnern (i sa an i akuz.)	spominjati se, sjećati se
jemandes (i auf jemand) harren, warten	nadati se komu, izčekivati koga
des Glaubens, der Hoffnung leben = den Glauben, die Hoffnung hegen	nadu gojiti
Hungers sterben	umrieti od gladi
sich freuen (s gen. i sa über i akuz.)	radovati se čemu
des Lebens froh werden; (i froh über)	naužívati se života
sich des Viehes erbarmen	smilovati se živini, na živinu
sich seiner Herkunft schämen	stidjeti se svoga porekla
sich einer Gabe rühmen	dičiti se kojim darom, vrsnoćom
jemandes spotten — jemanden verspotten	rugati se komu — ružiti koga
eines Verbrechens beschuldigen, zeihen	okriviti, osvaditi kojim zločinom
des Diebstahls (i wegen Diebstahls) anklagen	obtužiti za kradju
einen des Hochverraths überführen, überweisen	dokazati komu veleizdaju
ach des Unglücks! — o der Wonne!	vaj nesreće! — o slasti!
Ich bin des Todes	propadoh, ode glava
Du bist jetzt des Todes	Tebi je sad umrieti
Thue was deines Amtes ist = Walte deines Amtes	Čini što ti je službena dužnost, obavljaj svoju službu
sich der Kürze befleißen (befleißigen)	nastojati oko jedroće
sich eines Werkzeugs bedienen (einem dienen, einen bedienen)	služiti (poslužiti) se orudjem služiti komu, poslužiti koga
sich der Herrschaft, einer Festung bemächtigen	dočepati se vlade, osvojiti tvrdjavu
sich eines andern besinnen = anderes Sinnes werden	predomisliti se
jemand eines bessern belehren (samo u ovoj frazi, inače belehren über)	bolje orazumiti koga obučiti koga o čemu

Digitized by Google

ſich eines andern verſehen	nadati se drugoj stvari
ſich der Unterdrückten annehmen	zauzimati se za potlačene
des Umſtandes zu geſchweigen, daſs	ne govoreć o tomu, što
pflegen (obično s akuz.) = warten	gledati (bolestnika, diete itd.), njegovati
achten (s genit. i sa auf i akuz.)	paziti (na)
Er würdigte mich kaum eines Blickes	Jedva me pogleda
Deſſen kann ich Sie verſichern ili das kann ich Ihnen verſichern	To Vas mogu uvjeriti, za to Vam mogu jamčiti
Ich bin meiner Sache gewiſs ili ſicher	O tomu sam uvjeren
würdig (s genit.) — wert ſein (i s akuz.)	dostojan — vriedan biti, vrieditи

1. Čovječe! ne zaboravi nigda smrti; jer ona tebe ne zaboravlja za cielo[1]). 2. Čega se mudrac stidi, tim se ludjak diči. 3. Nebo se više raduje za jednoga grješnika, koji čini pokoru nego za devedeset i devet pravičnih, kojim ne treba pokore. 4. Vi bi imali smatrati kao sreću, da su vas onda poštedjeli; jer da su sve htjeli iztjerivati na kraj, vi bi se bili jako zlo našli. 5. Ko nesretnika liši nade, otimlje mu jedino njegovo dobro. 6. Da označi[2]) čovjeka sasma[3]) sebična, neko reče: on bi zapalio kuću svoga susjeda, samo da si izkuha par jaja. 7. Milo Krotonjanin[4]) običavaše pojesti dnevice osamnaest funti mesa i isto toliko kruha i tri vrča[5]) vina popiti. 8. Sram vas budi vašega neznanja[6])! I djeca od deset godina znadu više od vas i ponašaju se takodjer skladnije. 9. Za njega bi prava sreća bila, ako bi se otresao toga čovjeka, koji zlorabi dobrotu njegovu. 10. Ako mislite, da je taj nered nastao mojom krivnjom, Vi se varate. Ja sam tomu nevin kao novorodjeno diete. 11. U čemu se sastoji blaženstvo[7]) čovjeka? — U tomu da živi zadovoljan svojom sudbinom. 12. Kada su ljudi srećni? — Samo onda, kad imadu srčanost[8]) biti posve krepostni. 13. Gdje ima najviše skrovišta[9])? — U ljudskom srcu. 14. Pokajanje je hramljući viestnik; dolazi ponajviše prekasno. 15. Mali troškovi[10]) jesu oni, koji prazne kesu[11]). 16. Oprosti roditelje svoje, ako je potreba, svake brige za svakdanji kruh, i ti plaćaš time malen dio svoga duga. 17. Kako ste nemilostivi! Zar je dugotrajna[12]) sreća srca vaša odučila sućuti sa tudjom boli? 18. Ko je duševno obdaren i, što je glavna stvar, neumoran, može daleko dotjerati; jer zemaljski prostor jest pametnoga[13]) i marljivoga. 19. Ako ne štediš oči, dokle si mlad, postat ćeš kratkovid. 20. Bez privolje Rimljana Kartažani poslie drugog punskog rata ne smijahu zaratiti se s nijednom vanjskom[14]) vlasti. 21. „Otok“ je komad zemlje, što je sa[15]) svieh strana obkoljen od vode. 22. Hajte de; neću da Vas zadržim dulje, znajuć, da imate puno posala. 23. Popusti, kad opaziš, da je svadljiv tvoj protivnik. 24. Bez gvozdja ne bi bilo obrtnosti[16]), ne brodarstva, ne trgovine. 25. Pokojnik ne umaraše se nikada, kad se o tom radijaše da pripomogne stradajuće[17]). 26. Prostor, što ga zauzimaju srce i pluća, zove se prsištem[18]). 27. Odkad se je vrieme ublažilo[19]), umaljuje se i

Digitized by Google

pomor[20]) medju vojnici, pa se je nadati, da će i groznice domala izčeznuti. 28. Vam nije poznata Brunhildina[21]) tjelesna snaga[22]), reče Siegfried, pa da[23]) vas je četvorica, oni se ne bi mogli s njom ogledati. 29. Ne prolazi nijedan sat, a da ne umre ili se ne rodi koji čovjek. 30. Ko ide spavati sa psi, ustaje sa buhami. 31. Svatko koji želi naći istinu, mora se odreći svieh predsuda[24]).

---

[1]) gewiſs, [2]) ſchildern, [3]) äußerſt, [4]) von Croton, [5]) Krug, [6]) Unwiſſenheit, [7]) Glückſeligkeit, [8]) Muth, [9]) Schlupfwinkel, [10]) Ausgabe, [11]) Beutel, [12]) langdauernd, [13]) verſtändig, [14]) auswärtig, [15]) auf, [16]) Induſtrie, [17]) nothleidend, [18]) Bruſtkorb, [19]) milder werden, [20]) Sterblichkeit, [21]) Brunhilde, [22]) složena rieč, [23]) bez wenn, [24]) Vorurtheil.

Sprechübung.

Der Menſch kann ſich nicht rühmen frei geboren zu ſein; denn er kommt mit ebenſoviel Herren zur Welt, als es Leidenſchaften gibt. — Achtung und Hochachtung ruhen auf der Erkenntnis des Wertes einer Perſon und können weder geboten noch erzwungen, ſondern nur durch Geiſtesſtärke, Edelmuth und Rechtſchaffenheit erworben werden. — Wer ſich der Verachtung nicht preisgeben will, muſs ſich vor allem hüten, was ſeinen innern Wert und damit auch die gute Meinung ſeiner Mitmenſchen, vornehmlich der beſten und edelſten unter ihnen, zugrunde richtet. — Der Stolz entſpringt aus dem Mangel an Überlegung und Kenntnis ſeiner ſelbſt. — Wir verzeihen leicht unſern Freunden die Fehler, welche uns nicht betreffen. — Die meiſten Menſchen verwenden einen Theil ihres Lebens dazu, den andern unglücklich zu machen. — Die Freude am Leben beſteht darin, daſs wir uns einer nützlichen Thätigkeit widmen. — Die Annahme der Vernichtung der Seele würde auf die Idee eines böswilligen Weſens führen, das ſich darin gefiele mit uns ein grauſames Spiel zu treiben. — Die große Aufgabe des Menſchen iſt: mit ſich ſelbſt, mit ſeinesgleichen und mit dem Ganzen in bewuſster Harmonie zu leben. — Das wahre und ſichere Glück des Lebens liegt nicht außer uns, ſondern in uns, nicht in den Goldkiſten, nicht in den Adelsbriefen, nicht im ſchäumenden Pokal, ſondern im ruhigen, zur Freude rein geſtimmten Herzen. — Will man jemanden über eine theoretiſche Wahrheit belehren, ſo muſs man 1. die Wahrheit oder den Begriff entwickeln, 2. ihn beweiſen, 3. falſche Begriffe berichtigen oder widerlegen, 4. die ſo klar gewordene Wahrheit anwenden.

Möge jeder ſtill beglückt
Seiner Roſen warten;
Wenn die Roſe ſelbſt ſich ſchmückt,
Schmückt ſie auch den Garten.

Digitized by Google

LXXXVII.

O genitivu (zaglavak); Gr. § 212 i 213.

des Regierens kundig, unkundig	vješt, nevješt vladanju
Er ist beider Sprachen mächtig	On umije oba jezika
Sie ist solcher Falschheit fähig, unfähig	Ona je lična (nije lična) takvoj hinbenosti
Er war der Flucht verdächtig	Bijaše sumnja na njega da želi uteći, da je utekao
Wir sind deines Winks gewärtig = wir warten auf deinen Wink	Ti okom a mi skokom = mi očekujemo tvoj mig
Ich wurde der Gnade theilhaftig	Postadoh dionik milosti, dobih u dio milost
Wie wurde man ihrer habhaft?	Kako su ih uhvatili?
einer Sache inne werden = eine Sache merken	dosjetiti se čemu
Wir wurden seiner ansichtig	Ugledasmo, spazismo ga
Wir wurden seiner ili ihn gewahr = wir gewahrten, erblickten ihn	Zapazismo, ugledasmo ga
Ich war dessen ili das nicht gewohnt (daran nicht gewöhnt)	Ja ne bijah tomu naučan
Er ist seines Zeichens ein Schmied	On je zanatom kovač
Er ist seines Standes ein Geistlicher	On je po stališu sveštenik
ein Ausländer, namens ili mit Namen	inostranac, imenom
rechter Hand = rechts	na desno, desno
linker Hand = links	na lievo, lievo
gerades Wegs — keineswegs	upravo — nikako
Woher des Wegs?	odkuda?
allerorten (überall)	na sve strane, svagdje
Eines Abends, als ich eben	Jedno veče, kad ja baš . . .
Eines Morgens, eines schönen Morgens	Jednoga jutra
anfangs, anfänglich	s početka, iz prva
Ich ermahnte ihn alles Ernstes	Opomenuh ga posve ozbiljno
Er folgte mir stehendes Fußes	On me sliedi s mjesta, iz te stope
trockenen Fußes hindurchgehen	proći ne skvasiv nogu
Der Ruhm ist nicht leichten Kaufes zu haben	Slava se ne dobiva cieno
unverrichteter Sache (= ohne etwas ausgerichtet zu haben) zurückkehren	povratiti se jalov
sonderbarer, merkwürdiger Weise	čudnovato
gewaltsamer Weise = mit Gewalt	silimice = silom
heimlicher Weise = heimlich, insgeheim	tajno, kriomice

Digitized by Google

die Sache verhält ſich meines Bedünkens ili Erachtens ſo	Stvar stoji po mnom mnienju ovako
meines Wiſſens = ſo viel ich weiß	u koliko ja znam
vorkommenden Falls — jedenfalls	ako se takvo što sgodi — svakako
einigermaßen — folgendermaßen	po nešto — na sliedeći način
einerſeits — andrerſeits	s jedne strane — s druge strane

1. „Toga“ [1]) je najstarija rimska odjeća [2]); samo rimski gradjani mogahu se njom služiti. 2. *„Municipium“* zvaše se kod Rimljana grad, čiji stanovnici uživahu rimsko gradjansko pravo [3]), sasvim da življahu pod vlastitimi zakoni. 3. Sokrate mnidijaše, da za ljude ne bi vriedilo (truda) življeti, ako bi darovi [4]) zlieh bogovim miliji bili nego dobrieh. 4. Ko se hrani nadami, u pogibelji je umrieti od gladi. 5. Čije je ono, što se najde? — Onoga, koji je izgubio. 6. Sjećaš li se još prijaznog starca, koji nam pripoviedaše tako liepih basana i bajaka? — Da, sjećam ga se još. Grehota [5]), što nije više u životu. 7. Meni ne treba toga, već samo jedne rieči iz Vaših usta, da moja najvruća želja bude izpunjena i moja budućnost osigurana. 8. Dobar odgoj zlata vriedi; on je najbolje baštinstvo, što roditelji mogu ostaviti svojoj djeci. 9. Sredstvo, kojim ste se služili da postignete svoj cilj, ne bijaše, pravo da kažem, jedno od najshodnijih [6]). 10. Ne premišljajte tako dugo, nego činite brzo [7]), što vam je službena dužnost. 11. Dočim nastojah pri pisanju oko jedroće, ja postadoh tamahan, nerazumiv. 12. Činovniku poštarskom [3]) za koga pitate, dokazali su prievaru te su ga s toga nazad nekoliko tjednâ odpustili iz službe. Gdje se nalazi sada, ja ne bih znao reći. 13. Ko nije dobro upotrebio godine mladosti svoje, taj se neće naužívati života svoga. 14. Pomozite one, kojim treba vaše pomoći, da ne postanu plienom očajanja. 15. Čim se krive ona dva stranca? — Ona se krive, da su sudjelovali [8]) pri njekoj uroti proti vladajućemu knezu, te će biti svakako prognani iz zemlje. 16. Zna li on francezki? — Da, i engležki. 17. Što su te pitali? — Pitali su me, na koji se je način Pisistrato dočepao vlade u Ateni, pa je li bio vješt vladanju. 18. Kao *što* biline ne mogu obstati bez svjetlosti i zraka, tako ni čovjek ne može uspievati bez njeke mjere slobode. 19. Volite one nauke [9]), koje poljepšavaju vaš duh, oplemenjuju vaše srce i umirivaju vašu ćud. 20. Ko se zauzima za istinu i pravičnost, dobiva u dio slavu, koja više vriedi nego velike svote novaca. 21. Ja Vam jamčim za svoju najiskreniju zahvalnost, ako me oprostite od brige za te ljude. 22. Mi se ne možemo dičiti da smo rodjeni slobodni; jer dolazimo sa isto toliko gospodara na sviet koliko je strastî. 23. Uzdrži se od svega onoga što je nedostojno čovjeka, i nećeš se morati stidjeti svoga života. 24. Sliepa sreća odučila te je radnje; hoće li te pak oprostiti i siromaštva, blizanca [10]) lienosti? 25. Razboriti čovjek ne troši sve što prima (u kesu), sjećajući se načela, da valja skrbiti [11]) i za neprevidjene [12]) slučaje. 26. Vukodlak [13]) se zove u pučkoj pripovjedki [14]) nakaza, koja spopada ljude i ne

Digitized by Google

štedi ni[15]) mrtvieh. Sujevjerje priča[16]), da[17]) je to čovjek pretvoren[18]) u vuka.

[1]) Die Toga, [2]) Kleidungsstück, [3]) složena rieč, [4]) Gabe, [5]) Schade, [6]) geeignet, [7]) rasch, [8]) theilnehmen an (s dat.), [9]) Studium, [10]) Zwillingsschwester, [11]) vorsorgen, [12]) unvorgesehen, [13]) Werwolf, [14]) Sage; složena rieč, [15]) selbst, [16]) fabeln, [17]) bez daſs, [18]) verwandeln.

Neka se izprave sintaktične pogrješke u sliedećih primjerih:

Nehmt euch die Wahrheit an, und sollte ihr auch deshalb nichts als Haſs einernten. — Wir harrten geduldig die Dinge, die da kommen sollten. — Ihr dürfet mir nicht unterschätzen. So leichten Kaufes werdet ihr mich nicht ledig. — Mancher verschrobene Kopf schämt sich seine guten Eigenschaften und freut oder rühmt sich wohl gar seine Fehler und dummen Streiche. — Junge Leute, die sich bei ganz gesunde Augen den Brillen bedienen, beschuldigt man mit Recht die lächerliche Eitelkeit als Gelehrte erscheinen zu wollen, ohne es zu sein. Enthalte dich eine solche Thorheit und getröste dich der Überzeugung, daſs es ehrenvoller ist mit gesunde Augen gelehrt zu sein, als mit stumpfe Augen gelehrt zu scheinen. — Überhebe dich deiner Vorzüge nie, damit nicht andere dich spotten. — Kündige dich nicht als einen Kenner von Dinge an, die du nicht verstehst; man möchte dir sonst zu deine Beschämung die Unwissenheit überführen. — Der bescheidene Mensch freut sich zwar seine Einsichten und Kenntniſse, aber er rühmt sich dieselben nicht. — Enthalte dir allen ungegründeten Verdacht gegen jemand; halte jeden Menschen für gut, so lange er dir nicht vom Gegentheil überzeugt hat. Halte aber auch nicht jeden sogleich für deinem wahren Freunde, der dich seine Freundschaft versichert, und mache ihn noch weniger zu deinen Vertrauten, wenn du ihn vielleicht kaum deine Achtung würdigen kannst.

LXXXVIII.

O akuzativu; Gr. § 214—216.

einen Weg gehen, wandeln	ići kojim putem
die Treppe hinauf steigen	uzaći, uzlaziti po stubah
den Berg hinab klimmen	saći, silaziti niz brdo
der Bach fließt das Thal entlang	Potok teče uzduž doline
Ich verließ ihn keinen Augenblick	Ja ga ne ostavih ni časa (trena)
Ich kam denselben Abend	Ja dodjoh istu večer
„ „ desselben Abends	Ja dodjoh iste večeri
„ „ an demselben Abend	Ja dodjoh u istu večer
Gehe deinen Weg — Gehe deines Weges!	Idi svojim putem — Hajde tja!
eine Zeit lang; eine Zeitlang	za nekoliko vremena; donekle
drei Tage lang, sein Leben lang	za tri dana, za života svoga
eine Meile weit marschieren	marširati jednu milju daleko
eine Hand breit sein	biti širok jednu šaku

Digitized by Google

nicht einen ili keinen Finger breit weichen	ne popuštati ni za prst
einen Zoll dick (zolldick)	debeo jedan palac
Das Thier ist erst einen Monat alt	Životinji je stoprv mjesec dana
Ich bin seitdem (um) einen Schuh gewachsen	Ja sam odonda narastao jednu stopu
Er wiegt einen Centner und 40 Pf.	On teži jednu centu i 40 funti
Die Sache ist keinen Schuss Pulver wert	Stvar ne vriedi lule duhana
Die Mark gilt 100 Pfennige	Marka vriedi stotinu fenika
Es gilt den Kampf ums Dasein	Radi se o borbi za život

1. In einer Gesellschaft, wo bei Tisch viel angestoßen wurde, fragte ein Gast seinen Nachbar, warum man denn eigentlich mit dem Weine anstoße. „Das will ich Ihnen sagen," versetzte der Gefragte: „im Weine liegt Wahrheit, und mit der Wahrheit stößt man überall an."

2. Ein Kaufmann in Leipzig mahnte in der Messe einen aus Berlin um die Bezahlung einer ansehnlichen Schuldpost. „Glauben Sie denn, dass ich davon laufen werde?" sagte ärgerlich der Berliner. „Das eben nicht," entgegnete der Leipziger, „aber **ich** werde davon laufen müssen, wenn mir niemand zahlt, und darum verlange ich mein Geld."

3. Es hatte jemand ein gewisses Quantum Butter gekauft und nach Hause geschickt. Bei seiner Rückkunft findet er die Butter nicht mehr; er forscht die Köchin aus, welche aussagt, dass die Katze sie gefressen. Diese wird herbeigeholt und gewogen. Sie wog netto die Schwere der vermissten Butter. „Die Butter wäre da," sprach der Mann, „aber wo ist die Katze?"

LXXXIX.

O akuzativu (nastavak); Gr. § 217.

den Gegner schlagen	pobiti protivnika
Wunden schlagen, beibringen	zadati ranâ
die Glocke läuten	zvoniti zvono
Sturm läuten	zvoniti na vatru, itd.
Holz brennen	žeći drva
Kohlen brennen	žeći uglja
es wurde meiner gespottet	rugahu mi se
deiner wurde gar nicht gedacht	tebe se nije ni spomenulo
es wird ihr zu viel geschmeichelt	laskaju je odviše
dem Himmel ili Gott sei's gedankt	bogu hvala
eine Bitte wagen	usuditi se moliti (na molbu)
ein gewagtes Unternehmen	opasno poduzeće
eine Sache entbehren	proći se česa
ein lange entbehrter Genuss	užitak koga sam se dugo prošao

Digitized by Google

einen beläſtigen	dosadjivati komu
ein Heer befehligen	zapoviedati vojsci
einen um etwas beneiden (rjedje einem etwas neiden)	zavidjeti komu što
einen beſtehlen, berauben (einem etwas ſtehlen, rauben)	pokrasti, opljačkati koga (ukrasti, ugrabiti komu što)
etwas beſprechen (von, über etwas ſprechen)	besjediti o čemu
etwas beurtheilen (von, über etwas urtheilen)	prosudjivati što
eine Sache bezweifeln (an einer Sache zweifeln)	sumnjati, dvojiti o čemu
ein Schreiben beantworten (auf eine Zuſchrift antworten)	odgovoriti pismu, na pismo; odpisati na dopis
eine Erſcheinung beachten (auf ein Phänomen achten)	osvrtati se na pojav, paziti na pojav
einen beweinen, betrauern (um einen weinen, trauern)	oplakivati koga (plakati za kim)
ich bedauere dich (du dauerſt mich)	ja te žalim (žao mi je tebe)
er iſt zu bedauern = er iſt bedauernswert	on je sažalenja vriedan
ſie ſind ſchwer zu befriedigen	njim je težko zadovoljiti
einen erwarten (auf einen warten) — Er läſst auf ſich warten	čekati, izčekivati koga, što Mora ga čovjek čekati
die Waffen ergreifen (zu den Waffen greifen)	sgrabiti oružje, latiti se oružja
die Mauern erſteigen, erklettern	uzpeti se na zidine
eine erſehnte Begebenheit (ſich nach etwas ſehnen)	žudjeni dogadjaj (čeznuti za čim)
einen verlachen, auslachen (jemandes ili über jemand lachen)	izsmijati koga (smijati se komu)
das Mittagmahl, die Friſt verſäumen	zakasniti na ručak, promašiti rok
eine Handlung verantworten	odgovarati za koji čin
ſein Vermögen verwalten	upravljati svojim imetkom
jemand ili etwas vermiſſen	opaziti da nestade koga ili česa
einen anfahren, anherrſchen	izkositi se na koga
einen anſtaunen, bewundern	diviti se komu

v. br. LXXIII.

1. Ko ne poštuje starost, nije vriedan starosti. 2. Što ko[1]) želi, to i vjeruje; stvari pak idu često drugim putem. 3. Mnogo ih ima, koji oplakuju nesreću svojih prijatelja, no u sreći im zavide. 4. Žao mi je što ne mogu dulje čekati; valja da se što brže vratim kući, gdje me čekaju vrlo hitni[2]) posli. 5. Svi koji ga slušahu, divljahu se njegovu razumu i njegovim odgovorom. 6. Postupaj[3]) sa svojimi neprijatelji onako, kako je Hristos postupao sa svojimi.

Digitized by Google

7. Bolestnik bi se bio mogao spasiti, da nije premučao uzrok svoje bolesti. 8. Knjiga je prirode uviek otvorena; dostaje upitati ju. 9. „Georgika“ je ime preliepa spjeva[4]) sastojećega se iz četri djela, u kojem Virgil pjeva poljodjelstvo[5]). 10. Dan, dva, pače[6]) i više dana prije nego počne rigati vulkan, čuje se pod zemljom strašna grmljavina[7]) i tutnjava[8]), tako da već ova napuni[9]) okolne stanovnike[10]) strahom i užasom[11]). 11. Vutava[12]), na čijih obalah leži „zlatni Prag“, izvire u Šumavi[13]) iz dva vrela, koja se zovu „Moldava topla i studena“. 12. Bodila[14]) morskih ježeva[10]) jesu gibiva[15]) te se oni mogu njimi služiti namjesto nogu. 13. Meni se uviek gadilo onih, koji svaki tren mienjaju svoja mnienja (nazore). 14. Sjećaj se dobročinstvâ, koja si dobio u dio; onda si dostojan novih dobročinstva. 15. Mjesec razsvietljuje[16]), ali ne grije[17]). — Mjesec razsvietljuje doduše zemlju, ali je ne grije. 16. Ja ću ove jeseni poći u koje toplice, ako budu ikako dopustiti okolnosti. 17. Poslie duga iskanja našao sam napokon stan po mojoj ćudi; ali se ne[18]) moremo u nj preseliti nego na duhove. 18. Evo sve što sam danas primio (u kesu); ne vriedi ni govora. 19. Ubitci kojih[19]) se je bojati jesu po tom što ja znadem veći nego koristi kojim se je nadati[20]). 20. Braća Ludolf i Engelbert bijahu za vrieme prve krizarške vojne[10]) prvi, koji su se uzpeli na zidine Jerosolimske[21]). 21. Jesi li priviknut (naučan) težkom radu? Jesi? Onda možeš očekivati[22]) dobru platu[23]). 22. Nijesi li vješt putu, kojim ti je ići? Nijesi? Onda ti treba kažiput[24]).

Sliedeće izreke neka se izraze aktivnim i passivnim oblikom:

23. Ne sudite[25]), da vam se ne sudi. 24. Dok Vilim posjedovaše novaca, on brojaše silu prijateljâ; odkad je osiromašio, uklanjaju mu se svi. 25. Volim da mi zavide nego da me žale[26]). 26. Nitko ne ljubi da mu se laže[27]) i da ga se vara. 27. Divljahu se meni, kao da sam pao iz oblaka. 28. Činovnik, koga su danas pokopali, bijaše čovjek, kojega[19]) su se svi podložnici bojali. 29. Njeki rob, imenom Androklo, uteče[28]) svomu gospodaru i pobježe u pustinju, gdje se sakri u spilu[29]) u kojoj[19]) stanovaše jedan lav. 30. Kako mi budemo postupati s drugimi, tako će i oni postupati s nami. 31. Kad Marija Terezija[30]) uze na se vladu, prietijahu[31]) nje carstvu naokolo[32]) neprijatelji. 32. Ja bih svjetovan da čekam, dok bi se povratio ministar. 33. Kad god dodjem amo, laje na me ono pseto. 34. Jesu li došli[33]) po stvari, koje su prispjele s jučeranjom poštom? 35. Bi li vam drago bilo, da vas krivo razumiju i krivo poznadu? 36. Opaža li se da nestade onoga, koji umire ne učiniv nikomu ništa dobro? 37. Bi li mi umio reći, zašto su Rimljani ovaj put zaratili na Kartažane? 38. Nijesu li obično najbolji plodovi, koji su oglodani od osa?

---

[1]) = jedan, [2]) dringend, [3]) behandeln, [4]) Gedicht sr., [5]) Landbau m., [6]) ja, [7]) Donnern, [8]) Tosen, [9]) erfüllen, [10]) složena rieč, [11]) Grauen, [12]) Moldau

Digitized by Google

ž., [13]) Böhmer Wald, [14]) = zalac, [15]) beweglich, [16]) leuchten, beleuchten, [17]) wärmen, erwärmen, [18]) ne — nego erſt, [19]) neka se skrati, [20]) hoffen, [21]) Jeruſalem, [22]) gewärtig ſein, [23]) Lohn m., [24]) Führer, Wegweiſer, [25]) einen richten, [26]) bemitleiden, [27]) belügen, [28]) entlaufen, [29]) bewohnen, [30]) Thereſia, [31]) bedrohen, [32]) ringsum, [33]) holen, abholen.

* * *

es regnet Blut — es hagelte Steine	pada krv — padaše kamenje
es hat Blüten geſchneit	opadalo je cvieće
ſich irgendwohin begeben	poći kamo
ſich verrechnen	faliti u računu
ſich beſſern — ſich bereichern	poboljšati (se) — obogatjeti
ſich umſehen, ſich umſchauen	(po)gledati oko sebe, nazad; obazreti se
einen ſchweren Gang gehen	putovati težak put
den Weg alles Fleiſches gehen	preminuti
einen harten Kampf kämpfen	boriti ljutu borbu
einen Schritt zurück treten, thun	učiniti korak natrag
er ſtarb einen rühmlichen Tod (ili eines rühmlichen Todes)	On umrie slavnom smrću, pogibe od slavne smrti
Wuth ſchnauben	rigati bjesnoću
Freude, Wonne athmen	dihati veselje, milinu

Sprechübung.

Analogie iſt die Art und Weiſe, von einer ſichtbaren Ähnlichkeit auf die verborgene zu ſchließen. — Die Allegorie beſteht darin, daſs ein Tropus, beſonders die Metapher, durch den ganzen Gedanken ſich hindurchzieht, und zwar ſo, daſs der Tropus in jedem Gliede desſelben ausgeprägt iſt. — Apoſtrophe iſt diejenige Redefigur, mittelſt welcher wir die Anweſenden, bisweilen auch die Todten und die unbelebten Dinge anreden.

Unter Legende verſtehen wir die poetiſche Darſtellung einer dem Sagenkreiſe der chriſtlichen Kirche entnommenen, in der Regel wunderbaren Begebenheit. — Die Fabel hat den Zweck, eine moraliſche Wahrheit, eine Lebens- oder Klugheitsregel durch einen beſonderen Fall zu veranſchaulichen. Die handelnden Perſonen gehören gewöhnlich der Thierwelt an. — Die Parabel unterſcheidet ſich von der Fabel dadurch, daſs ſie eine allgemeine höhere Wahrheit an einem einzelnen erdichteten Falle zur Anſchauung bringt. Ihre Perſonen ſind nicht Thiere, ſondern Menſchen.

XC.

O akuzativu (nastavak); Gr. § 207.

Er lehrte mich die klaſſiſchen Sprachen = er unterrichtete mich in den klaſſiſchen Sprachen	On me učaše klasične jezike
Sie hieß ili nannte mich ihren Retter	Ona me nazva svojim spasiteljem

Digitized by Google

Man ſchalt (ſchimpfte) ihn einen Tropf	Nazivljahu ga benom
Er ſchalt uns närriſch, verrückt	On nas zvaše mahnite
Man pries ihn allgemein glücklich	Zvali su ga svi sretnim
Der Kaufmann hat Waren feil	Trgovac ima robu na prodaju
Er ſtellte ſich anfangs taub	On se iz prva pričini gluh
Ich fühle mich neugeboren	Ja se ćutim preporodjen
Er wähnte ſich geborgen, verlaſſen	On mišljaše da je spasen, zapušten
Ich glaubte mich ſchon verloren	Cienjah se jur izgubljenim
Ich gebe mich noch nicht gefangen	Ne predam se još
Du ſiehſt mich elend, leidend	Ti me vidiš nevoljna, bolestna
Sie fand (traf) ihn todt, ſchlafend	Ona ga nadje mrtva — gdje spava
Ich weiß ſie glücklich, zufrieden	Ja znam, da je srećna, zadovoljna
Er dünkt ſich weiſe	Klapi mu se da je mudar
Ich habe das nicht nöthig = ich benöthige das nicht	Ne treba mi toga
Ich habe den Burſchen lieb (gern)	Ja ljubim toga momka
Ich habe ihn lieb gewonnen = er iſt mir lieb geworden	Ja sam ga zaljubio = on mi je omilio
ſich beliebt machen bei . . .	omiljivati komu
ſich geltend machen	pribaviti sebi važnosti
einen los= ili freilaſſen	izpustiti, osloboditi koga
einen freiſprechen	oprostiti koga od osvade
etwas übrig laſſen — übrig bleiben	ostaviti što — preostati
etwas wieder gut machen	popraviti (štetu, pogrješku)
etwas ungeſchehen machen	razčiniti što
Laſſt kein Mittel unverſucht	Ne propustite nijednog sredstva
ein Kind groß ziehen = aufziehen	uzgojiti diete
einen Zeug ili Stoff roth färben	mastiti u crveno tkaninu
die Fenſterläden grün anſtreichen	zeleno našarati prozorne kapke

1. U ranah, koje zadaje dužnost, leži i već balsam, što ih lieči. 2. Naša zavist traje vazda dulje nego sreća onih, kojim zavidimo. 3. Nevolja[1]) svačemu čovjeka nauči; za to se i zove materom umjetnostî. 4. Budite uvjereni: pravo blaženstvo ne leži izvan nas nego u nas, i za to bogatstvo samo ne čini ljude sretnije, dapače[2]) često nesretnije. 5. Liepe rieči kupusa[3]) ne maste[4]); hoće se[5]) djelâ, ako ćete da bude[6]) bolje. 6. Kad putuješ, pazi na sve što zaslužuje da bude opaženo, eda se ne kaže, da[7]) si putovao kao sanduk. 7. Stara Francezka bješe napučena od Galaca[8]), naroda keltijskog plemena, koji bi od Julija Cesara[9]) nadvladan i podvržen rimskome gospodstvu. 8. Napomenuti Galci držahu za sramotu umrieti u postelji, te se izlagahu dobrovoljno[10]) smrti u očekivanju budućeg života i zarad[11]) časti da bi slavljeni bili od svojih pjesnika. 9. Navada odmah odgovarati na pisma što se primaju, vrlo je vriedna hvale i preporuke. 10. Padosmo medju hajduke te bismo opljačkani, tako da oskudievasmo sredstvî da nastavimo put. 11. Ko plače sviet, izgubit će svietlost oči, a neće ipak postići[12]) nikakvog uspieha.

Digitized by Google

12. Ja ću još pol ure čekati. — Ja ću Vas čekati ovdje, dok se vratite. 13. Ova se riba jede kuhana, pečena i prigana. 14. Ja te vidim žalostna. Ćutiš li se bolestnim ili nesretnim? 15. Uživaj danas, što ti bog pruži dobro; ko ti jamči[13]) za jutrašnji dan? 16. Za što zatvoraš svoje uho savjetim onih, koji ti dobro misle, pa su bogatiji izkustvom nego ti? 17. Idi ovim putem, putniče, najkraći je; ja sam isti put često učinio te ga dobro poznajem. 18. Trgovci prolaze[14]) mora, da umnože imetak, koji posjeduju. 19. Ta je najljepša dobit života, da sahraniš[15]) dušu čistu od svake ljage. 20. Onoga, koji je bez svake ljudske ćuti, Njemac zove nečovjekom. 21. Ne možeš tu mimoići, a da ne laje[16]) na te tucet kučaka. 22. Meni je dosta, da me se boje[16]). 23. Ne smetaj me svaki tren, ako nećeš da budeš iztjeran na dvor. 24. Bog Vam odvratio[17]), ako se zauzmete za ovo zapušteno diete. 25. Ja se zaustavih u Rimu od prilike[18]) šest tjedna i odputovah, netom doznah, da su doma mene trebali. 26. Predmet, o kojem se radi, tako je važan, da ne mogu dokučiti, kako se je moglo pri tomu toliko stvari[19]) preskočiti[20]). 27. Nesretnik, ne poznavajuć podmuklost[21]) rieke, skoči u nju i utopi se, prije nego se itko sjeti. 28. Kako da gori svietiljka, ako ne uliješ u nju ulja? 29. Misliš li da će biti moguće razčiniti učinjeno? 30. Kakova je mržnja zavladala tvojim srcem, da se ne smiluješ više nijednomu nevoljniku? Žao mi je tebe. 31. Kiša je probila od prilike stopu duboko. Hoće li to biti dosta, ja ne znam. 32. Mnogi se cviet zatvora večerom, stežući svoje lišće. 33. Ko se brine za stvari koje ga se ne tiču, ne omiljuje ljudem te je u pogibelji da ga neblago[22]) odprave[23]). 34. Mirabeau morade čuti od svoga brata Tonneau-a, komu učini priekor[24]) pijanstva[25]), te rieči: Od svieh opačina nijesi mi ostavio neg ovu.

---

[1]) = nužda, [2]) im Gegentheil, [3]) Kohl m., [4]) fett machen, [5]) bedürfen, [6]) werden, [7]) bez dafs, [8]) Gallier, [9]) Cäſar, [10]) freiwillig, [11]) um — willen, [12]) erzielen, [13]) verſichern, [14]) befahren, [15]) bewahren, [16]) aktivno i passivno, [17]) vergelten, [18]) ungefähr, [19]) ne prevadja se, [20]) überſehen, [21]) Tücke ž., [22]) unſanft, [23]) abweiſen, [24]) Vorwurf m., [25]) Saufen.

* * *

Ich erkläre dich frei	Ja te proglasujem slobodnim
Man hält ihn für glücklich, für einen geſcheiten Mann	Drže ga za sretna, za moždana čovjeka
Er gibt ſich für reich (für einen Edelmann) aus	On se gradi bogat, prodava se za plemića
Ich bekenne mich ſchuldig	Ja se priznajem kriv
ili als ſchuldig	
etwas als wahr annehmen = für wahr halten	primiti, držati što za istinito
etwas als erwieſen anſehen, betrachten	smatrati što kao dokazano
Er ſchilderte ihn als treu	On ga opisa kao vjerna

Digitized by Google

einen krumm und lahm schlagen	izprebijati koga
das Reh todt schießen	ubiti iz puške, smjestiti srnu
den Becher voll gießen (= anfüllen)	napuniti čašu
das Glas leer trinken (= leeren)	izpiti žmuo
sich rein waschen	prati se, oprati se
sich satt essen = sich anessen	najesti se
sich müde stehen	nastojati se
sich steif sitzen	nasjedati se
sich wund liegen	natrti ranu ležeć, ranjavati se
sich müde laufen	umoriti se trčeć
sich heiser schreien	odirati se vičuć
sich satt an (dativ) sehen	nagledati se sit (sitan) česa
sich krank ili todt lachen	puknuti, pucati od smieha

Nadpisnice.

Glück, sie nennen dich blind und werden nicht müde zu schelten.
Frage doch endlich zurück: Könnt ihr denn selber auch sehn?

Frei von Schulden bist du, schuldfrei — wir gestehen es, Sextus;
Hat doch Schulden nur der, welcher zu zahlen vermag.

Auf den Lupan.

Des beißigen Lupan's Befinden wollt ihr wissen? —
Der beißige Lupan hat jüngst ins Gras gebissen.

Grabschrift des Nitulus.

Hier modert Nitulus, jungfräulichen Gesichts,
Der durch den Tod gewann: er wurde Staub aus nichts.

Auf Lucrin's Grab.

Welch tödtender Gestank hier, wo Lucrin begraben,
Der unbarmherz'ge Filz! — Ich glaube gar, sie haben
Des Wucherers Seele mitbegraben.

Welcher Filz hält keinen Menschen warm? — (Der Geizhals oder Filz.)
Vorwärts gelesen bin ich des Adels Stolz, rückwärts gelesen bin ich Holz —? (Stammbaum — Baumstamm.)

XCI.

O akuzativu (nastavak); Gr. § 218, d).

Das heiße ich schwärmen	Ala je to sanjariti
Geld im Kasten liegen haben	imati novaca u kovčegu
ein Pferd im Stalle stehen haben	držati konja u konjušnici
Er hatte die Hand im Schoße liegen	On držaše ruku u skutu

Digitized by Google

Er hatte den Hut auf dem Kopfe sitzen	On držaše klobuk na glavi
Er fand sie am Wege liegen	On je nadje gdje leži kraj puta
Ich fühle mein Herz pochen, den Puls höher schlagen	Ja ćutim srce svoje kucati, ćutim da mi bilo jače kuca
Du machst mich lachen	U smieh me tjeraš
Er machte viel von sich reden	On činjaše da se mnogo o njem govori
Er wollte mich glauben machen = mir weißmachen	On mi je htio prišiti
Er hat mich fortgehen heißen = er hat mir geheißen fortzugehen	Rekao mi je da idem tja
Wer hat dir (dich) das geheißen?	Ko ti je to zapoviedio?
Er ließ das Feuer ausgehen	On pusti oganj da se utrne
Er läßt seine Kinder etwas lernen	On gleda da mu djeca što nauče
Laß es mich wissen	Daj mi to na znanje
Laßt ihn nichts davon merken	Ne dajte da se toga sjeti
Laß mich das machen	Daj da ja to učinim
Laß mir das machen	Daj meni to napraviti
Er läßt ihn sagen (Er veranstaltet, daß er sagt)	Stavlja mu te rieči u usta
Er läßt ihm sagen (Er veranstaltet, daß ihm gesagt wird)	On mu poručuje
Laß dich nicht irre machen	Ne daj se smesti
Laß dich die Mühe nicht verdrießen	Ne žali truda
Laß dein Vertrauen dich nicht gereun	Ne žali svoga pouzdanja
Laßt es euch gut schmecken = wohl bekomm's euch	Bilo vam u slast!
Ich ließe mir so etwas nicht gefallen (bieten) = ich würde so etwas nicht ruhig hinnehmen	Ja ne bih takva šta trpio
Ich hätte mir so etwas nicht träumen lassen	To mi se ne bi ni snjelo

1. Gospodarevo oko čini živine pretile, isto[1]) kako noga gospodareva čini njivu plodnu. 2. Mnogo je čeljadi, koja misle da mogu žeti što nijesu nikad sijali; i ne hoteći čekati plodove obrta[2]) i rada, žrtvuju[3]) budućnost za kratko uživanje. 3. Ravnodušnost[4]) je najbolja začina nevolje; jer ona izradi[5]), da se podnose zla, koja se cienjahu nesnosna. 4. Budući sam imao više od jednoga uzroka da sumnjam o njegovu poštenju, ja sam se, koliko mogah, uklanjao njegovu družtvu. 5. Bijaše nam sviem žao što nijesmo pazili na onaj riedki pojav, kako bi bio zaslužio. 6. Da izbjegne zasjedam Tarkvinijevim, Bruto se pričinjaše slaboumnim[6]). 7. Kad se Grci poslie razorenja Troje htjedoše vratiti kući, kažu da se je iz groba Ahilova[7]) čuo glas, koji ih opominjaše, da tako hrabra junaka ne ostave nepočašćena. 8. Jadna žena, mati od sedmero mladoljetne[8]) djece,

Digitized by Google

baš[9]) je vriedna, da se tko zauzme za nju i za djecu. 9. Ja cienim — i mislim da ćete se u tomu slagati sa mnom — da se nema nikada čovjek proglasiti u napried[10]) zločestim. 10. Ti si svojim ponašanjem zadao roditeljem ranu, koja neće tako brzo zarasti[11]). 11. Namjeravamo preseliti se u novi stan, netom bude vrieme poboljšalo. 12. Ne bi smrdjelo, kad biste ostavili prozore otvorene, kad god izlazite. 13. Put je smrti, kojim idemo. 14. Kod Spartanaka ne bijaše običaj oplakivati sinove pale u bitci. Isto se pripovieda o današnjih Crnogorkah[12]). 15. Bijaše zakon Atenjana: Ko svoje roditelje bije ili im stan i potrebno ne daje, neka bude smatran bezčastnim. 16. Laž, čovječe, tvoja je naslada; učiš i[13]) kamenje lagati. 17. Hodi brže i ne zaustavljaj se svaki čas. 18. Nijeste li se još umorili trčeći? 19. Nikomu ne godi, da mu se drugi smiju i rugaju[14]). Za što bi dakle ja takvo što trpio? 20. Uzalud se odirasmo vičući; ko je imao čuti naš glas? 21. Mi smo se dogovorili da ćemo dieliti dobitak komu[15]) se je nadati iz toga poduzeća. 22. Macedonija jednoč tako mogućna bi od Emilija[16]) Paulla podvržena uslied bitke kod Pidne[17]), koja trajaše samo jednu uru. 23. Akoprem Sokrate dokaza sujetnost[18]) zločinâ, kojimi bi okrivljen, ipak ne bi oprošten (od osvade), već morade izpiti čašu otrova. 24. Dosta je da se čovjek[19]) najede jedan put na dan. 25. Sad smo se nagledali; hajdemo dakle napried, da stignemo na vrieme kući i ne zakasnimo na lekciju. 26. Mnogi se drži za duhovita, koji nije. 27. Ako odbijem od toga što sam još dužan, ne preostaje mi nego prem malo. 28. Poradi njegova plemenita mišljenja[20]) zaljubiše ga svi, koji imahu š njim posla te ga poznavahu pobliže. 29. Način, kako se ti ponašaš u prisustvu drugieh, dopada mi se — izpoviedam to iskreno[21]) — jako malo. 30. Ja vidih starca[22]) zadubljena[23]) u mislih. Jadni starče! On zna da[24]) mu je sin izgubljen, a on ga tako ljubljaše. 31. Ti ne umiješ mučati; ti ne umiješ ništa premučati. Bila bi za to najveća ludost priobćiti tebi što važno.

[1]) ebenſo, [2]) Betriebſamkeit, [3]) hinopfern, [4]) Gleichmuth, [5]) bewirken, [6]) blödſinnig, [7]) Achilles, [8]) unmündig, [9]) wohl, [10]) im vorhinein, [11]) vernarben, [12]) Montenegrinerin, [13]) ſogar, [14]) aktivno i passivno, [15]) neka se skrati, [16]) Amilius, [17]) Pydna, [18]) Nichtigkeit, [19]) man, [20]) Geſinnung, [21]) offen, [22]) Greis, [23]) vertieft, [24]) ne prevadja se.

Phrixus und Helle.

Athamas, König von Orchomenus, hatte ſeine Gemahlin, die Wolkengöttin Nephele, verſtoßen und ſich mit Ino, Cadmus' Tochter, vermählt. Dieſe bewog durch ein erlogenes Orakel ihren Gemahl, ſeine beiden Kinder erſter Ehe, Phrixus und Helle, den Göttern zu opfern; deren verſtoßene Mutter aber rettete ſie, indem ſie ihnen einen Widder mit goldenem Felle gab, auf welchem ſie entflohen. Helle verſank in den Fluten des nach ihr benannten Helleſpontus, Phrixus aber kam nach Aea (in Colchis?), opferte den Widder und ſchenkte deſſen goldenes Vlies dem Könige Aeetes, welcher dasſelbe in einem Haine des Ares durch einen Drachen und zwei feuerſchnaubende Stiere bewachen ließ.

Digitized by Google

XCII.

O akuzativu (zaglavak) — Stalne spojitbe.

Blüten treiben — Blätter treiben	cvasti — listati
Handel treiben, ein Gewerbe treiben	trgovati, tjerati zanat (obrt)
Scherz treiben, Spott treiben mit ...	šaliti se, sbijati šalu od česa
Unfug mit . . . treiben	nepodobno se vladati, bezzakoniti
Sorge tragen (= sorgen) für etwas	brinuti se, skrbiti za
Bedenken tragen, Anstand nehmen	krzmati
Ich trug kein Bedenken = stand nicht an	Ja ne krzmah, ne oklievah
sein Wort, seinen Eid brechen	pogaziti svoju rieč, zakletvu
Wort halten	održati rieč, biti od besjede
einem Gegner standhalten	čekati protivnika, postajati na mejdanu
Dieser Beweis hält nicht Stich = ist nicht stichhaltig	Ovaj dokaz ne stoji, nije temeljit
einem Beistand leisten = ihm beistehen	biti komu od pomoći, pružiti pomoć
einem Vorschub leisten, an die Hand gehen	biti komu na ruku
einem Gesellschaft leisten	ostati kod koga
einem Ersatz leisten für . . . = einem etwas ersetzen	naknaditi komu što
einem Bürgschaft (Gewähr) leisten = bürgen, gut stehen	dati jamčevinu, ujamčiti se
dem Gesetze Folge leisten	pokoravati se zakonu
einem Widerstand (Gegenwehr) leisten	opirati se komu
einem Abbitte leisten (thun)	moliti koga za oproštenje
einem genüge leisten, thun = genugthun	dati komu zadovoljštinu
einem Hohn sprechen = ihn verhöhnen	brukati se komu
einem trotzbieten = ihm trotzen	prkositi komu
einem die Spitze bieten	opriečiti se komu
eine Strecke begehen	obilaziti komad puta
einen Fehler begehen, einen Schnitzer machen	učiniti pogrješku
ein Verbrechen begehen = etwas verbrechen	počiniti zločin = skriviti što
ein Fest begehen ili feiern	slaviti svetkovinu
eine Frage an jemand stellen, richten	zapitati koga
einen Antrag stellen	činiti predlog
ein Ziel setzen, ein Ende machen	učiniti kraj
Fortschritte machen	napredovati
Schanzen, Dämme aufwerfen	kopati obkope, naspe, dizati šance

Digitized by Google

eine Frage aufwerfen	uzdići pitanje, upitati što
Junge werfen	kotiti, okotiti se
Eier legen	nositi, snieti (jaja)
einen Weg zurücklegen	prevaliti put
eine Wahl treffen	izabrati, učiniti izbor
Anstalten, Vorkehrungen treffen	učiniti priprave

Jason und Medea.

Als Jason, Königssohn aus Iolcus in Thessalien, von seinem Oheim und Vormund die ihm vorenthaltene Herrschaft in Iolcus zurückverlangte, stellte dieser als Bedingung, dass er das goldene Vlies in Aea hole. Deshalb unternahm Jason mit den berühmtesten Helden seines Zeitalters auf dem Schiffe Argo den Argonautenzug, landete nach mannigfaltigen Abenteuern in Aea, und erfüllte (wie Theseus mit Hilfe der Ariadne) alle ihm auferlegten Arbeiten mit Hilfe der Medea, der Tochter des Aeetes, welche er nach Europa entführte. Als der Vater ihnen nachsetzte, tödtete und zerstückelte Medea ihren mitgenommenen kleinen Bruder, um den Verfolgenden durch die Sammlung der Gebeine seines Sohnes aufzuhalten.

* * *

achtgeben (achthaben) auf etwas (ak.)	paziti na što
einem Recht, Unrecht geben	davati komu razlog, krivo
einen Beschluss fassen	prihvatiti odluku
einen Entschluss fassen	latiti se odluke
Muth fassen, sich ermannen	ohrabriti se
die Bewilligung zu etwas ertheilen	dati dozvolu za što
den Befehl (den Auftrag) ertheilen	dati zapovied
eine Reise antreten	krenuti se na put
ein Amt antreten	nastupiti službu
eine Erbschaft antreten	primiti baštinu
einem den Weg vertreten	stati komu na put
die Stelle jemandes vertreten	zastupati koga
den Helden spielen	junačiti se
alle Farben spielen	titrati, prelievati se
einen Vertrag, ein Bündnis eingehen	sklopiti pogodbu, savez
(auf) einen Vorschlag eingehen	primiti predlog, ponudu
sich in ein Gespräch einlassen	pustiti se u razgovor
einen Bund stiften, schließen	sklopiti savez
Unheil stiften ili anrichten	počiniti zlo
Schaden anrichten (verursachen, zufügen)	počiniti štetu
eine Bitte gewähren	uslišiti molbu
Nutzen gewähren — Schutz gewähren	pružiti korist, zaštitu
eine Maßregel ergreifen	latiti se mjere
die Flucht ergreifen	udariti u bieg
dem Feinde eine Schlacht liefern	pobiti se s neprijateljem
die Segel streichen	spustiti stieg

Digitized by Google

eine Summe erlegen	platiti svotu
einen Hasen schießen, erlegen	ubiti, smjestiti zeca
einen Bock schießen	zabrazditi
Rechenschaft legen, ablegen	položiti račun
einen Eid ablegen (schwören, leisten)	položiti prisegu, priseći
einen Hafen, einen Park anlegen	utemeljiti luku, nasaditi park
einen Streit beilegen, schlichten	poravnati razpru
ein Urtheil fällen	izreći presudu
eine Strafe über (akuz.) verhängen	nametnuti kome kaznu
Abgaben, Zölle erheben	pobirati poreze, carine
Einsprache erheben, Einspruch thun gegen etwas	prosvjedovati proti čemu, prigovarati čemu
einer Sache Einhalt thun ili gebieten	zapriečiti što
Sie litten Schiffbruch, sie scheiterten[3])	Razbio im se brod

1. Spominjite se često zakletve, kojom ste se onda zakleli. 2. Skrbi za ovo diete, dokle traje moja odsutnost; ti mi činiš tim veliku uslugu[1]). 3. Ko u srednjem vieku[2]) umijaše pisati i bijaše osim toga stekao nekoliko znanostî, osobito u matematici i fizici, bijaše[3]) u pogibelji biti spaljen kao[4]) vračar. 4. On je otišao jutros, ne dočekav strica, koji ima prispjeti večeras. 5. Ja bih to rado učinio, samo se bojim, da će ko tomu prigovoriti. Inače[5]) ne bih oklievao. 6. Lakoumnim smiješ me nazvati, ali nepoštenim ne. Toga ne trpim od nikoga. 7. Ako bi ti služio kod dobra gospodara, ne bi li se sramio, ako bi te on našao[6]) bezposlena? Sada[7]) si pak svoj vlastiti gospodar; srami se dakle pred sobom samim dangubiti[8]), buduć je[9]) toliko raditi za tebe, tvoju kuću i tvoju domovinu. 8. Ako si srećan, mnogi će ti zavidjeti[10]). 9. Evo jela[11]), djeco: bilo vam u slast! 10. To su veliki lopovi; pazite dobro, da vas ne prevare. 11. Ko sbija šalu od svetih stvari, pokazuje, da ima podivljalu[12]) ćud. 12. Mudrac se često sjeća toga, da mora umrieti i sve što ima na ovom svietu, ostaviti. Tako biva, da ga smrt ne zateče lasno nepripravljena. 13. On je sklopio tu pogodbu sebe radi a ne nas radi; o tomu mi, koji poznavasmo njegov značaj, nijesmo nikada najmanje dvojili[10]). 14. Kad bih te ja to upitao, šta bi ti na to odgovorio? 15. Na koji dan kanite nastupiti novu službu? 16. Imaš li viestî od bratučeda svoga? Napreduje li njegovo poduzeće? 17. Ono su zli gradjani, koji se ne pokoravaju zakonim, nego premišljavaju o tom, kako bi mogli iste obilaziti. 18. Ne daj da prodje nijedan dan, a da ne učiniš korak napried. — Neka ne prodje nijedan dan, a da se ne vježbaš u dobru. 19. Ne propustite dati meni na znanje, ako bi se što važno sgodilo. 20. Vode[13]) morske imadu kret, koji ne zavisi od vjetara i zove se struja[14]). 21. Skitalice[15]) se naseljuju ondje, gdje se nadaju da će najlakše moći uzhraniti[16]) svoja stada. 22. Vas onaj prediel napučen je od tkalaca, od kojih najveći dio žive u siromaštvu i nevolji. 23. Poštedi onoga, koji je

Digitized by Google

bez obrane. 24. Ja se nalazim u najvećoj neprilici, ne znajuć, kako da namjestim svoja dva nećaka, koji su svršili svoje nauke. 25. Da taj narod ne trguje, ne bi posjedovao blago[17]), koje mu mi zavidimo. 26. Odlučna[18]) bitka, u kojoj se suveznici[19]) pobiše s Napoleonom kod Waterloo-a i drugo zauzeće Pariza učiniše ratu kraj. 27. Koliko je vremena, da ste se izselili od onuda? 28. Od šta zavisi rieč, koju si sadsada izrekao? 29. Kako si se zabavljao na jučeranjem plesu? Je li ti bila zabava po ćudi? 30. Koje ste priprave učinili, da odvratite pogibelj, koja vam prieti? 31. Kako provadjaš vrieme, kad si na selu? Kada ideš tamo na objed (na kupanje)? 32. Može li se tu dobiti[20]) što za čitanje? 33. Na koji dan od mjeseca namjeravate preseliti se u novi stan?

---

[1]) Gefallen m., [2]) složena rieč, [3]) laufen, [4]) als, [5]) Sonſt, [6]) antreffen, [7]) Nun, [8]) müßig gehen, [9]) geben, [10]) aktivno i passivno, [11]) das Eſſen, [12]) verwildert, [13]) Gewäſſer, [14]) Strömung, [15]) Nomade m., [16]) ernähren, [17]) plur., [18]) entſcheidend, [19]) Verbündete, [20]) bekommen.

* * *

eine Brücke ſchlagen	graditi, sagraditi most
den Takt ſchlagen	udarati takt
Wurzel ſchlagen ili faſſen	ukorieniti se
eine Richtung einſchlagen, nehmen	udariti putem
eine Stelle ausſchlagen (ablehnen)	neprimiti službe
die Kirche ſchwarz ausſchlagen	posažiti crno, zaviti u crno crkvu
ein Lager, ein Zelt aufſchlagen	utaboriti se, razapeti šator
ein Buch aufſchlagen; protivno ein Buch zuſchlagen	otvoriti knjigu; zatvoriti knjigu
die Augen aufſchlagen; protivno die Augen niederſchlagen	progledati oboriti oči
ein Geſuch abſchlagen (abweiſen)	odbiti prošnju
einen Angriff abſchlagen	uzbiti navalu
einen Zettel anſchlagen	priliepiti cedulju
einen Ton anſchlagen	zapjevati, zasvirati
ſich ins Mittel ſchlagen, legen	posredovati
ſich zu den Gegnern ſchlagen, ſich den Gegnern beigeſellen	pristati uz protivnike, pridružiti se protivnikom
Das Mittel hat mir gut angeſchlagen, iſt mir gut bekommen	liek mi je hasnio
die Bäume ſchlagen aus	stabla pupče, pupe
die Kugeln ſchlagen ein	tanad udara
die Preiſe ſchlagen auf, gehen in die Höhe, ſteigen	ciene rastu

Sprechübung.

Bürge heißt derjenige, der für die Erfüllung eines Verſprechens gut ſteht, dafür haftet. — Eine unerwartete Begebenheit, deren Urſache man in der Regel nicht anzugeben vermag, wird ein Zufall genannt.

Digitized by Google

— Hermetisch heißt so viel als luftdicht, weil man dem Hermes die Kunst zuschrieb, Gefäße und Behältnisse voll Kostbarkeiten mit einem Zaubersiegel zu verschließen. — Das olympische Stadium, eine Strecke von 125 Schritten, kommt einem Vierzigstel einer deutschen oder geographischen Meile gleich; die Parasange der Perser betrug drei Viertel einer Meile. — Ein Schiff „löschen" heißt: die Ladung aus einem Schiffe nehmen oder dasselbe ausladen. — Ein Lotse ist ein Seemann, der von der Behörde bestellt wird, um am Eingange von Flüssen, Häfen und Küsten den Capitänen, welche des Fahrwassers nicht kundig sind, beim Ein- und Auslaufen zu helfen. — Wenn in einem altägyptischen Hause eine Katze von selbst starb, so schor sich jedermann in demselben die Augenbrauen ab; starb ein Hund, so schor man sich Kopf und Leib kahl. — Die Hunnen nährten sich von den Wurzeln wilder Kräuter oder vom rohen Fleische, welches sie zuvor wie einen Sattel aufs Pferd legten und mürbe ritten. — Wenn ein Kamtschadale einen Bären gewahr wird, so ersucht er ihn in der Entfernung gute Freundschaft zu halten und spricht dabei einige höfliche Worte.

XCIII.

O dativu; Gr. § 219, 1.

einem begegnen*)	sresti, sretati koga
einem trauen — mistrauen	uzdati se u koga — ne uzdati se u . . .
einem etwas gönnen — missgönnen	željeti (priuštiti) — zavidjeti komu što
einem zürnen, grollen	srditi (ljutiti) se na koga
einem huldigen	zavjeriti se (n. p. vladaocu)
den Worten jemandes lauschen	prisluškivati čije rieči
Wem gelten diese Lobsprüche? = wen gehen diese Lobsprüche an?	Komu su namienjene te pohvale? Koga idu te pohvale?
einem fluchen, einen verfluchen	kleti, proklinjati koga
einem für etwas danken (sich bei einem für etwas bedanken)	zahvaliti komu na čemu
einem etwas schenken	darovati komu što
einen mit etwas beschenken	nadariti koga čim
einem mit etwas drohen ili einen mit etwas bedrohen	prietiti komu čim
Ich bin ihm gefolgt	Ja sam ga sliedio
Ich habe ihm gefolgt, gehorcht	Ja sam ga poslušao
ich habe seinen Rath befolgt	Ja sam sliedio njegov savjet
einem rathen — sich berathen	svjetovati koga — svjetovati se
einem etwas widerrathen einem von etwas abrathen	odgovarati koga od
Dem Übelstande muss abgeholfen (gesteuert) werden	Treba doskočiti toj neprilici

Digitized by Google

einem etwas abgewinnen	dobiti što od koga
einem etwas abſchmeicheln, abliſten	izlaskati u koga što
einem etwas abtrotzen	izprkositi što od koga
einem die Schlüſſel abfordern	zahtievati ključe od koga
der Forderung entſagen = auf die Forderung verzichten ili Verzicht leiſten	odreći se tražbine
einem Adelsgeſchlechte entſtammen, entſproſſen ſein	lozu vući od plemićkog koljena
einem winken, zuwinken	namigivati komu, namignuti na ...
einem zurufen	viknuti na koga, vapiti koga
einem zulächeln	nasmiehnuti se na koga
einem zuſagen	obećati komu; prijati komu
einem etwas zutrauen	nadati se čemu, očekivati što od koga
einem etwas zumuthen (anſinnen)	zahtievati što od koga
einem eine Beſcherung zudenken	namieniti komu dar
dem Ufer zuſteuern	jedriti put kraja
der Stadt zueilen	pohitjeti se u grad
einem Vereine beitreten	stupiti u koje družtvo
einem Vorſchlage beiſtimmen, beipflichten	pristati uz koji predlog
einer Sache Wichtigkeit beilegen (beimeſſen)	položiti važnost u koju stvar
Es iſt ihm nicht beizukommen = man kann ihm nichts anhaben	Ne može čovjek do njega

1. Životu mrnarevu prieti tisuću pogibelji[1]). 2. Da su se sliedili moji savjeti[1]), stvari bi išle bile drugim putem. 3. Hospic[2]) na sv. Gotardu[3]) u Švajcarskoj jest jedno od najvisočijih mjesta gdje[4]) stanuju ljudi. 4. Ko pogazi svoju rieč, pogazit će i zakletve kojimi[4]) se je zakleo. 5. Mjesto da se brineš za tudje posle, ti bi imao bolje paziti na vlastite. 6. Ko sudcu nudi novac, učini isti zločin kao sudac, koji se dade podmititi. 7. Filip II, otac Aleksandra Velikoga, godine 338 prije rodjenja Hristusova pobjedi sdružene Grke kod Heroneje[5]), grada u Beociji[6]). Ta pobjeda učini kraj grčkoj slobodi i neodvisnosti za uviek. 8. Na 20 Februara 1810 Andrija Hoffer, tako zvani Sandwirt, koji se je bio toliko vremena opro Francezim, bi ustrieljen na bedemih Mantuanskih. 9. Zadobite sebi ljubav najboljih, i vi ćete se veseliti svomu životu. 10. Organi javne sigurnosti držani su[7]) skrbiti za to, da se ne porode neredi. 11. Zahvali tetki za odjeću, koju ti je darovala za[8]) imendan. 12. Ja sam lišena sad svoje jedine podpore[9]). Ko će unapried skrbiti za kuću? Kako ću ja slabahna žena prkositi biedam života? 13. Čim se okrivljuje Španjolac[10]), komu bi nametnuta kazan progona iz zemlje[11])? 14. Koju korist pružaju mjere kojih[4]) ste se latili? 15. Želiš li, o sudče, da te kažu pravedna, ne izriči presude, a da nijesi prije čuo i uvažio[12]) govor obojice, tužitelja i obtuženika.

Digitized by Google

16. Sada stoji do toga, da li će i ostali, koje zanima ta stvar, dati dozvolu za ovo novotarenje[13]). Šta se mene tiče, jako sumnjam o tomu. 17. Ako ćemo, da rieka ne počini još veće štete, moramo na najbrži način učiniti sve priprave proti novoj[14]) poplavi, izpravljajući[15]) najprije[16]) stare naspe i kopajući jedan novi. 18. Kokoš može, dobro hranjena, snieti baš[17]) 150 jaja na godinu. 19. Fizika uči, da zvuk u svakoj sekundi prevaljuje put od 1080 stopa ili 520 lakata. 20. To je zahvala za pomoć, koju sam ti pružio, kad si se nahodio u najvećoj nevolji. Ja bih se od tebe nadao bio drugoj stvari. 21. Veliki brod od ugljena[18]), koji običavaše doći u našu luku, vele da se je razbio na grčkoj obali. 22. Vi ne smijete zaboraviti, da je stric bio onaj, koji se je poslie otčeve smrti zauzeo za vas, skrbio za vas. 23. Spopadnuti od dušmanina nijesmo pobjegli nego smo postojali te se hrabro opirali, dokle dodje očekivana pomoć. 24. Oni koji ne umiju pisati, čine križ, koji zastupa mjesto podpisa. 25. Ja ću biti najzadnji, koji će odobriti izbor učinjen od tebe. 26. Za čudo mi je, da čovjek njegova glasa[19]) nije bio od besjede. 27. Čita se u novinah, da novoimenovani ministar vanjskih posala[20]) neće nastupiti službu prije desetog Aprila. 28. Sad se kajem što nijesam prije krenuo na put; bio bih mnogo više uživao. 29. Upitajte[21]) ga što mu drago[22]); ja sam siguran, da će na sve odgovoriti. 30. Da bi se mogao lagodnije[23]) braniti, vodja zapovjedi da se kopaju obkopi. 31. Liečnik mi je zabranio vino; za to pijem vodu.

---

[1]) aktivno i passivno, [2]) das Hoſpiz, [3]) Gotthard, [4]) neka se skrati, [5]) Chäronea, [6]) Böotien, [7]) obliegen, [8]) zu . . ., [9]) Stütze ž., [10]) Spanier, [11]) Landesverweiſung, [12]) erwägen, [13]) Neuerung, [14]) neuerlich, [15]) ausbeſſern, [16]) zunächſt, [17]) wohl, [18]) složena rieč, [19]) Ruf, [20]) ne prevadja se, [21]) su dvie rieči, [22]) was immer für ein itd., [23]) bequem.

* * *

ich eigne mir etwas an	ja prisvajam sebi što
ich gewöhne mir etwas an = ich gewöhne mich an etwas	ja se privikavam čemu
ich maße mir ein ſolches Recht nicht an	ja si ne preuzimljem takvo pravo
ich habe mich ihm angeſchloſſen = ich habe mich an ihn angeſchloſſen	pristao sam uza nj
ich habe ihm treu angehangen = ich habe treu an ihm gehangen	ja sam vjerno držao š njim
Man merkt es ſeiner Rede an, daſs sr. frazu: man ſieht es ihm an	poznaje se na njegovom govoru vidi mu se na oku
einem auflauern = auf einen lauern	vrebati, prežati koga
der Bediente wartet den Gäſten auf	sluga dvori goste
dem Gedächtniſſe einprägen	usaditi u pamet
einem etwas eingeben; (sr. einnehmen)	dati (liek); udahnuti komu što
einem nachgehen, nachlaufen, nachſetzen	ići, trčati za kim

Digitized by Google

seinem Versprechen nachkommen = sein Versprechen erfüllen	izvršiti obećanje
einem nachstellen (nach dem Leben stellen, trachten)	zasiedati komu, raditi komu o glavi
ich sah dem Scheidenden lange nach	gledah dugo za njim kad otide
einem vieles nachsehen = mit jemand große Nachsicht haben	odpustiti komu mnogo, mnogo mu gledati kroz prste
einer Sache nachforschen (nach einer Sache forschen) = eine Sache erforschen	propitivati za stvar iztraživati stvar
die Tochter artet der Mutter nach	kći se turi na mater
einem etwas vorwerfen = einem wegen (über)... Vorwürfe machen	prekoriti koga radi čega
der Gefahr vorbeugen	prepriečiti pogibelj
dem drohenden Übel vorbauen	zavarčiti prieteće zlo
Man soll der Zeit nicht vorgreifen	Ne valja preteći vrieme
dem Staate vorstehen, vorgesetzt sein (an der Spitze des Staates stehen)	biti nad državom biti državi na čelu
Ich ziehe diesen Wein dem Ofner vor	Volim ovo vino nego budimsko
einem mit dem Beispiel vorangehen	primjer, izgled dati komu
einem den Lohn vorenthalten	kratiti, zadržati komu platu
es steht mir etwas bevor	predstoji mi što, čeka me nešto
einem zuvorkommen	preteći, prestići koga
es unterliegt keinem Zweifel	ne može se o tom dvoumiti
das unterliegt dem Zolle	to je pod carinom
ich unterstehe ihm nicht	ja ne stojim pod njim
der Ankunft des... entgegen sehen	očekivati čiji dolazak
einem entgegen schicken — senden	poslati komu na susret
dem Tode, dem Ende entgegen gehen	ići smrti na susret

Die halbgefüllte Flasche.

Als die Schweden in Flensburg waren und die Bewohner gerade eine Schlacht gewonnen hatten, bekam ein gemeiner Soldat einen Wachtposten auf dem Schlachtfelde. Mit Mühe hatte er für seinen brennenden Durst nur eine Flasche Bier erhalten. Eben aber, als er sie an seinen Mund setzt, hörte er neben sich die Stimme eines Schweden, dem beide Beine abgeschossen waren, und der ihn flehentlich um einen Labetrunk bat. Mitleidig gieng der Soldat zu ihm und beugte sich über den Verwundeten, um ihm die Flasche zu reichen. Aber der tückische Schwede ergriff sein Pistol und feuerte es auf seinen Wohlthäter ab, in der Hoffnung sich noch zu rächen und zugleich in den Besitz der ganzen Flasche zu kommen; doch glücklicherweise gieng der Schuss fehl. Ruhig griff der Soldat nun nach seiner Flasche, trank sie halb aus und reichte sie dann dem Sterbenden: Da, du Schlingel, nun kriegst du sie nur halb.

Als der König dies erfuhr, ließ er den Soldaten kommen und gab ihm ein Wappen, darin eine halbgefüllte Flasche stand. Des

Digitized by Google

Soldaten Urenkel wohnen noch in Flensburg und führen denn noch heute dieses Zeichen.

XCIV.

O dativu (nastavak); Gr. § 219, 1.

sich große (viele, alle) Mühe geben	mučiti se u velike
sich eine Blöße geben	odkriti svoju golotinju
sich den Anschein ili das Ansehen geben (= sich stellen)	graditi se, pričinjati se
sich einen Vorwurf zuziehen	navući na se priekor
sich die Zeit vertreiben	prikratiti sebi vrieme
sich einen Namen machen	proslaviti se
sich das Gesicht waschen	izmiti lice
sich die Füße wund gehen	podbiti se
sich die Hände warm reiben	iztrti sebi ruke
sich die Augen roth weinen	izplakati oči
sich den Arm brechen	slomiti ruku
sich Bahn brechen	krčiti (prokrčiti) put, stazu
Ich denke mir die Sache so = ich stelle mir die Sache so vor	Ja shvaćam stvar ovako
Ich verspreche mir viel davon	Ja se mnogomu nadam od toga
sich eine Gelegenheit entwischen lassen = eine G. vorübergehen lassen	propustiti sgodu
Ich erbitte mir diese eine Gnade (ich bitte mir diese Gnade aus)	Molim tu jedinu milost
Ich verbitte mir derlei Ausfälle	Prodji se, molim, takvih nasrtaja
Ich habe mir vorgenommen	Nakanio sam, preduzeo sam si
Ich habe mir vorbehalten, ausbedungen	Priuzdržao sam sebi
Ich nehme ili lasse mir Zeit dazu	Uzimam sebi vremena za to
Ich nehme mir die Freiheit	Usudjujem se
Ich getraue mir das nicht	Ja se tomu ne usudjujem
(Ich getraue, wage mich nicht dahin)	Ja se tamo ne usudjujem
Ich mache mir ein Gewissen daraus	Duša me boli
Ich mache mir nichts daraus	Nit mi je za to žao ni jao
Er macht sich's bequem	On se razprćuje (razprti)
Er läßt sich's sauer werden	On se muči oko toga
Das bleibt sich immer gleich	To ostaje svedj jedno te isto
sich gütlich thun	ugadjati sebi

1. Nemoj vjerovati onim, koji te laskaju; oni to čine radi[1]) sebe samih, da postignu koji uhar. 2. Ovi dječaci dobro su odgojeni; slušaju roditelje i učitelje, ne bojeći ih se. 3. Ako ju sretnem, pitat ću ju, ima li još takih vrbaca (igala, trakova). 4. Gelimer, zadnji kralj vandalski, poslie izgubljene bitke pobježe k Mauruscim[2]), kamo ga nitko ne mogaše slieditи. 5. Stari Slovjeni[3]) postrizali su kosu

Digitized by Google

i bradu, no u žalosti[4]) puštali su ih da rastu. 6. Ja nemam sreće; ništa mi ne polazi za rukom; da padnem na ledja, razbio bih nos. 7. Umij lice i ruke, pa dodji dolje i doručkuj. 8. Bratučed Andrijin traše ruke od[5]) radosti, zviždaše i pjevaše i radovaše se kao da je veliku dobit[6]) dobio. 9. Ja sâm plaćam što imam komu dati, i svjetujem svakoga da isto čini; neće se toga pokajati. 10. Ljubi neprijatelje svoje, blagosiljaj one koji te kunu, i moli se[7]) bogu za one, koji te proganjaju. 11. Prkositi pogibelji liepo je, ali još ljepše je prepriečiti pogibelj. 12. Prokleta bila ura, koja mi ugrabi pokoj duše. Odonda ja se ne mogu više uživati života. 13. Da si onda bolje promislio što si poduzimao, ti bi bio prištedio mnoge neprilike. 14. Uzprkos svemu trudu, kojim sam se mučio, nije mi pošlo za rukom iznieti ovu jednačbu. 15. Domislite se zabuni u kojoj se nadjoh, kad se vidih izložen takvim pogibeljim. 16. Čovjek kani sad ovo sad ono, i lasno prividja da je pametniji od drugih. 17. Za[8]) njeka[9]) vremena godine, kao za božić, za uskrs, običaj je darivati djecu i sluge[10]). 18. Koliko da još čekamo platu? Zar nije još iztekao rok? 19. Kako bih se ja uzdao u obećanja čovjeka, koji nije naučan držati rieč? 20. Koga idu pohvale, koje smo sadsada čuli iz usta poglavara? 21. Koja kazan bi nametnuta Berlincu, koji počini taj zločin? 22. Koje je ime družtvu, u koje namjeravaš stupiti? 23. Koliko li smo puta prisiljeni pristati uz nazore, koji su protivni našem osvjedočenju! 24. Uzdići pitanja mnogo je lakše nego riešiti ih. — Mnogo je lakše uzdići pitanja nego ih riešiti. 25. Vi se ljuto[11]) varate, ako mislite, da ja preuzimam sebi pravo, koje mi ne patri. Tako preuzetan nijesam. 26. Da poznadete pobliže čeljad, kojoj ste se od nekoliko vremena pridružili, Vi bi nepouzdaniji bili. 27. Nemojte preteći vrieme, nego čekajte, dok dodje prava ura za sve. 28. Ne može se na nikakav način do toga čovjeka; on ne dâ ništa niti izprkositi od sebe niti izlaskati. 29. Vi izvodite prem riedko ono što si preduzimate. To je dokaz, da vam manjka čvrsta volja. 30. Budi oprezniji u govorenju; inače ćeš navući na se neprilikâ, koje će ti ogorčiti život. 31. Hoćeš li iztraživati tajne stvari[12]), propituj za skrivenu nevolju. 32. Poštenjak, izpunjujuć vjerno[13]) svoju dužnost, očekuje mirno budućnost.

---

[1]) um — willen, [2]) Mauruſier, [3]) Slave, [4]) Trauer ž., [5]) vor, [6]) Los sr., [7]) zu Gott beten, [8]) zu, [9]) gewiſs, [10]) Dienſtbote; v. Gr. § 22, e, [11]) gewaltig, [12]) ne prevadja se, [13]) getreu.

Das Grab (von Salis).

Das Grab iſt tief und ſtille * und ſchauderhaft ſein Rand;
Es deckt mit ſchwarzer Hülle * ein unbekanntes Land.

Das Lied der Nachtigallen * tönt nicht in ſeinem Schoß;
Der Freundſchaft Roſen fallen * nur auf des Hügels Moos.

Verlaſsne Bräute ringen * umſonſt die Hände wund;
Der Waiſe Klagen dringen * nicht in der Tiefe Grund.

Digitized by Google

Doch sonst an keinem Orte * wohnt die ersehnte Ruh.
Nur durch die dunkle Pforte * geht man der Heimat zu.

Das arme Herz, hienieden * von manchem Sturm bewegt,
Erlangt den wahren Frieden * nur wo es nicht mehr schlägt.

XCV.

O dativu (zaglavak); Gr. § 219, 2. 3.

Bist du mir noch gut?	Jesi li mi još prijatan? Ćutiš li me još?
Weshalb bist du mir feind? (Gr. § 84, Op.)	Za što si na me ljut?
Dem Vater ist angst um das Kind	Otca je strah za diete
Mir ist leid um den Burschen	Žao mi je momčeta
Ich sollte dir darob gram sein?	Da sam ja s toga kivan na te?
Warum bist du mir (auf mich) böse?	Za što si na me ljutit?
Das ist mir zuwider, verhaßt	To me mrzi
Das Glück ist ihm nicht hold, günstig, gewogen	Sreća mu nije prijatna, loša mu je sreća, ne voli ga sreća
Ich bin solchem Treiben abhold, abgeneigt	Protivan sam tomu radu, postupanju
Diese Kunst ist mir fremd	Te umjetnosti ne poznajem
Er ist uns abtrünnig, untreu geworden	On se je odmetnuo od nas
Ich bin mir bewußt = Ich habe das Bewußtsein, trage das B. in mir	Imam svjest
Ich bin mir keiner Schuld bewußt, ich weiß mich nicht schuldig	Ja ne osjećam nikakve zvoje krivnje, ne znam za nikaku svoju krivnju
einem behilflich sein	biti komu od pomoći
einem hinderlich sein (im Wege stehen)	biti komu od smetnje, smetati mu
Das ist mir nicht erinnerlich	To mi nije u pameti
Er ist mir unentbehrlich = ich kann ihn nicht entbehren	Ja se njega ne mogu proći
einem beschwerlich fallen = lästig sein, werden = zur Last fallen	dodijati, dodievati, dosadjivati komu
Es fällt ili wird einem schwer sich durchzuschlagen, sich durchzubringen	mučno je (muka je) čovjeku prometati se, proturiti se
einem die Herrschaft streitig machen	zapreti koga radi vlasti
einem das Herz schwer machen	ožalostiti koga
einem gleichkommen an (s dat.)	nalik biti na koga u čem
Ich bin ihm gewachsen; er ist mir nicht gewachsen	Dorastao sam njemu; nije mi on drug
Ich bin der Zucht entwachsen	Izišao sam iz nadgledanja
einem überlegen sein an (s dat.) = einen an (dat.) übertreffen, überragen	nadkriljivati koga u čem

Digitized by Google

einem nachſtehen an, in etwas	ustupati komu u čem, slabiji biti od . . .
Du kommſt mir eben gelegen	Ala si mi u dobar čas došao
Er kam mir höchſt ungelegen, unerwünſcht	On mi dodje u najgori čas, na svu nepriliku
einer Forderung gerecht werden, genüge thun ili leiſten	zadovoljiti zahtjevu
Sei mir willkommen = Ich heiße dich willkommen	Dobro mi došao = Ja te pozdravljam dobrodošlicom
Das thut mir wohl	Ovo mi godi, prudi
Der Bauch thut mir weh	Boli me trbuh
Dem iſt nicht ſo, das iſt nicht der Fall	To nije tako
Das war dir eine Luſt	To ti je bila slast
Es ſind euch gar trotzige Geſellen	To su vam prave jogunice
Ich lobe mir das Landleben	Ja hvalim život na selu
Haben Sie ſich das Clavier angeſehen?	Jeste li pogledali klavir?

1. Pogledaj dobro onoga, s kim namjeravaš sprijateljiti se; podupiraj onoga, koji se pouzda[1]) u tebe. Tada zaslužuješ, da te zovu[2]) razboritim i poštenim. 2. Čim se koga više ljubi, tim se manje pristoji laskati ga. 3. Pogibelj što prietijaše[2]) tako dugo našemu položaju, prošla je napokon. Nadajmo se, da se neće povratiti. 4. Susrio sam jutros Vašega šuru Müller-a i zahvalio sam mu na usluzi[3]) učinjenoj mi. 5. Moramo otići; čeka nas učitelj glasbe; dok dodjemo kući, bit će udarilo šest i pol. 6. Kad je Darij[4]) bio umro i Artakserkse[5]) njega nasliedio na priestolju, Tisaferne[6]) okrivi Kira[7]) kod brata, da mu radi o glavi. 7. David, sin Jesejev[8]), bijaše se medju svojimi zemljaci proslavio ubojstvom[9]) gorostasnog Filistejca[10]) Goliata, te bi za to iza smrti Saulove izabran za[11]) kralja. 8. Pazi dobro, da ne pokažeš koju golotinju. Imaš posla s ljudmi, kojim je težko zadovoljiti[12]). 9. Ne zaustavljajte se svaki čas; imamo prevaliti još dalek put. 10. Ti se gradiš, kao da ne činiš nikada nikakve pogrješke; ali ipak znamo svi, da umiješ preliepo zabrazditi. 11. Kim je vrag jednom zavladao, toga ne izpušta više. 12. Bogatac, koji zna za svoje dužnosti, zauzima se za siromahe i zapuštene. 13. Ko hoće uviek govoriti, dodijeva drugiem, da i sam ne opazi. 14. Ja bih bio već odavna ustao, da me ne bole noge. 15. On se ljuti odmah, kad mu ko protuslovi. Za to je najbolje uklanjati mu se. 16. Moja se je nećakinja razboljela nazad tri sedmice, pa nije odonda još ozdravila. 17. Nijesu[13]) sve zmije otrovne; otrovne paka ujedaju — to je izvjestno[14]) i sigurno, ne jezikom, kao *što* vjeruju mnogi ljudi, već bacaju[15]) svoj otrov kroz dva posebna zuba. 18. Kad bi ko uzdigao to pitanje, što biste Vi na to odgovorili? 19. Nijesi li još dao našarati vrata i prozore? Ili čekaš, dok dodje vrieme dažda? 20. Koji bješe glavni uzrok, rašta je Pruska podlegla u ratu vodjenomu proti prvome Napoleonu? 21. Čim Vas mogu poslužiti? Recite.

Digitized by Google

Recite, čim vas mogu poslužiti. 22. Ko je napravio tu osnovu? — — Ko je napravio tu osnovu, ne imadjaše pravog[16]) pojma o težkoćah koje se imadu nadhrvati. 23. Mi bijasmo baš[17]) u tome da vam podjemo na susret, kad doznadosmo, da ćete tek sutra doći. 24. Dobar čovjek u tamnoj[18]) svojoj težnji[19]) dobro osjeća pravi put. 25. Bog se srdi na lienoga, i težko će ga, kao preziratelja božijeg dara[20]) vremena, stići[21]) njegova kazneća ruka. 26. Ako nećeš da učiniš, što propisuje liečnik, onda je bezkoristno, da se čini doći. 27. Ja sam siguran, da će mu žao biti, što Vas nije vidio. 28. Ona se pričini izprva, kao da ne razumije ono što se razpravljaše. 29. Iza hrabrog odpora[22]) brod francezki bi prisiljen spustiti stieg pred englezkim. 30. Sliedite dobru sreću, ali ne trčite za njom. 31. Kad se sjetiš da si počinio koju nepravdu, ne oklievaj popraviti ju. Samo popravljajući ju imat ćeš saviest mirnu. 32. Taj je kraljevski čovjek, koga ništa ne nadvladjuje[23]) nego (što je) liepo i božanstveno, čija koljena ništa ne prigiblje nego bogomolja[24]).

---

[1]) vertrauen auf (akuz.), [2]) aktivno i passivno, [3]) Dienſt m., [4]) Darius, [5]) Artaxerxes, [6]) Tiſſaphernes, [7]) Cyrus, [8]) Jeſſe, [9]) Tödtung, [10]) Philiſter, [11]) zu . . ., [12]) befriedigen, [13]) = ne sve zmije jesu, [14]) ausgemacht, [15]) ausſprühen, [16]) recht, [17]) eben, [18]) dunkel, [19]) Drang m., [20]) složena rieč, [21]) treffen, [22]) Gegenwehr ž., [23]) beſiegen, [24]) Andacht.

Großes erwarte von Gott, wenn er großer Leiden dich würdigt. — Wollt ihr Geheimes erforſchen, ſo forſchet verborgener Noth nach. — Das Unglück iſt zwar eine ſtrenge und ſchwere, zugleich aber eine ſo gute Schule, daſs der Verſtändige es oft willkommen heißt. — Wer ſich ſtark genug glaubt der Gefahr zu ſpotten, iſt ſchon in der Gefahr; und wer ſich erlaubt mit der Sünde zu ſpielen, iſt ſchon an ſie verſpielt. — Es iſt beſſer das unbedeutendſte Ding in der Welt zu thun als eine Viertelſtunde gering zu halten (= ſchätzen). — Gehe deinen unmerklichen Schritt, ewige Vorſehung! Nur laſs uns dieſer Unmerklichkeit wegen an dir nicht verzweifeln! Laſs uns an dir nicht verzweifeln, ſelbſt wenn deine Schritte uns ſcheinen wollen zurückzugehen! — Wo uns eine langbewährte Rechtſchaffenheit, eine ſich ſtets gleich bleibende Treue, eine ungeſchminkte Frömmigkeit begegnet, da werden wir einer innern Erhebung theilhaftig, die nicht von dieſer Welt iſt. — Ein großer Theil unſerer Fehler läſst ſich verbeſſern und wieder gut machen; die meiſten Arten des Verluſtes, welche wir leiden, laſſen ſich vergüten, ſind eines Erſatzes fähig; aber unverbeſſerlich iſt der Fehler, durch welchen wir unſere Zeit verſchwenden, unerſetzlich, ewig unerſetzlich der Schade, welchen wir dadurch leiden.

Üb' immer Treu und Redlichkeit bis an dein kühles Grab,
Und weiche keinen Finger breit von Gottes Wegen ab.
Dann wirſt du wie auf grünen Au'n durch's Pilgerleben geh'n,
Dann kannſt du ſonder Furcht und Graun dem Tod ins Antlitz ſeh'n.

Digitized by Google

CXVI.

O slaganju riečî.

1. Predikatni odnošaj; Gr. § 221–223.

Glücklicher, der Sie ſind!	Sretni li ste!
Eure Majeſtät haben geruht zu geſtatten	Vaše veličanstvo udostoji se dopustiti
Euer ili Eure Wohlgeboren waren ſo gütig	Vaša blagorodnost imala je dobrotu
Eine Menge Leute verſammelten ſich	Sila se ljudi sakupiše
Ein Paar Brautleute kamen zum Geiſtlichen	Dvoji zaručnici dodjoše k duhovniku
Ein Schwarm Bienen flog (ne flogen) auf	Roj pčelâ uzleti
Der guten Tage wenig ſind uns beſchieden	Dobrih dana malo nam je udieljeno
Der Freuden genug wurden euch zutheil	Radostî dosta pade vam u dio
Es kamen alle, ſo viel ihrer noch am Leben waren	Dodjoše svi, koliko ih još bijaše u životu
Er iſt noch immer leidend, kränklich	Još je svedj naloš, boležljiv
Die Gefahr wird täglich drohender	Pogibelj postaje svaki dan groznija
Ihr ſcheint alle geſund	Čini se da ste svi zdravi
Er bekam 50 Thaler geſchenkt (zum Geſchenk)	On primi 50 taliera na dar
Sie geht ſeitdem ſchwarz gekleidet	Ona je odonda u crno obučena
Italien gieng an die Gothen verloren	Italija pade u šake Gotâ
Die Roſſe ſtanden plötzlich ſtill	Konji iznenada stadoše
Der Tiſch liegt voll von Schriften	Stô je pun pisama
Ich allein bin der Schuldige	Nitko nije kriv do mene jedinoga
Der Geiſt iſt ein Lebendiges = etwas Lebendiges	Duh je nešto živuće
Für Sie wäre es ein Leichtes	Vam bi lako bilo
Dieſer Winkel iſt ein rechter	Ovaj je kut prav
Dieſe Linie iſt eine gerade, krumme	Ova je crta prava, kriva
Sein Beſuch war ein täglicher	Njegov posjet bijaše svakdanji
Meine Beweggründe ſind folgende:	Moji uzroci jesu ovi:

1. Jednom ožicom meda hvata se više muhâ nego jednim buretom punim octa. 2. Pregledao sam zadaće, koje su izradili učenici gornjih razreda; dosta su liepe, ali broj istih nije zakonit. 3. Kokošje meso mi jedemo kuhano, pečeno ili prigano. 4. Kutovi od 90 stupnjeva zovu se pravi, oni od 180 stupnjeva upravni[1]).

Digitized by Google

5. Svojstvo pritezati željezo, posjeduju samo njeka[2]) tjelesa; ova su magnetična, druga nijesu. 6. Za te, koji vučeš lozu od starog plemičkog plemena i znaš više[3]) jezika, moralo bi lako biti postići[4]) ovo mjesto i tim upliv na vladu. 7. U čemu te on nadkriljuje a u čemu je slabiji od tebe? 8. Što sam ja skrivio, da si tako ljut na me i da me jedva gledaš? Ne mislim li tebi dobro? Nijesam li tebi svuda od pomoći? 9. Nije li Vam na pameti, ko je bio nad atenskom državom, kad se to dogodi? 10. Koga idjaše opazka upraviteljeva? Komu bijaše namienjena? 11. Francezkih zadaća bilo je učinjeno više nego je propisano; nasuprot bijaše broj njemačkih nedostatan. 12. Nijedan od učenika, koliko ih je bilo prisutnih, ne znadijaše odgovoriti ovomu momu pitanju. 13. Nije mi pošlo za rukom dobiti[4]) podporu, koja mi trebaše[5]) za nastavljanje svojih nauka. Natjecateljâ bijaše baš[6]) odviše. Možda ću drugi put biti sretniji. 14. Ja bih Vas češće posjetio, kad se ne bih bojao da Vam dodijevam. 15. Mjesto da nas plati, izsmjehava nas. 16. Liečnik izlieči moga brata, davajući mu svaki dan nekoliko kapljâ opija. 17. Ne uzdaj se u laskatelje; pričinjaju se kao da vas ljube, a hvale vas samo da izlaskaju u vas što. 18. Kada bole zeca zubi? — Kad ga ujedaju psi. 19. Čovjek, koji imaše samo jedno oko, susrete hromca. Nu[7]), kako je? upita jednoočac[8]). — Kako ti vidiš, odvrati hromac. 20. Ako si dorastao svomu poslu, neće ti se tako lasno izjaloviti. 21. Kopernik[9]), rodjen u Torunju[10]), u Pruskoj, dokaza prvi, da je kretanje sunca samo prividno. 22. Što učiniše Rimljani, kad Hannibal iza bitke kod Kanâ[11]) prietijaše njihovu glavnom gradu te njihov položaj bijaše vragometan[12])? Klonuše li možda duhom? Nikako, već učiniše, ne oklievajući, sve priprave, da se obrane od strašnog dušmanina. 23. Ako i niesam uviek učinio dobro, imam ipak sviest da sam uviek barem hotio dobro. 24. Nazad nekoliko godina, kad gospodovaše još Napoleon III, sruši se u Parizu sila starih kuća, da učine mjesto[13]) noviem. 25. Pet stô vojnikâ osta mrtvih na mjestu[13]) i sva prtljaga pade neprijateljem u ruke. 26. Bijaše po njega velika sreća što je imao rodjaka bogata i dobrohotna, koji ga je izdržao na[14]) naukah. 27. Nitko mi ne brani da kažem istinu smijući se. 28. Zapoviedi dane od vrhovnog vodje biše na najbrži i najtačniji način[15]) izvedene.

[1]) gerade, [2]) gewiſs, [3]) mehrere; Gr. § 102, 8; [4]) erlangen, [5]) bedürfen, [6]) gar, [7]) Nun, [8]) einäugig, [9]) Copernicus, [10]) Thorn, [11]) Cannä, [12]) verzweifelt, [13]) Platz, [14]) in, [15]) ne prevadja se.

Sprechübung.

Puppe heißt die abgeſtorbene Raupe, ſo lange ihre Verwandlung in einen Schmetterling nicht ſtattgefunden hat. — Die Blutegel nähren ſich vom Blute, das ſie Fiſchen, Fröſchen und andern Thieren ausſaugen. — Ein großes Kameel trägt ſieben bis zwölf hundert Pfund und legt mit dieſer Laſt auf dem Rücken täglich über zehn Stunden zurück. — Die Galeeren ſind Fahrzeuge, welche den Kriegsſchiffen des

Digitized by Google

Alterthums am nächsten gleichkommen, indem ihre Form sich in mehr als 2000 Jahren wenig verändert hat. — Die Fechterspiele waren ihrer ursprünglichen Bestimmung nach blutige Sühnungsfeste für Abgeschiedene. — Das einfachste Organ der Pflanzen und Thiere ist die Zelle, ein kugliches Bläschen, dem die Fähigkeit innewohnt Stoffe aufzunehmen, umzuarbeiten, sich zu vergrößern, umzugestalten und zu vermehren durch Erzeugung neuer Zellen. Von dieser einfachen Zelle geht alles Leben aus; der erste Anfang der Pflanze und des Thieres ist die Zelle, und die unvollkommensten Pflanzen und Thiere sind nichts weiter als einfache Zellen. — Der Blitz richtet nur dann erhebliche Verheerungen an, wenn er auf schlechte Leiter trifft. Wir können uns also gegen den Blitzschlag schützen, wenn wir ihm seinen Weg durch gute Leiter anweisen. Diesen Gedanken faßte zuerst Benjamin Franklin. — Der Zweck der Blitzableiter ist, die Elektricität der unheildrohenden Wolke einzusaugen und, ohne daſs eine Entladung erfolgt, in den Boden überzuführen.

XCVII.

2. Attributni odnošaj; Gr. § 224.

Solch ein Genuſs geht über alles	Takovi užitak ide nada sve
Welch schönes Los ward ihm beschieden	Gle liepe sreće, koja ga dopade
manch tapferer Kriegsmann	mnogi hrabri junak
das viele neue Geld	mnogi novi novac
mein weniges ererbtes Vermögen	ono malo imetka što sam baštinio
groß und klein drängte sich	veliko i malo tiskahu se
beliebt bei jung und alt	ljubljen od mlada i stara
bar Geld (mj. bares Geld)	gotovi novac
auf gut Glück (= aufs Gerathewohl)	namjerice
zehn Fuß rheinisch, bolje 10 rheinische Fuß	deset rajnskih stopa
drei Thaler sächsisch	tri saksonska taliera
wegen heftiger bürgerlicher Unruhen ungeachtet langwieriger politischen Kämpfe folgender wichtige Lehrsatz	radi žestokih gradjanskih razmirica uzprkos dugotrajniem političkiem borbam sliedeći važni poučak
das Königreich Baiern	kraljevina bavarska
der Vogel Strauß	ptica noj
Johannes der Täufer	Ivan krstitelj
Ludwig das Kind	Ljudevit Diete
Professor Meyer's Schriften (ali die Schriften des Professors Meyer)	spisi profesora Meyer-a
Herrn Müller's Familie	obitelj gospodina Müller-a

3. Odnošaj protezanja; Gr. § 225.

Er ist ein Gelehrter; das ist sein Bruder nicht	On je učenjak; to mu nije brat

Digitized by Google

Biſt du der Mann, von dem die Rede iſt? — Der bin ich	Jesi li ti čovjek, o komu je rieč? — Jesam baš onaj
Die gefährlichſten Feinde, das ſind die Schmeichler	Najopasniji neprijatelji, to su laskatelji
Hier iſt das Mädchen. Kennſt du ſie?	Evo djevojke. Poznaš li ju?
Kennſt du die beiden Fräulein? — Die ältere heißt Anna, die jüngere Ida	Poznaš li one dvie gospodične? — Starija se zove Ana, mladja Ida

1. Preko Save leži Bosna[1]), zemlja bogata žitom, drvljem i blagom. 2. Medju životinjami, koje je bilo tamo vidjeti, nalažaše se i zebra, životinja slična našemu oslu, ali veća i živahnija. 3. Kod riešavanja takovih zadaća valja paziti[2]) sliedeća pravila, koja[3]) se imadu dobro zapamtiti. 4. Nemilost[4]) vojvode Albe ogorčivaše samo srca Nizozemaca[5]), a ne mogaše zapriečiti odmetnuće[6]) istieh. 5. Doktor-a Luther-a prevod svetoga pisma jest temelj[7]) novijeg njemačkog jezika. 6. Djela[8]) princa Eugenija, „plemenitog viteza“, kako ga imenuje poznata stara pjesma iz onog doba, ne bijahu obična. 7. Raduj se životu, ali ne zaboravljaj ni smrti. 8. Ako hoćete imati mnogo pomagača, nastojte[9]) da ih ne trebujete. 9. Žaliti je narod, koji se ne spominje velikih čina svojih predja i propušta[10]) nasliedovati ih; jer se tim lišava prava na počitanje[11]) drugih naroda. 10. Čijom se krivnjom izgubi ta bitka tako odlučna[12]) za svu budućnost države? 11. Je li istina, da se kani odpustiti dva viša činovnika, koja se veli da nijesu dorasla svomu mjestu[13])? 12. Jesi li to svojevoljno učinio ili si bio na to navraćen? 13. Jeste li poznali braću gospodina Ritter-a? Ako se ne varam, valja da ste ih poznali. 14. Gospodja, koja bi prekjuče udarena[14]) od kaplje[15]) i danas je umrla, ostavlja svojoj djeci imetak od 40000 pruskih taliera. 15. Ne bijaše težko predvidjeti, da njegova sredstva neće doteći, da izvede tako ogromno djelo. 16. Ko ima plemenitu ćud, neće se radovati tudjoj nesreći, već sve činiti da ju ublaži. 17. Ja sam spravan braniti vas proti svakomu, koji bi se usudio napasti vas. 18. Da me nijesi ti preporučio, ne bi me bili tako ljubezno dočekali. 19. Neki su pisci mnienja, da je sve što se pripovieda o Semiramidi, samo bajka te ne zaslužuje vjerovanja. 20. Ja ne govorih nikada, dodade, niti o njemu niti o njegovih. 21. Pola Europe podiže se proti Napoleonu, koji prietijaše slobodi i neodvisnosti svieh. 22. Kad bih znao, da nije imao namjere uvriediti me, ja bih mu oprostio taj izražaj. 23. Ko daje savjet, toga ne boli glava. 24. Sretan onaj, koji je u svojoj mladosti uživao pravu[16]) obrazovanost. Ako i izgubi otca i majku, on nije više sirotan[17]) i bez baštinstva. 25. Razlozi navedeni[18]) od vas nijesu temeljiti, buduć je stalno[19]), da dozvola nije dana u formi propisanoj od zakona. 26. Svjetovahu me da čekam, dok bi se ministar nastave povratio iz toplica. Pokle mi se taj savjet učini pametan, ja ga sliedih. 27. Da se nijesmo na vrieme oskrbjeli potrebitim, mi bi

Digitized by Google

mogli tu, gdje nestaje svega, umrieti od gladi. 28. Iza dugog strašnog[20]) hrvanja naši održaše napokon mejdan.

Koje je najjače piće? (voda, jer nosi brodove i okreće mline.)
Koja je sličnost izmedju pauka i ribara? (Oba čine mreže.)

---

[1]) Bosnien, [2]) beobachten, [3]) neka se skrati, [4]) Härte, [5]) Niederländer, [6]) Abfall m, [7]) Grundlage, [8]) That, [9]) trachten, [10]) versäumen, [11]) Achtung, [12]) entscheidend, [13]) Stellung, [14]) = pogodjena, [15]) Schlag, [16]) gediegen, [17]) verwaist, [18]) anführen, [19]) gewiss, [20]) verzweifelt.

* * *

Genieße froh der gottempfangnen Gaben;
Froh, wie er dich erschuf, will er dich auch haben.

Auf das, was dir nicht werden kann,
Sollst du den Blick nicht kehren;
Oder ja, sieh recht es an,
So siehst du gewiss, du kannst's entbehren.

Vor dem Tode erschrickst du? Du wünschest unsterblich zu leben?
Leb' im Ganzen! Wenn du lange dahin bist, es bleibt.

An einen Jüngling.

Großmuth möchtest du üben, du möchtest verschwenden, doch leider
Hat dir, klagst du, das Glück neidisch die Mittel versagt.
Wirb um Kenntnis und Weisheit, so kannst du alle, die darben,
Reicher machen und wirst selber nicht ärmer dadurch.

XCVIII.

O uzporedjivanju riečî;

Gr. § 226.

für und wider mich	za mene i proti mene
vor und nach jener Zeit	prije i poslie onog vremena
An und für sich (betrachtet) ist die Frage sehr einfach	(Smatrano) samo po sebi pitanje je prem prosto
der Bürger- und der Bauernstand	gradjanski i seljački stališ
Tuch- und Glasfabriken	suknare i staklane
eine Mittel- und zwei Seitenthüren	jedna vrata po sriedi i dvoja sa strane
aus- und eingehen	izlaziti i ulaziti
auf- und absteigen	uzaći i saći
hin- und herschwanken	naginjati se tamo amo
niet- und nagelfest	prikovan i pribijen
plan- und ziellos umherirren	lutati bezmisleno i bezbrižno
vor- und rückwärts	napried i natrag

Digitized by Google

ober- und unterhalb	odozgo i odozdo
ein- für allemal	sada za svagda
Mache die Thür auf und das Fenster zu	Otvori vrata i zatvori prozor
Sie sind angeklagt, aber freigesprochen worden	Oni su bili obtuženi, ali oprošteni od osvade

O susliedu riečî;

Gr. § 227 itd.

U sliedećoj vježbi neka se izprave pogrješke proti pravom susliedu riečî.

Willst du auf Erden ruhig leben und zufrieden, so schließe nicht zu viele Freundschaften. Nicht alle Menschen sind gut und zuverlässig; nicht alle guten Menschen sind in den Jahren und Verhältnissen, dass sie sich schickten für dich zur Freundschaft. Wer dein Freund sein soll und bleiben, muss dir gleich sein an Jahren und Verhältnissen, an Kenntnissen und an Güte des Herzens. Wer Freundschaft schließt ohne Rücksicht zu nehmen auf den Kopf und das Herz seines Freundes, der hat es zuzuschreiben sich selbst, wenn er nicht glücklich wird in der Freundschaft, und wenn er sich sieht sehr oft hintergangen.

Suche nie zu erregen eine bessere Meinung von dir, als du verdienst; du könntest sonst sehr leicht kommen in den Fall, dass du erregtest Erwartungen, die du nicht könntest befriedigen. Versprich daher nie mehr auch, als du kannst halten; täusche niemand durch den äußern Schein, der doch verschwinden muss am Ende. Sei natürlich und unbefangen in deinem ganzen Betragen, und darauf rechne, dass mehr wert ist der Beifall deines Gewissens als des großen Haufens Lobpreisungen.

Wer sich bloß will einschmeicheln bei andern, wird doch entdeckt zuletzt. Je mehr er anmaßend ist mit seinen Kenntnissen vor andern, desto leichter man hinter seine Absichten kommt; je weniger er macht Ansprüche, desto williger wird man widerfahren lassen Gerechtigkeit seinen Verdiensten; je bescheidener er sich ankündigt in der Gesellschaft, desto mehr man ihn auszeichnen wird. Wer aber erregen will Aufsehen mit seinen geringen Kenntnissen, leicht beschämt und gedemüthigt wird.

Suche dich immer zweckmäßig zu beschäftigen und halte fest den Gedanken, dass nur der Thätige und Arbeitsame nähren darf die Hoffnung, bald hervorgezogen und angestellt zu werden im bürgerlichen Leben. Mit Achtung gegen ihn wird man ihm anvertrauen gern wichtigere und größere Geschäfte, sobald man, dass er denselben gewachsen ist, wahrnimmt. Nie wird sich aber selbst hervordrängen der rechtschaffene Mann, sondern es ruhig abwarten, bis man anerkennt sein stilles Verdienst. — Sind Stolz und Eitelkeit selbst dem verdienstvollen

Digitized by Google

Manne gefährlich und nachtheilig, wie viel mehr sie dies dem Jünglinge und Mädchen sein werden.

1. Trud obećaje nagradu a uztrajnost ju pruža[1]). 2. Koga ko hvali, tomu se on gradi[2]) jednakim. 3. Čovjek od značaja otvrdnut je u onomu što je spoznao za pravo, i ne dâ se tako lasno odvratiti[3]) s puta, kojim je jednom udario. 4. Kad je prošla pogibelj, izsmiehava se svetac. 5. Štedi svoje snage; ti ćeš se onda bolje opirati protivštinam, kojih ne manjka nikada u životu. 6. Ko dava dobar izgled, naliči stablu, koje dariva[4]) okrepnu[5]) sjenu. 7. Nam je premnogo do toga stojalo da pretečemo dušmanina; jer samo u tom slučaju smijasmo ufati se da ćemo održati pobjedu. 8. Putnik je ovdje ostavio svoju listnicu[6]); potrči za njim i povrati mu ju. 9. Još se ne zna tačno, ko je ubio bogatog Grka, koji stanovaše u liepoj crljenoj kući u ulici sv. Ivana. 10. Kako je našemu bolestniku? — Prilično dobro; on se jur diže i hoda okolo po sobi. 11. Jesi li odgovorio na list iz Lipiskoga? — Da, odgovorio sam na nj već nazad osam dana. 12. Na koju bih te uru mogao sutra naći kod kuće? — Najsigurnije od treće do četvrte. 13. Radi česa si obtužio susjeda? — Radi klevetanja, što me je okrivio zločinom, kojemu sam posve nevin. 14. Koliko ste se vremena zadržali u Frankfurtu na Majni? — Samo dan i pol. 15. Da budeš primljen u ovaj zavod, treba da se podložiš izpitu iz više strukâ, koji nije tako lasno proći[7]). 16. Stric mi naredi da predam ključe ne bratu, u koga se ne uzdaje, nego ženi njegovoj. 17. On otide, ne poznajuć ni najmanje sudbinu, koja ga čekaše. 18. Ja nijesam rodjaka nikad vidio tako vesela; on je skoro pucao od smieha. 19. Uzprkos nemilim[8]) riečim, koje sam morao od njega čuti, ja ipak ne sumnjam o njegovom prijateljstvu. 20. Kad budeš opravio[9]) sve svoje posle, povrati se odma; predstoje nam poljne radnje, gdje se ne možemo tebe proći. 21. O kako bih ja blažen bio, samo ako bih znao, kako da se otresem na liepi način onog dosadljivog čovjeka. 22. Da onaj ima vas novac što ga je zaigrao, ne bi mu sad trebalo da služi i da prosjači. 23. Ja vam rado dopuštam[10]), da se može i ne znajuć latinski i grčki, daleko dotjerati i postati sretnim. 24. Netom se bijah obukao, ja bih pozvan dolje, gdje pitaše za me njeki stranac. 25. Ko pogazi svoju rieč, nije poštenjak. 26. Ako se ne ponašaš bolje, odreci se nade da ćeš primiti tu baštinu. 27. Oni filosofi koji sliedjahu Speusippa, zvahu se Akademici, a koji su bili pristali uz Aristotela, Peripatetici. 28. Malko[11]) srčanosti zastupa mjesto velike sposobnosti. 29. Gnjev koti sliepe mlade kao kuja. 30. Zatvori usta i otvori uši. 31. Budite milosrdni[12]) i postat ćete dionici milosrdja božijega. 32. Iz dva uzroka čuvaj[13]) svoj imetak: prvo, da uzmogneš podnieti veliku štetu, a drugo, dobra prijatelja u nevolji pomoći.

---

[1]) reichen, [2]) ſtellen, [3]) abbringen, [4]) ſpenden, [5]) erquickend, [6]) Brieftaſche, [7]) beſtehen, [8]) hart, [9]) abmachen, beſorgen, [10]) zugeben, [11]) ein biſschen, [12]) barmherzig, [13]) zuſammenhalten.

Digitized by Google

XCIX.

Dopune i dodatci k nauci o podredjenih izrekah.

a) glede relativne izreke.

Er zeigte eine Rührung, wie jener kleine Dienſt ſie gar nicht wert war	Pokaza ganuće, kakvo nije vriedila ona mala usluga
Da ward ein Widerſtand geleiſtet, wie ihn niemand geahnt hatte	Tu je bilo odpora, kakvoga ne bijaše nitko ni slutio
Reden wie diejenigen welche ich ...	Govori kao oni, koje sam istom dočuo ...
ili Reden, wie ich ſie ſoeben vernommen habe	
Das war ein Mann, desgleichen ili dergleichen ich noch nicht geſehen hatte = wie ich noch keinen geſehen hatte	Bijaše to čovjek, kojemu ja ne bijah još vidio premca = kakvoga ja ne bijah još vidio

b) glede komparativne izreke.

Dieſer Umſtand that uns ebenſoviel Schaden, als er dem Gegner Vortheil brachte	Ta okolnost zadavaše nam toliko štete, koliko koristi donošaše protivniku
Es iſt in der Welt vieles anders geworden, als es vor 50 Jahren war	Okrenule su se na svietu mnoge stvari drugčije nego što bijahu nazad 50 god.
Dies ſchadete ihm umſomehr, als es bekannt war, daſs ...	Ovo mu je to više škodilo, što je poznato bilo, da ...

c) glede proporcijonalne izreke.

Ein Kunſtwerk iſt ſchön, je nachdem es vollkommen iſt	Umotvor je liep, po tom kako je savršen
Die Arbeit geräth oder miſsräth, je nachdem man ſich dabei anſtellt	Radnja ide za rukom dobro ili zlo, po tom kako se pri tom vladaš

d) glede restriktivne izreke; Gr. § 191, 7.

Du haſt Recht, ſofern ich dich recht verſtehe	Imaš pravo, u koliko te dobro razumijem
Keine Neigung iſt an ſich gut, ſondern nur, inſofern (inſoweit, inwiefern) ſie etwas Gutes wirkt	Nijedna naklonost nije po sebi dobra, nego samo, u koliko uradi šta dobra

e) glede kauzalne izreke; Gr. § 191, 3.

Was kann dich ängſtigen, nun du mich kennſt?	Što te može mučiti, sad gdje me poznaš?

Digitized by Google

Nun ich sie geborgen weiß, sterbe ich ruhig	Sad gdje znam da su spaseni, umirem mirno

f) glede kondicijonalne izreke; Gr. § 191, 11.

Ich werde dir helfen, falls (= im Falle dass) es nöthig sein sollte	Pomoći ću te, kad bi bila potreba
Es müsste geschehen, wo möglich, ehe sie dir zuvorkommen	Trebalo bi učiniti, ako je moguće, prije nego te preteku
Gib mir, wofern es dir gefällt, des Lebens Ruh' und Freuden	Daj mi, ako ti je drago, pokoj i mir života
So du Gerechtigkeit vom Himmel hoffest, so erzeig' sie uns.	Ako se s neba nadaš pravici, izkaži je nam

Opazka. Poredjenom izrekom može se kondicijonalni odnošaj izraziti sa denn i sonst, ali samo onda kad je jedan od dvaju člana niječan. Denn stoji onda u uvjetnoj izreci mjesto wenn nicht; sonst nasuprot stoji na čelu pogodbene izreke i vriedi wenn nicht, so; n. p.

Er wird gewiss kommen, er müsste denn krank sein (= wenn er nicht etwa krank ist)	On će za stalno doći, van ako nije bolestan
Ein Mensch kann nichts nehmen, es werde ihm denn gegeben vom Himmel	Čovjek ne može ništa uzeti, već ako mu s neba dodje
Er muss krank sein; sonst wäre er gekommen	Valja da je bolestan; inače bi bio došao

g) glede koncessivne izreke.

Dein Bruder sterbe oder siege (= Dein Bruder mag sterben oder siegen): er ist verloren	Brat ti umro ili pobiedio: propao je
Ein jeglicher, er sei gut oder böse, nimmt sich seinen Lohn mit seiner That hinweg	Svatko, bio dobar ili zao, prima svoju plaću ujedno sa svojim djelom
Diese Modi bezeichnen die eintretende Handlung, mag dieselbe nun in der Gegenwart, Vergangenheit oder Zukunft liegen (= ob nun dieselbe in . . . liege)	Ovi načini naznačuju nastupajući čin, bio on u sadašnjem, prošlom ili budućem vremenu
Wer du auch seist (ili sein magst), so wünsche ich Rettung dir	Ko god ti bio, ja ti želim da se spasiš
Was es auch sei, dein Leben sichr' ich dir	Bilo što bilo, ja ti jamčim život
Wo er auch sei (ili Sei er wo immer = Mag er wo immer sein), ich werde ihn zu finden wissen	Gdje god on bio (Bio on gdje mu drago), ja ću ga znat naći
Wie mächtig du auch bist, du kannst gestürzt werden; Gr. § 229, Op. 2 i 232, b)	Ma koliko ti silan bio, možeš svržen biti

Digitized by Google

Wie viel auch einer wissen mag (= Es mag einer noch so viel wissen), so weiß er doch niemals genug	Ma koliko čovjek znao, ipak ne znade nikad dosta
Wie sehr auch euer Inneres widerstrebe (= Mag euer Inneres noch so sehr widerstreben): gehorcht der Zeit	Ma koliko vam se protivilo srce: pokorite se vremenu
Wie sehr (So sehr) man sich auch einschränke ili einschränken mag, so kommt man doch mit dem Gehalte nicht aus	Koliko se god čovjek ograničio, ipak ne izlazi na kraj s tom platom
Wie groß (So groß) auch sein Vermögen war, so reichte es doch nicht hin	Ma kolik je njegov imetak bio, opet ne dotjecaše
So gewiss es ist, dass . . ., so kann ich doch nicht umhin zu bemerken	Ma koliko to sigurno bilo, da . . ., ipak ne mogu inače a da ne opazim
So wahr es ist, dass . . ., so gewiss ist es, dass	Ma koliko to istinito bilo, da . . ., ipak je sigurno, da . . .
So wert mir auch deine Gesellschaft ist, so muss ich doch jetzt fortgehen	Ma koliko mi drago tvoje družtvo bilo, treba ipak da sad otidem
So lieb dein Bruder mir ist, so kann ich ihm doch nicht hierin nachgeben	I ako mi je brat tvoj premio, ipak mu ne mogu u tom popustiti
Ich bin dir ein Dorn im Auge, so klein ich bin	Ja sam ti trn u oku, koliko god malen bio

Ich muss das Buch, und zwar in kürzester Frist haben, es koste was es wolle. — Erwarte du die Wiederkehr des Boten, und dann steh' fest, er bringe, was er will. — Wer nicht der Dichtung zarte Stimme hört, ist ein Barbar, er sei, wer er sei. — Was ihr auch zu bereuen habt: in England seid ihr nicht schuldig. — Wir werden unsere Pflicht thun, was auch die andern dazu sagen mögen. — Wie glänzend auch die Sachsen den Feldzug eröffneten, so unterlagen sie doch schließlich ihren an Zahl überlegenen Gegnern. — Wie bitter auch die Arznei sein mochte, ich habe sie dennoch hinuntergeschluckt. — So gelehrt auch einer sein mag, so kann er doch täglich etwas Neues lernen. — Ich habe den Secretär durchaus nicht sprechen können, so sehr ich es auch wünschte. — Niemals leg' dich zur Ruh', es sei denn, dass du deinen Feinden verziehen hast. — Und wäre Siegfried noch so vornehm, er ist des Königs Dienstmann; was ihm sein Herr gebietet, muss er thun. — Günther, so wenig er auch bei Laune war, konnte nicht umhin zu lächeln, dass seine Frau noch immer an dem alten Irrthume festhalte. — Socrates sprach zu Äschines: Warum solltest du mir nicht ein großes Geschenk gegeben haben? Du müsstest dich denn etwa selbst gering anschlagen.

Hau' deinen Götzen muthig um,
Er sei Genuss, Geld oder Ruhm.

Digitized by Google

Sei noch so arm, was macht dich reich?
Ein Herz, für fremde Leiden weich.
Sei noch so klein, was macht dich groß?
Zufriedenheit mit deinem Los.
Sei noch so alt, was macht dich jung?
Warst du stets gut — Erinnerung.

Lebensschiffahrt (von Rückert).

Wie ein Schifflein auf dem Meer * schwebt das Leben überm Tod,
Oben, unten, ringsumher * von Gefahren stets umdroht.

Eine schmale Bretterwand * trennet dich von deinem Grab;
Eines Hauches Unbestand * wiegt dich schaukelnd auf und ab.

Seien Lüfte noch so klar, * sei die Tiefe noch so still,
In Gefahr ist immerdar, * wer durchs Leben schiffen will.

1. Neka im bude oprošteno, u koliko je moguće. 2. Radnici, ne obiknuti ondješnjem podnebju, trpijahu to više što im nestade dobre i dostatne hrane. 3. Njegova sreća bješe veća nego *što* se je bilo proračunalo, veća nego što se je bilo željelo. 4. Vi bivate hvaljeni ili kudjeni, po tom kako zaslužujete. 5. U koliko je do nas, imat ćemo mir sa svim svietom. Ali vi znate, da ne može ni najmirniji živjeti u miru, ako se ne mili zlobnomu[1]) susjedu. 6. Prisutnost je duha[2]) to potrebitija što svaka pogibelj, u koju se upada, vuče za[3]) sobom niz[4]) drugih pogibelji, dočim se sa jednom samom pogibelju, kojoj se (čovjek) sretno ukloni, izbjegne mnogiem drugiem. 7. Poduzeće njihovo imade tako brz[5]) uspieh, kakvoga nitko nije bio očekivao. 8. Ovo je pečenka, kakove još nijesam okusio u Dubrovniku. 9. Šta bi vas moglo uznemiriti, sad gdje me poznajete i znadete, da vjerno držim s vami? 10. Bi li se ti zauzeo za me, ako bi mi jednom trebalo tebe?

11. Koji god jeste, priznajte u meni svoga gospodara. 12. Kamo se god obrnem, nalazim trag svemogućega. 13. Što god došlo, bog nas neće ostaviti, ako se pouzdamo[6]) u njega. 14. Koliko je god plašljiv[7]) bio Domicijan[8]), ipak htijaše junačiti se. 15. Ljubite istinu, koliko bi god velike bile koristi, koje vam nudi laž. 16. Bog te vidi, gdje god si (gdje ti god bio). Zaludu[9]) bi dakle bilo sakriti se pred njim. 17. Brat mi je mio, koje god vjere bio. 18. Ne prezirajte nikakve pomoći, što vam se pruži, koliko bi god malena[10]) bila. Jednoč je miš spasio lava. 19. Koliko je god riedko istinito blaženstvo, ipak je umjetnost uživati sreću, možda još rjedja. 20. Bio ti ma koliko marljiv, nećeš ipak u malo vremena nadoknaditi, što si tako dugo zanemario. 21. Ma koji ti bio, zaboravi već[11]) izgubljene Grke; bit ćeš naš. 22. Makar i istinu kazao lažac, opet mu se ne vjeruje. 23. Nikakav nauk[12]) ne djeluje kao *što* primjer, pa se i vatrenim jezikom propoviedao[13]). 24. Ove rieči glase uviek jednako, bile one čitane sprieda ili s traga. 25. Sretna čovjeka! Bila studen ili toplina, on je vazda iste ćudi[14]). 26. Blago tebi, ako radiš, bilo

Digitized by Google

rukami, bilo glavom; jer bez radnje nije pravog užitka. 27. Mnogi se ne usudjuju iz straha od[15]) zavisti kazati ono što misle, pa[16]) *da*[17]) je najbolje. 28. Bio čovjek gdje mu drago, on nalazi svuda prilike da čini dobra. 29. Dobri ljudi izpunjuju svaku dužnost, ma kako težka bila. 30. Stajalo[18]) nas što mu drago, mi sada ne možemo prestati, već moramo nastaviti započeto djelo, dok ga dovršimo. 31. Baš da je čovjek koliko mu drago bogat, opet nije za to i srećan; dapače[19]) je bogatstvo čestokrat blaženstvu od smetnje. 32. Vrieme pozna[20]) umjetnost obratiti[21]) mahnitce, bud da hoću jal da neću.

[1]) böſe, [2]) složena rieč, [3]) nach, [4]) Reihe, [5]) raſch, [6]) pouzdati se u koga auf einen vertrauen, [7]) feige, [8]) Domitian, [9]) vergeblich, [10]) gering, [11]) nunmehr, [12]) Lehre, [13]) predigen, [14]) Laune, [15]) vor, [16]) und, [17]) s veznikom i bez njega, [18]) koſten, [19]) vielmehr, [20]) = razumije, [21]) bekehren.

C.

O kosom govoru.

Za pretvaranje upravnog govora u neupravni ili kosi govor služe sliedeća pravila:

a) Prva i druga osoba pretvaraju se u treću. Ostaje pak prva osoba ondje, gdje se kosi govor odnosi na pripoviedaoca, a druga, gdje se taj govor odnosi na slušaoca; n. p. Upravni govor Der redliche Beamte, den man beſtechen wollte, erklärte: Meine Ehre ſteht mir höher als Geld; kosi govor Der redliche Beamte erklärte, ſeine Ehre ſtehe ihm höher als Geld. Upravni govor Der Advocat ſagte zu mir: Sie ſind nicht mehr zu retten; kosi govor Der Advocat ſagte zu mir, ich ſei nicht mehr zu retten. Upravni govor Der Arzt ſagte zu mir: Der Albert hat mich erſt vor kurzem gerufen; kosi govor der Arzt ſagte zu mir, du (Albert) habeſt ihn erſt vor kurzem gerufen.

b) Poredanje rieči ostaje u kosom govoru isto kako u upravnom. Čini obično iznimku upravno pitanje, koje u kosom govoru prima oblik uzgredne izreke; n. p. Socrates ſagt: Es gibt nur ein Gut, das Wiſſen; kosi govor Socrates ſagt, es gebe nur ein Gut, das Wiſſen. Upravni govor Die Weiſen aus dem Morgenlande fragten: Wo iſt der neugeborne König der Juden?; kosi govor Die Weiſen aus dem Morgenlande fragten, wo der neugeborne König der Juden ſei.

c) Indikativ se pretvara u konjunktiv, pa je najbolje služiti se u tom slučaju konjunktivom prezenta, perfekta i futura, a samo kad konjunktiv ne bi različit bio od indikativa, može se upotrebljavati i konjunktiv imperfekta i pluskvamperfekta, naročito kad bi glavna izreka imala imperfekt za predikat; n. p. Er meinte, es ſei (ne wäre) gut. Ich ſagte ihm, er habe (ne er hätte) mich nicht verſtanden. Ich bat ihn, daſs er mir helfe ili helfen möge. Es wurde berichtet, nur drei ſeien eingefangen worden; die übrigen hätten die Flucht genommen. Ihr würdet mir das Räthſel löſen, ſagte ſie. Er meinte, daſs ich ihn nicht gern ſähe und daſs ich ihn ungern beſucht hätte.

Digitized by Google

Opazka 1. Budući da konjunktiv imperfekta ne izrazuje prošlosti, stavlja se mjesto njega u kosom govoru konjunktiv perfekta ili, ako taj nije različit od indikativa, konjunktiv pluskvamperfekta; n. p. Der Adjutant meldete dem Obersten: Vor einer Viertelstunde giengen die Feinde über den Strom und besetzten die nächstgelegenen Dörfer; kosi govor Der Adjutant meldete, vor einer Viertelstunde seien die Feinde über den Strom gegangen und hätten die nächstgelegenen Dörfer besetzt.

Opazka 2. Ako prezent upravnog govora stoji mjesto futura ili perfekta, onda se u kosom govoru stavi futur ili perfekt; n. p. Sie bemerkte hierauf: Das erlebe ich wohl nicht mehr; kosi govor Sie bemerkte hierauf, sie werde das wohl nicht mehr erleben. — Der Prediger rief den Gläubigen zu: Beherziget was Christus für euch gethan. Er leidet und stirbt für euch; sein Tod vollbringt das große Versöhnungswerk; kosi govor Der Prediger rief den Gläubigen zu, sie mögen ili möchten bedenken, was Christus für sie gethan (habe). Er habe gelitten und sei für sie gestorben; sein Tod habe das große Versöhnungswerk vollbracht.

Opazka 3. Ako se u kosom govoru nadje koji indikativ, taj ne spada medju one stvari koje se kosim govorom pripoviedaju, nego je dodatak pripovjednika; n. p. Jemand behauptete, einem Weihnachtsfeste, dem der Schnee fehlt, fehle die Poesie.

d) Imperativ pretvara se u konjunktiv opisan sa sollen, mögen; n. p. Der Dichter sagt: Freut euch des Lebens; kosi govor Der Dichter sagt, wir sollen uns des Lebens freuen. — Wir baten: Verschont uns mit euren Bemerkungen; kosi govor Wir baten, sie möchten uns mit ihren Bemerkungen verschonen.

Beispiele über die schiefe Rede.

Ein Fremder, der in Sparta verweilte, bewunderte die Ehrerbietung, welche die jungen Leute den alten gegenüber an den Tag legten. Nur in Sparta, meinte er, sei es angenehm alt zu werden.

Es war einmal ein Mann, der nicht gern arbeitete. Da fiel ihm ein, dass ihm seine Großmutter einmal erzählt habe, wenn man nachts um zwölf Uhr an einen gewissen Platz gehe, so könne man dort Geld graben. Man dürfe aber kein Wörtchen dabei sprechen.

Herodot erzählt, dass das Krokodil, wenn es ans Land komme, den Angriffen kleiner Thiere ausgesetzt sei, die sich in seinem nicht durch Lippen zugeschlossenen und mit keiner beweglichen Zunge versehenen Rachen festsetzen, von seinem Blute sich nähren und ihm dadurch beschwerlich fallen; ein kleiner Vogel, den er Trochilus nennt, wage es diese Insecten selbst bis in den Rachen des Ungeheuers zu verfolgen.

Dion sagte zu seinen Gefährten, er hoffe durch Milde mehr auszurichten als durch Strenge. Sie sollten daher ablassen ihn zu Handlungen der Rache aufzufordern, und sollten ihm nicht das schöne Recht des Siegers, seinen Gegnern zu verzeihen, verkümmern.

Ich soll dir schreiben, sagst du, welches denn eigentlich der Unterschied zwischen politischer und Culturgeschichte sei; dein Lehrer gebrauche diese Ausdrücke oft, habe sie dir auf dein Befragen auch schon einmal erklärt, aber du habest ihn nicht verstanden.

Einst trat in einem sehr strengen Winter ein schlichter Bauer zu Gellert in die Stube, fragend, ob er der Mann sei, der so schöne Bücher mache. Als der Dichter das bejaht hatte, erwiderte das Bäuerlein, er möcht's nicht übel nehmen, aber der Herr habe ihm und seiner

Digitized by Google

Familie in den langen Winterabenden mit seinen Fabeln so viel Freude gemacht, dass er und seine Frau gedacht hätten, sie müssten ihm auch einmal eine Freude bereiten. Da habe er denn ein vierspänniges Fuder gespaltenes trockenes Holz ihm vor die Thüre gefahren, das möge der Herr doch gütig annehmen.

U sliedećih primjerih neka se pretvori upravni govor u neupravni:

Der reiche Mann dachte: Es ist wohl am besten, wenn ich den lustigen Seifensieder zu mir bescheide und ihm den Antrag mache, für eine Summe Geld in Zukunft das Singen zu unterlassen. Als ein armer Kerl wird er sicher mit beiden Händen ergreifen, was das Glück ihm bietet, und dann nicht ferner seines Nachbars Ruhe stören. Lässt er alsdann aber doch das Singen nicht, so ist es noch immer Zeit, dass man andere Wege einschlägt.

Eine Frau kam zum Sultan Soliman und klagte ihm: „Deine Soldaten haben mir diese Nacht all mein Vieh gestohlen." Der Sultan antwortete: „Ich kann dir nicht helfen; warum hast du geschlafen und nicht gewacht?" Die Frau erwiderte: „Ich schlief sorglos, denn ich glaubte, dass du für die Sicherheit der Unterthanen sorgest." Da gab der Sultan den Befehl: „Man bringe der Frau sogleich all ihr Vieh wieder."

Ihr habt, sprach Columbus zu seinen Leuten, den Ocean durchsegelt, ihr habt seinen Stürmen getrotzt, seid seinen Gefahren entgangen und jetzt befällt euch auf einmal Furcht, die ihr bisher nicht gekannt habt; jetzt wollt ihr vor einem Ziele umkehren, das euch schon nahe entgegenglänzt. Ich kann euch nicht für die nämlichen Menschen halten, ich muss glauben, dass eine Zauberkraft euch umgewandelt hat.

Wenige Tage nach der Besiegung des jüngern Cyrus erschienen im Lager der Griechen Gesandte des Perserkönigs, an deren Spitze ein Grieche stand. Eingeführt in den Kriegsrath erklärten sie, dass der König Artaxerxes ihnen Folgendes sagen lasse: Da ich den Cyrus besiegt und getödtet habe, so bleibt euch durchaus keine Hoffnung auf Sieg oder Rettung übrig; liefert daher eure Waffen aus und flehet die königliche Gnade an; so werdet ihr eurer Lage am besten aufhelfen.

Die Frau dachte: Wenn ich meine Eier in der Stadt gut verkaufe, so bringe ich gewiss so viel zusammen, dass ich ein kleines Schwein kaufen kann. Ist dies dann groß geworden, so verkaufe ich es ebenfalls und erhalte nun gewiss eine so große Summe, dass ich mir eine Kuh anschaffen kann. Welche Freude wird es sein, wenn diese dann ein Kalb bekommt! Wie wird es auf der Weide hüpfen!

1. Tužba[1]) proti Sokratu glasijaše, da[2]) uvadja novih bogova i da[3]) je kvaritelj mladeži. 2. Krezo[4]) upita Solona, koga on drži za najsretnijega medju ljudmi. Solon odgovori, da[2]) se ne smije nitko prije smrti svoje slaviti sretnim. 3. Neharnost, veli Goethe, da[5]) je svojstvo kukavnih[6]) duša; da[5]) on nije nikad našao, da je valjan[7]) čovjek bio neharan. 4. Scipio Afrikanski običavaše reći, da[2])

Digitized by Google

nije nikad manje bezposlen nego kad nema ništa da čini. 5. Sokrate učaše, da[2]) ima samo jedno dobro: znanje, a samo jedno zlo: neznanstvo. 6. Themistokle pisa Kserksu, da[5]) stoji samo do njega da se Grci sada jednim udarcem unište; neka samo dodje te ih obkoli[8]), ali da[5]) se mora požuriti, jer da[3]) se hotijahu razići. 7. Recite kuharici, neka spravi[9]) trpezu[3]); jer da će gosti odma doći. 8. Javi gospodinu Schulzu, da je došla naputnica[10]); neka mi dade na znanje, što da učinim. 9. Njegovo vrieme, izjavi on, da[5]) je prošlo; da se on hoće po primjeru svoga predšastnika zakloniti[11]) u tišinu privatnog života[12]). 10. Na moje pitanje[13]) odpisa djever, da ne zna ni sam, što se uprav[14]) dogodilo; da[2]) će pak nastojati da što brže doznade. 11. Hagen predloži, da[2]) se podiele ljudi i psi, svaki da[5]) sliedi onda svoj trag[15]), i na koncu da[5]) će se pokazati, ko je bio najbolji lovac[16]). 12. Bi javljeno Aleksandru, da su persijske vojskovodje ustale proti svome kralju, i da[3]) ga je Besso, namjestnik Baktrije, zarobio[17]) i sebe sama dao proglasiti[18]) kraljem.

13. Nema neprijatelja opasnijega od opačine. Izbjegavajte ju, gdje se god prikazuje. 14. Kako god vi radili[19]) i koliko se god mučili, sviem nećete nikada ugoditi. 15. Pošten se čovjek ne snizuje pred nikim, bio isti ma koliko visoko postavljen. 16. Meni nije stalo do liepa dobnika; izgledao kako mu drago, samo da ide dobro. 17. Kô što[20]) pčele bez cvieća ne mogu skupiti meda, tako i čovjek, ma koliko obdaren bio, ne može se odlikovati, kad ne nadje tomu prilike. 18. Pogrješke što su jedanput učinjene, ne dadu se više razčiniti; posliedice istieh, bile žalostne koliko mu drago, moraju se podnositi. 19. Običajni dohodak ne dotjecaše, koliko se god stezasmo. 20. U koliko ga ja poznam, on je nevin i takvoga čina ni kadar. 21. Dobro i zlo hrvaju se neprestano medju sobom; po tom kako nadvlada[21]) jedno ili drugo, ima sreće ili nesreće. 22. Ne rabi željeza — zahrdja; ne djelaj i slabiš se.

---

[1]) Anklage, [2]) s veznikom i bez njega, [3]) ne prevadja se, [4]) Cröſus, [5]) bez veznika, [6]) klein, [7]) tüchtig, [8]) einſchließen, [9]) anrichten, [10]) Anweiſung, [11]) ſich zurückziehen, [12]) složena rieč, [13]) Anfrage, [14]) eigentlich, [15]) Fährte, [16]) Weidmann, [17]) gefangen, nehmen, [18]) zum Könige ausrufen, [19]) ſich anſtellen, [20]) gleichwie, [21]) obſiegen.

CI.

O predlozih; Gr. § 176—178.

von Jugend auf	tja od mladosti, iz djetinstva
von nun an (= fortan, von jetzt angefangen); von heute ab	odsele, počevši od sada od danas
von dieſem Orte aus	s ovoga mjesta
von Grund aus	sa dna, iz temelja
das Spiel iſt aus (zu Ende)	igra je dospjela
jahraus, jahrein	od godine do godine
bergauf — bergab	uz brdo, niz brdo

Digitized by Google

das Jahr ist um	godina se navrši
Die Geduld gehört mit zur Stärke der Seele	I uztrpljivost služi za snagu duše
durch und durch (bis auf die Haut) nass	mokar do kože
über und über mit Koth bespritzt	vaskolik poškropljen kalom
um und um gehen	ići sve naokolo
nach und nach (= allmälig)	malo po malo
nach wie vor	prije i poslie
auf und ab gehen	šetati se gori doli
Er kam auf mich zu	On dodje put mene
nach unten zu ili hin	nizdoli
nach vorne zu, hin	sprieda, naspried
geradezu — geradeaus	upravo — na pravac, pravce
den Tag über	preko dan
den Winter über, hindurch	preko zime
einige Zeit hindurch = eine Zeit lang	za nekoliko vremena
jahrelang	za više godina
den Rhein herauf, hinauf	uz Rainu
längs der Küste hin	dužom obale
von altersher, von jeher	od starine, odavna
es ist nicht lange her, dass	nije tomu dugo, da . . .
es ist mit seinem Wissen nicht weit her	nije daleko dopro u znanju

Früh auf und spät nieder
Bringt verlornes Gut wieder.

Vor gethan und nach bedacht
Hat manchen in groß Leid gebracht.

Sprechübung.

Die Erde ist eine unvollkommene, gegen die Pole hin abgeplattete Kugel. — Horizont oder Gesichtskreis nennt man denjenigen Kreis, welcher von irgendeinem Standpunkte aus für uns den sichtbaren Theil des Himmels und der Erde begrenzt. — Man steuert vor dem Winde, wenn man den Wind von hinten her in die Segel erhält. — Der Hund, der Wolf und der Fuchs unterscheiden sich durch den Schwanz, indem derselbe bei dem Fuchse geradeaus herabhängt, bei dem Wolfe nach den Beinen zu gekrümmt, bei dem Hunde aber aufwärts gebogen ist. — Der Lotos ist eine prachtvolle Wasserblume mit Blütenstengeln, die mehrere Ellen hoch über dem Wasser ein bewegliches Blätterdickicht bilden. Die Blätter erheben sich oft einige Klafter hoch aus dem Wasser und sinken nie unter die Oberfläche desselben; denn wenn auch das Wasser noch so hoch steigt, so wachsen die Stiele und Blätter ebenso schnell empor.

Digitized by Google

Den Genius oder Geburtsgott dachten sich die Römer als einen schönen Jüngling, welcher kraft seines Amtes, nicht wie andere Götter durch Opfer gleichsam gebannt, den Menschen von der Geburt an beschirmte. Er nahm, sobald sein Zögling Herr des Hauses ward, seinen Platz als Lar oder neben den Laren auf dem Herde, wo er dafür sorgte, dass das Feuer gut brenne, dass die Töpfe nicht sprängen und die Speisen den rechten Geschmack bekämen.

1. U predielih, gdje je kroz cielu godinu ljeto, gdje se uviek palme zelene[1]) i priroda je najdivnija, ondje živu i najgroznije vrsti zmijâ i gušterâ. 2. Uz rieku, niz rieku[2]) krenu[3]) čete hrabrih Gota[4]), koji oplakuju Alariha, svog naroda najboljeg mrtca. 3. Scipio se preveze sa Sicilije u Afriku, da udari na dušmanina u njegovoj vlastitoj zemlji. 4. Počevši od svoga šestog konsulata Marij[5]) tražaše na svaki način da podkopa ugled senata njemu mrzkoga. 5. Koliko je tomu, da se poznajete i obćite jedan s drugim? 6. Znaš li, ko je gospodin, koji dolazi put nas? 7. Nije li se još navršio rok, koji bi ustanovljen[6]) za uvedenje te riforme? 8. Ne bijaše li onda nikoga, koji bi se bio mogao ogledati s tim junakom? 9. Kamo se god obrneš, svagdje nalaziš novih stvorova, svagdje je živo. 10. Koliko se god ja mučio da prepriečim[7]) razpre medju članovi, ipak mi ne htijaše vazda poći za rukom. 11. Ma koliko ja kudio takove govore, ipak mučah, da se uklonim većoj neprilici. 12. Ti predlozi zahtievaju[8]) sad dativ sad akuzativ, po tom kako se pita ili sa „gdje“ ili sa „kamo“. 13. Koliko nam je poznato, patri[9]) Feničanim[10]) zasluga da su iznašli umjetnost pisanja. 14. Vrlo bi mi žao bilo, ako biste mislili i samo trenutak, da sam Vas ja htio uvriediti tom opazkom. 15. I četrdeset dana kuša ga djavô, i ne jede ništa za to dana.

16. O nespretnomu[11]) kaže Rivarol, da[12]) ima dvie lieve ruke. 17. Sveti Petar govori, da[12]) se bog mora više slušati nego ljudi. 18. Goethe mni negdje, da ne bi vriedilo dostići 70 godina, kad bi sva mudrost svieta ludost bila pred bogom. 19. Ne dâ se o tom dvoumiti, da pripoviest, da[12]) je Eshilo[13]) bio ubijen od[14]) kornjače[15]), koju je[16]) jedan orao pustio da pade na ćelavu njegovu glavu, jest priča a ne učinak. 20. Gea[17]) i Urano prorokovaše Kronu, da[12]) će od vlastitog sina lišen biti vlade. 21. Kad bi upitan mudri Thales, što on drži za najmudrije, odgovori: vrieme, jer da[12]) je ono iznašlo sve što je na svietu. 22. Djetić[18]) se zakle, neka mu je bog svjedok, da će majstorovu kuću čuvati kao svoju vlastitu; da[12]) ju neće ostaviti, makar i kuga došla. 23. Antun mi je rekao, da[12]) ne može doći danas, kako je obećao; jer da[12]) ga prsi bole. 24. Kad reče Fabia Dolabella, da joj je trideset godina, Cicero opazi, da[12]) je to istina[19]), jer da[12]) je on to čuo već nazad dvadeset godina.

---

[1]) zeleniti se grünen, [2]) ne prevadja se, [3]) ziehen, [4]) Gothe, [5]) Marius, [6]) feftfetzen, [7]) hintanhalten, [8]) erheifchen, [9]) gebüren, [10]) Phönicier, [11]) unbeholfen, [12]) bez veznika, [13]) Eſchylus, [14]) durch, [15]) Schildkröte, [16]) konj., [17]) Gäa, [18]) Geſelle, [19]) wahr.

Digitized by Google

CII.

(Gr. § 179.)

im Ernſt, (in) ernſthafter Weiſe	zbilja, ozbiljno, u zbilji
im (zum) Scherze, ſcherzweiſe	u šali
im allgemeinen, insgemein, überhaupt	u obće
im beſondern, insbeſondere	napose, ponaosob
im ganzen — (alles in allem)	u sve, svega
im großen, im kleinen handeln	trgovati na veliko, tržariti
im Durchſchnitt = durchſchnittlich	poprieko
im Verhältnis = verhältnismäßig	razmjerno
im Vergleich zu (mit) ihm	prama njemu, sproću njega
im Gegentheil — im Gegenſatz zu	usuprot, dapače — u protuslovju sa
im Begriffe ſein, ſtehen fortzugehen	biti na odhodu
im Begriffe ſich einzuſchiffen . . .	hoteć otići na brod
im Anzuge ſein = heranrücken	primicati se
im Stiche laſſen	ostaviti na cjedilu
zur Hälfte = halb	na pola
zum Theil = theilweiſe	dielom, od česti, po nešto
zum Glück = glücklicherweiſe	srećom, na boga
zum Unglück = unglückſeliger Weiſe	nesrećom
zum Scheine = ſcheinbar	prividno, na oko
zur Noth, nothdürftig	za nevolju, s nategom
im Falle der Noth, im Nothfalle	za nevolju
zur Ader laſſen — ſich zur Ader laſſen	pustiti krv — dati si pustiti krv
zum Vortheile, zum Beſten des . . .	na korist, za boljak
zur Schande gereichen	biti na sramotu
zur Ehre, zu hoher Ehre gereichen	biti na ponos, na velik ponos
zur Nachricht dienen	biti na znanje
zur Kenntnis nehmen	uzeti na znanje
zum Zeitvertreib, zur Kurzweil	na zabavu, radi zabave
zum Schutze wider die Anſteckung	na obranu od zaraze
zum Beweiſe meiner Schuldloſigkeit	na dokaz moje nevinosti
zur Vermeidung (Hintanhaltung) von Unannehmlichkeiten	da se uztuknu nepovoljštine
zur Schau tragen — zur Schau ſtellen	gizdati se čim — iznieti na vidik
einem etwas zur Laſt legen	stavljati komu što u krivicu
zur Rede ſtellen, zur Verantwortung ziehen	prekoriti koga, povući ga na račun
zur Antwort geben	dati na odgovor
zum Tode verurtheilen	osuditi na smrt
einem etwas zur Pflicht machen	dužiti koga čim
zur Welt kommen, das Licht der Welt erblicken	roditi se, ugledati božje svietlo
zum Vorſchein kommen ans Tageslicht kommen	doći na vidjelo

Digitized by Google

es geſchah am Tage (= bei Tage)	dogodi se danju
aufs ili auf Wiederſehen	do vidjenja
übers Jahr	do godine
ich ſehe das fürs (ili für mein) Leben gern	vidim to rado života mi, od sve duše

---

Er ward zum Statthalter ernannt pl. ſie wurden zu Statthaltern ernannt	On bi imenovan namjestnikom Oni su bili imenovani namjestnici
Er wurde zum Oberſten befördert (kako u pluralu?)	On bi promaknut do pukovničke časti
Man wählte ſie zu Anführern (kako u sing.?)	Izabraše ih za vodje .
Er wurde zum Ritter geſchlagen	On bi poviteže n
Sie wurden (zu Sclaven) zu Gefangenen gemacht ili gefangen genommen	Oni biše zarobljeni
Die Natur ſchuf ihn zum Dichter	Narav ga stvori pjesnikom
Sie bildete ſich zur Tänzerin (aus)	Ona se naobrazi za plesačicu
Da werden Weiber zu Hyänen	Tu žene postaju hijene
Das Object wird hier zum Subject	Objekt postaje tu subjektom
Der Wind fachte den Funken zur Flamme an	Vjetar uzpiri iskru do plamenu
einen zum Gegner haben	imati koga za protivnika
einen zum Narren (zum beſten) haben = ihn narren, foppen	titrati se s kim
Ich rufe Gott zum Zeugen	Zovem boga za svjedoka
zur Frau nehmen	uzeti za ženu

Der Taucher.

Die Sage erzählt von einem gewiſſen Pesce Cola (Nikolaus der Fiſch) Folgendes: Sein Vaterland war Sicilien, und er galt weit und breit als der geſchickteſte und verwegenſte Schwimmer. Bei Gelegenheit eines Volksfeſtes in Meſſina wollte der damalige König von Neapel einmal die Geſchicklichkeit der Schwimmer prüfen und warf als Preis eine goldene Schale ins Meer. Cola ſtürzte ihr nach und kehrte das erſtemal glücklich und unverſehrt wieder aus der Tiefe zurück. Der König, deſſen Neugierde durch die Erzählung des Tauchers von den Geheimniſſen und Schreckniſſen der Meerestiefe gereizt wurde, ſetzte nun einen noch höheren Preis für die Erforſchung derſelben an. Cola unternahm, um auch dieſen zu gewinnen, nochmals das gefährliche Wageſtück, kam aber nicht wieder zum Vorſchein.

(Aufgabe: man verwandle die gerade Rede in die ſchiefe.)

1. Ja sam naučan tja od mladosti da rano legnem i rano ustanem. 2. Odsele će se sa svom strogošću postupati proti oniem, koji se čine krivimi takomu nehajstvu. 3. Sgrada glasovita od starine bi sa dna razorena, tako da ne ostade kamen na kamenu[1]). 4. Ne čini se igračkom[2]) tudjeg upliva[3]). Nije nikomu na čast, ako uzme

Digitized by Google

sebi volju drugoga za gospodara. 5. Bogatstvo nije svakomu na korist. Koliko puta postaje isto grobom zadovoljnosti! 6. Iza Nume Pompilija bi izabran kraljem Tullo Hostilij, koji više naličaše Romulu nego Numi. 7. Kad je neki izdajica ružio[4]) Diogena[5]), ovaj reče: Drago mi je što imam tebe za neprijatelja; jer ti ne činiš zla neprijateljem, nego prijateljem. 8. Gusjenica postaje leptirom, diete postaje mužem. 9. Je li istina, da rodjak ti ima biti imenovan prvim tajnikom kod višeg suda? 10. Šta će to? Hoćete li se možda titrati s nami? 11. Poznaš li gospodina u bieloj odjeći[6]), koji se tamo šeta gori doli? 12. Gdje kanite boraviti preko zime? 13. Ne misliš li i ti, da bi dobro bilo pustiti krv nemoćniku? 14. Za što ne zatvoraš vrata, kad izlaziš i ulaziš? 15. Ima li stališ, koji bi državi tako koristan bio kao seljački i gradjanski stališ? 16. Nemam sada ni jedne knjige za čitanje. Ne bi li ti tako dobar bio te mi pribavio ikoju? 17. Kojim putem mogu bit udarila dva bježanika? 18. Ne zaboravite nikada da učitelj zastupa roditelje i da mu dugujete isto počitanje kao oviem. 19. Čete[7]) primiše nalog[8]) uputiti se odma i udariti na protivnika, gdje bi ga god našle. 20. Što god došlo, ja vas neću zapustiti, dok budete dostojni imena, što ga nosite. 21. Neka on čini i govori što god hoće; neće mu ipak poći za rukom da se opere od te krivnje. 22. Kamo god bježao zločinac, zaslužena ga kazna ipak zateče prije ili poslie. 23. Bio ti bogat koliko mu drago, ne ponosi se tim. 24. Romulo i Remo odlučiše napokon bogove učiniti sudce[9]) svoje prepirke. 25. U znak žalovanja[10]) Rimljani strizijahu sebi bradu i kose. 26. U ovećem broju[11]) nalazi se dabar[12]) još na većih riečinah Sibirije i sjeverne Amerike; i tu se broj istieh sve to[13]) više umaljuje, jer mu odveć često zasiedaju. 27. Ti ne bi bio upao u tu nevolju, da si sliedio savjete pametnih ljudi, koji te odvraćahu od toga poduzeća. 28. Što se tiče muzike, smije se baš[14]) tvrditi, da niko ne bijaše dorastao pokojniku vještinom[15]). 29. On nije nikada zadnji, kada se o tom radi, da se pomognu stradajući[16]). 30. Čim je veća moć ideje u čovjeku, tim je veća njegova samoradnja[17]). 31. Lupeži se uvukoše, a da ih niko ne upazi, u kuću i oteše sve što nije bilo prikovano i pribijeno. 32. Godišnji izvoz[18]) i uvoz[19]) cieni se pet milijuna.

---

[1]) = na drugomu, [2]) Spielball m., [3]) Einfluſs m., [4]) ſchmähen, [5]) Diogenes, [6]) Anzug m., [7]) Truppe, [8]) Auftrag m., [9]) Schiedsrichter, [10]) Trauer ž., [11]) Anzahl, Menge, [12]) Biber, [13]) ne prevadja se, [14]) wohl, [15]) Fertigkeit, [16]) Nothleidend, [17]) Selbſtthätigkeit, [18]) Ausfuhr ž., [19]) Einfuhr.

CIII.

Gr. § 181—183.

an meines Bruders Statt (ili Stelle)	namjesto mogu brata
jemand an Kindesſtatt annehmen	uzeti koga mjesto djeteta, posiniti ga
altershalber — beiſpielshalber	radi starosti — za primjer

Digitized by Google

Ich verzeihe ihm seiner Jugend halber (wegen) ili um seiner J. willen	Ja mu opraštam sbog mladosti njegove
wegen der Ehre, der Ehre wegen ili halber, ehrenhalber, um der Ehre willen	sbog časti
von Rechtswegen gebürt ihr's nicht	po pravdi to ju ne ide
von Amtswegen (= amtlich) anordnen, verfügen	službeno narediti
Die Sache, um derentwillen ich das unternehme, ist eine gute	Stvar, radi koje to poduzimam, jest dobra
innerhalb eines Jahres = binnen einem Jahre	u jednu godinu
innerhalb ili binnen acht Tagen	u osam dana
laut des erhaltenen Befehls	po primljenoj zapoviedi
laut Briefen (ali laut der Briefe)	polag pisama
kraft ili vermöge dieses Vertrages	po ovoj pogodbi
ungeachtet seines Fleißes ili seines Fleißes ungeachtet	uzprkos svojoj marljivosti
Zeit meines Lebens, zeitlebens	za svoga života, do vieka
angesichts dieser Thatsache	pred ovim učinkom
behufs = zum Behufe ili Zwecke	u svrhu, za — poradi —
abseits, seitwärts (s genit. ili von)	na strani, na stranu
nordwärts, südwärts (s genit. ili von)	k sjeveru, na jugu
unbeschadet der sonstigen Ansprüche	bez povrede drugih prava
hinsichtlich, bezüglich der Güte	glede na dobrotu
anläßlich der Vermählung = aus Anlaß der Vermählung	prigodom pira
vorbehaltlich = mit Vorbehalt	pridržav sebi
zufolge meines Auftrags ili meinem Auftrage zufolge	uslied moga naloga
zufolge dessen ili demzufolge	uslied toga

Der Hund und der Wolf.

Ein Schäfer war einst bei seiner Herde eingeschlafen. Dies bemerkte ein Wolf und sann nach, wie er aus diesem günstigen Augenblicke Vortheil ziehen und den wachenden Hund auf die Seite locken könnte.

Er sprach zu Phylax: Du, guter Phylax, läßt dir's gar zu sauer werden; wahrhaftig, ich bewundere deine Geduld, deine unverbrüchliche Treue. Du bist unaufhörlich für das Wohl deiner Herde besorgt; wirst du denn des beständigen Wachens nicht müde?

Müde? seiner Pflicht darf man nicht müde werden! entgegnete Phylax. Das ist wahr, sprach der Heuchler Wolf, aber wer wird auch ein beständiger Sclave seiner Pflicht sein? Nimm dir ein Beispiel an deinem eigenen Herrn; der überläßt sich der sanften Ruhe; sei also nicht zu gewissenhaft und denke mehr an dich selbst.

Eben wegen des Zutrauens meines Herrn, erwiderte der treue Phylax, darf ich meine Pflicht um so weniger vernachlässigen.

Digitized by Google

Nach diesen Worten fieng Phylax laut zu bellen an. Der Schäfer erwachte und vereint vereitelten die beiden die boshaften Absichten ihres alten Feindes.

(Aufgabe: man verwandle die gerade Rede in die schiefe.)

1. Siromašan biti nije sramota, nu vlastitom krivnjom biti siromašan sramotno[1]) je. 2. Ne budi darežljiv sbog vanjske časti; iz srca neka niče darežljivost, ako hoćeš pred bogom naći milost. 3. Dažd, to znate svi, je voda koja u kapljah pada dolje iz oblakâ. Oblaci moraju dakle biti vodene naravi, ipak ne prava[2]) voda; voda bo ne bi mogla uslied svoje težine uzdržavati se u vazduhu. 4. Po ovom propisu mi imamo pravo zahtievati, da nam se nakuadi[3]) putni trošak. 5. Istina da bolestnik stoji vele zlo; pored svega toga nijesmo se odrekli nade da ćemo ga spasiti. 6. Ovo su svojstva, radi kojih je cienjen i štovan od svakoga bez razlike stranke. 7. Oštrina[4]) vida i u obće tjelesna snaga umaljuje se u starosti, dok se najposlie sasvim utrne. 8. Ona plivaše u svojoj krvi te bijaše u pogibelji da joj izteče krv[5]), kad srećom nadodje liečnik i zavi[6]) joj ranu. 9. Zanimiv je način, kako je došla na vidjelo ona prevara, o kojoj se onda toliko govoraše. 10. Pogledav oko sebe[7]), spazih seljaka, koji bijaše za cielo[8]) sedam stopa visok i razmjerno širok. — Jedan Kinez[9]) paka, koji se po svoj Europi davaše vidjeti za novac, mjeraše i[10]) preko devet stopa. 11. Koje su se priprave kod vas učinile na obranu od prieteće zaraze? 12. Jesi li to zbilja rekao ili u šali? 13. Koga su imenovali poslanikom na berlinskom dvoru, vrhovnim vodjom u Bosni? 14. Koliko traje poprieko ljudski život? 15. Nije li spužve, da se sbriše pisano? 16. Akoprem Sokrate ne bijaše počinio nijedan od onih zločina, koje mu stavljahu u krivicu, ipak bi proglašen krivim i osudjen na smrt. 17. Zovem ovu gospodu za svjedoke, da ne znam[11]) nipošto za čin, kojim sam osvadjen. 18. Narodna skupština u Sparti imaše, suproć atenskoj, samo malenu[12]) moć. 19. Na ponos vam je što ste postigli ovaj liep uspieh, koji vam mnogi zavide. 20. U zadnjoj zadaći ti si učinio silu pogrješaka, dielom takovih koje se ne mogu nikako[13]) izpričati ili oprostiti. 21. Palma je svedjer bila kraljica šumâ, ne samo radi ljepote forme svoje, nego i radi vanredne koristi, koju pruža. 22. Tromina[14]) trebuje jedan cieli dan, da prevali put od 50 koraka. 23. S početka kazivahu, da je Gernot zarobio kralja danskoga[15]), ali se skoro očitova, ko je to bio. 24. Sramotno je činiti sebe robom pohotâ, koje ubijaju tielo i dušu. 25. Aquileja, grad njegda vele znatan, bi iz temelja razoren od Attile, poznatog hunskog[16]) kralja. 26. Dionis[17]), bivši kralj sirakužki[18]), kažu da je u Korintu[19]), koji bijaše primio bjegunca, podučavao dječake.

---

[1]) schimpflich, [2]) eigentlich, [3]) ersetzen, [4]) Schärfe, [5]) iztiče mi krv ich verblute mich, [6]) verbinden, [7]) sich umsehen, [8]) gewiss, [9]) Chinese, [10]) sogar, [11]) ne znati nipošto ganz fremd sein, [12]) gering, [13]) durchaus, [14]) Faulthier, [15]) dänisch, [16]) Huni die Hunnen, [17]) Dionysius, [18]) Syracus, [19]) Corinth.

Digitized by Google

CIV.

(aus, bei; Gr. § 184.)

aus dem Wagen steigen	sići s kola
den Gegner aus dem Felde schlagen	razbiti protivnika
aus vollem Halse schreien	vikati iz svega glasa
einem aus der Noth helfen	izvaditi koga iz nevolje
einen aus der Klemme, Verlegenheit reißen	izvaditi koga iz neprilike
aus dem Schlafe wecken	probuditi oda sna
Er stammt aus einem (= er entstammt einem) altadeligen Geschlechte	On vuče lozu, proizlazi iz prastare plemičke kuće
Was hat man aus dem Stoffe gemacht (verfertigt)?	Što se je napravilo od te robe?
Was ist aus dem Stoffe geworden = was ist mit dem St. geschehen?	Što je bilo od te robe?
Aus euch beiden wird in Ewigkeit nichts	Iz vas dvojice neće nikad ništa izaći
aus einer Sache klug werden	razabrati stvar
aus welchem Grunde? weshalb?	s kojega uzroka? rašta?
aus Haſs, aus Neid, aus Rache	iz mržnje, iz zavisti, za osvetu
aus Eifersucht, aus Furcht (vor)	s ljubomora, iz straha (od)
aus Liebe zur Heimat	s ljubavi prama domovini
aus Freundschaft für dich	sbog prijateljstva za te
*	*
der Topf steht beim Feuer	lonac stoji pri ognju
bei Seite setzen	metnuti na stranu
bei (an, gegen) 100 Personen	jedno sto ljudi, od prilike sto ljudi
bei Zeiten, zeitig, frühzeitig	za rana
bei Lebzeiten der Eltern	za života roditeljâ
bei dieser Gelegenheit — bei diesem Anlasse	u toj prilici, prigodi — ovim povodom
bei meiner Ankunft (Rückkunft)	pri mom dolazku (povratku)
bei der Belagerung von Florenz	pri obsadi Fiorence
dabei — wobei (odnosno)	pri tomu — pri čemu
bei diesem Anblicke	na taj pogled, ugledav to
bei diesem Wetter	s ovim vremenom, uz ovo vrieme
bei heiterem Himmel	uz vedro nebo, po vedru nebu
Ich dachte bei mir	Ja mišljah sam sobom, u sebi
Er ist nicht bei sich, bei Sinnen	On nije pri sebi, u svjesti
bei Kräften sein; — wieder zu Kräften kommen, sich erholen	biti u snazi — opet se dohvatiti snage, oporaviti se
Ich bin nicht bei Gelde, bei Stimme.	Premaklo mi se novaca, nemam glasa
Wie bist du zu diesem Gelde gekommen (gelangt)?	Odkud ti taj novac?

Digitized by Google

bei all seinem Fleiße	pored sve svoje marljivosti
bei aller Achtung (für, vor)	kod svega štovanja (za)
bei all dem = dessenungeachtet	uza sve to, sa svim tim
bei einiger Nachsicht, Nachgiebigkeit	uz nekoliku popustljivost
bei der Schnelligkeit, mit welcher das Feuer überhandnahm	kod brzine, kojom vatra otimaše mah
bei der Hand nehmen, fassen	uzeti za ruku
bei den Haaren ziehen, reißen	čupati za kosu
beim Wort nehmen	uhititi u rieči
bei Todesstrafe verbieten	zabraniti pod smrtnu kazan
demgemäß, demnach	po tomu
erfahrungsgemäß — ordnungsgemäß	po izkustvu — redom, u redu

Sprechübung.

Der Gesang gewisser Vögel, wie z. B. der Nachtigall, der Wachtel, des Finken wird durch den Ausdruck schlagen bezeichnet. — Man sagt vom Geier, Falken und anderen Raubvögeln, sie stoßen, d. h. fahren los auf ihre Beute. — Pferde und Menschen werden vom Hafer gestochen, d. h. bei vorzüglicher Pflege werden sie übermüthig. — Wenn einer heimlich fortläuft, so sagen wir, er habe sich aus dem Staube gemacht. — „Es ist nicht ganz richtig, es geht nicht mit rechten Dingen zu“ heißt so viel als: es ist Zauberei im Spiel. — Man sagt von einem Manne, der auf seine Würde hält, dass er sich nichts vergibt, sich nicht wegwirft. — Wer ehedem durch irgendein Verbrechen sein Leben verwirkte, über den brach man einen Stab und warf ihm die Stücke vor die Füße mit den Worten: Auf Erden darfst du keine Gnade mehr hoffen. Wenn wir jetzt jemand verloren nennen wollen, so sagen wir: Wir brechen den Stab über dich. — Sprechen heißt: den Laut, den die Wörter irgendeiner Sprache erfordern, hervorbringen; reden: durch geordnete Laute seine Gedanken zweckmäßig mittheilen. — Schön heißt das, was durch die Verhältnismäßigkeit und Vollkommenheit aller Theile, und insbesondere, insoferne es eine höhere Idee veranschaulicht, dem gebildeten Geschmacke Genuss bereitet. — Anstand ist die Art, wie der Mensch in Geberden, Stellung und Bewegung des Körpers sich äußert, insoferne dieselben dem Menschen anstehen (an ihm wohlgefallen); dann wohlgefällige oder sittlichschöne körperliche Äußerung. — Geberde ist die durch die Bewegung und Haltung des ganzen Körpers oder einzelner Theile desselben, Miene die durch die Gesichtszüge geschehende Äußerung.

1. Uz umjeren način življenja[1]) može i slabić stići starost. 2. Uzrok s kojega toliko djece ne uspieva, jest taj, što roditelji često ne znadu odgojiti ih tako, kako bi trebalo. 3. Jučer popodne utopi se u Dunavu mlad čovjek od 21 godine, čiji roditelji imadu malen dućan naspram našemu. 4. Ja vam to kažem ne sebe nego vas radi, za vaš boljak, eda se predomislite, dokle je još vrieme. 5. Bi-

Digitized by Google

jasmo već u tom da se uputimo (da krenemo na put), kada viest, da jedna naša rodjakinja bješe medju to umrla, prisili nas odustati od zabavnog putovanja, što kanismo. 6. Vriedilo bi truda iztraživati, ko je uprav tomu kriv. Došle bi onda stvari na vidjelo, o kojih nemate ni pojma. 7. Srećom mimoidje milosrdan[2]) čovjek, koji mu se smilova i pruži mu potrebitu pomoć. 8. Dopustite mi da ostanem u Vas, dok sluga donese odgovor. 9. Suglasnici zovu se ona slova, pri izgovaranju[3]) kojih šupljina ustâ[1]) zatvora se više ili manje. 10. Zovem boga za svjedoka, da nijesam počinio zločin, radi kojega sam pozvan na račun. 11. Službenica spava; zaspala je preduć. 12. Oni koji su sretni, i metuć[4]) nadju zlâta. 13. Za mene bar je zagonetka, kako može čovjek obogatjeti uz tako malene dohodke. 14. Ko se kod svojih činâ dade upravljati[5]) od dobrih, čistih namjerâ, nahodi u svojoj saviesti[6]), i ako ne dostigne svoje svrhe, vazda dostatnu utjehu. 15. Dnevice uživamo i upotrebljavamo iznašašća, koja iz davnih vremena, dapače[7]) od česti iz najdaljih krajeva zemlje došla su k nam, i bez kojih mi bi provodili život neradostan[8]), biedan. 16. Da se je na vrieme bolestniku pustila krv, on bi vjerojatno bio mogao spasen biti. 17. Za čudo mi je, kako možete sumnjati o stvari, koja ne dopušta sumnje. 18. Po[9]) dogovoru[10]) on plati stotinu fiorina bez najmanjeg oklievanja[11]) ili bolje govoreć s najvećom uljudnošću[11]). 19. Ako sretneš pijanca[12]), idi mu s puta. 20. Šta bi ti učinio, kad bi te ko htio uvriediti ili zlostaviti? Ne bi li se što bolje branio? 21. Koliko će iznositi trošak za logor, koji bi razapet u okolici grada? 22. Zar ne znaš ti, da ko štije uz zlu razsvietu[13]), kvari sebi oči? 23. Šta ste napravili od robe, koju sam vam poslao o božiću? 24. Ja ne ćutim više nikakvih prsoboli; skoro ću biti podpuno[14]) ozdravio. 25. Sad je tebe red pokazati, da imaš upravo srčancst, kojom se dičiš. 26. Ne, uzkliknuh, dok imam ja zapoviedati, neću trpjeti toga postupanja nego prosvjedovati proti tomu. 27. Da si uzeo sobom kišobran, kako sam ti ja bio rekao, ti ne bi bio okisnuo. 28. Ne čini se ništa dobra ljudem laskajući ih, namjesto da im se kaže istina. 29. Pogledaj dobro onoga, koga namjeravaš učiniti svojim prijateljem.

[1]) složena rieč, [2]) gutherzig, [3]) Ausſprache, [4]) auskehren, [5]) leiten, [6]) Bewuſstſein, [7]) ja, [8]) freudenleer, [9]) gemäß, [10]) Vereinbarung, [11]) Anſtand, [12]) betrunken, [13]) Beleuchtung, [14]) vollſtändig.

CV.

(mit; Gr. § 184.)

mit vielem Verſtande begabt	obdaren velikim umom
mit einem Gebrechen behaftet ſein	imati tjelesnu manu
mit Wohlthaten überhäufen	(obasuti) nadariti dobročinstvi
mit Freuden, mit Vergnügen	s veseljem, s radošću, drage volje
mit großem Eifer, ſehr eifrig	velikom revnošću, vele revno

Digitized by Google

mit Leichtigkeit — mit Leidenschaft	lasno — strastno
mit Bedacht = bedächtig, besonnen	oprezno
mit lauter Stimme (= laut) rufen	vikati na glas
mit leiser Stimme (= leise) reden	tiho govoriti
sich mit einem abgeben	drugovati s kim
sich mit etwas abgeben, befassen	baviti se čim
mit etwas fertig werden	dotjerati što kraju, do kraja
mit einem fertig werden	izaći na kraj s kim
mit einem bekannt werden = seine Bekanntschaft machen	upoznati se s kim
Ich bin mit ihm seit Jahren bekannt	Ja ga poznam od više godina
Ich bin mit ihm verwandt	Ja sam mu svoj
Fort mit dir! fort mit ihm!	Odlazi! odtale!
Es ist aus ili vorbei mit ihm = es ist um ihn geschehen	Pogibe, propade, ode mu glava
mit Einbruch der Nacht	pod noć, pod mrak
mit Tagesanbruch aufstehen	ustati na osvitak, u zoru
mit Tode abgehen = verscheiden	prestaviti se = preminuti

Die Henne.

Zu einem alten weisen Hahn
Hub einstmals eine Henne an:
Kannst lehren mich nicht ein Gebet,
Wodurch vom Menschen man erfleht,
Zu geh'n mit uns nicht ins Gericht?
Geschlachtet würd' ich gerne nicht.
Darauf der Hahn sprach zu dem Huhn:
Weil du's bist, so will ich's thun.
Thu jeden Morgen einen Schrei,
Ganz einfach, und dann leg' ein Ei.
All Gackern hilft nicht so zum Ziel;
Was du willst schrei'n, das ist gleichviel.

(Aufgabe: Man gebe die Fabel mit prosaisch richtiger Wortfolge und in schiefer Rede wieder.)

(nach, nächst; Gr. § 184.)

nach allen Richtungen, Seiten	na sve strane
sich nach einem umsehen	osvrtati se na koga
nach etwas greifen (langen), die Hand ausstrecken	hvatati se čega, pružiti ruku na što
nach einem mit Steinen werfen ili einen mit Steinen bewerfen	hitati na koga kamenje, bacati kamenje za njim
nach einem (auf einen) schießen	strieljati na koga
nach der Scheibe schießen	nišan biti
nach Wasser ili um Wasser gehen = Wasser holen	ići po vodu

Digitized by Google

nach dem Arzte ili um den Arzt ſchicken	poslati po liečnika
nach Ruhm ſtreben, geizen, trachten; etwas anſtreben	težiti, hlepiti za slavom, težiti za čim
nach einem Schatze graben	kopati blago (klad)
ſich nach etwas ſehnen, Verlangen tragen; — es verlangt mich ...	čeznuti za čim želim što, željan sam čega
nach etwas lüſtern (gierig, begierig)	požudan, pohotan čega
Die Sache gieng nach Wunſch	Stvar idjaše povoljno
nach Belieben (beliebig)	po volji
nach Willkür (willkürlich)	svojevoljno
nach Kräften, nach Möglichkeit, nach Thunlichkeit beſtrebt, bemüht ſein	po mogućnosti, koliko se igda može truditi se, nastojati
nach Art einer Röhre = röhrenartig	poput cievi, cievkast
dem Anſcheine nach, anſcheinend	prividno, na oko
der Reihe nach, nacheinander	po redu, zasobce
der Länge nach	u dugulj, koliko je (itd.) dug
demnach, ſomit, folglich	po tom, dakle
nach etwas riechen, ſchmecken	vonjati čim, udarati na što
nach Knoblauch ſtinken	udarati česnom
Er ſaß nächſt mir ili mir zunächſt	On sjedjaše tik do mene
Du, den ich nächſt den Göttern am meiſten ehre	Ti koga ja za bogovi najviše štujem
demnächſt — nächſtdem	skoro — za tim, osim toga

1. Što da izadje iz momčeta, koje je tja od mladosti razmazano[1]) te se priučilo neradu? 2. U kojoj se je prigodi sdesio[2]) slučaj, o kojem bješe govor za stolom? 3. S kojega se uzroka toliko srdiš na mene? Jesam li tebi možda od smetnje? 4. U koliko dana nadate se da ćete dotjerati tu radnju do kraja? 5. Odkud ti taj sparog[3])? Kad sam ja bila na trgu, nije ga bilo vidjeti. 6. Što je pravo, ne mjeri se i prosudjuje niti po veličini, niti po broju, niti po vremenu. 7. Ti si bližnjega usrećio dobročinstvî; on paka odvratio[4]) ti ih je možda grdom[5]) nezahvalnošću[6]). Ne daj se ipak uplašiti nezahvalnošću pojedinca; budi uza sve to dobrotvoran, samo radi većim razborom; inače[7]) ćeš opet podupirati nevriedne, dočim bi vriedni zabadava u tebe tražili pomoći. Čini dakle dobro, ali čini to s razborom; tako si barem zadovoljio zahtjevim liepe čovječnosti. 8. Knez N. izdao je nedavno knjigu, u kojoj opisuje putovanje od njega poduzeto u iztočnu Indiju[8]). 9. Sled[9]), čijim se lovom[10]) bave hiljade ljudî, prikazuje se[11]) i izčezava čudnovatom pravilnošću. 10. Bajka pripovieda, da[12]) je Saturno proždro svoju djecu od straha da bude od njih lišen vlade. Taj je Saturno slika vremena, koje takodjer običava proždirati vlastitu svoju djecu. 11. Jugurtha, opetovano razbijen od Marija, pobježe u Boka[13]), kralja mauritanskoga, koji ga izdade[14]) Rimljanim, sa svim da mu bijaše u rodu. 12. Pokle bijasmo odpočinuli i oporavili[15]) se jelom i pićem, dohvatismo se

Digitized by Google

opet snage i nastavismo prekinuti put. 13. Vi znate, koliko Vas ljubim i kakvom nestrpljivošću očekujem jedno Vaše pismo; sa svim tim čini se da ste me ovaj put zaboravili. 14. Premda je jež malena i slabahna životinja, ipak se pokazuje u mnogih prigodah vele odvažnim[16]). 15. Nijesam nikada mogao doznati, što je bilo od bliedog mladića, s kojim Vi obćaste u ono vrieme. 16. U predsoblju stoji stranac, koji pita za gospodara od kuće. 17. Prva navala na tvrdjavu bi uzbijena od naših; pri drugoj paka podje za rukom navaljiteljem uzpeti se na zidine i prodrieti u nju. 18. Atenjani bijahu izgubili otok Salamis, i svi pokušaji da ga opet osvoje izjaloviše se, tako da se najzad pod smrtnu kazan zabrani predlagati preosvajanje[17]) istoga. 19. Sastavitelj ovih pjesama liepih uzprkos njihovoj nadutosti poznat mi je samo po imenu, akoprem mi je zemljak. 20. Staro propada[18]), mienja se vrieme i nov život cvate iz razvalinâ[19]). 21. Prava filosofija sastoji se u tomu, da tražimo istinito, činimo dobro i ljubimo liepo. 22. Čim je tko većih zaslugâ stekao, tim zna bolje ocieniti zasluge drugieh. 23. Ko bez psa ide u lov, vrati se kući bez zeca. 24. Život bi bio kratak, kad ga ne bi nada produljila.

---

[1]) verzärteln, [2]) ſich ereignen, [3]) Spargel m., [4]) vergelten, [5]) ſchnöd, [6]) Undank, [7]) ſonſt, [8]) složena rieč, [9]) Häring m., [10]) Fang m., [11]) erſcheinen, [12]) bez daſs, [13]) Bocchus, [14]) ausliefern, [15]) laben, [16]) entſchloſſen, [17]) Wiedereroberung, [18]) ſtürzen, [19]) Ruine.

CVI.

(nebſt, ſammt; von; Gr. § 184).

Hier iſt Papier nebſt Tinte und Feder	Evo papira s crnilom i perom
einen Baum ſammt der Wurzel ausrotten	iztriebiti drvo skupa sa korjenom
Ich weiche (rühre mich) nicht von der Stelle	Ja se neću maknuti s mjesta
Der Wald erſtreckt ſich von Norden nach Süden	Šuma se pruža sa sjevera prema jugu
von weitem ili ferne	iz daleka
von oben — von unten	ozgara — odozdo
von vorn — von hinten	sprieda — s traga
von außen (auswendig)	s vana, s dvora
von innen (inwendig)	s nutra, iznutra
von neuem (neuerdings)	iznova, nanovo
keinen Laut von ſich geben	ne pustiti svoga glasa
ſich etwas vom Halſe ſchaffen	otresti se čega
Das hängt von euch ab	To stoji u vami, do vas
Ich weiß es von guter Hand, aus guter Quelle	Znam to iz dobre ruke, iz dobrog izvora
Geld von einem borgen, entlehnen, zu Leihe nehmen	zaimati novaca u koga, uzeti u zajam, u veresiju

Digitized by Google

Abschied von einem nehmen, sich verabschieden	oprostiti se s kim
etwas von Herzen gerne thun	učiniti što od srca, velesrdno
der Tisch ist von Holz, von Stein	stô je drven, od kamena
die Stufen sind von Erz	stepenice su od mjeda
die Fabel vom Fuchs und vom Bock	basna o lisici i jarcu
die Lehre vom Schall	nauka o zvuku
ein Mann von Ehre, von Geist	čovjek pošten, darovit
ein Naturforscher von Beruf	prirodoslovac zanatom, od zanata
eine Frau von Stande	žena visoke ruke
eine Sache von Wichtigkeit, Bedeutung	posao od važnosti
Hunderte, Tausende von Menschen	stotine, hiljade ljudî
klein von Gestalt; schön von Gesicht	nizka struka; liep u obrazu
von altem Schrot und Korn	staroga kova
Ich kenne ihn von Person, vom Sehen	poznam ga lično, od vidjenja
Es war ein Fehler von mir	Bijaše jedna moja pogrješka
Das ist nicht recht von ihm (gehandelt)	Nije pravo uradio
seit Menschengedenken	od pamtivieka

Ich weiß nicht, sprach der sterbende Newton, was die Welt von meinen Arbeiten sagen wird; mir aber scheint es, dass ich nichts anderes gewesen bin als ein Kind, das an der Küste des Meeres spielt und bald einen Kiesel, der etwas glatter ist, bald eine Muschelschale findet, die etwas mehr glänzt, während doch der große Ocean der Wahrheit sich noch unerforschlich vor mir ausdehnte.

Gustav III., König von Schweden, überreichte als Knabe seiner Mutter eine Zeichnung zum Beweise seiner Fortschritte. Die Königin aber bemerkte darin mehrere Verbesserungen von fremder Hand und gab sie ihm mit den Worten zurück: Ich will lieber einen rohen Umriss von deiner eigenen Hand, als die schönste Zeichnung von einer fremden. Bedenke, mein Sohn, wenn sich unsere Hände einmal der Lüge bedienen, so wird sich auch das Herz bald daran gewöhnen.

(Aufgabe: Man verwandle in beiden Stücken die gerade Rede in die schiefe.)

O weh' der Lüge! Sie befreiet nicht
Wie jedes wahrgesproch'ne Wort
Die Brust; sie macht uns nicht getrost, sie ängstet
Den, der sie heimlich schmiedet, und sie kehrt,
Ein losgedrückter Pfeil, von einem Gotte
Gewendet und versagend, sich zurück
Und trifft den Schützen.

Wildheit wandelt in Größe sich wohl und trotzige Selbstkraft;
Aber der Leichtsinn — nie schwingt er zur Würde sich auf.

Digitized by Google

Aus dem Saatkorn bestimmst du kündend die kommende Pflanze;
Willst du die Zukunft versteh'n, prüfe der Gegenwart Saat.

Jeder hat ein Ziel vor Augen, dem er nachläuft bis zur Gruft,
Aber oft ist's eine Feder, die er aufblies in die Luft.

1. Prima se gost po svojoj odjeći i odpušta se po svojih govorih. 2. Teži za tim, da postaneš svedj plemenitiji i savršeniji i time bogu ugodniji[1]). 3. Novac je ono, čega je većina ljudi požudna. 4. Pri smrti prosjaka ne prikazuju se repatice[2]), nego samo kad preminu veliki ljudi. 5. Na muhe ne puca se topovî t. j. ništetne, neznatne stvari ne vriede da se radi njih užestimo[3]). 6. Ko kopa drugo nego duševno blago[4]), mahnitac je. 7. Ja znam iz vlastitog višegodišnjeg izkustva[5]), kako su dosadne takove radnje i kako je težko dotjerati ih do kraja. 8. Imadu još mnoge zemlje, osobito u nutrnjem dielu[6]) Afrike i Australije, o kojih nemamo nikakve viesti, buduć nijesu još bile iztražene. 9. Vrativ se Agamemnon, vrhovni vodja Grkâ u trojanskom ratu, iz Troje u Argos, bi smaknut od vlastite svoje supruge. 10. Hram Jupitrov u Olimpiji[7]) stojaše u Altisi[8]), gaju svetom od velikog obsega, ogradjenom zidovî. 11. Izpoviedam iskreno, da još ne dokučujem upravo[9]), s kojih je uzroka nastala ta razpra tako pogubna za oba naroda. 12. Koliko je bilo pučanstvo Londona nazad stotinu godina? Bi li mi ti umio to kazati[10])? 13. Od koga ste Vi doznali, da grof Münster ima biti imenovan poklisarom u Carigradu? 14. Tu smrdi strašno od stjenicâ. Zar nije nikoga, da drži sobu čistu? 15. Ištem Hermanna i Herminu, ali ih ne mogu nigdje naći. Gdje se mogu biti sakrili? 16. Nesreće, kojih su pune novine, sgodile su se na obali Norvegije pa su doista strašne. Da nijeste još ništa o tom čuli? 17. Što sad kaniš, prijane? Hoćeš li znati sebi pomoći, ako nesgoda sa svih strana navali[11]) na te? Jer ja te ne mogu odsele ni savjetovati ni pomagati. 18. S prazna drveta vjetar neće otresti[12]) jabukâ. 19. Gdje se ukorieni vjernost, bog od nje načini stablo. 20. Nestašica[13]) i oskudica[14]) bolje dolikuju[15]) čovjeku nego punoća[16]) i obilje[17]), pa ima mislî i čuvstvâ, koja ne rastu na žirnom[18]) tlu. 21. Vam je na velik ponos, što ste postigli ovaj uspieh, kojega bijahu toliki požudni. 22. Na obalah sjeverne Amerike hvataju se bezbrojni bakalari[19]), koji se osušeni razašilju[20]) na sve krajeve svieta. 23. Ovo jelo udara česnom; a ipak ga nijesam ja stavio. 24. Ako me ko uzhtjede siliti, da se uputim uz ovako ružno vrieme, ja ću se tomu uzprotiviti. 25. Činovnik, za koga pitate, odsutan je od nekoliko vremena, ali se očekuje o božiću. 26. Jako dvojim, je li to pravi način uvjeriti koga[21]) o svojoj nepravdi. 27. Njeke životinje tako su plašive[22]), da pri najmanjem štropotu udare u bieg. 28. Uzprkos težkoćam, s kojimi imasmo se boriti, opet smo dostigli, za čim težasmo. 29. Po mojem mnienju nema za čovjeka koristnije nauke od one koja uči, kako da se čovjek očuva[23]) zdrav, a kad se razboli, kako da se otrese od dotične[24]) bolesti. Ko to znade, posjeduje jedno od najviših dobara; jer bez

Digitized by Google

zdravlja nema ni bogatstva ni užitka. 30. Sije čovjek, nu[25]) nad[26]) usjevi bdije tiho tamna otajstvena[27]) moć.

[1]) wohlgefällig, [2]) Komet, [3]) ſich ereifern, [4]) plural, [5]) Erfahrung, [6]) ne prevadja se, [7]) Olympia, [8]) die Altis, [9]) recht, [10]) angeben, [11]) einſtürmen, [12]) ſchütteln, [13]) Mangel, [14]) Entbehrung, [15]) anſtehen, [16]) Fülle, [17]) Überfluſs, [18]) fett, [19]) Stockfiſch, [20]) verſenden, [21]) Gr. § 59, c, [22]) ſcheu, [23]) erhalten, [24]) betreffend, [25]) doch, [26]) ob, [27]) geheimnisvoll.

CVII.

(zu; Gr. § 184.)

zu ebener Erde wohnen	stanovati pri zemlji
zu Lande, zu Waſſer reiſen	putovati po suhu, po moru
ein Treffen zur See	bitka na moru
zur Rechten jemandes ſitzen	sjediti komu s desne strane
zu Grabe tragen — zur Leiche gehen	sprovoditi mrtca — ići na sprovod
einem zu Füßen fallen	pasti licem pred koga
Es iſt mir zu Ohren gekommen	Došlo mi je do uši, dočuo sam
einem zu Leibe (= auf einen los) gehen	sćorlati, sletjeti na koga
von Zeit zu Zeit, dann und wann	po koji put, kad i kad
zu Anfang, zu Ende des Monats	početkom, koncem mjeseca
zu Mittag, zu Nacht eſſen	objedovati, večerati
zu meiner Zeit	za moje mladosti
Sie treffen mich da zu jeder Stunde	Vi me tu nalazite u svako doba
Sie kamen zu Hunderten daher	Dolažahu na stotine
Es iſt mir nicht zur Hand, ich hab' es nicht bei der Hand	Nije mi pri ruci
Mir iſt wohl (übel) zumuthe	Meni je dobro (zlo) pri srcu
ſich etwas zu Herzen nehmen, zu Gemüthe führen = etwas beherzigen	primiti što na srce, usaditi u srce
Es geht ihm nicht zum beſten	Nije mu najbolje
Dieſer Garten gehört zum Hauſe	Ovaj vrt spada na kuću
Das gehört nicht zur Sache, hieher	To ne spada na stvar, amo
Brot zum Fleiſch eſſen	jesti kruha s mesom
Du ſchweigſt zu dieſem Schimpf?	Ti ne prigovaraš ovoj porugi?
Wie verhalten ſich dieſe Brüche zu einander? = In welchem Verhältniſſe ſtehen ſie zu einander?	Kako su ovi slomci jedan prama drugomu? = U kojem razmjeru stoje jedan prama drugomu?
Neigung, Luſt zu etwas haben	naginjati na što, sklon biti na što
jemand nicht zu Wort kommen laſſen	ne dati komu prosloviti
etwas zuſtande (zuwege) bringen	izposlovati što
Die Heirat kam nicht zuſtande = aus der Heirat wurde nichts	Ženitba se ne izvrši = od te ženitbe ne bi ništa
den Grund zu etwas legen	postaviti temelj kojoj stvari

Digitized by Google

zugrunde richten	upropastiti, zatamaniti
zugrunde gehen = untergehen	propasti, poginuti, zaglaviti
einem zutheil werden, beschieden werden	pasti komu u dio, dopasti koga
zu Gebote, zur Verfügung stehen	stati, biti na razpoloženje
einem zur Verfügung stellen	staviti komu na razpoloženje
Was steht zu (Ihren) Diensten?	Što zapoviedate?
zu seinen Gunsten (Gr. § 34)	njemu u korist
ihm zu Ehren — ihm zu Liebe (zulieb)	njemu na čast — njemu za ljubav
sich eine Unterlassung zu Schulden kommen lassen = sich einer U. schuldig machen	propustiti svoju dužnost
zuschanden machen	pokvariti što
zuschanden werden	osramotiti se
zustatten (zugute) kommen	doći u prilog
die Sache geht gut vonstatten	Stvar dobro ide od ruke
etwas zunichte machen, vereiteln, hintertreiben	uništiti, osujetiti što
sich etwas zunutz(e) machen = etwas benützen, verwenden	okoristiti se čim
zu Gelde machen	unovčiti
zu Moder werden = vermodern	iztruhnuti, sagnjiti
zu meinem Schrecken, Entsetzen	s velikim strahom
zu allgemeiner Verwunderung	na sveobće čudo
zu meiner innigsten Freude	na moju najsrdačniju radost
dem Gesetze zuwiderhandeln	raditi unatoč zakonu

Sprechübung.

„Den Mantel nach dem Winde hängen" heißt: die Umstände zu seinem Vortheile benützen, sich nach den jedesmaligen Umständen richten. — „Zurathe halten" bedeutet: im Vorrath halten, sparen. — „Sein Leben fristen" heißt: mit genauer Noth sich erhalten, gleichsam von einer Frist zur andern, von Tag zu Tag leben. — Theer ist eine Masse, die aus Harz, Terpentinöl u. dgl. besteht; man gewinnt sie aus Kienholz u. s. w. — Matte ist eine aus Schilf, Binsen u. dgl. geflochtene Decke, die häufig als Fußteppich benützt wird. — Die Espe, Zitterpappel, ist ein hoher Waldbaum mit Blättern, die oben hellgrün, unten graugrün oder weißlichgrün sind. Der schwächste Lufthauch setzt sie in zitternde Bewegung; deshalb sagt man von einem erschreckten Menschen sprichwörtlich: er zittert wie Espenlaub. — Sehr hoch gehende Wellen, durch Stürme oder Orkane hervorgebracht, nennt man Wogen. — Sturzwelle oder Sturzsee heißt eine heftige Welle, die sich gegen das Schiff bricht und über dasselbe hinstürzt. Derlei Wellen sind so gewaltig, dass sie alles, was sich auf dem Deck befindet, zertrümmern oder über Bord werfen.

Der ewige Jude ist nach der Sage ein Jude, der das Schustergewerbe trieb und, weil er den Heiland auf dem Wege zur Kreuzigung vor seinem Hause nicht ausruhen lassen wollte, zur Strafe verurtheilt wurde, bis zum jüngsten Gerichte unruhig hin und her zu wandern.

Digitized by Google

1. Vuk traži da spopadne konje sprieda, goveda pako s traga. 2. Površina planeta[1]), na komu stanujemo, sastoji se stranom iz suha stranom iz vode; preteži[2]) pak voda; jer ova stoji prama suhu kao *što* stoji po prilici 1 prama 3. — 3. I korov je dobar nečemu, samo ako ga se umije upotrebljavati i staviti na pravo mjesto. 4. Blago onomu, koji sačuva svoju dušu prostu od krivnje. Njemu se ne smiedu približiti furije zle saviesti, koje krivoga neprestano gone i muče. 5. Nemojte zaboraviti, da spavajuća lisica ne hvata nijednog pileta i da u grobu imate još dosta vremena za spavanje. 6. Hajdemo na dvor; vrieme pozivlje na šetanje. 7. Vonja, ili bolje da rečem, udara tu uljem, sumporom, (pušćanim) prahom. 8. Providiv se novcem i preporučnicami ja se oprostih sa svojimi i otidoh put Milana, kamo me zvahu hitni[3]) poslovi. 9. Hippija[4]), iztjeran od Atenjana[5]), pobježe k Persijancem[6]). 10. Potjeran[5]) od svojih neprijatelja junak se spasi plivanjem. 11. Kraljica Isabella obeća Kolumbus-u velikih[7]) darova i imenova ga podkraljem[8]) svih zemalja, koje bi odkrio. 12. Antonij, jedan od triumvira, odvrže[9]) sestru Oktavijana i uze za ženu Kleopatru, kraljicu egipatsku. 13. Pčela nam služi za uzor[10]) radinosti. — Pčela i mrav služe nam za uzore radinosti. 14. I lovački psi[11]), sasve da su od naravi veoma obdareni, moraju se umjetno dotjerivati[12]), prije nego se njimi posluže lovci za lov. 15. Uči mučati, prijane! Srebru naliči govor, ali na svoje[13]) vrieme mučati čisto[14]) je zlato. 16. Bog blagosiva poduzeća pravednika i njegovi vlastiti neprijatelji doprinašaju k njegovom uhru. 17. Samo Hristos mogaše reći farizejima[15]): Ko od vas može me okriviti jednim griehom? 18. Kako si pri srcu, sada gdje[16]) se nalaziš u posve drugom položaju? Je[17]) li ti još do šale? 19. Šta kažete Vi na to? Vi na to šutite? Zar ne dokučujete, da je sad došlo vrieme govorenja? 20. Na koju uru običavaju poći na objed, prije ili poslie kupanja? 21. Kako ste se vladali, da se otresete toga dosadljivog laskatelja? 22. Kako je visina crkve koja[18]) se ima sagraditi prama širini njegovoj i kako će ona izgledati s nutra? 23. Umjerenost je najbolje sredstvo za sačuvanje zdravlja. — Umjerenost je najbolje sredstvo, da se sačuva zdravlje. 24. Ko hoće da bude svoj vlastiti učitelj, ima često ludjaka za učenika. 25. Kada te pohvali neprijatelj, vriedi toliko kao da te je sto prijateljâ pohvalilo. Tako se bar kaže. 26. Pošto se glasaše da se približuje dušmanin, oni ne postojaše na mejdanu već udariše u bieg iz straha da budu zarobljeni. 27. Sada se ne sjećam (ne pada mi na um), kako se je zvala pjevačica, koja u ono vrieme bijaše tako glasovita. 28. On onjuši dim[19]) iz daleka i opraši[20]) za to, prije nego se mogaše uhvatiti[21]) ga. 29. Nemamo ništa da predbacimo jedan drugomu; skrivili smo istu krivicu. 30. Jučer popodne ja se ćutih malo naloš i legoh za to u postelju, netom bijaše sunce zašlo.

---

[1]) Planet, [2]) überwiegen, [3]) dringend, [4]) Hippias, [5]) neka se čini s predikatnom i attributnom konštrukcijom, [6]) Perſer, [7]) reichlich, [8]) Vicekönig, [9]) verſtoßen, [10]) Vorbild, [11]) složena rieč, [12]) abrichten, [13]) recht, [14]) lauter, [15]) Phariſäer, [16]) „sada gdje“ jednom rieču, [17]) aufgelegt ſein, [18]) neka se skrati, [19]) = pečenku, [20]) ſich aus dem Staube machen, [21]) habhaft werden.

Digitized by Google

CVIII.

(durch, für, ohne, sonder; Gr. § 185.)

durch die Finger sehen ili ein Auge zudrücken	gledati kroz prste
durch Glück, durch Verdienste zu hohen Ehren gelangen	srećom, zaslugami doći do visokih časti
durch den Gebrauch eines Heilmittels genesen	ozdraviti porabom lieka
sich durch Dämme schützen	štititi (žaštititi) se nasipî
Der Gewalthaber ward durch eine Verschwörung gestürzt	Ovlašćenik bi smetnut, oboren urotom
Die Stadt wurde durch ein Erdbeben zerstört	Grad bi srušen trešnjom, potresom
Er war durch seinen Nebenbuhler verdrängt worden	Bio je odtisnut od takmaca svoga
*	*
Das paßt, schickt sich nicht für jedermann	To ne dolikuje svakomu
für jemand eingenommen sein	biti komu prijatelj, zanesen za kim
Er ist für die Jagd sehr eingenommen	On je jako zanesen za lovom
Für sein Alter ist er noch rüstig	Za njegove godine on je još krepak
ich für meine Person ili für meinen Theil	ja za mene, ja s moje strane
etwas fürs (ili für sein) Leben gern thun	činiti što od sve duše
An und für sich (betrachtet) ist das Tanzen nicht schädlich	Smatrano samo po sebi plesanje nije štetno
Schritt für Schritt, Tag für Tag	korak po korak, dan po dan
Für wen hältst du mich? = siehst du mich an?	Za koga me držiš?
Er gibt sich für einen Freiherrn aus	On se prodava barunom
Er gilt für den ersten Chemiker (als der erste Ch.) der Gegenwart	Drže ga za prvog lučbara što živi
Ich finde nicht für gut hinzugehen	Ne nahodim da je dobro poći onamo
Du hast es für gut befunden mich so lange auf dich warten zu lassen	Ti si našao za dobro pustiti me da te tako dugo čekam
Ich halte (erachte) es für gerathen ili angezeigt umzukehren	Cienim da bi pametno bilo povratiti se
etwas für übel (ili samo übel) nehmen, etwas verübeln, verargen	uzeti što za zlo
ohnedies, ohnehin	i tako, i onako
sonder Zweifel; sonder Scheu	bez sumnje; bez straha

Der Rabe und der Fuchs.

Ein Rabe trug ein Stück vergiftetes Fleisch, das der erzürnte Gärtner für die Katzen seines Nachbars hingeworfen hatte, in seinen Klauen fort.

Digitized by Google

Und eben wollte er es auf einer alten Eiche verzehren, als sich ein Fuchs herbeischlich und ihm zurief: Sei mir gesegnet, Vogel des Jupiter! — Für wen siehst du mich an? fragte der Rabe. — Für wen ich dich ansehe? sagte der Fuchs. Bist du nicht der rüstige Adler, der täglich von der Rechten des Zeus auf diese Eiche herabkommt, mich Armen zu speisen? Warum verstellst du dich? Sehe ich denn nicht in der siegreichen Klaue die erflehte Gabe, die mir dein Gott durch dich zu schicken noch fortfährt? — Der Rabe erstaunte und freute sich innig für einen Adler gehalten zu werden. Ich muss, dachte er, den Fuchs aus diesem Irrthume nicht bringen. Großmüthig dumm ließ er ihm also seinen Raub herabfallen und flog stolz davon.

Der Fuchs fieng das Fleisch lachend auf und fraß es mit boshafter Freude. Doch bald verkehrte sich die Freude in ein schmerzhaftes Gefühl; das Gift fieng an zu wirken und er verreckte.

Möchtet ihr euch nie etwas anderes als Gift erloben, verdammte Schmeichler!

1. Ko jede ili pije odviše, oli inače[1]) radi unatoč naravnom zakonu, podkopava svoje zdravlje i lišava se prava na sretnu starost. 2. Ne palo mi u dio što želim, nego što mi koristi[2])! 3. Jaoh onomu, po komu dolazi sablazan[3]) na sviet; bilo bi bolje po njega da nije rodjen. 4. Nevolja, u kojoj se nahode, velika je; pomozite ih, u koliko vam je moguće, riečju i djelom. 5. Samo riedki[4]) krepostni ljudi, koji ili srećom ili od Vilâ pozvani dodju u vilinsko kolo[5]), mogu bez pogibelji š njimi obćiti. Takova čeljad, bila mužkoga ili ženskoga spola, nauče od Vilâ svakojake umjetnosti, i premda im Vile samo nešto od svojih znanja priobćuju, postanu ipak vele mudra i vješta. 6. Kretanjem (lica)[6]), dapače[7]) pogledom, kažu stari, da[8]) se može uvriediti dužnost prama roditeljem i njihovim[9]) zastupnikom. 7. Poniznost je čista ljubav k istini u prosudjivanju sebe sama. 8. Umorene dugim letom prepelice se spustiše u tabor Israelaca[10]). 9. Trgovačka družba[11]), zvana Hansa, koja je cvala u srednjem vieku[12]), bješe tako jaka, da se mogaše ogledati s mogućnimi kralji po suhu i po moru. 10. Borijasmo se za deset uri; napokon se odluči bitka na našu korist. 11. Bolest, koja je već naše predje strašila, na strah je svih stanovnika buknula nazad nekoliko dana u našoj okolici. 12. Ima sad topova, koji se krcaju s traga te se za to zovu straguše[13]), u protuslovju sa sprjedušami, koje se krcaju sprieda. 13. Jesi li se odrekao svojih prava na one njive (polja, livade)? Komu za ljubav si se lišio svoga prava? 14. Spada li i ovaj vrt na kuću? 15. Šta ćemo danas imati s mesom (s pečenim)? 16. Što je sakrivio častnik, koji bi nedavno odpušten iz službe? Čim se je upropastio? 17. Kolika će biti šteta uzrokovana od tuče? 18. Tvoja je lienost tolika, da ti, kako se običava reći, smrdiš njom. 19. Ja ću izvršiti dužnost, koja mi je naložena[14]), ma što rekli na to drugi. 20. Onaj je sažalenja vriedan, koji ne umije okoristiti se vremenom, tom glavnicom naravi. 21. Pobjedami kod Salamine[15]), Plateje i Mikala Themistokle učini svoju otačbinu Atenu prvom

Digitized by Google

morskom vlasti. 22. Pirej, u čijem obsegu[16]) bivaše[17]) neprestano[18]) stočište[19]) bezbrojnih stranaca i trgovaca, sadržavaše javnih sgrada svake vrsti. 23. Ljudi, koji se odmah umore, izposluju malo ili ništa. 24. Plemeniti starče[20])! Živio ti još dugo na našu radost! 25. Kao *što* dobri roditelji kuću svoju, tako i dobri učitelji čine školu svoju malenim hramom. 26. Narav nam nudja silu nevinih naslada, koje možemo uživati i tako se radovati[21]) životu, ne mučeni grižnjami[22]) saviesti[12]). 27. Čujem da hoćeš odputovati[23]). Ti misliš, u tudjini bit[24]) će bolje. Možda! Ali se je često izkušalo, da tudjina nema srca za tudjinca. No[25]) vidim, da si čvrsto odlučan. Hajde dakle s bogom. Nu[25]) budi uvjeren, domovina će uviek imati još koje mjestance za tebe možda nesretna.

---

[1]) sonst, [2]) frommen, [3]) Ärgernis, [4]) wenig, [5]) Reigen m., [6]) Miene, Geberde, [7]) ja sogar, [8]) bez veznika, [9]) der die das, [10]) Israelit, [11]) Handelsgenossenschaft, [12]) složena rieč, [13]) Hinterlader, [14]) obliegen, [15]) Salamis, Platäa, Mycale, [16]) Umkreis, [17]) stattfinden, [18]) beständig, [19]) Zusammenfluss, [20]) Greis, [21]) froh werden, [22]) Biss, [23]) verreisen, [24]) werden, [25]) doch, jedoch.

CIX.

(gegen, wider, bis; Gr. § 185.)

gegen ili wider den Strom schwimmen	plivati uz vodu
gegen ili wider jemand feindlich gesinnt sein, feindliche Gesinnungen hegen	neprijatelj biti komu, ne moći koga
etwas wider Willen (widerwillig) thun	činiti što preko volje, zlovoljno
wider Recht (widerrechtlich)	unatoč pravu, nepravedno
Er ist gegen (bei, an die) 30 Jahre alt	On ima oko 30 godina
gegen Abend — gegen Morgen	pod večer — pred jutro
gegen (das) Ende des 6. Jahrhunderts	pod konac šestoga vieka
Ich verkaufe nur gegen bare Bezahlung	Ja prodavam samo za gotov novac
Ich wette 100 Gulden gegen einen	Kladim se o sto fior. za jedan
gen Himmel (zum Himmel empor)	prama nebu
Das Wasser reichte uns bis an die Knie, bis über die Hüften	Voda nam bijaše do koljena, do poviše bedara
Er blieb bis zum Abend	On ostade do večera
Ich ward bis auf die Haut nass	Ja okisnuh do kože
Er muss bis auf den letzten Heller bezahlen	Mora da plati sve do zadnjeg novčića

Die Einkehr (von Uhland).

Bei einem Wirte wundermild,
Da war ich jüngst zu Gaste;
Ein goldner Apfel war sein Schild
An einem langen Aste.

Digitized by Google

Es war der gute Apfelbaum,
Bei dem ich eingekehret;
Mit süßer Kost und frischem Schaum
Hat er mich wohl genähret.

Es kamen in sein grünes Haus
Viel leichtbeschwingte Gäste;
Sie sprangen frei und hielten Schmaus
Und sangen auf das beste.

Ich fand ein Bett zu süßer Ruh'
Auf weichen grünen Matten;
Der Wirt, er deckte selbst mich zu
Mit seinem kühlen Schatten.

Nun fragt' ich nach der Schuldigkeit;
Da schüttelt' er den Wipfel.
Gesegnet sei er allezeit
Von der Wurzel bis zum Gipfel.

(um; Gr. § 185.)

Rings um mich war alles still	Okolo mene sve bijaše tiho
Ich rede, wie es mir ums Herz ist	Govorim, kako mi je na srcu
Es ist mir schwer ums Herz	Boli me u duši
Sie stellten sich, standen um ihn her	Staviše se, stojahu oko njega
Der Dampfer kommt um Mittag, um Mitternacht	Parobrod dohodi oko podne, oko ponoći
um etwas kommen	doći po što; izgubiti što
einen um etwas bringen	učiniti komu da što izgubi
Er hat mich um mein Geld betrogen	Ugrabio mi je na prevaru novac
Er kommt einen Tag um den andern ili jeden zweiten Tag	On dolazi na prezdan, svaki drugi dan
Ich gäbe viel darum	Mnogo bih ja platio za to
Ich habe den Ring um 20 fl. hergegeben	Ja sam prodao prsten za 20 for.
um Geld spielen, arbeiten	igrati, raditi za novce
um jeden Preis	pod svaku cienu, po što po te
nicht um alles in der Welt	ne . . . za ništa na svietu
um vieles (bei weitem, weitaus)	mnogo, puno (pred komparativi)
um zehn Jahre älter	za deset godina stariji
Er hat sich um eine Stunde verspätet	Zakasnio je za uru
Ich habe mich um 2 Thaler verrechnet, geirrt	Ja sam se zabrojio u dva taliera
Arbeiter um Tagelohn dingen	najmiti radnike na nadnicu
der Schmerz, Gram um etwas	bol, tuga za čim
es thut (es ist) mir leid um ihn	žao mi ga je
es wäre schade um die beiden	šteta bi bila za tu dvojicu
es stünde schlecht um den Staat, wenn	bilo bi zlo po državu, ako . . .

Digitized by Google

Nun iſt es um uns geſchehen	sad pogibosmo, ode nam glava
einen um ſeine Anſicht (Meinung) fragen, befragen	pitati koga za njegovo mnienje
einen um etwas bitten, erſuchen	moliti koga za što, iskati što u koga
um etwas einkommen, ein Geſuch um etwas einreichen; (um) etwas anſuchen	podnieti molbenicu za što, zaiskati što
um Hilfe rufen — zu Hilfe eilen	vikati za pomoć — priteći u pomoć
um die Hand eines Mädchens werben ili freien	prositi (zaprositi) djevojku
ſich um jemandes Gunſt bewerben	tražiti čiju milost
(ſich) um die Herrſchaft ſtreiten, ſich die Herrſchaft ſtreitig machen	otimati se o vlast, preti se s kim o vladu
ſich um etwas zanken, reißen	svadjati se oko česa

1. Godine 509 Rim postade republikom i ostade do godine 31 prije Hristosa t. j. do bitke kod Akcija[1]). 2. Konstantin, prvi krstjanski car Rimljana, odgodi krštenje do konca svoga života. 3. Batavci[2]) ustadoše višeput proti rimskomu gospodstvu, najzadnje pod Klaudijem Civilis-om za vrieme Vespasiana; ali ustanak, kako znamo iz Tacita, ne podje za rukom; ipak ostadoše odonda prosti od danaka i bijahu od Rimljana svedj dobro držani. Iza vremenâ Honorijevih njihovo ime izčezava iz poviesti. 4. Basna o lavu koji bi spasen od miša, uči nas, da i od najslabijih mogu nam biti odvraćena[3]) dobročinstva. 5. Siromah, koji se stidi svoga poriekla, kad je do česa dotjerao, pokazuje, da nije dostojan sreće, koja mu pade u dio. 6. Bilo bi željeti, da primiš bolje na srce opomene tvojih gojitelja, koji ti tako dobro misle. 7. Susrio sam jutros Vašeg zemljaka i zahvalio sam mu na usluzi učinjenoj mi u onoj prigodi. 8. Za koju platu služiš ti sada? a je li ti služba po ćudi? 9. O čigovom će se trošku štampati gramatika, koju namjeravaš izdati? 10. Ne bi li s ovim vremenom shodno[4]) bilo učiniti podulju šetnju? 11. Kako ste to čuli, šta ste mu dali na odgovor? 12. Kamo si metnuo nož, kojim si rezao butinu? 13. Grad Sparta ne bijaše obkoljen zidovî; jer po izreci[5]) Likurgovoj[6]) imaše biti štićen hrabrošću gradjana svojih. 14. Prije nego Pluto odpusti suprugu svoju Proserpinu, dade joj okusiti jedarce od šipka[7]). 15. Većina putnika, koji htjedoše iztražiti nutrnji dio[8]) Afrike, poginu pri tome. 16. Prasac bijaše od starih Egipćana[9]), kao od Židova, držan za nečistu živinu, od čije se mesa ne smije[10]) jesti. 17. On nije od onih, koji se s taštine prodavaju za više nego što[8]) su i čine da[8]) ljudi vjeruju, da su oni bog zna kako plemeniti[11]) i učeni. 18. Kad nakon pol ure nadodje liečnik, ne uzcieni da[8]) bi pametno bilo[8]) pustiti bolestniku krv. 19. Učinite mi tu ljubav; ja Vas za to veoma molim. 20. Gdje je službenica? — Pošla je na vodu. 21. Koja je kazna bila nametnuta gjeneralu, čijom krivnjom pogibe dio vojske? — On bi odpušten odma iz službe. 22. Gdje se nalazi hrčak[12])? — Samo u srednjoj Europi, izmedju Rajne i Visle, osobito često u Tu-

Digitized by Google

ringiji[13]). 23. Kaligula, Tiberijev nasljednik, ne bijaše manje požudan bogatstva[14]) nego krvi. 24. Smrću našeg hranitelja koja[15]) nastade[16]) početkom ovog mjeseca, snadje[17]) nas gubitak, koga[15]) nije lasno naknaditi[18]). 25. Od nekoliko vremena ne prolazi više tjedan, a da ne propade koji od naših trgovaca. 26. Štojaše nam preveć malo sredstva na razpoloženje, da bi mogli bili odoljeti protivniku tri puta jačemu u broju i oskrbljenomu svim potrebitim. 27. Momak, koji je napao i opljačkao turskog podanika, bi osudjen na šest godina, a onaj koji mu je pri tomu bio od pomoći, na tri godine težke tamnice[19]). 28. Ne štuj one, koji čeznu samo za dobitkom i blagom, a ne umiju uživati onoga što imadu. Jer takovim se skoro[20]) dogadja[21]) onako kako onomu, koji ima dobra konja, no ne zna na njem jahati.

[1]) Actium, [2]) Bataver, [3]) vergelten, [4]) angezeigt, [5]) Ausſpruch, [6]) Lycurgus, [7]) Granatapfel, [8]) ne prevadja se, [9]) Ägypter, [10]) konjunktiv, [11]) vornehm, [12]) Hamſter, [13]) Thüringen, [14]) plural, [15]) neka se skrati, [16]) erfolgen, [17]) treffen, [18]) erſetzen, [19]) Kerker, [20]) faſt, [21]) ergehen.

CX.

(in; Gr. § 186.)

in der Nähe ſein — in die Nähe kommen	(na) blizu biti — doći blizu
in der Ferne weilen — in die Ferne ſchweifen	boraviti u tudjini — zalutati u tudjinu
in der Stadt anlangen — in die Stadt kommen	prispjeti u grad — doći u grad
im Trüben fiſchen	u mutnoj vodi ribu loviti
im Freien ſich aufhalten — ins Freie gehen	pribivati na polju — ići na dvor
mit etwas ins Reine, ins Klare kommen	na čisto doći s čim
Was haſt du im Sinne = was haſt du vor?	Što kaniš, snuješ?
Was kommt dir in den Sinn = was fällt dir ein?	Što ti pada na um?
ſich in den Finger ſchneiden	porezati si prst
einen in die Wade beißen	ugrizti koga za but
einen ins Ohr kneifen	uštinuti koga za uho
Dieſes Feſt fällt in den Herbſt	Ta svetkovina pada u jesen
Weihnachten fällt heuer auf den Sonntag	Božić dolazi ove godine u nedjelju
in einem Augenblicke war alles vorbei	u tren sve bijaše prošlo
in ein paar Stunden iſt alles abgethan	u nekoliko ura sve je svršeno
im vorigen (vergangenen) Jahre	prošaste godine

Digitized by Google

im Laufe der Begebenheiten	tečajem dogodjajâ
im Besitze einer Sache sein	posjedovati što
in den Besitz einer Sache gelangen	posjesti koju stvar
ein Grundstück itd. in Besitz nehmen	zaposjesti zemljište
einen in Schutz nehmen = ihm das Wort reden	braniti koga, zagovarati ga
den Feind in die Flucht schlagen	zatjerati dušmanina u bieg
in den letzten Zügen, im Sterben liegen	boriti se s dušom, na umoru biti
Ich war in Angst, in Sorgen um ihn	Bio sam u brizi za njega
Er war im Zorn, in der Wuth	On bijaše ljutit, biesan
Er gerieth in Zorn, in Wuth	On se razljuti, pobjesni
im Wege stehen (= hinderlich sein)	smetati komu
in den Weg treten = den Weg vertreten	stati na put
aus dem Wege schaffen, räumen	dignuti što; smaknuti koga
in der Lage sein — in die Lage kommen	moći, biti u stanju — doći u položaj
im Stande sein — in (den) Stand setzen	u stanju biti — postaviti u stanje
im Zustande der Thierheit, der Trunkenheit	u živinstvu, u pjanstvu
in Brand stecken — in Brand gerathen	zapaliti — zapaliti se
in Verlegenheit bringen	zabuniti, smesti
einen in Kenntnis setzen, ihn benachrichtigen von etwas	obaviestiti koga o čemu
in Abrede stellen = leugnen	tajiti, nijekati
Vertrauen in ili auf einen setzen	postaviti povjerenja u koga
Vertrauen zu einem haben	uzdati se u koga
Er hat in mich gedrungen	Navalio je na me
in eine Sache willigen ili samo einwilligen	privoliti na što
sich in eine Sache mischen, mengen ili samo sich einmischen, einmengen	prtiti se u što
es sticht, fällt in Augen = es fällt auf, es erregt Aufsehen	udara u oči
in den Tag hinein leben	ne starati se za ništa
bis spät in die Nacht spielen	igrati do duge noći
bis in den Tod treu bleiben	ostati vjeran do smrti
im Grunde, ili im Grunde genommen, hat er Recht	ako upravo uzmemo, on ima pravo
in der That, fürwahr, wahrhaftig	u istinu, zaista, doista
in einemfort = fortwährend	sveudilj, jednako

Sprechübung.

Ein feuerspeiender Berg entsteht nur da, wo eine dauernde Verbindung des innern Erdkörpers mit dem Luftkreise errungen ist. —

Digitized by Google

Luft oder Luftkreis ist eine elastisch-flüssige Substanz, welche die Erde auf allen Seiten bis zu einer Höhe von 8 bis 10 Meilen umgibt. — Meteore sind Naturerscheinungen, welche sich in der Atmosphäre ereignen. Man unterscheidet wässerige, feurige und glänzende Meteore. — Die Kraft, mit welcher die Körper auf ihre Unterlage drücken, heißt ihre Schwere; sie ist am größten bei den Mineralien. Man bestimmt sie auf die Weise, dass man die Schwere eines Körpers als Maßeinheit annimmt und darnach die Schwere der übrigen berechnet. Das auf diese Weise gefundene Gewicht heißt das specifische.

Spröde heißt ein Mineral, das keine Biegung verträgt, sondern beim Druck zerspringt; geschmeidig ist jedes Mineral, das sich biegen und drehen lässt, ohne zu zerbrechen; dehnbar, ein Mineral, das sich in dünne Drähte ziehen und in feine Platten schlagen lässt; zähe, wenn die Dehnbarkeit sehr groß ist; biegsam heißt ein Mineral, das sich biegen lässt und in der erhaltenen Form verbleibt; elastisch dagegen, wenn es nach der Biegung die alte Form wieder annimmt.

1. Ivan Hunter, najveći vidar[1]), što ga je ikad bilo na svietu, stoprv je dvadesete svoje godine naučio štiti i pisati. 2. Krv neprestano tekuć okolo po tielu, dava svim dielovim istoga hranu njihovu. 3. Uči sve što te čini sposobna za tvoje zvanje: to je neodpustiv[2]) uvjet za napredak, osobito u vrieme, u koje se ljudi svakog stališa otimaju o prednost[3]). 4. Kako! Vi ste na to privoljeli? Ne bijaše li Vas strah od posljedica, koje se mogu iz toga poroditi? 5. Je li ovo zahvala za to što sam te u svakoj prilici poštedio i branio, dočim bijah u položaju da ti škodim, dapače[4]) da te upropastim? 6. Za koliko je godina vjerenica mladja od vjerenika i kada biva pir? 7. Kako bi ja postavio povjerenja u čovjeka, koji nije naučan održati rieč? 8. Jesi li već podnio molbenicu za razpisanu[5]) podporu? 9. Mi smo se navlaš uklanjali svemu, što bi moglo bilo odviše udariti u oči. 10. Ne pada mi nikako na um nijekati važnost uzrokâ navedenih[6]) od tebe. Usuprot ja se u toj stvari posve sudaram s tobom. 11. Djevojka, koju prosite, vražija je vjerenica. Ode nam glava, ako se vi uprete[7]) u tu nakanu[8]). 12. Težko je ići uz brdo, ali još teže plivati uz vodu. 13. Mi ne igramo za novac, nego samo da si na ugodan način prikratimo vrieme. 14. Na svietu novalija[9]), mladić ne znade razlikovati laskatelje od prijateljâ. 15. Arhimed[10]), jedan od četri glasovita geometra starog vieka, bi god. 212 smaknut pri obsadi Sirakuza, čim crtaše geometričke figure u pržinu[11]). 16. Iza dvokratnog uzaludnog natjecanja[12]) dobih napokon mjesto, za koje sam zadnji put molio bio o uskrs. 17. Pokojnik se nije nikad svadjao za njeka odlikovanja, koja se naročito[13]) izumiše da bi se laskala ljudska taština. 18. Uhvatili[14]) su jučer lopova, koji se prodavaše plemićem, da bi tim lakše ljudem prievarno ugrabio novac. 19. On me upita za moje mnienje, bi li imao prosvjedovati ili ne proti presudi izrečenoj od prvog sudca. Ja sam ga odvraćao od toga. 20. Dogadjaj, koji glasi[15]) nevjerojatan i od svakoga bijaše držan za nemogućan, sbi se[16]) i uništi jednim udarcem sve naše nade. 21.

Digitized by Google

Učinit će se pokušaj uzaludan kako nam se čini, pomiriti[17]) jednu s drugom te dvie protivne[18]) stranke. 22. Izravna[19]) korist, koju crvi pružaju čovjeku, ne stoji u nikakvom razmjeru prama tegotam[20]) i zlima, koja mnogi od istih uzrokuju. 23. Na uglih ulicâ[21]) prilјepljuju se cedulje[22]), u kojih se sad ovo sad ono donosi na znanje pučanstva. 24. Ko se usudi takvo što tvrditi, dokazuje da se nije nikad ozbiljno bavio predmetom, o kojem se tu radi. 25. Slava[23]), koja se jučer slavljaše[24]) njemu na čast, bijaše jedna od najsjajnijih koje sam ikada vidio. 26. Napadnuti od Makedonaca Persijanci ne postojaše na mejdanu, već udariše nakon kratkog odpora u bieg. 27. Drvo, koje ne nosi dobrih plodova, posieca se i baca u oganj. 28. Ja ne dvojim o mogućnosti onoga što tvrdiš, nego samo o vjerojatnosti.

Baron Münchhausen bijaše upao u močvaru. On vikaše dugo za pomoć, ali ne dodje nitko. Tada se uze[25]) za dugu svoju čupu[26]) te se izvadi sâm.

---

[1]) Chirurg, Wundarzt, [2]) unerläßlich, [3]) Vorrang, [4]) ja, [5]) ausſchreiben, [6]) anführen, [7]) beſtehen, [8]) Vorhaben, [9]) Neuling, [10]) Archimedes, [11]) Sand, [12]) Bewerbung, [13]) eigens, [14]) habhaft werden, [15]) = zveći, [16]) eintreten, [17]) ausſöhnen, [18]) feindlich, [19]) direct, [20]) Beſchwerlichkeit, [21]) Straße, složena rieč, [22]) Zettel m., [23]) Feſt sr., [24]) geben, [25]) faſſen, [26]) Schopf m.

CXI.

(an; Gr. § 186.)

Das Bild iſt an dieſer Wand gehangen	Slika je visjela o tom zidu
Ich habe das Kleid an den Nagel gehängt	Objesio sam odjeću o čavao
Der Hund liegt an der Kette	Pas je vezan o verizi
Lege den Hund an die Kette	Veži psa za verigu
am Stabe, an der Krücke gehen	štapati se, ići na štapu, na štakah
an die Thür klopfen, pochen, ſchlagen	kucati na vrata
an der Spitze eines Heeres ſtehen	vojsci na čelu biti
an die Spitze treten; ſich an die Spitze ſtellen	stupiti, postaviti se na čelo
an die Arbeit gehen, ſich an die Arbeit machen	ići na posao, latiti se posla
Hand ans Werk legen	prihvatiti se posla
einem an die Hand gehen	biti komu pri ruci
an einem Baue, Werke arbeiten	raditi na gradnji, raditi kakvo djelo
am Tage liegen — an den Tag kommen	očevidno biti — izaći na vidjelo
ſich an einem ſpiegeln, ſich ein Beiſpiel an jemand nehmen	izgledati se u koga
ſeinen Zorn an einem auslaſſen	izkositi se na koga

Digitized by Google

sich an einem vergreifen	staviti ruku na koga
sich an einem schwer versündigen	ogriešiti se težko o koga
sich an einem rächen = an einem Rache nehmen	osvetiti se komu
sich an etwas laben, sättigen	nasladjivati se čim, nasititi se čega
die Augen an einer Sache weiden	pariti, napariti oči
Ich finde keinen Gefallen daran	To mi ne godi
an etwas seine Freude haben / sich an etwas erfreuen, ergötzen	radovati se čemu
sich an einer Sache stoßen, Anstoß nehmen, Ärgernis nehmen	primiti što za sramotu, sablazniti se o što
an einer Sache theilnehmen, sich daran betheiligen, betheiligt sein	učestvovati čemu, učestnik biti čemu
die Reihe ist an mir, die Reihe kommt an mich, ich komme an die Reihe	Dolazi na mene, red je mene
Was ist wahres an dem Gerüchte?	Što je istinito u onom što se glasa?
an einem etwas bemerken, wahrnehmen	opaziti što na komu
an einem etwas bewundern	diviti se čemu na komu
am Zahnweh, an Zahnschmerzen leiden	bolovati od zubobolje
an der Auszehrung ili Schwindsucht sterben	umrieti od suhe bolesti, od sičije, sušice
Mangel (Noth) an etwas leiden	oskudievati čim
Überfluss an allem haben	imati svega na pretek
Das liegt an Ihnen = steht bei Ihnen = kommt auf Sie an	To stoji u Vas, to je do Vas
an Umfang, an Weisheit zunehmen	rasti u obsegu, u mudrosti
einen an einer Sache hindern	priečiti koga u čemu
sich an das Gericht wenden	obratiti se na sud
sich an eine Regel kehren, binden	osvrtati se na pravilo
sich an einen, an etwas halten	držati se koga, česa
eine Frage an einen richten, stellen	upraviti, postaviti komu pitanje
an jemanden weisen	naputiti na koga
an einen schreiben, telegraphieren	pisati, brzojaviti komu
an (akuz.) glauben, denken	vjerovati u, misliti na
Ich habe ein Anliegen, eine Bitte an Sie	Imam Vas nešto moliti
Hier ist ein Brief an Sie	Evo knjige za Vas

Für ein gutes Stück am Menschen muss man fünf böse abrechnen. — Das Laster hat Flügel, die Strafe schleicht an Krücken. Aber indes das Laster schläft, kommt ihm die Strafe doch nach, oft spät, aber gewiss. — Eilet hinaus, ihr Menschen, ins Jubiläum des Frühlings, das die Erde alljährlich zum Andenken an die Schöpfung begeht. — Die Tugend sieht nach ihrem Schatten, dem Ruhm, sich wenig um. — Kleine Freuden laben wie Hausbrot, immer ohne Ekel, große wie

Digitized by Google

Zuckerbrot, zeitig mit Ekel. — Bei allem, was der Mensch auf sich selbst beziehen, was in ihm praktisch werden soll, muss das beste ihm selbst überlassen bleiben. — Durch das Denken gelangt der Mensch zum Wissen. Mag er sehen, hören, lesen und lernen was er will und so viel er will: er weiß von allem nur dasjenige, was er gedacht, bedacht, durchdacht, mit einem Worte, durch das Denken seinem Geiste eigen gemacht hat. — Je mehr wir mit Äußerungen des Lasters umgeben sind, je öfter wir die Ausbrüche desselben mit Augen sehen, desto leichter vermindert sich der Abscheu dagegen, desto mehr gewöhnen wir uns an den schändlichen Anblick, desto geneigter werden wir mitzumachen, was so häufig geschieht.

Recht ist hüben zwar wie drüben;
Aber darnach sollst du trachten,
Eigne Rechte mild zu üben,
Fremde Rechte streng zu achten.

Wenn du streiten siehst zwei Drachen,
Tritt als Mittler nicht dazwischen;
Denn sie möchten Frieden machen
Und dich selbst beim Kopf erwischen.

Mann mit zugeknöpften Taschen!
Dir thut niemand was zulieb.
Hand wird nur von Hand gewaschen;
Wenn du nehmen willst, so gib!

1. Nakon dugog hrvanja naši pobiediše protivnika mnogo jačega u broju i oteše mu 3000 zarobljenika i silu oružja. 2. Čekasmo dugo na morskoj obali, dok napokon dodje engležki brod, koji nas prenese[1]) u Francezku i stavi na suho blizu Toulona. 3. Sad se pako pita, da li pristaju i ostali, koji tomu učestvuju. 4. Smrt zateče[2]) čovjeka često, kad ju najmanje očekuje. 5. Na dan suda prikazat ćemo se svi pred bogom, da budemo od njega sudjeni po naših činih. 6. O nevaljalu[3]) čovjeku običava se reći, *da* je peti točak na kolih *(naški: da je deveti u plugu)*. 7. Sad se kajem što nijesam uzčuvao[4]) onaj nacrt[5]); mogao bi mi u taj tren učiniti najveće usluge. 8. Aleksandar Veliki rodi se iste noći, koje izgori glasoviti hram Diane[6]) u Efezu[7]). Kad mu je bilo jedva dvadeset godina, zasjede na makedonski priestol. On umrije u 33. godini svoje dobi. Njegovo tielo bi preneseno u Aleksandriju od njega sagradjenu. 9. Vidjet ćeš — reče Ariovist Cesaru — što mogu svojom hrabrošću nepobiedjeni Germani, koji tečajem četrnaest godinâ nijesu došli pod krov. 10. Karlo V. smjede reći, da je više od polovice ovog svieta njegovo. U istinu u njegovih carstvih sunce ne zalažaše nikada. 11. Bilo je predvidjeti, da će ga oprostiti (od osvade) s oskudice dostatnih dokaza. 12. Vrlo mi je žao što Vam moram opaziti, da ja po tomu što se je nesrećom dogodilo, ne mogu više postaviti povjerenja u Vas. 13. To je stvar, do koje nam je mnogo stalo; čim se prije odluči, tim bolje. 14.

Digitized by Google

Dodjosmo na mjesto, gdje put, gubeći se u gustu šumu, bijaše veoma pogibeljan. 15. Dosele svatko cienjaše, da[3]) su oni tomu nevini, a sad se pokazuje, da su navlaš zapalili sgradu. 16. Nesretnica zvaše dugo za pomoć, a ne bi čuvena; napokon ju ostaviše sile te se ona utopi. 17. Prošle godine ja bih pogodovan[8]) od sreće; jer primih podporu, ne zaiskav je. 18. Ta metoda[9]), koju onaj prodava za novu, razlikuje se samo prem malo od one, koju i mi sliedimo u tom od dugo vremena. 19. Smije li se saznati, za što si se ti ugledav tu sliku tako zabunio? 20. Koga je tvoj šura uzeo za ženu? 21. Koji su predlozi rabljeni najčešće, koji zahtievaju[10]) i dativ i akuzativ, po tom kako se pita ili sa „gdje“ ili sa „kamo?“ 22. Nijesi li još dao našarati vrata od kuće i prozore? 23. Čega da se ja pri tomu držim? 24. Djevojka, čiju ruku prosi onaj plemić, doduše je siromašna, ali neizkvarena, izobražena i drži se za jednu od prvih ljepota grada. 25. U ratu, što ga Giganti vodiše proti bogovim, isti opriečiše Minervi strahovita zmaja. No Minerva sgrabi zmaja i baci[11]) ga silnom[12]) rukom na nebeski svod[13]), gdje još sjaje. 26. Podjoh jučer u njega i navalih na nj da mi odkrije uzrok svoje nemoći, nudjajući mu svu moguću pomoć. On mi napokon izpovjedi, da se od dva mjeseca nalazi u najljućoj[14]) nevolji. 27. Maršal Turenne ne htjede nikad ništa uzeti u zajam od straha da *ne*[15]) bi trgovci izgubili svoje imanje, kad bi on iznenada umro.

---

[1]) tragen, [2]) ereilen, [3]) unnütz, unbrauchbar, [4]) aufbewahren, [5]) Entwurf m., [6]) složena rieč, [7]) Ephesus, [8]) begünstigen, [9]) Methode ž., [10]) regieren, [11]) schleudern, [12]) gewaltig, [13]) Firmament, [14]) drückend, [15]) ne prevadja se.

CXII.

(auf; Gr. § 186.)

auf dem Waſſer fahren	ploviti, jedriti po vodi, po moru
jemand auf den Kopf ſchlagen	udariti koga po glavi
den Feind aufs Haupt ſchlagen	hametom potući dušmanina
auf den Beinen ſein	biti na nogah
ſich auf die Beine machen, ſich aufmachen	dići se na noge, uputiti se
eine Mühe auf ſich nehmen	uzeti kakvu brigu na se
auf einem Auge blind, auf einem Ohre taub ſein	sliep biti jednim okom, gluh biti jednim uhom
auf der rechten Seite, rechts	na desnoj strani, na desnu
auf die Seite ili bei Seite legen, ſchieben	metnuti, tisnuti na stranu
Er iſt (= ſtudiert) auf der Schule	On je na naukah
Er geht auf die Univerſität	Ide na sveučilište
Er lehrt an der Hochſchule	On uči na sveučilištu
auf der Flucht, auf dem Zuge nach ..	u biegu, u putu . . .
ſich auf die Wanderung begeben	spremiti se na put

Digitized by Google

auf Reiſen gehen — auf Urlaub gehen	poći na put — poći na dopust
auf Raub ausgehen	izaći na plien
auf der That, auf friſcher That ertappen, erwiſchen	uhvatiti pri djelu, pri samom djelu
die Schuld auf einen ſchieben (wälzen)	oboriti krivnju na koga
einen auf die Probe ſtellen	izkušavati koga
auf dem Spiele ſtehen	biti izložen
aufs Spiel ſetzen	staviti na igru, metnuti na kocku
einem auf die Spur kommen	ući komu u trag
auf einen achtgeben (achthaben)	paziti na koga
auf ſeiner Hut ſein = ſich inacht nehmen	biti na oprezu, uzeti se u pamet
auf körperliche Tüchtigkeit ſehen	gledati na tjelesnu vrlinu
einen auf (ak.) aufmerkſam machen	upozorivati koga o čemu
aufs Sparen bedacht ſein	misliti na štednju
auf Rache ſinnen	misliti ob osveti
auf einen Gegenſtand zielen	nišaniti, smjerati na što
den Blick auf etwas (akuz.) richten	uprieti oči u što, svrnuti pažnju
Ich kam — gerieth — verfiel auf den Gedanken	Dodje mi na um
auf einen böſe, erbost ſein	biti ljutit na koga
auf einen (ili samo einem) neidiſch ſein	nenavidan biti komu
ſich auf etwas (ak.) gründen, ſtützen	osnivati se na čem, upirati se u što
auf etwas (dat.) beruhen, fußen	osnivati se na čemu, visjeti o čem
ſich auf einen verlaſſen	oslanjati se na koga
auf einen bauen, rechnen, zählen, ſpeculieren	računati na koga
auf einen viel (große Stücke) halten = von ihm eine hohe Meinung haben	mnogo držati do koga
ſich auf das Äußerſte gefaſst machen	pripravljen biti na sve
ſich auf (akuz.) berufen	prizivati se na koga ili što
ſich auf (akuz.) beziehen = Bezug haben	odnositi se, protezati se na što
auf deinen Wunſch	na tvoju želju
auf dieſe Kunde hin eilte er	na tu viest on se požuri
auf die Gefahr hin	pod živu pogibelj
Ich erkannte ihn auf den erſten Blick	Ja ga poznah na prvi pogled
auf einmal = plötzlich	u jedan put, od jednom = iznenada
Alle verließen ihn bis auf einen	Svi ga ostaviše do jednoga
etwas bis auf weitern Befehl thun	činiti što do dalje zapoviedi
Ich leihe es dir auf 14 Tage	Ja ti to zaimavam za 14 dana
Ich bin auf den Mittag beſtellt	Ročen sam za podne

Digitized by Google

Democritus (nach Campe).

Der weise Democritus kam an den Hof des Darius, Königs von Persien, um ihn wegen des Verlustes seiner Gemahlin zu trösten. Anfangs wagte er es nicht dem Könige vorzustellen, dass die heftigsten und schmerzlichsten Gefühle nach und nach sich verringern und verschwinden.

Endlich einmal versprach er ihm die Königin wieder ins Leben zurückzurufen.

Lass, o König, sprach er, in den Reichen Asiens, so weit dein Gebiet sich erstreckt, lass in demselben drei Menschen aufsuchen, welche von den Streichen des Unglücks frei, welche glücklich sind. Ihr Name muss auf dem Grabmal der Königin eingegraben werden, und sogleich wirst du sie lieblicher als jemals wiedersehen, und sie wird dir ganz wie ehemals angehören.

Man suchte, man durchforschte alle Gegenden; kein vollkommen Glücklicher ward gefunden.

Hievon nahm Democritus Anlass, den Schmerz des Darius zu stillen und ihm begreiflich zu machen, dass vollkommene Glückseligkeit keinem Sterblichen beschieden sei, und dass der ganz Glückliche hienieden erst noch müsse geboren werden.

Des Lebens ungemischte Freude
Ward keinem Irdischen zutheil. (Schiller.)

1. Prediel, o kojem bijaše rieč, obiluje žitom i dvrljem, nu oskudieva solju i kovinami. 2. Falcija[1]) je položena na tlu starog rajnskog jezera[2]). Radi svoje plodnosti zaslužuje ime „vrt Njemačke.“ 3. Uhvaćen mlad privikne se kunić[3]) tako brzo kući, da i ne misli na bieg. 4. Kučak[4]), najstrašniji od grabežljivaca, obrne se svakiput na hrbat, kad hoće da sgrabi[5]) svoj plien. 5. Cimon, slavnoga Miltiada slavni sin, bi s neznatnih uzroka prognan iz zemlje za deset godina; toga se čina pak pokajaše Atenjani brže nego on sam. 6. Agesilaus odgovori na pitanje, šta bi imali učiti dječaci: što imadu činiti kao ljudi. 7. Fenelon, glasoviti francezki biskup i pisac, pisa svomu uzgojniku, vojvodi burgundskomu: Trpite[6]) sve vjere[7]), jer ih bog trpi. 8. Umiješ li mi reći, na koji se način može dokazati, da je zemlja naša kruglja? 9. Ne ponosi se tim što se zove „vanjske prednosti[8]).“ Zar misli tko na to da cieni[9]) više pauna nego orla ili slavulja? 10. Ko će takove malenkosti primiti za sramotu? Ne bi ni vriedilo. 11. U kojoj si se prigodi upoznao s onim gospodinom? 12. Premnogi umiru od bolestî, koje su sami navukli na se budi s neznanja budi s lakoumnosti. 13. Evo Vam pet metara sukna; načinite mi od toga kabanicu; no ne činite me dugo čekati, jer ju trebam za putovanje, na koje ću se doskora krenuti. 14. Ako se ne ponašaš bolje, neću ti dopustiti da podješ na ples. 15. Ja se držim onoga što je propisano; za ostalo se ne brinem. 16. Naputili su me na čovjeka, koji tražaše da me prevari, mjesto da mi bude pri ruci. 17. Kad se god nudi prigoda učiniti drugiem dobra, činite ga

Digitized by Google

ne oklievajući; jer na ovom svietu nema čistije slasti[10]) od ove, pomagati bližnjega. 18. Demokrito utaži bol kraljevu pokazujući mu, da se najljuća čuvstva umaljuju malo po malo i da nijedan umrli na ovom svietu[11]) nije podpunoma srećan. 19. Jesi li ponio list na poštu? — Da, predao sam ga oko 11 uri. 20. Želite li, gospodine, još juhe? — Hvala[12]), molim malo mesa. 21. Razumievate li se u tvorenje stihova? — Da, kao zec u bubnjevanje. 22. Koje se cipele ne razdiru na nogah već na rukah? — Rukavice. 23. Za što sv. Pavao pisa drugu poslanicu Korinćanom[13])? — Za to što ne bijaše kod njih. 24. To stoji u Eugeniju Schiffer-u, stricu i skrbniku Pavline. Obratite se dakle na nj; on je prije nego ikoji drugi u stanju da Vam pribavi koju službu, pa kako ga ja poznam, on će to i učiniti. 25. Radi se o tomu, da opravdamo na svaki mogući način pouzdanje, koje sviet stavlja u nas. 26. Mi se moramo uprieti u to, da stvar dodje pred redevitog sudca i bude na najstroži način[14]) iztražena po zakonu. 27. Katilini je dokazana njegova krivnja, a ipak živé. Što ja velim: on živé? Ne, on dolazi dapače[15]) u senat, i učestvuje našim razpravam.

[1]) die Pfalz, [2]) složena rieč, [3]) Kaninchen, [4]) Haifiſch, [5]) erfaſſen, [6]) dulden, [7]) Religion, [8]) Vorzug, [9]) ſtellen, [10]) Wonne, [11]) jednom rieču, [12]) = zahvaljujem, [13]) Korinther, [14]) ne prevadja se, [15]) ſogar.

CXIII.

(vor, hinter; Gr. § 186.)

vor dem Richter erſcheinen	javiti se sudcu
vor den Richter treten	stupiti pred sudca
vor der Thüre ſein = nahe bevorſtehen	pred vratima biti
vorderhand = für jetzt	za sada
einen vor den Kopf ſtoßen	udariti koga u obraz
etwas vor der Zeit (= d. i. vor der gehörigen oder beſtimmten Zeit), vorzeitig thun	prije vremena, prerano što učiniti
vor Ablauf der anberaumten Friſt	prije nego mine odredjeni rok
nach Verlauf von zwei Stunden	nakon dvie ure
einen vor etwas (dativ) warnen	odvraćati koga od
vor etwas bewahren, behüten, ſchützen	(sa) čuvati, (u) čuvati, štititi od
Sie hat Vorzüge vor ihm	Ona ima prednostî prema njemu
vor Angſt zittern, beben	drhtati od straha
vor Zorn außer ſich ſein	biti izvan sebe od gnjeva
Er konnte vor Freude nicht ſprechen	On ne mogaše govoriti od veselja
vor Begierde brennen	gorjeti od želje, plamtiti željom
bleich, blaſs vor Ärger	blied od jeda
Er ſieht den Wald vor lauter Bäumen nicht	On se gubi u potankosti a ne vidi poglavito

Digitized by Google

Er kennt vor lauter Gelehrſamkeit ſeinen Vater nicht	Od velike učenosti ne poznaje svoga otca
*	*
Er gieng, lief hinter mir her	On idjaše, trčaše za mnom
hinter einer Perſon oder Sache her ſein, d. h. ſie verfolgen, eifrig betrieben	podpaziti, uskorivati, goniti koga ili što
Ein Schlag hinter die Ohren tödtet manches Thier	Udarac za uši ubija mnogu živinu
vier Wochen hintereinander	četiri tjedna zasobce
hinter dem Berge halten, d. h. heimlich thun	tajiti, sakrivati, tajnovati
hinter einer Sache ſtecken, d. h. ſie insgeheim betreiben	stojati za kojom stvari t. j. mučke činiti koji posao
die Pferde hinter dem Wagen ſpannen, d. h. etwas verkehrt anfangen	upreći konje iza kočije t. je naopako započeti što
ſich etwas hinter die Ohren ſchreiben, d. h. es ſich ſorgfältig merken	zapisati sebi što iza uši t. j. dobro zapamtiti što
ſich hinter einen ſtecken, d. h. ihn insgeheim als Werkzeug gebrauchen	postaviti se za kim t. j. rabiti ga tajno kao sredstvo
einen hinters Licht führen, d. h. ihn hintergehen, anführen, täuſchen	dati komu rog za svieću t. j. prevariti ga, prišiti mu što
hinter die Wahrheit kommen, d. h. ſie entdecken	ući istini u trag

Die Katzen und der Hausherr (von Lichtwer).

Thier und Menſchen ſchliefen feſte,
Selbſt der Hausprophete ſchwieg,
Als ein Schwarm geſchwänzter Gäſte
Von den nächſten Dächern ſtieg.

In dem Vorſaal eines Reichen
Stimmten ſie ihr Liedchen an,
So ein Lied, das Stein' erweichen,
Menſchen raſend machen kann.

Hinz, des Murners Schwiegervater,
Schlug den Takt erbärmlich ſchön,
Und zween abgelebte Kater
Quälten ſich ihm beizuſteh'n.

Endlich tanzen alle Katzen,
Poltern, lärmen, daſs es kracht,
Ziſchen, heulen, ſprudeln, kratzen,
Bis der Herr im Haus erwacht.

Dieſer ſpringt mit einem Prügel
In dem finſtern Saal herum,
Schlägt um ſich, zerſtößt den Spiegel,
Wirft ein Dutzend Taſſen um;

Digitized by Google

Stolpert über ein'ge Späne,
Stürzt im Fallen auf die Uhr,
Und zerbricht zwo Reihen Zähne.
Blinder Eifer schadet nur.
(Aufgabe: Man erzähle die Fabel prosaisch wieder.)

1. Ne misli na to; tako te ne boli. 2. Budi na oprezu kao zec, eda ti ne dadu rog za svieću. 3. Mnogi ljudi više drže do čiste haljine nego do čiste saviesti. 4. „Velika gospoda i psi vrata za sobom ne zatvoraju" ovako se običava reći, kad ko ostavi vrata otvorena. 5. „Od množine[1]) strielicâ nećete vidjeti sunca". tako opisa njeki Grk jednome Spartancu množinu Persijanaca prije bitke u Termopilah[2]). „Tim bolje, odvrati[3]) ovaj, tako ćemo se boriti u hladu." 6. Pomrčanje sunca[4]) nastane, kada mjesec stupi medju nas i sunce i preprieči sunčano svietlo[4]) da dopre[5]) do nas, isto[6]) tako kako se pogled[7]) goreće svieće izgubi rukom[8]) držanom izmedju oka i svieće. 7. Svietlo se kreće mnogo brže od zvuka; za to opažamo bliesak prije grmljavine. 8. Na čiju ste zapovied išli na ovaj posao? Ko vam je to naredio? 9. Na koga dolazi sada? valjda[9]) ne na mene? 10. Što Vam pada na um? Zar mislite, da se ja davam izsmiehavati i porugivati? 11. Do česa stoji, da mi skoro u svemu, što se tiče više naobrazovanosti[10]), ustupamo našim susjedom? 12. Na koga si se obratio u tom poslu[11])? 13. Od koje je bolesti umrla jadna[12]) tvoja rodjakinja? 14. Kako je Vašoj tetki? Boluje li još od groznice? 15. Na što se odnosi rieč na čelu glavne izreke? 16. Jeste li čuli, kako se je ušlo u trag ubojstvu, što bi ovdje nazad tri godine počinjeno? 17. Ja sam pripravljen na sve; što god došlo, ja ću ga znat podnositi. 18. Paragraf[13]), na koji ste se prizvali, ima se po mom mnienju razumjeti u posve drugom smislu nego što se čini da ga Vi razumievate. 19. Junački Andrija Hoffer, nazvan Sandwirt, bi ustrieljen god. 1809 na zapovied Napoleonovu u Mantovi[14]). Njegov zločin bijaše da se je za svoju domovinu bio latio oružja. 20. Temistokle bi onaj, na čiji savjet Atenjani sagradiše brodovlje i tim postaviše temelj svojoj potonjoj[15]) moći. 21. Na ljude koji obećaju odviše i odveć lako, čovjek[16]) se ne može oslanjati. 22. Jedno samo vas molim: ne dajte se neuztrpljivošću mladeži prirodnom zanieti do nesmotrenih[17]) koračaja. 23. Lisica je držana za jednu od najlukavijih životinja, i lovci naročito znadu mnogo pripoviedati o njezinih lukavštinah. 24. Sob[18]) zastupa kod polarnih naroda[4]) konja, govedo i ovcu ujedno i dava[19]) im skoro sve potrebće hrane i obuke. 25. Deve[20]) mogu svaki dan prevaliti put od 10 ura i pri tom nositi na hrbtu teret od 300 i više funti. 26. Kriemhild, sestra kralja Günther-a, bijaše liepa i krepostna; za to ju mnogi vitezovi prošahu.

Kako to biva, da Mumma bježi od nakazâ,
Ona, koja ipak[21]) dnevice vidi jednu u zrcalu?

[1]) Menge, [2]) die Thermopylen, [3]) entgegnen, erwidern, [4]) složena rieč, [5]) gelangen, [6]) ebenso, [7]) Anblick m., [8]) durch . . ., [9]) doch, [10]) Bildung, [11]) Angelegenheit, [12]) arm, [13]) Paragraph m., [14]) Mantua, [15]) nachherig, später, [16]) Gr. § 59, c., [17]) unbesonnen, unüberlegt, [18]) Renthier, [19]) liefern, [20]) das Kameel, [21]) doch.

Digitized by Google

CXIV.

(neben, zwischen, außer; Gr. § 186.)

Er stand, saß, lag neben mir	On stojaše, sjedjaše, ležaše uza me
Er stellte, setzte, legte sich neben mich	On se postavi, on sjede, leže kraj mene
Er setzte, legte sich neben mir nieder	On sjede, leže pokraj mene
Er gieng, lief neben mir her	On idjaše, trčaše pokraj mene
Er hat noch verschiedene Einkünfte neben seinem Gehalte	On ima još različitih dohodaka osim plate svoje
neben der Wahrheit vorbeigehen	ići mimo istinu
Man begrub den Sohn neben seinen Vater	Pokopaše sina pokraj otca svoga
Ein Schuss neben das Ziel ist ein Fehlschuss	Hitac mimo nišan maška je
Er entstand ein Streit zwischen den beiden	Nastade prepirka medju obojicom
ein Jüngling zwischen 16 und 18 Jahren	mladić od 16 do 18 godina
Er trat zwischen die Streitenden	On stupi medju karaoce
etwas zwischen zwei Finger fassen	uzeti što medju dva prsta
Er befindet sich schon außer dem Bette	On je već izvan postelje
Er ist schon außer aller Gefahr	On je već izvan svake pogibije
Ich war ganz außer Athem	Ja sam se bio sasvim zapiehao
etwas außer der Zeit thun	činiti što izvan vremena, u nevrieme
Sie war ganz außer Fassung	Ona bijaše sasvim izvan sebe
Ich bin nun außer Sorgen	Ja sam sada izvan brige
Die Sache ist außer allem Zweifel = ist über jeden Zweifel erhaben	Stvar je bez ikakve dvojbe
eine Sache außer allen Zweifel stellen	iznieti stvar iz svake dvojbe
die nöthige Vorsicht außeracht lassen	propustiti potrebitu opreznost
Außer zwei Punkten (mit Ausnahme von 2 P.) habe ich alles bewilligt	Osim dvie tačke odobrio sam sve
Er verlangt außer dem Lohne auch eine gute Behandlung	On ište osim plate da ga se i dobro drži
außerdem, zudem, überdies	osim toga, uz to
Ich bin außer Stande mich zu erheben	Nijesam u stanju da se dignem
Er ist außer Stand gesetzt zu schaden	Digli su ga iz stanja da može škoditi
Ich war vor Aufregung außer mir, ich war bei mir, bei Sinnen	Bijah izvan sebe od uzbune Bijah pri sebi, u sviesti

Digitized by Google

Ich kam, gerieth außer mir (mich) ich fuhr aus der Haut	Izadjoh izvan sebe
außer Landes sein, leben	Ja svisnuh
Ich traf dort niemanden außer einen Unbekannten	u tudjini biti
Es war niemand da außer Ihr Fritz	Ja ne nadjoh tamo nikoga do jednog stranca
	Ne bijaše tu nikoga do Vašeg Fridrika

Der Pilger (von Chr. Schmid).

In einem schönen Schlosse, von dem schon längst kein Stein auf dem andern geblieben ist, lebte einst ein sehr reicher Ritter. Er verwandte sehr viel Geld darauf, sein Schloss recht prächtig auszuzieren, den Armen aber that er wenig Gutes.

Da kam nun einmal ein armer Pilger in das Schloss und bat um Nachtherberge. Der Ritter wies ihn trotzig ab und sprach: „Dieses Schloss ist kein Gasthaus.“ Der Pilger sagte: „Erlaubt mir nur drei Fragen, so will ich wieder gehen.“ Der Ritter sprach: „Auf diese Bedingung hin mögt ihr immer fragen. Ich will euch gerne antworten.“

Der Pilger fragte nun: „Wer wohnte doch wohl vor Euch in diesem Schlosse?“ — „Mein Vater,“ sprach der Ritter. — Der Pilger fragte weiter: „Wer wohnte vor Euerem Vater da?“ — „Mein Großvater,“ antwortete der Ritter. — „Und wer wird wohl nach Euch darin wohnen?“ fragte der Pilger weiter. — Der Ritter sagte: „So Gott will, mein Sohn.“

„Nun,“ sprach der Pilger, „wenn jeder nur seine Zeit in diesem Schlosse wohnt, und immer einer dem andern Platz macht, was seid ihr denn anders hier als Gäste? Dieses Schloss ist also wirklich ein Gasthaus. Verwendet daher nicht so viel, dieses Haus so prächtig auszuschmücken, das euch nur kurze Zeit beherbergt. Thuet lieber den Armen Gutes, so bauet ihr euch eine bleibende Wohnung im Himmel.“

Der Ritter nahm diese Worte zum Herzen, behielt den Pilger über Nacht und wurde von der Zeit an wohlthätiger gegen die Armen.

(Aufgabe: Man verkehre die gerade Rede in die schiefe.)

1. U što trošaše oholi vitez toliko novaca? — On ih trošaše u to da uresi što[1]) krasnije kulu u kojoj stanovaše. 2. Za što zamoli hodočastnik vlastnika kule? — Zamoli ga za konak. 3. Bi li uslišena ta molba? — Ne, ista mu bi odbijena. 4. Za što se dâ boravljenje na ovom svietu prispodobiti sa svratištem (u gostionu)? — Za to što svaki samo svoje vrieme ostaje na svietu i svedj jedan poda mjesto drugomu. 5. Kako možemo sebi sagraditi stalnih stanâ u raju? — Time da činimo dobra oniem od naše braće, kojim treba pomoći. 6. Svi plakahu od veselja, kad opet vidješe sina, koga bijahu držali[2]) za izgubljena. 7. Moje opazke ne idjahu tebe nego gospodina, koji stojaše pokraj tebe. 8. Jedan od kamenâ, koji bîše od onoga momčeta bačeni unutra, pogodi moje pseto, čim idjaše za mnom. 9. Vidiš li onu visoku kuću tamo dolje uz crkvu? U toj je rodjen sadašnji naš prabiskup. 10. Jadni čovjek[3]) pobliedi od

Digitized by Google

straha i stade[4]) drhtati, kad ugleda medvjeda hodećega put njega. 11. Idi pred vrata i pogledaj, ko je zazvonio (kucnuo). Ako je prosjak, daj mu novčić. 12. Bog me sačuvao od toga da uvriedim i samo jednom riečju one, od kojih sam primio toliko dokaza ljubavi i prijateljstva. 13. Sujevjerni smo, kad pripisujemo nekim stvarim tajnu i vanrednu moć, koje ne mogu imati; n. p. kad vrače za savjet pitamo, da nam ruku ogledaju[5]) i karte meću[6]); kad vjerujemo u sne i pazimo na izprazna i ništetna znamenja, eda doznademo tobožne[7]) tajne, zadobijemo sreću i zdravlje. 14. Stoprv na mom povratku iz Mletaka dočuh, da je medjutim moj tast bio umro od suhe bolesti, od koje bolovaše već od dulje vremena. 15. Na što se odnose rieči, koje si baš sada naveo? 16. Po čemu poznaje liečnik stanje bolestnika? 17. Kako ide s francezkim izgovaranjem? Je li znatan napredak? 18. U kojoj se je prigodi odlikovao častnik, koji bi jučer promaknut do pukovničke vlasti? 19. Dobro[8]) ti stoji[9]); za što druguješ s onako prostačkimi[10]) ljudmi? 20. Što tako tajnujete? Ili mislite zbilja, da ćemo se dati prevariti od vas? 21. Ja nedržim mnogo do onih, koji tako brzo klonu duhom i bace koplje[11]) u trnje[12]). 22. Žao mi je što nijesam u stanju pružiti ti obranu, za koju me moliš u tvom pismu. 23. Poštenjak drži za svoju dužnost oprieti se pletkam[13]) koje se snuju[14]) od nemirnih glava, da bi se poremetila[15]) zemlja i da bi se moglo ribati u mutnoj vodi[16]). 24. Vojnici plamtijahu željom sukobiti se[17]) s neprijateljem i osvetiti mu se. 25. Da stoji do mene sama, sve bi jur bilo gotovo te bi se moglo ići na posao. 26. Vi bi me jako obvezali, kad biste htjeli učiniti mi tu ljubav i zastupati me u toj prigodi.

[1]) so — als möglich, [2]) glauben, [3]) Teufel, [4]) = poče, [5]) besehen, [6]) aufschlagen, [7]) vermeintlich, [8]) recht, [9]) geschehen, [10]) gemein, [11]) die Flinte, [12]) Korn, [13]) Umtriebe, [14]) anzetteln, [15]) in Verwirrung stürzen, [16]) ne prevadja se, [17]) zusammentreffen.

CXV.

(unter; Gr. § 186.)

unter Einem Dache mit jemand wohnen	stanovati s kim pod istim krovom
unter Einer Decke mit jemand sein, stecken = gemeinschaftliche Sache mit jemand machen	u jedan rog puhati, šurovati s kim
etwas unter der Bank hervorziehen	izvući što izpod klupe
einem etwas unter dem Arme wegziehen	izpod pazuha odmaći komu što
unter dem Siegel der Verschwiegenheit einem etwas anvertrauen	povjeriti komu što pod uvjet da neće prokazati
unter der Hand, d. h. heimlich	izpod ruke t. j. tajno
unter vier Augen mit . . . sprechen	na samo s kim govoriti
etwas unter dem Werte verkaufen	prodati što izpod ciene

Digitized by Google

Unter 8 Tagen werde ich nicht fertig	U manje od 8 dana neću biti gotov
Sie plauderten unter der Predigt	Oni brbljahu preko propoviedi
Unter dem Essen erzählte er mir sein Abenteuer	Preko ručka on mi pripovjedi čudnu svoju sgodu
Unter beständigem Regen langten wir dort an	Po neprestanoj kiši prispjesmo onamo
unter der Zeit = während der Zeit	u to, medju tim
unter Kaiser Josef dem Zweiten	za cara Josipa II.
Sie entfernte sich unter vielen Thränen	Ona se odalji lievajući grozne suze
Er versprach (gelobte) es mir unter den stärksten Betheuerungen	On mi to obreče najjačimi zakletvami
der Kranke verschied unter heftigen Schmerzen	Bolestnik preminu u ljutih bolih
Unter solchen Umständen fällt es mir schwer auszuhalten	U ovih okolnostih težko mi je uztrajati
Er tauchte unter (das Wasser)	On zaroni (u vodu)
Er schrieb seinen Namen unter das Schriftstück	Pisa svoje ime izpod pisma
viel Köpfe unter Einen Hut bringen	mnogo glavâ pod jedan klobuk svesti
der Trunkenbold erniedrigt sich unter die Thiere	Pijanac se ponizuje pod živine
sich unter den Schutz der Gesetze begeben	staviti se pod zakrilje zakonâ
unter der Aufsicht der Eltern aufwachsen	uzrasti pod nadgledanjem roditeljâ
unter polizeiliche Aufsicht stellen	staviti pod nadgledbu policije
Es lag bei ihm alles unter einander	Sve je u njega bilo izpremetano
unter andern (ili anderm)	izmedju ostalog
unter die Soldaten gehen	poći u soldate
Wasser unter den Wein mischen	mješati vodu s vinom
Er gehört unter die wenigen (zu den wenigen), welche	On je od ono malo ljudi, koji . . .
Er theilte sein Vermögen unter sie	On razdieli svoj imetak medju njimi

Die Theilung der Erde (von Schiller).

„Nehmt hin die Welt" rief Zeus von seinen Höhen
Den Menschen zu, „nehmt, sie soll euer sein.
Euch schenk' ich sie zum Erb' und ew'gen Lehen;
Doch theilt euch brüderlich darein."

Da eilt, was Hände hat, sich einzurichten,
Es regte sich geschäftig jung und alt.
Der Ackersmann griff nach des Feldes Früchten,
Der Junker*) birschte durch den Wald.

*) Junker = junger Herr, Edelmann.

Digitized by Google

Der Kaufmann nimmt, was seine Speicher fassen,
Der Abt wählt sich den edlen Firnewein*).
Der König sperrt die Brücken und die Straßen
Und sprach: der Zehente ist mein.

Ganz spät, nachdem die Theilung längst geschehen,
Naht der Poet, er kam aus weiter Fern'.
Ach, da war überall nichts mehr zu sehen,
Und alles hatte seinen Herrn.

Weh' mir! so soll denn ich allein von allen
Vergessen sein, ich, dein getreuster Sohn?
So ließ er laut den Klageruf erschallen,
Und warf sich hin vor Jovis Thron.

Wenn du im Land der Träume dich verweilet,
Versetzt der Gott, so hadre nicht mit mir.
Wo warst du, als man die Welt getheilet?
Ich war, sprach der Poet, bei dir.

Mein Auge hieng an deinem Angesichte,
An deines Himmels Harmonie mein Ohr;
Verzeih' dem Geiste, der von deinem Lichte
Berauscht das Irdische verlor.

Was thun? spricht Zeus — die Welt ist weggegeben;
Der Herbst, die Jagd, der Markt ist nicht mehr mein.
Willst du in meinem Himmel mit mir leben,
So oft du kommst, er soll dir offen sein.

Idee des Gedichtes: Es stellt das Verhältnis des Dichters zur Wirklichkeit und zur Welt dar.

(Aufgabe: Man erzähle das Gedicht prosaisch und in schiefer Rede wieder.)

1. Ako hoćeš živjeti zadovoljan, ne misli na ono što ti manjka, nego na ono što posjeduješ. 2. Medju čašom[1]) i usnami još je dosta prostora za jednu nesrećn. 3. Uklanjaj se opačini, pod kojim god oblikom hoće da se uvuče[2]) u tvoje srce. 4. Dokazano je, da se je požar porodio krivnjom sluge, koji je propustio potrebitu opreznost. 5. Razumije se samo po sebi, da se soba mora pomesti[3]), dočim sam izvan kuće. 6. Ja bijah baš u tom da legnem, kad mi se donese viest, da gori u susjedstvu. Odma se obukoh iznova, iztrčah vanka pred vrata i pomogoh svojim susjedom gasiti oganj. 7. Glasoviti rudnik Wieliczka bi odkrit god. 1250 od jednog pastira, imenom Wieliczk, jest jedan od najbogatijih na[4]) svietu i nalazi se uprav[5]) pod gradom, koji s toga[6]) vas stoji na podkopanom[7]) temelju. Najveća dubina istoga iznosi 1220 stopa. 8. Obično počivaju šišmiši[8]),

*) Firnewein ist eigentlich vorjähriger Wein; im weitern Sinne aber überhaupt alter Wein im Gegensatze des neuen. So auch hier. Es ist dies eine Anspielung auf frühere Zeitverhältnisse, wo geistliche Herrschaften noch im Besitze umfangreicher liegender Güter und des Zehentbezuges waren.

Digitized by Google

objesujući se sa stražnjimi nogami[9]), rjedje u razitu[10]) položaju na trbuhu, pri čemu se ujedno oslanjaju[11]) na noge, na sglob[12]) krilâ i zapešća[13]). 9. Wallenstein sa četami[14]), koje bijaše snubio za cara, pobiedi grofa Mansfeld-a na dessau-skom mostu i osvoji različite zemlje sjeverne Njemačke. 10. Petar Veliki skočiv sam u vodu, da pomogne krenuti[15]) ladju[16]) nasukanu[17]), navuče na se bolest, od koje umrije god. 1725. 11. Premaljeće zaslužuje u istinu, da se pjeva i slavi. 12. Mi svi plamtimo od želje učestvovati toj vojni[18]), koja obećaje da će postati vele zanimivom[19]). 13. Premišljajte o (toj) stvari; možda će[20]) vam pasti na um. 14. Vjerovalo se je dugo u bitnost genijâ ili elementarnih duhova, sriedaca[21]) medju andjeli i ljudmi. Silfi[22]) bijahu[23]) nad vozduhom, gnomi stanovahu u dubinah zemlje, undine prebivahu[24]) u vodi, salamandri u ognju. 15. Zidovi jaki, široki i dugi svezivahu dobro utvrdjeni Pirej sa takodjer[25]) utvrdjenim glavnim gradom Attike. 16. Svaki spartanski gradjanin imaše pravo pitati mladiće koje sretaše, kamo idu[26]) i s[27]) kojom namjerom, te kazniti onoga koji ne mogaše dati povoljna odgovora ili udaraše u šeprtlju[28]). Ko im gledaše kroz prste, bijaše sam smatran kao sukriv. 17. Evo krušaka; ali dielite ih bratinski medju se. 18. On nasrnu na me, kao da me je htio proždrieti. Samo velikim naporom podje mi za rukom otresti se njega. 19. Onaj trgovac, koga ne poznam nego lično, vele je lukav; on zna predobro prodavati[29]) robu svoju te si je već stekao znatan imetak. 20. Trgovina ovog pomorskog grada, koja bješe njegda tako cvatna, od nekoliko vremena sve više propada, a nije nade, da će ikada opet procvasti[30]). 21. Dokazi izneseni[31]) od tebe ne stoje (nijesu temeljiti); izim jednoga davaju se svi lasno oprovrgnuti.

22. Jedan francezki general reče svojim soldatom prije jedne bitke: Ako podjem napried, sliedite me; ako padnem, osvetite me; ako pobjegnem, ubijte me.

23. Josip II., sin Marije Terezije, prispjev prije svoje pratnje[32]) u njeki francezki grad, gazdarica, u koje se je bio svratio, upita ga, je li od pratnje ćesarove. Nijesam, odgovori. Nekoliko vremena za tim ona stupi u sobu, čim se on baš brijaše, i zapita ga, ima[33]) li koju službu[34]) kod ćesara. Da, reče ćesar, brijem ga koji put.

---

[1]) Becher, [2]) ſich einſchleichen, [3]) auskehren, [4]) genitiv, [5]) gerade, [6]) daher, [7]) bez spolnika, [8]) Fledermaus, [9]) Hinterbein, [10]) horizontal, [11]) ſtützen, [12]) Gelenk sr., [13]) Handwurzel, [14]) Truppe, [15]) flott machen, [16]) Boot sr., [17]) ſtranden, [18]) Zug, Expedition, [19]) intereſſant, [20]) s prezentom, [21]) Mittelweſen, [22]) Silphe, [23]) vorſtehen, [24]) hauſen, [25]) ebenfalls, [26]) imperfekt, [27]) in, [28]) Ausflüchte ſuchen, [29]) anbringen, [30]) aufblühen, [31]) beibringen, [32]) Gefolge sr., [33]) bekleiden, [34]) Amt.

Digitized by Google

CXVI.

(über; Gr. § 186.)

über den Wolken glänzt ein heiterer Himmel	poviše oblaka sja vedro nebo
über die Schwelle treten (različito od auf die Schwelle treten)	preko praga preći stupiti na prag
über dem Lesen einschlafen	čitajuć zaspati, na knjizi z.
Ich war eben über dem Schreiben, als er kam	Ja sam taman bio u pisanju, kad on dodje
Er ist schon über der Grenze, über alle Berge	Već je izmakao preko medje, preko devet brda
Diese Kuppe ragt über alle andern = überragt alle andern	Ova glavica viri nad sve ine, nadvisuje sve ine
über kleinlichen Verdacht erhaben sein	stati nad podlim sumničanjem
Sie bekam eine Ohnmacht über (ili auf) die andere	Dolažaše joj mala snaga jedna ize druge
Ich warnte ihn einmal über das andere	Ja ga opominjah više puta izasebice
einen Teppich über den Fußboden breiten	prostrieti sag po tlima
Der Strom ergoss sich über die Ebene	Rječina se razli po ravnici
Der Schweiß floss, rann über sein Gesicht	Znoj mu curijaše niz lice
Thränen (Zähren) rannen über ihre Wangen	Suze joj tecijahu niz obraze
über einen Stein stolpern	spotaknuti se o kamen
über die Schnur hauen	prešikati mjeru, prekositi
einen über die Achsel ansehen	poprieko gledati koga
Ich kann es nicht übers Herz bringen = ich kann mich dazu nicht entschließen	ne dâ mi srce ne mogu se na to odvažiti
über die Gebür, über die Billigkeit fordern, verlangen	odviše zahtievati, iskati
über alle Maßen, über alle Beschreibung schön	neizmjerno, neopisivo liep
Er blieb über die Zeit aus	Ostade na dvoru preko vremena
Über ein Jahr komme ich wieder	Do godine ću se povratiti
Heute über acht Tage bin ich hoffentlich schon in Prag	Danas osam dana ufam se da ću već biti u Pragu
über kurz oder lang	prije ili poslie
über einen Herr sein, herrschen = einen beherrschen	vladati (nad) kim
über einen die Oberhand gewinnen	preobladati, nadvladati koga
über einen herfallen	napadati na koga
Es geht wieder einmal über die Minister her	napada se još jednom na ministre

Digitized by Google

über jemanden die Aufsicht führen	nadgledati koga
über etwas berathschlagen, sich berathen	posavjetovati se o čemu
sich über etwas verständigen	porazumjeti se o čemu
sich über etwas ausweisen	prijaviti se čim
sich über einen lustig machen	podrugivati se komu
über etwas froh, entzückt sein	veseo, uzhićen biti radi česa
über etwas unwillig, böse, erbost	ljutit, srdit radi čega

Der Eid des Wolfes (Gebr. Grimm).

Der Wolf hatte sich in einer Schlinge gefangen. Als der Bauer kam und ihn todt schlagen wollte, da flehte er aufs demüthigste, er möge ihn nur diesmal begnadigen, und versprach sein Leben zu bessern. Ja, sagte der Bauer, das ließe sich wohl hören. Du wirst aber doch künftig in die Herden fallen und die Schafe zerreißen. Was taugt eine solche Besserung? — Ach, lieber Himmel, sagte der Wolf, ich und Schafe zerreißen! Sieh, ich verspreche dir gar kein Fleisch mehr zu fressen. Kräuter will ich mir zur Nahrung suchen und Wurzeln nagen. Höchstens will ich mir zuweilen einen Fisch fangen, wenn mich die Lust nach Fleisch anwandeln sollte. — Der Bauer ließ sich überreden und gab ihn auf dieses Versprechen hin frei.

Indem der Wolf seiner Freiheit froh weiter gieng, sah er noch in dem Gehöfte des Bauern ein Schwein, das sich in einem Pfuhle wälzte. Und es gelüstete ihm nach dem fetten Bissen. Aha, rief er, der Pfuhl ist eigentlich doch nur ein Wasser, und das Thier, dem es da drinnen so wohl ist, gewiss ein Wasserthier. Ach, ja freilich, das ist ein Fisch! Ei, Fische darf ich noch fressen; das verbietet mir kein Eid! — Mit diesen Worten fiel er über das Schwein her und zerriss es.

So weiß der Gottlose seinen Eid nach seinen Gelüsten zu deuten.

1. Čovjek se manje raduje onomu što je postigao nego li onomu što se ufa postići. 2. Tvoja sreća očevidno[1]) raste. Ali bi mogla, akoprem toga ne vjerujem, i iznenada srušiti se[2]). Zabadava bi ti onda u svom srcu tražio utjehe, ako nijesi nikada o malovječnosti[3]) zemaljske sreće ozbiljno[4]) premišljao. 3. Viesti, koje su nam stigle[5]) o tamošnjih dogadjajih, protuslove jedna drugoj, tako da je nemoguće razabrati stvar. 4. Dajte mi, molim Vas, na znanje, čega i koga se imam držati, eda mogu hoditi pravim putem i ne zabrazdim. 5. Oni koji se natječu za ovo mjesto, imaju se prijaviti i dovršenimi[6]) nauci i službami već obavljenimi[7]). 6. U obće je zemlja tim studenija, čim se više uzdigne nad razinu[8]) morsku, i čim se više približuje stožerim. 7. Drvo od[9]) cedra[10]), koji raste na Libanu[11]), drži se za najplemenitije. 8. Četveronožci su razplodjeni[12]) po cielom svietu[13]), na kopnu i u vodi. Oni imadu toplu crljenu krv, dišu plućami, radjaju žive mlade, koji u svojoj mladosti sisaju mlieko, te se s toga i zovu sisavci[14]). 9. Sunce nam se čini veliko, (za to) što nam stoji mnogo bliže nego ikoja stavnica[15]); ništa ne[16]) manje

Digitized by Google

daljina medju zemljom i suncem iznosi preko dvadest milijuna milja, daljina, koju svietlo protrči u osam minuta i pol. 10. U Americi umire skoro svake godine sila ljudî od tako zvane „žute groznice“, koja biesni osobito oko meksikanskog zaliva. 11. Da bi rieč njegova bila most, ja bih se čuvao ići preko. 12. O čovjeku, koji je bezmišljen protrčao sviet, kaže Talijanac, da[17]) je putovao kao kovčeg. 13. Što je preko prave mjere, to je od zla[18]). 14. Svega kažu da je pri zauzeću Carigrada[19]) bilo zarobljeno šestdeset tisuć duša. 15. Četirima tisućam Gala[20]), koji su se bili opetovano odmetnuli, na zapovied Cesarovu bi odsječena desna ruka. Istom okrutnošću postupaše i Karlo Veliki sa[21]) buntovnimi Sasi[22]). 16. Nicias, vojvoda Atenjana, iz sujevjerja odgodi[23]) morsku bitku, koju se je razborito[24]) bilo odlučilo da se bije[25]); ta odgoda povuče onda za sobom nepogodan uspieh bitke, koja izpade na štetu Atenjana. 17. Umiješ li mi reći, u koje se more izlieva Rajna? — Umijem, u sjeverno more. — A Visla? — U baltičko more. 18. U čemu nadkriljivahu Grci Rimljane? — Osobito u znanstvenom i umjetničkom nadarju[26]). 19. Komu bijaše to namienjeno? — Jednomu, koji ne stoji daleko od Vas. 20. Ko je za dva dana mladji od matere svoje? — Adam. 21. Za što gonjena lisica gleda tako često nazad? — Za to što s traga nema očiju. 22. Kad baš osvanu, ostavih gostionu[27]), gdje sam se bio svratio, i podjoh[28]) na bližnji brežuljak, da vidim izaći sunce. 23. Oslanjajte se na moju rieč, on prosliedi, i budite uvjereni da neću ništa propustiti, eda opravdam Vaše pouzdanje.

Mithridates reče svojim vojnicim, da[17]) je dosele lasno bilo Rimljanim podvrći inostrane narode; on paka da[17]) vlada nad takimi narodi, koji su ne samo dorasli rimskoj vlasti, nego su i odoljeli macedonskoj. Za to neka ga sliede veselim duhom[29]) i pomisle, što je pod njegovim vojvodstvom tolika vojska u stanju da izvede[30]). Neka se ne boje rata, koji je više bogat plienom nego težak, u kojem će oni velik dio vremena provesti[31]) ne kao ratnu službu već kao blagdan.

---

[1]) zuſehends, [2]) zuſammenbrechen, [3]) Vergänglichkeit, [4]) ernſtlich, [5]) zukommen, [6]) zurücklegen, [7]) leiſten, [8]) Spiegel, [9]) genitiv, [10]) Ceder ž., [11]) Libanon, [12]) verbreiten, [13]) = zemlja, [14]) Säugethier, [15]) Fixſtern, [16]) deſto, [17]) bez veznika, [18]) Übel sr., [19]) Conſtantinopel, [20]) Gallier, [21]) gegen, [22]) Sachſe, [23]) aufſchieben, [24]) weislich, klüglich, [25]) liefern, [26]) Begabung, [27]) Gaſthof m., [28]) ſich begeben, [29]) Muth, [30]) ausrichten, [31]) hinbringen.

CXVII.

die Erinnerung (das Andenken) an ſie	uspomena na nju, na njih
der Glaube an das Daſein Gottes	vjerovanje da ima boga
die Theilnehmer an dieſem Zuge	učestnici toj vojni
im Vertrauen auf ſeine Überlegenheit	uzdajući se u svoju pretežnost
deine Hoffnung auf baldige Geneſung	nada da ćeš do skora ozdraviti
die Ausſicht auf reichlichen Gewinn	nada obilnog dobitka

Digitized by Google

die Freude über diesen Erfolg	radost o tom uspiehu
der Verdruss über die erlittene Unbill	žalost radi pretrpljene nepravde
der Gram, der Schmerz um das verscherzte Glück	tuga za lakoumno izgubljenom srećom
seine Verdienste um das Gemeinwesen	njegove zasluge za obćinstvo
ein um den Staat verdienter Mann	čovjek zaslužan po državu
Emils Gesuch, Bitte um Aufnahme	Milanova prošnja za prijam
die Bewerber um diese Stelle	natjecatelji za ovo mjesto
das Streben, der Drang, der Hang nach Selbständigkeit	težnja za samostalnošću
seine Ernennung zum Vorstande des Schulwesens	njegovo imenovanje za pročelnika školskoga
der Sieg über die Türken (ali die Besiegung der Türken)	pobjeda nad Turci
die Herrschaft über das Land (die Beherrschung des Landes)	gospodstvo nad zemljom
das Urtheil über eine Leistung (die Beurtheilung einer Leistung)	sud o kakvoj radnji (presuda radnje)
die Antwort auf deinen Brief (die Beantwortung deines Briefes)	odgovor na tvoje pismo, odgovor tvomu pismu
mit Rücksicht auf diesen Umstand (in Berücksichtigung dieses U.)	obzirom na tu okolnost
die Sorge um das tägliche Brot (ali die Besorgung dieser Geschäfte)	briga za svakdanji kruh (opravljanje ovih posala)
das Erziehen seiner Kinder macht ihm viel Mühe	Odgajanje djece zadava mu mnogo muke
der Maulwurf schadet durch das Unterwühlen der Erde	Krt škodi podrovanjem zemlje

Der Schatzgräber (von Goethe).

Arm am Beutel, krank am Herzen
Schleppt' ich meine langen Tage.
Armut ist die größte Plage,
Reichthum ist das höchste Gut.
Und zu enden meine Schmerzen
Gieng ich einen Schatz zu graben.
„Meine Seele sollst du haben!"
Schrieb ich hin mit eig'nem Blut.

Und so zog ich Kreis' um Kreise,
Stellte wunderbare Flammen,
Kraut und Knochenwerk zusammen:
Die Beschwörung war vollbracht.
Und auf die gelernte Weise
Grub ich nach dem alten Schatze
Auf dem angezeigten Platze;
Schwarz und stürmisch war die Nacht.

Digitized by Google

Und ich sah ein Licht von weiten,
Und es kam gleich einem Sterne
Hinten aus der fernsten Ferne,
Eben als es zwölfe schlug.
Und da galt kein Vorbereiten,
Heller war's mit einemmale
Von dem Glanz der vollen Schale,
Die ein schöner Knabe trug.

Holde Augen sah ich blinken
Unter dichtem Blumenkranze;
In des Trankes Himmelsglanze
Trat er in den Kreis herein.
Und er hieß mich freundlich trinken;
Und ich dacht': es kann der Knabe
Mit der schönen lichten Gabe
Wahrlich nicht der Böse sein.

Trinke Muth des reinen Lebens!
Dann verstehst du die Belehrung,
Kommst mit ängstlicher Beschwörung
Nicht zurück an diesen Ort.
Grabe hier nicht mehr vergebens!
„Tages Arbeit, abends Gäste,
Saure Wochen, frohe Feste!"
Sei dein künftig Zauberwort.

Anmerkung. Dieses Gedicht ist eine poetische Erzählung paraboliſcher Art. Seine Tendenz ist zu zeigen, daſs der Wert des Lebens nicht auf Reichthum und Genuſs, sondern auf Thätigkeit und weiser Zeitbenützung beruht.

(Aufgabe: Man gebe das Ganze prosaisch und in der 3. Person wieder.)

1. Vrijeme i uztrpljivost nadvladjuje sve težkoće, koliko bi god težke bile. 2. Kao što ljekovi, ma koliko gorki bili, jesu spasonosni[1]), tako i dobri savjeti i pristojne[2]) kazne, akoprem ne gode, ipak su vele koristne. 3. Pitaj se u jutro, što ćeš preko dana raditi; u veče pitaj se, jesi li zadovoljio nakanam[3]) jutra. S vremenom će te zabušiti, koliko čovjek dobije ovakim izpitivanjem sama sebe. 4. Ko uzčuva čast i srčanost, ne treba da sdvoji; jer može sve popraviti, ako je izgubio i ostalo. 5. Razkomadi svoj hljeb i dieli ga sa potrebnimi, prije nego te za to mole. 6. Ja se nadam, mili prijane, da nećeš nikad više dati u tvom srcu prostora misli na moju nevjernost. 7. Po onomu što nam bi priobćeno o stanju bolestnika, pogibelj bi već prošla bila. 8. Izdani od Efialta[4]) Spartanci kojim[5]) zapoviedaše[6]) Leonidas podlegoše u termopilskom klancu Persijancem koji[5]) ih daleko nadkriljivahu[7]) u broju. 9. Bitka kod Akcija[8]), uslied koje Oktavijan postade samovladalac, sgodi se god. 31 prije rodjenja Hristusova. 10. Don Juan d'Austria, po-

Digitized by Google

bjeditelj Turaka kod Lepanta, bijaše naravni sin Karla Petoga. 11. Ja nastojim oko jedroće, nu činec ovo postajem taman[9]), veli Horacij u pismu na Pisone. 12. „Ja sam Bertran de Born, komu za ljubav kraljeva djeca[10]) nošahu svoga otca gnjev.“ 13. Lastavica leti u jednu uru dalje nego što može trčati konj u dvanaest ura. Brzina lastavice jest dakle prama konjevoj kao 12 prama 1. — 14. Neka se čovjek[11]) boji zasluživanja kazne, ne kazne same. 15. Kod Rimljana bijaše običajno i pokopavanje i spaljivanje mrtvih. 16. Vulkan, bog ognja, načini[12]) sebi dvie robkinje od zlata, koje umijahu besjediti i micahu se; na ove se naslanjaše hodeći. 17. Tim da[5]) ništa ne čini čovjek nauči činiti zlo. 18. Zima je da se smrzneš; za što ne ugrijete peć[13])? Drvâ vam ne manjka. 19. Vi se tužite na neznanstvo te momčadi; za što ih ne primoravate strože da uče? 20. Odkud mu je ta odlika? Čim ju je zaslužio? 21. Koju ste cienu i koje rokove ugovorili? 22. Čim bijaše nakrcan brod, koji se je razbio na povratku iz Amerike na francezkoj obali? 23. Nema li tu vode za piće? 24. Kopajući zdenac namjerismo se[14]) na kamen, koji sadržavaše nadpis[15]) iz rimske dobi[10]). 25. Bio mi je preporučen učitelj, koji vele da je jako sposoban u podučavanju djece. 26. U jučerašnjoj sjednici prihvatiše se dvie važne odluke, koje shodno[16]) izvedene doskočit će potrebi od svih ćućenoj. 27. Iza duge žestoke borbe francezki ratni brod morade spustiti stieg pred englezkim i predati se.

Njeki francezki lakrdijaš[17]), komu kralj pusti na volju[18]) izbor svoje smrti, zamoli[19]) milost da smijede umrieti od starosti.

---

[1]) = ljekoviti, [2]) paſſend, [3]) Vorſatz, [4]) Ephialtes, [5]) neka se skrati, [6]) befehligen, [7]) überlegen ſein, [8]) Actium, [9]) dunkel, [10]) složena rieč, [11]) man, [12]) verfertigen, [13]) einheizen, [14]) ſtoßen, [15]) Inſchrift, [16]) zweckmäßig, [17]) Hofnarr, [18]) na volju frei, [19]) ſich erbitten.

CXVIII.

die Begierde nach Ruhm = Ruhmbegier, Ruhmgier, Ruhmſucht	pohlepa za slavom, slavohlepje
der Drang nach Thaten = Thatendrang	pohlepa za slavnimi djeli
die Sehnſucht nach dem Frieden = Friedensſehnſucht	čeznuće za mirom
die Freude am Leben = Lebensfreude	slast života
der Mangel an Geld = Geldmangel	oskudica novaca .
der Verluſt an Blut = Blutverluſt	gubitak krvi
die Aufſicht über die Schule = Schulaufſicht	nadzor učionicâ
die Freude über den Schaden anderer = Schadenfreude	radost s tudje štete

Digitized by Google

der Übergang, Paſs über die Alpen = Alpenübergang-paſs	prielaz preko alpâ
ein Treffen zur See = Seetreffen	bitka na moru, pomorska bitka
die Angſt vor dem Tode = Todesangſt	strah od smrti, smrtna muka
der Sinn für Freiheit = Freiheitsſinn	ćućenje slobode, slobodoumlje
die Liebe gegen den Nächſten = Nächſtenliebe	ljubav prama bližnjemu

---

an ſich bringen	pribaviti sebi
an ſich reißen	posvojiti
zu ſich nehmen	založiti se = jesti i piti
zu ſich kommen = zur Beſinnung kommen	povratiti se sebi, razabrati se
außer ſich ſein	biti izvan sebe
nach ſich ziehen = zur Folge haben	povući za sobom
um ſich greifen = überhand nehmen	uzeti mah
vor ſich bringen = leiſten	uraditi
vor ſich gehen = erfolgen, ſtattfinden	bivati, sbiti se
vor ſich laſſen = vorlaſſen	pustiti koga preda se
von ſich laſſen = fortgehen laſſen	odpustiti koga

Das Mädchen aus der Fremde (von Schiller).

In einem Thal bei armen Hirten
Erſchien mit jedem jungen Jahr,
Sobald die erſten Lerchen ſchwirrten,
Ein Mädchen ſchön und wunderbar.

Sie war nicht in dem Thal geboren,
Man wuſste nicht, woher ſie kam;
Doch ſchnell war ihre Spur verloren,
Sobald das Mädchen Abſchied nahm.

Beſeligend war ihre Nähe
Und alle Herzen wurden weit;
Doch eine Würde, eine Höhe
Entfernte die Vertraulichkeit.

Sie brachte Blumen mit und Früchte,
Gereift auf einer andern Flur,
In einem andern Sonnenlichte,
In einer glücklichern Natur.

Und theilte jedem eine Gabe,
Dem Früchte, jenem Blumen aus;
Der Jüngling und der Greis am Stabe,
Ein jeder gieng beſchenkt nach Haus.

Digitized by Google

Willkommen waren alle Gäste;
Doch nahte sich ein liebend Paar,
Dem reichte sie der Gaben beste,
Der Blumen allerschönste dar.

(Deutung des Gedichts): Dieses Gedicht ist eine allegorische Romanze. Das Mädchen aus der Fremde ist die Poesie, das Thal in der 1. Strophe ist die Erde, und die armen Hirten sind die Menschen überhaupt. Wenn die Natur um uns her sich verjüngt, dann erwacht auch in uns der Drang, aus der Enge unseres Daseins und unserer Umgebung herauszutreten und uns aus der Wirklichkeit heraus in das Reich der Dichtung zu flüchten. Diese Sehnsucht, sowie die Wirkung, welche die Poesie auf uns hat, beruht nicht auf dem sinnlichen Bedürfnisse; ihr Ursprung ist also ein geheimnisvoller; ebenso verschwinden diese Wirkungen, sobald wir wieder durch unser Bedürfnis an die Wirklichkeit gemahnt werden. Ihre Gaben aber, die sie im Lande der Ideale gesammelt hat, bleiben; diese Gaben sind für viele bloße Blüten, an deren Schönheit und Wohlgeruch sich der Sinn ergötzt, für andere aber Früchte, die durch ihren inneren Wert den Geist nähren und stärken. Auf diese Gaben hat jeder Mensch Anspruch.

1. Lakomstvo je prekomjerna pohlepa za zemaljskimi dobri, ne da se upotrebe nego samo da se posjeduju. 2. Dobra djeca čuvaju vjerno uspomenu na dobročinstva primljena od roditelja i trude se da oponašaju kreposti njihove[1]). 3. S početka ljudi vjerovahu, da svi bez razlike, toliko dobri koliko zli, poslie smrti idu[2]) u carstvo sjenâ. Stoprv kasnije, kad se razširi vjera u odvratak[3]) iza smrti, lučaše se carstvo mrtvieh u Elizij[4]) i Tartar. 4. Gordijski uzao, o čijem razuzlanju[5]) po njekoj staroj priči višaše gospodstvo nad Azijom, bi od Aleksandra Velikoga presječen mačem. 5. Godine 389 prije rodjenja Hristusova Brenno, vodja senonskih Galaca[6]), potuče hametom Rimljane na rječici Alliji, zauze Rim i spali ga. 6. Meni je na najveću radost, što Vam mogu javiti imenovanje Vaše za viećnika. Ne bilo to zadnje Vaše promaknuće! 7. Orijahu se pjesme na slavu[7]) junaka, koji je bio održao veliku pobjedu nad neprijatelji domovine. 8. Milanova prošnja za dopust od više tjedana bi mu odbijena, budući je njegova prisutnost u uredu potrebita pri sadašnjoj oskudici radećih sila. Netom prestane ta oskudica, on će moć poći na dopust. 9. Sunce i svako svietlo djeluje[8]) na biline; nu kako to biva, ne znamo još potanko. 10. Sami ne možemo se ogledati s takim protivnikom; da imademo nadu uspieha, moramo tražiti[9]) kojega saveznika. 11. *Majordomus* zvaše se kod Franaka upravitelj[10]) kraljevskih dobara i blaga. Kasnije dostojanstvo majordoma postade nasljedno[11]) i oni povukoše na se vladu. 12. Car Maksimilijan II izjavi, da[12]) je čvrsto uvjerenje njegovo, da bogu samomu ide[13]) vladanje nad saviestmi. 13. Nevoljan[14]) je čovjek, kojega pri uspomeni junačkih i ujedno krepostnih djela, ticala[15]) se kojega mu drago naroda, ne obuzima[16]) njeko blago[17]) ćućenje. 14. Od sedmero djece što je rodila ona žena, dvoje je nazad malo

Digitized by Google

umrlo od ospica, koje od nekoliko vremena sve više uzimaju mah. 15. Ja nijesam mogao dobiti mjesto, za koje sam podnio bio prošnju. Natjecateljâ za isto bijaše odviše. 16. Gospodin predsjednik ne pušta nikoga preda se, budući je zabavljen vele hitnimi posli, koji ne trpe odgode. 17. Zametnu se živahna borba, koja dugo naginjaše tamo amo, ali se napokon odluči na korist Austrijanaca. 18. Zapušten od svojih, koji su do tada[18]) bili vjerno š njim držali, i izdan od onih, koje je on bio nebrojenimi dobročinstvi obasuo[19]), nesretni knez klonu duhom i, ne videći druge izbjege[20]), odreče se[21]) dalnjeg odpora te se predade svomu protivniku. 19. „Propovjednik u pustinji" jest onaj, koji propovieda kamenu, na čigove rieči nitko ne pazi. 20. Uzdajući se u svoju snagu carski tigar[22]) napada i mlade slonove. 21. Ne pade mi nikad na um oboriti krivnju na čovjeka, čigovi savjeti, da su se sliedili, bili bi nam pribavili pobjedu. 22. Nemoj se strašiti; htjedoh te samo izkušati i tako mi dodje na um zabušiti te i napariti oči na tvojoj zabuni. 23. Ova ženitba ne izvrši se, jer bi osujećena od jednoga rodjaka vjerenice, komu je stojalo do njezinog imetka. 24. Jaoh onim koji stavljaju ruke na svoje roditelje; bilo bi bolje, da se nijesu rodili. 25. Najbolji odgovor klevetam jest mučke[23]) ih prezirati.

[1]) Gr. § 78, [2]) kommen imperf. konj., [3]) Vergeltung, [4]) Elysium, [5]) Lösung, [6]) Gallier, [7]) Preis, [8]) einwirken, [9]) sich umsehen, [10]) Verwalter, [11]) erblich, [12]) bez daſs, [13]) zukommen, [14]) beklagenswert, [15]) betreffen, [16]) durchdringen, [17]) weich, [18]) dahin, [19]) überhäufen, [20]) Ausweg, [21]) aufgeben, [22]) Königstiger, [23]) mit Stillſchweigen.

CXIX.

a) Skraćivanje uzgrednih izreka pomoću predlogâ.

Er reiste ab, ehe ili bevor die Sonne aufgieng; skraćeno Er reiste vor Sonnenaufgang ab.	Odputova prije nego sunce izadje; (odputova prije izhoda sunca)
Ich langte dort an, nachdem die Sonne untergegangen war; skrać.: Ich langte nach Sonnenuntergang dort an	Prispjeh onamo, pošto je bilo sunce zašlo (prispjeh onamo iza zahoda sunca)
Als der Tag anbrach, stand ich bereits reisefertig vor dem Thore; skr.: Bei ili mit Tagesanbruch stand ich itd.	Kad osvane dan, ja već stojah spreman pred vratima (u osvitak ja već stojah itd.)
Wenn (Sobald) der Frühling beginnt, skr.: zu Beginn, zu Anfang des Frühlings (Frühjahrs)	Kad (netom) počne proljeće; (početkom proljeća)
Die Blumen schließen ihre Kelche, wenn es Abend wird = Die Blumen schließen des Abends ihre Kelche	Cviećе sklapa svoje čaške, kad se smrkne (Cviećе sklapa večerom svoje čaške)

Digitized by Google

Sorge, daſs du nicht erbeben muſst, wenn der Herr kommt = Sorge, daſs du bei der Ankunft des Herrn nicht erbeben muſst	Postaraj se, da ti ne uztreba drhtati, kad dodje gospodar (postaraj se da ti ne uztreba drhtati pri dolazku gospodarevu)
Wenn man muthig ausdauert, (= Bei muthiger Ausdauer) werden die größten Schwierigkeiten überwunden	Kad se hrabro uztraje (uz hrabru uztrajnost) nadvladjuju se najveće težkoće
Wenn es regnet oder allzu ſehr windig iſt, (= Bei Regen oder bei allzu ſcharfem Winde) ſollt ihr zu Hauſe bleiben	Kada kiši ili vjetar odveć oštro puha (uz kišu ili odveć oštar vjetar) imate ostati kod kuće
Wer auszieht, damit er ſich einen Freund erwerbe (= Wer zur Erwerbung eines Freundes auszieht), laſſe den Eigennutz daheim	Ko izadje da steče prijatelja (ko izadje za stečenje prijatelja), neka ostavi sebičnost kod kuće
Er arbeitet, um das liebe Brot zu gewinnen = Er arbeitet um des lieben Brotes willen	On radi da dobije krušac; (on radi za krušac)
Er fiel, weil er zu haſtig lief = Er fiel durch die Haſtigkeit (wegen der Haſtigkeit) im Laufen	On pade, što odviše naglo trčaše = on pade s naglosti u trčanju
Mancher beobachtet die Geſetze nur deshalb, weil er die Strafe fürchtet = Mancher beobachtet die Geſetze nur aus Furcht vor der Strafe	Mnogi čovjek drži zakone samo s toga što se boji kazne = mnogi čovjek drži se zakona samo iz straha od kazne
Du haſt den Baum gefällt, obgleich ich es verboten hatte = Du haſt den Baum ungeachtet (trotz) meines Verbotes gefällt	Posjekao si drvo, sasvim da sam ja bio to zabranio (posjekao si drvo uzprkos mojoj zabrani)
Lebe ſo, wie es Gott gebietet = Lebe nach den Geboten Gottes	Živi onako kako bog zapovieda = živi po zapovjedih božjih
Wie er verſprochen hatte, fand er ſich zur beſtimmten Stunde ein = Seinem Verſprechen gemäß fand er ſich zur beſtimmten Stunde ein.	Kô što bijaše obećao, on se tu nadje na uročenu uru (Po svom obećanju on se tu nadje na uročenu uru).

Neka se skrate istim načinom uzgredne izreke u sliedećih primjerih:

1. Mancher lernt den Wert der Geſundheit erſt, wenn er krank iſt, ſchätzen. 2. Nachdem die Griechen Troja zerſtört hatten, irrte Odyſſeus zehn Jahre lang im Mittelmeere umher. Er verlor, bevor er nach Ithaka zurückkehrte, alle ſeine Schiffe und Gefährten. 3. Kinder, wollt ihr denn fortſpielen, bis die Nacht einbricht? 4. Der Menſch iſt für den Unterricht am empfänglichſten, ſo lange er jung iſt. 5. Die

Digitized by Google

Zugvögel verlassen uns, wenn der Herbst herannaht. 6. Du wirst, wann du zurückkehrst, alles genau so finden, wie es war, ehe du abreistest. 7. Indem wir diesen Punkt besitzen, dürfen wir hoffen, dem Feinde jederzeit trotzbieten zu können. 8. Hat dich der Vater nicht gescholten, weil du leichtfertig sprachst? 9. Er hat sich in Gefahr begeben, obwohl ich ihn oftmals gewarnt habe. Nun ruft er uns herbei, damit wir ihm helfen. Sollen wir ihn nicht strafen, weil er unsere Warnungen missachtet hat? 10. Da wir allzusehr ermüdet waren, so hatten wir für die Schönheiten der Gegend keinen Sinn mehr. 11. Danke deinem guten Geiste, dass du, obschon du grenzenlos leichtsinnig warst, nicht vollends Schiffbruch gelitten hast. 12. Von den Ägyptern wissen wir, dass sie ihre Leichen einbalsamierten, um sie gegen die Fäulnis zu schützen; denn sie hatten den irrigen Glauben, dass die Fortdauer der Seele davon abhänge, dass der Leichnam erhalten bleibe. 13. Thue alles, liebes Kind, wie die Eltern es befehlen. Dadurch, dass du ihnen gehorchst, zahlst du ihnen einen kleinen Theil deiner Schuld ab. 14. Der Rechtschaffene handelt stets, wie das Gewissen es ihm vorschreibt. 15. Man wird verschieden beurtheilt, je nachdem man seine Gesellschafter wählt. 16. Wie sehr du dich auch anstrengst, damit du jenen Unglücklichen rettest, ist dein Bemühen doch vergeblich, da deine Kräfte offenbar unzulänglich sind, die gewaltigen Hindernisse zu überwinden. 17. Wenn du ordentlich haushältst, wirst du, auch wenn du wenig einnimmst, nicht darben müssen. 18. Um jeden Zwiespalt zu verhüten, schweige, wenn dein Bruder zornig aufbraust. 19. Wenn wir unsere Leidenschaften besser beherrschten, würden wir dem Nächsten viel Elend, uns die Reue ersparen. 20. Wir wollen, wenn die Dämmerung einbricht, ein wenig ins Freie. 21. Die Stadt hat ihren schönsten Punkt dort, wo der Fluss ins Meer mündet. 22. Wir freuen uns, dass unser Freund glücklich angekommen ist und hoffen, dass derselbe recht lange in unserer Mitte verweilen wird. 23. Cicero entdeckte, während er Consul war, die Verschwörung des Catilina. 24. Hannibal gieng, als er ein Knabe von neun Jahren war, mit seinem Vater nach Spanien.

b) U sliedećih primjerih članovi širom štampom naznačeni neka se pretvore u uzgredne izreke:

1. Nach Sonnenuntergang senkt sich die Dämmerung hernieder. 2. Bei Tagesanbruch begibt sich der fleißige Landmann an seine Arbeit. 3. Bis zur völligen Herstellung deiner Gesundheit sollst du dich jeder anstrengenden Arbeit enthalten. 4. Wer vor Beginn der Arbeit Kraft und Mittel wohl berechnet hat, wird nach Vollendung derselben nicht über verlorene Mühe klagen dürfen. 5. Wo die Wahrheit ohne Rücksichtnahme auf unsere Schwächen nicht ausgesprochen werden darf, da ist kein Boden für echte und rechte Freundschaft. 6. Warum gieng wohl mein Freund heute ohne Gruß an mir vorüber? Habe ich ihn vielleicht durch mein freimüthiges Urtheil über ihn beleidigt? 7. Trotz

Digitized by Google

meiner ausdrücklichen Warnung hast du dich in Gefahr begeben. Fast möchte ich aus deiner empfindlichen Witzigung auf Gottes Strafe schließen. 8. Im Herbste ziehen die Schwalben, welche zu Beginn des Frühlings gekommen waren, wieder fort. 9. Das Meerwasser fault nicht wegen seiner salzigen Bestandtheile. 10. Er hat ungeachtet schwacher Begabung mit Fleiß und Ausdauer auch diese höchst schwierige Aufgabe glücklich durchgeführt. 11. Ich werde die Arbeit ganz nach eurem Wunsche ausführen; nur muss ich dabei eurer Unterstützung gewiss sein. 12. Man zahlt den Preis je nach der Ware. 13. Beim Tadel ob deiner Saumseligkeit nimm dir die tadelnden Worte zu Herzen; sie führen dich zu deinem Vortheile. 14. Die Sterne kommen uns nur wegen ihrer großen Entfernung von uns klein vor. 15. Wie das Eis vom Kusse des wärmenden Sonnenstrahls schmilzt, so thaut auch das weltlichste Herz beim frommen Gebete eines unschuldigen Kindes auf. 16. Wer alles zur höchsten Ausbildung seiner körperlichen und geistigen Kräfte aufgeboten hat, darf getrost den Prüfungen des Lebens entgegensehen. 17. Indem du nach den Forderungen deines Gewissens handelst, gewinnst du eine innere durch nichts anderes zu ersetzende Befriedigung. 18. Gott weiß nicht nur um unsere Thaten, sondern auch um unsere Gedanken. Wir können daher ohne sein Wissen weder etwas denken noch thun.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

L. RAUTTER
Digitized by Google